ANUL 126 Sibiu, 1—15 ianuarie 1978 Nr. 1—4

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ABONAMENTUL:
Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

La 125 ani de apariţie neîntreruptă

„Ne mîndrim cu toţi cei care au ştiut să ţină sus steagul luptei pentru neatîrnare, pentru independenţă, cu toţi cei care au luptat pentru ca poporul român să fie stăpîn pe destinele sale!“

„Cunoaşterea istoriei, preţuirea ei constituie un important factor de învăţăminte şi totodată un îndemn de a face totul pentru a duce mai departe făclia civilizaţiei, materiale şi spirituale, de a înălţa tot mai mult edificiul socialismului în România.“

NICOLAE CEAUŞESCU
Preşedintele Republicii Socialiste România

TELEGRAFUL ROMAN.

Nro. 1. ANUL I.

Ciniş 3. Innaprie 1853.

Denene reterpasite.

Tylecyt 7. Innaprie. Mourenerpiul ae emirt din Zaicinch; dans ne ae cynzart parapiple nerapii. Ks rine ancerea. Tapii n'a-zapt kapeiii den lampe pn xiampe, renbadce ka ex. na ele marian-am examinant. Doi din psdele Ipinsineasi din Mourenerpo. Ma-cant Herperiiă mi eiaii ceă cmirt pn nepicati de niapt, din mocea pancapă ne ae apiniri. Ilanta de la Cmrapi'a anart oaeencina de e zoi ne Mourenerpiul, ne Omepă Ilanta, kape apin nopepi nexts a apince nămrea, dap mi pn nipe kapne zmmerare pn deocebire no-cipiasi ne nepepipite tapapi sop.

Arlis Tpesii nart mi l'aii ae nocnare nami cicreme de tezerpasix; dap n'ae eiaxă mi tepapi apaxiste cape nae xame pn zepape. Aeră ecie aproa anecera a tezerpasiei a pxaxeă mi ze kare nonepe pn konirapi, mana kape cexrpaipiaă cexxaxai aii 18..ne.

Metodele de a cennaidca, apin cexapi, gipi mi pnranamrapi. nax xanecexră mi 'zaă pnrpenaingară mi Pontană nopgii de nacem ca ce-

Urare

La împlinirea a 125 de ani de apariţie neîntreruptă, — eveniment care cinsteşte presa noastră bisericească —, Telegraful Român se înfăţişează cititorilor înveşmîntat în aureola jubileului său, cu hotărîrea de a continua opera sa în ţară şi peste hotare.

Ctitorit de pururea pomenitul mitropolit Andrei Şaguna, în condiţiile de grea viaţă religioasă şi naţională de la mijlocul secolului trecut, Telegraful Român a fost un fidel purtător de cuvînt al năzuinţelor spre mai bine ale obştei noastre româneşti din Transilvania, purtînd stăruitor făclia dorinţei de eliberare naţională, de dreptate socială şi de unirea tuturor românilor într-un singur stat.

În anii noştri de bogat şi multilateral avînt creator, cînd poporul român este stăpîn pe destinele sale, zidindu-şi o viaţă nouă şi afirmîndu-se în chip strălucit în viaţa internaţională — Telegraful Român îşi împlineşte cu destoinicie chemarea sa bisericească şi patriotică.

Împărtăşind, cu acest prilej festiv, patriarhicească noastră binecuvîntare, facem Telegrafului Român urarea de a fi şi de acum înainte slujitor vrednic al neamului şi Bisericii.

† **IUSTIN**
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Telegraful Român la 125 ani de la apariţie

La 3 ianuarie 1853 vedea lumina tiparului, primul număr al Telegrafului Român. Important eveniment pentru acele vitrege vremuri cînd: „Domni vicleni jurau pe spadă să sfarme sfînta noastră lege“, cum cînta poetul suferinţelor Transilvaniei, Octavian Goga. De sub teascurile tipografiei, înfiinţată la anul 1850 de marele mitropolit Şaguna, ieşeau cărţi folositoare neamului românesc din această provincie subjugată de Habsburgi. Telegraful Român venea să completeze, să satisfacă necesităţile mereu crescînde ale publicului dornic de a cunoaşte, dornic de a afla veşti de la fraţii de pe celălalt versant al Carpaţilor. Aceasta era marea misiune a Telegrafului Român, aceasta era marea răspundere ce şi-o asumase la apariţia sa: de a ţine cît mai strîns uniţi pe fraţii de un sînge şi de o lege. În lunga sa apariţie, bătrînul Telegraf n-a dezmînţit nădejdile ce s-au pus în el. Toate frămîntările vremii pe plan extern, toate evenimentele importante, toate faptele măreţe cu care poporul român se poate mîndri au fost consemnate cu mult zel în paginile Telegrafului Român.

La numai cîţiva ani după apariţie, Telegraful Român vibra de emoţie şi bucurie cînd saluta Unirea Principatelor şi pe primul domnitor al României în persoana lui Alexandru Ioan Cuza. Visul de aur al poporului român de a fi una într-o singură ţară, într-o Dacie care să cuprindă pe toţi cei ce vorbesc o limbă şi păstrează aceeaşi lege moştenită de la străbuni, se întrezărea la orizont.

În paginile Telegrafului Român din anul 1861 apare un articol cu titlul semnificativ: „Limba şi Naţionalitatea“ din care vom cita: „Individualitatea unui popor se manifestă şi susţine prin limbă, limba este faşia comună a tuturor fiilor de o mamă, ea este vasul în care se păstrează cugetele şi simţămintele, cercarea şi ştiinţa, cîştigurile dobîndite şi dorul; ea este mijlocul spre învierea şi lăţirea acestora ea singură este măsura culturii“. Prin paginile Telegrafului Român era mobilizat poporul să participe la înfiinţarea Asociaţiunii ASTRA, căci conchiemarea făcută de mitropolitul Şaguna se adresa către „toţi inteligenţii Naţiunii noastre“. Această prestigioasă Asociaţie românească — împreună cu Biserica, singura instituţie românească de pe aceste meleaguri cu un trecut atît de zbuciumat — a fost tribuna de luptă pentru emanciparea poporului român, în acele vremuri atît de vitrege. La 23 octombrie 1861, cu ocazia inaugurării şi deschiderii ASTREI, Sibiul şi Blajul şi-au dat mîna frăţeşte, neţinînd seama de despărţirea vremelnică făcută de duşmanii poporului român la 1700. Primul preşedinte al ASTREI, Andrei Şaguna, spunea în discursul inaugural: „Mărturisesc sincer convingerea mea, că eu problema asociaţiunii noastre o caracterizez precît de nobilă şi frumoasă şi unică în felul său astăzi în întreaga noastră naţiune din toate părţile, unde se află ea, pre atîta şi de serioasă şi grea, pentru că cere o perseverenţă de fier şi un sacrificiu din inimă.“ În aceste puţine cuvinte se vede viziunea lui Andrei Şaguna pentru ridicarea neamului românesc, pentru emanciparea poporului, oriunde s-ar afla el. Această concepţie avansată justifică sacrificiile făcute de Şaguna pentru naţiunea română. Discursul reprezentantului Blajului în persoana lui Timotei Cipariu scoate în evidenţă originea poporului român, unitatea şi continuitatea lui pe aceste meleaguri. Nu putem să nu remarcăm cît de bine era orientat bătrînul nostru periodic, cum a căutat să cultive în sufletele cititorilor dragostea de neam, vorbind mereu despre gloriosul trecut al poporului român.

Între redactorii „Telegrafului Român“, se numără Nicolae Cristea, marele patriot luptător pentru drepturile poporului român. Cu cîtă claritate erau expuse punctele de vedere ale naţiunii române, în paginile Telegrafului Român în timpul în care era redactor Nicolae Cristea, se poate constata citind un articol din această perioadă. Relatînd evenimentele din Balcani din anii 1877—1878, marele patriot ne apare şi un mare ecumenist, în înţelesul de azi al cuvîntului. Nicolae Cristea militează pentru românii din Balcani — macedo-românii — precum şi pentru celelalte naţiuni care nu trebuie să fie înghiţite de naţiunile mari. Totodată scria, într-unul din numerele anului 1878, „că un popor nu poate trăi decît prin luptă şi că nepăsarea îl omoară“. Pe tot parcursul anilor de asuprire, poporul era mobilizat la luptă,

(Continuare în pag. a 4-a)

28374.

Bănăţeni, redactori ai „Telegrafului"

Sprijinul pe care ortodocşii români din Banat l-au dat confraţilor din Transilvania, pentru restaurarea şi apoi consolidarea mitropoliei cu sediul în Sibiu, a fost important şi, de ce n-am spune-o, chiar hotărîtor. Aşa se face că vrednicul de pomenire Andrei Şaguna a găsit în ei pricepuţi şi însufleţiţi colaboratori care au contribuit la realizarea multora din planurile sale menite să fructifice victoria obţinută. Un exemplu edificator ne oferă gazeta „Telegraful Român" înfiinţată la sfîrşitul anului 1852. După numai 8 numere întocmite de Aron Florian, redactor responsabil devine bănăţeanul dr. Pavel Vasici (1806—1881), „consilier de şcoale", căruia se datoresc numerele apărute între începutul anului 1853 şi 28 aprilie 1856 (în total 25 numere. Dr. Ioan Lupaş, Mitropolitul Andrei Şaguna. Monografie istorică, *ed. a 2-a, Sibiu, 1911, p. 181, nota 2). Respectînd directivele ierarhului şi menirea foii, dar în acelaşi timp transpunînd în viaţă ideile de care era animat, Paul Vasici „a folosit periodicul sibian ca un instrument de răspîndire a ideilor înaintate, pentru propagarea ideologiei democrat-burgheze, proslăvirea marii revoluţii franceze din 1789 şi principiilor ei, pentru susţinerea drepturilor, „veşnice şi neînstrăinabile" ale omenirii în general şi ale românilor din Transilvania îndeosebi"* (Grigore Ploieşteanul, Un iluminist român în secolul al XIX-lea: Paul Vasici, *în rev. Studii, t. XXIV, nr. 1, 1971, p. 105*).

Chemarea lui Vasici la conducerea „Telegrafului Român" se justifică prin solida lui pregătire intelectuală şi experienţa publicistică dobîndită ca autor de cărţi şi studii, nu mai puţin colaborator la „Foaia pentru minte, anima şi literatura" ori „Gazeta Transilvaniei", dar în acelaşi timp şi prin ataşamentul faţă de Biserică, prin patriotismul şi progresismul său.

Aportul lui Pavel Vasici a fost apreciabil, căci el „nu era redactor formal, ci unul foarte activ, care chiar dacă nu umplea singur toate coloanele gazetei, dădea cel puţin un articol pentru fiecare număr şi controla, avea răspunderea pentru tot ceea ce se publica în ea" (*Ion Breazu,* Studii de literatură română şi comparată, *vol. I, ediţie îngrijită de Mircea Curticeanu, Cluj, Editura Dacia, 1970, p. 384—385*). *Inventarierea materialelor întocmite în anii cît a lucrat la „Telegraful" nu este uşoară, dat fiind că majoritatea nu le-a semnat. Sigur este însă că prin el, alături de ceilalţi prestigioşi redactori, gazeta a înviorat peisajul presei româneşti din epoca stăpînirii străine de atunci, întreţinînd în conştiinţa contemporanilor generoasele năzuinţe ale poporului român.*

Un alt bănăţean care a condus „Telegraful Român" ca director timp de 17 ani (1900—1917) a fost Teodor V. Păcăţianu (1852—1941) (*Ioan Lupaş,* Scrieri alese, *t. I, ediţia îngrijită de acad. Şt. Pascu şi Pompiliu Teodor, Cluj-Napoca, 1977, p. 231*). *Pe lîngă articolele publicate, el a întocmit şi un valoros „Repertoriu al ziarului Telegraful Român pe anii 1853—1917", lucrare premiată de „Institutul de istorie naţională" al Universităţii din Cluj-Napoca* (*Idem,* o. c., *p. 237 şi dr. Aurel Cosma jun.,* Scriitorul bănăţean Teodor V. Păcăţianu, *în rev. Luceafărul, Timişoara, an. I, nr. 11, noiembrie 1935, p. 512*). *Scrisul ziaristic i-a fost nu numai competent şi bogat, ci mai ales avîntat, plin de patos. Pentru 4 articole publicate în „Telegraf", Teodor V. Păcăţianu s-a ales cu temniţă şi amendă dictate de dominaţia străină a vremii* (*I. Lupaş,* o. c., *p. 233*).

Lista redactorilor, de la început pînă astăzi, nu mai cuprinde alţi bănăţeni (*Elena Dunăreanu,* Presa românească sibiană (1851—1868), *Sibiu, 1969, p. 39*). *În schimb numeroşi au fost aceia care au scris în paginile gazetei, devenită între timp revistă, îmbogăţindu-i cuprinsul şi trezind interesul cititorilor. Era şi aceasta o modalitate de transpunere în viaţă a strînsei legături şi frăţeşti împreună lucrări dintre bănăţeni şi transilvăneni în slujirea Bisericii şi poporului.*

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

La jubileul Telegrafului Român

Cea din urmă minune a lui Hristos este deosebit de răsunătoare. Lazăr cel întors dintre morţi a patra zi locuia în Betania, deci aproape de Ierusalim, capitala ţării sfinte. Ne găsim la sfîrşitul activităţii publice a profetului din Nazaret. Acum Iisus era mult mai cunoscut decît în vremea în care făcuse celelalte două învieri din morţi: a tînărului din Nain şi a copilei lui Iair. Aşa se explică mulţimea mare de iudei care au venit în Betania ca să vadă nu numai pe Iisus, ci şi pe Lazăr cel înviat din morţi. Vederea lui Lazăr îi face pe mulţi văzători să creadă în Iisus — omul lui Dumnezeu şi trimisul Cerului. De aceea arhiereii evreieşti au hotărît să-l omoare şi pe Lazăr. Pieirea lui Iisus o hotărîseră îndată după săvîrşirea minunii, în cadrul unei şedinţe a sinedriului. Amărîţi peste măsură pentru faptul că mulţi iudei îi părăseau pe ei şi se alipeau de Iisus, ei se întreabă îngrijoraţi: Ce vom face că omul acesta face multe minuni şi multă frămîntare în norod? Dacă-l lăsăm nestingherit toţi vor crede în El şi romanii vor nimici locul nostru şi neamul nostru deopotrivă. În cursul discuţiilor aprinse intervine Caiafa marele arhiereu, în funcţiune în anul acela şi le sugerează soluţia omorîrii făcătorului de minuni: „Oare nu vă gîndiţi că este în folosul vostru să moară un singur om pentru norod şi să nu piară tot neamul?" (Ioan 11, 50).

Sf. Ioan Evanghelistul ne asigură că această idee n-a pornit din mintea marelui preot evreiesc, ci el a rostit o proorocie dictată lui în chip tainic de Pronia cerească, care a plănuit că Iisus-Mesia trebuia să moară pentru neamul Său. *„Şi nu numai pentru neamul acela, ci ca să adune într-un singur trup pe copiii lui Dumnezeu cei risipiţi"* (Ioan 11, 52). Să se jertfească pentru unirea şi mîntuirea lor.

În Epistola către efeseni găsim o limpede tîlcuire a declaraţiei de mai sus. Adresîndu-se creştinilor veniţi dintre păgîni, Pavel Apostolul le face cunoscută binecuvîntarea aleasă, harul nespus de mare pe care l-au primit de la Dumnezeu prin încreştinarea lor. Acum, voi care nu sînteţi evrei nu mai sînteţi străini sau oaspeţi — le atrage atenţia Sf. Pavel —, ci voi aţi ajuns să fiţi concetăţeni cu sfinţii, deopotrivă cu membrii din poporul lui Dumnezeu, sînteţi casnici ai lui Dumnezeu, cu alte cuvinte, aparţineţi de familia, de casa lui Dumnezeu. Pentru ca să preţuiţi mai bine acest favor, aduceţi-vă aminte că odinioară eraţi departe de Hristos, trăiaţi în lume fără nădejde de mîntuire şi fără Dumnezeu. Datorită morţii pe cruce a lui Hristos şi în urma botezului pe care l-aţi primit de la El, acum sînteţi uniţi cu Iisus Hristos şi apropiaţi de Dumnezeu. Dînd morţii trupul Său, Hristos a surpat zidul care-i despărţea şi îi făcea să se duşmănească evreii cu ne-evreii. A anulat legea iudaică cu poruncile şi orînduirile ei. A format astfel, din aceste două rase, un singur popor nou, stabilind pacea între ele „şi a împăcat pe cei doi (pe iudeu şi pe ne-iudeu) cu Dumnezeu într-un singur trup (Biserica) prin cruce prin care a nimicit vrăjmăşia" (Efes. 2, 16).

Nicăieri nu apare mai pregnant, mai evident, necesitatea şi datoria creştinilor de a fi uniţi şi a lupta pentru unitate ca în rugăciunea preoţească a Mîntuitorului. Mă refer la ultima şi marea Lui rugăciune de la Cina cea de taină. Noi creştinii răsăriteni o auzim citindu-se în fiecare joi seara din săptămîna patimilor. În patru versete de la Ioan cap. 17, auzim dorinţa şi rugămintea fierbinte a Veşnicului Arhiereu ca apostolii de atunci şi ucenicii Lui din toate timpurile şi locurile, să fie păziţi de Tatăl cel ceresc în desăvîrşită unitate. „Eu în ei şi Tu în mine; pentru ca ei să fie în chip desăvîrşit una, ca să cunoască lumea că Tu m-ai trimis şi că i-ai iubit, cum m-ai iubit pe mine" (Ioan 17, 23).

Lumea, în înţelesul de omenire, va cunoaşte şi va recunoaşte misiunea cerească, trimiterea de la Tatăl a lui Iisus, dacă apostolii şi ucenicii Săi de pretutindeni şi din totdeauna vor apărea uniţi şi înţeleşi întreolaltă în vorbe şi în fapte, cînd propovăduiesc Evanghelia lui Hristos. Altminteri, separaţi şi dezbinaţi arătîndu-se în faţa necreştinilor, mărturisirea lor nu va fi apreciată, nici primită, nici urmată. Iată dezbinarea — după cea mai simplă şi vădită logică — piedică în calea Evangheliei, tăgăduirea în practică a păcii şi a dragostei aduse pe pămînt de Fiul cel iubit al Tatălui ceresc. Iată trimiterea lui, misiunea lui întîrziată dacă nu zădărnicită în rodirea ei, în răspîndirea ei, de-a lungul veacurilor şi a continentelor.

Primejdia învrăjbirii şi a dezbinării izvorăşte din firea intimă a păcatului, a oricărui păcat. Despărţindu-se şi depărtîndu-se de Dumnezeu prin păcat, omul se despărţeşte şi se depărtează şi de fratele său, de semenii lui. Două efecte gemene.

Primejdia dezbinării a pîndit Biserica de la începuturile ei. Aşa se explică rugămintea rîvnitorului Pavel adresată efesenilor cînd le scrie următoarele: „De aceea vă rog, eu cel întemniţat pentru Domnul, să umblaţi cu vrednicie potrivit cu chemarea cu care aţi fost chemaţi... îngăduiţi-vă (suportaţi-vă) unii pe alţii în iubire, silindu-vă să păziţi unitatea Duhului, întru legătura păcii. Este un singur trup (o Biserică) şi un singur Duh, precum şi chemaţi aţi fost la o singură nădejde a chemării voastre; Este un singur Domn, o credinţă, un botez, un Dumnezeu şi Tatăl tuturor care este peste toate şi prin toate şi întru noi toţi" (Efes. 4, 1—6).

La aniversarea a cinci sferturi de veac — 125 de ani — a găzetei noastre mult preţuite „Telegraful Român", recunoaştem cu bucurie preţiosul aport adus de paginile ei cauzei măreţe a unităţii de credinţă în sînul neamului nostru românesc. Recunoaştem cu admiraţie strădania susţinută a celor ce au trudit şi trudesc pentru nivelul ei ridicat sub toate raporturile, animaţi de dorinţa ca ea să fie cît mai plăcută şi mai tonică pentru sufletele cititorilor.

Cu gîndul înălţat la Domnul Atotţinătorul, îi facem urarea să crească în desăvîrşire, să dăinuiască multe secole şi să aducă cît mai alese roade în ogorul Domnului, în aria românismului.

† TEOFIL
Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului

La împlinirea a 125 de ani de apariţie neîntreruptă

Prin purtarea de grijă a mitropolitului Andrei Şaguna (1846—1873), viaţa bisericească şi naţională a românilor transilvăneni începe să pulseze din ce în ce mai stăruitor, în aşteptarea unor vremuri mai bune pentru românii transilvăneni, care pătimiseră în cursul istoriei atît de multe împilări şi suferinţe din partea dominaţiei străine sub a căror vremelnică stăpînire au fost.

Două au fost instituţiile de seamă pe care le-a avut în vedere mitropolitul pentru punerea în aplicare a gîndurilor sale cu privire la mai binele poporului: altarul şi şcoala. De aici necesitatea de a înzestra bisericile cu slujitori cît mai bine pregătiţi, într-o şcoală teologică mai înaltă şi necesitatea pregătirii celor ce aveau să devină învăţători ai poporului de la sate.

La acestea s-au adăugat, în anul 1850, înfiinţarea tipografiei arhidiecezane, „de unde poporul, preoţimea şi tinerimea şcolară să poată trage cărţile necesare", iar la 3 ianuarie 1853 a apărut gazeta „Telegraful Român", menită să propulsioneze, în cercuri cît mai largi, interesele naţionale şi bisericeşti ale naţiunii române din Transilvania. Gazeta aceasta era organul public, despre care mitropolitul scria în memoriile sale: „Dureros a fost pentru or cine dintre noi, că în astfel de timp n-am avut nici un organ public."

În genere vorbind, „Telegraful Român a căutat, încă de la început să pună la dispoziţia cititorilor săi, prin articolele pe care le publica, idei noi şi cît mai bine verificate, cu privire la îndeletnicirile lor de toată ziua, la străduinţile lor pentru dobîndirea cît mai lesnicioasă şi cu cît mai mult folos a posibilităţilor lor de trai, pentru o cît mai demnă şi mai frumoasă viaţă familială şi pentru o cît mai strînsă legătură în cadrul comunităţilor lor. Din punct de vedere bisericesc, el căuta să le facă din ce în ce mai bine cunoscute adevărurile de credinţă ale Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române, care au constituit pîinea sufletească cea de toate zilele a moşilor şi strămoşilor lor. Să le înfăţişeze pe scurt marile

(Continuare în pag. a 4-a)

Andrei Şaguna — întemeietorul Telegrafului Român

Întemeierea *Telegrafului Român* de către Andrei Şaguna trebuie considerată în contextul programului vast de transformări religioase, culturale şi sociale în care s-a avîntat cu vigoarea-i caracteristică după terminarea revoluţiei din 1848—49. El a dat expresie elocventă preocupării sale pentru bunăstarea spirituală şi materială a românilor transilvăneni în promisiunea făcută la hirotonirea sa ca episcop, la Carlovit, în aprilie 1848, de a-i conduce pe calea către „tot ceea ce este adevărat, folositor şi bun". În străduinia ca această promisiune să dea roade, în timpul epocii absolutismului din deceniul al şaselea şi în timpul experimentului constituţional din deceniul al şaptelea al secolului al XIX-lea, el a realizat restaurarea Mitropoliei Ortodoxe Române a Transilvaniei, a ridicat nivelul material şi spiritual al preoţilor, a reînviorat Institutul Teologic, a pus bazele sistemului şcolar modern ortodox, elementar şi secundar, şi a condus mişcarea pentru dobîndirea egalităţii politice şi autonomiei constituţionale pentru românii din Transilvania, în cadrul unei monarhii habsburgice federalizate.

Şaguna prefera folosirea argumentării şi convingerii drept mijloace în atingerea ţelurilor sale. El credea cu ardoare în puterea cuvîntului, scris şi vorbit, pentru îmbunătăţirea condiţiei oamenilor. Predicile sale, pastoralele şi îndemnurile adresate preoţilor de a face propovăduirea parte integrantă a misiunii lor pastorale, sînt mărturii ale acestei preocupări stăruitoare.

Aceeaşi dorinţă de a lumina pe credincioşi şi pe preoţi a stat la baza întemeierii de către Şaguna a Tipografiei Diecezane de la Sibiu, în anul 1850. De sub teascurile acesteia au ieşit o mulţime de cărţi liturgice, alte cărţi bisericeşti şi manuale şcolare, multe dintre ele scrise de Şaguna însuşi sau comandate de el. Dintre toate produsele tipografiei, unul din cele mai influente şi de succes s-a dovedit a fi *Telegraful Român.*

Şaguna recunoscuse cu mult înainte scopurile multiple pe care un ziar le poate servi. La scurtă vreme după venirea în Transilvania ca vicar al Bisericii Ortodoxe, în septembrie 1846, el îi încuraja pe intelectuali să înfiinţeze la Sibiu un ziar în limba română. Mai tîrziu, în timpul revoluţiei din 1848—49 şi din nou în primăvara anului 1850, el a recomandat înfiinţarea unui ziar de limbă română şi germană la Viena, care să servească drept apărător permanent al intereselor românilor în centrul imperiului. Nici una din aceste încercări n-a reuşit datorită situaţiei politice nefavorabile în care se găseau românii.

Dar, aşa cum îi era caracteristic lui Şaguna, insuccesul de început nu l-a descurajat, astfel că spre sfîrşitul toamnei anului 1852 şi-a reînnoit eforturile de a înfiinţa un ziar care să reprezinte atît interesele specifice ale credincioşilor săi, cît şi preocupările mai largi ale tuturor românilor din Transilvania. Guvernul Transilvaniei a răspuns favorabil cererii sale la 15 decembrie 1852; conducerea de către el a Tipografiei Diecezane convinsese pe autorităţile austriece că va fi călăuzit de aceleaşi înalte principii ale serviciului public în supravegherea ziarului. Mai mult decît atît, aceleaşi oficialităţi s-au bucurat de posibilitatea de a se oferi prestigioasei *Gazete de Transilvania* din Braşov o mică competiţie şi de a avea la dispoziţia lor mijloace suplimentare pentru a comunica populaţiei româneşti decrete şi alte informaţii care, sperau ei, vor promova ţeluri considerate de către guvern esenţiale. În cele din urmă, ei trebuie să fi fost impresionaţi de vasta misiune socială pe care Şaguna a hărăzit-o ziarului său. Anunţul preliminar al apariţiei ziarului, datat 8 decembrie 1852, proclama un program cu adevărat ambiţios. Deşi a fost semnat de Aaron Florian, primul redactor, acesta era de fapt o formulare clară a propriilor intenţii ale lui Şaguna: „Tendinţa acestei gazete va fi: a împărtăşi poporului român din politică, industrie, comerţ şi literatură, idei şi cunoştinţe practice potrivite cu timpul şi măsurate trebuinţelor lui; ... a da direcţiune spiritului lui către tot ce contribuie la înaintarea şi dezvoltarea sa; a-l învăţa ca să-şi cunoască poziţiunea şi drepturile ce sînt asigurate în stat." (*Telegraful Român*, „Prenumeraţiune", 8 decembrie 1852, p. 1).

Primul număr al *Telegrafului Român* a apărut la 3 ianuarie 1853. Conducerea sa constituia ocupaţia preferată a lui Şaguna în timpul decadei absolutiste, deşi ea adăuga mult unui program de lucru deja foarte obositor. Adesea corecta el însuşi şpalturile şi nici unul din articolele importante n-a fost tipărit fără aprobarea sa. El a scris multe articole de fond sau a indicat altora direcţia ce trebuie urmată. În problemele majore ale zilei, prin urmare, *Telegraful Român* reflecta vederile sale. În general, materialele publicate erau sobre, în conformitate cu responsabilităţile serioase pe

Mitropolitul Andrei Şaguna

care Şaguna le considera inerente profesiunii de jurnalist. Spaţiu considerabil era acordat evenimentelor politice interne şi externe. Războiul Crimeei şi evoluţia politică a Principatelor Române era urmărită îndeaproape şi cu simpatie evidentă, dar în condiţiile absolutismului *Telegraful Român* nu putea ridica problema politicii externe a curţii din Viena sau a principiilor generale, antinaţionale pe care era întemeiată monarhia habsburgică. Erau publicate numeroase articole pe teme religioase şi morale şi discuţii frecvente despre şcoli şi probleme pedagogice. Şaguna s-a îngrijit de asemenea ca *Telegraful Român* să acorde suficientă atenţie problemelor economice. Dornic de a aduce uşurare ţărănimii greu împovărate şi de a rezolva problema gravă a suprapopulaţiei şi a subproducţiei la ţară, el a publicat atît articole erudite cît şi pe înţelesul poporului, despre o mare diversitate de subiecte, de la metode mai bune pentru cultivarea pămîntului pînă la avantajele învăţării unei meserii şi a mutării la oraş.

Nici viaţa culturală n-a fost neglijată. Sub conducerea lui Şaguna, *Telegraful Român* a făcut un efort susţinut pentru a încuraja scrierea de opere originale în proză şi în versuri şi de a oferi îndrumar estetic unui public cititor în mare măsură încă nematurizat. Toate aceste preocupări l-au adus pe Şaguna în centrul curentelor principale ale vieţii culturale româneşti contemporane, de ambele părţi ale Carpaţilor. În privinţa limbii, el s-a opus tendinţelor extreme latinizante ale zilei şi a promovat în *Telegraful Român* un stil şi un mod de exprimare apropiate de limba poporului. El s-a îngrijit ca hibridul împrumuturilor străine să nu creeze o barieră artificială între popor şi intelectuali, a căror primă îndatorire, o considera el, era aceea de a înlătura analfabetismul şi de a ridica nivelul cultural al maselor. Şaguna era de acord cu latiniştii asupra unei singure probleme: aceea a înlocuirii alfabetului chirilic cu cel latin. Totuşi, el îndemna la prudenţă şi recomanda ca alfabetul chirilic să fie folosit în continuare ca instrument pedagogic deoarece majoritatea ţăranilor care ştiau să citească şi mulţi dintre preoţi nu cunoşteau alt alfabet. El însuşi a folosit pe cel chirilic de la început în *Telegraful Român*, înlocuindu-l treptat cu cel latin abia după 1859.

Telegraful Român, căruia Şaguna i s-a dăruit atît de mult intelectualiceşte şi spiritualiceşte, a fost una din creaţiile sale cele mai importante şi mai trainice în folosul românilor din Transilvania. Astăzi, la 125 de ani de la înfiinţare, *Telegraful Român* continuă să slujească aceeaşi nobilă misiune socială pe care Şaguna i-a conceput-o.

Keith Hitchins (S. U. A.)

Problemele limbii române în Telegraful Român

Ca în toate publicaţiile vremii, şi în Telegraful Român de la Sibiu de acum un secol şi un sfert, controversele limbii şi eforturile către soluţii moderne în cultivarea limbii literare s-au oglindit pe un mare spaţiu (tipografic şi temporal). Dar, spre deosebire de numeroase afirmări ale unor tendinţe de înnoire bruscă, artificială, mai ales latinizantă, *Telegraful* s-a arătat realist, legat de substanţa istorică şi populară a limbii şi literaturii naţionale, moderînd excesele şi alimentînd spiritul valorificării tezaurului limbii şi al folclorului nostru. Amplele articole, în serie, despre „Românul şi poezia lui" şi „Articole frumoase" din primul an de apariţie, acum 125 de ani, în 1853, conţin îndemnuri la strîngerea folclorului şi la cultivarea limbii, poezia fiind un mijloc ideal de înnobilare a graiului, dar şi a minţii; poezia a dat întîiul impuls la cultivarea fiecărei limbi. De aceea, se cereau străduanii noi pentru a spori culegerea şi cunoaşterea folclorului şi a limbii populare, în sprijinul înnoirii literaturii naţionale. După lungi dezbateri asupra limbii, după apariţia *Gramaticii* lui Heliade, mai ales, — publicistica noastră din Transilvania, tot mai legată de masa cititorilor, atentă la solicitările lor, se preocupa de nivelul limbii, de cultivarea ei, de modernizarea structurii şi a vocabularului limbii literare. Un campion al acestei acţiuni a fost, cum se ştie, G. Baritiu prin gazetele lui, mai ales prin *Foaie pentru minte, inimă şi literatură;* mai fidel tradiţiei latineşte, T. Cipariu studiază aprofundat istoria şi mecanismul limbii, cu proiectări de norme ortografice savante, dar artificiale, în vreme ce redactori ai *Telegrafului* erau mai aproape de realitatea limbii populare şi de cerinţele cititorilor. „De la noi atîrnă acum a da acestei limbe — se scria în nr. 41 din 1853 al acestui ziar ce împlineşte acum vîrsta matusalemică de 125 ani — o cultură de care ea este capace şi a o aduce la demnitate, ca cu timpul şi ea să poată figura între limbele cele cultivate din Europa."

Spiritul realist, popular al limbii scrise de *Telegraful Român* nu refuza neologismul necesar, cum se vede şi în citatul dat, dar curentele inovatoare erau privite critic; accesibilitatea, deci scrisul pe înţelesul mulţimii trecea înaintea înnoirilor la modă (latinismul, galomania, germanismele, destul de frecvente atunci). Cînd se vorbea de „măiestria tiparului" în nr. 96 din 1854, redactorul se referea la „cultura limbelor" prin scris şi prin tipar, semne ale propăşirii, iar anul următor, fapt cu totul neaşteptat, *Telegraful* reproduce criticile vii ale lui Alecu Russo contra pedantismului, contra exceselor latinizante, ziarul aliindu-se cu cei ce căutau în realitatea graiului popular temeiul normei şi originalitatea stilului accesibil. Fapt cu totul remarcabil, spiritul critic şi logica limbii trec din *România literară* a lui Alecsandri, Negruzzi şi Russo în *Telegraful* de la Sibiu (în aprilie şi iulie 1855), semn de solidaritate estetică întru cultivarea limbii, odată cu difuzarea în alte publicaţii a eruditelor studii semnate de Cipariu (*Compendiu de gramatică*) şi a tezelor lui Negruzzi şi Ralet care susţineau păstrarea în limbă a ceea ce secolele au asimilat, chiar nelatine fiind multe cuvinte. Iar către sfîrşitul lui 1855, *Telegraful* consemnează cu satisfacţie progresul ştiinţelor, căci prin ele se dezvoltă şi limba; cultura ştiinţifică e legată de cultura limbii, fiind totodată lăudaţi acei „bărbaţi literaţi" care lucrează pentru o limbă „înzestrată, înfrumuseţată şi înavuţită" cu cuvinte ştiinţifice „formate din latină, franţeză şi italiană" (nr. 100 din 17 dec.).

În anul Unirii Principatelor, 1859, *Telegraful* care intuise de la începutul aparţiei sale mersul istoriei româneşti în direcţia Unirii, al formării unui stat unitar, cu numele potrivit de România, căci încă în 1854, înserînd ştiri din „Moldova şi Valahia", ziarul punea îndată după aceste două nume în paranteze: *România* (chiar în nr. 1/1854), deci în 1859 *Telegraful* publică „Elemente constitutive ale limbei române" (aprilie şi mai), citînd substratul (pelasgo-traco-dac), adstratul, limba fiind însă daco-romană, istoriceşte, văzînd o mare unitate în sfera vorbirii din vechea Dacie. Artico-

(Continuare în pag. 5)

Telegraful Român la 125 ani de la apariţie

(Urmare din pag. 1)

iar viitorul, în care „numai în armonie şi unitate vom fi tari şi vom conduce singuri destinele patriei comune", era privit cu încredere.

Iată ce idei sănătoase răspîndea Telegraful Român în rîndul cititorilor săi! Iată ce tribună de luptă aveau românii transilvăneni acum 100 de ani!

Dar nu numai evenimentele politice erau privite cu viu interes de Telegraful Român, ci şi procesul Arboroasei era pe larg dezbătut în paginile lui. Nu lipseau nici şedinţele de la Academia Română, premiile acordate, precum şi şedinţele asociaţiei ASTRA împreunate cu serbările ei şi alte manifestări culturale legate de activitatea acesteia.

Urmărind şirul evenimentelor, constatăm cu cît entuziasm şi elan patriotic era urmărit procesul Memorandiştilor, care erau socotiţi martiri ai neamului. Întreg procesul a fost prezentat amănunţit în paginile bătrînului periodic. Astfel, fiii neamului românesc erau la curent cu tot ce se petrecea pe toate teritoriile locuite de români.

Cu cît ne apropiem de anul 1900 lupta pentru libertate este oglindită cu mai mult curaj, manifestările din cadrul ASTREI se ţineau lanţ, ajungînd aproape de realizarea scopului propus. Aşa se face că în anul 1911 lupta pentru libertate se dădea faţiş în paginile bătrînului periodic. În numărul 18 al Telegrafului Român din 1911 apărea articolul „Femeia română" prin care se răspundea la articolul apărut în „Budapesti Hirlap" în care se punea problema scăderii numărului românilor, care cu timpul vor ajunge în minoritate şi atunci degeaba vor avea drepturi egale, că nu vor avea ce face cu ele. Femeia română va avea grijă ca să se înmulţească neamul românesc: „Iar unde a pus odată piciorul agricultorul român şi industriaşul mic român, apare ca o necesitate naturală şi literatul român. Şi nu trebuie să fie româneşti scoalele în cari îşi face educaţia. Sentimentul naţional român el l-a supt deodată cu laptele mamei." O asemenea conştiinţă a unităţii naţionale, a continuităţii pe aceste meleaguri, a descendenţei din falnicii romani şi aprigii daci era vie şi avea rădăcini adînc înfipte în inima poporului român în ajunul primului război mondial. Aceasta era zestrea moştenită şi păstrată cu sfinţenie pe parcursul atîtor ani de suferinţă, ani care n-au reuşit să subjuge sufleteşte poporul român.

Am arătat mai sus care era situaţia românilor aşa cum reiese din paginile Telegrafului Român. Dar anul 1911 este un an jubiliar pentru ASTRA, căci acum ea sărbătoreşte 50 ani de activitate. Acum se pot constata pe viu realizările prestigioasei asociaţii.

La data de 15/28 august s-au deschis lucrările ASTREI, eveniment consemnat pe larg în paginile Telegrafului Român. În cuvîntul de deschidere Andrei Bîrseanu a trecut în revistă întreg trecutul de luptă al poporului român, trasînd sarcinile pentru viitor. Biserica n-a lipsit de la această prestigioasă manifestare. Răsunetul semicentenarului ASTREI, prin serbările jubiliare organizate la Blaj, a fost consemnat şi în presa maghiară a vremii. Evenimentul a fost considerat ca cel mai important din ultimii ani: puntea de legătură dintre revoluţionarul an 1848 şi 1 Decembrie 1918.

Şi fiindcă ne apropiem de sfîrşitul perioadei de asuprire exercitată de imperiul habsburgic asupra românilor de pe aceste meleaguri, vom sublinia rolul important pe care bătrînul nostru periodic l-a avut pentru neamul românesc. Prin larga lui răspîndire în toate colţurile locuite de români a contribuit la unitatea limbii, la răspîndirea culturii, la informarea tuturor românilor asupra evenimentelor de pe ambele versante ale Carpaţilor. Întreaga viaţă bisericească, situaţia învăţămîntului în limba română, într-un cuvînt tot ce se lega de viaţa poporului român, era oglindit cu grijă în paginile Telegrafului Român. Putem spune cu mîndrie că Telegraful Român ca şi celelalte periodice ale vremii au adus o însemnată contribuţie la realizarea visului de aur al poporului român, întruchipat la 1600 de Mihai Viteazul şi desăvîrşit la 1 Decembrie 1918, Unitatea de stat.

Încă din luna octombrie a anului 1918, Telegraful Român face apel la cetăţeni arătîndu-le că „interesele naţiunii române le poate reprezenta numai adunarea naţională ori oamenii anume aleşi de aceasta". Cu cît zilele treceau şi măreţul eveniment se apropia, paginile ziarului nostru oglindeau fidel situaţia, căutînd să liniştească poporul. La data de 7/20 noiembrie 1918 apare Ediţia Specială care convoacă pe toţi românii „în falnica cetate a viteazului mucenic al unităţii noastre naţionale, în capitala de vecinică glorie românească a lui Mihai Viteazul".

După desăvîrşirea unităţii naţionale a poporului român, bătrînul nostru periodic se rezumă numai la probleme de ordin religios. În perioada dintre cele două războaie mondiale, Telegraful Român am putea spune că a îmbrăcat o altă formă de luptă: consolidarea unităţii noastre naţionale prin unitatea credinţei noastre strămoşeşti.

Asupra României s-au abătut din nou norii negri ai celui de-al doilea război mondial. Biserica Ortodoxă Română, totdeauna alături de popor, şi-a reluat misiunea de a ajuta cu cuvîntul şi cu fapta pe cei aflaţi în suferinţă. Paginile Telegrafului Român oglindesc acest lucru. Dar cum de cînd e lumea, după nor vine soarele cu strălucirea lui de aur, aşa şi după război au venit zilele însorite ale lui August 1944 care ne-au adus pacea mult dorită. Şi cum pacea nu putea fi deplină dacă fraţii de un sînge şi de o lege erau despărţiţi, Telegraful Român şi-a luat nobila misiune de a se transforma în tribună de luptă pentru reîntregirea religioasă, reîntregire care să contribuie la consolidarea unităţii noastre naţionale.

Astfel, în zorii vieţii celei noi ce se făurea în ţara noastră, a început opera de unificare bisericească, de reîntregire religioasă, pe care poporul, conducerea înţeleaptă a Patriei noastre şi a Bisericii noastre, a realizat-o în anul 1948. Actul reîntregirii odată realizat, avea nevoie în continuare de consolidare. Cu aceasta s-a ocupat din plin Telegraful Român, atît în perioada imediat următoare anului 1948, cît şi în prezent. Astăzi, la cea de-a 125-a aniversare bătrînul Telegraf păşeşte mereu tînăr, întinerit de entuziasmul colaboratorilor şi cititorilor săi, întinerit de epoca cea nouă ce se făureşte azi în ţara noastră.

Foloasele pe care Telegraful Român le-a adus neamului românesc de pe meleagurile Transilvaniei reies din succinta prezentare pe care i-am făcut-o. Dar Telegraful Român se bucura de aprecierea celor mai buni fii ai neamului românesc din secolul trecut: Mihail Kogălniceanu îl numeşte „cea mai bună foaie românească" din Transilvania, una dintre cele mai bine redactate gazete. Mihail Eminescu face în paginile Convorbirilor Literare o prezentare a Telegrafului Român, exprimîndu-şi bucuria cu privire la Foişoara Telegrafului Român care se ocupă cu „studii de o netăgăduită utilitate". Aprecierile sale culmineză cu un superlativ: „O foaie din Transilvania, organ oficial al I. P. S. Sale Mitropolitului din Sibiu, cea mai modernă de peste Carpaţi."

La împlinirea celor 125 de ani de existenţă, Telegraful Român — al cărui redactor şef am fost mulţi ani — se pleacă în faţa tuturor luptătorilor pentru libertate ai poporului român, în faţa celor mai buni fii ai neamului românesc, cei ce au luptat şi s-au jertfit pentru realizarea măreţelor idealuri de dreptate, pace şi înfrăţire între popoare. Se pleacă în faţa marelui număr de redactori, colaboratori şi cititori care şi-au pus tot ce au avut mai bun în coloanele lui, au sorbit lumină şi învăţături ziditoare de suflet din paginile lui, s-au întristat în zilele de restrişte şi s-au bucurat în zile de izbîndă. Se pleacă în faţa celor ce i-au cules litera ca şi celor ce i-au condus administraţia, ierarhilor, profesorilor, consilierilor şi preoţilor, studenţilor teologi şi credincioşilor, aducînd tuturor omagiul său de recunoştinţă. Slova lui este răspîndită în Ţara noastră şi în toate parohiile ortodoxe române de peste hotare. Fie ca această slovă să dăinuiască peste veacuri spre binele Bisericii noastre, spre propăşirea Patriei noastre scumpe şi spre propovăduirea păcii, colaborării şi înfrăţirii dintre oameni şi popoare.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

La împlinirea a 125 de ani de apariţie neîntreruptă

(Urmare din pag. a 2-a)

personalităţi ale Sfintei noastre Biserici şi fapte lăudabile din vieţile sfinţilor Bisericii noastre şi să le explice, pe înţelesul tuturor, învăţăturilor Sfintei Scripturi şi ale Sfintei Tradiţii, consolidîndu-i astfel în credinţa ortodoxă.

Dar totodată, „Telegraful Român" a fost şi o puternică tribună naţională, în care s-au subliniat — sub o formă discretă de multe ori, din cauza cenzurii habsburgice — vechimea noastră şi drepturile noastre pe pămîntul transilvănean, precum şi tot ceea ce putea să susţină ideea naţională şi de apartenenţă la un singur neam cu fraţii de dincolo de Carpaţi.

În perioada 1853—1858 „Telegraful Român" apare de două ori pe săptămînă. În unele perioade, după aceasta, apare odată pe săptămînă, de trei ori pe săptămînă, sau chiar zilnic. La început apare în slovă chirilică; de la 1859, articolele sînt amestecate în ce priveşte litera, pentru ca în 1863 să apară numai în litere latine.

Pînă în 1918—1920 îşi păstrează caracterul iniţial de foaie politică, industrială, comercială, pentru ca, după data aceasta să devină ceea ce este şi astăzi, o foaie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului, a Mitropoliei Transilvaniei. Astfel, „Telegraful Român" urmărea să înfăţişeze în special viaţa bisericească din Transilvania, cu problemele şi realizările ei şi de atunci să apară regulat, ca şi astăzi, de două ori pe lună.

„Telegraful Român" înfăţişează în coloanele sale, într-un chip succint, dar admirabil, toate evenimentele mari din viaţa Bisericii şi a poporului român. El a salutat cu înflăcărare, la 24 XII 1864, vestea reînfiinţării Mitropoliei Ortodoxe Române din Transilvania; a avut fericirea de a exprima în slove entuziaste împlinirea visului de veacuri al românilor de pretutindeni: Unirea Transilvaniei cu Patria Mamă, la 1 XII 1918; a subliniat cu vie satisfacţie actul de la 21 octombrie 1948 al Reîntregirii bisericeşti din Transilvania prin revenirea fraţilor greco-catolici, după 250 de ani, la sînul Bisericii Ortodoxe Mame şi a acordat o deosebită importanţă actului de reparare istorică, săvîrşit în toamna anului 1975, prin reînfiinţarea Episcopiei de Alba Iulia, străvechi centru bisericesc şi alegerea primului ei chiriarh în persoana smereniei noastre, intronizat la 25 ianuarie 1975.

Dar, credincios menirii lui iniţiale de a se găsi în slujba poporului şi de a lupta pentru mai binele, libertatea, demnitatea şi fericirea lui, „Telegraful Român" şi-a exprimat, după 23 August 1944, întreaga sa adeziune pentru preluarea puterii de către clasa muncitoare de la noi din ţară şi a desfăşurat o foarte susţinută activitate de lămurire a credincioşilor ortodocşi din Transilvania, a cititorilor pentru popularizarea ideilor înnoitoare de la noi, printre care, în primul rînd, ideile de pace, de bună înţelegere între popoare, de cooperare interstatală şi de încetare pentru totdeauna a colonialismului şi a semicolonialismului, au fost pe larg comentate în coloanele „Telegrafului Romîn", ca ecou al strădaniilor de politică externă ale statului nostru socialist.

Credincioşii ortodocşi români din localităţile în care se găsesc şi alte naţionalităţi sînt foarte bucuroşi de primirea regulată a „Telegrafului Român", în care găsesc nu numai îndrumări alese pentru viaţa lor duhovnicească, ci, în acelaşi timp, şi îndrumări statornice pentru viaţa lor naţională şi socială şi sînt ţinuţi în curent cu marile şi istoricele realizări ale statului nostru socialist şi cu succesele lui de tot felul pe arena internaţională. Iar credincioşii ortodocşi români de peste graniţă, care primesc această foaie bilunară bisericească şi naţională, sînt nespus de bucuroşi de conţinutul ei, pentru că au posibilitatea să ia cunoştinţă de măreţele înfăptuiri din ţara în care s-au născut. Ei sînt mîndri de realizările ei şi se simt mai mult legaţi de patria lor, de munca şi lupta cinstită care se desfăşoară pe toate meleagurile patriei şi care aureolează prestigiul de demnitate al poporului român, în cadrul celorlalte ţări şi popoare.

La împlinirea a 125 de ani de apariţie regulată a „Telegrafului Român" aducem un pios omagiu memoriei tuturor redactorilor şi condeierilor, care, de-a lungul timpului, au pus suflet din sufletul lor, pentru ca publicaţia aceasta să-şi îndeplinească rostul ei în mijlocul poporului nostru.

În acelaşi timp aducem mulţumirile noastre călduroase redactorilor „Telegrafului Român", între care Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae, care s-a străduit ca „Telegraful Român" să rămînă pe linia lui iniţială în slujba Bisericii şi a poporului, precum şi tuturor mînuitorilor de condei care au colaborat.

Rugăm pe Bunul Dumnezeu să dea, în continuare, viaţă îndelungată acestei minunate publicaţii, pentru ca ea să-şi poată îndeplini şi în viitor, cu aceeaşi rîvnă ca şi în trecut, misiunea ei în mijlocul credincioşilor noştri ortodocşi şi spre cinstirea întregului nostru neam românesc.

† EMILIAN
Episcop de Alba Iulia

Telegraful Român în slujba idealurilor de pace, dreptate şi progres ale poporului român

Telegraful Român împlineşte 125 ani de activitate *neîntreruptă* în slujba Bisericii strămoşeşti şi a poporului român.

Raportat la istoria presei bisericeşti din Transilvania şi chiar din întreagă ţară, drumul şi lucrarea Telegrafului Român are caracterul unei *magistrale a scrisului românesc*, atît prin durata şi consecvenţa cu care a servit Biserica şi poporul, cît şi prin aportul pozitiv pe care l-a adus în istoria Bisericii şi a Patriei.

Încă de la început îşi asumase răspunderea de a merge cu poporul şi de a-i sprijini năzuinţele, de a fi un far luminos în calea dezvoltării spirituale şi materiale a românilor din Transilvania, de aceea s-a străduit să vestească în rîndurile cititorilor *„idei moderne şi a-l lumina în mod cuviincios asupra adevăratelor sale trebuinţe sufleteşti şi materiale"*.

Telegraful Român a însoţit permanent viaţa poporului român şi l-a ajutat în împlinirea năzuinţelor lui seculare de dreptate, libertate şi unitate naţională; a transmis din generaţie în generaţie mesajul păcii şi al bunei înţelegeri între oameni şi popoare şi credinţa neabătută în viitorul luminos al unei Românii libere şi independente.

Lucrarea redactorilor şi colaboratorilor săi a fost deopotrivă o lucrare de zidire creştinească şi românească.

Ei nu s-au mulţumit să împărtăşească numai învăţăturile de credinţă şi de morală ale Bisericii Ortodoxe, nici să fie numai cronicari ai evenimentelor, multe şi variate, ci au îmbrăţişat cu căldură şi au susţinut cu entuziasm toate acele idei şi fapte care pregăteau împlinirea idealurilor măreţe ale poporului român, devenind nu de puţine ori ei înşişi precursori şi animatori ai unor asemenea împliniri.

După 23 August 1944, cînd înfăptuirile şi realităţile noi din patria noastră au devenit lege fundamentală a vieţii noi, Telegraful Român a devenit nu numai martor şi părtaş al acestor realităţi ci şi sprijinitor şi interpret loial al drumului ascendent al poporului nostru.

În coloanele lui s-a oglindit, cinstit şi fără diformări, viaţa cea nouă din patria noastră. În cei treizeci şi patru de ani de la eliberarea patriei, el a militat pentru o Biserică vie, activă şi legată de popor.

În coloanele lui sînt înfăţişate evenimentele însemnate din viaţa poporului nostru, năzuinţele şi realizările lui, purtînd un permanent dialog cu istoria străduniilor pentru lumină şi progres ale întregului popor şi oglindind cu fidelitate drumul ascendent al dezvoltării lui istorice.

Nu lipsesc în scrisul său îndemnuri la muncă cinstită şi entuziastă, la patriotism luminat, la omenie şi corectitudine, la încredere în viitorul luminos al Patriei.

Adeseori se întîlnesc în coloanele Telegrafului Român din aceşti ani descrieri minunate ale chipului nou al Patriei, relatări entuziaste despre succesele oamenilor muncii, despre rezultatele muncii de pe ogoare, din întreprinderi, despre îndeplinirea planurilor de muncă, despre saltul cantitativ şi calitativ al productivităţii muncii, cu un cuvînt despre bunăstarea crescîndă a tuturor fiilor Patriei.

Un patriotism luminat îmbinat cu o iubire creştină faţă de toţi oamenii, de tot ceea ce este universal valabil în lume, transfigurate de iubirea harică a lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos şi transmisă prin Biserica strămoşească, formează legătura care uneşte cele două dimensiuni ale vieţii credincioşilor.

Am putea spune că nimic din ceea ce este de folos pentru sufletul şi trupul fiilor poporului nostru nu a rămas neevidenţiat în coloanele Telegrafului Român, în limitele şi caracterul specific de foaie a Bisericii.

Cu prilejul zilelor aniversare din istoria ţării, sau al încheierii unor bilanţuri din economia naţională, Telegraful Român a considerat că este chemat să facă cunoscută cititorilor însemnătatea lor, contribuind prin aceasta la susţinerea spiritului de încredere în puterile creatoare ale poporului, ajuns liber şi stăpîn pe destinele lui.

„Pretutindeni, scrie un colaborator la a XV-a aniversare a Republicii Populare Române, în toate colţurile ţării vezi înălţîndu-se fabrici şi uzine, care umplu de mîndrie pe orice fiu cinstit al patriei noastre. Sub îndrumarea conducătorilor înţelepţi, ridicaţi din sînul oamenilor muncii, poporul nostru a păşit pe calea industrializării socialiste într-un ritm extraordinar, în aşa fel încît ţara noastră a devenit o ţară cu industrie avansată, care poate sta pe piaţa mondială alături de ţări cu tradiţii industriale mai vechi. Numele patriei noastre este purtat cu vrednicie peste hotare de maşinile făurite de mîinile şi mintea acestui popor harnic şi talentat. Pămîntul ţării dă rod tot mai bogat pentru că îl muncesc oamenii în comun şi cu tragere de inimă, pentru că se aplică metode agro-tehnice înaintate, pentru că se folosesc maşini agricole la aproape toate lucrările pămîntului" (Nr. 1—3/1963).

Cel ce răsfoieşte colecţia Telegrafului Român, după cel de-al doilea război mondial, poate constata cu bucurie că aproape nu este număr în care să nu fie prezentată, susţinută şi apărată cauza păcii; să nu se înfăţişeze strădaniile impresionante ale tuturor oamenilor de bine, ale organizaţiilor obşteşti sau bisericeşti, ale statelor iubitoare de pace şi, în primul rînd, ale conducătorilor patriei noastre pentru susţinerea şi apărarea acestui bun suprem al omenirii care este pacea.

În articole redacţionale sau semnate de colaboratori din toate părţile, problema păcii este dezbătută în coloanele Telegrafului Român şi fundamentată pe temeiuri scripturistice, patristice, umanitariste, logice sau scoase din experinţa popoarelor sătule de războaie nimicitoare de vieţi omeneşti şi de bunuri materiale şi culturale ale omenirii.

Titluri ca acestea: „Dezarmarea, o poruncă a popoarelor", „Încetarea experienţelor cu arme nucleare", „Otrăvirea aerului", „Pe calea destinderii internaţionale", „Coexistenţa paşnică", „Înfrăţirea popoarelor", „Pentru pacea a toată lumea", „Roadele luptei pentru pace", „O lume fără război", „Popoarele sînt datoare să apere pacea", „Tineretul în slujba păcii" şi alte multele sînt numai cîteva din articolele care dezbat această problemă arzătoare pentru omenire.

În scrisul acestui ziar s-a afirmat nu numai o dată că poporul român este un „popor iubitor de pace", că el n-a rîvnit la nimic din ceea ce este al altor popoare, dar că el şi-a cucerit dreptatea, libertatea şi unitatea lui naţională şi socială cu mari sacrificii!

„Poporul român este alături de cei ce voiesc pacea. El doreşte ca armele nucleare să fie interzise şi energia atomică să fie folosită pentru îmbunătăţirea vieţii, pentru ca popoarele să fie eliberate de teamă şi de moarte, să fie libertate şi armonie deplină de la un capăt la altul al pămîntului, să se lucreze pentru fericirea şi binele tuturor" (Nr. 1—2/1963).

Activitatea conducătorilor patriei noastre în frunte cu Preşedintele Republicii Socialiste România, *Nicolae Ceauşescu*, în diferite organizaţii şi consfătuiri internaţionale pentru apărarea păcii, pentru interzicerea armelor atomice, pentru dezarmare şi colaborare între popoare, pentru crearea unor zone ale păcii, pentru dreptatea şi libertatea popoarelor din „lumea a treia", cu un cuvînt pentru crearea unei lumi drepte şi fericite pentru toţi oamenii, a fost oglindită şi prezentată pe larg în coloanele Telegrafului Român din ultima sa perioadă de activitate.

La rîndul ei, Biserica Ortodoxă Română, făcînd parte din organismele bisericeşti şi laice care luptă pentru crearea unui climat de pace şi bună-înţelegere între popoare, s-a angajat din toată inima „să sprijinească toate acţiunile menite să înlăture ameninţarea ce planează în prezent asupra lumii, să elimine din viaţa omenirii războaiele cu întregul lor cortegiu de suferinţe şi distrugeri de bunuri materiale şi spirituale, să asigure tuturor popoarelor o pace reală, în care să domnească înaltele idealuri morale de dragoste şi frăţietate" (Nr. 1—2/1963).

La împlinirea celor 125 de ani de activitate a Telegrafului Român cititorii de azi, din ţară şi de peste hotare, aduc un omagiu de preţuire şi recunoştinţă tuturor ostenitorilor de la această înaltă tribună a scrisului Bisericii noastre pentru toată munca şi jertfa ce au adus-o, pentru sprijinirea măreţelor idealuri şi împliniri din viaţa poporului nostru şi mărturisesc convingerea că Telegraful Român, editat de Arhiepiscopia ortodoxă română a Sibiului, va continua să slujească şi să sprijine marile idealuri şi realizări din activitatea Bisericii şi a Patriei.

† VASILE
Episcopul Oradiei

O caldă urare nordică

La aniversarea unui veac şi un sfert de apariţie neîntreruptă a celui mai vechi ziar bisericesc, din toate provinciile româneşti, de la Dunăre şi Carpaţi (1853—3 ianuarie 1978), românii stabiliţi în Nordul Europei şi grupaţi în jurul Bisericii Ortodoxe Române din Suedia şi ţările Scandinaviei, care urmăresc cu mult interes conţinutul duhovnicesc şi patriotic al „Telegrafului Român", adresează acestui venerabil făclier al credinţei strămoşeşti, al culturii româneşti şi al unităţii noastre naţionale, o caldă, afectuoasă şi entuziastă urare tradiţională: La mulţi şi fericiţi ani!

Ei îşi exprimă, totodată, toată gratitudinea şi satisfacţia lor pentru promptitudinea trimiterii, şi pentru bogatul şi variatul său conţinut, în legătură cu imperativele majore ale poporului nostru, şi pentru aleasa sa ţinută ce îmbrăţişează, atît nivelul înalt şi pretenţios, cît şi pe cel mai de mijloc şi de popularizare.

Cu nădejdea fermă că acest fiu spiritual al marelui mitropolit Andrei Şaguna îşi va continua existenţa şi misiunea sa, atît de îndătinată şi utilă, îi adresăm încă odată cele mai alese urări de viaţă îndelungată şi prosperitate duhovnicească!

Pr. prof. Dr. *Al. I. Ciurea*
Superiorul B. O. R. din Suedia
şi ţările Scandinaviei

Problemele limbii...

(Urmare din pag. a 3-a)

lul e semnat de cunoscutul folclorist A. Marienescu (lăudat tot atunci în *Patria* de la Iaşi pentru baladele culese de el). Acelaşi autor susţine în anul următor, 1860, necesitatea cultivării limbii în articolul „Limba şi literaţii" (nr. 20—21); situaţia era mai favorabilă acestui scop, căci şcolile româneşti puteau face mari eforturi pentru difuzarea unei limbi unite, moderne, expresive; gimnaziile erau centre de cultură a limbii şi a ştiinţelor. Tot atunci însă Z. Boiu, cunoscut publicist, critică hotărît limba almanahului poetic *Muguri* de la Arad, în care latinizările sînt „esagerate", iar barbarismele şi provincialismele contravin accesibilităţii textelor.

Pentru mai buna clarificare a căilor de modernizare a limbii naţionale, după lungi dezbateri ilustrate mai ales în paginile periodicelor *Instrucţiunea publică* şi *Amicul şcoalei*, iată în *Telegraful Român* din 1865, nr. 29, că se cere *Asociaţiunii transilvane* să propună „unificarea ortografiei române", ceea ce ar fi „o bază solidă la prosperarea culturei limbei naţionale", fapt capital pentru progresul culturii în ansamblu, cum s-a văzut de mai bine de trei decenii, precum şi cealaltă cerinţă veche e repusă: „Compunerea unui dicţionar etimologic a limbei române." Acesta ar avea un ţel practic: a cunoaşte ce e românesc şi ce nu e românesc în limbă. Din păcate, încă şi astăzi aşteptăm de la filologii noştri un dicţionar etimologic, parţial realizat cu multe decenii în urmă de Densuşianu şi de Puşcariu. În acelaşi an şi *Gazeta Transilvaniei* sprijinea cu putere cerinţe ca cele formulate de *Telegraful Român* pentru cunoaşterea şi cultivarea limbii române, lui G. Barţiu asociindu-se din primul moment şi *Familia* lui Iosif Vulcan, în preajma constituirii societăţii Junimea, centru dinamic al luptei decisive contra curentelor artificiale în limbă, pentru o limbă şi literatură modernă, artistică, bogată şi expresivă. În 1866, anul debutului lui Eminescu la *Familia*, anul afirmării ideilor realiste ale lui Maiorescu în domeniul limbii şi al literaturii, *Telegraful* de la Sibiu pledează pentru o ortografie unică de tip fonetic (nr. 71), conturînd cu bune intuiţii principiile imbatabile ale normării limbii naţionale, de comun acord cu Maiorescu, Negruzzi, Alecsandri, Eminescu, Slavici, Caragiale.

Puterea talentului şi erudiţia acestora, realismul şi consecvenţa raţională a scrisului lor, cărora li se va asocia credincios acest organ omagiat de noi, vor asigura adevărata înflorire a limbii şi culturii naţionale de mai bine de un secol încoace.

Gh. Bulgăr

— Atît mama mea cît şi eu vă mulţumim mult pentru interesantele numere ale ziarului „Telegraful Român". E cît se poate de frumos scris şi încălzeşte o inimă care iubeşte România.

Sărbătoarea Crăciunului cu pace şi mult bine pentru noul an.

Naşterea Domnului să vă aducă pace, bucurie şi linişte sufletească iar noul an — multă sănătate, succes în frumoasa D-voastră muncă şi binecuvîntare de la Dumnezeu.

Cu stimă: *Cristina Crişan*, Suedia

Vocaţia şaguniană a „Telegrafului Român"

Orice publicaţie periodică îşi are vocaţia ei, o vocaţie stabilă, spre deosebire de vocaţia omului, care-şi etalează de cele mai multe ori flexibilitatea nu îndeajuns motivată şi, de aceea, adeseori derutantă pentru cei îndatoraţi s-o dirijeze şi s-o valorifice spre mai-binele societăţii.

Vocaţia unei gazete — „Telegraful Român" a apărut acum un secol şi un pătrar ca gazetă — este indicată în programul ei. N-are program prestabilit? Are însă altceva: transparenţa cuprinsului, care arată fără greş care-i este „chemarea", vocaţia.

Cea a „Telegrafului Român" a fost şi a rămas peste ani şi peste decenii o *vocaţie preoţească ortodoxă română*. Faptul e explicabil, căci *„Şaguna a fost mai presus de toate preot*. Nu teolog, nici om al şcoalei, nici bărbat al vieţii publice, ci înainte de toate el a fost un caracter de preot clădit în totul pe temelia Evangheliei. Din conştiinţa clară şi profundă a acestei misiuni divine a izvorît belşugul de fapte măreţe, pe care — de la locul de păstor al Bisericii — l-a revărsat pe toate tărîmurile vieţii poporului nostru". Am citat pe mitropolitul Nicolae Bălan. (Vezi „Revista Teologică", 1923, nr. 6—7, p. 178).

Această declaraţie are valoare de constatare: ea dezvăluie *esenţialul* personalităţii restauratorului Mitropoliei transilvane. Activ în cele mai variate tărîmuri de manifestare ale românilor transilvăneni, mitropolitul Andrei Şaguna a fost mereu în fruntea tuturor prin cuvînt şi faptă. Mai presus de toate, însă, Andrei Şaguna care odihneşte cu trupul în mausoleul din Răşinari, avea să rămână ceea ce însuşi se socotise a fi cînd a făcut memorabila mărturisire:

„De-o sută de ori de m-aş naşte, tot preot m-aş face!"

„Gazeta" aceasta este ctitorie şaguniană. *Una* din ele, — căci sînt mai multe. E ctitorie nu numai prin înfiinţare. Îi este ctitorie concepţională. „Telegraful Român" a fost ceea ce a vrut Şaguna să fie, — şi, cu rare şi lipsite de semnificaţie excepţii, a rămas ceea ce a vrut ctitorul să rămînă: o „gazetă" *pentru preotul ortodox român, la dispoziţia păstoriţilor săi; ea şi preotul deopotrivă.*

Mai presus de toate, însă, „Telegraful Român" se ocupa de *preot.*

Avea motive s-o facă, mai ales de ordin istoric bisericesc.

Cînd venise în Transilvania, găsise aici o viaţă bisericească ferecată în obezile celor 19 puncte care au paralizat toate bunele intenţii ale înaintaşului său Vasile Moga. Poporul român, împilat şi dispreţuit după năravul cunoscut al stăpînitorilor săi vremelnici, adulmeca adierile vîntului de libertate care se stîrnise în ţările apusene. Spiritul revoluţionar zgîlţîia zăvoarele împărăţiei pajurei cu două capete şi furtuna anilor 1848—49 era gata să se dezlănţuie ca o pedeapsă răzbunătoare a fărădelegilor unui sistem politic pornit pe povîrnişul descompunerii.

Greutăţile cu care avea de luptat Şaguna nu l-au descurajat. Sufletul lui era mai tare decît împotrivirile vremii. Îi fusese hărăzit — de la Dumnezeu şi de la oameni — să conducă, să animeze şi să îndrumeze. „Acest maiestuos bătrîn — scria marele Nicolae Iorga — a fost de pe scaunul său de arhiereu, ca de pe un tron de rege. un cîrmuitor de oameni şi un îndreptător al vremurilor, cărora nu li s-a supus ca exemplarele obişnuite ale omenirii, ci le-a întors de pe povîrnişul lor spre culmea lui. Cît se va vorbi limba noastră pe cealaltă clină a munţilor-părinţi, Ardeleanul de legea Răsăritului — şi poate mâne şi cel unit cu Roma — va ţinea minte acest fapt." (Citat la I. Lupaş: Mitropolitul Andreiu Şaguna: Sibiu, 1909).

Dragostea de popor a mitropolitului Şaguna nu era egalată decît de rîvna de a-l ajuta să se salte la un nivel de viaţă mai omenos, apropiat de însuşirile sale native. În memorabila circulară prin care-şi vestea întărirea în slujirea de episcop ortodox român al Transilvaniei, făgăduia sărbătoreşte că „din toate puterile neostenit se va strădui" pentru binele şi înaintarea în „cele de minte ţiitoare" ale poporului (scil.: credincioşilor ortodocşi români) şi va fi tuturor „tată adevărat". Iar cu prilejul hirotonirii sale întru arhiereu, lua de mărturie pe închinătorii prezenţi în catedrala din Carlovit pentru împlinirea integrală a îndrăzneţei sale vreri: *„Pe Românii ardeleni* din adîncul lor somn *să-i deştept* şi cu voia (scil.: lor) către tot ce e adevărat, plăcut şi bun să-i trag".

Şi-a respectat angajamentul pînă la capăt. Poseda ca nimeni altul însuşirile trebuincioase în acest scop. A ştiut să-şi aleagă mijloacele cele mai eficace şi să-şi recruteze colaboratori destoinici.

Sarcina n-a fost uşoară. A izbutit, totuşi, aşa cum plănuise.

Îndată ce a fost ales episcop, i-a îndemnat — imperativ — pe preoţi să înveţe necontenit „poporul", ca să-l poată aduce „din necovîrşire la covîrşire şi din ruginita negură a neştiinţelor la limanul cel liniştit al ştiinţelor şi al luminării", nepregetînd a propovădui cît mai des, mai temeinic şi mai atrăgător. Convins că nu trebuie să ceri nimănui mai mult decît atîta cît este în stare să dea, Şaguna a dat mult preoţimii sale, ca şi ea mult să dea poporului credincios; poveţe dese şi înţelepte, cărţi de căpătîi, iubire fără margini. A fost nevoie uneori şi de certare, căci la început circulările sale nu se bucurau înaintea tuturor feţelor bisericeşti de consideraţia pe care o meritau. În acest tărîm — scria G. Bariţiu — „totul era de făcut şi el (Şaguna) îndată... s-a apucat de toate".

„Pentru ca vaza şi cinstea cinului preoţesc să se poată păstra nevătămate", la două luni după venirea sa în Transilvania, Şaguna adresă clerului o circulară, poruncindu-i să se ţină cu stricteţe de mai multe „folositoare rînduieli". Nu-i locul — şi nici spaţiu — de-a le reproduce aici. Cîteva idei, trebuie totuşi reţinute. Atitudinea slujitorului bisericesc faţă de mediul înconjurător, ţinuta sa vestimentară, felul său de-a vorbi într-o împrejurare sau alta, au fost minuţios reglementate, cu motivări de-un realism pilduitor. Preotul n-are la ce cerceta localurile de petrecere; „de la orice vorbe statului (scil.: stării) preoţesc vătămătoare să se conteneasca"; „negustorie a face sau a umbla în persoană după alte cîştiguri, să înceteze de tot"; citirea Sfintei Scripturi şi a Sf. Părinţi, memorizarea Catehismului, dobîndirea de cunoştinţe folositoare este pentru preot îndatorire permanentă: fără aceasta, predica şi pastoraţia peste tot nu vor avea efectele scontate.

...Dar nici fără contagioasa putere a exemplului: spre a arăta obştei credincioşilor „calea către fapte bune", se cuvine ca preotul să aibă o viaţă neprihănită, „purtare bună întru toate şi în tot locul... să deştepte pe toţi spre cucernicia cea (cu) adevărat creştină şi spre frica de Dumnezeu..."

Nici un amănunt nu este trecut cu vederea. Înfăţişarea văzută a preotului, ca şi vistieria lui lăuntrică, îl interesau deopotrivă pe marele „preot deşteptării noastre, semnelor vremii profet", cum l-a caracterizat cineva. Iată, spre exemplu: repetînd cu alt prilej sfatul privitor la o îmbrăcăminte preoţească adecvată (uniformă), simte trebuinţa de-a justifica insistenţa sa; căci *„din cele dinafară chibzuiesc şi aşezarea cea dinăuntru a inimii"* preotului. Grabnic la certare, dar şi la iertare, prompt în sancţionarea abuzurilor şi generos în acordarea recompenselor, Şaguna a izbutit să transforme preoţimea dezorientată pe care o moştenise de la înaintaşul său, într-o tagmă de apostoli zeloşi ai idealurilor evanghelice şi de luptători neînfricaţi pentru izbîndirea aspiraţiilor naţionale şi sociale ale românilor transilvăneni.

Acelaşi mare ierarh nu pregeta să apere preoţimea sa ori de cîte ori potrivnicii o acopereau de insulte mai mult sau mai puţin iscusit camuflate. În privinţa aceasta, guvernatorul transilvănean Wohlgemuth, ministrul Thun şi alţii, nu chiar atît de mari ca ei, au rămas cu amintiri de neşters de pe urma confruntării cu Şaguna.

*

Preoţimea lui Şaguna a crescut *sub semnul luminii.* Marele ierarh a aprins-o cu neegalată rîvnă şi pricepere. Tot el a întreţinut-o prin necurmată lucrare de orientare a preoţilor în problemele misiunii şi vremii lor.

„Telegraful Român" a fost, în această privinţă. perpetuă unealtă de lucru duhovnicesc şi românesc.

Aşa a rămas şi sub păstorirea ierarhilor succesori ai ctitorului lui. Aşa este şi astăzi, cînd — cerut cu tot mai multă insistenţă — este citit cu ardoare peste ţări şi mări.

Fără a fi exclusivă, vocaţia preoţească — ortodoxă română — a „Telegrafului Român" este şi rămîne *esenţială.*

Preot prof. Dr. *Grigorie Marcu*
Rectorul Institutului Teologic Universitar
Sibiu

Telegraful Român şi unitatea noastră de credinţă

Cu prilejul împlinirii a 125 de ani de la înfiinţarea la Sibiu, în 1853, de către mitropolitul Andrei Şaguna a ziarului Telegraful Român, care de atunci şi pînă azi a apărut în mod neîntrerupt, se cuvine să aducem un omagiu de recunoştinţă mai întîi întemeietorului acestui ziar, iar mai apoi redactorilor şi colaboratorilor lui, care prin munca şi lupta lor manifestată în scris, în coloanele acestui ziar, şi-au arătat interesul şi dragostea netărmurită pentru problemele care stau în legătură şi cu unitatea noastră de credinţă, şi-au manifestat convingerile lor sufleteşti pentru Legea noastră cea strămoşească şi pentru sfintele ei datini.

O sută douăzeci şi cinci de ani în istoria unui popor nu prea înseamnă mult, însă pentru noi românii şi pentru Biserica noastră, acest răstimp este de o foarte mare importanţă pentru străduaniile care s-au depus — aşa cum apare clar din coloanele acestui ziar chiar de la înfiinţarea lui — pentru tot ceea ce poate contribui la menţinerea şi întărirea credinţei noastre, a unităţii ei.

Aşa de pildă în lucrarea de pregătire şi înfăptuire a măreţului act al Reîntregirii noastre bisericeşti din Transilvania, din anul 1948, un rol de prim ordin l-a avut Telegraful Român de la Sibiu, care prin articolele apărute în coloanele lui, ca un vrednic meşter făurar, a modelat sufletele credincioşilor ortodocşi şi foşti gr. cat., ca atunci cînd va suna ceasul să poată răspunde cu entuziasm şi înflăcărare la chemarea reîntoarcerii lor la sînul Bisericii Ortodoxe Române.

Problema aceasta a unităţii noastre de credinţă s-a pus într-o formă destul de concretă şi lămurită chiar pe timpul mitropolitului Andrei Şaguna, care s-a manifestat cu toată convingerea şi tăria pentru păstrarea cu scumpătate a acestei unităţi în credinţă a tuturor românilor.

Telegraful Român vestea cu multă bucurie ţinerea la Sibiu a unei conferinţe naţionale la 1/13 ianuarie 1861, prezidată de mitropolitul de la Blaj şi de episcopul ortodox Andrei Şaguna (Tel. Rom. nr. 1 din 1861), pentru ca românii care sînt una după limbă să fie una şi după religie.

În Telegraful Român nr. 21 din 1862 se arată că prin uniaţia de la 1700 s-a frînt în două unitatea noastră de credinţă.

Mai tîrziu, pentru mitropolitul Nicolae Bălan, problema unităţii noastre de credinţă a constituit scopul urmărit de el o viaţă întreagă, ideal care a fost piatra neclintită a stăruinţelor şi convingerilor sale. De aceea în cuvîntarea program pe care a rostit-o la instalarea sa în scaunul de arhiepiscop şi mitropolit (Rusaliile anului 1920), preciza: „Cu toată ruptura care s-a produs în sînul cald al Sfintei Biserici Ortodoxe, ne-am simţit una toţi fiii ei risipiţi sub stăpîniri streine şi sufletul nostru povăţuit de învăţăturile ei de mamă, a rămas unul şi acelaşi pretutindeni... Nu vom da odihnă oaselor noastre pînă ce nu vom fi iarăşi una, pînă ce nu se va înlătura răul hărăzit de vitregia vremurilor şi fiii aceleiaşi maice bune, nu se vor întoarce la sînul cald, dornic de a-i îmbrăţişa pe toţi" (Tel. Rom., 1921, p. 4).

Pe mitropolitul Nicolae Colan, prin slova sa temeinică şi clară, prin scrisul său înţelept şi plin de învăţăminte, îl recunoaştem ca pe una dintre cele mai autentice figuri de ierarh şi de dascăl, care a împărtăşit pe atîţia din comorile spirituale ale Ortodoxiei. „Rămînerea noastră în Ortodoxie — zicea mitropolitul Colan, arătînd importanţa unităţii noastre de credinţă în trecutul îndepărtat — a fost rodul credincioşiei noastre faţă de nestrîmbata învăţătură a Mîntuitorului".

Actualul mitropolit, Dr. Nicolae Mladin, într-un articol din multele articole publicate în coloanele Telegrafului Român în problema unităţii noastre de credinţă „Simbolul Ortodoxiei" (Tel. Rom. 12 martie 1944), prezintă Ortodoxia în toată dumnezeiasca ei strălucire: „O mireasă pură, neîntinată, pe care mirele Hristos a împodobit-o cu toate frumuseţile cerului, cu toate luminile raiului, cu toate puterile sfinţirii... Ortodoxia românească. Ortodoxia Transilvaniei e şi ea înviere şi crucificare, bucurie şi suferinţă, transfigurare şi mucenicie".

Activitatea desfăşurată de ziarul Telegraful Român în lucrarea legată de unitatea noastră de credinţă a constituit o contribuţie dintre cele mai importante la realizarea acestei unităţi şi la consolidarea ei. În art. „Confesionalism şi confesionalism", publ. în Telegraful Român din 25 februarie 1928, nr. 17, se indică mijloacele prin care ne putem menţine în unitatea de credinţă. O Biserică se menţine prin focul dragostei pentru ea;

(Continuare în pag. 7)

O tribună patriotică, Telegraful Român

Cea mai veche publicaţie românească existentă astăzi — „Telegraful Român“ de la Sibiu — împlineşte 125 de ani de permanentă apariţie.

Înfiinţat de spiritul modern şi clarvăzător al lui Andrei Şaguna, care încă din 1849 considera necesară o foaie românească în însăşi capitala imperiului habsburgic, „Telegraful Român“ a fost de-a lungul atîtor ani de apariţie o adevărată tribună patriotică, un organ de permanentă luptă culturală, socială, economică şi naţională.

Prin redacţia sa au trecut o bună parte din cele mai reprezentative personalităţi româneşti ale Transilvaniei: istoricul şi revoluţionarul Aaron Florian — întîiul său redactor — întemeietorul la Bucureşti al primului cotidian în limba română; medicul şi biologul D. Pavel Vasici, viitor membru al Academiei Române, economistul şi publicistul Visarion Roman, ctitorul băncii „Albina“ şi al revistei „Albina Carpaţilor“; profesorul, poetul, oratorul şi exegetul bisericesc Zaharia Boiu; profesorul şi asesorul consistorial Nicolae Cristea, întemniţat în urma marelui proces al Memorandului şi conducătorul primei „Reuniuni a meseriaşilor români“ din Sibiu; Ioan Becinitz şi Eugen Brote, viitorii întemeietori ai ziarului Tribuna; scriitorul, geograful şi etnograful Silvestru Moldovan, autorul cunoscutei serii de volume Ţara noastră; Nicolae Ivan, primul episcop al Clujului în România întregită; Elie Cristea, viitorul patriarh al României; istoriograful Teodor V. Păcăţian, autorul fundamentatei lucrări istorice intitulate *Cartea de Aur sau luptele politice naţionale ale românilor din Transilvania;* Gheorghe Comşa, viitor episcop al Aradului, Nicolae Mladin, actualul mitropolit al Transilvaniei ş. a.

Conceput mai întîi ca un organ informativ pentru preoţi, profesori şi învăţători, „Telegraful Român“, datorită redactorilor şi colaboratorilor săi, s-a impus repede ca un apreciat organ cultural-literar, preocupat de educaţia maselor populare, de valorificarea limbii şi literaturii populare, de dezvoltarea învăţămîntului, de consolidarea, prin cultură, a legăturilor între românii de pretutindeni şi de afirmarea spiritului patriotic românesc.

Foiletoanele sale au fost printre cele mai îngrijite şi mai interesante ale timpului, ele fiind dedicate îndeosebi evocărilor istorice, folclorului, creaţiilor literare originale, problemelor de limbă şi pedagogice, preocupărilor artistice. Marele merit cultural al „Telegrafului Român“ a fost acela de a părăsi ortografia etimologică ciparianâ, în care s-au scris pînă în deceniul al optulea toate periodicele şi cărţile transilvănene — şi de a adopta ortografia „Junimii“, care va deveni apoi ortografia Academiei Române, prin aceasta aducîndu-se o strălucită contribuţie la unificarea ortografiei române. Din acest punct de vedere — cum scria unul din vechii noştri istorici literari — „Telegraful Român“ a făcut o adevărată revoluţie culturală. Punctele sale de reazim în această direcţie au fost articolele despre limbă ale lui Alecu Russo şi ale lui Titu Maiorescu, din scrierile acestuia reproducînd şi studiul *„Despre poezia română“*.

Faima literară a „Telegrafului Român“ a determinat în 1870 pe tînărul poet Alexandru Macedonski, viitorul şef al şcoalei simboliste române, să trimită redacţiei de la Sibiu — aşa cum Eminescu se adresase „Familiei“ — primele sale versuri destinate tiparului (Dorinţa poetului, 1870, nr. 94).

Pentru a da o mai vie pregnanţă preocupărilor literare şi folclorice ale ziarului, redactorii „Telegrafului“ — Ioan Bechnitz şi Eugen Brote — au înfiinţat în 1876 suplimentul literar intitulat *Foişoara Telegrafului Român.* În programul „Foişoarei“ se arăta că aceasta urmăreşte, după exemplul lui Maiorescu, să susţină acţiunile şi operele al căror scop este de a spori „fondul de idei sănătoase şi folositoare care să ţină cumpăna superficialităţii şi a frazelor fără cuprins“. „Foişoara Telegrafului“, ca şi „Telegraful“ în sine, au atras şi atenţia lui M. Eminescu, care, cunoscător profund al presei din Transilvania şi al mişcărilor culturale de aici, a reprodus în 1876, în paginile ziarului Curierul de la Iaşi, al cărui prim redactor era, unul din articolele publicate în această „Foişoară“, remarcînd faptul că limba în care fusese scris articolul *„era de o curăţenie abia obişnuită în jurnalistica română“*. În anul următor, de astă dată prin revista „Convorbiri literare“, Eminescu revenea asupra publicaţiei de la Sibiu, afirmînd că „Telegraful Român“ este *„cea mai modernă foaie a românilor de peste Carpaţi“*.

Continuînd tradiţia „Foii pentru minte, inimă şi literatură“, „Telegraful Român“ a reprodus şi el numeroase creaţii din scriitorii de peste Carpaţi, obţinînd totodată şi anumite colaborări directe, fapt ce a făcut ca în paginile ziarului de la Sibiu să poată fi citiţi — pe lîngă scriitorii transilvăneni — V. Alexandri, Anton Pann, D. Bolintineanu, B. P. Haşdeu, Titu Maiorescu, M. Eminescu, I. L. Caragiale, I. Creangă, Petre Ispirescu, Al. Vlahuţă, M. Sadoveanu, E. Gîrleanu şi alţii.

În coloanele „Telegrafului“ şi-au desfăşurat o bună parte din activitatea lor publicistică şi Andrei Mureşanu, Ioan Slavici, Nicolae Petra Petrescu, D. Comşa, Ioan Duma, Ilarie Chendi, Ioan Lupaş, Onisifor Ghibu, Silviu Dragomir, Gh. Bogdan Duică, Enea Hodoş şi atîţia alţii.

Bogatei sale activităţi în direcţia culturii şi a literaturii, avea să i se adauge şi o însemnată activitate politică cu caracter patriotic.

Sînt vrednice de amintit cu această ocazie campaniile „Telegrafului“ pentru a susţine lupta pentru Unirea Principatelor, a războiului de Independenţă, şi totodată pentru desăvîrşirea unităţii de stat a României (1 decembrie 1918).

În timpul războiului pentru Independenţă, ziarul sibian a fost unul din cele mai însufleţite organe de presă românească pentru relevarea caracterului patriotic al acestuia.

Ziarul sibian a reprodus din revista „Convorbiri literare“ poeziile eroice consacrate de V. Alecsandri dorobanţilor şi curcanilor români: Peneş Curcanul, Sergentul, Odă ostaşilor români, Păstorii şi plugarii, Hora Griviţei, precum şi nuvela lui N. Gane: Andrei Florea Curcanul.

Cea mai însemnată contribuţie a „Telegrafului Român“ la susţinerea războiului de Independenţă a fost însă atenţia acordată listelor de subscripţie lansate de comitetele din Transilvania pentru ajutorarea cu bani, alimente, îmbrăcăminte, încălţăminte şi medicamente a ostaşilor de pe front, a răniţilor, a familiilor lor, a văduvelor şi a orfanilor.

„Telegraful Român“ a susţinut apoi cu aceeaşi însufleţire lupta din toamna anului 1918 pentru Unirea Transilvaniei, publicînd şi comentînd toate comunicatele şi proclamaţiile Consiliului Naţional Român de la Arad, precum şi chemarea decisivă pentru Adunarea de la Alba Iulia ale cărei aspecte şi hotărîri istorice au fost publicate în toată amploarea lor.

Dictatul de la Viena din 30 august 1940, prin care s-a răpit României partea de nord a Transilvaniei (43.000 km² şi 2.600.000 locuitori), a fost combătut şi el de pe linia celei mai înalte cote patriotice, „Telegraful Român“ fiind în toate împrejurările alături de inima neamului.

Astăzi, la împlinirea a 125 de ani de existenţă, coloanele ziarului de la Sibiu, ca şi coloanele celorlalte publicaţii româneşti, sînt puse în serviciul marei cauze a construirii socialismului, redactorii şi colaboratorii săi fiind călăuziţi de aceleaşi comandamente ale patriei. *Vasile Netea*

Telegraful Român şi unitatea noastră de credinţă

(Urmare din pag. 6)

Biserica este buciumul şi credincioşii sînt viţele, Biserica este mama şi ei sînt fiii, Biserica este izvorul şi ei sînt picăturile de apă din acest izvor . . .

În art. „Educaţie şi apostolat ortodox“ (Tel. Rom. din 17 martie 1928, nr. 25), se precizează că Biserica Ortodoxă nu poate îngădui prozelitismul, infiltraţia directă a aspiranţilor la dictatură spirituală înlăuntru neamului nostru, pe care l-a ajutat şi l-a apărat. Ca o mîngîiere dată sufletelor dornice să trăiască netulburate în unitatea credinţei noastre ortodoxe, autorul articolului continuă, zicînd: „Tu (Biserica Ortodoxă Română) ai încălzit statornic cu văpăile iubirii tale inimile credincioşilor tăi şi ai luminat cu sfintele tale descoperiri, cugetul lor primejduit de lucrări şi ispite . . . Biserică bimilenară, Biserică milostivă, Biserică luptătoare este Biserica noastră binecinstitoare, Biserica noastră mamă, Biserica noastră mîntuitoare.“

În art. „Praznicul Mitropoliei noastre“, publ. în Telegraful Român nr. 1—2/1965, scris cu ocazia împlinirii unui veac de la reînfiinţarea Mitropoliei Ardealului (1864—1964), se spune cum unitatea credinţei a contribuit la apărarea fiinţei neamului şi a drepturilor lui firesti: „. . . Istoria Mitropoliei noastre e strîns legată de istoria românilor transilvăneni. Apărînd „legea strămoşească“ împotriva uneltirilor străine, înaintaşii noştri apărau totodată fiinţa neamului nostru. Luptînd pentru drepturile lor firesti la viaţă, românii transilvăneni luptau totodată şi pentru drepturile de a se închina după rînduielile şi pravilele Ortodoxiei răsăritene.“

În Telegraful Român nr. 47—48 din 1975, în art.: „Alba Iulia, veche vatră episcopală ortodoxă, reînfiinţată după 275 de ani“, se afirmă rolul însemnat al Mitropoliei Transilvaniei în păstrarea unităţii noastre spirituale. Se arată de asemenea că Mitropolia Transilvaniei a activat în permanenţă pentru menţinerea credinţei ortodoxe.

Tot pe linia întăririi unităţii noastre de credinţă, aproape în fiecare număr al Telegrafului Român din ultimii ani se dau temeiuri ale învăţăturii noastre ortodoxe. Pe baza textelor scripturistice şi patristice se limpezesc unele noţiuni: eretic, schismatic. Se arată necesitatea Sf. Tradiţii, cuvîntul lui Dumnezeu nescris necesar mîntuirii (Telegraful Român 15 martie 1975).

În cei 125 de ani de existenţă, Telegraful Român a împlinit o lucrare sfîntă pentru păstrarea românităţii sufletului şi pentru salvarea unităţii tuturor sufletelor româneşti şi ortodoxe. Credincioşii noştri ţin la Biserica lor ortodoxă în care este duh şi viaţă.

Cu astfel de preocupări, Telegraful Român a fost ziarul care a împărtăşit cu generozitate hrana sufletească necesară credincioşilor Bisericii noastre în cursul celor o sută douăzeci şi cinci de ani, militînd pentru unitatea noastră de credinţă.

Toate aceste preocupări care se vădesc în coloanele Telegrafului Român au avut şi menirea să spulbere nedumeriri, să lumineze orizonturi, să clarifice poziţii, să întărească convingeri, să formeze o unitate de credinţă, creind un climat de intimitate spirituală, ziditoare a minţii şi a sufletului (Telegraful Român 1949, nr. 44—52).

Lucrarea Telegrafului Român şi întreaga activitate desfăşurată de colaboratorii şi redactorii acestui ziar constituie o lucrare care echivalează cu una dintre cele mai măreţe şi impresionante lucrări de apostolat creştin, românesc şi ortodox.

Munca, osteneala şi jertfa lor întreagă vor rămîne înscrise cu litere de foc în cartea reîntregirii şi a unităţii noastre bisericeşti.

Alex. Moisiu

Anul LXVI. Sibiu, Sâmbătă 10/23 Noemvrie 1918 Nr. 124

Telegraful Roman

Abonamentul: Pe un an 32 coroane. Pe şase luni 16 cor. — Pe trei luni 8 cor.

Corespondenţele să se adreseze Redacţiei «Telegrafului Român», Strada Măcelarilor Nr. 49. — Scrisori nefrancate se refuză. — Articole nepublicate nu se înapoiază.

Preţul inserţiunilor, după tarifă. Abonamentele şi inserţiunile să se adreseze Administraţiei ziarului «Telegraful Român», Sibiu, Strada Măcelarilor Nr. 49.

Către popoarele lumii

Aux peuples de l'Univers

Anul LXVI. Sibiu, Vineri 23 Noemvrie (6 Decemvrie) 1918 Nr. 131

Telegraful Roman

Abonamentul: Pe un an 32 coroane. Pe şase luni 16 cor. — Pe trei luni 8 cor.

Corespondenţele să se adreseze Redacţiei «Telegrafului Român», Strada Măcelarilor Nr. 49. — Scrisori nefrancate se refuză. — Articole nepublicate nu se înapoiază.

Preţul inserţiunilor, după tarifă. Abonamentele şi inserţiunile să se adreseze Administraţiei ziarului «Telegraful Român», Sibiu, Strada Măcelarilor Nr. 49.

Ziua învierii obştei româneşti.

În preajma Adunării Naţionale de la Alba Iulia, decembrie 1918

Literatura în Telegraful Român

„Telegraful Român“ (întîi ar fi trebuit să se numească „Telegraful popular“), gazetă politică, comercială şi industrială, „a fost scos la 1853 la Sibiu de mitropolitul Andrei Şaguna şi Aaron Florian (redactor), ca să „pună poporul român în relaţiune cu lumea şi cu tot ce se întîmplă într-însa, spre a i se înălţa şi lui spiritul şi spre a i se deştepta puterile sufleteşti şi trupeşti ca să ştie ce şi cum trebuie să lucreze pentru cultura şi fericirea sa“ (Istoria literaturii române, vol. 3, Bucureşti, Editura Academiei, 1973, p. 530—531).

Editarea deci a „Telegrafului Român“ a fost o necesitate pentru cititorii români transilvăneni şi a rămas ca atare multă vreme. „Telegraful Român“ este prima gazetă românească tipărită la Sibiu şi pînă la editarea „Tribunei“, în 1884, timp de 31 de ani, a fost singurul periodic care a slujit marilor idei de libertate, patriotism şi zidire a unei culturi româneşti, rămînînd ca şi după dispariţia „Tribunei“ sibiene să continue să militeze pentru aceleaşi idealuri pînă la Unirea din 1918.

Aşa după cum precizează numărul de prenumeranţă în subtitlu — „Telegraful Român“ urma să fie gazetă politică, industrială, comercială şi literară, şi a reuşit — o spunem astăzi după 125 de ani de apariţie neîntrerptă — să slujească în mod util şi rodnic aceste cîmpuri de activitate, cîştigîndu-şi un loc de frunte în ierarhia presei româneşti transilvănene.

„Telegraful Român“ a fost între anii 1853—1856 (...) în primul rînd un organ de presă iluminist, popularizator de cunoştinţe temeinice în domeniul economiei, ştiinţelor naturale, pedagogiei, medicinei etc. O atenţie deosebită s-a acordat problemelor de artă, folclor, limbă şi literatură, culturii româneşti. (Ploieşteanu, Grigore. Telegraful Român sub redacţia lui Pavel Vasici. Extras din „Centenarul Revistei Transilvania“ Sibiu, 1969, p. 135).

În ceea ce priveşte literatura beletristică, i s-a acordat o atenţie deosebită încă din programul gazetei. „Chiar cu primul număr, în coloanele „Telegrafului Român“ s-au publicat creaţii literare româneşti şi străine, poezii, proză, teatru, s-a popularizat creaţia folclorică, s-au ţinut la curent cititorii cu apariţiile editoriale de seamă.

De la primul său număr „Telegraful Român“ a avut prilejul să găzduiască în coloanele sale un debut literar pe acela al lui Zaharia Boiu — care, entuziasmat de viitoarea apariţie a mult aşteptatei gazete româneşti, trimite redacţiei versurile intitulate: „Salutare la Telegraful Român.“ Poezia a apărut însoţită de cuvinte de încurajare şi cu recomandări preţioase pentru formarea spirituală a tînărului care trimitea versurile, fără să-şi dezvăluie numele. Colaborarea lui Zaharia Boiu la „Telegraful Român“ a devenit apoi permanentă, ea remarcîndu-se mai cu seamă în timpul războiului de neatîrnare, cînd prin poeziile sale a făcut să răsune în paginile gazetei glasul plin de admiraţie al fraţilor transilvăneni pentru vitejia eroilor de la Griviţa şi Plevna. Testamentul soldatului, Trecerea Dunării, Statuia lui Mihai, Geniul României ş. a., sînt cîteva din aceste poezii publicate în „Telegraful Român“, sub pseudonimul Eugen Silvan, strînse mai tîrziu în volumul: „Frunze de lauri“, tipărit de fiul poetului, Ioan Baptist Boiu, în anul 1904.

Interesul manifestat de „Telegraful Român“ pentru problemele de cultură şi pentru cele de literatură în special s-a adîncit odată cu apariţia altor şi altor nume. În paginile de început ale „Telegrafului Român“ au apărut versurile lui Andrei Mureşanu (Morarul cu fiul său, nr. 21, 14 martie 1853), a debutat ca poet Visarion Roman, redactorul de mai tîrziu al gazetei (cu poezia: Fiul grijei, nr. 36, 9 mai 1853). Atanasie Marinescu şi Andrei Bîrseanu şi-au publicat creaţiile literare.

Redactorii „Telegrafului Român“ — numele unora cu rezonanţă în cultura românească — s-au „preocupat să facă cunoscută publicului cititor creaţia literară din toate ţinuturile locuite de români, atît prin asigurarea de colaborări prestigioase, cît şi prin reproducerea textelor după gazetele de peste munţi. Aşa s-au tipărit, începînd din 1855, versurile celui mai citit dintre scriitorii români în Transilvania — Vasile Alecsandri (reproduse din „Convorbiri literare“ şi „Noua Albină Română“), ale lui Gheorghe Asache, Vasile Bumbac (din „Foaia Soc. din Bucovina“), Gheorghe Tăutu (din „Foiletonul Zimbrului“), George Sion (din Calendarul „Aurorei“), Alexandru Sihleanu (din „Concordia“), Mihai Eminescu, Alexandru Vlahuţă, Duliu Zamfirescu. „Telegraful Român“ a găzduit de asemenea debutul poetului Alexandru Macedonski cu poezia intitulată: „Dorinţa Poetului“, apărută în nr. 94 din 26 nov./8 dec. 1870, şi a încurajat începuturile publiciste ale Mariei Ciobanu-Botiş, care a debutat şi ea cu o poezie, continuîndu-şi apoi colaborarea cu proză şi culegeri din creaţia noastră populară. O pleiadă de poeţi transilvăneni, între care Iosif Vulcan, George Coşbuc, Şt. O. Iosif, Maria Cunţan ş. a., au onorat paginile „Telegrafului Român“, contribuind la ridicarea prestigiului acestuia. Lor li s-au alăturat şi alte nume — peste unele timpul a aşternut pe nedrept uitarea — ca Ioan Al. Bran-Lemeny, Horia Petra-Petrescu, I. U. Soricu, Sebastian Stanca.

Interesul manifestat de foaie pentru problemele de literatură s-a conjugat fericit cu cel al publicului cititor încît, după ce la 1 ianuarie 1855 s-a inaugurat rubrica „Foileton“ destinată între altele şi literaturii, gazeta a editat chiar un supliment separat. Apărut la 1 ianuarie 1876, suplimentul săptămînal, intitulat „Foişoara Telegrafului Român“, a intrat curînd în atenţia marilor noştri oameni de cultură. „De un an şi mai bine — scria Mihai Eminescu în „Convorbiri literare“ — au început să iasă la lumină pe lîngă foaia politică a „Telegrafului Român“ o foaie literară.

Cu timpul însă „Foişoara“ a intrat din nou în coloanele gazetei urmînd ca rubricile „Foiţa“, „Partea ştiinţifică şi literară“, „Literatură“ (de la nr. 2, 1898), să popularizeze în continuare creaţia artistică literară. În această perioadă întîlnim în coloanele „Telegrafului Român“ numele prozatorilor noştri de seamă: C. Negruzzi, Al. Odobescu, I. Creangă, Al. Vlahuţă; a debutat Ilarie Chendi cu nuvela „Emi“ (nr. 68, 2/14 Iulie 1892), a apărut „Gura satului“ de I. Slavici; cititorii au fost puşi mereu la curent cu apariţiile noi în lumea literelor româneşti — N. Sadoveanu (Duşmanul 1906), Emil Gîrleanu (Întuneric, 1909), Gala Galaction, Ion Agîrbiceanu.

Preocupările literare ale gazetei n-au vizat numai literatura română. Gazeta a publicat — şi nu la întîmplare — multă literatură străină. Au fost prezentate cititorilor operele scriitorilor trecuţi astăzi în patrimoniul culturii universale, ca: Andersen, Björnson, Cervantes, Cehov, Carducci, D'Annunzio, Dostoievski, Flaubert, A. France, Goethe, Gorki, Grillparzer, Heyse, V. Hugo, Ibsen, Jokai Mor, S. Lagerlöf, Lessing, Mickiewicz, Strindberg, Suderman, Tagore, Tolstoi ş. a.

În paginile „Telegrafului Român“ au fost publicate lucrările scriitorilor noştri din toate ţinuturile locuite de români. Dar alături de operele lor au apărut cu regularitate şi ştiri în legătură cu preocupările literare şi evenimentele din viaţa personală a acestora. Ziarul şi-a ţinut cu promptitudine la curent cititorii cu noile apariţii editoriale, pentru care a creat încă de la nr. 38 din 16 mai 1856 o rubrică intitulată „Bibliografie“ şi în care anunţa apariţia unor publicaţii periodice, societăţi şi asociaţii literare din Transilvania şi de peste munţi.

Deşi „Telegraful Român“ n-a fost o gazetă literară, astăzi, din perspectiva timpului scurs, putem afirma că literatura publicată în coloanele ziarului a fost selectată cu mult discernămînt.

La împlinirea a 125 ani de la apariţie, se cuvine deci să aşezăm astăzi şi „Telegraful Român“ — gazeta ce constituie pentru noi o punte de legătură cu epoca de început a literaturii noastre culte — în rîndul acelor periodice care şi-au făcut pe deplin datoria şi în slujirea literelor româneşti, fiind în permanenţă un izvor nesecat de învăţătură şi luminare.

E. Dunăreanu

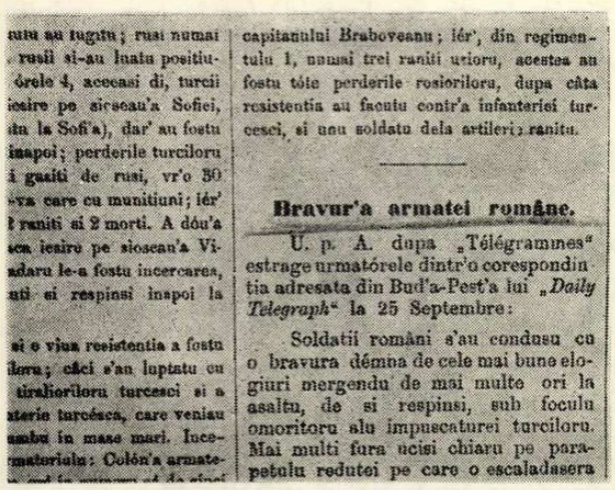

tutu au fugitu; rusi numai rusii si-au luatu positiu-órele 4, acecasi di, turcii iesire pe sirsecau'a Sofiei, tu la Sofi'a), dar' au fostu inapoi; perderile turciloru i gasiti de rusi, vr'o 30 va care cu munitiuni; iér' raniti si 2 morti. A dóu'a ca iesire pe siosean'a Vi-adaru le-a fostu incercarea, uti si respinsi inapoi la

si o viua resistentia a fostu iloru; căci s'au luptatu cu tiraliorilor turcesci si a aterie turcésca, care veniau umbu in mase mari. Iuce-materialu: Colón'a armate-

capitanului Braboveanu; iér', din regimentulu 1, numai trei raniti uriori, acestea au fostu tóte perderile rosiorilor, dupa câta resistentia au facutu contr'a infanteriei turcesci, si unu soldatu dela artileri'a ranitu.

Bravur'a armatei române.

U. p. A. dupa „Télégrammes“ estrage urmatórele dintr'o corespondintia adresata din Bud'a-Pest'a lui „*Daily Telegraph*“ la 25 Septembre:

Soldatii români s'au condusu cu o bravura démna de cele mai bune elogiuri mergendu de mai multe ori la asaltu, de si respinsi, sub focului omoritoru alu impuscaturei turciloru. Mai multi fura ucisi chiaru pe parapetulu redutei pe care o escaladasera

Relatări despre vitejia ostaşilor români în timpul războiului pentru independenţă. „Telegraful Român“, nr. 79, din 6/18 octombrie 1877

Înalt Prea Sfinţia Voastră,

Sărbătorirea împlinirii la 3 ianuarie 1978 a 125 de ani de la apariţia neîntreruptă a gazetei Telegraful Român mi-a produs nespusă bucurie. Prin faţa ochilor spontan s-au succedat anii studenţiei mele la Institutul Teologic din Sibiu unde, între altele, am luat primul contact şi cu această istorică şi remarcabilă revistă de cultură şi simţire românească. Atunci am înţeles năzuinţele mitropolitului Andrei Şaguna de a sprijini, prin această gazetă, lupta naţională a românilor din Transilvania, conştiinţa unităţii etnice şi dorinţa de unire politică. De atunci am cunoscut rostul binecuvîntat şi angajant al acestei reviste, pentru orice cititor aflat oriunde.

Aici, pe meleagurile Australiei unde păstoresc de aproape 5 ani şi jumătate, gazeta Telegraful Român este primită cu viu interes, contribuţia sa culturală, bisericească şi naţională în rîndul românilor fiind bine apreciată şi comentată de către cititori.

„Românii sînt încîntaţi de conţinut şi forma de prezentare a revistei“ (Fl. Mihai); „Ea ne ţine aprinsă dragostea de patrie, credinţă şi tradiţiile strămoşeşti, flacăra inimii pentru graiul românesc“ (E. Scaete); „Ne prezintă chipul nou al ţării de origine, progresul şi civilizaţia acesteia“ (Fl. Cheresteş); „Înfăptuiri, ştiri şi contacte ecumeniste ale Bisericii noastre ortodoxe, în special din Transilvania, pentru care avem toată admiraţia“ (T. Dumbravă); „Important este că această revistă, prin tematica ei, exprimă într-un fel prelungirea noastră în afara ţării, a celor ce sîntem de acelaşi neam, credinţă şi lege cu cei de acasă şi pentru care sîntem una“ (E. Rusu); „Sîntem fericiţi că primim această revistă. Citind-o, dorul nostru se îndreaptă mereu spre ţară, spre glia strămoşească“ (D. Nistor); „Sînt român născut în Iugoslavia şi cunosc ce rol însemnat a jucat această revistă pentru unitatea românilor din Transilvania şi Banat. Astăzi, pentru noi care sîntem desprinşi de ţară, Telegraful Român constituie o avangardă, o chemare la unire spre a nu pieri ca naţie înghiţiţi de străinătate, spre a fi una cu ţara, locul plămădirii noastre. În această privinţă Biserica Ortodoxă Română din Melbourne ne este călăuză“ (M. Cibescu).

Am redat aici cîteva din aprecierile cititorilor români din Melbourne asupra gazetei Telegraful Român. Gazeta este deci în atenţia românilor, ea îşi atinge scopul cultivînd dragostea pentru valorile spirituale şi materiale ale poporului nostru, pentru trecutul glorios al ţării, pentru Biserica noastră strămoşească atît de preţuită în inima şi conştiinţa imigraţiei române. De aceea şi rugăm să ne fie trimisă în continuare, pentru care Vă şi mulţumim.

Paroh, pr. *Dumitru Gaina*

— *Prin conţinutul ei religios şi patriotic, de mult vechea foaie religioasă „Telegraful Român“ a devenit o substanţială şi indispensabilă hrană şi sporit solicitată de către credincioşii parohiei pe care o păstoresc.*

(Prot. Avram Petric — Orăştie)

— *Cuvintele din Telegraful Român răspîndesc ştiinţă, pace şi lumină, care hrănesc sufletul însetat după cuvîntul sfînt. El aduce în casă dragostea, goneşte din sufletul credincioşilor invidia, vorbele deşarte şi egoismul.*

(Gavril Podar — Cluj-Napoca)

— *Vă mulţumesc din suflet pentru conţinutul variat şi plin de miez al tuturor articolelor din paginile celei mai vechi foi religioase de pe pămîntul nostru şi care este în permanenţă aşteptată cu multă nerăbdare.*

(Of. parohial Sf. Ilie — Suceava)

— *Sînt un cititor pasionat al Telegrafului Român, pentru că tratează problemele foarte documentat. Dar mai important este aceea că articolele sînt scrise pe înţelesul tuturor şi foarte atractiv, ceea ce face să fie căutat şi citit.*

(Nicolae Lupu — Mediaş)

— *Telegraful Român oferă cititorilor săi o lectură ziditoare de suflet de o netăgăduită însemnătate.*

(Pr. Gh. Beşchea — Ploieşti)

— *Sînt preot tînăr şi apreciez articolele pe care le cuprinde acest ziar, ca folositoare pentru activitatea pastorală.*

(Of. parohial Sulita — Suceava)

Momente importante din istoria poporului român, oglindite în Telegraful Român

Popasul aniversar al împlinirii a 125 de ani de apariţie a foii şaguniane de la Sibiu ne îndeamnă să cercetăm cîteva din paginile sale care au consemnat unele din evenimentele epocale din viaţa românilor de pretutindeni: Unirea Principatelor, Războiul de Independenţă, Procesul Memorandului, Răscoala ţărănească din 1907, Unirea Transilvaniei cu România, Eliberarea României de sub dominaţia fascistă.

Deşi era un organ de publicitate al Bisericii, totuşi *Telegraful Român* a fost, pînă în 1918, „o gazetă politică, industrială, comercială şi literară", încît problemele bisericeşti (mai mult administrative) ocupau un spaţiu restrîns în paginile sale. Am putea spune că abia după 1918 i s-a imprimat un caracter bisericesc. Aşa se face că marile evenimente din istoria poporului român de pe ambele versante ale Carpaţilor au ocupat un loc central în coloanele sale. Sub acest aspect, Telegraful Român a fost un permanent factor de unitate naţională românească.

În primele numere din anul 1859 se dau ample ştiri — uneori pagini întregi — privitoare la alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn în Moldova, apoi în Ţara Românească, despre călătoria domnitorului la Bucureşti şi primirea sa în Adunarea generală a Ţării Româneşti, cuvintele rostite cu aceste ocazii, fie de domn, fie de alţii etc. (nr. 4—9). Ştirile sînt reproduse din periodicele de peste Carpaţi: *Naţionalul, Steaua Dunării, Monitorul* ş.a. În cei şapte ani de domnie ai lui Cuza, în paginile Telegrafului sibian au apărut zeci de articole consacrate marilor evenimente care au avut loc în cursul domniei sale: secularizarea averilor mănăstireşti, împroprietărirea ţăranilor, reforma învăţămîntului, lupta pentru canonicitate etc., etc. Toate acestea reflectă interesul major pe care-l manifesta Telegraful pentru viaţa românilor de peste Carpaţi.

În timpul Războiului de independenţă ziarul sibian era redactat din 1865 pînă în 1883 — de preotul Nicolae Cristea (1834—1902), fost profesor la Institutul teologic-pedagogic, apoi consilier al Arhiepiscopiei, unul din conducătorii Partidului Naţional Român din Transilvania, viitor memorandist. Au fost publicate atunci dezbaterile parlamentare legate de proclamarea Independenţei de stat a României şi un fragment din cuvîntarea lui Mihail Kogălniceanu rostită în Parlament la 9 mai 1877. De la nr. 31 din 1877 pînă la nr. 21 din 1878 au fost publicate sute de ştiri privitoare la războiul ruso-româno-turc, cu aprecieri ale unor periodice româneşti şi străine asupra eroismului ostaşilor români, despre luptele victorioase de la Griviţa, Plevna, Rahova, Smîrdan.

De pildă, despre luptele din jurul Plevnei s-a scris în 15 numere ale ziarului (nr. 81—96), iar la căderea ei a apărut un lung reportaj pe trei pagini. Interesul pe care-l manifesta Telegraful Român faţă de Războiul de Independenţă se vădeşte şi din faptul că în coloanele sale au fost reproduse mai multe poezii de Vasile Alecsandri închinate ostaşilor români, ca: Hora Griviţei, Oda ostaşilor români, Sergentul, Păstorii şi plugarii, Peneş Curcanul ş. a. Dar ştirile cele mai interesante priveau cele peste 300 de colecte în bani, articole de îmbrăcăminte, pansamente, întreprinse în Transilvania, Banat, Bihor şi Maramureş, pentru ajutorarea armatei române, a răniţilor, orfanilor şi văduvelor de război, care nu erau altceva decît o expresie a conştiinţei de unitate naţională românească.

În 1894, cînd a avut loc procesul Memorandului, Telegraful Român apărea sub conducerea publicistului Silvestru Moldovan. În paginile ziarului apar ştiri detaliate privitoare la proces (nr. 47—54), cu comentarii străbătute de un cald patriotism — asupra sentinţei nedrepte care s-a pronunţat (nr. 55—59). Apar de asemenea reproduceri din ziarele străine, mai ales franceze, privitoare la cauza românilor transilvăneni. Este deosebit de grăitor articolul intitulat „Metingul de la Bucureşti" (nr. 59), organizat de „Liga Română", la care au participat peste 40.000 de manifestanţi şi la care a luat cuvîntul preşedintele ei, acad. Vasile Alexandrescu Urechia.

Marea răscoală ţărănească din 1907 de asemenea a fost în atenţia Telegrafului Român. Era redactat pe atunci de cunoscutul publicist şi istoric Teodor V. Păcăţian (1852—1941). De pildă, într-un lung articol de fond (nr. 28), redactorul scria, între altele: „Trebuie că i-a ajuns cuţitul la os bietului ţăran din Moldova, dacă s-a cugetat să-şi facă singur dreptate — dacă alţii nu-i fac", încheind astfel: „După ce va fi odată restabilită (pacea, n. n.), ar fi de dorit ca guvernul să se ocupe cu tot dinadinsul de chestia ţărănească şi să-i dea o rezolvare mulţumitoare pentru acei care muncesc ca vitele totdeauna pentru alţii." Un cald articol privind răscoala ţărănească era scris de Partenie Cosma, directorul Băncii Albina, militant hotărît pentru drepturile poporului român de pretutindeni (nr. 33 din 1907). În acest loc (nr. 45) se prezintă un reportaj detaliat despre răscoala ţăranilor din Băileşti, terminat cu aceste cuvinte semnificative: „Iată ce element bun întru apărarea gliei e ţăranul român de pretutindeni!"

Anului marii bucurii româneşti, 1918, i s-au consacrat ample articole, reportaje şi informaţii în paginile *Telegrafului Român* condus tot de Teodor Păcăţian. Începînd cu luna octombrie, se dau ştiri amănunţite despre prăbuşirea monarhiei habsburgice, despre eliberarea unor intelectuali români închişi, constituirea Consiliului Naţional Român şi a legiunilor militare române, veşti din vechea Românie, tratativele de la Arad dintre reprezentanţii Consiliului Naţional Român şi ai Guvernului maghiar ş. a. La 7/20 noiembrie (nr. 122) a apărut o ediţie specială cu o singură pagină sub titlul: „Marea adunare naţională la Bălgrad", în care se anunţa convocarea acesteia. În nr. 124 se publica manifestul Marelui Sfat al naţiunii române: „Către popoarele lumii." În numerele următoare au apărut alte articole privitoare la convocarea Adunării de la Alba Iulia. Amintim, între altele, declaraţia de adeziune a celor cinci episcopi români de atunci din Transilvania (nr. 127). Se prezintă apoi (nr. 130—132) ample reportaje despre marea adunare naţională de la Alba Iulia, sub titlul: *„Ziua învierii obştei româneşti."* În numerele următoare apar ştiri privitoare la activitatea Consiliului Dirigent, primirea celor patru delegaţi ai românilor transilvăneni la Bucureşti ş. a. Ştirile au continuat şi în primele numere din anul 1919. În felul acesta *Telegraful Român* constituie un preţios izvor de informaţie istorică pentru cercetarea modului în care s-a înfăptuit marea unire de la 1 decembrie 1918. El a contribuit la întărirea conştiinţei de unitate naţională românească.

Dintre evenimentele mai noi, consemnăm articolele consacrate marelui act al eliberării ţării noastre de sub dominaţia fascistă de la 23 August 1944,

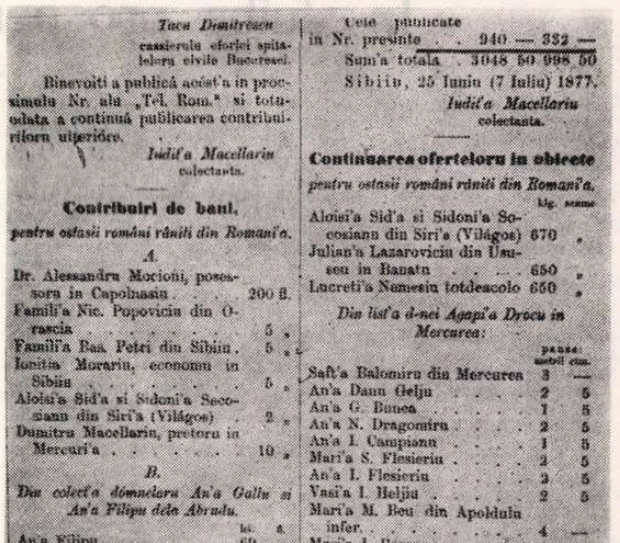

Tacu Dumitrescu
casierulu eforiei spitaleloru civile Bucuresci.

Binevoiti a publică acest'a in procsimulu Nr. alu „Tel. Rom." si totu-odata a continuá publicarea contribuiriloru ulteriore.

Iudit'a Macellariu
colectanta.

Contribuiri de bani,
pentru ostasii romani raniti din Romani'a.

A.

Dr. Alessandru Mocioni, possesoru in Capolnasiu	200 fl.
Famili'a Nic. Popoviciu din Orascia	5 „
Famili'a Bas. Petri din Sibiiu	5 „
Iunitia Murariu, economu in Sibiiu	5 „
Aloisi'a Sid'a si Sidoni'a Secosanu din Siri'a (Világos)	2 „
Dumitru Macellariu, pretoru in Mercuri'a	10 „

B.

Din colect'a dómneloru An'a Gallu si An'a Filipu dela Abrudu.

	kr.	a.
An'a Filipu	60	—
Vasilia P. Harsianu, advocatu	50	—
Ioanu Gallu, protopresbiteru cu famili'a	50	—
Julian'a Tobiasu	—	10
Mari'a Trifanu	—	5

Cele punctate
in Nr. presinte . . 940 — 332 —
Sum'a totala . 3048 50 998 50
Sibiiu, 25 Iunin (7 Iuliu) 1877.
Iudit'a Macellariu
colectanta.

Continuarea ofertelorŭ in obiecte
pentru ostasii romani raniti din Romani'a.

	lig.	sume
Aloisi'a Sid'a si Sidoni'a Secosiana din Siri'a (Világos)	670	„
Julian'a Lazarovitiu din Usucu in Banatu	650	„
Lucreti'a Nemesiu totdeacolo	650	„

Din list'a d-nei Agapi'a Dyocu in Mercurea:

	panse	sutoi cm.
Sal't'a Balomiru din Mercurea	3	—
An'a Danu Gelju	2	5
An'a G. Bunea	1	5
An'a N. Dragomiru	2	5
An'a I. Campianu	1	5
Mari'a S. Flesieriu	2	5
An'a I. Flesieriu	2	5
Vasi'a I. Heljiu	2	5
Mari'a M. Beu din Apoldulu infer.	4	—
Mari'a I. Bosanu	4	—
Mari'a T. Dragomiru	5	—
Susan'a Cristea	6	—
Mari'a Orestánu	2	5
An'a Giurc'a	2	5
An'a Munteanu	2	5

Liste ale contribuţiilor românilor transilvăneni în timpul războiului pentru independenţă. Telegraful Român, nr. 50/1877

(începînd cu nr. 35), pastorala adresată clerului şi credincioşilor, cu acest prilej, de mitropolitul Nicolae Bălan, eliberarea teritoriului Transilvaniei de sub dominaţia trupelor fasciste şi horthyste. De la 4 septembrie 1944 pînă la sfîrşitul anului, ziarul a apărut zilnic, informîndu-şi cititorii despre cursul evenimentelor de atunci.

În anii următori, pînă azi, ziarul sibian şi-a continuat munca neobosită, slujind, prin scrisul colaboratorilor săi, cauza României celei noi: marile reforme ale primului guvern democratic condus de Dr. Petru Groza, industrializarea ţării, cooperativizarea agriculturii, înflorirea ştiinţei, culturii şi artei, politica de pace şi cooperare cu toate popoarele lumii, promovată de Patria noastră, marile fapte petrecute în viaţa Bisericii Ortodoxe Române etc., etc.

Din cele expuse, se desprinde constatarea că Telegraful Român a militat în permanenţă pentru realizarea marelui ideal al unităţii naţionale româneşti. În condiţiile noi de viaţă din Patria noastră, liberă, unită şi independentă, cînd poporul, stăpîn pe soarta sa, îşi făureşte o viaţă nouă şi fericită, *Telegraful Român* îşi continuă cu şi mai multă rîvnă străduaniile celor 125 de ani, slujind neabătut interesele poporului, ale Patriei noastre şi ale Bisericii Ortodoxe Române.

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

În slujba prosperităţii şi unităţii spirituale a poporului român

Cînd făgăduia în acea memorabilă primăvară a anului 1848 că va lucra „pentru mîntuirea poporului său şi potrivit cu spiritul înnoitor al timpului", episcopul Andrei Şaguna inaugura o epocă nouă în viaţa zbuciumată a românilor din Transilvania. S-au rostit multe cuvinte de preamărire atît de către contemporani, români sau străini, cît şi de către urmaşii acestui mare bărbat, dar cu cît trece vremea, cu atîta apare el parcă tot mai luminos, tot mai vrednic. Dar şi generaţiilor din vremea noastră, cînd ideile de prosperitate materială şi unitate spirituală au ajuns să formeze un crez nedezmînţit al tuturora, evocarea strămoşilor în slujba cărora a militat „Telegraful Român" multe lucruri folositoare le poate spune.

Mai întîi, în privinţa promovării culturii, a cunoştinţei de carte, pe care „Telegraful Român" a promovat-o în toată bună vremea. „Cui nu-i sîngerează inima — se spunea în 1853 în primul lui an de apariţie — cînd vede că unii tineri dăruiţi cu cele mai frumoase talente şi plini de rîvnă către învăţătură sînt nevoiţi (din pricina lipsurilor materiale) să-şi îngroape talentele şi să-şi petreacă viaţa la coarnele plugului?"

Sau iată cîteva rînduri în care se cerea cunoaşterea valorilor culturale ale trecutului: „Un popor trăieşte numai pînă atunci pînă cînd îşi cunoaşte trecutul şi este însufleţit pentru viitorul său; îndată ce aceste două scîntei se şterg din inima lui, el a murit, deşi se pare că mai trăieşte."

Publicînd în 1855 o circulară prin care se cerea preoţimii să colecteze tipăriturile şi manuscrisele vechi româneşti care au întărit veacuri de-a rîndul unitatea spirituală a poporului român, „Telegraful Român" o spunea: „Dispreţuirea, nebăgarea în seamă şi prăpădirea acestor vistierii preţioase nu este numai un păcat mare către Biserică şi către lucrurile ei, ci totodată este şi o pagubă aşa zicînd chiar naţională."

Se ştie că tocmai datorită acestei griji mari a ierarhului luminat posedăm azi în Biblioteca mitropolitană din Sibiu exemplare unice de cărţi şi manuscrise.

În chip covîrşitor au contribuit Şaguna şi „Telegraful" la promovarea unităţii spirituale a poporului român prin înfiinţarea „Astrei", pentru care aprobarea guvernului a venit pe numele ierarhului de la Sibiu, care a şi fost primul ei preşedinte.

Cu toate că la Blaj se ceruse „desfiinţarea iobăgiei fără despăgubire din partea iobagilor" şi cu toate că în 1851 apăruse legea pentru ştergerea obligaţiilor iobăgeşti, totuşi moşierii puneau tot felul de piedici, de procese („cîrligi" cum zicea Bariţ), pentru ca nici în 1856 sau 1858 încă să nu poată fi aplicată decît pe jumătate. „Telegraful" va publica între 1854—1858 sub semnătura cunoscutului jurist Ion Puşcariu lungi comentarii la „Patenta imperială" (scoase apoi în 2 volume), în care se critica aspru încetineala cu care lucrau comisiile urbariale pe teren. Era un fel de „iobăgie nouă". Se ştie că Şaguna a fost învinuit şi de Parlamentul maghiar că a anunţat „prea de vreme" desfiinţarea iobăgiei, dar pe de altă parte poporul român a legat numele ierarhului tocmai de ştergerea ei.

Gh. Bariţ spunea în coloanele „Gazetei" că şi mai încuiaţi decît baronii şi moşierii erau breslele negustorilor şi comercianţilor, care nu voiau să primească în rîndurile lor ucenici sau „părtaşi" dintre români, pe care îi socoteau „buni

(Continuare în pag. 10)

În slujba prosperităţii şi unităţii...

(Urmare din pag. 9)

doar de ciobănie" sau „de plugărie". Coloanele „Telegrafului" vor aduce tot felul de ştiri, de informaţii, de articole, de memorii chiar, prin care se căuta spargerea acestor bariere. Îndeosebi se cunosc mai multe intervenţii în anii 1853—54 pentru liberalizarea comerţului, care şi aşa stagna din pricina războiului Crimeii.

Ca un testament cald a rămas în conştiinţa poporului îndemnul din 1855 al ierarhului de la Sibiu: „La meşteşuguri, turmă iubită! la meşteşuguri! pentru că fiind tu numeroasă, poţi forma din fiii tăi oameni învăţaţi, care să-ţi apere interesele, meşteşugari care să-ţi înmulţească şi susţină economia naţională, căci numai aşa îţi vei putea croi şi asigura viitorul tău şi al urmaşilor tăi." Se ştie că prin mijloace interne, la care — prin „Astra" — s-au adus mai tîrziu şi ajutoare de la fraţii de peste munţi, pe lîngă pătura de intelectuali, s-a format şi în Transilvania şi Banat o pătură tot mai cuprinzătoare de meseriaşi şi negustori români conştienţi de cerinţele tot mai înnoitoare ale vremii contemporane.

În 1853 „Telegraful" ia atitudine împotriva „plîngerii" breslei săpunarilor din Sibiu către Camera de Comerţ, în care se cerea să se interzică răşinărenilor şi săliştenilor dreptul de a vinde şi ei pe piaţa oraşului. Camera le-a respins cererea. Se ştie că după modelul Sibiului s-au constituit şi în alte părţi ale Transilvaniei reuniuni de meseriaşi. Numele redactorului „Telegrafului", Nicolae Cristea, va rămîne între altele strîns legat de „reuniunea sodalilor români din Sibiu", prima asociere românească de acest fel (1867). În 1872 tot la Sibiu se va crea şi cea mai puternică dintre băncile care vor sprijini progresul vieţii materiale al poporului român cu un trecut atît de vitregit.

„Telegraful" a fost totodată trîmbiţa prin care s-a făcut cunoscută tuturor românilor transilvăneni conştiinţa unei limbi cît mai unitare, cu o pronunţare cît mai apropiată de popor. Fonetismul „Foişoarei Telegrafului", în care apăreau spicuiri de tot felul din viaţa economică, politică şi spirituală a fraţilor de peste munţi, a fost subliniat în diferite rînduri în ziarul de la Sibiu care era socotit de M. Eminescu drept „cea mai modernă foaie de peste Carpaţi".

Acest fapt trebuie înţeles în sensul pe care l-a subliniat N. Iorga atunci cînd a scris despre Şaguna că, prin munca de trezire şi ridicare a unui întreg popor, el a reuşit să-i asigure întîi eliberarea lui spirituală, să facă din el un popor conştient de drepturile şi datoriile lui, după care, la scurtă vreme, va veni şi eliberarea frontierelor.

T. Bodogae

— Doresc să primesc regulat această foaie, care îmi face mare bucurie.

(Pastor ev. lut. Funk Andreas — Criş, Mureş).

— Nu ne putem lipsi de această admirabilă foaie religioasă, atît de frumos scrisă şi cu un conţinut bogat. Ne satisface deopotrivă şi mintea şi inima. Ea îndeplineşte un admirabil rost în viaţa noastră religioasă şi naţională, căci îmbină fericit preocuparea de problemele religioase şi bisericeşti cu aceea de a prezenta toate momentele mai mari din viaţa Patriei noastre.

(Pr. N. Gebenea — Vlădiceni, Neamţ)

— Vă adresez mulţumiri creştineşti pentru articolele publicate în foaia Dvs., care sînt pline de învăţături bisericeşti şi istorice şi pe care le citesc şi recitesc, fiind o frumoasă îndemnare pe calea cea bună, care place oamenilor şi lui Dumnezeu.

(Dumitru Homa — Galaţi)

Domnule redactor,

Mă numesc Gheorghe Pantelimon — junior, originar din Rupea, judeţul Braşov. Locuiesc în oraşul Geelong, depărtare de cca. 60 km. de Melbourne. Mergînd la biserica română din Melbourne, am aflat că în ianuarie 1978 sărbătoriţi 125 de ani de la apariţia revistei Telegraful Român, gazetă ce apare la Sibiu şi pe care anul acesta nu am mai primit-o. Este adevărat că tatăl meu purta apropiate legături cu redacţia acestei publicaţii, el însă a încetat din viaţă la 10 martie 1975, rămînînd ca eu să continui aceste legături. Preluase funcţia de preşedinte al Comitetului parohiei din Melbourne la începutul anului 1975 şi avea în plan multe realizări pentru păstrarea credinţei şi a tradiţiilor româneşti în aceste părţi. De aceea m-a iniţiat în multe probleme în vederea aceasta.

În legătură cu revista menţionez că eram prea mic cînd tata şi mama au plecat din ţară, luînd drumul străinătăţii în Australia şi deci nu am avut să ştiu prea multe nici despre ţară şi nici despre revistă ca atare. Ştiu cîte ceva din Cehoslovacia, unde am terminat liceul, şi apoi din lectura mea personală, în limba română. Citind însă această revistă mi-am dat seama de importanţa ei pentru trecutul românesc. Este o revistă competentă, complexă şi la obiect, satisfăcînd orice pretenţii, cu frumoase înrîuriri asupra cititorului, constructivă şi de un real folos pentru zidirea sufletului românesc în afara ţării. Am toată consideraţia pentru redacţia ei, pentru cei ce scriu atît de frumos pe temă istorică, socială, bisericească sau naţională. O citesc cu multă plăcere şi de aceea vă rog să-mi fie trimisă cu asigurarea că vă achit contribuţia ce mi-o veţi comunica.

Cu deosebită consideraţie.

Gh. Pantelimon — junior
Geelong — Australia

Cu privire la „Foişoara Telegrafului Român"

În „Telegraful Român", nr. 85 din 26 oct./7 nov. 1875, apare pe prima pagină un larg anunţ: „Către cetitorii noştri", în care redacţia — stilul pare fi al lui Eugen Brote — după ce arată că destinul periodicelor româneşti din Transilvania este precar, apar şi dispar de azi pe mîine, continuă: „Comisiunea tipografiei arhidiecezane, fără de a căuta la momentanul folos material al ei, a decis a întrebuinţa o sumă anumită pre an din veniturile curate spre ridicarea şi completarea „Telegrafului român" atît în partea politică, cît şi în cea literar-ştiinţifică." Se menţionează apoi întărirea redacţiei, intenţia de a se aprofunda unele „chestiuni ale interes comun" şi decizia de a se „părăsi direcţiunea de pînă acum şi a apuca pre alta mai corespunzătoare — care să îngrijească de edarea unui adaus literar". Acest supliment se va numi „Foişoara Telegrafului Român", care va apare odată, la două săptămîni, începînd cu ianuarie 1876, „în mărime de o coală", separat de ziar dar alăturat lui, „fără de a urca preţul de abonament de pînă acuma".

„Foişoară" se intitula şi pînă atunci o rubrică permanentă din manşeta „Telegrafului Român". Această rubrică o aveau majoritatea ziarelor şi în ea se publicau materiale cu caracter divers dar peren: istorie, literatură, ştiinţă, folclor etc. La 1 ian. 1876 apare primul număr din „Foişoara Telegrafului Român", în 8 pagini, cu formatul 1/2 din ziar. Aşa se va menţine mereu, neavînd indicat un redactor responsabil propriu. În acest prim-număr este publicat şi „Programul Foişoarei". Începînd prin a contesta cultura de imitaţie, programul afirmă că ne lipseşte o cultură care să fie „eflux al activităţii spiritului nostru, fiinţă din fiinţa noastră", pătrunsă „deopotrivă în întregul popor". Adevărata cultură presupune „cultivarea masei poporului" şi acestui scop trebuie să i se dedice în primul rînd şcoala. „Numai prin o dezvoltare sistematică şi armonică a tuturor puterilor spirituale şi fizice, numai prin formarea unui fond de idei sănătoase care să servească de îndreptar în toate întreprinderile vieţii, numai nutrind spiritele cu cunoştinţe folositoare acomodate priceperii şi lipselor noastre se va creşte cu încetul o nouă generaţiune care avînd un spirit luminat, împreunat cu o judecată clară şi pătrunzătoare, va ajunge la cunoştinţa deplină a demnităţii sale şi va fi în stare a dezvolta o activitate folositoare din proprie iniţiativă, fără de a aştepta impulsul tot din afară". Rolul principal în această acţiune revenea şcolii.

Pentru masele de ţărani români acest proces educativ — se adăuga în program — nu trebuia încheiat la absolvirea şcolii poporale. Cum accesul fiilor de români transilvăneni spre meserii, industrie şi comerţ întîmpina o serie de oprelişti oficiale, „singurul nostru izvor de bogăţie" rămînea tot agricultura. Dar agricultura tradiţională, „fără prevedere şi fără raţiune", lipsită de ideile şi „binefacerile moderne care-i măresc productivitatea", are urmare „scăderea din an în an a veniturilor după pămînt". Era deci necesară o acţiune continuă de instruire a agricultorului român. El trebuia îndrumat „asupra unei exploatări mai raţionale a tuturor ramurilor economiei", arătîndu-i-se „izvoare noi de venit şi de cîştig". Aceste două obiective — pedagogic şi economic — le va urmări în principal „Foişoara", afirma programul. Lor li se vor alătura materialele asupra unor aspecte din şcolile străine, informări privind legislaţia şcolară, rapoarte şi date despre conferinţele învăţătoreşti, ca şi studii de interes mai larg, „tractate literare de interes comun", recenzii, dări de seamă, cronici editoriale etc. În ceea ce priveşte lucrările literare, programul spune net, în spirit maiorescian: „Ne vom feri de o indulgenţă rău înţeleasă."

„Foişoara Telegrafului Român" apare doi ani, în 1876 şi 1877, în total 52 de numere. Fără să se dea alte explicaţii, în ultimul număr este înserată următoarea notă: „După ce vedem realizată o mică parte a scopului ce ne-am propus, „Foişoara Telegrafului Român" va înceta cu numărul de faţă a apare în ediţiune separată şi va intra pe viitor în coloanele „Telegrafului Român". Această schimbare în formă nu va altera întru nimic programul nostru cunoscut." Se revine deci — după unele indicii din motive financiare — la „Foişoară" din manşeta gazetei.

Tematicile materialelor sînt: Biserică, pedagogie, şt. naturale, economie, agricultură, istorie şi etnografie, literatură populară, lingvistică şi igienă. Nu lipsesc rubricile informative mărunte. Cele mai multe materiale pedagogice — 10 — le are Ilarion Puşcariu, majoritatea întinse pe cîteva numere. Cele agricole şi economice — diverse, de la agricultură şi creşterea vitelor la nutreţuri şi păstrarea vinului sau cartofilor — sînt semnate de agronomii E. Brote şi D. Comşa, iar cele de şt. naturale aparţin lui D. P. Barcianu. În articolul „Biserică şi economie", semnat Naum (Rîmniceanu?), autorul se ridică împotriva unor sărbători mărunte sau „zile oprite" din credinţele poporului, care reduc nivelul de trai, reţinîndu-l de la lucru. Biserica Ortodoxă nu are nimic comun cu aceste credinţe care reţin oamenii în lenevie şi sărăcie. Două materiale lingvistice sînt semnate de Atanasie Marinescu şi Ioan Bechnitz. Polemizînd cu etimologismul ciparian, cei doi caută să justifice fonetismul adoptat de „Foişoară" încă de la primul număr, chiar înaintea „Telegrafului Român". Astfel, în timp ce ziarul mai este încă tipărit cu „u" final, cu accente pe „o" şi „e", fără ţedile la „ţ" şi „ş" etc., suplimentul elimină pe „u" final, adoptă pe „oa" şi „ca", ţedilele, pe „şt" în loc de „sci", pe „ă", „î" etc. Fonetismul şi stilul „Foişoarei" vor fi apreciate şi de Eminescu în „Curierul de Iaşi".

În cei doi ani de apariţie, „Foişoara" a lansat tematici, preocupări apropiate de nevoile maselor româneşti, a combătut frazeologia goală şi a militat pentru eficienţă publicistică. Pe de altă parte, suplimentul sibian se înscrie ca un pionier al fonetismului lingvistic. Dar în acelaşi timp el se înscrie şi ca o experienţă cîştigată de echipa redacţională. Şapte ani mai tîrziu această experienţă va servi tinerilor redactori la editarea prestigioasei „Tribuna". Această fiică a „Telegrafului Român" — cum pe drept a fost numită — va fi ea însăşi o expresie publicistică a misionarismului extensiv gîndit de mitropolitul Andrei Şaguna.

C. L. Dragu

Nimic decât dreptate Ardealului!

Luăm act, earăş şi earăş, de excesul vorbăriei ce se revarsă, mistificătoare, de pe malurile dunărene ale capitalei foştilor noştri stăpânitori, cari nu se desbară, cu nici un preţ, de vrăjmăşeştile gândiri, purtate împotriva a tot ce este, cătuş delenilor români (— par'că n'am şti! —) în cazul când nu vrem să ne sacrificăm ţara...

Conducătorii maghiari, va să zică, — o mărturisesc înşişi — nu se preocupă să activeze spre a statori raporturi normale, dacă nu şi

Protest în preajma dictatului de la Viena. Telegraful Român, nr. 35—36/1940

Redactorii „Telegrafului Român"

Popasul sărbătoresc al Telegrafului Român, prilejuit de împlinirea a 125 ani de neîntreruptă apariţie, ia dimensiunile cuvenite prin menţionarea la loc de cinste a acelora care în situaţia de redactori, urmînd programul stabilit de Şaguna, au investit în coloanele ziarului capitalul lor intelectual, pentru ridicarea nivelului moral, cultural, naţional, politic şi economic al românilor transilvăneni. Pomenirea numelui acestora se impune cu atît mai mult cu cît ne gîndim că din cei 125 ani de existenţă ai ziarului, în peste jumătate munca redactorilor s-a desfăşurat sub regimuri de restricţii şi oprelişti ale unor dominaţii străine, care nu vedeau cu ochi buni progresele poporului român. E destul să amintim că pe timpul dominaţiei străine a Transilvaniei, ziarul nu şi-a putut desfăşura în toată amploarea argumentele pentru egala îndreptăţire a românilor cu celelalte naţionalităţi conlocuitoare, cum ar fi vechimea bimilenară a poporului nostru pe aceste meleaguri, existenţa neîntreruptă pe acest pămînt, precumpănirea numerică, marea contribuţie la propăşirea economică a acestei provincii româneşti etc. Conştiinţa de români le impunea însă să folosească arma cuvîntului pentru menţinerea lor la suprafaţă pînă la victorie. Nu odată s-a întîmplat însă că pana curajoasă, trecînd peste limitele impuse, a dus la faptul ca redactorul să fie destituit sau condamnat la închisoare şi amenzi băneşti, sau ziarul să apară cu coloane albe.

Cu toate aceste greutăţi, Telegraful Român a fost în chip activ prezent în lupta pentru eliberarea românilor transilvăneni din cătuşele social-politice, culturale, economice şi religioase în care l-au ţinut regimurile austro-ungare de altă dată. E meritul redactorilor şi colaboratorilor, care, avînd pregătirea necesară şi experienţa scrisului, au folosit cu dexteritate arma cuvîntului în susţinerea dreptăţii cauzei obşteі româneşti. Venerabila vîrstă de 125 ani, etate neatinsă de nici un ziar din sud-estul Europei, se cuvine a se atribui în primul rînd tot redactorilor.

Dacă mai ţinem seama de faptul că în toată lunga sa existenţă situaţia financiară a ziarului n-a permis o remunerare a redactorilor potrivit muncii şi capitalului intelectual investit şi riscurilor ce şi-au asumat — avem o datorie în plus de a le menţiona numele, ca omagiu pentru devotamentul şi sacrificiul lor, închinat poporului şi Bisericii căreia i-au aparţinut.

Îi vom menţiona în ordinea succesiunii la redacţia ziarului, cu o sumară insistenţă asupra a ceea ce le e specific fiecăruia.

Din cei 22 redactori cîţi s-au perindat la Telegraful Român, 7 au fost numiţi de mitropolitul Şaguna.

1. *Aron Florian,* primul redactor la Telegraful Român, fiul preotului Ioan Florian din Rod. A făcut studii secundare lăudabile în germană, maghiară şi latină la Sibiu şi Blaj, iar cele universitare la Budapesta. Fiind suspectat în Transilvania, trece în Ţara Românească unde se evidenţiază prin vasta sa cultură. Urcă pe rînd toate treptele învăţămîntului: învăţător la Goleşti, profesor şi inspector la Craiova, apoi din 1833 la colegiul „Sf. Sava" din Bucureşti. A fost profesorul mai întregii serii de tineri care au activat în revoluţia din 1848, printre care şi al lui Nicolae Bălcescu. În 1838 a redactat la Bucureşti primul cotidian românesc cu numele „România". Înflăcărat revoluţionar în 1848, după căderea guvernului provizoriu fuge în Transilvania. Urmărit deopotrivă, în Transilvania de armata austro-ungară şi în Ţara Românească de cea ţaristă, după eliberarea din închisoare Şaguna îl cheamă la Sibiu şi în decembrie 1852 îi încredinţează redacţia „Telegrafului Român". Lui i se datoreşte apariţia primelor opt numere ale ziarului, în care tratează subiecte din domeniul ştiinţei şi culturii.

2. *Pavel Vasici,* român bănăţean, doctor în medicină şi scriitor, colaborator asiduu la Foaia pentru minte... şi Gazeta Transilvaniei. A redactat Telegraful începînd cu nr. 9 din 1853 şi pînă la nr. 33 din 28 aprilie 1856. Spirit democrat şi progresist, din articolele sale transpiră iubirea faţă de popor, pe care se străduieşte să-l introducă în domeniul ideilor sociale avansate şi în ştiinţă. Numit ca inspector din partea statului pentru şcolile româneşti din Transilvania, Dr. P. Vasici părăseşte redacţia, dar rămîne colaborator al ziarului şi la Calendar. A făcut parte din comisia care a stabilit ortografia pentru tipărirea cărţilor şcolare cu litere latine. După pensionare se retrage la Timişoara, unde publică revista „Higiena şi Şcoala" în 1876, Macrobiotica, Difteria şi vindecarea ei naturală în 1877. E ales membru al Academiei Române, unde rosteşte discursul de recepţie despre Vegetarianism.

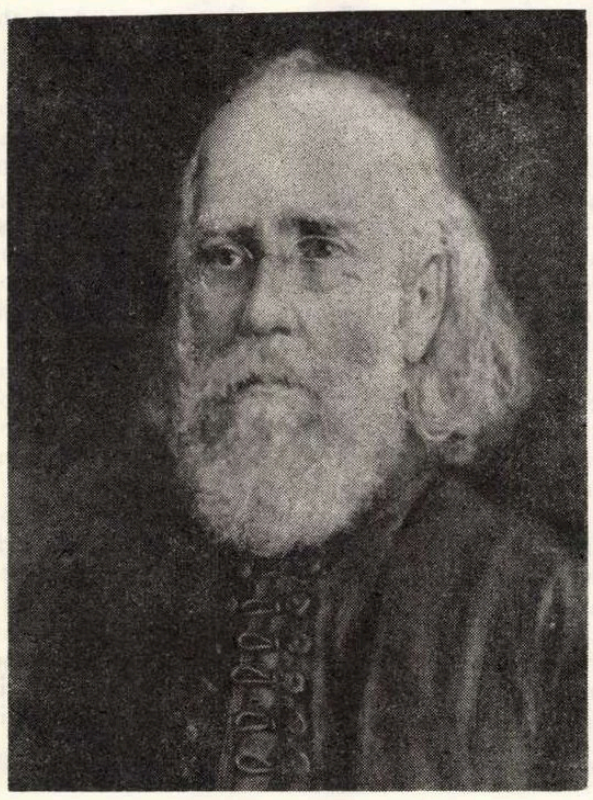

Nicolae Cristea

3. *Ioan Bădilă,* profesor la Institutul Teologic din Sibiu, preia redacţia în mod provizoriu începînd cu nr. 34 din 1856 pînă în 11 decembrie 1857. El continuă linia trasată de predecesori. Pleacă de la redacţie ca profesor în Ţara Românească.

4. *Visarion Roman,* fiul învăţătorului din Dîrlos, absolvind secţia pedagogică şi teologică cu rezultate strălucite, e numit de Şaguna în 1854 ca profesor de pedagogie la Institut. A redactat ziarul din 11 decembrie 1857 pînă în 12 iunie 1858, cînd, din cauze familiale, se retrage ca învăţător, apoi notar în Răşinari. Între 1860 şi 1865 publică prima revistă de pedagogie la români, „Amicul Şcoalei", din 1861—1882 calendarul-carte „Amicul poporului", în 1866 revista „Progresul". Împreună cu I. A. Lapedatu publică între 1877 şi 1880 revista „Albina Carpaţilor". Pe teren didactic a publicat pentru şcolile poporale Aritmetica în 1854, Geografia în 1855 şi Carte de lectură românească în 1862, care a ajuns în 1872 la a 4-a ediţie. Domeniul care îl va face celebru e cel economic. Este întemeietorul primei cooperative româneşti, în Răşinari la 1867, şi primului institut român de credit şi economii, „Albina". A fost ales membru corespondent al Academiei Române.

5. *Ioan Raţiu,* doctor în Filozofie şi Drept, redactează ziarul din 12 iunie 1858 pînă în 1 decembrie 1862, cînd este numit protopop la Haţeg. Pe timpul său fiind abolit absolutismul, coloanele ziarului vor cuprinde mult material cu caracter politic, alături de cel şcolar-educativ şi ştiinţific. Conferinţa naţională, cea regnicolară şi comitatenză din 1861, în care românii au dus o aprigă luptă pentru introducerea limbii române în administraţie şi pentru egala îndreptăţire, apoi activitatea deputaţilor în parlamentul din Budapesta şi înfiinţarea societăţii „Astra", vor ocupa spaţii largi în acel timp în Telegraful Român.

6. *Zaharia Boiu,* fiul protopopului cu acelaşi nume din Sighişoara, după absolvirea Institutului teologic din Sibiu, a făcut strălucite studii în Germania. S-a distins în viaţă ca preot, predicator şi poet. A fost profesor la Institut, apoi consilier mitropolitan. A redactat revista „Transilvania" şi a publicat o serie de manuale didactice pentru învăţămîntul primar şi secundar. A redactat Telegraful Român din 1 decembrie 1862 pînă în 1 septembrie 1865.

7. *Nicolae Cristea,* fiu de agricultor din Ocna Sibiului, a absolvit Institutul teologic şi Facultatea de Drept din Sibiu, apoi cea de Filozofie la Leipzig. A fost profesor la Institut, apoi consilier mitropolitan. A redactat Telegraful Român din septembrie 1865 pînă în 7/19 octombrie 1883, cînd a fost silit să se retragă. Aducerea lui Cristea ca redactor a fost impusă de marile răsturnări politico-administrative din Transilvania. Succesele obţinute de români în această perioadă au fost anulate în 1 septembrie 1865. Sub presiunea nobilimii maghiare împăratul a dizolvat atunci dieta de la Sibiu şi a anulat toate legile care puneau pe români pe treaptă de egalitate cu celelalte naţionalităţi.

Indignarea a cuprins toate straturile poporului român cînd împăratul a convocat dieta transilvană la Cluj pe 19 noiembrie, cu scopul de a vota unirea Transilvaniei cu Ungaria. În acest context, Şaguna a adus la redacţia Telegrafului Român pe Nicolae Cristea. Minte ageră şi spirit combativ neegalat, înzestrat cu vaste cunoştinţe din domeniul ştiinţelor sociale, noul redactor a fost curînd recunoscut ca dascăl în cele politice. Telegraful Român va duce o luptă aprigă pe timpul lui Cristea, în spiritul ideilor lui Şaguna, pentru autonomia Transilvaniei şi a Bisericii Ortodoxe, pentru apărarea caracterului românesc al şcolilor săteşti şi a liceelor de la Braşov, Brad şi Beiuş, cărora guvernul încerca să le impună limba maghiară ca limbă de predare.

Strălucitele victorii ale armatei române în războiul din 1877/78, care au dus la independenţa României, şi premierea poeziei „Cîntecul Gintei Latine" a lui Vasile Alecsandri, la concursul de la Montpellier în 1878, la care au participat cei mai mulţi poeţi de origină latină — toate înregistrate de Telegraful Român — au trezit un puternic ecou în sufletele românilor transilvăneni. Trecînd peste toate restricţiile impuse de autorităţi şi peste divergenţele de opinii dintre ei, conducătorii români s-au întrunit în congres naţional în 1881 la Sibiu şi au pus bază unui organism de luptă numit Partidul Naţional Român. Combativitatea luase forme atît de curajoase încît, cînd împăratul, cu prilejul festivităţilor de la Debreţin, a cerut românilor mai mult devotament faţă de „ţară", Telegraful Român publică articolul „Răsplata", în care i se amintea împăratului sacrificiile de sînge ale românilor pentru împărăţie, care însă n-au fost recunoscute. Publicarea acestui articol a dus la înlăturarea lui Nicolae Cristea de la Telegraful Român, în 7/19 oct. 1883, deşi Şaguna dispuse prin testament ca el să rămînă ca redactor „cît timp va vrea".

8. *Matei Voileanu* provine dintr-o veche familie de preoţi transilvăneni, care s-au distins în sec. XVIII ca apărători ai Ortodoxiei. S-a preocupat cu insistenţă de trecutul nostru bisericesc, reuşind să înzestreze literatura istorică cu cîteva cărţi merituoase. Era consilier arhiepiscopesc cînd i s-a încredinţat redacţia Telegrafului Român, într-un moment foarte greu, căci, după înlăturarea lui N. Cristea, un întreg grup de talentate condee (Slavici, Brote, Bechinţ etc.) au părăsit redacţia.

A redactat Telegraful Român din 7/19 oct. 1883 pînă la 31 decembrie 1886 cu mult tact, apărînd interesele poporului şi ale Bisericii.

(Continuare în pag. 12)

Schimbînd locuinţa ţin a vă comunica noua mea adresă cu rugămintea să-mi trimiteţi revista Telegraful Român. Sînt aşa de fericită cînd aflu prin Dvs. veşti f. scumpe pentru mine despre religia mea ortodoxă şi Biserica ei ş. a. Mă simt mai aproape de lumea mea şi religia ei, cînd aflu veşti din ţară. Oriunde aş umbla, gîndul şi sufletul îmi sînt alături de Biserica mea şi poporul meu — Vă doresc multe succese în anul acesta — spre binele ţării noastre.

Cu mulţumiri,
Sylvia Palmieri — Milano, Italia

— Tot ce publicaţi în coloanele Telegrafului Român este o hrană sufletească potrivită cu vremea noastră, care aduce mîngîiere şi înălţare cititorilor.

(Pr. T. Radu — Vulcan, Braşov)

— În foaia religioasă „Telegraful Român" am găsit o comoară de învăţături bune şi sfaturi duhovniceşti folositoare pentru suflet şi trup.

(C. Grigore — Fălticeni)

— Apreciem foarte mult conţinutul Telegrafului Român, care este de un real folos, atît pentru noi slujitorii sf. altare, cît şi pentru credincioşii noştri.

(Of. protopopesc Babadag — Tulcea)

— Această foaie religioasă se bucură de o deosebită consideraţie în rîndul credincioşilor şi mulţumim pentru felul în care contribuie la îmbogăţirea cunoştinţelor religioase şi istorice.

(Pr. C. Codrea — Or. Victoria, Braşov)

La sărbătorirea Telegrafului Român

Încă din 1850, mitropolitul Andrei Şaguna îşi exprima regretul, datorat lipsei unei publicaţii româneşti, cînd scria în Memoriile sale: „Dureros a fost pentru veri cine (oricine) dintre noi, că în astfel de timp n-am avut nici un organ public", care să ajute românilor transilvăneni în frămîntările şi doleanţele lor de după revoluţia din 1848.

Acest fapt a întărit şi mai mult convingerea lui Şaguna că, mai întîi, „avem neapărată necesitate pentru o tipografie — cum tot el spunea — de unde poporul, preoţimea şi tinerimea şcolară să poată trage cărţile necesare". Aşa se face că, după mari eforturi, Şaguna inaugura, în august 1850, tipografia care a împlinit şi ea, în 1975, 125 ani de existenţă, îmbogăţită de mitropolitul Nicolae Bălan şi transformată radical şi înzestrată cu utilaje noi, potrivit cerinţelor actuale, de Î. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin.

Referindu-se la anul 1852, tot în Memoriile sale mitropolitul Şaguna notează şi aceste gînduri: „După ce bărbaţii noştri de litere s-au convins că tipografia noastră tînără a clerului nostru dezvoltă o vitalitate mult promiţătoare pe terenul literaturii bisericeşti şi şcolare, au făcut şi acest prospect că tipografia aceasta naţională (românească) ar fi chemată a înainta (promova) şi interesele naţionale pe terenul jurnalisticii de care naţiunea noastră are mare trebuinţă."

La vechiul gînd al vrednicului de pomenire mitropolit Andrei Şaguna, se adaugă şi sugestiile colaboratorilor săi, astfel că una din ctitoriile sau operele sale cele mai de seamă este înfiinţarea „Telegrafului Român", care, în 3 ianuarie 1853, ieşea de sub teasc cu primul său număr.

În „Prenumeraţiunea" care, după obiceiul vremii, în decembrie 1852 anunţa apariţia gazetei, se sublinia că „folosul ce se revarsă asupra culturii popoarelor din citirea gazetelor este atît de mare şi de felurit încît foile acestea periodice s-au privit cu toată dreptatea ca nesce izvoară nescurse de învăţătură, luminare şi binecuvîntare". Ele „împodobesc mintea, îmbunătăţesc inima, îndreptează spiritul, prefac năravurile, formează caracterul şi perfecţionează atît viaţa privată, cît şi cea publică a unui popor". Astfel că „românul — supus atîtor apăsări — a ajuns astăzi în stare de a cunoaşte că gazeta şi pentru dînsul este o lipsă de cele mai simţite, cetirea ei o trebuinţă ca pîinea de toate zilele şi învăţătura ce ea cuprinde o şcoală bogată pentru folosul şi viaţa practică a sa".

„Dorind din inimă a împlini — precizează „Prenumeraţiunea" scopul Telegrafului Român — după putinţă această lipsă şi trebuinţă ce se simte din zi în zi mai adînc, am hotărît ... a se da la lumină o gazetă, care să contribuie la învăţătura şi folosul poporului român."

De pe culmea celor 125 ani de vieţuire, putem spune că Telegraful Român, cu deosebire în condiţiile grele de altă dată, şi-a împlinit cu cinste această misiune, de la primele numere punîndu-şi coloanele sale, aproape în acelaşi format ca şi astăzi, în slujba obştei celei mari a credincioşilor români transilvăneni, a luminării şi afirmării drepturilor care li se cuveneau ca populaţie băştinaşă şi majoritară pe aceste încercate meleaguri.

El stă şi astăzi cu devotament în slujba zidirii creştineşti şi patriotice a preoţilor şi credincioşilor noştri, în slujba idealurilor nobile cărora poporul român le dă viaţă pe plan intern şi extern, în aceşti ani de afirmări multilaterale.

Multele mărturii — unele de-a dreptul emoţionante, primite la redacţie de la cititori din ţară şi de peste hotare — întăresc afirmarea că Telegraful Român răspunde în chip cuvenit aşteptărilor celor cărora este destinat. La acest popas aniversar însă, gîndul nostru de fierbinte cinstire se îndreaptă nu numai către ctitorul, către redactorii şi colaboratorii de totdeauna, ci şi către meşterii tipografi, către cei care l-au administrat, către cei ce, într-un fel sau altul, au ajutat ca Telegraful Român să se tipărească şi să se difuzeze la masele de cititori. Intră în această categorie generaţii întregi de meşteri tipografi: culegători, zeţari, paginatori, mecanici tipăritori, puitoare-împăturătoare ş. a. m. d., care, în cei 125 ani de apariţie, au picurat din dragostea şi priceperea lor ca Telegraful Român să apară la timp şi în condiţii grafice cît mai potrivite.

Încă pe cînd eram student teolog, în urmă cu peste 25 ani, urmăream mîinile harnice ale culegătorilor Traian Chirilă, Gh. Moldovan, trecuţi la cele veşnice, A. Cotora, I. Şerban, N. Băcilă şi ale altora, care clădeau cu vincălatul coloană de coloană paginile Telegrafului Român. Cu dragoste lucrau apoi la împăturat Toth Cornelia, Sofia Chirilă, Brote Aleman şi alţii, iar Traian Vasiu la expediţie, care cunoştea adresele abonaţilor, întocmai ca păstorul cel bun oile.

Gînd cald de cinstire şi mulţumire exprimă redacţia, cu acest prilej festiv, muncitorilor de astăzi din tipografia eparhială din Sibiu, unde se tipăreşte de la începuturile sale Telegraful Român: C. diacon E. Oancea — conducătorul tipografiei, E. Veronici şi A. Hărînglăvean — maşinişti, K. Skrotzky şi, de curînd, V. Silivăşan — culegători mecanici, I. Creţu — zeţar, S. Boca, S. Lepădatu şi E. Borbel — puitoare şi împăturătoare, M. Boghian — tăietor, precum şi P. C. pr. Vart. Constantinescu — corector, C. pr. V. Ghişoiu — administrator şi altor ostenitori care îşi dau concursul la alcătuirea, tipărirea şi expedierea Telegrafului Român.

Bunul Dumnezeu, cu luminile Sale cereşti, să stea în ajutor sărbătoritei noastre gazete, ca să-şi împlinească şi de acum înainte cu depline roade rosturile care i-au fost şi îi sînt rînduite spre binele Bisericii Ortodoxe Române şi al Patriei noastre dragi.

Diac. *Gh. Papuc*

Redactorii „Telegrafului Român"

(Urmare din pag. 11)

9. *Dr. Remus Roşca,* profesor şi apoi rector al Institutului pedagogic-teologic sibian, a condus ziarul din 1 ianuarie 1886 pînă în 20 septembrie 1890.

10. *Nicolae Ivan,* fiu de ţăran din Aciliu, virtuos consilier economic al Mitropoliei, vicepreşedinte al Partidului Naţional Român, apoi, după primul război mondial, prim episcop ortodox al Clujului şi Feleacului, cu netăgăduite merite în slujba poporului şi a Bisericii. A condus ziarul din 20 sept. 1890 pînă în 20 oct. 1892.

11. *Silvestru Moldovan,* cunoscut din scrierile sale cu conţinut istoric şi geografic privitor la Transilvania şi din activitatea merituoasă la Tribuna. A redactat ziarul din 20 oct. 1892 pînă în 6 mai 1895, cînd e urmat ca redactor provizoriu de *Dr. N. Olariu,* asesor consistorial, între 6 mai 1895 pînă la 1 ian. 1896.

12. *Gavriil Hango,* protopop, a girat redacţia din 1 ian. 1896—1 ian. 1898.

13. *Dr. Elie Cristea,* fost secretar mitropolitan, apoi episcop la Caransebeş, iar, după primul război mondial, cel dintîi patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. O frumoasă activitate bisericească şi culturală încununează viaţa primului patriarh român. A răspuns de redacţia ziarului din 1 ianuarie 1898 pînă la finea anului 1900.

14. *Teodor V. Păcăţian,* un alt vrednic român bănăţean, preia redacţia ziarului în 1 ianuarie 1901 şi o duce pînă în 5 decembrie 1917. Multilaterala sa activitate pe teren ziaristic şi istoric e inspirată de idealul de libertate şi integritate naţională română. Dintre multele cărţi şi studii menţionăm valoroasa Carte de Aur în 8 volume şi scrierea, care a stîrnit multe polemici, Istoriografi vechi — istoriografi noi. Vasta lui cultură s-a revărsat sub nenumărate studii şi articole în aproape toate revistele şi gazetele româneşti transilvănene. Epoca sa la ziar a fost încărcată cu foarte multe şi mari evenimente, pe care numai un om de înaltă cultură şi un ziarist încercat a fost în stare să le însereze fidel, fără a primejdui viaţa Telegrafului. Menţionăm printre acestea: declanşarea primului război mondial din 1914; intrarea României în război, alături de Antanta în 1916; „Zona culturală" — care prevedea introducerea limbii maghiare în toate şcolile din localităţile româneşti vecine cu România etc. Cele 7 procese de presă, din care 4 pentru articole scrise în Telegraful Român, închisoarea suferită, amenzile băneşti şi coloanele albe din ziar ne vorbesc de o conştiinţă demnă, de o dragoste puternică faţă de poporul din care făcea parte.

15. *Dr. Nicolae Regman* urmează după T. V. Pocăţian în două rînduri: din 9 dec. 1917—20 ianuarie 1918, apoi din 18 sept. 1918 pînă în 14 februarie 1919. Nicolae Regman a fost profesor la Institut, inspector general în învăţămîntul secundar şi scriitor cu frumoasă activitate literară.

16. *Dr. Gh. Comşa,* fost secretar mitropolitan, apoi episcop la Arad, unde a desfăşurat o bogată activitate misionară şi publicistică în scopul apărării credinţei strămoşeşti de curentele dezagregante din Apus. A redactat Telegraful Român din 20 ianuarie 1918 pînă în 18 septembrie 1918. E urmat pentru a doua oară de *Matei Voileanu* între 2/15 martie 1919 şi 12 februarie 1920.

Perioada aceasta, scurtă ca timp, cuprinde o succesiune de mari evenimente, care vor influenţa binefăcător viaţa românilor transilvăneni şi a Bisericii Ortodoxe. E vorba de declinul şi apoi înfrîngerea puterilor Centrale pe toate fronturile şi punerea în practică a principiilor wilsoniene de autodeterminare a tuturor naţionalităţilor subjugate. Telegraful Român va însera toate evenimentele militare, politice, bisericeşti şi culturale, publicînd literatură patriotică şi studii istorice despre drepturile româneşti asupra Transilvaniei. Redactorul Nicolae Regman va avea fericirea să transforme Telegraful Român în cotidian, pentru a putea publica toate materialele privitoare la unirea provinciilor româneşti cu România şi în special asupra Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

Perioada de după primul război mondial o împărţim în două: I. din 1919 pînă în 1946 şi II. din 1946—1977.

17. *Dr. George Proca* urmează lui N. Regman, din 12 februarie 1920 pînă la finea anului 1934. În această perioadă de 14 ani, ziarul va acorda atenţie unificării bisericeşti, autonomiei bisericeşti, va lupta pentru o lege a cultelor echitabilă, pentru învăţămîntul religios, împotriva Concordatului cu Vaticanul etc.

18. *Dr. Dumitru Stăniloae,* profesor şi rector la Academia Andreiană din Sibiu, răspunde de redacţia Telegrafului Român din 1 ianuarie 1934 pînă în 13 mai 1945. În timpul acesta subiectele tratate au primit o fundamentare serioasă şi românească, care a ridicat prestigiul ziarului. Din septembrie 1944 şi pînă în 21 decembrie acelaşi an, cu puţine excepţii, ziarul a apărut în fiecare zi. Alături de păr. Dr. D. Stăniloae va lucra ca redactor şi păr. *Dr. Gr. T. Marcu,* profesor şi rectorul actual al Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

19. *Dr. C. Sîrbu,* profesor la Institut, va redacta ziarul începînd cu 13 mai 1945 pînă în 18 aprilie 1948.

20. *Dr. Em. Vasilescu,* prof. la Institut, din 18 aprilie 1948 pînă în 20 decembrie 1948.

Sfîrşitul celui de-al doilea război mondial inaugurează o eră nouă în istoria omenirii.

În România poporul instalează un regim de democraţie populară, în care toţi cei ce muncesc şi produc sînt îndreptăţiţi să participe la conducerea statului.

Telegraful Român, urmînd un vechi dicton românesc, după care, cel ce ţine cu poporul nu greşeşte niciodată, a îmbrăţişat de la început marile reforme survenite în viaţa statului nostru, avînd cuvinte de laudă pentru progresul cultural, industrial şi economic.

21. *Dr. Nicolae Mladin,* fost profesor la Institut, actualmente Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolit al Transilvaniei, va deţine funcţia de redactor din 23 decembrie 1948 pînă în iunie 1967. Timp de peste 18 ani a încrestat în coloanele Telegrafului Român spectaculoasele progrese făcute sub regimul actual de poporul nostru în toate domeniile de activitate.

22. *Drd. Gh. Papuc,* consilier cultural la Centrul arhiepiscopesc din Sibiu, deţine redacţia din iunie 1967 pînă azi.

În acest ultim deceniu a imprimat o nouă tinereţe gazetei noastre sibiene, prin varietatea materialului, religios-bisericesc şi patriotic, cît şi printr-un stil curat, limpede, accesibil obştei cititorilor, fapt demonstrat între altele de tirajul maxim ce-l are azi Telegraful Român, cerut şi citit cu interes de preoţi şi credincioşi din întreaga Patriarhie a Bisericii Ortodoxe Române, preţuit fiind şi de cititori români de peste hotare, Telegraful Român expediindu-se la ora actuală în peste 35 de ţări ale lumii.

Putem spune deci că după 125 ani prestigiul acestui ziar a rămas nealterat, ba mai mult, fiind mereu tînăr şi actual, el e considerat ca necesar în familiile preoţilor şi credincioşilor Bisericii noastre.

Prof. *Ioan Beju*

REDACŢIA: Secţia culturală a Consiliului arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"

ANUL 126 Sibiu, 1 februarie 1978 Nr. 5—6

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ABONAMENTUL:
Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona. adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

Conducătorul ţării la 60 de ani

„Jur să slujesc cu credinţă patria!“

În urmă cu aproape trei ani eram martorii unui mare eveniment istoric şi anume realegerea, de către Marea Adunare Naţională, în funcţia de Preşedinte al Republicii Socialiste România a celui ce întreaga naţiune îl aclama, Nicolae Ceauşescu.

Tot atunci, în 17 martie 1975, am ascultat cu toţii jurămîntul rostit de realesul Preşedinte al Republicii noastre, din care încrestăm acest fragment: „Jur să slujesc cu credinţă patria, *să acţionez cu fermitate pentru apărarea independenţei, suveranităţii şi integrităţii ţării, pentru bunăstarea şi fericirea întregului popor . . .“*

Acum, de pe culmea celor 60 de ani, pe care Preşedintele Republicii Socialiste România i-a împlinit în aceste zile, ne dăm seama cu toţii că slujirea cu credinţă a Patriei, bunăstarea şi fericirea întregului popor n-au fost numai un jurămînt rostit într-un moment festiv, ci i-au fost un crez sfînt de o viaţă întreagă, căruia i-a dăruit întreaga sa capacitate creatoare, toate forţele, întreaga sa viaţă.

Răsărit din obştea cea mare a poporului nostru, în casa unui ţăran sărac, ca mulţi dintre cei născuţi aproape de brazdă sau chiar pe brazdă, Preşedintele Nicolae Ceauşescu a tras ce a fost mai bun din seva spirituală a acestui pămînt străbun şi anume setea de dreptate şi de muncă cinstită, întruchipînd în personalitatea sa trăsăturile fundamentale ale sufletului nobil al poporului român: dragostea de om, de adevăr, de cinste şi omenie.

Vorbind despre neînfricatul revoluţionar Avram Iancu, Preşedintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu, îl prezenta ca pe o „figură luminoasă, expresie a luptei hotărîte şi a setei de dreptate şi independenţă naţională a poporului român“, caracterizare care, cum bine spunea acad. Ştefan Pascu, i se potriveşte întru totul chiar Domniei Sale personal.

Aceste înalte însuşiri morale, atît de necesare unei superioare vieţuiri umane, şi-au pus cu putere pecetea pe întreaga viaţă şi activitate a Preşedintelui Republicii Socialiste România, „care nu acceptă altă onoare decît aceea de a-şi conduce poporul, asemenea lui Moise, către pămîntul făgăduit al bunăstării şi independenţei“, cum potrivit arată unul dintre biografii de peste hotare (Michel P. Hamelet: Nicolae Ceauşescu. Biografie şi texte selectate, Bucureşti, 1971, p. 102).

Înzestrat cu o putere de muncă, cu o energie care uimeşte pe toţi, Preşedintele Republicii noastre este mereu prezent în mijlocul celor ce muncesc şi, împreună cu ei, întocmeşte proiecte, le discută, lansează chemări, entuziasmează mulţimile pentru noi şi noi înfăptuiri. Aşa se explică faptul că, dacă aruncăm o scurtă privire asupra a tot ce s-a înfăptuit în ultimele cincinale, salturile de la an la an sînt de-a dreptul impresionante, pe de-a rîndul întîlnind amprenta Conducătorului ţării noastre.

Îl vedem prezent pe şantiere şi pe ogoare, îl vedem prezent în locurile unde se construiesc noi cartiere de locuit, unde se toarnă fundaţia pentru o nouă uzină, pentru un nou combinat, pentru o nouă hidrocentrală, îl vedem prezent la tribuna tuturor marilor consfătuiri ale ţării, l-am văzut prezent mai ales, cu compasiunea, cu sfatul şi ajutorul efectiv, atunci cînd ţara a trecut prin încercări grele, cum au fost revărsările de ape din anii trecuţi şi cutremurul de pămînt din martie 1977.

Buna gospodărire a avutului ţării, o cît mai înaltă eficienţă în activitatea economică, valorificarea în chip superior a tezaurului tehnic al patriei, fuga de risipă, continua creştere a bunăstării tuturor păturilor cetăţenilor ţării şi altele asemenea stau în permanenta atenţie a Preşedintelui României socialiste, ceea ce se desprinde şi din cuvinte ca acestea:

„Ne preocupăm temeinic de problema eficienţei economice, de reducerea cheltuielilor materiale şi a celor de producţie. Fără o reducere a cheltuielilor de producţie, a cheltuielilor materiale, fără introducerea unui spirit temeinic de bună gospodărire, de reducere a consumului şi fără a spori în mod serios, pe această bază, eficienţa activităţii economice nu vom putea asigura creşterea venitului naţional, atît în scopul dezvoltării, cît şi pentru ridicarea nivelului general de viaţă a poporului.“

Constituie un merit deosebit al orînduirii noastre de astăzi, al Preşedintelui ţării, că în Republica Socialistă România dreptul la muncă este asigurat tuturor cetăţenilor, relaţiile dintre ei desfăşurîndu-se într-un vădit spirit de echitate, în societatea românească de astăzi munca constructivă fiind criteriul de căpătîi pentru cîntărirea valorii unui om. „Nimeni nu poate trăi fără muncă, nimănui nu i se poate îngădui să prospere fără muncă“ — *spune Preşedintele Nicolae Ceauşescu, principiu cum nu se poate mai moral şi mai onorabil, ceea ce ne aminteşte şi de spusa înţeleptului de Sus iluminat, care arată că o orînduire „numai întru dreptate se întăreşte“ (Pilde 16, 12).*

Se ştie că un popor nu poate să urce spre culmi mai înalte, să zboare spre un viitor mai luminos dacă rupe cu trecutul său istoric, cu experienţa de veacuri adunată de înaintaşi, cu valorile create dintru începuturi şi pe tot parcursul vremii de fiii acestui pămînt, realităţi pe care Preşedintele Republicii Socialiste România le are mereu în vedere, le preţuieşte, ceea ce ne confirmă şi următoarele pasaje din cuvîntările Domniei Sale: „În caracterul poporului român, în dorul său nestins de libertate şi neatîrnare se regăsesc întruchipate înaltele virtuţi ale strămoşilor noştri: dîrzenia, mîndria şi înţelepciunea dacilor şi romanilor, eroismul şi neînfricarea lui Decebal şi Traian.“ De aceea, „un popor, cu o asemenea istorie glorioasă, va fi întotdeauna animat de dorinţa de a trăi liber, independent, stăpîn pe destinele sale, de a avea relaţii frăţeşti, de prietenie şi colaborare cu vecinii săi, cu toate naţiunile lumii“.

Din această preţuire a valorilor create de înaintaşi, a sufletului mare al poporului nostru, care a avut totdeauna extrem de viu simţul echilibrului, al dreptăţii, al prieteniei, al colaborării cinstite între oameni, al neasupririi altor neamuri etc. au izvorît principiile profund umanitare, sănătoase, tuturor popoarelor folositoare, care stau la baza politicii externe a Republicii Socialiste România şi care au făcut din Preşedintele ei o personalitate politică de prim rang în viaţa internaţională contemporană, un mesager, un făclier neîntrecut al păcii, dreptăţii, libertăţii, egalităţii, întrajutorării, al colaborării reciproc avantajoase, al înfrăţirii între toate popoarele lumii. „A ajuns pînă la plantaţia noastră — declara cu ani în urmă unui ziarist român un tehnician de la o plantaţie de cauciuc din Liberia — reputaţia preşedintelui dumneavoastră, de om al păcii şi colaborării, de luptător împotriva a tot ce reprezintă nedreptate şi asuprire.“

Într-adevăr, iniţiativele româneşti la consfătuirile internaţionale în care se dezbat marile probleme ale lumii contemporane, contactele cu personalităţi politice, ştiinţifice, culturale etc., cuvîntul răspicat pentru mai binele omenirii rostit pe toate continentele, cu prilejul nenumăratelor vizite pe care le-a întreprins într-un mare număr de ţări, au contribuit ca prestigiul României socialiste, al Preşedintelui său să fie ridicat la un nivel necunoscut pînă acum, „România—Ceauşescu“ *fiind două noţiuni nedespărţite în limbajul internaţional actual.*

Între iniţiativele mai noi ale Preşedintelui Patriei noastre, care cîştigă tot mai mult teren, este instaurarea unei noi ordine economice în lume şi a unei noi morale în relaţiile internaţio-

(Continuare în pag. 3)

Gînduri la un popas aniversar

Sub poala munţilor, pe clinul Răşinarilor, lîngă biserica cea mare îşi doarme somnul de 104 ani împliniţi, înconjurat de ierarhi încărcaţi de virtuţi, în cărarea de atîtea ori călcată de purtătorul cîrjei reînfiinţatei Mitropolii ortodoxe a Transilvaniei, mitropolitul Andrei Şaguna.

Răşinariul duce gîndul fără putinţă de oprire la acela al cărui nume l-a purtat gimnaziul superior al Braşovului — izvorul atîtor energii — la chipul prins în bronzul tăcerii din faţa Asociaţiei, ca să audă parcă glasul clopotelor Catedralei şi forfota inimilor tinere de la Institutul Teologic din Sibiu şi cu inima semănată în cărţile tiparniţei româneşti din acelaşi oraş, unde continuă să apară de 125 ani ziarul Telegraful Român, organ de luptă pentru apărarea intereselor culturale şi bisericeşti ale românilor transilvăneni.

Apariţia primului număr — prilej de bucurie înaltă cît Munţii Făgăraşului — a ziarului, trimis în „ţară" pe urmele „carelor Iancului pe drumul Feleacului", în munţii cu aur şi aramă, în aretul Bîrsei şi mai sus pe valea Oltului într-o vreme de mari încercări pentru obştea noastră de sub dominaţii străine — a însemnat un mare eveniment.

Ca un copil al sufletului trimis la fiii duhovniceşti, în sutele de şcoli confesionale, purta hrana slovei scrisă-n rînduri şi printre ele, citită la şezători de preoţi cu plete albe sau de bătrîni iscoditori ai bucoavnei, mîndri că aveau ziarul lor, ce apărea la anumite soroace ale săptămînii şi aşteptat cu dorul inimii setoase de a vedea pe albul hîrtiei

Limba noastră românească
Ce-au voit s-o risipească
Şi s-o rupă cu cămile
Pe pămînt să n-avem zile
Să umblăm înlăcrimaţi
Ca o ceată de bărbaţi
Fără stea, fără Carpaţi
Plînsul nostru fără leac
Să-i hrănească pe-mpăraţi.

(Limba română de *Dan Verona*)

În scrisul Telegrafului s-au însăilat îndrumări de toate felurile şi veşti din „ţară", din lupta pentru libertate şi independenţă, urmărind pe cei plecaţi de aici din Transilvania cu codrii şi cîmpii de mătase, cu doine, lacrimi şi jale, ca să-şi înfrăţească sîngele pe redutele Plevnei şi Rahovei, pentru acelaşi crez şi ţel, făcînd să cînte pe maluri dunărene cîntecul libertăţii.

Tot de aici a ajuns ştirea că în lună de iarnă zăpada s-a înroşit de viul oamenilor flămînzi, de cei care au avut dreptul doar la muncă fără hotar, scriind pagina măreaţă a marii răscoale ţărăneşti din 1907 şi plugurile au tăiat primăvara brazda înmuiată nu numai de plîns, încît adresîndu-se doinei, oftau:

Jalea primăverii ăstea
Nu-ncerca s-o cînţi vreodat
Că s-o învăţa copiii
Să blesteme — şi-i păcat.

(*E. Farago*, 1907)

Nu găsim eveniment care să nu fi fost prins din mersul vremii şi chinga celor 125 ani, în paginile acestui ziar, păstrat cu grijă la icoană, alături de busuiocul bunicelor, şi cîtă căldură nu a pus în scrisul lor înflăcăraţi patrioţi, ca: Fl. Aaron, Dr. P. Vasici, Visarion Roman, Z. Boiu, mitrop. Nicolae Colan etc., ca să nu amintim decît cîţiva din cei care au trecut pragul veşniciei şi să-i purtăm în inimi pe cei care — în viaţă fiind — au pus şi pun inimă din inima lor în plumbul literelor.

În ziua de 3 ianuarie 1978 se împlinesc cinci sferturi de veac de cînd mitropolitul Andrei Şaguna a trimis în lume să bată la inimi româneşti ziarul Telegraful Român, ziarul cu cea mai îndelungată viaţă în publicistica românească, dînduni-se prilejul tuturor să trimitem prin fulgii zăpezii gîndul nostru prins în rugăciune la mausoleul şagunian din Răşinari, la acela a cărui mărime pe firmamentul culturii, timpul cu trecerea lui o accentuează, la acela pe care „necazurile şi obstacolele nu l-au speriat", a cărui valoare au simţit-o cei care cu ochii plînşi se întorceau în sfîrşitul lui iunie 1873 din colnicul unde a rămas să vegheze realizările din ogorul Bisericii, prin munca unită a clerului şi a întregului popor.

La acest popas aniversar, noi — cler şi credincioşi care ne încălzim inimile şi ne luminăm minţile, noi, pentru care slovele sale ne sînt de mare folos în lucrarea pe care o desfăşurăm în parohii — aducem Telegrafului Român omagiile noastre şi îi facem urarea de a fi şi de acum înainte semănător de dragoste între oameni, de dragoste de Dumnezeu şi de Patria ai cărei fii sîntem.

Prot. *Petru Boeriu*, Mediaş

Telegraful Român şi Mănăstirea Brîncoveanu

La împlinirea a o sută douăzeci şi cinci de ani de la prima apariţie a Telegrafului Român şi la o sută douăzeci şi cinci de ani de neîntreruptă apariţie a acestei publicaţii bisericeşti, vieţuitorii de astăzi ai Mănăstirii Brîncoveanu — arhimandriţi, protosinceli, ieromonahi, ierodiaconi, monahi şi fraţi — cu sufletul înveşmîntat în haină de sărbătoare aducem prinosul de recunoştinţă tuturor ostenitorilor, care au contribuit, prin lucrarea lor, la susţinerea şi propăşirea publicaţiei pe care o sărbătorim şi pe care o ştim a fi cea mai veche din ţara noastră, cu activitate neîntreruptă, de la apariţia ei pînă azi.

Orice fiu al Bisericii noastre se bucură la gîndul că, vreme de o sută douăzeci şi cinci ani, mulţi dintre iubitorii de învăţătură au primit „lumina lui Hristos", prin mijlocirea Telegrafului Român. Recunoştinţa şi mulţumirea noastră, a celor de la Mănăstirea Brîncoveanu, este cu atît mai îndreptăţită cu cît, în ultimii cincizeci de ani şi mai bine, în coloanele Telegrafului Român au fost cuprinse o mulţime de ştiri despre mănăstirea noastră şi au fost publicate multe materiale scrise de ostenitori de la această mănăstire.

Cititorii de acum cincizeci de ani ai Telegrafului Român erau informaţi, de către mitropolitul Nicolae Bălan, că la Sîmbăta de Sus, la poalele versantului de nord al Munţilor Făgăraş, se găseau, pe atunci, ruinele unei mănăstiri voievodale, zidită pe la anul 1700 de către Domnitorul Ţării Româneşti, Constantin Brîncoveanu, dar dărîmată la 1785, de „duşmanii credinţei ortodoxe". Mitropolitul Nicolae Bălan îşi pusese în gînd să restaureze mănăstirea în ruină de la Sîmbăta şi s-o redea rosturilor ei de luminare şi întărire a credincioşilor. Mulţi dintre credincioşi au aflat despre intenţia mitropolitului Nicolae Bălan din Telegraful Român.

Telegraful Român a fost şi purtătorul chemării mitropolitului Nicolae Bălan, adresată credincioşilor, de a se face părtaşi, cu „jertfa de bunăvoie" a lor, la restaurarea mănăstirii de la Sîmbăta de Sus, căreia, în cinstea voievodului Constantin Brîncoveanu, primul ei ctitor, ierarhul de la Sibiu i-a dat numele de „Mănăstirea Brîncoveanu".

La vreme potrivită, cititorii Telegrafului Român au fost informaţi de asemenea de rezidirea, „pe vechile temelii nezdruncinate", a bisericii Mănăstirii Brîncoveanu, de zidirea clopotniţei şi a altor clădiri trebuitoare mănăstirii.

Încă din prima perioadă de existenţă a mănăstirii de la Sîmbăta, credincioşii se adunau la mănăstire, în vinerea din săptămîna luminată — zi în care se face pomenirea „Izvorului de viaţă dătător al Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu", veneau cu încredinţarea că pe acel loc au trăit ostenitori pentru a lor desăvîrşire, rugători pentru întreaga lume, călugări, dintre care unii au ajuns chiar martiri ai Ortodoxiei.

După rectitorire, Telegraful Român a dus, pînă la cititorii cei mai îndepărtaţi, vestea că în mănăstirea voievodului Constantin Brîncoveanu s-a reluat rînduiala de slujbă, au fost hirotoniţi preoţi şi diaconi, au fost tunşi în monahism candidaţi la călugărie, că mănăstirea a fost deschisă tuturor celor doritori să se împărtăşească de darurile pe care credincioşii le simt vii şi lucrătoare la sfintele mănăstiri.

Dar o mănăstire, după cum se ştie, este „un aşezămînt de rugăciune", în care se încadrează aceia dintre credincioşi care au drept scop să ajungă la desăvîrşirea creştină. La Mănăstirea Brîncoveanu, pe lîngă rugăciune şi munca de întreţinere, se desfăşoară şi o activitate de creaţie, în care sînt angajaţi unii dintre vieţuitorii mănăstirii, care lucrează pictură pe sticlă: icoane şi tablouri, care stîrnesc admiraţia vizitatorilor şi care au dus numele mănăstirii pînă departe peste hotarele ţării, cu prilejul unor expoziţii ce s-au bucurat de mult succes. Şi despre aceasta au aflat mulţi dintre credincioşi tot prin mijlocirea Telegrafului Român, publicaţie despre care noi, cei de la Mănăstirea Brîncoveanu, putem spune, pe drept cuvînt, că este o „publicaţie a noastră".

Telegraful Român este o „publicaţie a noastră" şi în înţelesul că, din cînd în cînd, în coloanele acestui mijloc de difuzare apar şi materiale alcătuite la Mănăstirea Brîncoveanu. Este vorba de acele materiale gustate şi dorite de credincioşi, în care se aduc înaintea conştiinţei doritorilor de învăţătură gînduri din dumnezeiasca Scriptură, din alcătuirile de la sfintele slujbe ale

(Continuare în pag. a 4-a)

Telegraful Român, instrument de lucru pentru

studenţii în Teologie

Unul din factorii care aureolează pregnant destinul spiritual al oricărei reviste îl constituie fără îndoială perenitatea ei, iar dacă e să ne referim la Telegraful Român în această privinţă trebuie să acceptăm cu satisfacţie aprecierea că el constituie un caz de excepţie. Vastitatea problemelor abordate, competenţa cu care sînt ele elucidate fac din revistă — după parcurgerea miilor de pagini strînse în cei 125 de ani de neîntreruptă fiinţare — un real instrument de lucru pentru studenţii în Teologie.

*

Revista devine gazda preocupărilor literar-artistice ale tinerilor braşoveni, iar sub titlul: „De la societatea de lectură Andreiu Şaguna", din 1900, 17/30 iunie, aceştia promovează idei sănătoase de educaţie cu atît mai mult cu cît societatea braşoveană *„voesce adecă, să crească din membrii ei preoţi buni, zeloşi, conscii de nobila lor chiemare şi învăţători destoinici, devotaţi cu trup cu suflet pentru luminarea poporului"*. Revista dă glas oricînd necesităţilor de aprofundare, din partea studenţilor teologi, a cunoştinţelor lor teologice, în Telegraful Român găsindu-se frecvent teme legate de dreptul bisericesc, omiletică, pastorală, liturgică.

Gavriil Hanga semnează, în numărul 8/21 martie 1901, articolul: „Concubinatul, originea şi causele lui, relele ce resultă din el şi mijloacele pentru împedecarea şi stîrpirea lui." Articolul este documentat cu texte din Sf. Scriptură, Sf. Părinţi, autorul apelînd chiar la filozofi laici pentru a-şi justifica pe deplin problema dezbătută.

Nu lipsesc nici recenzii la reviste cum sînt „Biserica Ortodoxă Română" sau „Candela", recenzii ce devin izvoare bibliografice utile studenţilor teologi.

E comemorată personalitatea complexă a lui I. Heliade Rădulescu. Dr. Miron E. Cristea publică, începînd cu 4/17 mai 1904, un „Studiu din sfera iconografiei orientale". Pînă la Eliberare, revista a însoţit şi consemnat toate frămîntările remarcabile ale vremii prin străluciţi condeieri, facilitînd în acest fel o educaţie spirituală remarcabilă a studenţilor teologi.

*

Anii socialismului imprimă o nouă lumină tematicii Telegrafului Român, din care studenţii teologi culeg nenumărate informaţii legate de studiul teologic. Selectarea constantă a sute de texte semnificative din literatura patristică şi postpatristică şi publicarea lor în coloanele Telegrafului înarmează pe studenţii teologi cu învăţături clare pentru predicile şi viaţa lor duhovnicească, cu temeiuri biblice şi patristice pentru susţinerea învăţăturilor de credinţă ale Bisericii noastre. Lor li se adaugă articole semnate de părinţii profesori, consilieri, protopopi, preoţi şi chiar studenţi. Amintim dintre numeroasele articole: „Sf. Ioan Gură de Aur despre trupul omenesc", semnat de părintele consilier Gheorghe Papuc, în nr. 37—38 din 1957, unde autorul subliniază că „trupul omenesc a fost făcut în aşa fel încît să poată servi întru totul sufletului", sau articolul: „Participarea la Sf. Liturghie", semnat de pr. N. Terchilă şi apărut în nr. 23—24 din 1958. Problema smereniei creştine, învăţătura despre Maica Domnului, semnate de pr. S. Radu şi de pr. prof. Al. Moisiu, continuă cu succes şirul articolelor ce sporesc documentarea studenţilor teologi. Î. P. S. Mitropolit Nicolae, sub genericul „Credinţa noastră", publică în zeci de numere explicaţii lărgite asupra elementelor fundamentale legate de propria noastră credinţă.

Prin tot ceea ce găzduieşte, Telegraful Român reprezintă pentru noi, studenţii teologi, un instrument de seamă în pregătirea noastră ca viitori preoţi şi cetăţeni vrednici ai Patriei.

Ioan Petraş
student teolog

Conducătorul țării la 60 de ani

(Urmare din pag. 1)

nale, fapt subliniat și în toastul rostit cu prilejul vizitei în țara noastră a cancelarului R. F. Germania, Helmut Schmidt, din care reținem și următoarele cuvinte:

„Ca țară socialistă în curs de dezvoltare, România acționează în strînsă solidaritate cu toate țările în curs de dezvoltare pentru lichidarea stării de înapoiere, a împărțirii lumii în bogați și săraci, pentru făurirea unei noi ordine economice internaționale, bazată pe echitate și egalitate, care să deschidă calea progresului mai rapid al țărilor rămase în urmă și, totodată, să contribuie la depășirea gravelor stări de lucrări din economia mondială, să asigure stabilitatea și progresul fiecărei națiuni."

Așa se explică și aprecierile exprimate, în cuvinte cinstitoare pentru țara noastră și Președintele ei, din care încrestăm pe aceasta, aparținătoare televiziunii vest-germane: „Întreaga politică externă a României este caracterizată prin dinamism, rațiune și sinceritate. Președintele Nicolae Ceaușescu este un campion al acestei politici", sau următoarea, aparținătoare unui șef de stat african: „Aveți în fruntea țării pe președintele Nicolae Ceaușescu, care este un om excepțional. Ideile sale privind democratizarea vieții internaționale sînt deosebit de importante, întrucît grație acestei democratizări pacea poate fi menținută."

Așa se explică zecile de volume, privitoare la viața și activitatea Președintelui Nicolae Ceaușescu, apărute în diverse limbi și multe țări ale lumii, așa se explică conferirea Medaliei de aur a păcii „Frédéric Joliot-Curie", cea mai înaltă distincție a Consiliului Mondial al Păcii. „Această distincție — arăta Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului în telegrama de felicitare trimisă — reprezintă o nouă prețuire de către lumea contemporană a eforturilor nobile pe care le depuneți cu deplină dăruire pentru continua înflorire a României socialiste, pentru instaurarea în relațiile internaționale a principiilor care să asigure tuturor popoarelor libertatea, independența și progresul."

*

Președintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, acordă atenție cuvenită și cultelor din țara noastră, monumentelor istorice bisericești, bogatului patrimoniu cultural național, pe care îl deține Biserica Ortodoxă Română ca și alte culte din țara noastră.

Este potrivit să ne reamintim în această privință de audiența la Președintele țării a P. F. Patriarh Iustin, însoțit de Î. P. S. Mitropoliți ai Bisericii noastre în 18 iunie 1977 și, cu deosebire, de primirea de către Președintele Nicolae Ceaușescu a șefilor de culte în audiența din 29 februarie 1968, cînd, printre altele, Domnia Sa a spus: „Avem convingerea că prin munca unită a tuturor cetățenilor Patriei noastre, români, maghiari, germani, de alte naționalități — indiferent de credințe religioase și concepții filozofice — vor fi înfăptuite mărețele țeluri ce ni le-am propus." Semnificativ este de asemenea și următorul fragment din interviul acordat de Președintele Nicolae Ceaușescu săptămînalului „The New Republic" și cotidianului „The Washington Star" din S. U. A. în octombrie 1976: „Sîntem realiști și știm că sînt oameni care au alte concepții despre lume și viață. Le respectăm aceste concepții și credințe religioase, cu condiția ca aceștia să nu încalce legile țării și să-și facă datoria de cetățeni ai Republicii Socialiste România. De altfel, în România își desfășoară activitatea 14 culte religioase. Toate cele 14 culte religioase fac parte din Frontul Unității Socialiste, iar în Marea Adunare Națională au fost aleși 6 reprezentanți ai cultelor."

Vizitînd biserica voievodală Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului și cea mai veche școală românească existentă în preajma ei, astăzi muzeu, în 15 iunie 1967, Președintele Nicolae Ceaușescu scria în cartea de aur a acestui așezămînt bisericesc: „Vizitînd locașul celor mai vechi tipărituri în limba română și al primei școli românești, ne exprimăm admirația și recunoștința față de cărturarii și dascălii brașoveni, care au pus la temeliile culturii noastre naționale flacăra unei simțiri pline de patriotism, dorința lor de a vedea poporul în libertate și lumină."

*

Omagiindu-și părinții cu prilejul decernării titlului academic de Doctor honoris causa, în ianuarie 1973, Președintele Nicolae Ceaușescu spunea că de la ei „am învățat să fiu drept, cinstit, să fiu întotdeauna om de omenie". *Acesta este omul, acesta este Conducătorul țării noastre, Președintele Republicii Socialiste România, un „om de omenie", „un om pentru oameni", cum bine se spune în bogatul volum: Omagiu, închinat Domniei Sale și tipărit în 1973, o personalitate proeminentă, un patriot neîntrecut, după chipul voievozilor de altă dată, un muncitor neobosit pentru mai binele poporului său, un înflăcărat luptător pentru pace și echitate în întreaga lume.*

Astfel de însușiri fac din Domnia Sa un adevărat cititor al României contemporane.

De aceea, ca semn al recunoașterii meritelor fără egal ale Președintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, la opera uriașă de înnoire a țării și al creșterii prestigiului ei în lume, ca semn al prețuirii, stimei și recunoștinței întregului nostru popor, Domniei Sale i-au fost conferite, în aceste zile de obștească omagiere, pentru a doua oară, Titlul de Onoare Suprem: „Erou al Republicii Socialiste România" și Ordinul „Victoria Socialismului", iar Academia de Științe Sociale și Politice „Ștefan Gheorghiu" și Academia de Studii Economice din București i-au conferit titlurile de „Doctor în științe politice" și „Doctor în economie".

Tot în semn de înaltă apreciere a vastei și neobositei activități internaționale, consacrată păcii și colaborării între națiuni, progresului general al omenirii, Președintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, i-au fost conferite cele mai înalte distincții ale unor state.

La acest popas aniversar din viața Președintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, pe lîngă urarea pe care o facem împreună cu întreaga țară de mulți și binecuvîntați ani, cel mai potrivit omagiu pe care îl putem aduce este acela de a urma pilduitorul său exemplu de muncă și dăruire pentru continua înflorire a Patriei, pentru apărarea independenței și suveranității ei, pentru pace și înfrățire între oameni.

„Redacția"

Festivitate omagială la Centrul arhiepiscopesc Sibiu

Împlinirea a 60 ani de către Președintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, a fost sărbătorită în întreaga țară.

La această sărbătorire au participat și fiii Bisericii noastre, Ierarhi, cler și credincioși, prin telegrame omagiale, articole la revistele bisericești și alte manifestări.

„La acest popas sărbătoresc — se spune în telegrama semnată de P. F. Părinte Patriarh Iustin — reprezentanții și fiii Bisericii Ortodoxe Române ... Vă roagă să primiți prinosul lor de aleasă cinstire, gratitudine și recunoștință pentru activitatea neobosită, înțelepciunea, abnegația și geniul creator pe care le-ați pus în slujba poporului nostru, a țării și a întregii omeniri.

Vă mulțumim în mod cu totul deosebit pentru înțelegerea ce manifestați prin asigurarea unei depline libertăți tuturor cultelor religioase din țară de a-și desfășura activitatea în rîndul credincioșilor."

O înălțătoare festivitate omagială consacrată împlinirii a 60 de ani de către Președintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, a avut loc joi, 26 ianuarie 1978, ora 12, și în Aula Institutului nostru teologic din Sibiu, la care au participat Î. P. S. Mitropolit Nicolae, toți cei ce lucrează la Centrul arhiepiscopesc și Institutul teologic, studenții teologi, preoții și cîntăreții bisericești din Sibiu și alți invitați. Partea artistică a fost susținută de corul studenților teologi, condus de P. C. prof. I. Popescu.

Programul a început cu Imnul de Stat al Republicii Socialiste România, după care cuvîntul de deschidere a fost rostit de P. C. rector Grigorie Marcu.

În continuare a luat cuvîntul prof. Nicolae Hadăr, care, într-o bogată cuvîntare, a precizat sensul sărbătoririi, ce se încadrează în contextul cinstirii care s-a acordat și se acordă marilor bărbați ai țării, între ei loc de frunte ocupînd Președintele Nicolae Ceaușescu, care și-a pus pecetea personalității asupra marilor realizări din ultimii 12 ani, cea mai fertilă perioadă din istoria Patriei noastre.

Prof. N. Hadăr a prezentat apoi o scurtă biografie a Președintelui țării noastre, punctînd etapele mai importante din viața Domniei Sale, după care a subliniat sectoarele mai de seamă ale activității de stat, atît pe plan intern cît și extern, cu reliefarea contribuției teoretice și practice a Președintelui Nicolae Ceaușescu la propășirea acestor sectoare.

În continuare s-a executat compoziția corală „Pui de lei" de I. Brătianu, după care stud. teolog I. Molnar din anul III a recitat poezia „Urare din Moldova" de G. Lesnea.

Au luat apoi cuvîntul: P. C. prof. M. Șesan, stud. teolog L. Jebelean anul IV, P. Cuv. arhim. V. Cornilă, licențiatul în Teologie I. Muntean, P. C. prof. I. Ică, stud. teolog I. Sauca anul I, C. pr. S. Filimon (Sibiu-Trei Stejari), P. C. prof. pens. Gh. Șoima, doctorandul în Teologie I. Frăcea, P. C. prof. M. Păcurariu, S. Lepădat, muncitoare la Tipografia eparhială, P. C. pr. V. Bunea, dir. bibliotecii mitropolitane, și P. C. rector Gr. Marcu. Toți vorbitorii au reliefat aspecte ale personalității și activității Președintelui Republicii noastre, inclusiv politica Statului nostru față de cultele religioase.

Programul a continuat cu compoziția corală „Pe veci independentă" de Gh. Șoima, „I-a călit Partidu-n lupte ...", poezie de V. Tulbure, recitată de stud. C. Ursu anul III, „Țară mîndră și bogată", cor de C. Porumbescu, „Legămînt", poezie de C. Vadim Tudor, recitată de stud. N. Feier anul II, „Țara urcă-n fapte și cuvînt", cor de Gh. Șoima, „Statornic țării cum îi sînt doar munții", poezie de Alex. Brad, recitată de stud. I. Boldor anul I, „Voința neamului", cor de I. Danielescu și „Sub vasta boltă a eternității", poezie de V. Teodorescu, recitată de stud. D. Suciu anul III.

Luînd cuvîntul, Î. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin al Ardealului a zugrăvit, în culori vii, portretul personalității multilaterale a Președintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu.

În încheiere, întreaga asistență a intonat tradiționalul *„La mulți ani"* și Hora Unirii.

Singurul mijloc (afară de scrisorile familiale) de a ține legătura cu Patria dragă, cu scrisul românesc, cu tot ce se petrece în sînul Bisericii Ortodoxe în care am fost botezată, ca și aducătoare de hrană spirituală pentru menținerea și întărirea credinței este Telegraful Român, pe care îl primim prin bunăvoința și din dragostea Înalt Prea Sfinției Voastre de a păstra legătura cu românii care ostenesc pe străine meleaguri.

(Adriana Maalouli, n. Iorgulescu, Damasc)

— De multă vreme apreciez valoarea publicației Dvs., care apare într-o ținută literară și grafică distinsă, însumînd un material foarte bogat și variat.

(Prof. M. Ciucur, Sem. teologic Neamț)

— Vă aduc pe această cale respectuoasele mele mulțumiri pentru grija ce o manifestați, pentru ca această foaie religioasă să fie așa de bogată în conținut, mult edificatoare.

(Pr. N. Leșe — Lucăcești, Maramureș)

— Bucuria noastră este mare cînd luăm cunoștință de tot ceea ce se publică prin această minunată foaie religioasă, unică și accesibilă prin forma, fondul și stilul ei.

(Pr. C. Picoș — Galați)

— Ca ardelean, ca român ortodox, cititor al gazetei „Telegraful Român", nu pot să nu amintesc cîteva cuvinte colectivului redacțional ...

De cîte ori primesc gazeta aceasta de atîtea ori sufletul mi se umple de bucurie. O citesc cu cea mai mare atenție. „Telegraful Român este un purtător de cuvînt bisericesc foarte prețios pentru toți credincioșii români. Din paginile ei aflăm lucruri deosebit de interesante legate de credință, istorie și tradiția noastră strămoșească. Tocmai de aceea, noi prețuim în mod deosebit această publicație care a depășit un secol.

(Gh. Gorun — oraș Gh. Gh.-Dej)

Telegraful Român şi Mănăstirea Brîncoveanu

(Urmare din pag. 2)

sfintei noastre Biserici, din cugetările Părinţilor duhovniceşti şi din învăţăturile Sfinţilor Părinţi; gînduri menite să împodobească mintea şi să sfinţească viaţa credincioşilor.

În gîndurile trimise de aici, prin mijlocirea Telegrafului Român, preoţii pot găsi material pentru predicile pe care le ţin. În acest sens, au fost trimise de la mănăstirea noastră cuvinte de învăţătură la sărbătoarea Naşterii Domnului, la sărbătoarea Întîmpinării Domnului, la Paşti, la Înălţarea Domnului, la Rusalii şi la Schimbarea la Faţă, ca şi la alte sărbători. Au pornit de la noi şi gînduri la început de an şi gînduri pentru vremea postului.

Ca luptători împotriva răului şi susţinători ai binelui, am atras atenţia asupra unor patimi şi păcate, ca: lăcomia pîntecelui, beţia, iubirea de avere, zavistia, trîndăvia, slava deşartă şi mîndria, făţărnicia, viclenia, minciuna şi pomenirea răului. Din gîndurile trimise de aici, cititorii Telegrafului Român au putut învăţa despre smerenie şi despre nepătimire şi au putut înţelege ce mare importanţă are disciplina interioară şi lupta de gînd, privegherea şi rugăciunea, pentru a ajunge omul la nepătimire.

Nepătimirea este o realitate ce se vădeşte în prezenţa virtuţilor. Dintre virtuţi am prezentat, în mod special, smerenia şi bunătatea şi am vorbit în general despre „roada Duhului", care cuprinde mai multe virtuţi. Ne-am ocupat, totodată, şi de alcătuirea bunătăţii şi de paza poruncilor lui Dumnezeu.

Din gîndurile trimise de la Mănăstirea Brîncoveanu, cititorii Telegrafului Român au avut prilejul să înveţe despre credinţă şi despre pocăinţă, despre credinţă şi despre iubire, ca virtuţi de căpetenie. Ei au aflat care este şi în ce constă „începutul cel bun", pentru înaintarea în cele de folos în această viaţă şi cu valoare veşnică. Îndrumaţi de gîndurile de aici, cititorii Telegrafului Român au putut medita, împreună cu noi, asupra sutaşului din Capernaum şi asupra Samarineanului milostiv. Ei au putut înţelege că fiecare zi din viaţa noastră trebuie să fie şi poate fi „ziua mîntuirii noastre" şi au putut lua îndemnuri în legătură cu „întrebuinţarea timpului".

Dacă în privinţa unor informaţii se poate spune că periodicele noastre bisericeşti au o viaţă scurtă, în ce priveşte învăţăturile referitoare la viaţa sufletească, întemeiate pe Sfînta Scriptură şi pe Sfînta Tradiţie — şi astfel de învăţături se găsesc din belşug în Telegraful Român — ele rămîn pururea vii şi lucrătoare, pentru cei ce le caută şi le însuşesc. Noi, cei de la Mănăstirea Brîncoveanu, avem mîngîierea că am oferit cititorilor, în cuprinsul Telegrafului Român, gînduri cu valoare veşnică, despre care avem încredinţarea că ele duc la limpezime de suflet, la bucurie şi la fericire vremelnică şi veşnică.

Ierodiacon *T. Părăian*

Adunare eparhială

Duminică, 4 decembrie 1977, a avut loc sesiunea anuală a Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului.

În prezenţa Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului şi a deputaţilor eparhiali, în capela mitropolitană s-a săvîrşit Sf. Liturghie de către un sobor de preoţi şi diaconi, după care a avut loc un Te-Deum.

Lucrările au fost deschise de Î. P. S. Mitropolit Nicolae, care, în cuvîntarea rostită, a salutat pe membrii Adunării eparhiale, ce „se întruneşte pentru a analiza activitatea Arhiepiscopiei Sibiului, a Centrului nostru arhiepiscopesc, a protopopiatelor şi parohiilor noastre pentru a ne da seama în ce măsură ne-am îndeplinit obligaţiile, în ce măsură am corespuns chemărilor şi exigenţelor vieţii în continuă dezvoltare, în ce măsură am corespuns Evangheliei lui Hristos, tradiţiilor moştenite de la marii noştri înaintaşi, în ce măsură am sprijinit aşezămintele noastre şi marile realizări ale poporului român".

A vorbit apoi P. Cuv. arhim. V. Cornilă, vicar administrativ, care a reliefat unele din sarcinile Adunării eparhiale.

În continuare, din plenul Adunării au fost trimise telegrame omagiale:

Preşedintelui Republicii Socialiste România, *Nicolae Ceauşescu;*

P. F. Părinte *Iustin,* Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române;

Primului ministru al Guvernului Republicii Socialiste România, *Manea Mănescu;*

Preşedintelui Departamentului Cultelor, *Ion Roşianu;*

Comitetului Naţional pentru Apărarea Păcii.

Au urmat apoi rapoarele de activitate ale celor trei secţii ale Consiliului arhiepiscopesc şi anume:

Raportul Secţiei bisericeşti, întocmit de P. C. pr. M. Sămărghiţan, raportor fiind P. C. prot. Dănilă Luca (Sibiu), în care a fost cuprinsă activitatea pastorală şi misionară în Arhiepiscopie în anul 1977, precum şi mişcări de personal, hirotoniri, pensionări, vizitaţii canonice etc.

Raportul Secţiei culturale, întocmit de P. C. cons. Gh. Papuc, raportor fiind P. C. prot. Petru Boieriu (Mediaş), care s-a ocupat de învăţămîntul teologic, activitatea editorială, conferinţele preoţeşti, lucrarea predicatorială şi patriotică a preoţilor din Arhiepiscopie etc.

Raportul Secţiei economice, întocmit de P. C. cons. M. Rusu, raportor fiind Dr. Iuliu Georgescu (Mediaş), care a evidenţiat veniturile şi cheltuielile, gospodărirea bunurilor materiale ale Arhiepiscopiei, controlul financiar intern etc.

Toate rapoartele a fost întocmite şi expuse în spirit critic şi autocritic.

În cadrul dezbaterilor au luat cuvîntul următorii deputaţi eparhiali: M. Hălmagiu (Avrig), P. Deji (Făgăraş), prot. L. Moldovan (Cincul), I. Gherasim (or. Victoria), prot. D. Luca (Sibiu), A. Laurenţiu (Agnita), A. Şampu (Cincşor), prot. P. Boieriu (Mediaş), prof. Is. Todoran, prot. T. Belaşcu.

A vorbit de asemenea reprezentantul Departamentului Cultelor.

În cuvîntul de încheiere a lucrărilor, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a exprimat aprecieri pozitive asupra felului cum s-au desfăşurat lucrările Adunării eparhiale, a mulţumit deputaţilor eparhiali pentru participarea activă la aceste lucrări, îndrumîndu-i ca şi în parohiile şi protopopiatele din care fac parte să fie factori activi, insistînd totodată asupra pastoraţiei individuale, asupra întăririi unităţii noastre de credinţă etc.

Î. P. S. Sa a omagiat conducerea noastră de stat, în frunte cu Preşedintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu;

şi Sf. Sinod al Bisericii noastre, în frunte cu P. F. Părinte Patriarh Iustin.

Naşterea Domnului, Anul Nou şi Boboteaza la Centrul arhiepiscopesc Sibiu

Marile praznice creştineşti ale Naşterii Domnului, Anului Nou şi Bobotezei, la Centrul arhiepiscopesc şi mitropolitan din Sibiu au început încă din seara zilei de 17 decembrie 1977 prin programul de colinde susţinut de studenţii teologi, sub conducerea P. C. prof. I. Popescu, şi prezentat, în reuşite versuri, de stud. I. Petraş din anul IV.

Programul a fost deschis de P. C. rector Gr. Marcu, care a elogiat muzica în general şi cea bisericească în special.

La sfîrşit a vorbit Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului.

Un foarte reuşit concert de colinde a susţinut de asemenea, în catedrala mitropolitană, corul mixt al catedralei, dirijat de P. C. prof. Gh. Şoima, la vecernia din seara Duminicii din 18 decembrie 1977, prezenţi fiind Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului şi un mare număr de credincioşi.

Cuvînt de învăţătură a rostit cu acest prilej P. C. cons. Gh. Papuc.

Duminică, 25 decembrie 1977, Naşterea Domnului, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a săvîrşit, în Catedrala mitropolitană, Sf. Liturghie arhierească, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi.

La momentele cuvenite au fost hirotoniţi: C. diacon V. Coman preot pentru parohia Grid, prot. Făgăraş, şi tînărul teolog I. Rus, diacon.

Pastorala de Crăciun a Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a fost citită de P. C. prot. I. Vlad.

După Sf. Liturghie, la reşedinţa mitropolitană, soborul slujitor a colindat pe Î. P. S. Sa şi a exprimat bune urări cu prilejul Naşterii Domnului.

Luni, a doua zi de Crăciun, Î. P. S. Mitropolit Nicolae a slujit Sf. Liturghie tot în Catedrala mitropolitană, hirotonind cu acest prilej pe C. diacon I. Rus preot pentru parohia Ghijasa de Sus, prot. Agnita.

Predica zilei a fost rostită de P. C. arhim. V. Cornilă.

După ce în ajun ne-au cercetat colindători cu plugu-şorul şi după ce la zenitul nopţii de 31 dec.—1 ian. 1978, am ascultat la radio şi televiziune mesajul de Anul Nou, adresat întregului nostru popor de Preşedintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu, Duminică, 1 ianuarie 1978 — Tăierea împrejur, Sf. Vasile şi Anul Nou, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a slujit Sf. Liturghie, predica zilei fiind rostită de P. C. cons. M. Rusu.

La sfîrşit, Î. P. S. Sa a rostit o rugăciune de mulţumire Părintelui ceresc pentru toate binefacerile ştiute şi, mai ales, neştiute, revărsate în anul ce s-a scurs asupra Bisericii noastre, asupra întregului nostru popor, implorînd totodată Pronia divină ca anul 1978 să fie un an de pace şi spor în cele bune pentru întreaga omenire.

La reşedinţa mitropolitană a urmat apoi tradiţionala recepţie de Anul Nou, la care au participat membrii Consiliului arhiepiscopesc, corpul profesoral de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, corul Catedralei mitropolitane şi alţi oaspeţi.

În numele celor prezenţi, P. Cuv. arhim. V. Cornilă, vicar administrativ, a exprimat simţăminte de respect şi ascultare faţă de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, căruia i-a transmis urări de sănătate şi de noi şi binecuvîntate împliniri în anul în care am păşit.

Mulţumind pentru bunele doriri ce i s-au împărtăşit, Î. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin a spus între altele: „La anul nou privim şi în urmă şi înainte cu dorinţa ca ceea ce facem în timp să primească pecetea veşniciei. Am putea spune că timpul însuşi tinde spre veşnicie, ne cheamă ca prin realizările noastre ale fiecăruia, prin realizările poporului nostru, prin realizările omenirii întregi să se înveşnicească epoca noastră şi poporul nostru. Pentru că orice s-ar spune, chiar dacă trăim în timp, timpul este umplut de luminile veşniciei şi orice acţiune a noastră, orice cuvînt al nostru trebuie să fie de aşa natură, încît să nu aibă numai caracter temporar, ci să poată sta în faţa istoriei, în faţa veşniciei, şi să contribuie la ridicarea timpului în veşnicie."

„În lumina Evangheliei Mîntuitorului Hristos — a spus de asemenea Î. P. S. Sa — sîntem chemaţi să lucrăm în aşa fel încît să fim vrednici de chemarea de a înveşnici clipele pe care le trăim pe pămînt."

Mulţumind Conducerii de stat şi bisericeşti pentru sprijinul acordat Arhiepiscopiei Sibiului, Mitropoliei Ardealului, în 1977, Î. P. S. Sa a transmis celor prezenţi doriri de sănătate şi spor în tot lucrul bun în anul 1978.

Participanţii au interpretat un mănunchi de colinde şi imnul arhieresc.

Vineri, 6 ianuarie 1978, Botezul Domnului, în Catedrala mitropolitană din Sibiu s-a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească de către Î. P. S. Mitropolit Nicolae, răspunsurile fiind date de corul mixt al catedralei, condus de P. C. prof. I. Popescu.

La priceastnă cuvînt de învăţătură a rostit P. C. arhim. V. Cornilă, care a reliefat unele din semnificaţiile praznicului, aducînd totodată în atenţia ascultătorilor împlinirea, în 3 ianuarie 1978, a 125 ani de apariţie neîntreruptă a Telegrafului Român.

Ca la toate Centrele eparhiale din Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române, şi la Centrul arhiepiscopesc Sibiu marile praznice creştineşti de la sfîrşit şi început de an au contribuit şi data aceasta la înălţarea sufletească a credincioşilor, la întărirea cursului vieţii lor pe făgaşul dragostei de Dumnezeu şi de oameni, al dragostei de ţară şi de cele bune şi de mîntuitor folos.

R.

Noul Tipic bisericesc-o carte de mult aşteptată

În Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 1976, a apărut „Tipicul bisericesc", carte de cult de mult aşteptată de preoţimea şi de cîntăreţii noştri bisericeşti.

Vechile tipice care s-au folosit în Biserica noastră s-au epuizat şi nu s-au mai retipărit. Manuale neoficiale (particulare) au apărut între timp, fiind întocmite de preoţi şi ierarhi buni cunoscători ai regulilor şi rînduielilor tipiconale. Aceste manuale cuprindeau adeseori rînduieli şi practici de slujiri regionale, locale, lipsite fiind de uniformitate în săvîrşirea slujbelor.

Problema editării unui nou Tipic s-a pus de mai mult în Biserica noastră. În anul 1953 s-a întocmit o comisie de specialişti pentru redactarea unui Tipic. Comisia însă n-a putut lucra fiindcă s-a crezut necesar în prealabil, să existe un acord între toate Bisericile Ortodoxe autocefale. Lucrul acesta era foarte greu de realizat.

Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române prin adresa nr. 6994/1973, a instituit o nouă comisie care să ia ca bază de lucru „Manualul de practică liturgică" al iconomului D. Lungulescu, care este cel mai cuprinzător dintre toate manualele de Tipic neoficiale.

Comisia pentru redactarea Tipicului bisericesc s-a întrunit de mai multe ori, la Craiova, sub preşedinţia Î. P. S. Mitropolitului Teoctist al Olteniei, citind materialul în colectiv, însuşindu-şi modul de lucru indicat de Cancelaria Sf. Sinod.

Noul „Tipic bisericesc" cuprinde rînduiala celor şapte Laude, a Sf. Liturghii, a Sf. Taine şi a Ierugiilor mai de seamă, precum şi alte rînduieli liturgice. E întocmit pentru uzul şcolilor teologice, preoţilor şi parohiilor din Patriarhia Română.

Membrii Comisiei care au lucrat la alcătuirea noului Tipic bisericesc s-au silit să înfăţişeze şi să descrie rînduiala Sfintelor Slujbe cît mai corect. Rînduiala Sf. Taine şi Ierurgii este o parte nouă care n-a existat în vechile manuale de Tipic.

S-a avut în vedere la alcătuirea noului Tipic rolul preoţilor slujitori şi al cîntăreţilor. S-a căutat să se evite nepotrivirea dintre diferite cărţi de slujbă.

Această nouă carte de cult a apărut la împlinirea a 90 de ani de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Române şi la împlinirea a 50 de ani de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie, în timpul arhipăstoririi regretatului Patriarh Justinian, care a înţeles „să facă din această carte de cult un îndreptar pentru săvîrşirea acţiunii de uniformizare a săvîrşirii Sfintelor Slujbe în toate ţinuturile locuite de dreptcredincioşii ortodocşi români" (Însemnare la p. 303).

A. M.

REDACŢIA: Secţia culturală a Consiliului Arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 126 Sibiu, 15 februarie 1978 Nr. 7—8

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ABONAMENTUL:
Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona. adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

Credinţa noastră

64. Biserica Ortodoxă Română (II)

După cucerirea treptată a Transilvaniei de către regii feudali maghiari, a început să se dezlănţuie o aprigă prigoană împotriva Bisericii Ortodoxe de aici. Cu toată prigoana, poporul român a rămas mai departe strîns legat de credinţa strămoşilor. Ca o dovadă de necontestat a continuităţii poporului român pe pămîntul Transilvaniei sînt numeroasele biserici româneşti din piatră, care au dăinuit pînă azi. Vom aminti doar cîteva: Biserica din Densuş (sec. XIII, pictată de zugravul Ştefan în 1443), biserica din Strei (sec. XIII), biserica din Strei Sîngeorgiu, din secolul XIII, refăcută în 1408—1409 de Jupanul Cândea, Laţcu şi soţia sa Nistora, biserica din Sîntă-Măria-Orlea (luată de calvini), Ostrovul Mare, Peşteana, Nucşoara, Hunedoara, Bîrsău, Gurasada Crişcior, Ribiţa, Rîmeţ. O biserică ortodoxă cu rol însemnat în viaţa credincioşilor a fost biserica Sf. Nicolae din Scheii Braşovului.

Importante sînt şi cele mai vechi mănăstiri atestate documentar: Mănăstirea Sf. Mihail din Peri, zidită de Sas, fiul lui Dragoş — care a închinat-o Patriarhiei de Constantinopol în anul 1391, avînd ca egumen pe Pahomie; Mănăstirea Prislop datează tot din secolul XIV. Aici ar fi stat şi cunoscutul călugăr Nicodim de la Tismana, reorganizatorul monahismului, care a copiat un Evangheliar cu menţiunea: „această Evanghelie a scris-o popa Nicodim în Ţara Ungurească, în 6913 (1404)". Mănăstirea Prislop a avut un rol însemnat în dezvoltarea culturii şi vieţii bisericeşti a românilor transilvăneni. Mai sînt şi alte biserici şi mănăstiri ortodoxe din secolele XIV—XV: Scorei în Ţara Făgăraşului, Răşinari (lîngă Sibiu), Rîşnov şi Zărneşti (lîngă Braşov), Almaşul Mare în Munţii Apuseni ş. a. Mănăstirea Prislop şi Biserica Sf. Nicolae din Scheii Braşovului, prin contribuţia pe care au avut-o pe plan cultural în viaţa românilor de pe ambele versante ale Carpaţilor, au dovedit de pe atunci puternica unitate de limbă, credinţă şi neam a românilor transilvăneni cu cei din Ţara Românească şi Moldova.

Primii ierarhi ortodocşi cunoscuţi în Transilvania sînt Ioan Caffa, Ioanichie şi Gheorghe. Spre sfîrşitul secolului XV găsim o „arhiepiscopie" ortodoxă în Feleac, păstorită de mai mulţi vlădici cunoscuţi: Marcu, Daniil şi Petru.

În secolul XIV găsim primele dovezi despre o viaţă mănăstirească organizată temeinic în Ţările Române. Au existat din timpuri mai îndepărtate diferiţi pustnici, retraşi în peşterile munţilor, care ţineau pravila vieţii călugăreşti. Sfîntul Nicodim a venit la noi de la Sfîntul Munte Athos şi a înfiinţat Mănăstirea Vodiţa, care însă n-a avut o viaţă prea lungă. A zidit apoi Mănăstirea Tismana. La înzestrarea acestor două mănăstiri au contribuit domnitorul Ţării Româneşti şi cneazul Lazăr al Sîrbilor. Tot în secolul XIV s-au întemeiat mănăstirile Cozia şi Cotmeana, ctitorii ale domnitorului Radu I, care n-a apucat să le isprăvească. Mircea cel Bătrîn a ctitorit un nou locaş la Cozia, probabil pentru că ctitoria lui Radu era prea mică. Domnitorii Ţării Româneşti au făcut multe danii mănăstirilor înfiinţate, îmbogăţindu-le.

Cea mai veche mănăstire de mari proporţii din Moldova este Neamţu, înfiinţată de trei pustnici: Sofronie, Pimen şi Silvan, veniţi aici cu ucenicii lor în timpul domniei lui Petru Muşat (1375—1391). Numeroase danii i-au făcut Alexandru cel Bun şi apoi Ştefan cel Mare.

Alte mănăstiri vechi: Moldoviţa, Probota, cărora Alexandru cel Bun le-a făcut numeroase danii, cea mai înzestrată fiind mănăstirea Bistriţa, ctitorie a lui Alexandru cel Bun, unde a şi fost îngropat. Acestea sînt numai o mică parte din mănăstirile existente în sec. XIV în cele două Ţări Româneşti. Mănăstirile nu au fost numai locaşuri de închinare, ci au îndeplinit şi un important rol cultural. Primele şcoli au luat fiinţă pe lîngă mănăstiri. Primii dascăli, primii cărturari români au fost călugării. Ei au copiat şi tradus în limba română primele manuscrise. Au învăţat meşteşugul tiparului, căci primele tiparniţe tot în mănăstiri au fost înfiinţate. Arta miniaturii şi picturii se învăţa tot aici şi cu ajutorul acestor arte se împodobeau manuscrisele. Un astfel de manuscris este Evangheliarul de la Mănăstirea Neamţ, împodobit cu chenare, cu iniţiale şi cu chipurile celor patru Evanghelişti în anul 1429 de către călugărul Gavriil. Acest Evangheliar se găseşte în Biblioteca Bodleiană din Oxford. Tot în mănăstiri se practica sculptura la catapetesme, uşi, icoane, cruci şi alte obiecte de cult. Se lucrau de asemenea broderii scumpe pentru veşminte bisericeşti. Un astfel de veşmînt este patrafirul zis al lui Alexandru cel Bun, care e brodat cu chipul marelui domnitor şi al soţiei sale Marina. În mănăstiri s-au scris primele pomelnice, cum este pomelnicul de la Bistriţa, în care sînt trecuţi toţi domnitorii Moldovei, începînd cu Bogdan I. Pomelnicul a fost scris în 1407.

Nu ne este cunoscut numele tuturor mitropoliţilor, care au ocupat scaunul Mitropoliei cu reşedinţa la Suceava. În documentele vremii se păstrează numele cîtorva mitropoliţi, care au uns pe domnitorii Moldovei, cum este Teoctist, care l-a uns domn pe Ştefan cel Mare. Urmaşul său, Gheorghe, a păstorit în timpul domniei lui Ştefan cel Mare. După cum mărturisesc documentele vremii, în timpul domniei lui Alexandru cel Bun a fost înfiinţată a doua eparhie şi anume episcopia Romanului cu reşedinţa la Roman. Acestei episcopii i se spunea „Mitropolia Ţării de Jos", care a avut în frunte pe Calist, urmat de Tarasie, Vasile, iar în 1502 apare în documente episcopul Teoctist. Tot în timpul domniei paşnice a lui Alexandru cel Bun se pare că a luat fiinţă a treia eparhie cu reşedinţa la Rădăuţi. După unii istorici, întemeietorul acestei episcopii ar fi fost Ştefan cel Mare deoarece primul ei episcop cu numele Ioanichie este amintit pentru prima dată în documentele din timpul lui, în 1472.

Viaţa Bisericii se dezvoltă împreună cu viaţa poporului român în amîndouă Ţările Române — una avînd în frunte pe Mircea cel Bătrîn la începutul secolului, iar alta avînd în frunte pe Ştefan cel Mare la sfîrşitul secolului al XV-lea. Dar cea mai glorioasă epocă din istoria poporului român, împletită cu istoria Bisericii sale, a fost în această perioadă epoca marelui voievod de la Suceava, Ştefan cel Mare. Pe lîngă vestita ctitorie Putna, Voroneţ şi alte biserici şi mănăstiri, au fost ctitorite sau rectitorite de Ştefan cel Mare. Cu toate numeroasele războaie încheiate aproape totdeauna cu biruinţe, marele voievod a sprijinit viaţa bisericească. A luat un mare avînt arta şi cultura bisericească, s-a format un nou stil de zidire al bisericilor şi mănăstirilor, care a fost numit stilul moldovenesc şi pe care îl găsim prezent în Bisericile zidite în această perioadă. În mănăstirile Putna şi Neamţ, s-au copiat manuscrise în limba slavonă. La Neamţ au fost scrise mai multe Tetraevanghele, iar la Putna un Tetraevanghel scris pentru mănăstirea Humor de către călugărul Nicodim, în care se găseşte chipul policromat al marelui Voievod. În aceste două mănăs-

(Continuare din pag. 2)

Pîine pentru suflet

Făţărnicia, infirmitate sufletească

În Sfintele Evanghelii citim adeseori despre două feluri de boli: trupeşti şi sufleteşti, pe care Domnul nostru Iisus Hristos le-a tămăduit cu puterea Sa dumnezeiască.

În fiinţa noastră omenească sălăşluiesc ca doi copii în pîntecele aceleiaşi mame: trupul şi sufletul. Pe cît de mare este bucuria cînd aceşti doi sînt sănătoşi, pe atît de mare este durerea cînd unul din ei este bolnav, cînd întîlnim oameni infirmi sufleteşte sau trupeşte.

Iată de pildă femeia gîrbovă pe care o întîlneşte Domnul nostru Iisus Hristos într-o zi de sîmbătă în sinagogă. Văzînd-o *„a chemat-o la sine şi i-a zis: femeie, eşti dezlegată de neputinţa ta, şi-a pus mîinile asupra ei şi îndată s-a îndreptat şi a început să preamărească pe Dumnezeu"* (Luca 13, 12—13).

Iisus a pus preacuratele Sale mîini peste ea şi cu puterea Sa dumnezeiască a tămăduit-o îndată.

Aşa precum altă dată a dăruit vederea orbului, ungîndu-i ochii cu noroi şi trimiţîndu-l să se spele la lacul Siloamului; precum a vindecat pe cei zece leproşi, pe paraliticul de la lacul Vitezda şi pe atîţia bolnavi trupeşte, tot aşa acum Iisus vindecă pe această bolnavă de optsprezece ani.

Prin minunile săvîrşite, Domnul arată, pe de o parte puterea Sa dumnezeiască, pe de altă parte marea Sa iubire de oameni.

Prin vindecarea bolilor trupeşti, Mîntuitorul ne-a dat şi nouă o pildă ca atunci cînd vedem pe cei ce au trebuinţă de ajutorul nostru, să le sărim în ajutor şi să le uşurăm viaţa ajunsă în suferinţă, prin faptele milosteniei.

Dar, Sfînta Evanghelie ne arată cu acelaşi prilej o altă infirmitate mai grea şi mai apăsătoare decît neputinţa trupească. Ea ne înfăţişează infirmitatea morală a fariseilor, care în loc să se bucure de minunea pe care a săvîrşit-o Mîntuitorul, în loc să vadă această dumnezeiască binefacere şi să preamărească pe Dumnezeu, au început să cîrtească împotriva lui Iisus şi să-L întărîte pe mai marele sinagogii, spunînd că nu se cădea să facă o astfel de minune în zi de sîmbătă, adică într-o zi de sărbătoare.

Mai marele sinagogii, în loc să vestească minunea, zicea către popor că nu se cădea să facă o asemenea faptă, deoarece în Lege scrie: *„Şase zile să lucraţi, iar a şaptea să vă odihniţi"*. La aceste cuvinte, Mîntuitorul a răspuns: *„Făţarnice, fiecare dintre voi oare nu dezleagă în ziua Sîmbetei boul lui sau asinul de la iesle şi nu-l duce să-l adape? Iar această femeie, care este fiica lui Avraam şi pe care a legat-o satana, iată de optsprezece ani, nu se cădea oare, să fie dezlegată de legătura ei, în ziua Sîmbetei?"* (Luca 13, 14).

Cu alte cuvinte, vă este îngăduit să faceţi în zi de sărbătoare binele faţă de animale, să le hrăniţi şi să le adăpaţi, şi nu este îngăduit să faceţi un bine, să ajutaţi sau să tămăduiţi un om bolnav într-o asemenea zi?

Iată de ce, Mîntuitorul a înfierat vorbirea mai marelui sinagogii în cuvîntul „făţarnice". Căci el nu a grăit către popor din îndemnul de a păzi prescripţiunile Legii, ci din invidie, din vicleşug, din răutate şi orbire sufletească.

(Continuare din pag. 2)

64. Biserica Ortodoxă Română

(Urmare din pag. 1)

tiri, Putna și Neamț, s-au format o serie de caligrafi, miniaturiști, grămătici, dieci, dascăli și chiar logofeți. Aceștia au copiat cărți de cult. Vom aminti numele cîtorva: Gavriil, care a lucrat vestitul Tetraevanghel în 1429, Teodor Mărișescul, care a copiat o serie de Tetraevanghele la Neamț și monahii Chiriac și Vasile, ieromonahii Iacov, Ghervasie, Spiridon etc., la Putna. Aceste miniaturi lucrate de ei au servit vecinilor noștri ortodocși în arta scrisului, fiind printre cele mai reușite în lumea întreagă. Broderia moldovenească se dezvoltă foarte mult, ajungînd în timpul lui Ștefan cel Mare la apogeu. Se păstrează și azi diferite epitrafile, antimise, epitafe, aere, dvere lucrate de soțiile domnitorilor și de către domnițe, care învățau arta broderiei rămasă fără egal pînă în zilele noastre. Se dezvoltă foarte mult argintăria și sculptura. Sculptura în lemn folosită la uși, catapetesme etc., cît și în piatră, folosită la pietrile de pe mormîntul domnitorilor și al unor boieri dregători, se pare a fi avut atelierul în mănăstirile Putna și Neamț. Tot aici erau școli mănăstirești, unde se învăța scrisul și cititul. Prin școlile de pe lîngă mănăstiri se răspîndea știința de carte cu caracter bisericesc și laic. Aici învățau viitorii preoți, dieci, logofeții și caligrafii de la cancelariile domnești.

Numeroasele ctitorii ale lui Ștefan cel Mare, restaurate în zilele noastre și intrate în patrimoniul cultural național, precum și minunatul tezaur de obiecte artistice rămas din epoca sa sînt mărturii de necontestat ale unei epoci de strălucire cultural-artistică impulsionată de geniul creator al marelui voievod, care a rămas un luminos exemplu pentru generațiile ce i-au urmat.

În istoria Mitropoliei Ungro-Vlahiei nu găsim fapte mai de seamă în sec. XV. Abia la sfîrșitul secolului, sub domnia lui Radu cel Mare este adus în țară patriarhul Nifon, fost patriarh al Constantinopolului. Patriarhul Nifon reorganizează Biserica din Țara Românească, înființînd două eparhii noi, la Rîmnic și la Buzău, unde hirotonește doi episcopi, cum mărturisește Gavril Protul, biograful său.

În secolul al XVI-lea, sub domnia lui Radu cel Mare și Neagoe Basarab, viața bisericească se dezvoltă prin zidirea unor mănăstiri și biserici. Cele mai importante sînt: Dealul, ridicată de Radu cel Mare și Curtea de Argeș de Neagoe Basarab. Cultura se dezvoltă în această perioadă prin lucrarea „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie", scrisă în limba slavonă și viața Patriarhului Nifon, scrisă în limba greacă de Gavril Protul.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

Fățărnicia infirmitate sufletească,

(Urmare din pag. 1)

Fățărnicia fariseilor, izvorîtă din invidie și vicleșug, i-a orbit sufletește și nu i-a lăsat să vadă marele bine pe care l-a făcut Iisus femeii gîrbove.

După cum infirmul de ochi nu vede lumina soarelui, și nu o recunoaște, tot așa fățarnicul nu vede și nu recunoaște binele, adevărul și dreptatea din jurul lui, ci caută mereu să cîrtească, să le judece și să le întunece cu vicleșugul și răutatea din inima lui.

După cum cel șchiop nu poate umbla drept, tot așa fățarnicul nu poate iubi dreptatea și binele și pune în locul lor necinstea și înșelăciunea.

Fățărnicia e o boală sufletească. Este o infirmitate morală, o orbire spirituală, care îl face pe cel stăpînit de ea să nu vadă, să nu recunoască și să nu mărturisească adevărul și binele din jurul său. Fățarnicul este un refractar a tot ceea ce este lumină, adevăr și dreptate.

Fățarnicul, una gîndește, alta vorbește și alta face. El nu are inima curată și faptele lui, chiar cînd par bune, sînt călăuzite de gînduri viclene.

Fățarnicul caută să pară înaintea oamenilor bun, blînd, credincios și cinstit, dar faptele lui sînt rele.

Fățarnicul este omul cuprins de mîndrie. Acțiunile lui sînt pornite numai din dorul de a parveni, de a fi lăudat de oameni.

El este omul care se laudă cu talentele care le are sau i se pare că le are și desconsideră pe toți semenii săi. În toți cei din jur vede numai vameși și păcătoși. Se laudă cu averea, cu frumusețea, cu puterea, cu cinstea, cu credința sau cu religiozitatea lui.

El se socotește mai bun, mai deștept, mai drept, mai credincios decît toți cei din jurul lui și aceasta îl pune în situația de a nu fi sincer, de a se minți pe sine și pe alții, de a nu avea un corespondent între fondul lui sufletesc și între felul cum se manifestă, în vorbele lui, în faptele și în atitudinea lui. El ia înfățișare care nu-i a lui, împrumută cuvinte care nu sînt ale lui. E un om mască.

Fățărnicia este un mare păcat. Cît de mare este el ne putem da seama din cuvintele aspre pe care le-a rostit Mîntuitorul asupra fariseilor fățarnici.

În capitolul XXIII al Evangheliei de la Matei întîlnim un mare rechizitoriu și o mustrare aspră a fariseilor din vremea cînd a venit Mîntuitorul în lume. De nouă ori le-a spus Iisus: „Vai vouă cărturarilor și fariseilor fățarnici".

Care erau vinele lor principale?

Ei legau sarcini grele și cu anevoie de purtat și le puneau pe umerii oamenilor, iar ei nici cu degetul mic nu le mișcau.

Iubeau lauda și cinstea înaintea oamenilor, alergau după locurile dintîi în adunări, dar erau răi și asupritori cu cei săraci și cu văduvele.

Se lăudau cu credința și cu rugăciunile lor lungi, dar toate acestea le făceau numai de ochii oamenilor. Credința lor era numai o formă goală. Lăudau pe Dumnezeu numai cu buzele.

Se lăudau că împlinesc prescripțiunile Legii vechi pînă în cele mai mici amănunte: că dau zeciuială din ismă, mărar și chimen, dar nu împlineau poruncile mari ale Legii: judecata dreaptă, mila și dreptatea.

Pentru falsitatea vieții lor, Mîntuitorul i-a asemănat cu morminte văruite frumos pe din afară, dar înlăuntru erau pline de putreziciune. Iar pentru rătăcirea în care se aflau față de adevăr, i-a numit: „nebuni și orbi".

Desigur, Mîntuitorul a înfruntat atunci mai ales fariseismul sub înfățișarea lui religioasă, adică acela prin care credința în Dumnezeu și dragostea de oameni este trădată de faptele omului fățarnic.

Dar fariseismul a avut și poate avea multe alte înfățișări. El poate fi în cultură, în artă, în știință și, în general, în viață. Este trăirea în superficialitate, complacerea în minciună și falsitate. Lipsa de legătură cu adîncurile vieții, cu marile îndatoriri pe care ni le pune viața în față.

Lipsa de dragoste față de om, înșelăciunea sub toate formele, vorbirea de idealuri fără nici un efort de-a împlini ceva din ele, lauda de sine, sau lauda neîntemeiată a altora, conformismul steril, împotrivirea la tot ceea ce este în folosul oamenilor, iată o mare gamă de manifestare a fariseismului, care este o primejdioasă infirmitate morală.

Pentru aceea, Mîntuitorul a spus: *„Păziți-vă de aluatul fariseilor care este fățărnicia"*. Precum aluatul dospește toată frămîntătura, tot așa fățărnicia strică mintea, strică inima, strică cuvintele, purtarea bună, sufletul, strică pe om cu totul.

„Mintea fățarnicului gîndește totdeauna cele viclene, inima lui dorește înșelăciunea, limba minte, cuvintele sînt viclene, chipul îi e prefăcut, purtarea falsă și sufletul plin de vicleșug".

Drept aceea, să învățăm din Evanghelie că este bine să ne îngrijim și de sănătatea trupului și de sănătatea sufletului. Să ne îngrijim și să păstrăm sănătatea trupului, fugind de tot ceea ce ar primejdui și ar slăbi puterea și înfățișarea lui. Dar să nu uităm grija de sănătatea sufletului, să nu fie cuprins de cumplita infirmitate a fățărniciei, a vieții superficiale și false, a compromisului cu păcatul, cu minciuna, ura, invidia, mîndria și nedreptatea.

Ci să trăim în bună chibzuință, în pace și omenie, în dragoste de Dumnezeu și de oameni, în într-ajutorare și facere de bine, căci așa ne vom putea bucura de darurile cerești aduse nouă de Fiul lui Dumnezeu.

Părintele *VASILE*

Ierusalimul

— Numele și istoria sa —

Pentru noi creștinii, ca și pentru alte religii, Ierusalimul este o așezare cu ecouri profunde, ceea ce ne îndeamnă să zăbovim puțin asupra ei.

Așezat pe platoul iudaic, la 750 m peste nivelul Mării Mediterane, cu dealuri, văi și culmi pietroase greu de urcat, Ierusalimul se împarte în orașul vechi sau orașul de sus cu străzi foarte înguste și în orașul nou, sau orașul de jos, cu străzi largi străjuite de vile și clădiri frumoase și impunătoare. Extinderea sa considerabilă de azi se datorește și includerii în perimetrul său — ca și cartiere — a vechilor sate și orășele: Betania, Ghetsimani, Betfaghe, Ein-Karem ș. a.

„Cetatea" sau vechiul oraș este înconjurat de o centură puternică de zid, construit de sultanul Soleiman Magnificul (1520—1566), un mare iubitor al artei, sub care imperiul otoman a cunoscut apogeul puterii militare. El a zidit și mărețul palat al patriarhilor de la Hebron, care uimește pe pelerini prin grandoarea și arhitectura sa. Incinta, datînd din 1540—1542, are 7 porți de intrare: 1. Poarta Iaffa — la vest; 2. Poarta Mogrebinilor — la sud; 3. Poarta Sf. Ștefan — la est; 4. Poarta de Aur — la est, închisă în 1530; 5. Poarta lui Irod; 6. Poarta Damascului și 7. Poarta Nouă — la nord. Clădirile din afara cetății formează orașul nou care s-a dezvoltat de acum un secol și se dezvoltă continuu prin noi construcții masive, zidite pe teren pietros.

Primii locuitori ai Ierusalimului au fost nomazii și ciobanii care trăiau în grote, aproape de fîntîna lui Gibon și stînca Ophel. Peste ei s-au așezat canaaniții, din care tribul iebrașiților a stăpînit Ierusalimul pînă la regele David.

Documentele caldeene cuneiforme, îndeosebi Scrisorile El-Alamarna, din sec. 15-lea a. Hr., arată că numele inițial al orașului a fost Urusalim sau Urusalem, de la zeul Salem. În jurul anului 1000 a. Hr., regele David a hotărît și a izgonit pe iesbusiți din Ierusalim, a pus stăpînire pe el și i-a dat numele „Cetatea lui David" — în cinstea lui. De la David, orașul a devenit capitala politică și religioasă a poporului evreu. Aici, pe Muntele Moria, David a așezat cortul sfînt, sau arca alianței (cu Iehova-Dumnezeu), iar fiul său Solomon a zidit aici mărețul său templu, una din minunile lumii antice.

În anul 587 a. Hr. regele Babilonului, Nabucodonosor, a distrus templul și l-a jefuit de toate valorile sale materiale prețioase și i-a dus pe evrei în robie. Ei s-au întors din exil în 537 a. Hr., sub conducerea lui Zerubabel și Neemia și rezidesc templul, în luptă cu samarinenii. În anul 332 a. Hr., Ierusalimul ajunge sub stăpînirea helenistă a lui Alexandru cel Mare, apoi a Ptolomeilor egipteni și a Seleucizilor din Siria. Ultimul jug este rupt de loviturile de ciocan ale celor 7 frați eroi Macabei. Dezbinările dintre ei au grăbit intervenția forței romane în anul 63 a. Hr., care — prin Pompei — pune stăpînire multiseculară, pe ei, așezîndu-le rege pe Irod Idumeul, zis „cel Mare", la anul 37 a. Hr. Acesta, ca să-și atragă simpatia asupriților, le reconstruiește templul, ridică un palat, restaurează fortăreața Antonia și transformă orașul într-o cetate antică greco-romană.

La sfîrșitul domniei lui Irod s-a născut, după trup, Domnul Iisus Hristos, cu care istoria Ierusalimului și a omenirii intră pe un făgaș cu totul nou.

Nepotul lui Irod, zis Irod Agrippa, a extins centura vechii cetăți a Ierusalimului și a închis în raza ei colinele Bezeta și Gareb — spre nord-est — unde se află dealul Golgota și Sf. Mormînt.

În anul 70 d. Hr., Tit, fiul lui Vespasian, distruge cetatea și templul, după un asediu și înfometare îngrozitoare. În 135 d. Hr. urmează o nouă distrugere de către împăratul Adrian, ca represalii împotriva revoluției politice a evreilor la chemarea lui Bar-Cohba (= fiul soarelui). De astă dată pedeapsa a fost și mai aspră: răsculații au fost exterminați, trecuți prin sabie și foc, iar restul au fost izgoniți din Ierusalim. Pe ruinele lui fumegînde, Adrian a ridicat o nouă cetate — Aelia Capitolina.

Dar Ierusalimul a rămas un mare evocator pentru creștini. El este locul sfînt, care face să vibreze inima curată și credincioasă a fiecărui creștin. De aceea e dorit, visat și căutat de milioane de suflete peste veacuri. Mesajul său este etern ca și Dumnezeu și actual ca și noi, pentru că aici a învățat, a murit și a înviat Hristos-Domnul și Mîntuitorul nostru. El cheamă pe toți

(Continuare în pag. a 4-a)

INFORMAŢII

● La Orăştie a încetat din viaţă, în ziua de 22. IV. 1977, Zaharia Stanciu, fost preot şi protopop în Orăştie.

Serviciul religios s-a oficiat de către un sobor de preoţi în frunte cu P. S. Dr. Vasile Coman, Episcopul Oradiei, care a rostit şi panegiricul.

Părintele Nicolae Neaga, profesor onorar la Institutul Teologic din Sibiu, a adus omagiul său.

Născut în 1892 adormitul în Domnul Z. Stanciu a slujit cu rîvnă ca preot onorar pînă la deces, remarcîndu-se prin conştiinciozitate, ceea ce i-a atras preţuirea autorităţilor şi a celor care l-au cunoscut.

● Duminică, 11 septembrie 1977, din încredinţarea Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului, a avut loc sfinţirea capelei din Telcişor, prot. Năsăud, de către P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, care a fost primul ierarh ce a păşit pe acele meleaguri. În ajun P. S. Sa a săvîrşit vecernia în parohia Telciu, acelaşi protopopiat.

După sfinţirea capelei, ctitori principali fiind bunii credincioşi D. Pupează şi Valerica şi D. Scuturici ,a urmat Sf. Liturghie arhierească la sfîrşitul căreia C. pr. Iuliu Henciu, parohul local, a făcut o dare de seamă asupra vieţii parohiei, cuvînt de învăţătură rostind apoi P. S. Episcop-vicar Iustinian, care a zăbovit asupra înţelesului sf. cruci, felicitînd pe credincioşi pentru dragostea pe care o au faţă de Biserică şi Patria a cărei fii sînt.

● Duminică, 9 octombrie 1977, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a săvîrşit sfinţirea bisericii noi din parohia Dragu, prot. Zalău, înălţată între 1971—1977 şi împodobită cu o frumoasă pictură în tempera, executată de pictorii Vasile Olteanu (Bucureşti) şi Petre Suciu (Hunedoara), sub păstorirea venerabilului preot octogenar, Vasile Herdea, distins cu acest prilej cu rangul de „iconom-stavrofor".

În cadrul Sf. Liturghii, au fost hirotoniţi tinerii Creţ Alexandru ca preot pentru parohia Jac (Zalău) şi Păcurar Traian ca diacon.

Un ziditor cuvînt de învăţătură a fost rostit de P. S. Sa.

● În ziua de 11 oct. 1977, potrivit unui obicei din ultimul timp a avut loc întîlnirea la culesul viilor, cu masa îndătinată oferită de Excelenţa Sa Marton Aron, episcop romano-catolic.

Astfel, P. S. Episcop Emilian însoţit de pr. Alexandru Coman, inspector eparhial, pr. Petru Pleşa, secretar eparhial şi pr. Doru Gheaja, au mers la Schitul „Sf. Ioan Botezătorul", iar de acolo la via numită Francisca, unde s-a întîlnit cu Excelenţa Sa Jakab Antal, episcop auxiliar, care era însoţit de P. C. pr. Erösss Ludovic, directorul Cancelariei episcopale, prot. David Ladislau şi secretarul Csiki Dionisie. La ora 13 în aceeaşi zi a avut loc întîlnirea cu P. S. Marton Aron fiind de faţă ca invitaţi şi Mons. Nemecsek Jozsef, rectorul Institutului Teologic romano-catolic din localitate, monahul Rajmundo Rakos, venit de la Roma.

În timpul mesei s-au purtat discuţii plăcute rostindu-se cuvîntări de către P. S. Jakab Antal şi P. S. Episcop Emilian, în care s-a evidenţiat importanţa întîlnirilor pe plan local, care aduc o contribuţie deosebită în cadrul ecumenismului existent în ţara noastră.

Întîlnirea a decurs într-o ambianţă de frăţietate, rod al bunelor relaţii ce există între ierarhul ortodox şi ierarhii romano-catolici din Alba Iulia.

● Tot pe linia relaţiilor ecumeniste a avut loc în ziua de 16 oct. 1977, întîlnirea dintre P. S. Episcop Emilian şi Eminenţa Sa Nagy Gyula, episcop reformat din Cluj-Napoca.

Întîlnirea a avut loc în casa preotului reformat Benzedi Adalbert în cadrul unei agape şi a decurs într-o atmosferă plăcută. S-au rostit cuvîntări de cei doi ierarhi care au evocat amintiri plăcute şi au subliniat importanţa ecumenismului practic local, care crează punţi de legătură spre sufletele care, înfrăţite prin rugăciune şi prin muncă de fiecare zi, urmăresc aceleaşi scopuri: binele obştesc, fericirea în această viaţă şi urmînd aceleaşi nădejdi a vieţii în Dumnezeu, ai cărui fii toţi sîntem, chemaţi fiind la aceiaşi mîntuire.

● Duminică, 16 oct. 1977, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de binecuvîntare a bisericii din filia Lorău, aparţinătoare de parohia Bratca, prot. Oradea, renovată şi pictată în anii 1975—1976, sub păstorirea P. C. iconom-stavrofor Moise Bocşan.

În cuvîntul de învăţătură, Chiriarhul a felicitat pe credincioşi şi pe părintele lor sufletesc pentru jertfelnicia şi străduinţa depusă la renovarea şi pictarea bisericii.

În seara aceleiaşi zile, P. S. Sa a oficiat slujba vecerniei în parohia Tinăud, prot. Oradea, a cărei biserică de piatră este cea mai veche din judeţul Bihor (sec. XVII). Este păstorită de preotul Constantin Tarcău. P. S. Sa a ţinut şi aici un cuvînt de învăţătură pentru zidirea sufletească a celor de faţă.

● Duminică, 23 oct. 1977, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a săvîrşit sfinţirea bisericii de lemn, monument istoric, din parohia Boianu Mare, prot. Marghita, construită la sfîrşitul veac. XVII şi restaurată în ultimii doi ani, prin grija Direcţiei Patrimoniului Cultural Naţional şi jertfelnicia credincioşilor, sub păstorirea preotului Victor Bănuţ.

Chiriarhul a ţinut un amplu cuvînt de învăţătură, între altele şi despre rolul însemnat al bisericilor de lemn în viaţa poporului român.

● În 26 oct. 1977, de sărbătoarea Sf. Dumitru, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de binecuvîntare a lucrărilor de renovare a bisericii din parohia Chiribiş, prot. Marghita, păstorită de preotul Ioan Dogaru, cu care prilej a rostit un cald cuvînt de învăţătură.

În cadrul Sf. Liturghii, tînărul teolog Ioan Druţa a fost hirotonit întru diacon.

● Duminică, 30 oct. 1977, P. S. Sa a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Chişlaz, prot. Marghita, zidită în 1907 şi renovată între 1975—1977, sub păstorirea preotului Ioan Şandor. Chiriarhul a ţinut un instructiv cuvînt de învăţătură.

În cadrul Sf. Liturghii, diaconul Druţa Ioan a fost hirotonit preot pe seama parohiei Şuiug (Marghita) şi tînărul teolog Hristea Gheorghe, ca diacon, care în ziua de 31 oct. a fost hirotonit ca preot pe seama parohiei Dijir (Marghita).

● În 25 octombrie 1977, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului a săvîrşit vecernia în parohia Măgura Ilvei, prot. Năsăud, pr. paroh fiind Gh. Rusti, cu care prilej a vorbit despre păcatele de moarte.

În 26 octombrie 1977, Sf. Dumitru, Î. P. S. Sa a slujit Sf. Liturghie arhierească în parohia Ilva Mare, prot. Năsăud, cu prilejul hramului bisericii, preoţi parohi fiind I. Berengea şi R. Vălean.

În cuvîntul de învăţătură rostit ce acest prilej, Î. P. S. Sa a vorbit despre sfinţenie, ţinta spre care trebuie să tindă orice bun fiu al Bisericii noastre.

● După ce în ajun a săvîrşit vecernia, în cadrul căreia a vorbit despre Biserică, „stîlp şi temelie a adevărului". Duminică, 30 octombrie 1977, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil a săvîrşit sfinţirea bisericii din Tămăşeşti, prot. Baia Mare, preot fiind P. Pop.

În cadrul Sf. Liturghii, care a urmat, a fost hirotonit întru preot diac. I. Filip pentru parohia Sălşig.

La timpul cuvenit, Î. P. S. Sa a explicat Evanghelia zilei cu Parabola bogatului nemilostiv şi săracului Lazăr.

● Duminică, 6 noiembrie 1977, P. S. Episcop-vicar Timotei Lugojanul a săvîrşit, din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, sfinţirea bisericii din parohia Bocşa Română, prot. Reşiţa, preot fiind C. Mitoş.

La momentul cuvenit Prea Sfinţia Sa a hirotonit întru diacon pe candidatul Gheorghe Coşa din Reşiţa. În cuvîntul de învăţătură rostit, a subliniat rolul picturii bisericeşti în manifestarea sentimentului religios şi la înnobilarea lui.

● Miercuri, 9 noiembrie 1977, la reşedinţa mitropolitană din Sibiu a avut loc consfătuirea trimestrială de lucru cu P. C. protopopi din Arhiepiscopia Sibiului şi cadrele de conducere de la Centrul arhiepiscopesc şi Institutul Teologic Universitar din Sibiu şi Mănăstirea Brâncoveanu de la Sîmbăta de Sus.

Consfătuirea — care a analizat activitatea pastorală — duhovnicească şi administrativă de pe trim. III/1977 — s-a desfăşurat sub conducerea Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului şi, în cadrul ei, au luat cuvîntul, în spirit critic şi autocritic, toţi participanţii.

În îndrumările date, Î. P. S. Sa a insistat asupra necesităţii ca C. preoţi să fie cît se poate de receptivi la nevoile de astăzi ale credincioşilor, spre a nu se păstori pe ei înşişi, asupra înlăturării navetismului, asupra activităţii de teren a P. C. protopopi şi a organelor de conducere de la Centrul arhiepiscopesc etc.

● Duminică, 6 noiembrie 1977, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a oficiat slujba de binecuvîntare a lucrărilor de înnoire şi împodobire a bisericii din parohia Margine, prot. Marghita, păstorită de preotul Mihai Lupu.

În cadrul Sf. Liturghii, diaconul Oneţ Mircea a fost hirotonit ca preot pentru parohia Eriu Sîncrai, prot. Carei, iar tînărul Turdean Gheorghe ca diacon.

Chiriarhul a ţinut un cuvînt de învăţătură.

În după-amiaza aceleiaşi Duminici, P. S. Sa a săvîrşit slujba vecerniei în parohia Abrămuţ, prot. Marghita, păstorită de preotul Leontin Iuhas, unde de asemenea a ţinut un cuvînt de învăţătură.

● Din încredinţarea Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului, Duminică, 6 noiembrie 1977, P. S. Episcop-vicar Iustinian a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Nănăşti, prot. Sighetul Marmaţiei, preot paroh fiind I. Dunca.

În cuvîntul de învăţătură rostit, P. S. Sa a vorbit despre moartea trupească şi sufletească şi despre ascultare, cu deosebire a copiilor faţă de părinţi.

● În 8 noiembrie 1977, de sărbătoarea Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a oficiat slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia Drighiu, prot. Şimleul Silvaniei, recent renovată, sub păstorirea preotului Vasile Teieru, care a fost distins cu rangul de „iconom".

În cadrul Sf. Liturghii, tînărul Iluţan Ioan a fost hirotonit ca diacon.

Duminică, 13 noiembrie 1977, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia Oradea-Vii, cartierul C. F. R., împodobită în ultimii ani cu o foarte reuşită pictură în frescă, executată de pictorul autorizat Virginia Videa din Bucureşti.

În timpul Sf. Liturghii, diaconul Tihai Mihai a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Giungi, prot. Carei.

În cadrul cuvîntului de învăţătură, chiriarhul a adus laude şi mulţumiri credincioşilor pentru jertfelnicie, felicitări preoţilor parohi, iconom-stvrafor Florian Horgea şi prtopop onorar Ilie Feier, secretar eparhial, pentru străduinţile depuse şi pictoriţei Virginia Videa pentru frumoasa pictură.

● Duminică, 13 noiembrie 1977, din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului P. S. Episcop-vicar Timotei Lugojanul a cercetat parohia Bocşa Montană din prot. Reşiţa.

În timpul Sf. Liturghii arhiereşti săvîrşite cu acest prilej P. S. Sa a hirotesit întru iconom pe P. C. pr. Nicolae Boşcan de la parohia Reşiţa Montană şi a rostit cuvîntul de învăţătură în care a stăruit asupra adevăratului sens al milosteniei.

După otpust, preotul paroh Trăilă Gherga a prezentat obişnuitul raport de activitate.

● Tot Duminică, 13 noiembrie 1977, din încredinţarea Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit binecuvîntarea bisericii din Cuzdrioara, prot. Dej, parohie cu adînci rezonanţe istorice, care a dat o seamă de martiri, în sec. 18, pentru păstrarea naţionalităţii şi a credinţei noastre părinteşti, ortodoxe române, fapte cuprinse în cuvîntul P. C. prot. D. Purdea (Dej).

La sfîrşitul Sf. Liturghii a vorbit C. pr. T. Mănăsturean, parohul local.

În cuvîntarea rostită, P. S. Sa Iustinian a tălmăcit Parabola samarineanului milostiv.

● Duminică, 27 noiembrie 1977, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a oficiat slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia Călacea, prot. Oradea, restaurată în anul 1977 şi înzestrată cu un foarte frumos iconostas nou.

În cadrul Sf. Liturghii, diaconul Spătaru Ioan a fost hirotonit ca preot pentru parohia Gepiş, prot. Oradea, iar preotul paroh Mihai Iancu a fost hirotesit întru „iconom".

P. S. Sa a adus cuvinte de preţuire preotului paroh şi tuturor celor care au contribuit la înnoirea şi împodobirea bisericii.

● În zilele de 20 şi 22 noiembrie 1977 Centrul arhiepiscopesc Sibiu a avut oaspeţi pe P. Cuv. arhim. Gavriil Grandikis Lavriotul, proegumen al Mănăstirii „Marea Lavră"

(Continuare în pag. a 4-a)

Decalogul

Porunca întîia

Întreaga activitate a Sfintei noastre Biserici e concentrată în direcţia mîntuirii credinciosului, adică a scoaterii lui de sub povara păcatului. Dar nu în înţelesul că, odată eliberat de păcat, credinciosul n-ar mai avea altceva de făcut decît să se-nchidă în sine însuşi şi să privească cu braţele încrucişate la viaţa din jur. Nu acesta este scopul mîntuirii. Lucrînd, cu colaborarea lui, mîntuirea credinciosului, Biserica urmăreşte să-l pună pe acesta în situaţia de a participa cu toate puterile lui la un gen sau altul de muncă folositoare.

Păcatul, se ştie, consumă din forţele de care dispune credinciosul. Eliberîndu-l din robia păcatului, Biserica îl ajută pe credincios ca şi puterile pe care le-ar fi folosit în săvîrşirea unui păcat, a unei patimi, a unui viciu să le folosească şi pe acelea în practicarea unei îndeletniciri utile şi lui şi semenilor. Experienţa arată că una este munca credinciosului stăpînit de vreo patimă, şi alta a celui eliberat de ea.

Pentru înfăptuirea unui asemenea ţel Biserica dispune de multe mijloace, precum: trezirea spiritului prin cunoaşterea de sine, rugăciunea şi activitatea pozitivă, administrarea Sf. Taine, propovăduirea dumnezeieştilor învăţături. Printre acestea din urmă se numără şi cele zece porunci sau Decalogul.

Decalogul e cuprins în Testamentul Vechi şi a fost dat de Dumnezeu israiltenilor prin prorocul Moisi (Ieşire 20, 2—17). Întărit şi întregit de către Mîntuitorul, Decalogul a rămas în putere şi pentru credincioşii creştini (Matei 19, 18—19; 5, 17, 20—48), pentru cei ce urmăm Mîntuitorului Hristos.

Întîia din cele zece porunci sună pe scurt aşa: „Eu sînt Domnul Dumnezeul tău ... să nu ai alţi dumnezei afară de mine" (Ieşire 20, 2—3).

În prima parte această poruncă ne cere să cunoaştem şi păstrăm în inima noastră învăţătura că Dumnezeu nu este o idee, un gînd existent doar în minte, ci este o realitate deosebită de aceea a omului cucernic. Şi anume, este o realitate personală, căci numai o persoană poate spune unui interlocutor: „Eu sînt ..." Este o realitate personală care nu rămîne închisă în tăcere veşnică, căci, mişcată de interes şi grijă faţă de om, i se descoperă, intră în comuniune cu el, arătîndu-i ce anume doreşte de la dînsul.

Totodată, prin partea ei primă, porunca la care ne referim cheamă pe credincios să cunoască şi să stăruie în învăţătura că Dumnezeul cel adevărat este unul singur. Idoli sînt mulţi; Dumnezeu însă nu-i decît unul singur. Principala trăsătură a Acestuia e că în timp ce idolii sînt creaturi ale omului, Dumnezeu este Creatorul a toate şi în timp ce idolii, ca să existe, iau din puterile credinciosului, Dumnezeul cel adevărat dăruieşte El credincioşilor belşug de haruri şi daruri şi veghează cu nesfîrşită dragoste asupra lor.

Prin cuvintele: „Să nu ai alţi dumnezei afară de mine", porunca exprimă şi mai direct, grija adevăratului Dumnezeu faţă de noi toţi. A aluneca din legătura cu Dumnezeu şi a alerga după idoli, înseamnă a ajunge într-o stare de nelinişte, de nesiguranţă de împrăştiere, neştiind pe care să-l ocoleşti şi la care să te opreşti. Faptul se răsfrînge negativ în viaţa celui ce ar aluneca pe o asemenea pantă, care, lipsit de un statornic punct de reazim interior, nu-şi va mai putea desfăşura în mod concentrat şi cu deplină eficienţă munca la care s-a angajat. Putem zice, deci, că dacă cinstirea unicului Dumnezeu asigură unitate şi linişte în viaţa credincioşilor, închinarea la idoli duce la împrăştiere, vagabondaj spiritual, la randament scăzut în activitatea desfăşurată.

Să observăm că porunca de a nu cinsti decît pe unicul şi adevăratul Dumnezeu nu interzice cinstirea pe care credincioşii sînt chemaţi s-o acorde îngerilor şi sfinţilor. Motivul e că, în îngeri şi sfinţi, cinstim în fond tot pe Dumnezeu care, cu colaborarea acestora, lucrează prin ei în mod deosebit.

Dacă cinstirea adevăratului Dumnezeu implică şi cinstirea îngerilor şi sfinţilor, ea interzice orice încercare de a intra în legătură şi preţui pe vrăjitori, descîntători, spiritişti, sau căderea în unele patimi urîte, dăunătoare nouă şi semenilor noştri, ca lăcomia de a aduna cu orice preţ bunuri materiale, beţia, desfrînarea, care, după cuvîntul Sf. Scripturi, tot un fel de închinare la idoli este. Temeiul unei asemenea interdicţii îl constituie faptul că alergarea pe la unii precum cei acum amintiţi denotă alunecarea în credinţa deşartă potrivit căreia vrăjile, descîntecile, spiritismul, patimile etc. ar putea oferi mai sigur şi mai mult decît încrederea în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, în pregătirea şi munca proprie.

Prof. *D. Belu*

INFORMAŢII

(Urmare din pag. a 3-a)

din Athos, P. Cuv. arhim. Theoclitos Balkas — predicator al Mitropoliei Casandria, însoţiţi de Cuv. ierom. Ilarion Lupaşcu de la Schitul românesc „Prodromul", Muntele Athos (Grecia).

Însoţiţi de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului au participat la vecernia şi privegherea din Catedrala mitropolitană, Sibiu.

Luni, la praznicul Intrării în Biserică a Maicii Domnului, au făcut parte din sobor, răspunsurile fiind date de corurile studenţilor teologi, care au făcut o deosebită bucurie acestora. După masă au vizitat biserica din Lazaret şi Trei Stejari din Sibiu, mormintele mitropoliţilor Andrei Şaguna, Nicolae Colan şi al episcopului Vasile Stan de lîngă biserica din Răşinari, staţiunea şi Schitul Păltiniş.

Seara au slujit la Vecernie în catedrală, după care studenţii teologi le-au dedicat cîteva colinde.

Marţi, 22 noiembrie au vizitat Institutul Teologic Universitar din Sibiu, unde au fost primiţi de P. C. rector Grigorie Marcu, care le-a adresat cuvînt de bun venit în limba greacă.

Au mai vizitat Librăria arhiepiscopească, tipografia şi atelierul de lumînări. Tot în dimineaţa aceleiaşi zile au vizitat Muzeul Brukenthal, Catedrala ev.-luterană şi cea romano-catolică. După amiază au purces la Mănăstirea Brâncoveanu, vizitînd şi biserica din Sîmbăta de Sus—Răsăriteană, ctitoria egumenului Visarion.

În ziua de 23 noiembrie şi-au continuat drumul spre Rm. Vîlcea.

● În zilele de 24 şi 25 noiembrie 1977 Centrul mitropolitan şi I. T. U. Sibiu au fost vizitate de păr. Jose Sankiez Vakuero, prof. la Facultatea de Teologie orientală a Universităţii din Salamanca (Spania), Director al Centrului Ecumenic Oriental „Ioan al XIII-lea" din acelaşi oraş, redactor la cîteva reviste teologice şi bisericeşti între care La renovacion ecumenica — revistă în care s-au publicat numeroase studii despre Ortodoxie.

Ca oaspete al Î. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin, a vizitat Tipografia eparhială, Catedrala mitropolitană, Biblioteca şi Institutul teologic Sibiu.

În 24. XI. a ţinut conferinţa: „Căile unităţii creştine: Rugăciunea, ştiinţa şi dragostea." Erau prezenţi Î. P. S. Mitropolit Nicolae, profesorii şi studenţii Institutului, angajaţi ai Centrului arhiepiscopesc.

Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae a exprimat bucuria de a avea ca oaspete la Sibiu pe părintele profesor Jose Sanchez Vaquero şi a arătat că poporul român este întotdeauna primitor de oaspeţi, el întreţinînd bune relaţii cu poporul spaniol, Biserica Ortodoxă Română fiind deschisă legăturile frăţeşti cu Biserica Romano-Catolică din Spania.

● Miercuri, 30 noiembrie 1977, Sf. Andrei, în Catedrala mitropolitană din Sibiu a avut loc un parastas în amintirea mitropolitului Andrei Şaguna.

Parastasul a fost slujit de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi.

Erau prezenţi corpul profesoral de la Institutul teologic, personalul de la Centrul arhiepiscopesc, studenţii teologi şi credincioşi.

Răspunsurile au fost date de corul studenţilor teologi, condus de P. C. diac. lect. Ioan Popescu.

La sfîrşit a vorbit studentul teolog din anul IV, Ioan Livius Jebeleanu, care a evocat personalitatea neuitatului mitropolit, înmormîntat la Răşinari, unde de asemenea a avut loc un parastas, cu care prilej Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a rostit un cuvînt omagial.

În încheiere corul studenţilor a executat imnul „Marelui Andrei", versuri de Z. Boiu, iar muzica de D. Cunţan.

● Pentru cinstirea compozitorilor bănăţeni, creatori de muzică bisericească, şi pentru popularizarea operei lor, corul Catedralei mitropolitane din Timişoara, condus de Aurel Ciobanu, a organizat o serie de concerte-medalion în cadrul slujbei vecerniei din următoarele Duminici: 13 noiembrie 1977 — *Nicolae Ursu*, din compoziţiile căruia au fost prezentate: „Porunca cea cu taină", „Heruvicul", „Ca pe Împăratul", „Sfînt", „Pe tine te lăudăm", „Cele cereşti" — prezentarea şi cuvîntul omagial aparţinînd P. C. pr. Vasile Petru. În 20 noiembrie 1977 — *Sabin Drăgoi* şi lucrările: „Aşezat-ai aici pe pămînt o biserică", „Heruvicul", „Ca pe Împăratul", „Sfînt", „Pe tine te lăudăm", „Acestea zice Domnul", cu prezentarea făcută de P. C. pr. Aurel Niculescu. În 27 noiembrie 1977 — *Ioan Vidu*, din al cărui bogat repertoriu componistic au fost interpretate: „Mîntuire", „Heruvicul", „Ca pe Împăratul", „Sfînt", „Pe tine te lăudăm", C. diacon Constantin Micu făcînd prezentarea respectivă. În 4 decembrie 1977 — *Vasile Ijac*, din ale cărui compoziţii au fost interpretate: „Heruvicul", „Ca pe Împăratul", „Sfînt", „Pe tine te lăudăm", „Rugăciune" — prezentate de C. diacon Victor Mitiga. În 11 decembrie 1977 — *Filaret Barbu*, cu următoarele compoziţii: „Heruvicul", „Ca pe Împăratul", „Sfînt", „Pe tine te lăudăm", „Aliluia" — prezentarea fiind făcută de P. C. pr. Victor Faur.

Concertele s-au bucurat de o largă audiere, credincioşii prezenţi apreciind atît valoarea compoziţiilor cît şi calitatea interpretării.

● Şi în anul 1977, praznicul Sfîntului Nicolae s-a sărbătorit la Centrul arhiepiscopesc şi la Institutul Teologic din Sibiu cu solemnitatea cuvenită.

În seara zilei de 5 decembrie 1977, la ora 18, s-a săvîrşit în catedrala mitropolitană slujba vecerniei, la sfîrşitul căreia a vorbit P. C. prof. dr. Grigorie Marcu, rectorul Institutului, care, după ce a înfăţişat chipul Sf. Nicolae, a prezentat cele mai de seamă momente din viaţa şi activitatea Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului, care poartă numele marelui ierarh al Mirelor Lichiei.

Marţi, 6 decembrie, după Sf. Liturghie, în cadrul căreia a predicat P. C. prof. dr. Teodor Bodogae şi la sfîrşitul căreia Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae a hirotesit întru arhidiacon pe C. diacon Gheorghe Papuc, consilier cultural la Centrul nostru arhiepiscopesc, la reşedinţa mitropolitană a avut loc o recepţie, la care au luat parte membrii Consiliului arhiepiscopesc, profesorii Institutului Teologic şi delegaţi ai clerului şi poporului drepcredincios din Arhiepiscopia Sibiului.

În numele celor prezenţi a vorbit P. Cuv. arhim. Vasile Cornilă, vicar arhiepiscopesc, care după ce a scos în evidenţă virtuţile Sf. Nicolae, după modelul căruia se străduieşte să vieţuiască şi arhipăstorul nostru, a urat Înaltului nostru Ierarh zile bune şi îndelungate, în slujirea Bisericii şi scumpei noastre Patrii.

A răspuns Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, care a exprimat satisfacţia şi mulţumirea de a se vedea înconjurat de dragostea colaboratorilor şi a fiilor duhovniceşti ai Î. P. S. Sale cu prilejul zilei onomastice. Sf. Nicolae, a spus Î. P. S. Sa, este chipul care ne învaţă şi ne face să fim pildă după viaţa lui: mai buni, mai iubitori, mai evlavioşi şi în tot timpul făcători de pace, slujind astfel Biserica dreptmăritoare a lui Hristos.

Î. P. S. Sa şi-a exprimat satisfacţia pentru roadele pe care le aduce Institutul nostru Teologic întru slujirea Bisericii şi a Patriei, prin pregătirea de preoţi vrednici.

Î. P. S. nostru Mitropolit a adus mulţumiri Prea Fericitului Patriarh Iustin pentru aportul adus la buna desfăşurare a vieţii noastre bisericeşti.

De asemenea, a mulţumit Departamentului Cultelor, preşedintelui Ion Roşianu, pentru sprijinul dat în activitatea Arhiepiscopiei Sibiului.

Înaltul nostru Ierarh şi-a încheiat cuvîntarea, dînd îndemn tuturor să urmeze pilda Sf. Nicolae pentru slujirea Bisericii lui Hristos, a păcii şi bunei învoiri între oameni.

Ierusalimul

(Urmare din pag. a 3-a)

la sfinţenie şi îndumnezeire şi — dacă ai credinţă vie în Hristos-Dumnezeu — în Ierusalim te simţi înălţat, transfigurat, înnoit. Simţi că trăieşti în cer deşi stai cu picioarele pe pămînt. Aici sufletul şi inima depăşesc modul firesc al vieţii, pentru că orice monument, orice piatră şi inscripţie îţi grăiesc limba iubirii infinite a lui Dumnezeu care îşi jertfeşte Fiul Său pentru fericirea noastră (Ioan 3, 16).

De aceea nu este de mirare dacă un duşman al creştinismului, ca împăratul Adrian, ca să slăbească dragostea şi veneraţia pelerinilor creştini pentru Ierusalim, a dispus ca Golgota şi Sf. Mormînt să fie şterse de pe pămînt, îngropate sub terase imense de piatră şi boschete şi în locul lor a ridicat temple păgîne cu statuile zeilor Venus şi Jupiter.

Dar Pronia divină, care conduce destinul istoriei umane, a făcut ca Sf. Elena, mama împăratului Constantin cel Mare, să viziteze cetatea sfîntă în an. 332 d. Hr. şi a pus să se dezgroape aceste locuri sfinte, aflînd şi Sf. Cruce pe care a fost răstignit Domnul Hristos. Trei ani mai tîrziu, în 335 d. Hr., ea a ridicat aici bazilica Sf. Mormînt, sau a Învierii, care cuprinde sub cupola sa măreaţă Dealul Golgotei, Piatra Ungerii şi Sf. Mormînt.

După edictul de la Milan, 313 d. Hr., dat de Constantin cel Mare, istoria Ierusalimului se identifică cu aceea a Palestinei. Oraşul a rămas centrul religiei creştine şi a fost stăpînit de bizantini timp de trei secole. În sec. VII, califul Omar clădeşte aici moscheea care-i poartă numele — cea mai mare şi mai frumoasă din lume, pe locul unde, odinioară, a fost Sfînta Sfintelor. Abia în an. 1099, cruciaţii redau, pentru un secol (1187), sfinţenia oraşului, căci din nou ajunge sub stăpînirea musulmană a lui Saladin, apoi a mamelucilor Egiptului de la 1244—1517. Sub sultanul Soleiman Magnificul (1538), oraşul cunoaşte o înflorire edilitară deosebită, pentru ca, apoi, să ajungă şters şi uitat sub turci, vreme de aproape 400 de ani, pînă în 1947.

Am avut ocazia să cunoaştem Ierusalimul, în aprilie 1977.

Astăzi Ierusalimul se modernizează şi sporeşte zilnic în clădiri şi vile frumoase, căci se lucrează mult, sistematic, organizat şi cu spor.

Aici se întîlnesc astăzi trei mari religii ale lumii: Creştinismul, mozaismul şi islamismul, ceea ce arată că Ierusalimul poate să devină un oraş al păcii şi al dragostei dintre oameni şi toate popoarele lumii.

Pr. *Simion Radu*

Sinaxar

Sfîntul Policarp, episcopul Smirnei

În ziua de 23 a lunii februarie Calendarul nostru creştin ortodox pomeneşte pe Sf. Policarp, episcopul Smirnei — fiind ziua în care, în anul 155 d. Hr., a suferit moarte martirică şi a primit cununa dreptăţii. Nu numai mucenicia ce a primit-o cu bucurie duhovnicească i-a adus cununa pururi nevestejită, ci viaţa sa întreagă a fost un exemplu de adevărat creştin, părtaş la suferinţele şi la slava Domnului nostru Iisus Hristos.

Sf. Irineu, care a copilărit în preajma Sf. Policarp, ne informează că acesta a fost ucenicul Sf. Apostoli, anume al Sf. Apostol şi Evanghelist Ioan, primind şi ducînd mai departe cu evlavie tradiţia apostolică. A avut legături — ne spune acelaşi Sf. Părinte — cu mulţi dintre aceia care au văzut şi au stat aproape de Domnul nostru Iisus Hristos, cînd în trup aflîndu-se arăta adevărul, calea şi viaţa.

Pentru vrednicia sa, Sf. Policarp a fost aşezat de Sf. Apostoli în Smirna ca episcop.

Sf. Policarp a fost şi un bun teolog. Opera lui cuprinde mai multe scrisori adresate bisericilor vecine pentru întărirea închinătorilor lor în credinţă, în mărturisirea Domnului şi în trăire creştină. S-a păstrat doar o *Scrisoare către Filipeni*, din care citîm un scurt fragment pentru folosul înaltelor ei învăţături: „Acestuia-i (lui Hristos) sînt supuse toate din cer şi de pe pămînt, Lui se închină toată suflarea, căci vine ca judecător al viilor şi al morţilor, şi sîngele Lui îl va cere Dumnezeu de la acei care nu-l ascultă. Iar cel care l-a înviat pe el din morţi şi pe noi ne va învia, dacă vom face voia Lui şi vom umbla în poruncile Lui şi vom iubi ceea ce a iubit El, ferindu-ne de orice nedreptate, de lăcomie, de iubirea de argint, de defăimare, de mărturie mincinoasă; dacă nu vom răsplăti răul cu rău, ocara cu ocară, bătaia cu bătaia, blestemul cu blestem; dacă ne vom aduce aminte de ceea ce învaţă Domnul, zicînd: Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi; iertaţi şi vi se va ierta; fiţi milostivi, ca să fiţi miluiţi, cu ce măsură măsuraţi, vi se va măsura; fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate, că acelora este împărăţia lui Dumnezeu."

Sf. Policarp a intervenit în discuţiile teologice ale timpului, apărînd dreapta învăţătură aşa cum a primit-o de la Sf. Apostoli. Istoricul creştin Eusebiu în *Istoria bisericească* ne relatează întîlnirea episcopului Policarp al Smirnei cu papa Anicet al Romei, în vederea lămuririi modului în care să se facă pregătirea şi serbarea Sf. Paşti, precum şi a fixării datei lor. Aici, la Roma, Sf. Policarp a fost primit bine, deşi nu a putut convinge pe papa Anicet — dar nici acesta nu a încercat să-i impună părerea romană. Între ei a domnit duhul creştinesc al păcii şi iubirii, s-au împărtăşit împreună, papa Anicet acordîndu-i locul de cinste Sf. Policarp. Şederea Sfîntului în capitala imperiului roman nu a fost fără folos, căci a adus la dreapta credinţă pe mulţi căzuţi, avînd o întîlnire chiar cu Marcion, înfocat propovăduitor eretic.

Nu după mult timp de la întoarcerea lui de la Roma, în Smirna s-a pornit o cutremurătoare persecuţie împotriva creştinilor. Domnea pe atunci împăratul Antonin Piosul (Antoninus Pius, 138—161), un împărat destul de paşnic, înţelept, onest şi cumpătat. Nu din viaţa lui, dar sub domnia lui, au avut loc persecuţii împotriva creştinilor pornite de unii guvernatori provinciali, dintre care cea mai înfricoşată a fost în Smirna.

În Smirna persecuţia s-a petrecut în anul 155, fiind daţi morţii 11 creştini.

Moartea martirică a Sf. Policarp este relatată cu amănunte în *Martiriul Sfîntului Policarp* — o scrisoare pe care Biserica din Smirna o trimite Bisericii din Philomelium, o importantă scriere document al Bisericii creştine.

La cererea mulţimii zgomotoase, Sf. Policarp a fost căutat, prins, adus în circul din Smirna spre a fi judecat. Aici, mai întîi a fost îndemnat de proconsul să se lepede, zicîndu-l: „Fie-ţi milă de vîrsta ta! Blestemă pe Hristos!" În faţa acestei ispite, Sf. Policarp s-a arătat tare, nefiind speriat de judecata ce urma, şi răspunde: „De optzeci şi şase de ani slujesc lui Hristos şi nici un rău nu mi-a făcut. Cum pot să blestem pe Domnul meu, care m-a mîntuit?" Tăria credinţei lui nu plăcu celor de faţă. Şi bătrînul, dar credinciosul episcop al Smirnei, Sf. Policarp, a fost ars şi străpuns cu pumnalul pe rug, dîndu-şi obştescul sfîrşit. Iar osemintele lui, ne spune *Martiriul . . .*, „care sînt mai de preţ decît pietrele nestemate şi mai scumpe decît aurul", au fost aşezate de creştini la loc cuviincios.

Pentru viaţa sa aleasă pusă în slujba dreptei credinţe şi a Bisericii, purtînd cu evlavie tradiţia apostolică şi pentru tăria credinţei lui încercată prin martiriu, a fost trecut în rîndul sfinţilor, a celor ce mărturisesc şi mijlocesc pentru noi, ducînd rugăciunile noastre în faţa Fiului lui Dumnezeu Iisus Hristos. Să-i aducem cuvenita cinstire, făcînd un exemplu din viaţa sa curată şi să-l rugăm pentru întărirea credinţei noastre.

T. C.

REDACŢIA: Secţia culturală a Consiliului arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"

ANUL 126 Sibiu, 1 martie 1978 Nr. 9—10

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ABONAMENTUL:
Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona. adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

Şedinţă festivă la Centrul Eparhial Oradea pentru aniversarea zilei de naştere a Preşedintelui Republicii

În prezenţa Prea Sfinţitului Episcop Vasile, personalul Centrului Eparhial al Episcopiei Oradiei s-au întrunit în ziua de 26 ianuarie 1978 în şedinţă festivă închinată omagierii personalităţii Preşedintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu, *cu ocazia împlinirii vîrstei de 60 de ani de viaţă şi de peste 45 de ani de activitate în slujba intereselor nobile ale poporului român.*

A fost de faţă reprezentantul Departamentului Cultelor.

Biografia şi multipla activitate politică, pe plan intern şi extern, a Preşedintelui Republicii au fost înfăţişate în cuvinte alese şi cu însufleţire de către P. C. prot. Augustin Lucian, vicar eparhial, spunînd că personalul de la Centrul Eparhial, precum şi toţi preoţii şi credincioşii din Eparhia Oradiei se ataşează cu entuziasm la bucuria întregului popor, urîndu-i din inimă Preşedintelui ţării multă sănătate şi fericire, putere de muncă şi viaţă îndelungată, pentru continua înflorire a scumpei noastre patrii şi pentru fericirea poporului.

Apoi Prea Sfinţitul Episcop Vasile, omagiind personalitatea şi activitatea Preşedintelui ţării, a subliniat aportul său la sporirea demnităţii poporului nostru şi a ridicării prestigiului său în lume, îndemnînd pe toţi cei prezenţi la o muncă constructivă în folosul patriei.

Omagiindu-l pe acela care reprezintă însuşi poporul şi ţara, a spus Prea Sfinţia Sa, înseamnă că noi, în acelaşi timp, ne exprimăm fidelitatea faţă de popor, că noi, Biserica şi slujitorii ei, nu avem alt drum decît drumul pe care-l are poporul nostru.

Omagiind personalitatea Preşedintelui ţării, ne luăm şi noi hotărîrea de a-i urma pilda, să fim credincioşi, în cuvînt şi faptă, misiunii noastre, slujind poporul din care facem parte.

Apoi s-a dat citire următoarei telegrame omagiale adresată Preşedintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu, semnată de Prea Sfinţitul Episcop Vasile: „Cu prilejul aniversării a 60 de ani din viaţa Dumneavoastră şi a 45 ani de activitate neobosită în slujba binelui obştesc, credincioşii şi clerul din Eparhia Ortodoxă Română a Oradiei şi noi personal ne alăturăm glasului întregului popor şi vă exprimăm sentimente de nemărginită dragoste şi preţuire pentru tot ceea ce aţi făcut spre binele poporului şi înălţarea patriei noastre socialiste.

În toţi aceşti ani aţi condus destinele ţării cu o minte cutezătoare şi clarvăzătoare, cu o cuprinzătoare sinteză a problemelor omenirii şi cu o putere de muncă neîntîlnită, dăruind poporului român certitudinea demnităţii şi prestigiului său în lume şi asigurîndu-i o dezvoltare multilaterală într-o ţară liberă şi independentă.

Bucurîndu-ne de deplină libertate religioasă din partea statului — împreună cu celelalte culte — dorim să asigurăm pe Excelenţa Voastră, de solidaritatea deplină a clerului şi credincioşilor noştri cu întregul popor şi de integrarea noastră în ritmul muncii creatoare a tuturor fiilor patriei.

Să trăiţi întru mulţi ani!"

Festivitatea s-a încheiat prin intonarea de către toţi cei prezenţi a unui cald „Mulţi ani trăiască!"

Diacon dr. Teodor Savu

Gînduri la aniversarea „Telegrafului Român"

Calendarul istoriei presei române din Transilvania a înregistrat recent o zi de mare sărbătoare: aniversarea a 125 de ani de apariţie neîntreruptă a publicaţiei sibiene „Telegraful Român". Evenimentul nu putea fi trecut cu vederea nici chiar în ţările cu tradiţii gazetăreşti cu mult mai vechi decît ale noastre. La noi, unde istoria presei abia acum se pregăteşte să treacă peste pragul unui secol şi jumătate de existenţă, această aniversare vădeşte însă semnificaţii cu mult mai adînci.

Prima dintre ele este legată de însăşi durata de apariţie a „Telegrafului Român". Din cei 148 de ani de existenţă a presei noastre naţionale, gazeta sibiană a parcurs 125, fiind astăzi publicaţia românească cu cea mai mare longevitate şi singura publicaţie care, cu excepţia primelor două decenii din toată istoria presei noastre, şi-a desfăşurat activitatea pe întregul parcurs al acestui secol şi jumătate.

Dacă ne gîndim la multele şi marile evenimente, pe care istoria noastră naţională le-a înregistrat în această perioadă, semnificaţia apariţiei „Telegrafului Român" devine şi mai adîncă. În mod practic el a fost martor la toate evenimentele majore ale istoriei noastre moderne. Însăşi apariţia sa este legată de unul dintre aceste evenimente, de revoluţia de la 1848. Pentru că, atunci cînd mitropolitul Andrei Şaguna ctitoreşte această gazetă, el o face sub impulsul unor mari imperative naţionale. Apariţia ei se înscrie într-un fel în programul paşoptist, în care îşi au rădăcinile multe dintre instituţiile culturale şi politice ale secolului trecut.

În perioada cînd Şaguna făcea primele demersuri pentru înfiinţarea „Telegrafului Român", privirile lui ţinteau cu mult mai departe. Aradul posedă mărturii documentare care ne relatează că încă în anul 1849 marele ierarh din Sibiu îi sugera episcopului arădan de pe atunci, Gherasim Raţ, să iniţieze şi el publicarea unei foi româneşti la Arad, sau Timişoara, prin care să se promoveze interesele poporului român. De această necesitate de promovare a intereselor poporului român a fost determinată şi apariţia „Telegrafului Român". În 1853, cînd gazeta îşi trimitea primul număr în toate părţile Transilvaniei, la orizontul istoriei noastre se conturau zorile unei noi epoci, a unei epoci în care interesele majore ale poporului român treceau de acum în primul plan al realităţilor istorice. Cei 125 de ani de existenţă ai „Telegrafului Român" au fost în realitate anii de zidire şi de rezidire a României moderne, a ideii de stat şi de naţionalitate, anii de împlinire a marilor idealuri pe care poporul le-a avut, ca pe un steag înalt, în faţa sa şi pe care le-a purtat în inima sa secole de-a rîndul.

Nu intenţionăm să facem aici un istoric al gazetei; numărul său festiv, datat din 1—15 ianuarie 1978, ne demonstrează magistral, sub semnăturile ilustre ale unora dintre cei mai distinşi colaboratori şi susţinători de astăzi ai „Telegrafului Român", ce a însemnat ea în viaţa culturală şi social-politică a Transilvaniei. Dar pentru a putea desprinde întreaga semnificaţie a acestor îndelungaţi ani de viaţă, nu putem renunţa la enumerarea cîtorva dintre nenumăratele evenimente la care „Telegraful Român" a fost martor şi pe care le-a consemnat de-a lungul anilor în paginile sale.

Răsfoind filele îngălbenite de vreme ale colecţiei sale, se derulează din pagini evenimente epocale, care vor rămîne înscrise pentru totdeauna, în chenar de lumină, în istoria poporului nostru: Unirea Principatelor, înfiinţarea Astrei, a Academiei Române, a Asociaţiei Naţionale arădane, Tribunei din Sibiu şi multe altele se oglindesc în „Telegraful Român". În paginile lui a vibrat durerea şi bucuria din anii de răscruce ai războiului de independenţă, cînd pe cîmpurile de luptă de la Plevna şi Griviţa vitejia ostaşilor români a ctitorit zori noi pentru destinele acestui popor. În paginile gazetei a vibrat decenii de-a rîndul patetica epopee a luptei de afirmare naţională, a luptei pentru apărarea limbii, şcolii şi fiinţei naţionale, în anii grei, premergători Unirii de la 1918. A participat la praznicul măreţ din cetatea lui Mihai Viteazul, unde s-a împlinit visul de veacuri al tuturor românilor: înfăptuirea statului naţional unitar român. A trăit durerea sfîrtecării pe roată a Transilvaniei în anul 1940 şi apoi bucuria eliberării din august 1944 şi anii impetuoşi, care au urmat, cînd s-a făcut o nouă începătură de destin românesc şi s-a ctitorit o nouă istorie mai bună şi mai dreaptă ...

Desigur, răsfoind gazetele vremii vom găsi şi în ele consemnate toate aceste evenimente. Dar nicăieri nu le vom putea afla pe toate în paginile unei singure publicaţii, aşa cum ni le oferă „Telegraful Român".

Iată, deci, semnificaţia cea mare a acestei aniversări şi a acestei dăinuiri prin vreme. Este semnificaţia prezenţei în arena palpitantă a istoriei. Este semnificaţia luptei. Este semnificaţia participării la realizarea idealului şi a visului împlinit. A idealurilor şi visurilor unui popor întreg, care a ştiut în toate etapele istoriei sale să-şi apere cu demnitate „sărăcia şi nevoile şi neamul".

† VISARION
Episcopul Aradului şi Hunedoarei

Prima şcoală românească

Începuturi. Sub egida străvechii biserici voievodale „Sf. Nicolae" din Scheii Braşovului, cu multe veacuri în urmă a luat fiinţă o şcoală românească în cadrul unei populaţii existente aici încă în perioada geto-dacă, populaţie ce avea să evolueze firesc pe fiecare treaptă istorică şi să-şi înscrie biografia ei socială în contextul permanentelor legături cu Muntenia şi Moldova — „fraţii de peste munţi".

Dacă biserica „Sf. Nicolae", dată fiind importanţa ei deosebită ca citadelă de rezistenţă ortodoxă, a cunoscut numeroase preocupări de cronologizare făcute de preoţii slujitori ai ei, şcoala românească, de sub egida bisericii, a fost vitregită întrucîtva de atenţia cronicilor şi documentelor de epocă, fapt ce a determinat interpretări nu totdeauna în spiritul adevărului istoric. Lucrările de specialitate datează diferit începuturile acestei şcoli: anul 1597, stabilit de A. A. Mureşanu (v. „Clădirea şcoalei româneşti din Braşov în anul 1597", în „Anuarul IV al Institutului de istorie naţională", Cluj, p. 195—227, sau 1495, stabilit de Andrei Bîrseanu (V. „Istoria Şcoalelor centrale gr. or. din Braşov", Braşov, 1902) şi cu ezitări şi fără trimiteri bibliografice, anul 1399 anunţat de Nicolae Sulică (v. „Cea mai veche şcoală românească din cuprinsul României întregite", Tîrgu Mureş, 1937).

Cunoscută fiind soarta documentelor noastre vechi, supuse permanent vitregiilor de tot felul şi uneori păstrate (mai ales în cetăţile transilvănene) în mîini care n-aveau nici un interes să le menţină, nu ne surprinde că, pentru perioada de

(Continuare în pag. a 3-a)

Păstorul cel bun

Între dumnezeieştile cuvinte lăsate nouă de Mîntuitorul Hristos în paginile Sf. Evanghelii care, ca un far puternic, prin scăpărările lor de lumină trebuie să fie sprijin şi mîngîiere pentru fiecare preot, sînt cuvintele în care aflăm admirabila asemănare pe care o face Mîntuitorul în Evanghelia Sf. Ioan, cap. 10, v. 1—15 şi în care se aseamănă pe Sine cu păstorul cel bun: „Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce nu intră pe uşă, în staulul oilor, ci sare pe aiurea, acela este fur şi tîlhar. Iar cel ce intră prin uşă este păstorul oilor. Acestuia, portarul îi deschide şi oile ascultă de glasul lui, şi oile sale le cheamă pe nume şi le mînă afară. Şi cînd le scoate afară pe toate ale sale, merge înaintea lor, şi oile merg după el, căci cunosc glasul lui. Iar după un străin, ele nu vor merge ci vor fugi de la el, pentru că nu cunosc glasul străinilor... Adevărat, adevărat zic vouă: Eu sînt uşa oilor... Eu sînt uşa: de va intra cineva prin Mine, se va mîntui; şi va intra şi va ieşi şi păşune va afla. Furul nu vine decît să fure şi să junghie şi să piardă. Eu am venit ca viaţă să aibă şi din belşug să aibă. Eu sînt păstorul cel bun. Păstorul cel bun îşi pune viaţa pentru oile sale. Iar cel plătit şi cel care nu este păstor, şi ale cărui oi nu sînt ale lui, vede lupul venind şi lasă oile şi fuge; şi lupul le răpeşte şi le risipeşte. Dar cel plătit fuge, pentru că este plătit şi nu are grijă de oi. Eu sînt păstorul cel bun şi cunosc pe ale mele şi ale mele mă cunosc pe Mine. Precum mă cunoaşte Tatăl şi Eu cunosc pe Tatăl. Şi viaţa Mea o pun pentru oi. Am şi alte oi, care nu sînt din staulul acesta. Şi pe acelea trebuie să le aduc, şi vor auzi glasul Meu şi va fi o turmă şi un păstor."

Aceste cuvinte ale lui Iisus sînt cuvinte dumnezeieşti şi sfinte, ele reîmprospătează zi de zi şi săptămînă de săptămînă viaţa şi îndatoririle preotului, lumina lor e fulgerătoare şi întunericul nu le va cuprinde niciodată.

Tabloul acesta pe care ni-l prezintă Sf. Ioan e atît de viu, atît de sugestiv, atît de impresionant şi cutremurător încît e imposibil să nu facă să se cutremure şi să vibreze puternic inima fiecărui păstor de suflete. Nimeni nu are mai multă lipsă de sprijin şi mîngîiere decît preotul.

Cîtă căldură dumnezeiască în aceste cuvinte ale Mîntuitorului care se dă drept model şi chip al oricărei păstoriri: „Eu sînt păstorul cel bun şi cunosc pe ale Mele şi ale Mele mă cunosc pe Mine". Mîntuitorul Hristos cu chipul senin şi blînd, cu cuvintele pline de dulceaţă îşi conduce turma. Nu le porunceşte oilor să-l urmeze, ci le cheamă, le învaţă să-l urmeze şi oile se însufleţesc de glasul lui şi merg după Dînsul cu toată încrederea.

Mai mult decît atîta: El trebuie să caute oile cele pierdute, să alerge după ele, să străbată munţi stîncoşi, să treacă peste dealuri, văi şi cîmpii ca să afle oiţele care s-au depărtat de turmă. Pe cele rătăcite să le întoarcă, pe cele bolnave să le vindece, pe cele neputincioase să le ia pe umerii săi cu o iubire plină de căldură şi să le ducă la păşunea cea mai bogată şi mai hrănitoare. Şi dacă s-ar întîmpla ca lupi răpitori să intre în staulul oilor e gata să-şi dea viaţa pentru turma sa.

Cîtă dragoste în inima acestui Dumnezeiesc Păstor, păstorul cel bun, care şi atunci cînd a fost biciuit şi batjocorit, cînd a fost răstignit, cu faţa senină şi cu cuvinte pline de dulceaţă n-a căutat altceva decît să adune şi să apere turma risipită.

Slujba de păstori adevăraţi şi buni a fost transmisă de Mîntuitorul Sf. Apostoli, care cu rugăciunea lor, cu învăţătura lor, cu pilda vieţii lor au înfruntat primejdii şi osteneli necruţînd nici viaţa pentru turma care le-a fost încredinţată. Cît de mult se bucură Sf. Pavel de dragostea Corintenilor, cînd le zice: „Faceţi-ne loc în inimile voastre! Nu o spun spre osîndirea voastră, căci v-am spus înainte că sînteţi în inimile noastre ca împreună să murim şi împreună să trăim" (II Cor. 7, 3).

Împlinirea oficiului de păstor a fost transmisă apoi episcopilor şi preoţilor. Fiecare preot trebuie să fie — după chipul lui Hristos — un bun păstor de suflete. Hristos îl cheamă din chivot pe fiecare preot, îl cheamă să înţeleagă rostul dumnezeieştii Sale lucrări de apostolat, îl cheamă să fie un păstor bun şi vrednic, cu inimă cutezătoare pentru binele şi înălţarea Bisericii şi a neamului.

Preot bun va fi acela care de rugăciune va lega toate nădejdile sale. Cuvîntul mîntuitor pe care l-a semănat nu va rodi în sufletele păstoriţilor fără rugăciune. Preotul va trebui să se roage cu smerenie, cu statornicie, cu încredere. Un sfînt zicea că preotul care nu se roagă e ca ostaşul fără armă.

Păstor bun va fi acela care va căuta să strălucească prin podoaba virtuţilor ştiind bine că viaţa lui trebuie să fie Evanghelia trăită. Sufletul lui să strălucească în mijlocul păcătoşeniei vieţii omeneşti aşa cum străluceşte diamantul luminat de razele soarelui.

Păstor bun va fi acela care îşi iubeşte cu tot sufletul, cu toată puterea lui, turma care i-a fost încredinţată. În atitudinea păstorului se verifică profunzimea sentimentelor de dragoste, de milă, de ajutor, pe care le are faţă de credincioşi. Trebuie să se facă tuturor toate, căci numai aşa va împlini legea lui Hristos. Devotamentul, rîvna, jertfa trebuie să caracterizeze pe fiecare păstor de suflete.

Păstor bun este acela care nu spune numai cu gura cuvintele pe care le rosteşte de atîtea ori la Sf. Liturghie: „Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm", ci le poartă şi în inimă, în sufletul său şi trăieşte înţelesul lor.

Un asemenea preot îşi va da seama că misiunea preotului creştin are punctul ei culminant în cadrul activităţii de liturghisitor sau săvîrşitor al actelor sfinte, a sfintelor slujbe: Liturghia, Sfintele Taine, Laudele şi ierurgiile. Va înţelege că această misiune este mai presus decît slujirea îngerilor fiindcă el poartă în mîinile sale umilite Trupul şi Sîngele Mîntuitorului, sfinţind pe credincioşi.

Preotul bun este acela care îşi dă seama că el are posibilitatea să înveţe şi să cunoască mijloacele harice prin care parohienii lui pot intra în comuniune cu Dumnezeu şi că el însuşi este un mijlocitor între Dumnezeu şi oameni şi săvîrşitor al jertfei celei fără de sînge. Preotul bun pătruns de responsabilitatea şi de sublimitatea acestei misiuni, va fi smerit, va liturghisi plin de emoţie şi stăpînit de evlavie, cu cea mai adîncă credincioşie. Un asemenea preot se va lăsa convins şi va convinge la rîndul său pe credincioşi că toate actele cultului nostru sînt lucrări sfinte, lăsate nouă de însuşi Mîntuitorul Hristos.

Nimic nu înstrăinează mai mult pe credincioşi de biserică decît indiferenţa preotului, slujbele săvîrşite cu grabă, fără demnitate, fără evlavie, fără o atitudine demnă şi evlavioasă.

Păstor bun este acela care este lumină a lumii şi sare a pămîntului în mijlocul credincioşilor, e far luminos, e împreună lucrător al lui Dumnezeu (I Cor. 3, 9) şi ispravnic al tainelor Lui.

Sf. Petru îi îndeamnă pe preoţii buni cu cuvintele: „Păstoriţi turma lui Dumnezeu, dată în paza voastră, cercetînd-o nu cu silnicie, ci cu voie bună, după Dumnezeu, nu pentru cîştig urît, ci din dragoste. Nu ca şi cum aţi fi stăpîni peste Biserici, ci pildă făcîndu-vă turmei" (I Petru 5, 2—3).

Alături de preoţii buni mai sînt însă şi preoţi care nu-şi mai cunosc îndatoririle lor preoţeşti, în sufletele lor nu mai rodesc virtuţile cele sfinte, au uitat de rugăciune, n-au rîvnă, nici bucurie, nici însufleţire pentru răspîndirea împărăţiei lui Dumnezeu. Asemenea preoţi nu-şi cunosc oile şi oile nu-i cunosc pe ei. Asemenea preoţi au uitat şi de chemarea lor, cu ei scade numărul oilor în staul, în holda Bisericii cresc spinii şi pălămida tuturor patimilor, se înalţă neghina şi acopere sămînţa cea bună.

O înfruntare aspră le face Domnul păstorilor nedemni prin gura proorocului Iezechiel, cînd zice: „Pe cele slabe nu le-aţi întărit; oaia bolnavă n-aţi lecuit-o şi pe cea rănită n-aţi legat-o; pe cea rătăcită n-aţi întors-o şi pe cea pierdută n-aţi căutat-o" (Iez. 34, 4).

Cei care au îmbrăţişat misiunea sfîntă a preoţiei să cugete mereu la textul aşezat în fruntea acestui articol şi să mediteze adînc asupra îndatoririlor pe care le are de împlinit păstorul cel bun după pilda dată nouă de Mîntuitorul Hristos.

Numai preotul stăpînit de focul dragostei pentru Dumnezeu şi pentru turma încredinţată aşa cum a fost Moise, aşa cum a fost proorocul Ilie, aşa cum a fost Sf. Ioan Botezătorul, poate mîngîia şi întări şi poate păşi pe urmele lui Hristos.

Al. Moisiu

Subsemnata Puiu Magdalena Petruţa, căsătorită Savarino, stabilită în Italia în oraşul Parma Via Torelli nr. 31, în aceste cîteva cuvinte ţin să vă mulţumesc pentru grija cu care îmi trimiteţi şi primesc publicaţia bisericească „Telegraful Român".

Aştept sorocul primirii „Telegrafului Român" şi citindu-l nu odată mă simt la Biserica mea, de care nu m-am despărţit, în ţara leagănului copilăriei mele pe care nu am uitat-o, mă simt în casa părinţilor mei, cu care stau de vorbă de multe ori în dulcea limbă românească prin intermediul „Telegrafului Român".

*

Vă mulţumesc foarte mult că ne scrieţi numai lucruri bune şi luminate, pentru folosinţa sufletelor noastre şi pentru Patria noastră, să muncim cu credinţă şi încredere.

(Ioan Pomană — Mavrodin, Teleorman)

În preajma Sfintelor Paşti

Cu Duminica vameşului şi fariseului, peste care am trecut nu de mult, începe vremea de pregătire pentru Sfintele Paşti, cînd vom cînta: „Ziua învierii şi să ne luminăm cu prăznuirea şi unii pe alţii şi să ne îmbrăţişăm şi să zicem fraţilor şi celor ce ne urăsc pe noi şi să iertăm toate, pentru înviere, şi aşa să strigăm: Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcînd şi celor din morminte viaţă dăruindu-le." Aceasta este chemarea pe care ne-o face sfînta Biserică, la Sfintele Paşti: să prăznuim Învierea lui Hristos cu iertare, cu iubire şi cu frăţietate. Să-i numim, să-i ştim şi să-i simţim „fraţi" şi pe aceia dintre semenii noştri, care ne urăsc pe noi.

Domnul nostru Iisus Hristos ne cheamă la iubire, la iubirea care sfinţeşte mintea şi simţirea şi înalţă fiinţa şi viaţa omenească.

La începutul pregătirii pentru Sfintele Paşti, sfînta Biserică, prin rînduielile ei, ne arată cu ce anume trebuie să începem pregătirea şi ce trebuie să avem în vedere în toată vremea silinţelor noastre pentru o cît mai aleasă sărbătorire a „celei mai presus de lume înviere a lui Hristos-Dumnezeu". În acest scop, în cea dintîi zi cu care începe pregătirea noastră pentru Sfintele Paşti sfînta Biserică aduce în faţa înţelegerii noastre acea parte din Sfînta Evanghelie, pe care o cunoaştem ca „Pilda Vameşului şi Fariseului" (Luca 18, 10—14), pildă din care însuşi Domnul nostru Iisus Hristos scoate învăţătura că „oricine se înalţă pe sine, se va smeri, iar cel ce se smereşte pe sine, se va înălţa" (Luca 18, 14).

Aducînd în faţa conştiinţei noastre, în cea dintîi zi de pregătire pentru Sfintele Paşti, „Pilda cu Vameşul şi Fariseul", sfînta Biserică vrea să ne spună: Pe drumul ce vă stă în faţă, în străduinţele voastre de înaintare în urcuşul duhovnicesc, nu pierdeţi niciodată din vedere adevărul spus de Domnul Hristos, că „oricine se înalţă pe sine se va smeri, şi cel ce se smereşte, se va înălţa", iar pentru a înţelege cît mai bine acest adevăr, gîndiţi-vă mereu, acum şi pururea, la „Pilda cu Vameşul şi Fariseul" şi urmaţi vameşului, care s-a smerit şi de aceea „s-a coborît mai îndreptat la casa sa".

Din această pildă învăţăm că adevărata viaţă după voia lui Dumnezeu, viaţa cea sfîntă trebuie să fie străbătută de smerenie, de modestie, căci numai cei smeriţi primesc har de la Dumnezeu; ea ne conduce la desăvîrşire, desăvîrşirea fiind, după învăţătura Sf. Isaac Sirul „un adînc de smerenie". De aici înţelegem că fără smerenie nu este cu putinţă să ducă cineva o viaţă aşa cum o vrea Dumnezeu.

Dar ce este smerenia? Vorbind şi scriind despre smerenie, iubitorii de Dumnezeu scot la arătare diferitele chipuri ale smereniei, feluritele roade ale ei.

Sfîntul Ioan Sinaitul, cel ce a scris Scara, spune despre „smerita cugetare" că este „înaltă" şi că este „dezrădăcinătoare a patimilor". De la cugetarea smerită, străduitorul ajunge la smerenia cea întru simţire, care schimbă la înfăţişare întreg sufletul omenesc şi îl face după chipul Domnului Hristos, cel „blînd şi smerit cu inima".

De altfel, Domnul Hristos ne şi face chemarea să ne asemănăm Lui, cel „blînd şi smerit cu inima", spunînd: „Învăţaţi de la mine, că sînt blînd şi smerit cu inima, şi veţi găsi odihnă sufletelor voastre" (Matei 11, 29). Şi e firesc să fie aşa, de vreme ce smerenia este „dezrădăcinătoarea patimilor". Este ştiut că acolo unde este nepătimirea, adică „lipsa de patimi", acolo este pace, pacea lăuntrică, fiind după învăţătura sfîntului Marcu Ascetul, „lipsa patimilor". La fel învaţă şi cuviosul Pimen, de la care ne-a rămas cuvîntul:

(Continuare în pag. 4)

INFORMAŢII

● În ziua de 26 decembrie 1977, la reşedinţa episcopală din Arad a venit în vizită dr. Iosif Constantin Drăgan, distins cu titlu de Mare Arhonte al Patriarhiei ortodoxe ecumenice a Constantinopolului.

Domnia Sa a participat la serviciul divin de la catedrala episcopală şi, la invitaţia P. S. Episcop Visarion, a luat masa la reşedinţa episcopală.

Oaspetele s-a întreţinut cu P. S. Episcop într-o ambianţă cordială.

● Duminică, 8 ianuarie 1978, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica parohială din cartierul Ioşia al Oradiei (preoţi Gr. Buciuman şi I. Popa), unde a ţinut un ziditor cuvînt de învăţătură, îndemnînd pe credincioşi să muncească şi în noul an cu rîvnă sporită pentru mărirea prestigiului ţării şi Bisericii noastre strămoşeşti în lume.

● Duminică, 8 ianuarie 1978, P. S. arhiereu-vicar Gherasim Hunedoreanul a săvîrşit, din încredinţarea P. S. Episcop Visarion al Aradului, Sf. Liturghie în catedrala din Lipova, unde timp de peste 300 ani (1408—1716) a fost reşedinţă episcopală. În cadrul Sf. Liturghii C. diacon V. Anastasoaiei a fost hirotonit preot pentru parohia Teliucul Inferior (prot. Deva).

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. C. prot. V. Pereteatcu a făcut un istoric al bisericii, veche de cîteva sute de ani, al parohiei cu trecutul său bogat în fapte semnificative pentru istoria Bisericii.

În cuvîntarea rostită, P. S. arhiereu-vicar Gherasim a îndemnat credincioşii la unitate de credinţă, la dragoste faţă de ţară şi Biserica străbună.

● Duminică, 15 ianuarie 1978, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a săvîrşit Sf. Liturghie la biserica din Olosig—Oradea (pr. A. Muset), în cadrul căreia a hirotonit întru preot pe tînărul licenţiat în Teologie, Vasile Coltan, pentru parohia Vetiş (Satu Mare).

În cuvîntul de învăţătură, P. S. Sa a făcut stăruitoare îndemnuri celor de faţă ca noul an în care am intrat să fie un fericit prilej de a ne arăta virtuţile creatoare prin realizări tot mai folositoare Patriei şi Bisericii strămoşeşti.

● Duminică, 22 ianuarie 1978, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica parohială din centrul protopopesc Marghita (preoţi P. Plumbaş şi V. Chiroşcă), jud. Bihor, răspunsurile fiind date de credincioşi şi de corul mixt al bisericii din parohia Chiribiş.

În bogatul cuvînt de învăţătură rostit, P. S. Sa a apreciat progresul făcut în ultimii ani în viaţa religios-morală şi cetăţănească a credincioşilor din oraşul Marghita, arătîndu-şi dorinţa ca aceasta să propăşească şi mai mult.

De asemenea, şi-a exprimat bucuria că la Sf. Liturghie au asistat şi preoţii romano-catolic şi reformat din localitate, fiind aceasta o formă de manifestare a ecumenismului local, îndemnîndu-i pe credincioşii noştri să trăiască în relaţii de bună înţelegere cu cei ai celorlalte culte.

Tot cu acest prilej, s-a făcut şi slujba de binecuvîntare a noii case parohiale, destinată ca locuinţă pentru preotul din al doilea post de paroh.

● În 17 ianuarie 1978, s-a ţinut, sub preşedinţia P. S. Episcop Vasile, întîia conferinţă administrativă pe anul 1978 cu protopopii din Eparhia Oradiei şi cu cadrele de conducere de la Centrul eparhial.

S-a analizat, pe protopopiate, activitatea religios-morală, administrativă şi gospodărească depusă de preoţime şi de corporaţiile parohiale în anul 1977 şi — în lumina indicaţiilor date de P. S. Sa — s-au examinat posibilităţille şi modalităţile de desfăşurare a unei munci pastorale cu roade şi mai bune şi mai bogate în noul an în care am intrat.

● Sîmbătă, 28 ianuarie 1978, la reşedinţa mitropolitană din Sibiu a avut loc consfătuirea trimestrială de lucru cu P. C. protopopi, cadrele de conducere de la Centrul arhiepiscopesc, Institutul Teologic Universitar din Sibiu şi Mănăstirea Brâncoveanu.

Consfătuirea s-a desfăşurat sub conducerea Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului şi s-a analizat activitatea pastoral-duhovnicească şi gospodărească din trim. IV 1977, trăgîndu-se totodată concluzii pentru o mai rodnică lucrare în viitor.

A reieşit şi de data aceasta necesitatea unei mai intense activităţi de teren, ca şi buna cunoaştere a parohiilor, cunoaştere a credincioşilor, prezenţa activă în parohie a preoţilor, sancţionarea cazurilor de indisciplină, sprijinirea lucrărilor de interes obştesc etc.

*

● Ziua de 3 decembrie 1977 a fost dedicată şedinţei Consiliului Eparhial la Eparhia Alba Iuliei, în care au fost prezentate dările de seamă (rapoartele generale) ale celor trei secţii, administrativ bisericească, culturală şi economică de faţă fiind reprezentantul Departamentului Cultelor.

A doua zi s-au desfăşurat în plen lucrările Adunării Eparhiale fiind de faţă aceiaşi reprezentanţi ai judeţelor Alba, Mureş şi Harghita, precum şi alţi invitaţi clerici şi mireni.

După cuvîntul de deschidere rostit de P. S. Episcop Emilian s-au dat citire telegramelor trimise din plen conducerii superioare bisericeşti precum şi conducerii superioare de Stat. S-a trecut la citirea rapoartelor celor trei secţii şi s-a luat cuvîntul de către deputaţi clerici şi mireni şi alţi invitaţi care au scos în relief activitatea Eparhiei în frunte cu P. S. Episcop Emilian, în cei doi ani de activitate.

Au luat cuvîntul reprezentantul Departamentului Cultelor, care a relatat aspecte din trecutul istoric şi cultural al Alba Iuliei, subliniind în continuare problemele care trebuie să stea în atenţia Centrului Eparhial.

P. S. Episcop Emilian a încheiat apoi cu mulţumiri conducerii bisericeşti precum şi conducerii de Stat, în frunte cu Preşedintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu. Cu aceasta s-a încheiat Adunarea Eparhială.

A urmat apoi agapa la care au luat cuvîntul mai mulţi membri ai Adunării, preoţi şi mireni, care au apreciat activitatea Eparhiei, a celor trei secţii.

● În dorinţa de a revedea pe studenţii teologi ai Eparhiei de Alba Iulia înainte de a pleca în vacanţă de Crăciun, în ziua de 16 decembrie 1977, P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei; însoţit de secretarul eparhial Pr. Petru Pleşa, a avut o întîlnire cu studenţii Eparhiei de Alba Iulia, fiind de faţă P. C. pr. prof. Dr. Grigorie Marcu, care a prezentat P. S. Sale pe studenţi.

P. S. Sa a rostit un cuvînt în care a dat îndrumări studenţilor pentru formarea lor ca preoţi şi pentru îndeletnicirea lor din timpul vacanţei; de a fi alături de preoţi în parohie, de a-şi face un repertoriu cu colinde tradiţionale, pricestne şi cîte o predică pe care să le prezinte Centrului eparhial.

Pe linia preocupărilor muzicale, fiind de faţă şi P. C. diac. I. Popescu, au fost îndrumaţi să pună un mare accent pe cîntare, căci ei, viitorii preoţi, sînt chemaţi să întărească şi să promoveze cîntarea în comun în rîndul credincioşilor. P. S. Sa le-a promis şi trimis studenţilor cîte un calendar.

● Potrivit tradiţiilor străbune şi-n acest an P. S. Episcop Emilian, de Sf. Sărbători ale Crăciunului a rînduit să se facă serbarea Pomului de Crăciun în ziua de 23 decembrie 1977.

După un scurt cuvînt rostit de P. C. cons. Toma Păunescu, în care a arătat importanţa colindelor, P. S. Episcop Emilian şi-a exprimat simţămintele părinteşti faţă de toţi insistînd pentru păstrarea tradiţiilor strămoşeşti. După recitarea a două poezii, P. S. Sa le-a împărtăşit tuturor daruri, împreunate cu arhiereşti binecuvîntări şi urări de a petrece Sf. Sărbători ale Naşterii Domnului, Anului Nou şi Bobotezei, cu pace, sănătate şi fericire.

● P. S. Episcop Emilian a primit cu bucurie chemarea preoţilor şi credincioşilor din Blaj pentru a sărbători împreună prima zi de Crăciun în marea familie a credincioşilor din Eparhie, slujind Sf. Liturghie arhierească.

Cu acest prilej, după cuvîntul de învăţătură al P. S. Sale, presărat cu colinde cîntate de preoţi şi credincioşi, P. S. Episcop Emilian a împărţit membrilor consiliului parohial şi coralei cărţi de rugăciune, Îndreptarul ortodox, calendare şi felicitări, fiind o atmosferă de înaltă trăire duhovnicească a tradiţiilor legate de Naşterea Domnului. Tot cu această ocazie i s-a acordat o distincţie bisericească pr. Ion Cărpinişan.

În aceeaşi zi, seara, P. S. Episcop Emilian a fost chemat de preoţii şi credincioşii din eparhia Ocna Mureş, ca împreună, episcop, clerici şi credincioşi, să se împărtăşească de marele Praznic al Naşterii Domnului, în cadrul Vecerniei şi Litiei săvîrşite aici.

După Vecernie a vorbit P. C. pr. Ioan Găban, prezentînd o dare de seamă a lucrărilor din parohie.

A luat cuvîntul P. S. Episcop Emilian, care în cuvîntul său a arătat rostul unităţii de credinţă, care aduce roade în viaţa de toate zilele şi apreciind vrednicia şi strădaniile C.

(Continuare în pag. 4)

Sărbătorirea Telegrafului Român

Publicaţii de frunte din ţara noastră: *Scînteia*, nr. 11005 din 7 ianuarie 1978, *România Liberă*, nr. 10326 din 6 ianuarie 1978, *Tribuna României*, nr. 125 din 15 ianuarie 1978, *Săptămîna* din 23 decembrie 1977, *Tribuna Sibiului* ş. a. au încrestat, elogios, marele eveniment din viaţa gazetei noastre, împlinirea a 125 ani de apariţie neîntreruptă. Pentru cinstirea ce i-au făcut-o, Telegraful Român le mulţumeşte în chip călduros, cu dragoste şi recunoştinţă.

Evenimentul a fost sărbătorit la Centrul mitropolitan din Sibiu, Duminică, 22 ianuarie 1978, după Sf. Liturghie, printr-un reuşit program desfăşurat în aula Institutului nostru Teologic, în prezenţa Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului cu însoţitorii, a corpului profesoral, a studenţilor teologi şi a altor invitaţi.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de P. C. rector Grigorie Marcu.

Corul studenţilor teologi, condus de P. C. prof. I. Popescu, a interpretat apoi compoziţia bisericească „Taina creştinătăţii".

În continuare, P. C. prof. M. Păcurariu a susţinut conferinţa: *„125 de ani de apariţie neîntreruptă a Telegrafului Român."*

Împărţind vîrsta „Telegrafului Român" în trei perioade, P. C. Sa a făcut o bogată analiză a cuprinsului Telegrafului Român, cu sublinierea a ceea ce a însemnat această publicaţie pentru poporul român, a ceea ce a însemnat şi înseamnă ea pentru viaţa Bisericii noastre.

A fost interpretată compoziţia corală „Limba noastră", versuri de pr. Alex. Mateevici, muzica de Al. Cristea, după care stud. teolog din anul IV, L. Jebelean, a citit textul: „Ne cheamă Alba Iulia", apărut în Telegraful Român din 1918.

A luat apoi cuvîntul Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, care a mulţumit organizatorilor acestei festivităţi, reliefînd totodată unele aspecte din lucrarea Telegrafului Român, „născut din nevoile poporului român şi stînd în slujba acestora".

În încheiere s-a intonat Imnul de Stat al Republicii Socialiste România.

O expoziţie, organizată în holul bibliotecii mitropolitane din Sibiu de către P. C. prof. M. Păcurariu şi P. C. pr. V. Bunea, directorul bibliotecii, a fost închinată de asemenea jubileului Telegrafului Român, expoziţia bucurîndu-se de aprecierea vizitatorilor.

Prima şcoală românească

(Urmare din pag. 1)

început a şcolii, documentele sînt sporadice şi incomplete, necesitînd profunde investigaţii şi deliberări logice pentru elucidarea adevărurilor istorice.

Considerăm că este necesar ca, pe baza bogatului tezaur documentar concentrat în arhiva istorică a bisericii „Sf. Nicolae" şi prin respectarea zisei cronicarului Costin, că „toate lucrurile dacă se încep a spune din începutul său, mai lesne se înţeleg", să încercăm elucidarea acestor probleme pentru a dovedi semnificaţia focarului de cultură care s-a format aici prin contribuţia preoţilor-cărturari şi a dascălilor şcolii.

Şcoala „schismaticilor" de la anul 1399. O referire asupra şcolii româneşti din Scheii Braşovului face bula papală a lui Bonifaciu al IX-lea din 15 decembrie 1399, emisă pentru „schismaticii" (infideles) din Schei pentru a-i converti la catolicism.

În momentul în care se emitea o bulă papală pentru atragerea românilor la catolicism, nu se poate concepe că nu exista un sistem de învăţămînt ortodox, care prin poziţie şi importanţă contracara această încercare de convertire. Odată ce se emite o bulă papală, ca aceea a lui Bonifaciu al IX-lea, nu ne îndoim că exista o *şcoală de predică* prin care masele erau conştientizate şi familiarizate cu conţinutul credinţei strămoşeşti şi în acest context se scriu şi cărţile de predică, ca prime texte pe teritoriul patriei noastre. O consecinţă directă o constituie un manuscris din secolul al XII-lea, recent descoperit în arhiva istorică a bisericii, conţinînd un fragment din omiliile Sf. Ioan Gură de Aur, care cu siguranţă a putut fi folosit ca manual în cadrul şcolii de predică.

Dacă privim retrospectiv manuscrisele vechi slavone din arhiva istorică a bisericii, cît şi pe cele care s-au pierdut, dar menţionate în catastifele vechi, observăm o evidentă expresie numerică a cărţilor de morală. Şi în acest context putem înţelege de ce, mai tîrziu, popa Bratu (1559) traduce „Apostolul" şi „Omiliile lui Ioan Hristostomul" în limba română, iar prima carte a lui Coresi este „Catehismul", ele trăgîndu-şi seva din şcoala de predică care putea exista în Scheii Braşovului în secolul XII, odată ce prin concurs de împrejurări favorabile ni s-a păstrat pînă azi un exemplar din „Omilii".

Existînd la Braşov o şcoală orăşănească catolică, de unde la 1388 este recrutat Teodoric ca „rector" al şcolii orăşăneşti de la Baia Mare, nu putem să concepem că nu exista o şcoală similară şi pentru românii ortodocşi din Scheii Braşovului şi împrejurimi, menită să suplinească două necesităţi importante: menţinerea credinţei strămoşeşti şi formarea de cadre pentru legături comerciale şi culturale cu Muntenia şi Moldova. Graţie acestei formaţii intelectuale, magistratul şi domnii de peste munţi îşi formează o predilecţie din a recruta cadre din Scheii Braşovului: „Poate să socotească fieştecine — spune Cronica lui Radu Duma — precum au fost saşii (oficialităţile Braşovului) către ticăloşii (săracii) şcheai, avîndu-i la cinste şi dragoste pentru multe lucruri bune ce aveau de la şcheai, că unde era ca să trimiţă cu vreo solie, tot din Scheai trimitea şi cînd avea Sfatul nescaiva greutăţi trimitea de aducea pe protopopul şi cu doi juraţi la Sfat şi se sfătuia." Şi într-adevăr protopopul bisericii îndeplinea şi funcţia de „logofăt la Cetate", formînd o secţie a limbii române în cancelaria latină a judelui braşovean şi în acest context trebuie înţeleasă şi scrisoarea lui Neacşu de la 1521.

Pe de altă parte, documentele păstrate sub vitregia timpurilor mărturisesc chemările domnilor de peste munţi, adresate preoţilor-cărturari din Scheii Braşovului: popa Coman, popa Costea, popa Oprea etc., chemaţi de Vlad Călugărul, Laiotă Basarab ş. a. Recrutarea lor nu poate constitui decît o consecinţă a cunoaşterii limbii slavone pentru corespondanţa diplomatică cu Balcanii, a limbii latine pentru corespondenţa cu Apusul, a limbii germane pentru patriciatul local, a limbii greceşti folosită în legăturile comerciale cu Levantul, dar mai ales a limbii române pentru legăturile cu domnii români.

Prof. *V. Oltean*

Prin muzeele şi colecţiile de icoane din Arhiepiscopia Sibiului

Muzeul cuprinde într-un spaţiu restrîns multă istorie. În muzeu *vedem* dar mai ales *înţelegem*. Vedem concentrate ale culturii şi civilizaţiei şi înţelegem coordonatele diferitelor etape istorice.

Prin bogăţia de istorie pe care o expune, muzeul se aseamănă doar sărbătorilor. Şi sărbătorile înseamnă multă istorie: în ele se repetă începuturi, evenimente cruciale. Fiecare din noi avem sărbătorile noastre proprii, pentru că avem istoria noastră proprie. Ca şi sărbătorile, muzeele ne primesc mai ales în mod spiritual.

Această asemănare nu ne aparţine, ea a fost intuită pe marginea unei însemnări a unui grup de turişti olandezi, condus de Dr. W. Theunissen, profesor de filozofie şi bizantinologie, pe Cartea de aur a Colecţiei de icoane pe sticlă de la Sibiel: „Cu mare plăcere am venit în satul Dv. tot respectul nostru şi felicitări pentru grija cu care aţi strîns şi păstrat comorile culturii româneşti. Şi ce sărbătoare a însemnat pentru noi, de a asculta slujba religioasă şi cîntecele bisericeşti, precum şi frumoasele cuvinte adresate nouă de preot."

Ca şi alte Eparhii din ţara noastră, bogată în istorie, şi Arhiepiscopia Sibiului oferă privirii şi înţelegerii forme şi fapte ale trecutului bisericesc şi naţional în mai multe muzee şi colecţii de icoane. Ca şi în ceilalţi ani şi în anul abia trecut, 1977, aceste ocazii de sărbătoare, au fost vizitate de mulţi turişti români şi străini. Vom menţiona cîteva cifre şi vom transcrie din Cărţile de aur, pentru a sublinia bogăţia acestora şi îmbogăţirea lor din comorile noastre naţionale.

Biserica „Sf. Nicolae" şi Muzeul din Şcheii Braşovului au fost vizitate în cursul anului 1977 de peste 50.000 de persoane, dintre care 19.000 străini, din mai multe ţări. Iată cu ce cuvinte îşi lasă numele în Cartea de aur, Addon Bakar, preşedintele Centrului de seismologie din Iran: „Delegaţia mea a fost atrasă de acest muzeu al poporului care a luptat pentru păstrarea originii şi unităţii sale naţionale de multă vreme în condiţii dificile. Noi sîntem foarte mulţumiţi că am avut posibilitatea să vizităm acest templu cultural, în care am aflat legăturile poporului român cu toate popoarele lumii." O delegaţie oficială din R. D. G. scrie: „Acest muzeu se compune din importante şi nemuritoare imagini ale măreţiei culturii şi îndepărtatelor tradiţii ale poporului român. Noi am fost încîntaţi de legăturile cu poporul nostru de-a lungul veacurilor." Redactorul şef al unui ziar oficial din Cuba, Alina Martensen, scrie: „Profund impresionat cum poporul român şi-a putut conserva rezervele sale culturale şi maniera în care şi-a realizat idealul de unitate naţională în acest loc de extraordinară documentare, imperativ al propriei sale istorii. Acest centru cultural constituie un monument al patriotismului românilor în lupta energică pentru realizarea idealurilor culturale." Ministrul minelor şi geologiei din rep. Burundi, scria în Cartea de aur a bisericii Sf. Nicolae: „Cuvîntul de ordine al acestei biserici este pacea şi înţelegerea pe acest pămînt. Eu sînt fericit de acest cuvînt de ordine. Trăiască frăţia în lume!" „Grupul de turişti americani Bungress—Travel — redăm din menţionata carte — am fost foarte plăcuţi impresionaţi de monumentul istoric vizitat, de lăcaşul sfînt al credincioşilor din Braşov." O delegaţie a Consiliului Culturii din Bulgaria: „Am văzut cu mare interes muzeul primei şcoli româneşti din Şcheii Braşovului, prima şcoală înfiinţată în Transilvania în sec. al XIV-lea. Sînt mîndru că Petre Beron a tipărit aici primul abecedar bulgar. Şcoala este o mîndrie a românilor şi un factor al educaţiei naţionale." „Am intrat în acest muzeu cu cel mai curat cuget românesc, ştiind că voi găsi aici marele suflet al românilor pămîntului transilvan. Sînt mîndru că sînt român, sînt fericit că sînt liber s-o spun" — semnează dramaturgul Dan Terchilă şi poetul Ion Iordache. O delegaţie bancară din Anglia scrie: „Această vizită la prima şcoală românească ne-a inspirat o deosebită admiraţie. Ea constituie un important centru cultural pentru întreaga Românie."

Şi Mănăstirea Brâncoveanu, de la Sîmbăta de Sus, şi-a avut, ca şi în ceilalţi ani, vizitatori, peste 45.000, dintre care 20.000 străini. Şi poate că cifrele spun puţin de frumuseţea acestei aşezări şi de multa istorie care s-a scris pe aceste locuri. Umbra marelui voievod şi martir Brâncoveanu lasă peste înserarea coborîndă de pe crestele munţilor Făgăraş atîta linişte, pace şi mîndrie.

Biserica, monument istoric, şi Colecţia de icoane pe sticlă de la Sibiel au fost vizitate de peste 5.350 persoane, dintre care 2.400 străini, din peste 20 ţări: Anglia, Austria, Belgia, Canada, Cehoslovacia, Danemarca, Elveţia Filipine, Franţa, Grecia, Israel, Iugoslavia, Italia, Olanda, Polonia, R. F. G., R. D. G., Suedia, Spania, S. U. A., Ungaria, U. R. S. S., Bulgaria ş. a.

Un grup din R. F. G. scria în Cartea de Aur: „Este o colecţie de icoane foarte expresivă. Prin ea se deschide o privire în vechea artă românească a picturii pe sticlă." Un grup din Grecia: „E plăcut să vezi că arta poporului e atît de respectată şi continuată." O delegaţie din California, abia stăpînindu-şi emoţia, scrie: „Fantastice icoane! Minunat popor!" „Grupul francez Transtours — desprindem din menţionata carte — este aproape mut de admiraţie faţă de bogăţia colecţiei, frumuseţea acestei opere, dar mai ales faţă de geniul artistic românesc, faţă de conştiinţa puternică a poporului... Nu pot exprima ceea ce simt, privind o minune atît de mare." O ziaristă din Filipine: „Sper şi am credinţa, că mulţi mai mulţi oameni din întreaga lume vor veni la Sibiel, nu numai ca să vadă icoanele dar ca să şi simtă sufletul bun al oamenilor. La mulţi ani!" O cercetătoare din Paris scrie: „Venită din Paris pentru a studia obiceiurile populare ale regiunii Sibiului, am descoperit cu admiraţie acest muzeu extrem de bogat şi de interesant, cu o artă populară necunoscută pentru francezi şi totuşi atît de luminoasă. Voi rămîne multă vreme impresionată de această vizită la Sibiel." Prof. Heyer de la Facultatea de Teologie din Heidelberg, însoţit de Î. P. S. Nicolae, Mitropolitul Ardealului, a scris: „Mulţumitor, cu Eminenţa Sa Mitropolit şi D-l Şebu, pentru a fi venit aici în acest original muzeu de icoane, scriu aceste rînduri..." Î. P. S. Mitropolit Nicolae a scris: „Binecuvintez lucrarea românească şi frumuseţea bisericii şi a icoanelor care mărturisesc despre vechimea poporului nostru şi despre spiritul creator, artistic, în Duhul lui Iisus Hristos, Domnul nostru, Mulţumiri pentru toţi ostenitorii acestui aşezămînt."

Multe alte bogate şi expresive însemnări, aparţinătoare unor personalităţi de seamă din ţară şi de peste hotare, încearcă să dea glas înaltelor simţiri ce cuprind sufletul, în mod sărbătoresc, la vizitarea acestor muzee şi colecţii de icoane, între care se numără şi *Catedrala mitropolitană din Sibiu.*

Ele îndeamnă la meditaţie asupra artei şi istoriei poporului nostru şi cheamă pe cei ce încă nu le-au văzut, la grabnică întîlnire. O întîlnire cu sufletul poporului străbun, cu credinţa lui exprimată artistic, cu noi înşine.

C. Todeasă

INFORMAŢII

(Continuare în pag. 3)

preot Ioan Găban, P. S. Sa i-a acordat o distincţie bisericească.

A urmat apoi binecuvîntarea casei parohiale şi îndătinata agapă la care corul parohiei s-a produs într-o atmosferă din cele mai plăcute.

● În ziua de 26. XII. 1977, P. S. Episcop Emilian a trăit bucuria zilelor Crăciunului cu credincioşii care frecventează Catedrala Episcopală, în cadrul Sf. Liturghii care s-a oficiat de soborul de preoţi slujitori. Dragostea faţă de tradiţiile strămoşeşti a fost sporită de cuvîntul plin de însufleţire al P. S. Episcop Emilian şi încununat apoi cu acordarea rangului de arhimandrit P. C. protos. Matei Bordoş.

În după-amiaza aceleiaşi zile P. S. Sa, însoţit de colaboratorii săi apropiaţi, a făcut o vizită de felicitare cu prilejul Praznicului Naşterii Domnului, Excelenţelor lor Márton Áron şi Jakab Antal, episcopi romano-catolici, de faţă fiind P. C. pr. Srös Ludovic, Directorul Cancelariei Episcopale, P. C. pr. Csiki Dionisie, secretar eparhial. S-au purtat discuţii legate de pastoraţie, de colindele tradiţionale, care au fost interpretate de toţi cei prezenţi.

Întîlnirea s-a desfăşurat într-o atmosferă de înălţare duhovnicească şi dragoste ecumenistă.

Pr. *Petru Pleşa*, secretar eparhial

Ioan Droc:
Expoziţiunea de la Paris

Astăzi însemnările de călătorie nu se mai citesc cu interesul de odinioară, pentru că a călători a devenit un fapt comun, nu mai constituie o aventură. Altfel stăteau lucrările în veacul trecut de pildă, cînd Ioan Droc se pregătea să plece la Paris cu prilejul Expoziţiunii universale din 1878: „Aflu de prisos a enara pe larg impresiile cu care m-am despărţit de patrie, pentru că ori şi cui îi este cunoscut că omul (...), care d. e. n-a văzut oraş mai mare decît Bucureştii, nu va putea pleca de acasă într-un voiaj aşa de mare fără oarecare ezitare şi sfială."

Cine este Ioan Droc? Fecior de preot din Răşinari, s-a născut la 1836. A studiat gimnaziul şi teologia la Sibiu, devenind preot şi protopop la Miercurea Sibiului, unde, prin vrednicia lui, s-a durat o frumoasă biserică. A fost o figură impunătoare de preot transilvănean şi se pare că scriitorul Duiliu Zamfirescu care l-a vizitat în parohia lui l-a avut ca model în conturarea figurii protopopului Marcu Stamate din romanul Îndreptări. A murit în anul 1917 şi, neavînd copii, donează averea sa, „ca să fie izvor de binefacere pentru neamul şi Biserica noastră". O viaţă „vrednică de remarcat în anumite frămîntări şi creaţiuni". Una dintre acestea este însemnarea de călătorie *Expoziţiunea de la Paris*, scrisă la întoarcerea în patrie şi publicată în „Telegraful Român" pe anii 1878 şi 1897. Cartea se aseamănă cu *Însemnarea călătoriei...* lui Dinicu Golescu, de la a cărui naştere s-au împlinit în februarie a. c. 200 de ani. Îl anima aceeaşi dorinţă de a-şi instrui şi educa patrioţii, pentru că o caracteristică a jurnalului de călătorie din literatura noastră este latura sa utilitară, călătoria făcută cu un anume scop practic; voiajul de dragul reveriei sau al visării romantice fiind aproape necunoscut scriitorilor români. Itinerariul urmează principalele oraşe, cu însemnări despre economie, viaţă culturală, valori artistice. Ca şi la Dinicu Golescu o slabă vibraţie artistică în faţa peisajului, consemnat doar în aspectele lui generale, şi tot ca la bătrînul boier muntean un „dor de patrie", care-l aduce repede în ţară: „Într-adevăr, întîmplîndu-se ca cineva să se dezguste vreodată de patria sa, va face bine să plece în străinătate pentru că aşa-şi va curma desigur boala, iar iubirea de patrie va renaşte cu puteri noi" (p. 28—29).

Prin apariţia cărţii *Expoziţiunea de la Paris*, pentru prima dată în volum, în anul 1976, Editura Dacia din Cluj-Napoca şi autorul ediţiei Constantin Hîrlău au reintrodus în publicistica românească un nume de preot cărturar ce s-a străduit pentru „creşterea limbii româneşti şi a patriei cinstire".

Ion Buzaşi

În preajma Sfintelor Paşti

(Urmare din pag. 2)

„Cel ce se prihăneşte (se învinuieşte) pe sine, în tot locul are odihnă".

În lumina acestor învăţături, smerenia o cunoaştem, din liniştea sufletească, pe care o aduce ea în toţi cei smeriţi; o cunoaştem din pacea izvorîtă din nepătimire; o cunoaştem din odihna statornică pe care o avem, oricare ar fi schimbările din jurul nostru, oricare ar fi împrejurările în care trăim; o cunoaştem, mai cu seamă, din neclintirea în bine, la care ajunge şi în care stăruieşte omul smerit.

Prin urmare, dovada de căpetenie că smerenia este de faţă în sufletul cuiva o avem din liniştea, pacea, odihna şi bucuria pe care le rodeşte smerenia şi cu care trăieşte cel smerit. Acestea lipsind din sufletul şi din viaţa noastră, este de la sine înţeles că lipseşte şi smerenia prin care ele există. Toţi cei smeriţi s-au bucurat văzînd că s-a împlinit în ei făgăduinţa dată de Domnul Hristos celor blînzi şi smeriţi cu inima.

Despre smerenie mai ştim că este puterea care biruieşte cursele vrăjmaşilor. Aceasta i s-a arătat cuviosului Antonie cel Mare, care văzînd mulţimea şi felurimea curselor vrăjmaşului mîntuirii noastre, întinse pe pămînt, şi întrebînd: oare cine poate să se mîntuiască şi să biruiască pe acestea? a auzit glas de sus care a zis: „smerenia". Smerenia este mai puternică decît uneltirile potrivnicului, pentru că, după cuvîntul din Pateric: „Smerenia arde pe draci". Din aceasta înţelegem că, cel smerit, avîndu-l pe Dumnezeu într-ajutor, este biruitor asupra tuturor ispitelor, pe cînd „pedeapsa celui mîndru este căderea", de unde înţelegem că de cîte ori ni se întîmplă să cădem în ispite, avem dovada că mîndria a luat-o înaintea căderii, pentru că este ştiut că „Dumnezeu celor mîndri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dăruieşte dar" (I Petru 5, 5).

Dacă în viaţa noastră este de multe ori nelinişte şi îngrijorare, tulburare şi zbucium, dacă adeseori cădem în ispitele care vin asupra noastră, aceasta ni se întîmplă şi din pricină că n-avem smerenie, care să ne înalţe mai presus de toate cele nedorite. Mai ales în astfel de situaţii să ne aducem aminte de cuvîntul care zice: „cel ce se smereşte pe sine, se va înălţa".

E vremea acum să ne întrebăm: cum putem ajunge să avem şi noi o astfel de virtute minunată şi cuprinzătoare şi atît de trebuitoare? Răspuns la această întrebare găsim în învăţăturile de Dumnezeu purtătorilor Părinţilor noştri. Astfel cuviosul Titoe ne spune că la smerenie se ajunge prin rugăciune, prin osteneală trupească şi sufletească. Cuviosul Dorotei mai adaugă la aceasta şi silinţa de a împlini omul toate poruncile lui Dumnezeu, iar sfîntul Ioan Sinaitul ne arată că mult se foloseşte omul credincios întru dobîndirea smereniei, cînd se supune cu ascultare unui îndrumător duhovnicesc şi primeşte sfatul cu simplitate şi fără împotrivire. Mai spun Părinţii că este pe calea smereniei cel ce se sileşte să-l socotească pe oricare mai bun decît pe sine însuşi. Merge pe calea smereniei acela care plugăreşte mereu cu plugăria sufletului. Noi cei ce mărturisim pe Domnul Hristos în Biserica Sa cea sfîntă să ne preocupăm continuu de hrănirea şi cultivarea sufletului nostru, din care să smulgem tot ce-i dăunează, ajutînd să crească cît mai drept şi luminos. Una din căile pe care ajungem la această creştere este, după cum am văzut, smerenia, modestia, simplitatea.

Dacă le ştim acestea şi după putere le şi împlinim, putem avea nădejdea că la Sf. Paşti, cînd vom fi chemaţi în chip deosebit „să zicem fraţilor şi celor ce ne urăsc pe noi şi să iertăm toate pentru înviere", vom putea împlini aceasta cu bucurie şi vom avea cuvenita vrednicie să cîntăm: „Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcînd şi celor din morminte viaţă dăruindu-le". Odată ajunşi la această statornicie în bine, vom rămîne în ea şi vom înainta spre alte pozitive biruinţe, care toate la un loc sînt alcătuitoare de fericire.

Ierod. *Teofil Părăian*

REDACŢIA: Secţia culturală a Consiliului arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 126 Sibiu, 15 martie 1978 Nr. 11—12

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ABONAMENTUL:
Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona. adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

Credinţa noastră

65. Biserica Ortodoxă Română (III)

În secolele XVI şi XVII viaţa bisericească îşi continuă existenţa în Moldova, bîntuită de frămîntări şi lupte necontenite pentru domnie. Vom aminti figura luminoasă a mitropolitului Grigorie Roşca, cel care adaugă un pridvor Mănăstirii Voroneţ şi o zugrăveşte pe dinafară în 1547. Picturile de la Voroneţ rămîn între cele mai interesante din întreaga Ortodoxie, făcînd din Voroneţ o valoare inestimabilă.

Altă figură luminoasă pe scaunul Mitropoliei Moldovei în prima jumătate a secolului al XVII-lea a fost Anastasie Crimca, ctitorul Mănăstirii Dragomirna. Această mănăstire este deosebită de celelalte mănăstiri din Moldova prin înălţimea ei neobişnuită şi prin împodobirea turlei cu ornamente săpate în piatră. Anastasie Crimca a întemeiat un spital la Suceava şi o bolniţă la Mănăstirea Dragomirna, a fost un mare artist şi un mare miniaturist în arta bisericească. A scris un Tetraevanghel în limba slavonă şi un Apostol care se găseşte azi la Viena. Pe acest Apostol şi-a scris testamentul prin care arunca anatema asupra celui ce va închina Mănăstirea Dragomirna locurilor sfinte din Ierusalim sau Athos, cum era obiceiul vremii.

În această perioadă s-au zidit mai multe mănăstiri şi biserici, din care vom aminti doar cîteva: Probota, catedrala episcopală din Roman, biserica Mănăstirii Moldoviţa de către Petru Rareş, Mănăstirea Slatina a lui Alexandru Lăpuşneanu; Mănăstirea Sucevita — ctitoria Movileştilor — iar în secolul XVII Dragomirna şi Secu. În arta bisericească elementul preponderent este pictura exterioară a mănăstirilor Voroneţ, Humor, Moldoviţa, Sucevita şi Arbore. Un avînt deosebit îl ia sculptura în piatră şi lemn, broderia, arta miniaturii, lucrul metalelor preţioase.

În Transilvania în secolul XVI este atestată documentar episcopia Vadului, despre care unii istorici cred că a fost întemeiată de Ştefan cel Mare, stăpînul Ciceului şi Cetăţii de Baltă. Aceste cetăţi au rămas multă vreme sub stăpînirea domnilor Moldovei, împreună cu Bistriţa, Rodna şi Ungurăşul, cucerite de Petru Rareş în 1529.

În a doua jumătate a secolului al XVI-lea sediul Mitropoliei Transilvaniei s-a mutat de la Feleac la Geoagiu (jud. Alba). Primul mitropolit aici a fost Hristofor (1557), care urma să se bucure de toate drepturile pe care le avea această „episcopie" „din vechime", ceea ce dovedeşte că ea exista mai de mult. Din a doua jumătate a secolului XVI sediul Mitropoliei ortodoxe române s-a stabilit la Bălgrad (Alba Iulia) cu Eftimie, Hristofor şi Ghenadie. În anul 1597 cînd Mihai Viteazul a vizitat pe principele Transilvaniei la Alba Iulia, acesta i-a îngăduit să zidească o biserică mitropolitană, ca reşedinţă potrivită mitropolitului Ioan de la Prislop. Biserica aceasta şi reşedinţa au fost dărîmate mai tîrziu de stăpînirea austriacă.

Biserica Ortodoxă Română transilvăneană şi-a desfăşurat activitatea ajutată de domnii Ţării Româneşti şi ai Moldovei.

La începutul secolului XVI, sub domnia lui Radu cel Mare, ia fiinţă în Ţara Românească prima tipografie cu litere cirilice prin călugărul Macarie. Acesta tipăreşte trei cărţi în limba slavonă: Liturghierul, Octoihul şi Tetraevanghelul (1508—1512). Activitatea tipografiei a încetat după această dată şi s-a reluat abia după 33 ani de către Dimitrie Liubavici. Acesta a tipărit un Molitvelnic, o Pravilă, un Praxiu (Apostol). Din acest Apostol s-a tipărit o ediţie şi pentru Moldova, dovedind prin aceasta conştiinţa unităţii de neam.

În Transilvania a existat încă de la începutul sec. XVI o tipografie cu litere cirilice condusă de Filip Moldoveanul în Sibiu. Acest meşter tipograf este primul care tipăreşte cărţi în limba română: un Catehism în 1544 în românește, un Tetraevanghel în slavonește, terminat în 1546, şi un Tetraevanghel slavo-român, păstrat numai fragmentar, fără să i se cunoască anul tipăririi. Aceasta este prima tipăritură bilingvă necesară pentru cunoaşterea textului Sfintei Scripturi de către credincioşii ortodocşi români. Cu Filip Moldoveanul încep tipăriturile în limba română. El este primul tipograf român cunoscut şi unul dintre primii diplomaţi români din Transilvania.

În Moldova a fost înfiinţată prima tipografie de către mitropolitul Varlaam, mare cărturar al timpului său, sprijinit de Vasile Lupu. Tipografia a fost aşezată la Mănăstirea Trei Ierarhi din Iaşi şi condusă de tipograful Sofronie Poceaţchi, trimis de Petru Movilă, mitropolitul Kievului, român de origine din familia domnitoare a Movileştilor.

Urmaşul lui Dimitrie Liubavici în Ţara Românească a fost Diaconul Coresi, originar din Tîrgovişte. Acesta tipăreşte prima carte la Braşov: un Octoih slavon în 1556. Cartea are pe frontispiciu stema Ţării Româneşti şi aminteşte de Alexandru Lăpuşneanu, Domnul Moldovei, Pătraşcu cel Bun al Ţării Româneşti şi Sigismund Zapolya, principele Transilvaniei. Ea dovedeşte unitatea de neam şi credinţă a românilor din cele trei ţări surori. Coresi s-a întors la Tîrgovişte unde a tipărit un Triod-Penticostar în 1557—1558 şi a revenit la Braşov unde a rămas definitiv. În Transilvania circulau de mai multă vreme în manuscris traduceri în românește ale unor cărţi bisericeşti: Codicele Voroneţean, Psaltirea Şcheiană, Psaltirea Voroneţeană şi Psaltirea Hurmuzachi, care se consideră că au apărut în Maramureş. Prima carte tipărită după stabilirea definitivă a lui Coresi la Braşov se intitula: „Întrebare creştinească", apărută în 1559. Ea a fost tipărită cu aprobarea principelui Transilvaniei şi a episcopului Sava al Geoagiului şi era închinată mitropolitului Efrem al Ungro-Vlahiei. Coresi a tipărit mai multe cărţi în limba română: Tetraevanghel, Apostol, o Pravilă a Sfinţilor Părinţi, Tîlcul Evangheliilor. În slavonă a tipărit un Tetraevanghel, un Sbornic, Octoih, o Psaltire etc. Ultima şi cea mai de seamă carte tipărită de Coresi este Evanghelia cu învăţătură sau Cazania, apărută în 1581. Ea e o traducere de pe un text slavon a omiliilor greceşti, scrise de patriarhul ecumenic Ioan Caleca (1334—1347). Cartea a fost găsită de Coresi la mitropolitul Serafim al Ungro-Vlahiei şi s-a tipărit cu aprobarea mitropolitului Ghenadie al Transilvaniei. Se simţea nevoia unei asemenea cărţi pentru preoţii ortodocşi români. Tipăriturile lui Coresi au o foarte mare importanţă pentru că au contribuit la formarea unei limbi unitare. El a corectat şi îndreptat vechile traduceri, înlăturînd arhaismele. Astfel limba română s-a impus prin tipăriturile lui Coresi ca limbă unitară pentru toţi românii. Aceste tipărituri au avut o largă circulaţie, contribuind la unitatea limbii române în Biserică. Datorită tipăriturilor lui s-a răspîndit scrisul românesc, ştiinţa de carte în românește. A început să fie înlocuită treptat limba slavonă din Biserică şi din cancelariile domneşti. Pe de altă parte, cărţile tipărite de

(Continuare în pag. a 3-a)

Pîine pentru suflet

LEGĂMÎNT

„... *Voiesc* a lucra numai pentru mîntuirea sufletească a turmei duhovniceşti, încredinţată mie. Voi îndrepta viaţa mea după învăţăturile sfinte ale Evangheliei, ale Sfinţilor Apostoli, ale canoanelor şi ale învăţăturilor Sfinţilor Părinţi ai Bisericii Ortodoxe. *Nu voi uita* niciodată cuvintele Sfîntului Apostol Pavel, care cere preotului să fie „fără prihană, bărbat al unei femei, treaz, întreg la minte, cucernic, iubitor de străini, învăţător, nebeţiv, negrabnic a bate, neagonisitor de cîştig urît, ci blînd, nesfadnic, neiubitor de argint, bine chivernisindu-şi casa sa, prunci avînd ascultători, cu toată cucernicia" (I Timotei 3, 1—4).

Şi iarăşi mărturisesc: „Descoperind şi cunoscînd în mine însuşirile care după învăţătura Sfîntului Apostol Pavel se cer de la un slujitor al Bisericii Domnului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, *fac făgăduinţa sărbătorească*, că de la acelea nicicînd nu mă voi abate, ci mai vîrtos voi năzui a le cultiva şi a le desăvîrşi în mine, făcîndu-mă pildă credincioşilor cu cuvîntul, cu viaţa, cu dragostea, cu credinţa şi cu curăţenia vieţii trupeşti şi sufleteşti, mă voi arăta prin faptă totdeauna vrednic de misiunea preoţească. Toate acestea strîns a le păzi şi a le urma mă oblig, prin cuvîntul meu bine gîndit şi cîntărit... Îndeosebi *făgăduiesc* că voi purta cu cinste şi demnitate haina preoţească, prescrisă de autoritatea bisericească. *Făgăduiesc*, mai departe, că voi păstori pe credincioşii mei cu blîndeţe, şi cu răbdare, că voi săvîrşi cu evlavie sfintele slujbe în biserică, nu voi înceta a vesti credincioşilor mei cu cuvîntul şi cu fapta lumina cunoştinţei de Dumnezeu, arătîndu-le calea care duce la fericirea vremelnică şi veşnică..."

Ne oprim aici cu legămîntul şi mărturisirea pe care am făcut-o atunci cînd am fost hirotoniţi ca preoţi. Îţi mai aduci aminte, frate preot, de acest moment din viaţa ta? Cîţi ani au trecut de atunci? Zece, cincisprezece sau mai mulţi! Îţi aduci aminte fiorul sfînt cu care le-ai rostit? Îţi aminteşti că atunci s-a aprins în suflet o flacără şi că ai făgăduit să nu o laşi să se stingă? Îţi aduci aminte ce mi-ai spus: „Azi este ziua convertirii mele".

Acum, după atîţia ani, este vremea să ne întrebăm: Cum ne-am ţinut acest legămînt? Ce am împlinit din acest program, din acest dumnezeiesc statut al misiunii noastre preoţeşti? De cîte ori l-am recitit? De cîte ori am examinat şi am făcut bilanţul; cît am împlinit din el şi ce a rămas neîmplinit? De cîte ori am confruntat mărturisirea noastră cu viaţa noastră? De cîte ori am privit la luminile pe care le aruncă asupra datoriei noastre de păstori sufleteşti, a datoriei noastre de mesageri ai Evangheliei lui Hristos?

Am meditat noi oare îndeajuns asupra conţinutului acestui legămînt, asupra însemnătăţii şi necesităţii lui, asupra valorii lui pentru viaţa noastră personală şi pentru viaţa credincioşilor noştri?

Poate nu ne-am dat şi nu ne dăm seama cît de realist este acest program de activitate preoţească, cît de folositor este îmbunătăţirii condiţiei morale a credincioşilor noştri.

Ai băgat de seamă cît de cuprinzătoare este această „magna carta" a activităţii unui preot! Cît de mult este legat idealul de realitate, cuvîntul de faptă, sufletul de trup, vocaţia mîntuirii vremelnice, de cea a mîntuirii veşnice?

După ani şi ani de la rostirea lui în faţa altarului, ne-am putut convinge de importanţa propovăduirii prin fapte, despre puterea convertitoare

(Continuare în pag. a 2-a)

Limba vechilor cazanii...

Începuturile limbii române la strămoşii noştri geto-daco-carpi stau în strînsă legătură cu romanizarea lor, care s-a încheiat pînă în sec. VII. Dar Sf. Apostol Pavel precizase de la început, că în Biserică sînt unii „care vorbesc în limbi" (I Cor. 12, 30), spre a vesti Sf. Evanghelie, că cel ce grăieşte în limbi pe sine se zideşte (I Cor. 14, 4) şi amintea de cel ce grăieşte în limbi, dacă tălmăceşte, pentru ca Biserica să ia zidire (v. 5). Apoi încheia cu afirmaţia: „Dacă nu cunosc înţelesul graiului, voi fi un străin pentru cel ce vorbeşte şi cel ce vorbeşte va fi un străin pentru mine" (v. 11), şi mai ales: „În biserică voiesc să grăiesc mai bine cinci cuvinte cu înţeles, decît zece mii de cuvinte în limbi" (v. 19). Pe această afirmaţie se baza apoi traducerea de timpuriu a Sf. Scripturi în limbi populare-naţionale, spre a fi înţeleasă.

Nici strămoşii noştri români nu au făcut altfel, aşa că au început şi ei să grăiască în Biserică „pre limba lor", fapt dovedit de argumentul filologic creştin românesc. Chiar dacă spre sfîrşitul sec. XI, arhiepiscopul Teofilact al Ohridei impusese „valahilor" limba slavonă-cirilică bisericească, ei totuşi o foloseau în continuare. Astfel se va fi vorbit şi vestit românește pe lîngă biserica de la mănăstirea Sf. Ioan de la Murașana (Morisena) din sec. XI; apoi în cadrul „Mitropoliei Celţiniei şi Gorjului", de la Mare peste Carpaţi spre podişul Transilvaniei, care o fost urmată de „Mitropolia Vicinei", în cursul sec. XI—XIV; în biserica Sf. Nicolae de la Şcheii Braşovului, în bisericile de la Densuş, Prislop, Strei şi Sîntămaria Orlea din ţara Haţegului, la mănăstirea Sf. Mihail din Peri Maramureşului, la biserica Sf. Nicoară-vechi din Argeş, la biserica Bogdana din Rădăuţi, la mănăstirile Moldoviţei şi Neamţului şi în altele, toate cu origine din sec. XIII—XIV, chiar dacă la început erau numai din lemn. Textele erau copiate de dieci pricepuţi, dar şi mai puţin versaţi, şi astfel se explică uneori deosebirea între pronunţarea românească faţă de grafica scrisului.

De aceea filologul creştin sîrbo-bulgar Constantin Kostenetki menţiona în lucrarea sa „Cuvînt despre litere", din 1420—1426, că la „valahi" există litere cirilice speciale pentru limba lor. Astfel era numai firesc, ca la acest „impuls autohton", mitropolitul Teoctist al Moldovei să oficializeze, pe la 1453, pentru Biserică cirilica românească, înţeleasă în toate locurile locuite de români, cum se exprima cărturarul Dimitrie Cantemir în „Descrierea Moldovei" alcătuită în 1716 pentru Academia de ştiinţe de la Berlin, la care ajunse membru cu puţin înainte. În consecinţă textele bisericeşti în cirilica românească se traduceau şi se copiau de acum înainte tot mai frecvent, atît cu privire la texte biblice, cît şi la vestirea cuvîntului, a învăţăturii, prin cazanii variate.

Astfel constată cercetătorii M. Teodorescu şi I. Gheţie, în lucrarea: „Manuscrisul de la Ieud", Edit. Academiei, Bucureşti, 1977, orientată după Manuscrisul Academiei R. S.R., nr. 5032, donat de Andrei Bârseanul, că el cuprinde mai multe texte slavone şi româneşti, presupuse pentru sec. XVI, între care şi „Învăţătură-cazanie despre Sf. Împărtăşanie" (p. 166—170). Ea avea titlul slavon, dar conţinutul este în limba română. Desprindem din el următoarele texte, care cuprind şi rotacisme, adică înlocuirea lui „n" între două vocale cu litera „r". Iată: „Veriţi frat, veriţi părinţi, de toată vrîsta... de ascultaţi toţi carii vor priimească şi să ia sfînta cumerecătură, care au zis domnul nostru Iisus Hristos... Preuţii carii slujesc îraintea sfintei beserici.... Derept ace, fraţi întîi să lepădăm de la noi toate rautăţile... şi nime să nu fie în doau laturi gîndind ca Iuda..., să nu ne apropiem ca la un lucru prost, nepocaiţi sau neispitiţi de credinţă, sau învrăjbiţi fiind, ce aşa să apropiaţi cu mare credinţă şi luminaţi în curăţie şi dragoste..." şi urmează explicarea mai amănunţită că cei care totuşi se vor apropia fără credinţă, vor ajunge la judecata finală.

Analizînd acest text, cercetătorul D. Şerbu a precizat în articolele sale analitice din rev. „Tribuna" din 24 februarie şi 3 martie 1977, că: textul este foarte vechi, mult mai vechi decît cel din scrisoarea lui Neacşu din 1521, şi aceasta cu atît mai mult, că el poartă chiar datarea precisă de „văleat 6900", ceea ce corespunde cu anul 1391/2. Astfel acest text se prezintă ca cel mai vechi păstrat în manuscris şi într-un codice relativ mai nou faţă de el, în limba populară „rotacizantă" din nordul ţării (Maramureş—Moldova) şi din el se desprinde o limbă românească frumoasă şi vie, plină de îndemn. Astfel el adevereşte că şi în Biserica românilor se vorbea şi se slujea în limba poporului, pe lîngă limba slavonă oficială, în stat.

Această conştiinţă şi această practică a stat la baza permanentei convingeri că toţi românii de pretutindeni, care vorbesc această limbă populară, constituie o singură naţiune, un singur popor şi prin urmare trebuie să trăiască într-un singur stat propriu.

Acest principiu definea idealul unităţii româneşti realizat vremelnic de marele Mihai Viteazul împlinit pentru totdeauna în 1918.

Prof. *M. Şesan*

— Dacă plăcerea te împiedică de la munca ta, renunţă la plăcere.

— Plăcerea de a face bine este singura care nu se uzează.

— Trupul, sluga sufletului.

— Cine îşi hrăneşte trupul prea mult, îşi hrăneşte sufletul prea puţin.

— Să nu doreşti ce nu poţi obţine.

Grădina Gheţimani

Cînd vorbim de Gheţimani, gîndul ne duce la petrecerea Mîntuitorului în această grădină, la rugăciunea specială pe care El a rostit-o aici la ceasurile petrecute în această grădină împreună cu Apostolii în preajma răstignirii Sale.

Gheţimani este numele unei grădini alungită pe-o coastă de pe Muntele Măslinilor, faţă în faţă cu Ierusalimul. O vale dulce, valea Chidron, desparte grădina memorabilă de cetatea sfîntă. Numele Gheţimani înseamnă teasc pentru stors măslinele în vederea obţinerii untdelemnului. Cultura de măslini era totdeauna abundentă aici şi nu lipseau nici uneltele necesare gospodăririi.

Azi măslinii s-au rărit iar cei existenţi sînt bătrîni, groşi şi scorburoşi. Se pare că au o vechime impresionantă. Localnicii afirmă că unii măslini ar fi chiar de pe vremea Mîntuitorului.

Iisus-Domnul nostru a intrat de multe ori în grădina Gheţimani. Era un loc preferat pentru reculegerea Sa sufletească. Probabil Grădina Gheţimani era proprietatea unui intim, apropiat sau prieten al lui Iisus. Poate a unui ucenic. Numai aşa se explică faptul că deşi grădina era în preajma Ierusalimului, lumea larga n-avea acces acolo cîtă vreme Iisus găsea acolo singurătatea şi calmul necesar sufletului Său încercat. Aici venea Iisus împreună cu ucenicii Săi, din Ierusalim, unde, îngenunchind, se ruga (Matei 26, 37; Luca 22, 39; Ioan 18, 2).

Înainte de ceasul cel mare El se roagă să fie întărit, ca să-l poată suporta: „Părinte, treacă paharul acesta de la mine".

Pentru pregătirea Sa sufletească, Iisus nu a ales întîmplător Grădina Gheţimani. Grădina cu flori este o sursă de împrospătare a puterilor sufleteşti. Recunoaştem chiar şi într-o floricică măreţia operei lui Dumnezeu. Din orice firicel de iarbă se desprinde un sens religios. Nu anticipase oare această realitate Psalmistul cînd a scris: „Domnul împărăţeşte, toate întru frumuseţe le-a îmbrăcat". Dumnezeu a sădit o grădină pe seama omului, Grădina Edenului în care a făcut „să răsară tot felul de pomi frumoşi la vedere" (Gen. 2, 8). Cuvîntul original (gan) grădină, (Gen. 2, 8) îl redau traducerile la Biblie cu paradis, rai, ceea ce prin extensiune înseamnă un loc plăcut, încîntător, un loc minunat.

Profetul Isaia (58, 11) vorbeşte despre „o grădină adăpată". Grădina este aici imaginea omului de omenie, îmbelşugat în calităţi, plăcut la vedere şi deschis la inimă. La Osea (14, 6) omul de omenie „va înflori ca un crin".

Legea de fier a frumuseţii naturale stăruie peste tot, dar mai ales în Grădina Gheţimani, în mijlocul unui peisaj de flori, în zîmbetul de lumină al lunii sau al unui răsărit de soare, într-un cadru în care toate respiră a măreţie. Aici fiecare firicel de iarbă, crinul cel ca albul imaculat al soarelui sau farmecul unui trandafir poartă cu pietate amintirea lui Iisus. Evangheliile spun doar că Mîntuitorul, încîntat de atmosfera de aici, stăruia în rugăciune ore întregi (Luca 6, 12).

Iisus voia să ne lase învăţătura că omul are nevoie de puritate care să-i stăpînească viaţa.

Azi Grădina Gheţimani e închisă de jur-împrejur cu gard. Printre măslinii care mai trăiesc, unul are o circumferinţă impunătoare. Spaţiul dintre măslini este împînzit cu cactuşi, leandri, nard, isop, mirt, aloie, trandafiri, crini, mac şi alte flori, caracteristice zonei tropicale.

Locurile din grădina unde poposea Iisus sînt marcate cu altare. Se impune atenţiei biserica numită „Basilica din Gheţimani", prin proporţiile şi arhitectura ei.

Aici se află şi grota agoniei, locul unde s-a rugat Iisus înainte de marile dureri ale patimilor Sale. Popasul este marcat cu un altar. Locul trădării lui Iuda îi indică un stîlp comemorativ. Tot aşa este marcată stînca pe care şezînd Apostolii Petru, Iacob şi Ioan au adormit, aşteptîndu-l pe Iisus.

În cursul veacurilor stăpînii grădinii s-au schimbat, măslinii ei s-au împuţinat, florile s-au primenit, dar adevărul dumnezeiesc care s-a rostit aici rămîne înscris în istoria Bisericii. El ne va ajuta să înţelegem că menirea noastră în lume este să priveghem şi să nu dormim, să fim mereu treji, mereu atenţi la îndatoririle pe care le avem ca oameni, ca cetăţeni ai ţării, ca urmaşi ai Mîntuitorului Iisus Hristos, ca creştini.

Acestea şi alte asemenea gînduri ni le aduce în atenţie Grădina Gheţimani, cu deosebire acum în postul Sf. Paşti în care ne aflăm.

N. Neaga

LEGĂMÎNT

(Urmare din pag. 1)

a pildei, despre adevărul că este mai bine să nu propovăduieşti, dacă nu poţi propovădui prin fapte bune, prin dragoste, prin milostenie, prin înţelegere şi iubire de oameni. Este mai bine să nu-i chemăm pe credincioşi la mîntuire, dacă îi izgonim de la aceasta prin faptele noastre.

Este drept că ne aşteaptă credincioşii să le vestim de pe buzele noastre Cuvîntul lui Dumnezeu, sînt dornici să se adape din apa Lui vie. Dar ei doresc şi mai mult, să ne vadă mărturisitori prin viaţă ai cuvîntului dumnezeiesc. „Nimeni nu poate fi vorbitor bun, dacă nu va fi om îmbunătăţit", ziceau cei vechi. Iar Iisus Hristos, Marele Arhiereu, ne-a spus: „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încît văzînd faptele voastre cele bune să mărească pe Tatăl vostru cel din ceruri" (Matei 5, 16). Tot în Scriptură citim că înainte de a încerca să scoţi paiul din ochiul altuia, să scoatem bîrna din ochiul nostru. Propovăduirea nu se face prin judecarea şi osîndirea credincioşilor care vin la biserică. Care părinte îşi creşte copiii numai certîndu-i?

Se cuvine să ne aducem aminte de cuvintele Sfîntului Apostol Pavel către ucenicul său Tit: „Întru toate arată-te pe tine pildă de fapte bune, dovedind în învăţătură neschimbare, cuviinţă, cuvînt sănătos şi fără prihană..." (Tit 2, 7—8).

Iată ce spune despre pildă şi bună-cuviinţă Sf. Ioan Gură de Aur: „Fii pildă credincioşilor tăi, cu cuvîntul, cu viaţa, cu dragostea, cu credinţa, cu curăţia, dîndu-te pildă tuturor spre fapte bune, adică însuţi să fii cel dintîi chip al vieţii, ca o lege însufleţită, ca o pravilă şi rînduială a vieţii celei bune".

Buna-cuviinţă este haina cu care trebuie să-şi îmbrace preotul viaţa în fiecare zi. Buna-cuviinţă faţă de locaşul cel sfînt, buna-cuviinţă faţă de el însuşi, buna-cuviinţă faţă de toţi oamenii. În pastoraţie nu se poate face nimic ostentativ, fiindcă nimeni nu poate fi mîntuit cu sila şi cu ameninţarea. Comuniunea cu oamenii cere dragoste şi respect faţă de om. Acesta este cimentul care leagă pe oameni întreolaltă.

„Păstor adevărat, zice Sf. Ioan Scărarul, este acela care poate şi caută să îndrepte prin nerăutate şi cît mai multă sîrguinţă, stăruinţă, credinţă şi rugăciune oile cele cuvîntătoare pierdute. În această situaţie, ca un doctor duhovnicesc trebuie să aibă trupul, dar mai ales sufletul slobod de orice patimă şi neputinţă, ca să nu ceară de la alţii nici un fel de doctorie şi nici să-i reproşeze cineva „doctore vindecă-te pe tine însuţi".

Adevăratul preot nu se va îngriji numai de binele şi prosperitatea sa personală, ci va căuta să devină un izvor şi un far pentru binele şi fericirea vremelnică şi veşnică a credincioşilor în mijlocul cărora trăieşte.

Se cuvine, drept aceea, să luăm aminte la legămîntul şi mărturisirea pe care am făcut-o cînd am pornit pe drumul preoţiei, să avem mereu înainte programul cuprinzător pe care-l exprimă şi să ne străduim să împlinim cu toată inima şi cu dragoste de Dumnezeu şi de oameni.

Părintele VASILE

Sărbătorirea patronilor Institutului Teologic Universitar din Sibiu

După cum se ştie, Sf. Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie şi Ioan, sărbătoriţi de Biserica noastră în 30 ianuarie, sînt patronii şcolilor teologice ale Bisericii noastre Ortodoxe Române, cu care prilej la

Aspect de la sărbătorirea Sf. Trei Ierarhi la Inst. Teol. Univ. din Sibiu. Masa prezidiului

toate aceste şcoli organizîndu-se festivităţi deosebite.

La Institutul Teologic Universitar din Sibiu evenimentul a fost cinstit de participarea Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, P. S. Episcopi Emilian al Alba Iuliei şi Vasile al Oradiei şi a P. S. arhiereu-vicar Gherasim Hunedoreanul, ca reprezentant al P. S. Episcop Visarion al Aradului.

Sărbătorirea a început cu Sf. Liturghie arhierească, săvîrşită în catedrala mitropolitană din Sibiu de către P. S. Episcopi Emilian şi Vasile şi P. S. arhiereu-vicar Gherasim, înconjuraţi de un sobor de preoţi şi diaconi.

La priceastnă a predicat P. C. prof. T. Bodogae.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Vasile al Oradiei a citit o rugăciune de mulţumire lui Dumnezeu, pentru binefacerile revărsate asupra studenţilor şi profesorilor Institutului Teologic Universitar din Sibiu, asupra întregii noastre ţări.

După otpust, un cald cuvînt de învăţătură a rostit P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, care a vorbit despre Sf. Trei Ierarhi ca modele superioare de viaţă pentru preoţi şi credincioşi, prăznuirea lor constituind prilej potrivit de a ne aminti şi de marii ierarhi de altă dată ai Transilvaniei, cu scaunele la Vad, Feleac, Alba Iulia, Sibiu etc.

Programul a continuat în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu, fiind deschis de P. C. rector Gr. Marcu, care, între altele, a salutat prezenţa la această sărbătoare a Institutului a celor patru Ierarhi din Mitropoliile Ardealului şi Banatului, precum şi a prof. Hermann Binder, decanul Inst. Teol. Univ. Protestant unic, secţia Sibiu.

O bogată conferinţă a susţinut P. C. prof. M. Păcurariu, în care a insistat cu deosebire asupra legăturilor multiple, începînd cu martiriul Sf. Sava, pe care Sf. Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie şi Ioan le-au avut cu plaiurile noastre străbune, subliniind totodată cinstirea de care ei se bucură în sînul Bisericii Ortodoxe Române. Este demn de reţinut, între altele, că Liturghierul, operă a Sf. Vasile şi Sf. Ioan Gură de Aur, este una din primele cărţi tipărite în limba română, că această carte a ajuns la a 64-a ediţie, că Sf. Vasile a pătruns în colindele noastre, iar la Episcopia Romanului se păstrează un felon despre care se crede că a aparţinut Sf. Ioan Gură de Aur.

Programul a cuprins de asemenea compoziţii corale, bisericeşti, şi patriotice, executate de corul studenţilor teologi, sub conducerea P. C. prof. I. Popescu, recitări de versuri originale închinate Sf. Trei Ierarhi, aparţinînd studenţilor I. Petraş, anul IV, şi N. Feier, anul II etc.

În partea finală a programului a vorbit P. S. Episcop Vasile al Oradiei, care a asemănat pe Sf. Trei Ierarhi cu nişte munţi înalţi, scăldaţi în soare, ce revarstă din albul lor imaculat adieri întremătoare şi lumină călăuzitoare în lucrarea şi viaţa noastră de fiecare zi, tot lăsămîntul lor fiind de o permanentă actualitate, atît pe plan duhovnicesc cît şi gospodăresc.

P. S. Sa a adresat studenţilor teologi îndemnuri de a fi spornici în muncă, în credinţă, în dragoste de Dumnezeu şi de oameni.

În încheiere a vorbit Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, care, plecînd de la cuvintele Mîntuitorului: „Eu sînt lumina lumii", arată cum această lumină s-a răsfrînt în viaţa Sf. Apostoli, în viaţa creştinilor buni de totdeauna, lumină de care trebuie să ne pătrundem şi noi, studenţii teologi, clerul şi credincioşii de astăzi.

Urmînd pilda Sf. Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie şi Ioan, „ierarhi, preoţi şi credincioşi sîntem chemaţi să întrupăm lumina lui Hristos, pentru ca prin noi această lumină să lumineze şi să încălzească".

Adresînd cuvenite îndemnuri studenţilor teologi, Î. P. S. Sa mulţumeşte corpului profesoral pentru munca depusă în formarea viitorilor noştri preoţi, ca şi Ierarhilor care au cinstit cu prezenţa lor acest praznic, precum şi pentru slujba săvîrşită şi cuvîntările rostite.

Aspect de la sărbătorirea Sf. Trei Ierarhi la Inst. Teol. Univ. din Sibiu. Corul studenţilor teologi

Î. P. S. Sa a omagiat totodată conducerea noastră de stat, în frunte cu Preşedintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu;

şi Sf. Sinod al Bisericii noastre, în frunte cu P. F. Patriarh Iustin.

Programul s-a încheiat cu intonarea Imnului de Stat al Republicii Socialiste România. *P.*

— Un lucru frumos este o bucurie permanentă.

— Pe o floare frumoasă zboară şi albina.

— Este mai frumoasă nobleţea sufletului decît frumuseţea feţii.

— De frumuseţe te saturi în patruzeci de zile, de caracter frumos nici în patruzeci de ani.

— Scoateţi din sufletul vostru dragostea pentru frumos şi veţi scoate tot farmecul vieţii.

— Frumuseţea trebuie legată cu bunătatea; astfel sufletul urît o învinge.

— În pămîntul negru se face pita albă.

Decalogul

Porunca a doua

Porunca a doua a Decalogului glăsuieşte precum urmează: „Să nu-ţi faci chip cioplit, nici asemănarea vreunui lucru din cîte sînt în cer sus şi din cîte sînt pe pămînt jos, din cîte sînt în ape, sub pămînt. Să nu te închini acelora şi să nu le slujeşti lor" (Ieşire 20, 4—5).

Dacă prima poruncă interzice în general închinarea la idoli, cea de-a doua formulă mai pe larg şi mai concret cuprinde interzicerea idolatriei. Anume, porunca a doua cere credincioşilor să nu se închine ca lui Dumnezeu nici unui chip cioplit şi nici unei închipuiri asemănătoare vreunei făpturi din cerul material, de pe pămînt, din ape.

Repetarea interdicţiei de a se închina idolilor a fost determinată, între altele, de primejdia mare căreia erau expuşi evreii de pe vremea lui Moise, de a se realipi de idolatria practicată cu înverşunare de către popoarele cu care ei veneau în contact (egipteni, canaanei, fenicieni, asirieni, babiloneni etc.).

Prin repetare, interdicţia capătă un accent în plus, mai energic, mai răscolitor, mai capabil să frîneze pornirea destinatarilor spre idolatrie şi să-i menţină pe calea credinţei monoteiste. Desigur idolatria practicată pe vremea proorocului Moise nu mai există azi. Adică nu mai există în formele de atunci. Din nefericire ea continuă să fiinţeze cu tulburătoare vitalitate — deşi ca element de scandelă în viaţa unora dintre credincioşii noştri. Banii, avuţia, plăcerile nepermise, slava deşartă, sînt numai cîţiva din idolii cărora unii dintre noi le închină puterile lor, împingînd astfel pe plan secundar cinstirea cuvenită adevăratului Dumnezeu. Scriptura sfîntă nu conteneşte întru a denunţa, ca pe o mare primejdie pentru credincioşi, înlocuirea Dumnezeului celui adevărat cu idolul lăcomiei (Colos. 3, 6), al pîntecelui (Rom. 16, 18; Filip. 3, 19); al iubirii de argint etc.

Se cuvine să luăm aminte că porunca a doua opreşte cinstirea idolilor, nu şi a icoanelor.

Există mari deosebiri între idol şi icoană. Le arătăm pe scurt.

Idolii n-au nici o legătură cu puterea dumnezeiască ce li se atribuie. Puterea idolilor e numai în închipuirea închinătorilor lor, nu în idolii înşişi. Pe bună dreptate spune Sf. Ap. Pavel: „Idolul nu este nimic" (I Cor. 8, 4). Icoanele însă ne înfăţişează fiinţe reale care au putere dumne-

(Continuare în pag. 4)

65. Biserica Ortodoxă Română (III)

(Urmare din pag. 1)

Coresi în limba slavonă s-au răspîndit şi în alte ţări şi au folosit întregului răsărit ortodox, care s-a bucurat de roadele muncii lui Coresi şi ale ucenicilor săi. În 1582 e tipărită Palia de la Orăştie prin osteneala lui Şerban, fiul lui Coresi, şi a diaculul Marian. Prin tipăriturile sale în limba română, Coresi rămîne un adevărat deschizător de epocă în istoria culturii şi literaturii noastre.

Mitropolitul Kievului, Petru Movilă, trimite lui Matei Basarab o tiparniţă împreună cu meşteri pricepuţi. Astfel se reia firul tipăriturilor întrerupte după plecarea lui Coresi. Tipografia este aşezată la Cîmpulung în anul 1635. Iar în anul 1637 exista o a doua tipografie la Govora, unde apare în limba română „Pravila de la Govora" în 1640, cu o predoslovie semnată de mitropolitul Teofil. O parte din tirajul cărţii era destinat Transilvaniei, iar pe foaia de titlu apărea numele mitropolitului Ghenadie al Transilvaniei în loc de cel al lui Teofil. Tot la Govora apare în româneşte un Ceaslov (1640) şi o Cazanie (1642). Acum începe înfloritoarea epocă a dezvoltării culturii româneşti. Numărul tipăriturilor în limba română se înmulţeşte, culminînd cu Îndreptarea Legii de la Tîrgovişte sau Pravila cea Mare apărută în 1652.

Matei Basarab a zidit mai multe mănăstiri: Arnota, Slobozia, Căldăruşani, Strehaia, Brebu etc. A refăcut bisericile de la mănăstirile Plumbuita din Bucureşti, Negru Vodă din Cîmpulung etc. A făcut multe danii atît mănăstirilor din ţară cît şi celor de la Muntele Athos. În această perioadă arta miniaturală nu mai prezintă o aşa mare importanţă, căci manuscrisele sînt înlocuite cu tipărituri. Arta broderiei, a metalelor preţioase şi a ţesăturilor se dezvoltă mai puţin.

După cum am constatat, în Moldova tipăriturile apar mai tîrziu, avînd în frunte pe mitropolitul cărturar Varlaam — cu cea mai însemnată lucrare a sa, Cazania, tipărită la Iaşi în 1643. Cuvîntul cu care începe cartea este adresat de Vasile Lupu către toată seminţia românească, dovedind conştiinţa unităţii de neam şi de limbă prezentă în epoca respectivă. A doua carte de seamă: „Şapte Taine", apărută la Iaşi 1644, avea drept scop să apere temeiurile credinţei ortodoxe împotriva calvinismului din Transilvania. Răspunsul la Catehismul calvinesc apare în 1645 în acelaşi scop al apărării Ortodoxiei. În 1640 se înfiinţează Colegiul de la Iaşi, în care scop Vasile Lupu a cerut dascăli de la Petru Movilă. În 1642 are loc Sinodul de la Iaşi, care aprobă „Mărturisirea ortodoxă" a lui Petru Movilă. Această carte devine a treia Mărturisire de credinţă după Simbolul Credinţei şi Dogmatica Sf. Ioan Damaschinul. Mai tîrziu la 1643 Sinodul din Constantinopol a aprobat „Mărturisirea ortodoxă", care a fost semnată de patriarhii Antiohiei, Alexandriei şi Ierusalimului. Mitropolitul Varlaam se retrage din scaun în 1653, după ce Vasile Lupu pierde tronul. Cel mai însemnat rol al mitropolitului Varlaam a fost acela de făuritor al culturii noastre, al limbii noastre literare şi de apărător al Ortodoxiei împotriva calvinismului în Transilvania.

Dintre ctitoriile lui Vasile Lupu, cea mai vestită este „Trei Ierarhi". El a început refacerea Mănăstirii Golia ş. a. A făcut danii mănăstirilor din Sf. Munte Athos.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

Sfîntul Grigorie de Nissa despre desăvîrşirea creştinului

Frate mai tînăr al Sf. Vasile cel Mare, Grigorie de Nissa († 394) a fost unul din cei mai adînci cugetători creştini. Scrierile lui au ca temă centrală pe om şi chemarea lui în viaţa creştină. Fragmentele traduse de noi şi înşirate aici ne pot ajuta să înţelegem multe lucruri în legătură cu zidirea noastră sufletească.

*

Prin firea lui, omul e ceva compus, iar nu ceva simplu, de aceea şi mijloacele lui de mîntuire sînt de acelaşi fel: pentru trup, care e ceva văzut, folosim apa, cîtă vreme pentru suflet, care e o realitate nevăzută, avem lucrarea nevăzută a Duhului celui Sfînt. Pentru aceea, iubite creştine, să nu socoţi că-i lucru puţin apa Botezului celui dumnezeiesc! După felul cum arată chiar şi masa altarului e doar o piatră ca oricare alta, dar din clipa în care altarul a fost sfinţit, el devine lucru sfînt, curat.

Prin firea ei şi prescura e tot pîine ca oricare alta, dar după ce se sfinţeşte la Sf. Liturghie, atunci nu-i mai zicem pîine, ci însuşi trupul Domnului Hristos.

Aceleaşi lucruri le putem spune şi despre untdelemnul de la maslu şi despre vinul de la Sf. Cuminecătură.

Dar oare nu tot la fel şi despre lemnul crucii care nu mai e lemn de rînd, ci unul care a adus mîntuirea lumii întregi? Tot aşa rugul arzînd i-a descoperit lui Moise prezenţa lui Dumnezeu, oasele moarte ale lui Eliseu au înviat mortul, pe cînd tina a vindecat pe orbul din naştere.

Toate cele pomenite pînă aici sînt în sine materie moartă şi nesimţitoare, dar prin lucrarea Duhului Sfînt ele aduc darul şi puterea lui Dumnezeu. Şi toate cele pomenite aici îşi au însemnarea netrecătoare cînd le punem în legătură cu taina prin care Fiul lui Dumnezeu a luat şi trup de om.

*

În toate lucrurile care ne cad sub simţuri desăvîrşirea e înţeleasă între anumite graniţe. Cine măsoară cu cotul ori socoteşte cu cifrele, acela ştie că toate lucrurile au un început şi un sfîrşit. Cînd vorbim însă despre bine şi despre virtute am învăţat de la apostoli că în acele privinţe desăvîrşirea n-are margini. Căci acea largă şi adîncă minte, care a fost dumnezeiescul Apostol Pavel, alergînd pe drumul virtuţii nici o clipă n-a pierdut din vedere că într-una se avîntă spre cele ce-i „stau înainte" (Filipeni 3, 13), spunînd că pe acest drum nu există capăt. De ce? Pentru că prin firea sa, binele n-are sfîrşit decît în contrarul său după cum şi viaţa nu e limitată decît de moarte, lumina de întuneric, iar binele de contrarul său, care e răul. După cum, deci, sfîrşitul vieţii e începutul morţii, tot aşa şi oprirea din alergarea pe drumul virtuţii e început al pornirii spre răutate. Iată, dar, de ce n-am minţit cînd am spus că în privinţa virtuţii nu putem spune că ar exista limite, pentru că virtutea sau desăvîrşirea nu pot fi delimitate.

Pe de altă parte, cel ce se împărtăşeşte din adevărata viaţă spirituală, oare din ce altceva se împărtăşeşte decît din Dumnezeu?

Doar nu degeaba ne-a spus Domnul: „Fiţi desăvîrşiţi precum şi Tatăl vostru cel din ceruri desăvîrşit este".

*

Întrucît lucrurile dumnezeieşti constituie frumuseţea cea mai deplină şi binele cel mai înalt, către care se simte atras credinciosul, de aceea zicem că sufletul din noi, plăsmuit după chipul celei mai depline frumuseţi, rămîne atîta timp frumos pînă cînd păstrează în el legătura de asemănare cu modelul său. Din clipa în care nu mai are această părtăşie, el se urîţeşte. Ca şi o oglindă care reflectă forma obiectelor, tot aşa şi omul credincios numai atît timp este frumos, pînă cînd reflectă chipul Celui după care a fost zidit. Doar şi firea din jurul nostru care e rînduită şi aşezată în legătură cu ţinta ei, care pînă la urmă se numeşte „voia Domnului", este tot oglindă a oglinzii celei veşnice. Cît timp noi credincioşii rămînem legaţi de această frumuseţe netrecătoare, parfumul acestei frumuseţi se transmite în viaţa noastră spirituală.

În clipa în care intervine o ruptură, atunci întreg circuitul se dereglează, ordinea şi frumuseţea dispar, urîţenia şi hidoşenia morală intră pînă în adîncimile cugetului nostru, unde acum cu greu se mai pot zări trăsăturile chipului lui Dumnezeu.

Trad. *T. Bodogae*

Temeiuri ale învăţăturii noastre de credinţă

IERURGIILE (slujbe de binecuvîntare şi sfinţire)

Ierurgiile sînt lucrări sfinţitoare, rînduite de Biserică şi de folos credincioşilor pentru cîştigarea ajutorului dumnezeiesc în diferite împrejurări de viaţă, precum şi pentru binecuvîntarea şi sfinţirea naturii înconjurătoare şi a lucrurilor trebuitoare omului, ca să vieţuiască mai uşor după voia lui Dumnezeu.

Ierurgiile se împart în: exorcisme (scoaterea de sub puterea diavolului), binecuvîntări (rugăciuni pentru ajutorul dumnezeiesc în necazuri şi nevoi) şi sfinţiri (consacrarea unor persoane sau lucruri în slujba Domnului).

Unele ierurgii au fost instituite de însuşi Mîntuitorul Hristos, fiind preluate şi practicate apoi de Biserică. Astfel, Mîntuitorul Hristos a binecuvîntat pîinile împreună cu peştii, înmulţindu-le (Matei 14, 19; 15, 36; Ioan 6, 11); a binecuvîntat copiii (Matei 19, 13) şi a poruncit Apostolilor să binecuvînteze casele în care vor fi primiţi (Matei 10, 12; Luca 10, 5) şi să scoată demonii şi să vindece pe cei bolnavi (Marcu 6, 13; Luca 9, 1).

Urmînd exemplul Mîntuitorului, Biserica ortodoxă, pe temeiul Sfintei Scripturi: „De vreme ce orice făptură a lui Dumnezeu este bună şi nimic nu este de lepădat, dacă se ia cu mulţumire, căci se sfinţeşte prin cuvîntul lui Dumnezeu şi prin rugăciune" (I Tim. 4, 4—5), a rînduit şi alte ierurgii, ca: însemnarea cu sfînta cruce; ungerea cu untdelemn sfinţit (miruirea), diferite exorcisme, sfinţirea apei (sfeştania), sfinţirea apei mari (Boboteaza), sfinţirea casei, ogoarelor, roadelor pămîntului, animalelor şi a tuturor întîmplărilor şi împrejurărilor mai importante din viaţa omului credincios, de bucurie sau de întristare, însemnarea pruncului, îmbisericirea lui şi curăţirea lăuzei, ca şi cele în legătură cu moartea credinciosului, slujba înmormîntării, parastasele; precum şi sfinţirea unor persoane şi obiecte pentru cultul divin.

Un text important în sprijinul ierurgiilor sau slujbelor asupra naturii, pentru eliberarea ei de sub robia stricăciunii, este: „Căci făptura a fost supusă deşertăciunii nu de voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o cu nădejde, pentru că şi făptura însăşi se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să se bucure de libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu. Căci noi ştim că toată făptură împreună suspină şi împreună are dureri pînă acum" (Rom. 8, 20—22). Alte texte biblice în sprijinul lor sînt: (Matei 7, 22; F. Ap. 4, 30; 27, 35; 28, 8; Luca 24, 30; 24, 50—51).

Pr. prof. dr. *Ioan I.Ică*

Porunca a doua

(Urmare din pag. a 3-a)

zeiască în ele însele. Tatăl, Fiul şi Sf. Duh pictaţi pe icoane nu-şi primesc puterea de la cei ce le aduc cinstire, ci o au în ei înşişi. De asemenea, Fecioara Maria, îngerii şi sfinţii zugrăviţi pe icoane sînt purtători de puteri care izvorăsc nu din închipuirea credincioşilor, ci din harurile lui Dumnezeu de care ei s-au învrednicit încă din viaţa aceasta (Ioan 14, 14—15).

O altă deosebire dintre idoli şi icoane constă în faptul că în timp ce idolii sînt obiecte în afara oricărei legături cu sfinţirea, icoanele nu intră în folosinţa credincioşilor decît prin actul sfinţirii. Prin sfinţire se stabileşte o legătură tainică între imaginea din icoană şi prototipul ei. Încît, cînd credinciosul ortodox se închină în faţa icoanei, el se întîlneşte tainic, dar real, cu sfîntul pe care îl reprezintă spre a-şi înviora credinţa şi a-şi împrospăta puterile sufleteşti şi trupeşti de care avem nevoie în lupta împotriva răului şi realizarea binelui, pentru munca noastră cea de toate zilele.

Prof. *D. Belu*

SINAXAR

Sfîntul Chiril, episcop al Ierusalimului

Născut la Ierusalim sau în împrejurimi, pe la 313—315, din părinţi evlavioşi, mărturisitori ai credinţei în Iisus Hristos, Sfîntul Chiril se călugăreşte în una din mănăstirile Palestinei. Studiază aprofundat Sf. Scriptură, iar pe la anul 343—345 primeşte cu vrednicie harul preoţiei.

„Apărător viguros şi hotărît al credinţei apostolice — ne spune Teodoret — a fost socotit demn de harul episcopesc", şi astfel a urmat lui Maxim II, pe la 348, în scaunul episcopal din Ierusalim. De acum începe marea sa luptă pentru apărarea dreptei credinţe, păstorind în plină perioadă de frămîntări teologice, cînd se definesc învăţăturile de bază ale Bisericii.

Aceste frămîntări au născut multe tabere, cu intrigi şi răzbunări, cărora au căzut victime mulţi creştini de bună credinţă, între ei şi Sf. Chiril, care s-a opus, de pildă, episcopului Cezareei, Acaciu, ce nu mărturisea deofiinţimea Fiului cu a Tatălui negînd astfel divinitatea Mîntuitorului.

„Păstorind bine şi cu iubire de Dumnezeu turma încredinţată lui — spune Sinaxarul din Mineiul pe martie, 15 — şi lăsînd Bisericii Catehezele ce-i poartă numele, a trăit puţină vreme după întoarcerea sa din exil şi s-a odihnit cu fericire", pe la anul 381. În timpul de după ultimul exil a participat la lucrările Sinodului II Ecumenic.

De la Sf. Chiril ni s-au păstrat Catehezele, o omilie asupra paraliticului din Vitezda, o scrisoare către Constanţiu ş. a. Catehezele sînt de o mare importanţă duhovnicească, fiind socotite „tezaurul cel mai preţios al antichităţii creştine". Cuprinsul lor este format din: o procateheză, 18 cateheze către cei ce urmează să se lumineze, adică să primească Sf. Taină a Botezului, şi 5 cateheze adresate celor de curînd botezaţi, numite mistagogice. Procateheza avea drept scop de a arăta candidaţilor la Sf. Botez măreţia Tainei pentru care se pregăteau. Întîlnim în ea învăţături ca acestea: „Mare lucru este Botezul care vă stă înainte! Preţ de răscumpărare pentru cei robiţi, iertare păcătoşilor, moarte păcatului, renaşterea sufletului, haină luminată, pecete sfîntă care nu se poate strica, vehicul către cer, desfătarea paradisului, pricinuitor al împărăţiei, harismă a înfierii."

Catehezele 1—18 au fost ţinute în Postul Sf. Paşti şi învaţă despre păcat, pocăinţă, botez şi credinţă, explică Simbolul credinţei etc. Ultimele cateheze 19—23, ţinute în noaptea Sf. Paşti, explică Tainele ce urmează să le primească cei de curînd chemaţi: Botezul, Mirungerea, Sf. Euharistie şi despre Sf. Liturghie. Aceste lecţii de învăţătură creştină ortodoxă, de o mare limpezime, scrise într-o perioadă cînd Sf. Tradiţie era destul de vie în Biserică, ca şi rîvna cu care a apărat dreapta credinţă, aşează pe Sf. Chiril al Ierusalimului alături de marii bărbaţi şi sfinţi ai Bisericii din sec. IV.

Pentru a ne da seama de profunzimea lor, citătm din aceste cateheze cîteva fragmente: „Greu lucru este păcatul, dar nu de nevindecat. Greu pentru cel stăpînit de păcat, dar uşor de vindecat pentru cel care, prin pocăinţă, îl leapădă. Domnul este iubitor de oameni; este grabnic la iertare şi tîrzielnic la pedeapsă. Nimeni să nu-şi piardă nădejdea de mîntuirea lui." „Cunoşti că sufletul este liber, este opera cea mai frumoasă a lui Dumnezeu, după chipul Făcătorului. Este nemuritor din pricina lui Dumnezeu, care l-a făcut nemuritor." „Credinţa este ochiul care luminează întreaga conştiinţă şi naşte înţelegerea." „Prima virtute a creştinilor este de a cinsti pe părinţi, a răsplăti ostenelile celor care ne-au dat viaţă şi a le procura din toată puterea cele trebuitoare tihnei lor." „Mîntuitorul este spre folosul fiecăruia în felurite chipuri. Pentru cei care au nevoie de bucurie este vie; Pentru cei care au nevoie să intre este uşă; Pentru cei care au nevoie să aducă rugăciune este arhiereu mijlocitor. Iar pentru cei care au păcătuit, este oaie, ca să fie junghiată în locul lor. Se face tuturor toate..."

Prin predicile sale, prin întreaga sa operă din care probabil s-a păstrat puţin, se dovedeşte un bun teolog, popular şi profund ortodox. Catehezele sale, scrise şi rostite într-un ton familiar, pe înţeles, bogate în referiri scripturistice, expun întreaga învăţătură de credinţă. Pentru viaţa sa aleasă creştinească, slujirea pusă în propovăduirea adevărurilor mîntuitoare, în apărarea şi întărirea credinţei, în slujirea Bisericii şi a obştei pe care o conducea, e trecut în rîndul sfinţilor, fiind pomenit în ziua de 18 a lunii martie. *C. T.*

REDACŢIA: Secţia culturală a Consiliului Arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"

ANUL 126 Sibiu, 1 aprilie 1978 Nr. 13—14

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ABONAMENTUL:
Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

Credinţa noastră

64. Biserica Ortodoxă Română (IV)

În Transilvania, după Ioan de la Prislop a urmat în prima jumătate a secolului XVII *Ilie Iorest*, care a suferit închisoare pentru că a refuzat să treacă la religia calvină. El s-a retras din scaun, trăind mai departe în Moldova, probabil la Mănăstirea Putna. Urmaşul său, *Simion Ştefan*, rămîne în istorie prin traducerea şi tipărirea *Noului Testament* de Alba Iulia, în 1648. Predoslovia este scrisă de luminatul cărturar Simion Ştefan, care pune problema unităţii naţionale a poporului român, luptînd pentru formarea unei limbi unitare, unei limbi literare cu largă circulaţie, pe care s-o înţeleagă toţi românii. El arăta: „Bine ştim că cuvintele trebuie să fie ca banii, că banii numai aceia sînt buni care umblă în toate ţările, aşia şi cuvintele acelea sîntu bune carele le înţelegu toţi . . . Noi dreptu aceaia ne-am silit, de în cît am putut să izvodim aşia cum să înţeleagă toţi . . .

Urmaşul lui Simion Ştefan a fost *Sava Brancovici*, care a avut o păstorire foarte zbuciumată din cauza luptei cu calvinismul impus de principii transilvăneni. El a ţinut un sinod la Alba Iulia în 1675, luînd măsuri pentru înviorarea vieţii religioase şi bisericeşti, a clerului şi credincioşilor păstoriţi. A fost închis împreună cu fratele său Gheorghe, care reuşeşte după un timp să fugă în Ţara Românească. Acolo cere sprijinul lui Şerban Cantacuzino pentru eliberarea mitropolitului. Ţinînd seama de viaţa lui curată şi de statornicia în Ortodoxie, Biserica noastră a canonizat pe mitropolitul Sava în anul 1950 cînd a fost canonizat şi Ilie Iorest. Pomenirea lor se face în 24 aprilie.

Au urmat alţi mitropoliţi pe scaunul de la Alba Iulia. În 1698 scaunul a fost ocupat de Atanasie Anghel, cel care şi-a uitat jurămîntul de credinţă făcut la hirotonie, precum şi binefacerile primite de la domnul Ţării Româneşti, Constantin Brîncoveanu. Astfel se încheie şirul mitropoliţilor ortodocşi de la Alba Iulia.

Cel mai de seamă urmaş al mitropolitului Varlaam al Moldovei a fost *Dosoftei*, înscăunat la 1671. El era un mare cărturar, ştia mai multe limbi; „şi nu este om ca acela în ţara noastră“, zice cronicarul Ioan Neculce. Cea mai importantă lucrare a sa: *Psaltirea în versuri*, a fost tipărită la Uniev, în Polonia, căci tipografia lui Varlaam se distrusese. În 1679 Dosoftei reface tipografia, tipărind *Dumnezeiasca Liturghie*, a doua traducere după cea a lui Coresi şi prima făcută de un ierarh. Mitropolitul Dosoftei scrie patriarhului Ioachim al Moscovei, cerînd să-i dea o tipografie. O primeşte şi o instalează la Iaşi, tipărind mai multe cărţi. Activitatea sa cărtărească este întreruptă de luarea ca ostatec de către regele Poloniei. În Polonia şi-a continuat activitatea în condiţii grele şi a murit cu dorul de ţară în 1693. El se numără printre marii făuritori ai limbii literare româneşti şi a primelor încercări de versificaţie românească.

În Ţara Românească, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, au avut loc o serie de frămîntări cu repercusiuni şi asupra Bisericii. Cel mai important mitropolit a fost *Teodosie*, în timpul căruia scaunul mitropoliei se mută de la Tîrgovişte la Bucureşti. A fost înlocuit din scaun la 1672, dar a fost repus în scaun la 1678 de domnitorul Şerban Cantacuzino. În timpul celor doi domni, Şerban şi Constantin Brîncoveanu, sub care a păstorit mitropolitul Teodosie şi care a fost iubitor de cultură, sprijinind cu toate forţele dezvoltarea culturii sub toate aspectele, a desfăşurat o bogată activitate în slujba poporului său. Activitatea lui a culminat cu tipărirea *Bibliei* de la Bucureşti, în 1688, carte de proporţii monumentale pentru acea epocă. Biblia de la Bucureşti reprezintă sinteza eforturilor scriitorilor ecleziastici, începînd cu Varlaam, Dosoftei şi Simion Ştefan. Este cea mai valoroasă carte tipărită pînă la această dată pe teren lingvistic, care, prin larga ei răspîndire, a contribuit la formarea limbii literare româneşti, îmbogăţind patrimoniul nostru lingvistic cu noi cuvinte. Cartea este dăruită „neamului românesc“, demonstrînd conştiinţa unităţii naţionale şi lingvistice a făuritorilor acestei monumentale opere, la care a contribuit şi învăţatul Stolnic Constantin Cantacuzino.

În timpul domniei lui Constantin Brîncoveanu, care şi-a pus amprenta pe epoca sa, prin stilul care-i poartă numele, artele şi cultura în general au luat un mare avînt. Biserica a fost condusă de luminoasa figură a mitropolitului *Antim Ivireanul*, care domină epoca sa. Mitropolitul Antim a înfiinţat cu sprijinul domnitorului noi tipografii, prin care văd lumina zilei o mulţime de cărţi bisericeşti. Lui îi revine marele merit de a fi desăvîrşit opera începută de Matei Basarab, de introducere a limbii române în Biserică. *Didahiile*, opera de valoare a acestui mitropolit cărturar, sînt preţuite şi folosite de către slujitorii altarelor. El a tipărit cărţi de slujbă pentru credincioşii din Antiohia, din Iviria, unde a trimis un tipograf iscusit, pe Mihail Ştefan. A încurajat şi susţinut pe românii transilvăneni în lupta cu prozelitismul catolic, după „unirea“ de la 1701. Mitropolitul Antim a fost deci un harnic şi priceput tipograf, autor al unor lucrări originale, artist, ctitor de locaşuri sfinte, traducător de cărţi de slujbă în româneşte, sprijinitor al Ortodoxiei şi al românilor transilvăneni, păstor de suflete, care însă a avut un sfîrşit tragic.

Transilvania a trecut sub stăpînirea austriacă în anul 1688. Românii, socotiţi o naţiune tolerată în imperiul habsburgic, sînt supuşi unei puternice acţiuni de catolicizare; li se promit drepturi egale cu celelalte naţiuni cu condiţia să îmbrăţişeze religia catolică. În anul 1698 ajunge mitropolit la Alba Iulia Atanasie, hirotonit de Teodosie, mitropolitul Ungro-Vlahiei, care împreună cu Dositei, patriarhul Ierusalimului, l-au pus să iscălească o mărturisire de credinţă ortodoxă. Astfel Atanasie se obliga să păzească toate rînduielile dogmatice, cultice şi canonice ale Bisericii Ortodoxe. Brîncoveanu i-a dat daruri constînd din cărţi, odăjdii, bani ş. a. Cu toate acestea Atanasie a uitat uşor făgăduinţele făcute şi la 7 octombrie 1698, un număr de 38 de protopopi au semnat un „manifest de unire“, în care se prevedea însă respectarea legii strămoşeşti, adică a credinţei ortodoxe, moştenite de români de la străbunii lor. În 1701 se crează o episcopie unită, supusă arhiepiscopiei romano-catolice din Esztergom. Au urmat mai multe frămîntări şi proteste împotriva „unirii“, căci românii şi preoţii lor erau tot aşa de asupriţi ca şi pînă acum. Privilegiile promise nu li s-au acordat. Ei şi-au dat seama că scopul habsburgilor a fost de a-i despărţi de fraţii lor de peste munţi, de la care primeau ajutoare şi unde se hirotoneau preoţii românilor.

Cel mai important reprezentant al Bisericii unite, luptător pentru drepturile românilor, a fost luminoasa figură a episcopului Inochentie Micu.

(Continuare în pag. a 2-a)

Prima şcoală românească

(II)

O şcoală pentru „fii de iobagi“ la anul 1495 în Scheii Braşovului? Istoriografia de specialitate a acceptat în unanimitate anul 1495 ca an al înfiinţării şcolii româneşti din Scheii Braşovului, propus cu ezitări de Andrei Bîrseanu în cunoscuta monografie a şcolilor braşovene, pe baza unui memoriu al obştei românilor din Schei, intitulat „Punturile ce s-au dat la Gubernie românește“, adresat comandantului militar din Sibiu în anul 1761, în contextul unui litigiu cu magistratul, care s-a opus etajării şcolii din piatră.

Nu s-a sesizat însă un amănunt în documentul menţionat: „de cînd s-au zidit sf. biserică şi şcoala la ano 1495, sînt două sute şaizeci şi şase“ (v. Sterie Stinghe, Documente, vol. V, Braşov 1906, p. 177), deci anul zidirii şi nu al înfiinţării şcolii, iar a pune la îndoială afirmarea (cum face Bîrseanu) este fără îndoială lipsită de temei întrucît actul se emite în momentul unui conflict cu magistratul şi „Cetatea“, ori aceştia deţineau o bogată arhivă documentară şi n-au ripostat cu nimic la afirmaţia de zidire a şcolii în anul 1495, ba mai mult, în actul de răspuns către Guvern o numeşte „Şcoala vetus“ (şcoala veche).

Se ştie însă că zidirea unei şcoli de piatră nu presupune înfiinţarea ei, pentru că aceasta, ca orice biserică şi şcoală românească, trebuia să funcţioneze mai mult timp într-o construcţie de lemn. Dovada ne-o confirmă expresia numerică a grămăticilor consemnaţi înaintea anului 1495 în documente şi marginal pe manuscrisele din arhiva istorică a bisericii, care prin definiţie slujeau în egală măsură biserica, şcoala şi obştea.

Pentru valoarea sa cărturărească, *grămăticul Oprea* din Scheii Braşovului este cerut la anul 1479 de Laiotă Basarab la curtea sa, pentru a-l răsplăti, întrucît în timpul pribegiei i-a slujit cu devotament. Asemenea lui, *Grămăticul Radu* (1480—1484) este chemat alături de popa Coman la curtea domnului muntean Vlad Călugărul, care, pentru sprijinul dat de românii din Schei în timpul pribegiei, a început construirea în piatră a bisericii la anul 1495. Grămăticul şcheian răspunde cerinţelor acestui domn şi se stabileşte în Ţara Românească, fiind înlocuit în activitatea didactică de *grămăticul Gheorghe*, menţionat în Actele Magistratului între anii 1481—1484. Un Minei slavon din arhivele bisericii păstrează numele *grămăticului Petru*, ca „grămătic de sîrbie“ la anul 1492, deci o categorisire pe structuri de învăţămînt.

Numai în acest context poate fi înţeleasă şi afirmaţia diaconului Coresi făcută în epilogul Psaltirii slavo-române din anul 1577: „Drept aceea . . . scrisu-v-am aceste psaltiri cu otveat, de-am scos psaltirea sîrbească pre limba rumânească să le fie de înţelegătură şi grămăticilor“. Faptul că la anul 1509 mai mulţi grămătici însoţeau preotul bisericii cu crucea, confirmă încă o dată atribuţiile grămăticilor identice cu cele ale dascălilor de mai tîrziu, care slujeau şi strana mare a bisericii, cît şi şcoala. Ştefan Bîrsănescu (v. „Pagini nescrise din istoria culturii românești“, Bucureşti, 1967) stabileşte pe bună dreptate că dascălul se deosebea de grămătic întrucît el era destinat unui curs superior, iar grămăticul unui curs inferior, fapt verificabil şi în cadrul şcolii din Şchei. Existenţa grămăticilor presupune cu siguranţă predarea învăţăturilor pe cele trei cursuri: inferior, medio şi suprema, prin care nu se urmărea nişte reguli gramaticale, ci însuşirea limbilor: română, slavă şi greacă necesare mai ales în Şcheii Braşovului, unde populaţia avea ca preocupare majoră neguţătoria.

(Continuare în pag. 3)

64. Biserica Ortodoxă Română (IV)

(Continuare din pag. 1)

Acest apărător al legii strămoşeşti a fost ales episcop în 1728. Îndată după aceea s-a dus la Curtea din Viena cu un memoriu în care erau cuprinse revendicările poporului român. A făcut numeroase memorii pentru a dobîndi drepturi pe seama românilor, dar fără rezultat. Atitudinea sa faţă de „unirea" cu Roma reiese din cuvintele adresate primarului romano-catolic al Ungariei, că dacă nu va sprijini cauza poporului român: „unirea se va prăbuşi încît nici urmele nu i se vor cunoaşte." Este chemat la Viena, dar nu se prezintă. Pleacă la Roma, crezînd că va primi sprijinul Papei. Rămîne exilat pînă la sfîrşitul vieţii (1768). Urmaşul său, Petru Pavel Aron, a fost un aprig prigonitor al ortodocşilor, al fraţilor de acelaşi neam.

Lupta pentru apărarea credinţei ortodoxe în Transilvania continuă cu călugărul Visarion Sarai, ţăranul Nicolae Oprea din Sălişte, care se pare că şi-au sfîrşit zilele în închisoarea de la Kufstein. Au mai fost o mulţime de preoţi şi luptători ai Ortodoxiei: protopopul Nicolae Pop, ieromonahul Nicodim, preotul Cosma din Deal (lîngă Sebeş), preotul Ioaneş din Galeş (Sibiu), protopopul Ioan Piuariu, care a fost tuns în piaţa Sibiului din ordinul episcopului Petru Pavel Aron, purtînd mai departe numele de „popa Tunsu". Lupta împotriva uniaţiei culminează cu răscoala călugărului Sofronie de la Cioara (1760—1761), care îndemna pe credincioşi să alunge pe preoţii uniţi şi să-şi păstreze credinţa strămoşească. Răscoala a zdruncinat din temelii uniaţia, de aceea împărăteasa Maria Terezia a trimis pe generalul Bucow, care a trecut cu forţa la uniaţie zeci de sate ortodoxe şi a ocupat pentru uniţi bisericile străbune. Tunurile lui au dărîmat peste 150 de mănăstiri ortodoxe, între care: Geoagiu de Sus, Prislopul şi Sîmbăta de Sus, zidite de domnii Ţării Româneşti. Ieromonahul Sofronie a trecut munţii şi s-a stabilit la o mănăstire din Ţara Românească. De pe urma acestor frămîntări, credincioşilor ortodocşi li s-au trimis episcopi de origine sîrbă, primul fiind Dionisie Novacovici cu reşedinţa la Răşinari (lîngă Sibiu). În anul 1950 Sinodul Bisericii Ortodoxe Române, ţinînd seama de lupta dîrză pentru apărarea Ortodoxiei de către Cuvioşii ieromonahi Visarion şi Sofronie şi de credinciosul Nicolae Oprea, a hotărît ca ei să fie cinstiţi ca mărturisitori ai dreptei credinţe. Canonizarea lor s-a făcut la 21 octombrie 1955 la Alba Iulia. Aşa a început epoca „unirii" cu Roma, care a durat pînă în anul 1948, cînd preoţii şi credincioşii Bisericii unite s-au întors în sînul Bisericii Ortodoxe Române, ai cărei fii au fost pînă la 1701. De fapt uniţii au păstrat neschimbată legea strămoşească, legea ortodoxă, motiv pentru care Reîntregirea noastră bisericească din 1948 a fost un act firesc, ca revenirea unui braţ la albia cea mare a fluviului din care s-a desprins cîndva.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

Îndrumătorul bisericesc pe anul 1978

În editura şi tipografia centrului mitropolitan din Sibiu a apărut Îndrumătorul bisericesc pe anul 1978, publicaţie care se află la cel de-al 126-lea an de apariţie neîntreruptă.

În „Cuvînt înainte", Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae Mladin al Ardealului arată că şi anul acesta Îndrumătorul bisericesc prezintă un bogat şi variat material religios şi social-obştesc, „aducînd în casele credincioşilor noştri cuvinte despre evenimentele de seamă din viaţa Patriei noastre, din viaţa Bisericii noastre strămoşeşti . . ., învăţături ziditoare de suflet pentru credincioşii noştri . . ."

Îndrumătorul bisericesc se deschide cu portretul Preşedintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu, după care urmează un articol omagial, consacrat personalităţii Domniei Sale, cu prilejul împlinirii vîrstei de 60 ani.

După datele importante pentru anul 1978, urmează portretele Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin şi Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Nicolae Mladin. În continuare se află îndătinatul calendar creştin ortodox.

Un potrivit material relatează alegerea, recunoaşterea şi întronizarea P. F. Dr. Iustin Moisescu ca al patrulea Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Ca în fiecare an, Îndrumătorul bisericesc se bucură de colaborarea Înalţilor Ierarhi din Mitro-

(Continuare în pag. 4)

Cu privire la post

A doua poruncă bisericească ne aduce în atenţie obligaţia de a ţine „toate posturile de peste an". În Mărturisirea Ortodoxă a mitropolitului Petru Movilă, scriere cu caracter normativ pentru întreaga Ortodoxie, aprobată în Sinodul de la Iaşi (1642) de către întîistătătorii, din acel timp, ai Bisericilor Ortodoxe, găsim următoarea definiţie a postului: „Postul este înfrînarea de toate mîncările, sau la caz de boală, numai de unele, de asemenea şi de băuturi şi de toate dorinţele cele rele, pentru ca creştinul să poată face rugăciunea lui mai cu uşurinţă şi să împace pe Dumnezeu încă şi pentru ca să omoare poftele trupeşti şi să cîştige harul lui Dumnezeu".

Aşadar, postul este o renunţare de bună voie la mîncăruri de dulce, la băuturi alcoolice şi la tot ce vatămă starea noastră sufletească, ca astfel să putem mai uşor birui relele, păcatul şi să propăşim în virtute, îmbunătăţind gîndurile şi faptele noastre. În acest sens, postul devine un act de jertfă, deci şi un act de cult, prin care se urmăreşte, pe de o parte, înfrînarea de la cele rele, prin întărirea voinţei spre săvîrşirea binelui, iar pe de altă parte preamărirea lui Dumnezeu, prin iubire şi ascultare faţă de El.

Ţinerea postului se întemeiază pe Sf. Scriptură; deci originea lui este la Dumnezeu. Sfinţii Părinţi Ioan Gură de Aur şi Vasile cel Mare spun că Dumnezeu a întemeiat postul în rai, încă înainte de căderea omului, atunci cînd a poruncit celor dintîi oameni să nu mănînce din roadele pomului oprit. Aceeaşi idee e exprimată în cîntările bisericeşti la lăsatul de sec de brînză. În legea Vechiului Testament, rînduiala postului este mereu adusă în atenţia credincioşilor (Ieşire 34, 28; Levitic 16, 29—30; Deuteronom 9, 9—10, 18; Judecători 20, 26; I Împăraţi 7, 6; Neemia 9, 1—2; Isaia 58, 6—7; Ioil 2, 15 ş. a.). În Noul Testament, Domnul şi Mîntuitorul nostru a preţuit postul şi a postit El însuşi 40 de zile, înainte de a începe propovăduirea Evangheliei (Matei 4, 2; Luca 4, 2), deşi nu avea păcate şi nici trebuinţă de post, ci numai pentru ca, prin exemplul Său, să cinstească o rînduială sfîntă.

Mîntuitorul ne-a învăţat cum să postim (Matei 6, 16—18) şi a precizat că diavolul nu poate fi izgonit decît cu rugăciune şi cu post (Matei 17, 21; Marcu 9, 29). Sfinţii Apostoli, urmînd exemplul şi îndemnul Mîntuitorului, au practicat şi ei postul, mai ales cînd se pregăteau pentru o misiune (F. Ap. 9, 9; 13, 2; 14, 23) şi au îndemnat în acest sens şi pe ucenicii lor şi toată obştea creştină (I Cor. 7, 5; II Cor. 6, 4—5). Aceste rînduieli au intrat în Sfînta Tradiţie apostolică, fiind trecute în scrierea Constituţiile Apostolice (cartea a V-a, cap. 13) şi totodată au fost legiferate de către Biserică în canonul 69 apostolic şi în canoanele 5 al sinodului I ecumenic, 29, 56 şi 89 ale sin. VI ecumenic.

Postul urmăreşte crearea smereniei înaintea lui Dumnezeu şi a unei dispoziţii sufleteşti potrivite pentru rugăciune şi căinţă spre a dobîndi iertarea şi ajutorul lui Dumnezeu.

După lungimea sa, postul poate fi de o zi, sau de mai multe zile. Postul de o zi este rînduit în miercurile şi vinerile de peste an, afară de cele însemnate în calendar cu cuvîntul „harţi" şi afară de cazul cînd în aceste zile cad sărbătorile Naşterea Domnului sau Boboteaza. Postul de o zi se mai ţine în 14 septembrie, cînd se prăznuieşte Înălţarea Sfintei Cruci, la 29 august cînd este sărbătoarea Tăierii Capului Sf. Ioan Botezătorul şi în ajunul Bobotezei (5 ianuarie).

Postul de mai multe zile se prezintă sub chipul celor 4 posturi cunoscute în Biserica noastră şi anume: Postul Mare sau al Paştelui, Postul Crăciunului, Postul Sf. Marii, adică postul între 1 şi 15 august, înainte de sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului, şi postul Sf. Apostoli Petru şi Pavel.

Cel mai vechi şi mai lung post este cel al Sf. Paşti, numit şi Postul Mare, sau Păresimile, care ţine şapte săptămîni, începînd de la Duminica lăsatului sec de brînză (zi în care Biserica pomeneşte izgonirea lui Adam din rai pentru neascultare) şi se termină în noaptea Paştelui, sau a Învierii.

Cu privire la dezlegarea la peşte în posturi, este bine să se cunoască, că peştele este considerat ca o mîncare, care e permisă în condiţiile unui post mai uşor, deci dezlegarea la peşte înseamnă uşurarea postului, iar nu călcarea lui, căci peştele este un aliment de post. Uneori, credincioşii consumă peşte în zilele de post, cînd Biserica nu dă dezlegare la acesta. În acest caz, ei fac uşurarea postului. Fapta lor nu poate fi socotită ca o călcare, sau nesocotire a postului, ci numai ca o uşurare a acestuia. Menţionăm în această privinţă că este greşită părerea unora, cum că e mai bine să mănînci carne de porc sau de vită în post, decît să mănînci peşte. Consumarea cărnii în post înseamnă nesocotirea sau călcarea totală a postului, pe cînd consumarea peştelui înseamnă ţinerea postului într-o formă mai uşoară. Se înţelege de asemenea că peştele poate fi consumat, fără oprire din partea Bisericii, şi în orice zi de dulce.

Faţă de cei suferinzi, faţă de bătrîni şi de copii, precum şi faţă de femei gravide sau cu copii mici, Biserica a fost totdeauna îngăduitoare. Aceste persoane au fost scutite de ajunare şi de post aspru, potrivit canoanelor 8 şi 10 ale Sf. Timotei al Alexandriei.

Ceea ce trebuie reţinut ca *esenţial*, în rînduiala postului, este faptul că postul nu trebuie considerat numai ca un regim alimentar cu anumite privaţiuni, care se referă numai la trup, ci postul este mai ales o nevoinţă cu caracter duhovnicesc, prin care este necesar să sporească creşterea sufletească prin mai multă rugăciune, prin cercetarea mai deasă a sf. biserici, prin căinţă, smerenie, spovedanie, hotărîre de a înlătura greşelile din purtarea şi legăturile noastre cu semenii noştri, săvîrşirea faptelor bune ş. a. Aşa ne învaţă numeroase cîntări bisericeşti din cărţile de slujbă ce se folosesc în timpul Postului Mare în care tocmai ne aflăm. Iată de pildă: „Să postim post primit, bineplăcut Domnului; postul cel adevărat este înstrăinarea de la răutăţi, înfrînarea limbii, lepădarea mîniei, depărtarea de pofte, de clevetire, de minciună şi de jurămîntul mincinos. Lipsirea acestora este postul cel adevărat şi bineprimit" (din Triod, luni, săptămîna I din Post). Sau un alt îndemn: „Postind, fraţilor, trupeşte, să postim şi duhovniceşte. Să dezlegăm toată legătura nedreptăţii. Să rupem încurcăturile tocmelilor celor silnice. Tot înscrisul nedrept să-l spargem. Să dăm flămînzilor pîine şi pe săracii cei fără case să-i aducem în casele noastre; ca să luăm de la Hristos-Dumnezeu mare milă" (Triod, săptămîna I din Post, miercuri seara la „Doamne strigat-am".

Proorocii Vechiului Testament propovăduiau îndemnuri asemănătoare. Astfel, Isaia (58, 6—8) spune. „Nu ştiţi voi postul care îmi place? — zice Domnul. Rupeţi lanţurile nedreptăţii, dezlegaţi legăturile jugului, daţi drumul celor asupriţi şi sfărîmaţi jugul lor. Împarte pîinea ta cu cel flămînd, adăposteşte în casă pe cel sărman, pe cel gol îmbracă-l . . . Atunci lumina ta va răsări ca zorile şi tămăduirea ta se va grăbi. Dreptatea ta va merge înaintea ta, iar în urma ta slava lui Dumnezeu".

În acelaşi fel învăţau şi Sfinţii Părinţi: „Postiţi? Arătaţi-mi-o prin fapte. Cum? De vedeţi un sărac aveţi milă de el, un duşman, împăcaţi-vă cu el, un prieten înconjurat de un nume bun, nu-l invidiaţi . . . Nu numai gura şi stomacul vostru să postească, ci şi ochiul şi urechile şi picioarele şi mîinile voastre şi toate mădularele trupului vostru. Mîinile voastre să postească, rămînînd curate de hrăpire şi de lăcomie. Picioarele nealergînd la privelişti urîte şi în calea păcătoşilor. Ochii, neprivind cu ispitire frumuseţile străine . . . Gura trebuie să postească de sudalme şi de alte vorbiri ruşinoase" (Sf. Ioan Gură de Aur, Către poporul antiohian, cuv. 3).

La astfel de îndemnuri să luăm aminte, pentru ca marele praznic al Învierii Domnului să-l întîmpinăm nu numai cu cele mai frumoase haine, ci şi cu sufletele curate.

Pr. *Mihail Colotelo*

Prima şcoală românească

(Urmare din pag. 1)

Convingerea noastră că şcoala a existat înainte de anul 1495 porneşte şi de la faptul că documentele vechi vorbesc de existenţa unui „slom" care la anul 1570 „s-au vechit şi au căzut" — după cum confirmă şi epilogul diaconului Oprea. Probabil că ezitările cercetătorilor în a afirma existenţa şcolii înainte de anul 1495 au pornit şi de la faptul că ea nu este amintită în numeroasele cronici ale bisericii. Se ştie însă că acestea erau destinate exclusiv bisericii şi dovada cea mai concludentă este însuşi faptul că protopopul Vasile, deşi scrie o cronică de familie de la Pătru cel Bătrîn (1484) pînă la anul 1628, nu aminteşte măreaţa acţiune a tatălui său, protopopul Mihai, de a ridica în piatră la anul 1497 şcoala de lîngă biserică păstrată şi astăzi. Dacă cercetătorul A. A. Mureşianu n-ar fi aflat la începutul secolului nostru în Arhiva Magistratului chitanţele de cheltuieli emise de protopopul Mihai, n-am fi luat cunoştinţă nici astăzi de acest adevăr. Faptele prezentate în cronici trebuie citite şi printre rînduri, căci atunci cînd cronica protopopului Vasile afirmă: „şi mulţi s-au nevoit aceşti păstori (Iane şi Mihai) cu turma lui Hristos şi cu biserica...", desigur că se referea la această acţiune de zidire a şcolii.

Un alt argument al existenţei şcolii înainte de anul 1495 îl constituie manualele de şcoală cu destinaţie dublă pentru biserică şi şcoală, aflate şi azi în arhiva istorică a bisericii. „Cartea folositoare de suflet — Cuvîntările lui Efrem Sirul" (sec. XV), păstrată în casa protopopului Mihai, a fost folosită la şcoală mai întîi de înaintaşii acestuia (în special popa Dobre — tatăl său, de la care se mai păstrează alte două manuscrise în aceeaşi arhivă) apoi în timpul construirii şcolii din piatră, folosită de fiul său Vasile, viitorul protopop şi cronicar, care pînă la urmă o donează definitiv bisericii. Ceea ce ne determină s-o credem manual de şcoală este şi faptul că marginal păstrează însemnări cu caracter didactic, despre Maximilian şi Diocleţian, fapt repetat în cunoscuta „Cazanie a II-a" („Evanghelia cu învăţătură" din 1580—1581) a lui Coresi, care adaugă (f. 3): „Troada, Ierusalim, Ulpia Traiană, Neron, Maximilian, Diocleţian, i proci" — o dovadă certă a predării la acea dată a istoriei Daciei şi romanilor în cadrul şcolii din Şchei.

În baza celor de mai sus, afirmaţia lui A. Bîrseanu în numita monografie a istoriei şcolilor braşovene: „Şcoala aceasta veche de la Sf. Nicolae n-a putut fi altceva decît o şcoală elementară, sau cel mult o şcoală de dieci în care se învăţa cititul, scrisul şi cîntările bisericeşti... după cum erau mai toate şcolile vechi româneşti înfiinţate pentru fii de iobagi" — nu mai poate fi acceptată.

Semnificaţia şcolii de piatră de la 1597. După ce A. A. Mureşianu a descoperit la începutul secolului nostru, în arhiva magistratului Braşov, documentele construcţiei şcolii de piatră de către protopopul Mihai la anul 1597 (v. A. A. Mureşianu, *Clădirea şcoalei româneşti din Braşov de către popa Mihai*, op. cit.), multe lucrări istoriografice, ghiduri O. N. T. şi articole ocazionale au acceptat acest an ca an al înfiinţării şcolii, negăsind în aceeaşi privilegiată arhivă a magistratului documente ale unei construcţii mai vechi a şcolii, care să corespundă afirmaţiilor memoriului mai sus amintit, conform cărora şcoala de piatră s-a zidit odată cu biserica, la anul 1495.

Nu s-a realizat însă un raţionament: Aron Vodă, care-şi temea permanent tronul, miza pe un eventual refugiu la Braşov şi în acest context banii pentru construcţia în piatră a şcolii i-a oferit magistratul, care la rîndul său îi distribuia protopopului Mihai contra chitanţă. Dar clădirea de la 1495 a fost ridicată cu patronajul direct al domnilor din Moldova şi Ţara Românească şi pentru aceasta nu trebuia să dea socoteală magistratului, ci acestor ctitori, aşa cum afirmă un alt memoriu al românilor din Şchei, adresat la 1737 autorităţilor din Transilvania: „Dreptul de stăpînire asupra teritoriului nostru... aparţinea principilor Moldovei şi Valahiei, care au apărat şi scutit în bună rînduială pe strămunii noştri, dîndu-le voie a-şi zidi *biserica* şi *şcoli*...".

Noua construcţie de piatră de la 1597 fusese pregătită de o adevărată epocă de aur culturală desfăşurată sub egida bisericii şi a şcolii. Este epoca în care Diaconul Coresi a făcut posibilă biruinţa scrisului în limba română prin cărţile tipărite aici, întrebuinţînd pe renumiţii preoţi Iane şi Mihai, precum şi şcoala de copişti care-i furniza manuscrise pentru teascul său tipografic. Dar este şi epoca în care Mihai Viteazul pregătea prima unitate politică a românilor de pe cele trei versante româneşti.

Asistăm acum la o şcoală, care-şi desfăşura deja activitatea educativă pe două cursuri distincte: inferior şi superior. O evidentă mărturie a acestei afirmaţii o constituie *Epilogul* diaconului Oprea, ataşat Octoihului copiat de la 1570 şi păstrat azi în cîteva clişee de sticlă în arhiva istorică a bisericii. Oprea îşi scrie Octoihul său „să fie învăţătură ucenicilor cine învaţă dăscălie... din Ţara Bîrsei şi din tot ţinutul Ardealului", deci un evident curs pedagogic pentru viitorii dascăli. Atributele sale de „maişteriu şcoalei româneşti de lîngă biserica Şcheailor şi dascăl mai mare ucenicilor cine învaţă dăscălie şi bisericii psaltul întîi" definesc pe de o parte funcţia sa în cadrul şcolii elementare şi pe de altă parte în cadrul şcolii pedagogice, deci existenţa celor două cursuri. Afirmînd că şi-a scris Octoiul „după izvodul ce iaste în biserica Şcheailor de lîngă Cetatea Braşovului, de l-au scos den limba sîrbească (slavonă) pre limba românească sfinţii părinţi cine au fost mainte întru acest loc" ne convinge de existenţa altor manuscrise prin care s-a format şcoala de copişti a bisericii, pregătind şi determinînd venirea lui Coresi la Braşov. Afirmînd în continuarea Epilogului de existenţa unui „slom", care „s-au vechit şi au căzut", ne convinge încă odată de îndepărtata existenţă a şcolii, odată ce locaşul ei, „slomul", „s-au vechit şi au căzut" la 1570, ori el nu se putea învechi decît cel puţin după o sută de ani de existenţă.

Afirmaţiile diaconului Oprea sînt întărite de expresia numerică a grămăticilor consemnaţi pe manuscrisele păstrate încă în arhiva istorică a bisericii. Pe filele albe ale „Psalmilor slavoni", scrişi în secolul al XVI-lea de Toma Jupan din Şchei, apar numele grămăticilor Balea, Dumitru şi Oprea, alături de grămăticul Pătru (fiul protopopului Iane), grămăticul Vasile (fiul protopopului Mihai). Prezenţa lor ne convinge asupra folosirii acestui manuscris pentru şcoală, cu atît mai mult cu cît toate catastifele menţionează predarea psaltirii în şcoală, alături de gramatică şi octoih, ca materii de bază. Un alt manuscris, folosit la biserică, dar şi la şcoală — Molitvelnic slavon — provenit din biblioteca protopopului Mihai, păstrează marginal cugetări moralizatoare didactice în scriere latină, fapt ce ne convinge că la şcoala din Şchei se folosea, sau cel puţin se ştia limba latină, aşa cum afirma şi diacul Oprea în Epilogul său: „iară... latineşte să ştie numa cine iaste om cărturariu, oare preot, oare dascăl, oare diac". Tot pentru şcoală trebuia să se destineze şi „Învăţăturile morale din vieţile sfinţilor" de către popa Voicu la 1578, care le donează „ca să fie fiecărui om şi mic şi mare spre învăţătură şi folos". Cronicarul sas Simon Massa (1536—1605) comentează episodul donării la 1559 a „Catehismului românesc "tipărit de Coresi, fiind folosit ca manual de şcoală.

Numai pe baza acestei atmosfere cărturăreşti putem înţelege trimiterea de către Lăpuşneanu la Braşov a preotului Sava „să înveţe carte". Acesta găsind „trei cărţi... pentru învăţătură" cere domnitorului 1000 aspri, iar domnitorul îi satisface dorinţa sfătuindu-l „să te sileşti cu învăţătura... ca să fii învăţător al creştinilor". Vechiul catastif al bisericii „Sf. Nicolae" menţionează un Minei cumpărat de la popa Sava. Faptul că Lăpuşneanu îl trimite pe preotul Sava la Braşov nu ne surprinde, căci în acelaşi timp cunoscutul preot Dobre din Şchei, tatăl protopopului Mihai, se găsea în solie atît în 1555 cît şi în 1558 şi probabil că în contextul acestor legături s-a donat şi celebrul „Tetraevanghel miniat" de la 1560, păstrat azi în arhiva bisericii (mss. 4).

Deci, existînd şcoală („slom"), manuale de şcoală şi grămătici dascăli ai şcolii, mult înainte de anul 1597, şcoala exista în clădirea de piatră mult înaintea acestei date.

*

În baza celor de mai sus, considerăm că începuturile primei şcoli româneşti trebuie căutate înaintea anului 1399, în cadrul unei şcoli de predică susţinută de preoţii bisericii, pentru care s-au scris Omiliile Sf. Ioan Gură de Aur (sec. XII), continuată de o şcoală orăşenească de citeţi şi grămătici (sec. XIV—XV) şi o şcoală orăşenească cu cele două cursuri: inferior şi superior pentru secolul al XVI-lea, care avea să-şi dovedească necesitatea pe orice treaptă istorică sub egida străvechii biserici ortodoxe „Sf. Nicolae", care a constituit o adevărată citadelă de apărare a Ortodoxiei româneşti şi a conştiinţei de unitate naţională.

Prof. *Vasile Oltean*

Poezia florilor

În anul acesta se împlinesc 450 ani de la înfiinţarea primei tipografii la Sibiu. În cinstea acestui eveniment sînt prevăzute a se desfăşura în municipiul nostru un bogat mănunchi de acţiuni care se vor încheia numai după 15 iulie 1978.

Şirul acestor manifestări a fost început de expoziţia, inspirat intitulată: *„Poezia florilor"*, care a fost deschisă în cursul lunii februarie a. c. în sala de marmură a Casei de cultură a sindicatelor din Sibiu.

Expoziţia a cuprins 450 de reproduceri, în culori, de flori, care mai de care mai minunată, nici una asemenea celeilalte, pentru fiecare an de existenţă tipograficeasă sibiană cîte una sau chiar un buchet, sub fiecare fiind tipărit cîte un vers adecvat, aparţinînd unor poeţi români, de astăzi şi de altădată, ca şi unor poeţi străini. Cîteva exemplificări:

„Printre cimbru şi susai
Fir plăpînd de păpădie
Înalţă, greu, în vîrf de pai
Un bănuţ de păpădie."
(G. Topîrceanu — Menire)

„Atîtea flori şi nu sînt două
să-nbrace la un fel veştminte."
(D. Anghel)

„E fericit cel ce sădeşte trandafirul
Dar şi acel ce smulge din rădăcină pirul."
(I. Hováth — Fericire)

Expoziţia a demonstrat, desigur, în primul rînd nivelul superior la care a ajuns în zilele noastre arta tipografică, tipografii sibieni situîndu-se, precum se ştie, la loc de frunte, măiestria lor fiind cunoscută pînă departe.

„Poezia florilor" însă a avut darul de a aduce în sufletele noastre, cu mult timp mai devreme, anotimpul tinereţii, ea prilejuind pentru vizitatori bucurii lăuntrice deosebite, generatoare de gînduri înaripate, de dor de viaţă, de muncă, de bunătate. „Cine florile iubeşte, suflet bun el dovedeşte" — spune o zicală populară.

Această expoziţie a culminat cu manifestările din 17 februarie, cînd, tot la Casa de cultură a sindicatelor, a avut loc un montaj diason, axat de asemenea pe lumea florilor, manifestare de o deosebită gingăşie, o expoziţie de flori naturale, la care şi-a adus contribuţia Întreprinderea de sere Codlea, o adevărată demonstraţie de Ikebana, de o rară frumuseţe şi aceasta, şi o seară de poezie susţinută de cenaclul scriitorilor din Sibiu.

La toate aceste manifestări, rol hotărîtor a avut Întreprinderea poligrafică din Sibiu şi în chip special directorul acesteia, Mircea Oprişiu.

Demonstraţie de artă tipografică, dar în acelaşi timp şi în chip special mijloc de educaţie etică şi estetică, de elevaţie lăuntrică, „Poezia florilor" va rămîne mult timp vie, ca o sărbătoare aleasă, ca un zîmbet al Cerului, în sufletul miilor de vizitatori.

Gh. P.

INFORMAŢII

● Cu prilejul aniversării a 400 de ani de la tipărirea, de către Diaconul Coresi la Braşov, a Psaltirii şi Liturghierului românesc, precum şi în cinstea aniversării a 20 ani de existenţă a muzeului, la sfîrşitul anului trecut la complexul muzeistic de pe lîngă biserica Sf. Nicolae din Schei—Braşov s-a deschis o expoziţie, cu care ne-am întîlnit şi la o emisiune a televiziunii noastre, intitulată: *„Cartea veche braşoveană."*

Expoziţia, organizată în cadrul unei clădiri recent restaurate, cuprinde: *Texte precoresiene* (sec. XIII—XVI), aparţinînd şcolii de copişti de pe lîngă biserica „Sf. Nicolae", care a pregătit şi determinat venirea lui Coresi în Scheii Braşovului: *Texte coresiene*, la cele cunoscute adăugîndu-se încă două lucrări, identificate de conducerea muzeului; *Biblioteca protopopului Mihai*, cunoscutul colaborator coresian ale cărui cărţi, copiate de el sau aduse din alte centre culturale, au slujit tiparului coresian; *Mari cărturari braşoveni* (pînă la 1830), generic sub care s-au expus opere de rară valoare ale unor cărturari ca: Dimitrie Eustatevici (primul grămătic), protopopul Vasile (primul cronicar), Tempeştii, cronicari, copişti şi grămătici, Anton Pann, George Ucenescu etc. Expoziţia este încadrată de tablourile pe pînză realizate de Mişu Popp şi reprezentînd pe cunoscuţii cărturari locali: Eustatie Grid, episcopul Ioan Popazu, directorul Gavril Munteanu, Dr. I. Moşota, Virgil Oniţiu — conducătorii primului gimnaziu ortodox braşovean.

Alături de biserica „Sf. Nicolae" şi Muzeul Şcolii, noul obiectiv vine să dovedească importanţa focarului românesc de cultură creat în Scheii Braşovului sub patronajul bisericii „Sf. Nicolae", ca citadelă de rezistenţă ortodoxă şi românească, focar care a înscris pe fiecare treaptă istorică iniţiative valoroase.

Expoziţia, care se bucură de un deosebit succes, cinsteşte pe organizatorii ei de la Muzeul şi biserica Sf. Nicolae din Braşov.

● Praznicul Sfinţilor Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie şi Ioan, hramul catedralei mitropolitane din Timişoara, a fost subliniat în anul acesta prin slujba arhierească săvîrşită de Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului şi Prea

(Continuare în pag. 4)

Sfîntul Andrei Criteanul

Andrei de Creta s-a născut în sec. VII-lea la Damasc, oraş ce se află la 202 km de Ierusalim. În drum spre Damasc s-a convertit, după cum ştim, Sf. Ap. Pavel. De la naştere pînă la vîrsta de 7 ani Andrei a fost mut. Darul vorbirii l-a căpătat la vîrsta de 8 ani, în urma primirii Sf. Taine. De la vîrsta de 14 ani s-a dedicat slujirii lui Dumnezeu, trăind în mănăstire. A studiat nu numai ştiinţele teologice, ci şi laice. Datorită cunoştinţelor sale teologice a fost numit secretar al lui Teodor, patriarh de Ierusalim, apărător al icoanelor. În anul 679, a luat parte activă, ca delegat al patriarhului, la Sinodul VI ecumenic (680—81) de la Constantinopol. Prin activitatea sa strălucită de la Sinod ca apărător al Ortodoxiei împotriva învăţăturii greşite monotolite, el a fost chemat la Constantinopol şi hirotonit întru diacon. Între anii 685—711 a fost arhiepiscop al insulei Creta. Între anii 711—715, a participat la Sinodul din Constantinopol. Sf. Andrei a fost nu numai un predicator ci şi scriitor, rămînîndu-ne de la el predici, cîntări bisericeşti şi rugăciuni.

Mai cunoscut este celebrul său „Canonul cel Mare de pocăinţă", ce se rosteşte în Postul Mare în care tocmai ne aflăm. Acest „Mare Canon" este plin de foarte multă simţire duhovnicească, în el cuprinzîndu-se, ca într-o sinteză, istoria Vechiului şi Noului Testament, fapte de la Adam pînă la înălţarea Mîntuitorului Hristos, precum şi din activitatea şi predica Sf. Apostoli.

Prin acest canon, Sf. Andrei Criteanu îndeamnă tot sufletul să rîvnească şi să urmeze, după putere, faptele bune şi să fugă de toate faptele rele, să se îndrepte totdeauna spre Dumnezeu, prin lacrimi de păreri de rău pentru păcatele săvîrşite şi dorinţa de îndreptare, prin pocăinţă, de unde şi numele canonului. Acest mare Canon al Sf. Andrei Criteanu este astfel alcătuit încît, într-adevăr, înmoaie cea mai împietrită inimă, credincioasă, deşteptînd sufletul spre săvîrşirea binelui.

Alexandru Reabţev, în studiul său „Canonul cel Mare — şcoală a pocăinţei" se ocupă de această lucrare (în rev. Patriarhiei Moscovei, nr. 30/969), pe care o împarte în: 1. Căderea; 2. Grădina pocăinţei; 3. Oceanul nădejdii; 4. Uşa mîntuirii; 5. Răspunsul în faţa lui Dumnezeu.

Rînduiala cultică a Postului Mare pune sufletul nostru în faţa lui Iisus Hristos-Mîntuitorul în toată goliciunea lui, aşa cum este el, micşorat şi urîţit de păcate, de patimi, slab, schimbător, dar şi minunat cînd este încărcat de virtute. Imnografia Triodului în această privinţă este deosebit de semnificativă, în special Canonul cel Mare al Sf. Andrei Criteanul, această rugăciune cutremurătoare, prin care omul credincios poate dobîndi frumuseţea cea dintîi:

Iată ce zice într-una din stihiri: „Pildele Scripturii celor noi îţi aduc ţie, ca să te ducă pe tine, suflete, spre umilinţă; rîvneşte dar dreptţilor, iar de păcate te leapădă şi îndupleacă pe Hristos cu rugăciunile tale, cu postul, cu curăţia şi cu smerenia" (Triod ed. 1970, p. 427).

Înainte de a purta sufletul pe calea tînguirii, tînjind şi rîvnind izbăvirea din păcat, Sf. Andrei începe Canonul cu un imn de preamărire, înălţat lui Dumnezeu, care n-a lăsat să piară creatura Sa: „Ajutor şi acoperitor s-a făcut mie spre mîntuire, acesta este Dumnezeul meu şi-l voi slăvi pe El; Dumnezeul părintelui meu şi-l voi înălţa pe El, căci cu slavă s-a preaslăvit" (Triod, p. 403).

Despre lucrarea Mîntuitorului Hristos Sf. Andrei Criteanul spune în Canonul său: „Săvîrşit-ai mîntuirea în mijlocul pămîntului, Făcătorule, ca să ne mîntuim; de bunăvoie, pe lemn te-au răstignit şi Edenul cel ce se încuiase s-a deschis; Cele de sus şi cele de jos, făptura şi toate neamurile mîntuindu-se, se închină Ţie" (Triod, p. 413).

Pocăinţa este firul roşu ce străbate întreg Canonul. „Miluieşte-mă pe mine cel ce mă pocăiesc... Primeşte-mă pe mine cel ce mă pocăiesc..." (Triod, p. 424).

O altă latură a pocăinţei, potrivit Canonului Sf. Andrei, este mărturisirea. Prin mărturisire, credinciosul se uşurează de povara păcatului, care apasă asupra sa.

Uşa mîntuirii este un alt moment al Canonului, prin care Sf. Andrei ne dă exemple de post din Noul Testament. Fiecare tropar al Canonului revelează noi şi noi adîncimi de nepătruns ale sufletului. Sufletul parcă vorbeşte cu el însuşi.

De reţinut de asemenea frumuseţea literară a Canonului Sf. A. Criteanu, recunoscută şi apreciată de toţi care-l citesc cu atenţie şi evlavie.

Biserica recomandă să se citească Canonul Mare de două ori în decursul Postului Mare: în primele patru zile ale postului — fragmentar — la Pavecerniţa Mare şi în întregime în săptămîna a cincea din postul Sf. Paşti.

În general, Canonul cel Mare este un fel de oază spirituală, un fel de semnal de alarmă pentru trezirea sufletului nostru la o viaţă duhovnicească cît mai înaltă, ideea principală fiind aceea de pocăinţă, de îndreptare.

Pr. *C. Pistrui*

INFORMAŢII

(Urmare din pag. a 3-a)

Sfinţitul Episcop-vicar Timotei Lugojanul, înconjuraţi de un sobor de preoţi şi diaconi.

În cadrul slujbei au fost hirotesiţi întru iconomi stavrofori P. C. părinţi: Florin Gheorghe, protopop la Deta şi Gheorghe Neda, protopop la Oraviţa.

La priceastnă, Înalt Prea Sfinţia Sa a vorbit despre îndatorirea credincioşilor de a cultiva dragostea de cultură, de propăşire şi de pace, după pilda marilor dascăli ai Bisericii.

Praznicul zilei s-a încheiat cu o agapă la reşedinţa mitropolitană, la care a fost prezent şi profesorul Earl Pope, din S. U. A., român de origine.

● Şedinţa ordinară anuală a Adunării Generale a Casei de Ajutor Reciproc din cadrul Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului a avut loc în 27 ianuarie 1978, la noul sediu al protopopiatului din Timişoara, cu participarea Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Nicolae al Banatului, a Prea Sfinţitului Episcop-vicar Timotei Lugojanul, a delegaţilor Centrului eparhial, protopopiatelor, Seminarului teologic, precum şi a Vicariatului ortodox sîrb.

A fost de faţă reprezentantul Departamentului Cultelor.

Adunarea a fost deschisă printr-un cuvînt al P. C. preşedinte Alexandru Bălaş, după care s-a prezentat raportul general pe anul 1977 al comitetului de conducere. P. C. pr. Vichentie Cuzma a prezentat darea de seamă a comisiei de revizie.

S-au prezentat de asemenea şi alte materiale legate de activitatea C. A. R.

La invitaţia preşedintelui adunării, a luat cuvîntul Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului care a arătat că rezultatele obţinute sînt o dovadă a utilităţii C. A. R. şi a făcut urări de noi şi pozitive înfăptuiri pentru viitor.

● Duminică, 29 ianuarie 1978, P. S. Episcop Vasile al Oradiei, însoţit de P. C. vicar Augustin Lucian, a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica parohială din oraşul Aleşd, prot. Oradea, ţinînd un ziditor cuvînt de învăţătură, în cadrul căruia a felicitat pe credincioşi şi pe preotul lor, Ştefan Popa, pentru hotărîrea de a-şi picta biserica.

● Duminică, 5 februarie 1978, P. S. Sa, însoţit de P. C. pr. Ilie Feier, secretar eparhial, a oficiat Sf. Liturghie în biserica din parohia Ceica, prot. Beiuş, păstorită de vrednicul preot P. C. prot. on. Ioan Ciocan. Şi aici a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură, exprimîndu-şi satisfacţcia în legătură cu dorinţa şi hotărîrea credincioşilor de a-şi împodobi biserica cu o frumoasă pictură.

Tot în 5 februarie 1978, P. S. Sa a săvîrşit slujba vecerniei în frumoasa biserică de lemn din Ceişoara, filie la parohia Cotiglet, păstorită de tînărul preot Silviu Moldovan, şi în biserica din parohia Bucium, păstorită tot de un tînăr preot, Viorel Paşca, ambele din protopopiatul Beiuş.

● Duminică, 12 februarie 1978, P. S. Episcop Vasile însoţit de P. C. cons. Ioan Negroiu, a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica din parohia Dobreşti, prot. Beiuş, păstorită de preotul Gheorghe Neagoe.

În aceeaşi zi, P. S. Sa a oficiat slujba vecerniei în biserica din parohia Luncasprie, păstorită de tînărul preot Ioan Iova, şi în biserica din parohia vacantă Cornişeşti, suplinită de preotul din Dobreşti, ambele din prot. Beiuş.

În toate cele trei biserici, P. S. Sa a ţinut cîte un cuvînt de învăţătură, îndemnîndu-i pe credincioşi să stea strîns legaţi la altarul Bisericii strămoşeşti şi să fie buni fii ai Patriei şi poporului nostru.

● În 21 februarie 1978, s-a ţinut la Centrul eparhial Oradea, sub preşedinţia P. S. Episcop Vasile, o şedinţă administrativă cu toţi protopopii din eparhie, cu care prilej s-a făcut un folositor instructaj financiar şi s-au discutat chestiuni privind bunul mers al vieţii bisericeşti în eparhie.

În aceeaşi zi, s-a ţinut şi Adunarea generală a C. A. R. cu care ocazie s-a făcut darea de seamă pe anul 1977 şi s-a aprobat planul de lucru pe 1978.

● Joi, 23 februarie 1978, la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc Adunarea generală a Casei de Ajutor Reciproc din cadrul Arhiepiscopiei Sibiului, cu participarea reprezentanţilor protopopiatelor, Institutului Teologic Universitar din Sibiu etc.

La invitaţia conducerii C. A. R. a luat parte Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, însoţit de permanenţa Consiliului arhiepiscopesc.

A fost de faţă de asemenea reprezentantul Departamentului Cultelor.

După rugăciune, preşedintele C. A. R., P. C. prot. Traian Belaşcu, rosteşte cuvîntul de deschidere, după care P. C. pr. L. Opriş, secretarul comitetului de conducere, a prezentat darea de seamă pe anul 1977.

P. C. Sa a prezentat de asemenea execuţia bugetară, contul de venituri şi cheltuieli şi alte situaţii legate de activitatea anului 1977, proiectul de buget pe anul 1978 etc.

P. C. pr. S. Filimon a prezentat raportul comisiei de verificare.

Din situaţiile prezentate, cît şi din discuţiile care au urmat a reieşit buna gospodărire a fondurilor C. A. R.

Acest fapt a fost apreciat şi de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, care a luat cuvîntul la încheierea lucrărilor şi care a subliniat că ideea întrajutorării îşi are izvorul în dragostea evanghelică, ea practicîndu-se încă din primele zile ale Bisericii.

● La propunerea Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, Sf. Sinod al Bisericii noastre a acordat rangul de arhimandrit P. Cuv. Vasile Cornilă, licenţiat în Teologie, avînd totodată un an de studii ecumenice în străinătate la Bossey (Elveţia), în momentul de faţă vicar administrativ al Centrului arhiepiscopesc Sibiu, precum şi P. Cuv. Sofronie Achim, licenţiat în Teologie, eclesiarh la catedrala mitropolitană din Sibiu.

Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a hirotesit în rangul de arhimandrit pe P. Cuv. V. Cornilă cu prilejul Sf. Liturghii, săvîrşită la sf. mănăstire Brâncoveanu, în 6 august 1977, iar P. Cuv. Sofronie Achim, a fost hirotesit arhimandrit în catedrala mitropolitană din Sibiu, Duminică, 23 octombrie 1977.

Vorbe înţelepte

— *Răzbunarea omului nobil este iertarea şi uitarea.*

— *Cei buni se iubesc şi se caută între ei.*

— *A dori desăvîrşirea tuturor este cea mai înaltă treaptă a iubirii.*

— *Omul înţelept se judecă singur.*

— *Cui îşi vinde ţara, daţi-i streangul.*

(G. Coşbuc)

— *Munca este izvorul moralităţii.*

— *Ştiinţa şi puterea morală sînt stîlpii fericirii popoarelor.*

— *Omenia este inima omului.*

— *Adu-ţi aminte că eşti om.*

— *Omenia e mai scumpă ca avuţia.*

— *Omul fără omenie e ca şi trupul fără suflet.*

— *Nu tot omul e om.*

— *Buna vecinătate e mai ceva ca frăţia.*

— *Omul care nu ştie să facă bine nu este om.*

— *Nu prin bogăţie se face omul om.*

— *Omul îi este omului prieten, tovarăş şi frate.*

Îndrumătorul bisericesc pe anul 1978

(Urmare din pag. 2)

poliile Ardealului şi Banatului, care, în articolele semnate, împărtăşesc cititorilor învăţături şi îndrumări. Din acest capitol încrestăm: „Pavel, Apostol a lui Iisus Hristos" — de Î. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin; „De ce şi cum trebuie să se însemneze creştinul cu Sfînta Cruce" — de Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului; „Viaţa creştină" — de Î. P. S. Teofil Herineanu, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului; „Primeşte odorul acesta şi-l păstrează pe el..." — de P. S. Emilian Birdaş, Episcop de Alba Iulia; şi „Lucrarea Sfîntului Duh în Biserică" — de P. S. Vasile Coman, Episcopul Oradiei.

Capitolul: „Republică, măreaţă vatră" cuprinde articolele: „Pagini alese despre patrie şi patriotism"; „Valori ale artei populare româneşti" ş. a.

Capitolul: „Aniversări" cuprinde materiale referitoare la „evenimente importante din viaţa şi istoria poporului nostru...", ca de exemplu: „130 ani de la revoluţia din 1848" şi „60 ani de la marea unire din 1918".

Capitolul: „Din valorile patrimoniului cultural naţional" ne aduce în atenţie aspecte din creaţiile de mare valoare ale înaintaşilor noştri, despre care ne vorbesc articole ca: „Picturi bisericeşti în jud. Sibiu, opere ale fraţilor Grecu"; „Cărţi vechi româneşti din sec. al XVII-lea aflate în patrimoniul cultural al parohiilor ortodoxe din jud. Sibiu" ş. a.

Sub genericul: „Din învăţăturile Bisericii noastre", Îndrumătorul bisericesc pe anul 1978 cuprinde, ca şi în anii trecuţi, un mănunchi de cuvîntări ocazionale pe care preotul le rosteşte cu prilejul unor întîlniri ecumeniste, la cununii, la botezuri şi la înmormîntări, unde s-au avut în vedere mai multe categorii de credincioşi.

Aceste cuvîntări ajută preoţilor noştri, considerăm noi, în a se orienta mai bine asupra modului în care să-şi întocmească cuvîntările pe care sînt obligaţi să le rostească la ocaziile arătate.

Lucrarea pe care o semnalăm mai cuprinde şi capitolele „Chipuri de preoţi de altă dată"; „Chipuri de pictori şi zugravi bisericeşti"; „Din învăţătura Sfinţilor Părinţi", precum şi îndătinatele „Îndrumări tipiconale pe anul 1978".

Precum vedem, „Îndrumătorul bisericesc pe anul 1978" reprezintă şi de data aceasta o carte de zidire religios-morală şi patriotică în spiritul învăţăturii Bisericii noastre, o călăuză deosebit de folositoare pentru cîntăreţii bisericeşti şi mai ales pentru preoţii noştri în lucrarea lor din parohii.

Diac. *E. Oancea*

REDACŢIA: Secţia culturală a Consiliului arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"

ANUL 126 Sibiu, 15 aprilie 1978 Nr. 15—16

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Pe un an: 25 lei
ABONAMENTUL:
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

Românii toţi s-adună...
- O carte despre Unirea din 1918 -

Profesorul univ. Gh. Bulgăr, cercetător pasionat al operei lui Eminescu şi publicist de aleasă ţinută intelectuală, dă la iveală, în întîmpinarea aniversării celor şase decenii de la marea Unire din 1 decembrie 1918, o antologie de articole din presa anului 1918, multe scoase din colbul uitării. Titlul ales este potrivit, inspirat chiar: „Românii toţi s-adună", *vers din cîntecul lui Ion Scipione Bădescu contemporan şi prieten al lui Eminescu, pus pe note de compozitorul Gavriil Muzicescu. Glorificînd armata naţională, acest cîntec a îmbărbătat pe ostaşii noştri în cucerirea independenţei de stat a României, în 1877, ceea ce a pregătit calea formării Statului naţional unitar.*

Cartea alcătuită de prof. Gh. Bulgăr se remarcă şi prin ordonarea ei metodică. La început ea cuprinde texte programatice dintre cele mai cunoscute şi mai edificatoare despre conştiinţa unităţii naţionale, texte semnate de mari oameni de cultură de la Miron Costin pînă la Vasile Pârvan. Aceste mărturii constituie „argumentul" cărţii. Urmează articole vibrante din ziaristica acelui an, cardinal în istoria României moderne, pagini de ziar reproduse mai ales din „România", „Dacia", „Adevărul", „Glasul Bucovinei" ş. a.

Sector vibrant al cărţii profesorului Gheorghe Bulgăr îl constituie reproducerea memoriilor scrise de cîţiva veterani participanţi direcţi la acel memorabil eveniment; Silviu Dragomir, Lucian Blaga, Teodor Neş, D. Marmeliuc, D. Udrescu, Toader Dragoşa, Ion Clopoţel, Constantin Daicoviciu ş. a. mărturisesc mîndria de a fi fost prezenţi la înfăptuirea unui milenar vis al românilor: Unitatea de stat.

Lectura cărţii ne dă sentimentul tonic al unei istorii în care dragostea de patrie a fost făptuitoarea unor acte istorice vitale în afirmarea poporului nostru.

Zăbovind peste filele cărţii, bogată în încărcătură emoţională — carte pe care o recomandăm cu căldură cititorilor noştri — rămînem cu imaginea clară că, pe lîngă jertfele care au făcut din Mărăşeşti „mîndria armatei române" — după cum însuşi Kaizerul a recunoscut, Unirea din 1918 este un act firesc, împlinirea unor aspiraţii milenare, ceea ce unul dintre contemporani — D. Marmeliuc — remarcă în paginile cărţii: „Rezistenţa etnică, solidaritatea poporului, conştiinţa unităţii cu românii din celelalte provincii, lupta aceea de multe ori anonimă, acoperită de negurile istoriei, au pregătit în taină luminoasa zi a Unirii" (*p. 90*).

Nu putem încheia această sumară prezentare a cărţii „Românii toţi s-adună..." — adevărat omagiu al marelui act istoric din 1 Decembrie 1918 — fără să arătăm şi aceea că tatăl autorului, din părţile Sătmarului, a participat, ca voluntar transilvănean, la luptele din 1916—1918 şi apoi la Adunarea de la Alba Iulia şi că fiul lui, prof. Gh. Bulgăr, a făcut parte din luptătorii din Detaşamentul Păuliş după 23 August 1944, repetînd, cum însuşi autorul arată, „fapta memorabilă a generaţiei precedente, care la Mărăşeşti, Oituz, în munţii Moldovei au nemurit legămîntul de foc: „Pe aici nu se trece!" (*p. 17*).

Gh. P., I. B.

Pîine pentru suflet

Iertare şi binecuvîntare

Este Vinerea Patimilor Domnului, sau Vinerea Mare, cum o numesc bunii credincioşi. Ziua în care s-a arătat în chipul cel mai desăvîrşit iubirea lui Dumnezeu faţă de om. Prin răstignirea pe cruce a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, iubirea divină a devenit jertfa răscumpărătoare din păcat.

Mare şi însemnată a fost ziua în care Dumnezeu a zis: „Să fie lumină".

— Binefăcătoare a fost ziua în care corabia lui Noe s-a oprit, după potop, pe muntele Ararat.

— Mare binecuvîntare a fost în ziua în care Dumnezeu a dat poporului cele zece porunci, prin Moise.

Dar, ziua în care prăznuim jertfa de pe cruce a Domnului nostru Iisus Hristos le întrece pe toate în însemnătate şi binefacere. Ele au fost simboale şi chipuri ale marilor daruri pe care ni le-a dăruit Hristos-Domnul prin jertfa Sa.

La început, cerul şi pămîntul s-au umplut de lumină firească, în Vinerea Mare lumina iubirii divine a alungat întunericul păcatului.

După potop începe o lume nouă şi un legămînt nou al oamenilor cu Dumnezeu, astăzi s-a refăcut chipul cel stricat al omului şi s-a început legămîntul cel nou cu Iisus Hristos. Pe Sinai s-a arătat puterea legii, pe Golgota puterea dragostei.

Ceea ce prăznuiesc creştinii în Vinerea Mare nu este o înfrîngere ci o biruinţă. Ceea ce mişcă inimile noastre creştineşti în această zi nu sînt lacrimile, ci simţămîntul de adîncă recunoştinţă şi mulţumire pentru Cel ce a pătimit pe cruce pentru noi şi în locul nostru.

Cel răstignit pe cruce între tîlhari nu este un învins, un nimicit prin răstignire şi moarte, ci un biruitor asupra păcatului şi asupra morţii.

Dumnezeu a coborît la om în maximă dăruire, pentru ca omul să se înalţe la Dumnezeu.

Mîinile care au binecuvîntat pe atîţia s-au lăsat pironite pe cruce; faţa Mîntuitorului, blîndă şi luminoasă, a fost scuipată şi lovită cu trestie; Cel ce a săturat mulţimile în pustie, flămînzeşte şi însetează, fără a i se da decît oţet amestecat cu fiere; Cel nevinovat este aşezat între făcătorii de rele; Cel ce a îmbrăcat cerul ca cu o haină, este îmbrăcat în hlamidă; Binefăcătorul şi „Stăpînul vieţii" este pus în mormînt.

O adîncul răbdării, înţelepciunii şi iubirii Tale de oameni, Doamne! În această privelişte, plină de durere şi neputinţă omenească, nu lipseşte însă strălucirea şi puterea dumnezeirii Răstignitului.

Dacă belşugul de dragoste a lui Dumnezeu a rămas fără efect în inima lui Iuda, o singură rază din dumnezeirea Celui răstignit a dus la convertirea unui tîlhar — a tîlharului răstignit în dreapta —şi la transformarea lui în mărturisitor şi vestitor al nevinovăţiei şi divinităţii lui Iisus.

Dumnezeu a îngăduit ca o astfel de convertire şi un astfel de mărturisitor al adevărului să apară chiar în timpul patimilor Domnului.

Fără îndoială că Pronia a voit să uşureze durerea lui Iisus de pe urma trădării lui Iuda, dîndu-i prilejul de convertire a unui păcătos, pentru care El a primit moartea pe cruce.

Ocean 'al milostivirii lui Dumnezeu şi al puterii Tale, Doamne!

Într-o împrejurare în care Iisus era părăsit de toţi, doar Prea Curata Sa Maică împreună cu Evanghelistul Ioan şi cîteva femei mironosiţe priveau de departe drama răstignirii şi plîngeau; în timp ce apostolul care mărturisise şi zise: „Tu eşti, Hristos, Fiul lui Dumnezeu", era undeva departe şi îşi plîngea cu amar lepădarea de Iisus; în timp ce fariseii şi cărturarii hotărau ce să facă cu cei treizeci de arginţi, aruncaţi în templu de Iuda, care-şi dăduse seama că vînduse sînge nevinovat; în timp ce unul dintre răufăcători, aflaţi pe cruce, tîlharul din stînga, îl hulea şi îi zicea: „Nu eşti tu Hristosul? Mîntuieşte-te pe Tine însuţi şi pe noi"; în acest timp se aude un glas de mustrare adresat tîlharului din stînga, de tăgăduire a minciunii şi urii ce se pornise asupra lui Iisus. Este glasul tîlharului din dreapta.

Ce zice el?

„Nu te temi tu de Dumnezeu, că eşti în aceeaşi osîndă cu El? Şi noi pe drept, căci noi primim cele cuvenite după faptele noastre. Acesta însă n-a făcut nici un rău". Şi zicea lui Iisus: „Pomeneşte-mă, Doamne, cînd vei veni în împărăţia Ta. Şi Iisus i-a zis: „Adevărat grăiesc ţie, astăzi vei fi cu mine în rai" (Luca 23, 39—43).

Ce minunată mărturisire! Cît de neaşteptată convertire. Sufletul nostru este cuprins de uimire. Un muribund vede pe Iisus murind şi cere viaţă; un răstignit vede pe Iisus răstignit şi cere împărăţia Lui, ochiul lui trupesc vede crucea, iar credinţa zăreşte împărăţia cerurilor.

De unde a avut el această credinţă? Ce l-a îndemnat să spună răufăcătorului din stînga lui Iisus, că Mîntuitorul nu are nici o vină, că este fără de păcat? Doar lui nu i s-a arătat un înger să-i spună că Iisus este Emanuil; n-a văzut slava lui Iisus pe Tabor ca Sfîntul Ioan, nu l-a primit în casa lui Zaheu, n-a fost martor al atîtor minuni ca ceilalţi apostoli şi ca femeile mironosiţe.

El a văzut altceva, şi aceasta i-a fost deajuns ca să se nască în el credinţa în divinitatea lui Iisus, căinţa pentru păcatele ce le săvîrşise pînă atunci şi curajul de a mărturisi nevinovăţia Mîntuitorului.

El a văzut sfinţenia lui Iisus, răbdarea Lui cu totul cerească. El a avut revelaţia iubirii lui Iisus.

A auzit cuvintele Domnului de iertare a răufăcătorilor: „Doamne, iartă-le lor că nu ştiu ce fac". Aşa ceva n-a mai rostit nimeni pînă atunci. În loc de ură ochii Mîntuitorului străluceau de iubire şi milă, în loc de blestem şi răzbunare, El dă iertare şi binecuvîntare. Acestea îl convertesc pe tîlharul din dreapta şi îl îndeamnă să se roage zicînd: „Pomeneşte-mă, Doamne, cînd vei veni întru împărăţia Ta".

Ce urmează, după aceasta?

Cel istovit de durere şi sfîrşit ca om îşi arată puterea dumnezeiască şi învăluie în har ceresc pe un condamnat la moarte trupească şi sufletească. Iisus primeşte căinţa tîlharului din dreapta şi îl iartă.

Făcătorul de rele urcă pe cea mai înaltă treaptă a pocăinţei. El vine la Hristos în ceasul al unsprezecelea şi ia plata ca şi cel din ceasul întîi. Plata începe cu el şi primeşte împărăţia. El face început şirului mare, nenumărat de mare, al tuturor acelora care pînă la un timp nu l-au cunoscut pe Iisus şi l-au batjocorit, cu cuvîntul sau cu fapta, pentru ca într-o clipă să se convertească şi să devină mărturisitori ai lui Hristos în lume.

Tîlharul din dreapta a luat-o înaintea lui Pavel, în mărturisirea lui Iisus. El este cel dintîi cetăţean al raiului căci el aude mai întîi cuvintele: „Astăzi vei fi cu mine în rai".

Ce minune, ce bucurie, ce ne mai auzită hotărîre, ce odihnă, ce dovadă puternică a dumne-

(Continuare în pag. 3)

FERICIRILE

Credincioşii care iau parte la Sfînta Liturghie au, de fiecare dată, fericitul prilej să audă cuvîntul din dumnezeiasca Evanghelie, precum şi din scrierile Sfinţilor Apostoli sau din faptele lor. Cuvîntul din Sf. Evanghelie sau din Apostol, atît cît este rînduit să se citească la o sfîntă slujbă, poartă denumirea de „pericopă". Pentru fiecare Sf. Liturghie este rînduită o anumită pericopă din Sf. Evanghelie. Pericopele din Sf. Evanghelie, care se citesc la sfintele liturghii, diferă de la o zi la alta; ele sînt rînduite în aşa fel ca, în timp de un an, să se citească la sfintele slujbe toată dumnezeiasca Evanghelie.

Pe lîngă pericopele din Sf. Evanghelie, care diferă de la o zi la alta, cu foarte puţine excepţii, la toate sfintele liturghii credincioşii pot auzi şi o pericopă care este mereu aceeaşi şi pe care n-o citesc sfinţiţii slujitori, ci o rostesc sau o cîntă înşişi credincioşii înainte de ieşirea cu Sf. Evanghelie. Ea e cunoscută sub numele de „Fericiri".

„Fericirile" sînt acele ziceri ale Domnului nostru Iisus Hristos, care încep cu cuvîntul „fericiţi" şi în care se arată cine şi pentru ce sînt fericiţi. Cu astfel de ziceri şi-a început Domnul Hristos şirul de învăţături, cunoscut de noi sub numele general de „Predica de pe munte" (Matei, capitolele 5—7, Luca 6, 20—49).

Aşa cum le găsim în Sf. Evanghelie de la Matei şi cum le auzim la dumnezeiasca Liturghie şi la slujba înmormîntării, „Fericirile" sînt următoarele:

„Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este împărăţia cerurilor.

Fericiţi cei ce plîng, că aceia se vor mîngîia.

Fericiţi cei blînzi, că aceia vor moşteni pămîntul.

Fericiţi cei ce flămînzesc şi însetoşează de dreptate, că aceia se vor sătura.

Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui.

Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu.

Fericiţi făcătorii de pace că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema.

Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate, că acelora este împărăţia cerurilor.

Fericiţi veţi fi voi, cînd vă vor ocărî şi vă vor urmări şi vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră, minţind, din pricina mea.

Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri" (Matei 5, 3—12).

Faptul că „Fericirile", rostite de Fiul lui Dumnezeu, sînt cuprinse în dumnezeiasca Liturghie, spre a putea fi auzite mereu, ne duce la înţelegerea că ele au o mare însemnătate pentru viaţa credincioşilor. Şi într-adevăr, aşa este.

Vrea cineva dintre noi, credincioşii, să cunoască calea fericirii? N-are decît să cugete adînc la „fericirile" cu care şi-a început Domnul Predica de pe munte şi care ne-au rămas şi nouă în dumnezeiasca Evanghelie. Vrea cineva să meargă pe calea fericirii, arătată de Mîntuitorul nostru? Să se silească a-şi modela viaţa după îndemnurile cuprinse în ele.

Cel ce priveşte „Fericirile" ca un îndreptar de viaţă, ştiind de la Domnul Hristos că începutul urcuşului duhovnicesc al fericirii îl fac „cei săraci cu duhul", va căuta să afle cine sînt „cei săraci cu duhul" şi după ce va şti cine sînt aceia, pe deoparte, se va cerceta pe sine însuşi, ca să vadă dacă este între cei pe care îi fericeşte Domnul ca vrednici de Împărăţia cerurilor, iar, pe de altă parte, se va sili să fie între aceia.

Auzind, apoi, că celor ce plîng le făgăduieşte Fiul lui Dumnezeu „mîngîiere", iubitorul de osteneală se va strădui să afle ce fel de plîns voieşte Domnul şi, îndată ce va şti aceasta, îi va fi luarea aminte la cercetarea de sine şi la osteneala de a dobîndi „plînsul cel fericit".

Mai departe, fiindu-i luarea aminte la blîndeţea pe care o fericeşte Domnul, străduitorul pentru cele bune va căuta, din răsputeri, să fie vrednic de „Cel blînd şi smerit cu inima", iar aceasta nu numai prin blîndeţe, ci şi prin orice altă virtute, prin care se alcătuieşte „dreptatea", ca să poată înainta spre nepătimire, din care se naşte milostivirea şi care este pricinuitoare a adevăratei curăţii sufleteşti, căreia îi făgăduieşte Domnul „vederea lui Dumnezeu".

Realizat prin smerenie şi căinţă, prin blîndeţe şi prin alte virtuţi, milostiv şi curat cu inima, străduitorul pentru fericire se va asemăna cu însuşi Fiul lui Dumnezeu. De aceea, ca unul ce desăvîrşeşte pacea în el însuşi şi se sileşte să aducă pace în cei din jurul său, va avea parte şi el de numirea de „fiu al lui Dumnezeu".

De va fi statornic într-o astfel de stare sufletească, dacă va fi neclintit în bine, călătorul pe calea fericirilor, arătate de Domnul Hristos, va fi cu adevărat vrednic de Împărăţia cerurilor, precum şi de toate făgăduinţele date de Fiul lui Dumnezeu celor ce se străduiesc spre cele bune.

În strădania noastră spre cele bune, cel dintîi gînd pe care trebuie să-l avem este acela de a ne depărta de rău. „Fereşte-te de rău şi fă binele", zice Psalmistul (Ps. 33, 14). Şi la aceasta ne ajută îndreptarul „Fericirilor". El ne ajută în înţelesul că, ştiind noi cine sînt fericiţi, ştim, în acelaşi timp, şi cine sînt nefericiţi. Astfel, ştiind că sînt fericiţi cei smeriţi, avem cunoştinţa că cei mîndri, spre exemplu, sînt nefericiţi. Ştiind, de asemenea, că cei curaţi cu inima sînt fericiţi, ca unii care văd pe Dumnezeu, ştim totodată că cei cu conştiinţa încărcată, cei întinaţi sau chiar cei care sînt curaţi numai la arătare, în faţa cunoştinţei omeneşti, dar nu şi în faţa ochiului a toate văzător al lui Dumnezeu, aceia n-au parte de fericirea celor ce sînt curaţi cu inima.

Astfel privite, „Fericirile" sînt pentru noi, ca fii ai Bisericii, un foarte însemnat îndreptar de viaţă. Ne rămîne doar să stăruim asupra lor, cu toată luarea aminte, şi să urmăm drumul arătat în cuprinsul lor. La cunoaşterea lor ne vor fi de ajutor învăţăturile cugetătorilor de Dumnezeu, ale celor ce mai înainte de noi s-au ostenit pentru învăţătură şi pentru împlinire, iar la făptuirea celor ce duc la fericire ne va ajuta însuşi Domnul Hristos , cînd ne angajăm cu toată fiinţa pe calea împlinirii lor.

Ierod. *Teofil Părăian*

Protos. T. Tohăneanu într-o nouă rundă de expoziţii de icoane pe sticlă peste hotarele ţării

Prin restaurarea Mănăstirii Brâncoveanu de la Sîmbăta de Sus s-a reluat tradiţia veche de a se picta în această mănăstire. Meritul de a redeştepta gustul şi pasiunea pentru această artă populară, exprimată în pictura pe sticlă, îl are protosincelul Timotei Tohăneanu de al cărui nume se leagă cîteva succese avute în mai multe ţări din Europa şi America.

Oamenii de cultură din ţară şi vizitatorii de peste hotare au luat cunoştinţă cu aceste opere din expoziţia permanentă aflată în incinta Mănăstirii Brâncoveanu de la Sîmbăta de Sus, apoi prin expoziţiile prezentate în ţară, la Cluj-Napoca, Braşov, Bucureşti, iar în ultimii cinci ani, fiind organizate expoziţii personale în Elveţia (la Lugano şi Zürich), în Suedia, Belgia, în America şi Canada.

Presa şi televiziunea acestor ţări au publicat reportaje, cu aprecieri asupra acestui gen de pictură, stîrnind în acelaşi timp interesul amatorilor de artă din diferite ţări europene, care vizitîndu-ne ţara, au fost plăcut impresionaţi de marile colecţii de pictură pe sticlă vechi de la Sîmbăta, Sibiu, Brukenthal şi altele.

Unul dintre admiratorii artei populare româneşti şi cu deosebire a icoanelor pe sticlă este prof. Dr. Dr. Wilhelm Nyssen de la Universitatea din Köln, care a scris mai multe cărţi despre frumuseţea frescelor exterioare ale mănăstirilor din nordul Moldovei şi despre icoanele pe sticlă. O astfel de carte *„Bildgesang der Erde Außenfresken der Moldauklöster in Rumänien"*, tipărită de părintele Nyssen în anul 1977, cu o prefaţă a răposatului patriarh Justinian, răspîndită într-un mare tiraj în R. F. Germania, a creat un mare interes pentru icoanele pe sticlă în lumea intelectuală şi artistică a acelei ţări.

Solicitat de diferiţi amatori de arte, din dorinţa de a li se prezenta la ei acasă pictura pe sticlă, prof. Dr. Dr. Wilhelm Nyssen ne-a invitat în diferite rînduri să mergem la sediul său universitar din Köln, unde în lumea intelectuală s-a creat un climat prielnic prezentării unei expoziţii de pictură românească pe sticlă, pe care mulţi dintre prietenii săi o vizionase în România.

Răspunzînd acestor invitaţii, în toamna anului 1977 am însoţit pe pictorul protosincel Timotei Tohăneanu şi ajutorul acestuia, rasoforul Gheorghe Moraru, unde am stat timp de 3 luni, pînă la jumătatea lunei ianuarie 1978, în care timp am organizat cinci expoziţii de pictură pe sticlă în principalele oraşe din R. F. Germania, care s-au bucurat de multă atenţie din partea vizitatorilor.

Prof. Dr. Dr. Nyssen, prieten al ţării noastre, interesat de răspîndirea artei româneşti în ţara sa, ne-a făcut la Köln o călduroasă primire. Gazeta bisericească „Kirchenzeitung für das Erzbistum Köln" ca şi cotidianul de mare tiraj „Kölnische Rundschau" şi altele au publicat articole de fond cu fotografii luate din expoziţie, prezentînd expoziţia românească de pictură pe sticlă ca pe ceva nou şi unic în Europa. Prima expoziţie s-a deschis la 23 octombrie 1977 în cripta capelei universităţii din Köln, la care au fost invitaţi profesori de la diferite institute universitare, intelectuali, specialişti în arta murală şi un numeros public german. Vernisajul s-a ţinut în prezenţa ataşatului cultural al ambasadei române din Bonn, reprezentanţi ai Ministerului Culturii Landului Renania, reprezentanţi al Municipiului Köln, iar la dineul oferit cu acest prilej de prof. Dr. Nyssen s-a vorbit despre pictura pe sticlă, despre arta românească şi frumuseţile turistice ale ţării noastre.

Timp de 4 săptămîni expoziţia a fost frecventată de un numeros public din R. F. Germania, precum şi vizitatori din ţările vecine, reţinîndu-se în final şi achiziţionîndu-se de către amatori interesante icoane prezentate în expoziţie. Tot sub patronajul oficiului „Katolische Hochschulgemeinde" din Köln s-a prezentat şi cea de-a doua expoziţie în staţiunea balneoclimaterică Bad Münstereifel din apropiere de Bonn.

Mulţumiţi de rezultatele obţinute, ne-am îndreptat cu expoziţia spre Bavaria şi spre celelalte centre: la Frankfurt/Mein, la Bremen şi Hamburg. La München, expoziţia a fost organizată în cadrul parohiei ortodoxe române, condusă de pr. prof. Mircea Basarab, fiind deschisă din 10 decembrie pînă în ajunul Crăciunului, timp în care un numeros public german, artişti, colecţionari şi amatori de artă populară, numeroşi membri ai comunităţii româneşti din München au vizitat cu interes expoziţia noastră. Cotidianul „Münchner Merkur" şi alte ziare din localitate s-au ocupat pe larg de expoziţia noastră publicînd fotografii luate din expoziţii şi aducînd frumoase elogii artei româneşti. Cu prilejul vernisajului şi mesei româneşti, oferită, s-a creiat o adevărată sărbătoare românească.

La Frankfurt/Mein am deschis cea de-a 4-a expoziţie, chiar în interiorul bisericii, fiind solicitaţi să oficiem cele ale preoţiei în biserica ortodoxă română din Offenbach/Frankfurt, al cărui paroh este pr. Tudor Alexandru. Membrii comunităţii româneşti din acest centru industrial au avut bucuria să revadă la ei acasă picturile pe sticlă pe care le cunoşteau din copilărie în casa părinţilor lor de pe Valea Hîrtibaciului sau de pe Valea Sebeşului. S-au trăit şi aici momente emoţionante. Cuvîntările ţinute şi comunicările avute cu românii dornici de a-şi revedea glia strămoşească au făcut din praznicul Crăciunului în biserica îmbrăcată în icoane româneşti o sărbătoare care va dăinui multă vreme în inima românilor de aici.

Lîngă Bremen, la Fischerhude, trăieşte pastorul K. Nowak, născut în Silezia la Katowicz a cărui soţie este din Galaţi, care ne-a invitat şi ne-a pus la dispoziţie sala oficiului parohial pentru a cincea expoziţie. Fischerhude este locul de naştere al celebrului pictor european Moderson şi aici trăiesc mai mulţi pictori contemporani susţinînd în permanenţă un climat artistic de creaţie cu mai multe expoziţii permanente. Presa locală prin cotidianele: „Achimer Zeitung", „Bremer Tageblatt" şi altele au publicat şi aici articole de fond cu numeroase fotografii, aducînd frumoase elogii la adresa artei populare româneşti, ocupîndu-se pe larg de tehnica „în negativ" în care se lucrează picturile pe sticlă. Senatori ai landului, pictori cu renume mondial, intelectuali din Bremen şi oraşele din jur au achiziţionat din primele zile ale expoziţiei multe din tablourile expuse. Pastorul Nowak, în cuvîntările ţinute la biserică şi în discuţiile cu vizitatorii, ca un bun cunoscător al ţării noastre şi admirator al frumuseţilor patriei, a vorbit pe larg despre pictura bisericească, despre frescele monumentelor din Nordul Moldovei şi mai ales despre activitatea Bisericii Ortodoxe Române.

Filmul artistic color, cu activitatea gospodărească a Mănăstirii Brâncoveanu, atelierul de pictură şi expoziţia permanentă de pictură pe sticlă, prezentat vizitatorilor la expoziţie a avut un efect pozitiv, mulţi dintre cei prezenţi exprimîndu-şi dorinţa de a ne vedea ţara.

Această nouă rundă de expoziţii peste hotare de pictură pe sticlă a avut darul, ca şi cele precedente de care am amintit şi despre care Telegraful Român a scris la timpul său, de a contribui la cunoaşterea şi preţuirea picturilor pe sticlă, la interesul şi stima pentru Patria noastră dragă.

Arhimandrit *Veniamin Tohăneanu*
— stareţ —

Vorbe înţelepte

— Sufletele tari resping voluptatea, după cum marinarii se feresc de stînci.

— Cel ce evită ispita, evită greşeala.

— Ochii fără suflet sînt orbi, urechile fără inimă sînt surde.

— Erou este cel care-şi învinge pasiunile.

— Dintre toate pasiunile, aceea a studiului e cea mai statornică şi cea mai puţin supusă dezgustului.

— Numai pasiunile mari pot da naştere oamenilor mari.

— Fii stăpîn pe pasiunile tale, ca ele să nu ajungă stăpîne pe făptura ta.

— Mai bine să-ţi lipsească banul decît raţiunea.

— Cumpătarea e cel mai mare dar al celui înţelept.

— Principala virtute este cumpătarea, fiind baza sănătăţii şi maica celorlalte virtuţi.

— Răspunsul dulce sfărîmă mînia, iar cuvîntul aspru o întărîtă.

— Dreptatea e luptă.

— Dreptatea iese ca untdelemnul deasupra apei.

— Orice om e bun dacă e drept.

— Victoria asupra ta însuţi este cea mai frumoasă dintre victorii.

— O mamă bună valorează mai mult decît 100 de învăţători.

Sfînta Scriptură

Sfînta Scriptură sau Biblia este cartea de căpetenie a creştinilor. O numim şi „Cartea vieţii", fiindcă în ea se află „Cuvîntul mîntuirii" (F. Ap. 13, 26), „Cuvîntul vieţii veşnice" (Ioan 6, 63; Filipeni 2, 16). Ea cuprinde „Cuvîntul lui Dumnezeu" (Luca 3, 2; F. Ap. 4, 31; Efeseni 6, 17).

Învăţăturile Sfintei Scripturi sînt, pentru fiii Bisericii noastre, „duh şi viaţă" (Ioan 6, 63); ele au puterea de a-i trezi la „viaţă nouă" (F. Ap. 6, 7) şi de a-i „renaşte" la o astfel de viaţă pe cei cuprinşi de păcate (Ioan 1, 18).

Învăţăturile Sfintei Scripturi nu se învechesc; ele sînt veşnice şi folositoare spre mîntuire în toate timpurile şi în toate locurile. „Cerul şi pămîntul vor trece, dar cuvintele mele nu vor trece", spune Domnul nostru Iisus Hristos (Matei 24, 35).

În Sfînta Scriptură aflăm descoperirea dumnezeiască cea mai presus de fire. Căci „toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu şi de folos spre învăţătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înţelepţirea întru dreptate, astfel ca omul lui Dumnezeu să fie bine pregătit pentru orice lucru bun" (II Timotei 3, 15—16).

Prin „insuflare" înţelegem lucrarea pe care o face Duhul Sfînt asupra scriitorului biblic de a primi şi de a scrie învăţăturile mîntuitoare, ferindu-l de greşeli şi rătăciri de la adevărurile de credinţă, de la adevărul cel veşnic.

Cum că Sfînta Scriptură este insuflată şi cuprinde învăţăturile descoperite de Duhul Sfînt avem multe mărturii, atît în Vechiul Testament, cît şi în Noul Testament.

Sfinţii scriitori ai Bibliei au avut totdeauna limpede cugetul că ei nu grăiesc şi nu scriu de la ei, că învăţătura lor este de la Dumnezeu. În multe locuri din Sfînta Scriptură citim cuvintele lor: „Aşa grăieşte Domnul", sau: „Fost-a cuvîntul lui Dumnezeu către mine" (Isaia 6, 5—9; Avacum 3, 2; Marcu 7, 13), ei „purtaţi fiind de Duhul Sfînt" (II Petru 1, 21). De aceea Sfînta Scriptură şi este cartea dumnezeiască pe care nimeni nu o poate desfiinţa (Ioan 10, 35).

Sfînta Scriptură este cartea Bisericii. Biserica, sub îndrumarea Sfîntului Duh, a ales şi a statornicit cărţile care formează cuprinsul Bibliei, în care se află învăţătura insuflată de Duhul Sfînt spre mîntuire. Sfînta Scriptură este comoara de preţ a Bisericii şi numai Biserica o poate explica fără greşală.

A citi cît mai des Scriptura (F. Ap. 17, 2) este un lucru plăcut lui Dumnezeu, dar a o tălmăci fiecare după a sa chibzuinţă este un păcat ce duce la rătăcire, aşa cum vedem că rătăcesc unii dintre noi care, neavînd pregătirea cuvenită, o tălmăcesc după cum li se pare lor, adeverindu-se prin aceasta înseşi cuvintele Scripturii: „Vă rătăciţi, neştiind Scripturile şi puterea lui Dumnezeu" (Matei 22, 29).

Este bine să ştim că în Sfînta Scriptură sînt părţi uşoare de înţeles, dar sînt şi părţi mai grele de înţeles (F. Ap. 8, 26—35; II Petru 3, 16—17), pe care cei necunoscători în ale Bibliei le răstălmăcesc spre a lor pierzare şi astfel se pot naşte şi învăţături greşite (eresuri).

Iată ce spune despre aceasta Sfîntul Apostol Petru: „În epistolele sale (este vorba de epistolele Sfîntului Apostol Pavel) sînt unele lucruri cu anevoie de înţeles, pe care cei neştiutori şi neîntăriţi le răstălmăcesc, ca şi pe celelalte Scripturi, spre a lor pierzare" (II Petru 3, 16).

Sfînta Scriptură are două părţi însemnate: Vechiul Testament (sau Legea Veche) şi Noul Testament (sau Legea Nouă).

Vechiul Testament cuprinde învăţăturile descoperite de Dumnezeu credincioşilor prin prooroci şi prin bărbaţi aleşi călăuziţi de Duhul Sfînt, care au trăit înainte de venirea în lume a Domnului nostru Iisus Hristos. Citim, astfel, că „Dumnezeu odinioară, în multe rînduri şi în multe chipuri, a vorbit părinţilor noştri prin prooroci" (Evrei 1, 1).

Vechiul Testament cuprinde, în parte, istoria poporului evreu, ca popor ales să păstreze învăţătura despre unul şi adevăratul Dumnezeu, descoperită prin prooroci. În el ne sînt descrise „arătările" lui Dumnezeu (Ieşire 33, 12—23) şi lucrarea Lui în crearea şi purtarea de grijă a lumii.

În Vechiul Testament găsim cele zece porunci date lui Moisi pe muntele Sinai: „Decalogul" (Ieşire 20, 1—17), scris pe cele două Table ale Legii. Ele cuprind datoriile credincioşilor către Dumnezeu şi către semenii lor.

Despre aceste porunci, ca şi despre cuvintele proorocilor Vechiului Testament ne grăieşte Mîntuitorul: „Să nu socotiţi că am venit să stric Legea sau proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc" (Matei 5, 17).

Cărţile Vechiului Testament sînt în număr de 39. Unele din ele sînt de cuprins istoric, ca de pildă: Facerea, Ieşirea, Leviticul, Numerii, Deuteronomul, Isus Navi, Judecătorii, Cartea Rut, I Regi, II Regi, III Regi, IV Regi, I Cronici, II Cronici, Ezdra, Neemia (Ezdra II), Estera.

Altele au cuprins didactic (învăţătoresc), şi anume: Psalmii, Cartea lui Iov, Proverbele lui Solomon, Ecleziastul, Cîntarea Cîntărilor. Al treilea fel de cărţi ale Vechiului Testament sînt cele profetice şi anume *profeţii mari:* Isaia, Ieremia, Iezechil, Daniil, Plîngerile lui Ieremia; *profeţii mici:* Avdie, Ioil, Iona, Amos, Osea, Miheia, Naum, Sofronie, Avacum, Agheu, Zaharia şi Maleahi.

În afară de aceste cărţi numite „canonice", Sfînta Scriptură a Vechiului Testament mai cuprinde şi alte cărţi, în număr de 14, pe care Biserica Ortodoxă le socoteşte folositoare şi ziditoare de suflet, fără însă a le socoti între cărţile insuflate de Duhul Sfînt.

Însemnătatea deosebită a Vechiului Testament stă în aceea că, prin el, Dumnezeu i-a pregătit pe oameni pentru primirea şi înţelegerea Noului Testament, pentru venirea Domnului nostru Iisus Hristos, i-a călăuzit spre Legea Nouă. De aceea Vechiul Testament este pedagog, adică învăţător, spre Hristos, mai ales prin proorociile privitoare la venirea lui Mesia. În El, în Mesia, în Hristos, s-au şi plinit toate proorociile şi toate Scripturile. „Despre Mesia-Hristos, toate s-au plinit frumos."

Noul Testament cuprinde un număr de 27 cărţi şi anume: Cele patru Evanghelii: Matei, Marcu, Luca şi Ioan; Epistolele Sfîntului Apostol Pavel: Romani, I şi II Corinteni, Galateni, Efeseni, Filipeni, Coloseni, I şi II Tesaloniceni, I şi II Timotei, Tit, Filimon şi Epistola către Evrei; Epistolele soborniceşti: Iacob; I şi II Petru; I, II şi III Ioan; Iuda şi, ultima carte, Apocalipsa Sfîntului Ap. Ioan.

Noul Testament cuprinde învăţăturile descoperite prin Domnul nostru Iisus Hristos, cum limpede ni se arată, „că în zilele acestea mai de pe urmă — Dumnezeu — ne-a grăit nouă prin Fiul, pe care l-a pus moştenitor a toate şi prin care a făcut şi vremurile" (Evrei 1, 2). Aceste învăţături ni le-au transmis Sfinţii Apostoli şi urmaşii lor pînă în ziua de azi.

Sfînta Scriptură este izvorul principal prin care primim „adevărul" dumnezeiesc. Ea are o mare însemnătate şi valoare pentru mîntuirea noastră.

(Continuare în pag. a 4-a)

Iertare şi binecuvîntare

(Urmare din pag. 1)

zeirii lui Iisus şi a puterii harului de a naşte şi de a renaşte fii şi cetăţeni ai împărăţiei lui Dumnezeu!

Tîlharul din dreapta, care după tradiţie s-a numit Dismas, nu numai că şi-a recunoscut păcatele şi s-a convertit, ci a devenit cel dintîi apărător al lui Iisus, cel dintîi apologet creştin. El a observat că Iisus se deosebeşte de toţi oamenii prin aceea că este fără de păcat. El a recunoscut puterea dumnezeiască a lui Iisus şi nu şi-a pierdut nădejdea în mîntuire, chiar cînd a fost răstignit.

Drept aceea, privind spre patimile Domnului să luăm pilda tîlharului celui bun. De cîte ori păcatele noastre, cu voie sau fără voie, ne-au făcut vrednici de osîndă? De cîte ori am risipit darurile ce ni le-a dat Dumnezeu şi am cîrtit împotriva milostivirii Lui? De cîte ori am răspuns şi noi bunătăţii lui Dumnezeu cu ocară sau indiferenţă?

Privind spre pilda lui să zicem: „Pomeneşte-ne pe noi, Doamne, cei ce mult ţi-am greşit. Pomeneşte-ne pe noi, Doamne, cei ce din slăbiciune n-am avut curajul să te mărturisim. Pomeneşte-ne pe noi, Doamne, cînd vei veni întru împărăţia Ta".

Revarsă asupra noastră raza milostivirii Tale şi ne fă părtaşi de împărăţia ce ne-ai gătit prin jertfa de pe cruce şi prin învierea Ta.

Părintele VASILE

Decalogul

Porunca a treia

Cuprinsul poruncii a treia este: „Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deşert" (Ieşire 20, 7).

Am văzut că atît întîia cît şi a doua poruncă din Decalog ne cer nouă credincioşilor să cunoaştem pe Dumnezeul cel adevărat şi să rămînem în cea mai strînsă legătură cu El, ferindu-ne mereu cu grijă mare de a face vreo concesie închinării la idoli.

Porunca a treia vine cu o cerinţă care se referă şi ea tot la cinstirea Dumnezeului celui adevărat, dar legînd-o de numele Lui. Porunca ne învaţă că atunci cînd folosim cu uşurătate şi fără respect numele Domnului, îl batjocorim de fapt pe Domnul însuşi. După cum ştim, numele reprezintă pe cel care-l poartă. Cînd rostim numele cuiva gîndul ni se duce la persoana respectivă, la felul ei de a fi, ideile şi sentimentele prilejuite de contactul cu ea. Cînd pronunţăm numele lui Dumnezeu, gîndul şi inima ni se înalţă la El, ca la supremul Ziditor şi Părinte al tuturor, învăluit în sfinţenie, lumină şi măreţie.

Sfinţenie, lumină şi măreţie mai întîlnim noi şi la sfinţi, dar la Dumnezeu le întîlnim în toată măreaţa lor desăvîrşire. Şi dacă numele unui sfînt îl rostim cu multă veneraţie şi respect, cu nesemuit mai mult respect şi evlavie trebuie să punem în rostirea numelui celui preasfînt al lui Dumnezeu.

Dar nu toţi ţinem seama de această obligaţie pe care ne-o frormulează porunca a treia. Experienţa ne arată că printre noi, credincioşii, sînt, nu puţini, care din neglijenţă, din neştiinţă, ori din lipsă de cucernicie, iau în deşert numele Domnului, adică îl folosesc fără seriozitate, bună-cuviinţă şi respect.

În general, luăm în deşert numele Domnului ori de cîte ori săvîrşim vreun păcat. Dumnezeu ne cere să fim drepţi, curaţi, buni, iubitori de oameni, mărturisitori şi apărători ai adevărului, îndurători, stăpîni pe înclinările inferioare. Unii dintre noi însă săvîrşim, nu arareori, acte de nedreptate, necurăţie, răutate, ură, înşelătorie, asprime, necumpătare, care toate pîngăresc numele cel preasfînt al lui Dumnezeu ai cărui fii ne mărturisim că sîntem.

În chip mai direct pîngărim numele lui Dumnezeu atunci cînd îl folosim în cuvinte de batjocură, în înjurături, în descîntece. Sau cînd cerem ca în numele Lui să se slobozească asupra aproapelui niscai necazuri, suferinţe, nenorociri. Tot profanare a numelui lui Dumnezeu săvîrşim şi atunci cînd, la slujbele sfinte, ne comportăm cu indiferenţă, fără cucernicie şi fără concentrare sufletească.

Dacă ne gîndim bine, numele lui Dumnezeu e luat în deşert şi atunci cînd, la Sf. Spovedanie, deşi ne luăm angajamentul în numele lui Dumnezeu să ne lepădăm de păcat şi să începem viaţă nouă, nu respectăm acest angajament.

La fel ne batem joc de numele lui Dumnezeu şi cînd îl folosim în formula unui jurămînt fals, adică atunci cînd, pentru a impune ca adevărată o afirmaţie mincinoasă, o punem sub autoritatea numelui Celui Preasfînt al lui Dumnezeu.

Să reţinem că, în ce priveşte jurămîntul adevărat, acesta este uneori indicat şi chiar cerut. Şi anume, în acele împrejurări cînd, pentru a se elimina îndoielile cu privire la adevărul unei mărturisiri, se simte nevoia să se ia drept chezaş cineva asupra demnităţii de crezămînt a căruia să nu mai poată fi nici o discuţie. Pentru credincioşi acest chezaş suprem este Dumnezeu.

De luat aminte că, invocînd pe Dumnezeu ca martor pentru întărirea adevărului unei declaraţii, credinciosul săvîrşeşte de fapt un act de cinstire a Celui Preasfînt întrucît printr-un asemenea jurămînt el dă expresie credinţei tari că numai Dumnezeul cel adevărat nu poate spune şi nici tolera vreun neadevăr.

Cerut deocamdată de caracterul lunecos al firii noastre, sîntem totuşi încredinţaţi că odată şi odată jurămîntul va ieşi din uz. Şi anume, el va deveni de prisos atunci cînd, prin trudă perseverentă şi sub permanenta veghe a lui Dumnezeu, a harului Său întăritor, vom ajunge la aceea plinătate morală aptă să aşeze relaţiile dintre noi pe baza unei depline încrederi a unuia faţă de celălalt (Matei 5, 17).

Pr. prof. *D. Belu*

SINAXAR

Sfîntul Ioan Scărarul

În ziua de 30 martie a fiecărui an, Biserica Ortodoxă pomeneşte adormirea în Domnul a Sfîntului Ioan, supranumit Scărarul, după opera nemuritoare pe care el a lăsat-o posterităţii. De asemenea, Duminica a 4-a din postul Sf. Paşti, anul acesta, 9 aprilie, este închinată tot Sf. Ioan Scărarul.

Sfîntul Ioan s-a născut pe la anul 525, iar în jurul vîrstei de 16 ani s-a stabilit la Mănăstirea Sinai, dedicîndu-se lui Iisus Hristos — Domnul nostru, pe care a căutat să-l urmeze întru totul. Primul lui îndrumător a fost un bătrîn sihastru, pe nume Martiriu, care, în sălbăticiile muntelui Sinai, l-a instruit în tainele vieţii duhovniceşti. Cît de grea era viaţa în peşterile Muntelui Sinai, ne arată un istoric bisericesc — Procopius: „În regiunea ce se numea odinioară Arabia şi care astăzi poartă numele de a treia Palestină, se află un deşert nesfîrşit, lipsit de apă şi de roade, fără arbori şi fără verdeaţă. Acolo, nu departe de Marea Roşie, se află un munte stîncos, greu de escaladat, numit Sinai. El nu este locuit decît de pustnici a căror viaţă de muncă şi rugăciune nu este altceva decît o continuă, neîntreruptă meditaţie asupra rostului vieţii. El se bucură aici de o linişte deplină, lucru la care ţin mai mult. Ei nu se îngrijesc decît să nu posede nici o avere trecătoare şi să-şi stăpînească pornirile trupului."

După moartea bătrînului Martiriu, întîmplată pe la anul 560, Sfîntul Ioan, urmînd sfatul duhovnicului său şi hotărît să îmbrăţişeze viaţa pustnicească, s-a retras la Tolas, un deşert situat la aproximativ 8 kilometri de la poalele Sinaiului. Aici Sf. Ioan a petrecut 40 de ani în singurătate, meditaţie şi studiu. Chilia lui, după cum ne spun cei ce i-au scris biografia, era aşezată destul de departe de biserica ridicată de împăratul Justinian, existentă şi astăzi. Totuşi, sîmbăta şi Duminica el venea la biserică spre a asculta slujbele şi a se întîlni cu călugării şi sihaştrii din Orient. În chilie, mult timp se ocupa cu citirea cărţilor sfinte şi a operelor Sfinţilor Părinţi. „Lectura cărţilor sfinte — spunea el — este de mare importanţă pentru luminarea sufletului nostru. Ele cuprind cuvinte ale Duhului Sfînt şi slujesc drept lumină şi călăuză celor ce le citesc cu cucernicie şi cu respect. Dacă viaţa voastră nu este conformă cu starea sfîntă la care v-a chemat Dumnezeu, îngrijiţi-vă ca să puneţi în practică cele ce citiţi." El cere apoi fiecărui cititor să se aplece cu grijă asupra lucrărilor Sfinţilor Părinţi precum sînt operele lui Grigorie de Nazianz, ale Sfîntului Vasile, Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Ioan Casian etc. Dar în scrierile acestor bărbaţi aleşi de Dumnezeu spre a explica cuvintele Sfintei Scripturi nu trebuie să ne oprim numai la învăţătura lor morală, ci să încercăm să înţelegem şi scrierile lor despre persoanele treimice şi despre Taine în general, pentru a putea da astfel răspunsul potrivit tuturor celor ce nu cunosc învăţătura Bisericii noastre.

Datorită renumelui său şi autorităţii spirituale de care se bucura, la anul 600 — adică la vîrsta de 75 de ani — Sfîntul Ioan este ales egumen al Muntelui Sinai şi superior general al tuturor călugărilor şi pustnicilor din acele părţi. La conducerea mănăstirii nu rămîne însă decît patru ani, pentru că, dornic să-şi continue exerciţiile ascetice, se va retrage din nou în peşterile lui din pustiul Tolei. A încetat din viaţă în anul 605, în vîrstă de 80 de ani.

De la Sfîntul Ioan Scărarul ne-au rămas două lucrări, scrise în perioada cît a fost egument al mănăstirii, şi anume: *Scara Raiului* şi o *Scrisoare sau cuvînt către păstor.*

Amintim prin varietate şi stil de o enciclopedie de sentinţe, maxime şi practici monahale, Scara — scrisă la cererea prietenului său Ioan de Raithu, de la care ne-a rămas o descriere a vieţii Sf. Ioan, şi a călugărilor de la Mănăstirea Sinai — constituie o lucrare foarte importantă, concepută sub formă de trepte, pe care urcînd duhovniceşte ne apropiem de Dumnezeu. „Cartea de faţă — se spune în prefaţa ei — arată drumul cel bun acelora care aleargă să-şi scrie numele în cartea vieţii ce se află în ceruri. Aceia care o vor citi şi o vor urma vor fi povăţuiţi de ea fără rătăcire şi în chip desăvîrşit îi va ridica de la cele pămînteşti spre cele sfinte..."

Lucrarea, structurată în 30 de trepte — după cei treizeci de ani petrecuţi de Mîntuitorul în trup — poate fi împărţită în două părţi:

a) primele 23 de trepte sau grade se ocupă cu lupta împotriva păcatelor, ca: goana după viaţa deşartă, minciuna, trîndăvia, lăcomia, desfrînarea etc.

b) iar celelalte 7 trepte se ocupă cu dobîndirea virtuţilor.

În vîrful Scării Sfîntul Ioan aşează cele trei virtuţi teologice — credinţa, nădejdea şi dragostea — cărora le închină un adevărat imn.

Pentru a ajunge la ultima treaptă a Scării, creştinul trebuie să străbată întregul drum curăţitor, căci numai purificat de toate păcatele şi de poftele ce-l ţin legat de pămînt el poate să se înalţe spre a primi în suflet iubirea de Dumnezeu. Creştinul adevărat nu poate să-şi dea seama de adevărata lui valoare şi de menirea lui pe pămînt, decît intrînd în legătură cu Dumnezeu, iar această legătură îl va face să înţeleagă că tot ceea ce este a fost creat spre a-i sluji lui, dar nu în scopuri josnice, ci în scopul cel mai nobil — regăsirea unităţii primare. Iată de ce trebuie să urmăm îndemnul Sfîntului Ioan Scărarul, pe care îl găsim la sfîrşitul Scării: „Suiţi-vă, fraţilor, suiţi-vă cei care cu osîrdie v-aţi aşezat suişuri în inimă şi ascultaţi pe cel ce a zis: „Veniţi să ne urcăm în muntele Domnului, în casa Dumnezeului nostru, care face picioarele noastre ca ale cerbului şi ne pune întru locuri înalte ca să birium în calea lui" (Isaia 2, 3). Alergaţi, rogu-vă, cu cel ce zice: „Să ne sîrguim pînă ce vom ajunge toţi la împreunarea credinţei şi a cunoştinţei lui Dumnezeu, la starea de bărbat desăvîrşit, la măsura vîrstei deplinătăţii lui Hristos (Efes 4, 13), care a fost botezat în cel de-al treizecelea an al vieţii Sale şi care a urcat pe cea de-a treizecea treaptă a scării cei duhovniceşti, căci Dumnezeu este iubire."

Ilie Frăcea

„Iubirea de moşie e un zid"

Cuvintele rostite de genialul Mihai Eminescu prin gura lui Mircea cel Bătrîn în înfruntarea cu Baiazid, din Scrisoarea a III-a sînt titlul sub care colecţia Cogito a Editurii Albatros ne prezintă o bogată şi semnificativă culegere de proverbe şi cugetări despre Patrie.

Iubirea de moşie e un zid — sînt cuvintele rostite de poporul român în istoria sa bimilenară cu vorba, cu plugul şi cu arma cînd a fost nevoie, cuvinte prin care la Rovine, Plevna sau Mărăşeşti conştiinţa naţională s-a manifestat prin actul său suprem: jertfirea vieţii pentru Patrie.

Poporul român a înţeles Patria din zorii istoriei lui ca pe o realitate superioară în care se cuprinde într-o unitate organic ordonată acele elemente şi structuri care fac posibilă viaţa şi fericirea sa. A înţeles prin Patrie unitatea între glia străbună şi şirul neîntrerupt al părinţilor, „patres", şi copiilor, conduşi de un ideal şi o credinţă spre viitor.

Aşa se face că din zorii istoriei şi culturii sale, poporul nostru a trăit şi a reflectat „patriotismul" cu o conştiinţă filozofică şi responsabilă, care se manifestă şi prin bogăţia proverbelor, maximelor şi reflexiilor patriotice.

De la strămoşii noştri daci şi pînă în zilele noastre, poporul român crede şi se manifestă ca atare, că a fi patriot — cum spune Preşedintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu — „înseamnă a fi oricînd gata să faci totul, mergînd pînă la sacrificiu, pentru a apăra libertatea, independenţa şi integritatea ţării, pentru a salvgarda măreţele cuceriri revoluţionare ale poporului".

În prezenta antologie, unică în felul ei, Vasile Vasile, autorul culegerii, a selectat cele mai valoroase idei despre Patrie şi patriotism din cele mai vechi timpuri pînă în zilele noastre, reunind gînduri ale marilor filozofi ai antichităţii, ale marilor gînditori progresişti ai omenirii din toate timpurile, ale unor conducători de seamă, precum şi scînteierile de înţelepciune populară, referitoare la dragostea de ţară, de popor, de istorie şi frumuseţile patriei, de limba, cultura, obiceiurile şi tradiţiile populare. A insistat în mod deosebit asupra gîndirii româneşti tocmai pentru faptul că dragostea de pămîntul natal, dragostea de ţară, de moşie, de vatră, de glie, de patrie, de popor, de neam îmbracă aspecte multiple.

Culegerea de proverbe şi cugetări despre Patrie are următorul cuprins: prefaţă; bibliografie; sistematizarea noţiunilor integrate în cuvîntul: Patrie (ţară, pămînt, glie, moşie), popor; naţiune; frumuseţile patriei; dragostea de patrie; dragostea pentru popor; patriotism; fals patriotism; apărarea, servirea Patriei, devotament faţă de Patrie; eroism; cîrmuitorii Patriei; despărţirea de Patrie; Patria şi cultura; Patria şi limba; dragostea faţă de spiritualitatea, obiceiurile şi tradiţiile populare; istoria Patriei; strămoşii şi urmaşii; respectul şi învăţămintele trecutului; pilda celor de demult; unirea, unitatea naţională; glasul ţării — glasul celor mulţi; dreptate — nedreptate; robie-sclavie; revoluţie; libertatea omului, patriei, poporului; independenţa patriei — poporului; statul; despre cetăţean; binele ţării, poporului; legile ţării; democraţie; egalitatea cetăţenilor şi a popoarelor; patria şi ... alte patrii; Patria — omenirea; Patria şi solidaritatea internaţională; umanitate — umanism; dragostea de oameni; pace şi război; civilizaţie — progres; viitorul Patriei; cîntare Patriei şi poporului; România în conştiinţa popoarelor lumii; bibliografie II; Indice de nume; Indice tematic.

Antologia prezentată de Vasile Vasile pune la îndemîna cititorilor un bogat tezaur de gîndire şi simţire patriotică, ceea ce contribuie la educarea sentimentului patriotic, la dragostea de pămîntul şi valorile poporului căruia aparţinem ca şi la respectul faţă de toate popoarele.

N. Streza

Sfînta Scriptură

(Continuare în pag. 3)

În Parabola semănătorului ni se arată roadele pe care le poate aduce Cuvîntul lui Dumnezeu în viaţa noastră (Matei 13, 1—23), iar în Parabola bogatului nemilostiv şi săracului Lazăr citim: „Au pe Moisi şi pe prooroci, să asculte de ei" (Luca 16, 29). Mîntuitorul însuşi a spus mulţimilor care îl urmau: „Fericiţi cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu şi îl păzesc pe el" (Luca 11, 27).

Sfînta Scriptură cuprinde deci învăţăturile trebuitoare mîntuirii noastre sufleteşti. Dar pentru ca aceste învăţături să ne poată fi cu adevărat folositoare, trebuie să le înţelegem şi să le urmăm aşa cum ni le tîlcuieşte Sfînta Biserică prin preoţii ei.

La toate slujbele noastre bisericeşti auzim citiri din Sfînta Scriptură. Cînd intrăm în biserică ne facem sfînta cruce, ne închinăm şi sărutăm Sfînta Evanghelie, iar cînd ni se citeşte din ea îngenunchem. Prezenţa ei în mijlocul bisericii închipuie pe însuşi Domnul nostru Iisus Hristos, care este cu noi pînă la sfîrşitul veacurilor.

La Sfînta Liturghie se citeşte şi „Apostolul", adică se citesc părţi din scrisorile Sfinţilor Apostoli, şi „Evanghelia", adică viaţa, învăţăturile şi minunile Domnului nostru Iisus Hristos. Unii credincioşi citesc cu evlavie Psalmii, ca pe nişte rugăciuni şi imne de preamărire a lui Dumnezeu.

Drept aceea, călăuziţi de Sfînta Biserică, să ne apropiem cu pietate de bogăţia duhovnicească a Sfintei Scripturi, să ne hrănim şi să ne întărim, prin cuvîntul adevărului dumnezeiesc, pe cărările cele bune şi folositoare nouă şi obştei în mijlocul căreia trăim, să ne întărim în dragostea de Patrie, în tot ce este înălţător în viaţa de aici şi-n veşnicie.

D. Călugăr

Alesandru Papiu - Ilarian

Fiul preotului din Budiul de Cîmpie (azi comuna Papiu-Ilarian), judeţul Mureş, se numără printre marile personalităţi revoluţionare şi istorice ale secolului al XIX-lea.

Activitatea lui publică, vrednică de atenţia istoriei, începe din adolescenţă. Ca elev la liceul din Cluj, se numără între cei ce au pus bazele unei biblioteci româneşti şi a revistei „Zorile", menită să contribuie la intensificarea sentimentului naţional şi la cunoaşterea trecutului glorios al poporului nostru.

În timpul cît îşi face stagiul de avocat la Tîrgu Mureş, locuieşte cu tribunul moţilor, Avram Iancu; amîndoi preocupaţi de lupta poporului român pentru egalitate socială, economică şi politică alături de celelalte naţiuni conlocuitoare ale Transilvaniei.

A fost un mare revoluţionar paşoptist, „unul dintre cei mai valoroşi, mai entuziaşti şi mai revoluţionari tineri din acele vremuri viforoase" cum pe drept cuvînt s-a spus.

Vrednică de amintit este şi activitatea lui istorică. Ca student la Viena tipăreşte primele două volume din opera: Istoria românilor din Dacia Superioară, iar în 1861, la Iaşi, lucrarea Independenţa constituţională a Transilvaniei. Opera lui care a pus bazele istoriei noastre critice este Tezaurul de monumente pentru România, Bucureşti, 1861—1864.

Ajunge ministru al Justiţiei şi în 1868 membru al Societăţii Academice Române, ca răsplată şi apreciere pentru activitatea sa patriotică şi ştiinţifică.

Un complex de împrejurări, unele nepotrivite, au contribuit la sfîrşitul lui mai înainte de vreme. Se îmbolnăveşte şi moare la Sibiu.

La împlinirea a 150 de ani de la naştere (27 septembrie 1827) şi a unui secol de la moartea sa (23 octombrie 1877), aducem omagiul cuvenit „Tribunului de la Budiu", mare jurist român, luptător pentru afirmarea drepturilor poporului român şi iscusit cercetător al istoriei noastre naţionale.

Pr. *Ieremia B. Ghita*

INFORMAŢII

● Biertan, prot, Mediaş, este o localitate legată de începuturile formării poporului român, cunoscută prin aceea tăbliţă de bronz cu conţinut creştin, din sec. IV. Alte mărturii vorbesc de asemenea despre prezenţa şi continuitatea românilor pe acele meleaguri transilvănene.

Aspect de la sfinţirea bisericii din Biertan, protopopiatul Mediaş

Actualei biserici din Biertan, din sec. XVIII, i s-au făcut o seamă de reparaţii şi adăugiri, prin contribuţia benevală a credincioşilor, lucrări executate sub ultimii trei preoţi: Şancu, I. Urs şi E. Tiriba, încheiate cu o nouă haină picturală.

La invitaţia credincioşilor, Duminică, 5 martie 1978, Î. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin al Ardealului a sfinţit această biserică, însoţit fiind de la Sibiu de P. Cuv. arhim. vicar V. Cornilă, P. C. prof. T. Bodogae, P. C. consilieri Gh. Papuc şi M. Rusu. Cuvînt de bun venit a rostit P. C. prot. P. Boeriu (Mediaş). Un grup de studenţi teologi, precum şi credincioşii din localitate, prin cîntare în comun, au dat răspunsurile. Au fost prezenţi şi reprezentanţi ai comunităţii evanghelice din localitate. La priceastnă a predicat P. C. prof. T. Bodogae. După Sf. Liturghie C. pr. E. Tiriba a făcut o dare de seamă asupra lucrărilor ce s-au executat, mulţumind tuturor celor ce l-au ajutat.

Cald cuvînt de învăţătură şi îndrumare a rostit apoi Î. P. S. Mitropolit Nicolae, zăbovind cu deosebire asupra creşterii noastre în Iisus Hristos, Domnul nostru, în dragoste de oameni şi de ţară.

A urmat apoi hirotesirea C. preoţi E. Tiriba şi I. Urs, distinşi cu rangul de sachelar.

Un act de preţuire s-a acordat de asemenea consilierului parohial N. Radu, care s-a distins în chip special, atît prin contribuţiile băneşti la lucrările menţionate, cît şi în sprijinirea altor activităţi parohiale.

REDACŢIA: Secţia culturală a Consiliului arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"

ANUL 126 Sibiu, 1 mai 1978 Nr. 17—18

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Pe un an: 25 lei
ABONAMENTUL:
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

O vizită istorică

Toţi fiii ţării, fără nici o deosebire, au urmărit cu emoţie şi viu interes vizita Conducătorului Patriei noastre, Preşedintele Nicolae Ceauşescu, efectuată la mijlocul lunii aprilie (11—18 aprilie 1978) în Statele Unite ale Americii, la invitaţia Preşedintelui Jimmy Carter.

Prin contribuţia marcantă pe care a adus-o la dezvoltarea relaţiilor româno-americane, prin modul clar, principial, în consens cu aspiraţiile fundamentale ale tuturor popoarelor, în care s-au pus şi discutat marile probleme ale lumii contemporane, prin largul şi pozitivul ecou internaţional pe care l-a avut dialogul româno-american la cel mai înalt nivel, prin semnarea Declaraţiei comune, document de mare importanţă, prin negrăitul spor de prestigiul pe care l-a adus României socialiste, Preşedintelui său, această vizită primeşte cu adevărat un profund caracter istoric.

Primirea călduroasă, precum şi înalta stimă de care s-a bucurat pe tot parcursul vizitei — ceea ce am putut constata cu toţii datorită mijloacelor actuale de comunicaţii — a confirmat din nou justeţea, precum şi largul ecou pe care îl au în sînul popoarelor principiile care stau la baza politicii externe a României: Deplina egalitate în drepturi între toate popoarele, independenţa şi suveranitatea naţională, neamestecul în treburile interne ale altor state, avantajul reciproc, nerecurgerea la forţă şi la ameninţarea cu forţa, rezolvarea prin tratative a neînţelegerilor cu caracter internaţional şi alte asemenea nobile principii, atît de necesare în lumea contemporană, pe care Conducătorul Patriei noastre, Preşedintele Nicolae Ceauşescu, le-a susţinut cu tărie în convorbirile diverse pe care le-a avut în cursul rodnicei sale vizite în S. U. A.

Toate aceste principii au ca scop final ridicarea tuturor popoarelor, afirmarea lor demnă în viaţa internaţională, înlăturarea racilelor de pe trupul omenirii, ca: analfabetismul, subdezvoltarea, foamea, rasismul şi cu deosebire războiul.

De aceea, Preşedintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu, s-a pronunţat şi cu acest prilej împotriva stocării de arme distrugătoare şi pentru instaurarea unei noi ordini economice în lume, bazate pe egalitate şi echitate, pe avantaj reciproc, pentru a se înlătura decalajul dintre ţările bogate şi sărace, pentru ca toate popoarele să se bucure de toate darurile cu care, după învăţătura Bisericii noastre, Cel Atotputernic a binecuvîntat planeta pe care o locuim.

„Sîntem partizanii dezarmării, ai lichidării armamentelor atomice şi a armamentelor în general. Sîntem pentru o lume fără armamente, o lume a colaborării paşnice" — a spus Domnia Sa la dineul de lucru oferit de Camera de Comerţ din Texas.

Aşa se explică de bună seamă cuvintele deosebit de elogioase pe care Preşedintele S. U. A., Jimmy Carter, le-a exprimat la adresa Preşedintelui Nicolae Ceauşescu, dintre care încrestăm doar cîteva:

„Influenţa sa pe arena internaţională, ca lider al României, este excepţională. Ca urmare a poziţiilor ferme ale preşedintelui său şi a independenţei sale, România este în măsură să reprezinte o punte între naţiuni cu puncte de vedere şi interese profund divergente . . . Cred că este cazul să subliniez că, în calitate de conducător al măreţei sale ţări, el nu numai că a asigurat un uriaş progres al României, dar şi-a cucerit un rol de lider în întreaga comunitate internaţională, ceea ce este remarcabil . . . El a fost unul dintre primii conducători, cred, care au văzut avantajele — economice, politice şi militare — ale dezarmării . . ."

Aceste aprecieri „constituie o recunoaştere mondială a prezenţei, întotdeauna marcantă, a şefului statului român", subliniază un ziar brazilian, astfel de afirmaţii întîlnindu-se în foarte multe ziare şi agenţii de presă internaţionale.

La Washington, Preşedintele Republicii Socialiste România a avut o întîlnire cu un grup de cetăţeni americani de origine română, format din peste 250 persoane, în numele cărora au vorbit: Prof. Vasile C. Bârsan, prof. dr. George Palade, laureat al Premiului Nobel, I. P. S. Arhiepiscop al Arhiepiscopiei misionare ortodoxe române în S. U. A., Victorin Ursache, av. John Coman, av. Barbu Nicolas, pastorul Arsene Lucaciu, Paulina Feher, P. Cuv. arhim. Paulin Popescu, artista Ildiko Trien, P. C. prot. M. Iancu, prof. dr. Radu Florescu şi Nikolas Bucur, toţi subliniind marea contribuţie a Preşedintelui Nicolae Ceauşescu la progresul şi prosperitatea României, la pacea şi progresul întregii lumi, precum şi faptul că, deşi aflaţi departe de ţara de obîrşie, au păstrat permanent legături vii cu România, transmiţînd şi urmaşilor dragostea de această ţară şi de poporul din care provin.

„V-aş dori — a spus între altele Preşedintele Nicolae Ceauşescu în cuvîntarea rostită cu acest prilej — să purtaţi totdeauna în inimă, cu dragoste, poporul din rîndul căruia aţi pornit, să fiţi cetăţeni ai ţării unde trăiţi, iubind şi ţara în care trăiţi, dar şi ţara de unde aţi pornit . . ."

O asemenea întîlnire cu cetăţeni americani de origine română a avut loc şi la New York.

Înscriind o nouă filă de mare prestigiu în istoria României socialiste, Preşedintele Nicolae Ceauşescu a fost întîmpinat, la întoarcerea din S. U. A., cu dragoste şi recunoştinţă de către toţi cetăţenii ţării, fără deosebire de naţionalitate şi religie, încredinţaţi fiind că această vizită istorică va întări, spre binele ambelor popoare, relaţiile româno-americane, aducînd totodată noi roade în aspiraţiile de mai bine ale omenirii.

T. R.

Invierea Domnului – învierea noastră

„Eu sînt învierea şi viaţa. Cel ce crede în mine, de va şi muri, viu va fi" (Ioan 11, 25)

Învierea Domnului, „praznicul praznicelor", cu bucuriile sufleteşti pe care ni le aduce, este cea mai mare sărbătoare creştinească. E mare nu numai pentru faptul că Iisus Hristos-Domnul nostru a biruit moartea, ci şi pentru că ne-a dat speranţa şi încrederea că şi noi vom fi părtaşi învierii şi ne vom putea bucura de roadele ei.

Celelalte învieri relatate de Sfintele Evanghelii: a fiicei lui Iair, a tînărului din Nain şi a lui Lazăr, sînt învieri care întorc de la moarte la viaţă, dar nu la o viaţă veşnică, ci la una pămînteasca. Aceştia, „treziţi din somnul morţii", şi-au redobîndit aceleaşi trupuri pe care le-au avut înainte de a muri, iar după trecerea unui număr de ani au adormit din nou şi trupurile lor au fost aşezate în mormînt ca ale oricărui pămîntean.

Cu trupul înviat al Mîntuitorului s-a întîmplat cu totul altă schimbare. El a înviat cu trup nemuritor, cu trup duhovnicesc. Trupul Mîntuitorului — prin înviere — s-a schimbat prin puterea Duhului celui de viaţă făcător.

Mai multe circumstanţe, împrejurări, scot în evidenţă această schimbare.

Astfel nimeni dintre oameni n-a văzut şi n-a auzit cum a înviat Mîntuitorul. Şi aceasta pentru că El a ieşit din mormînt în vreme ce piatra era pe mormînt şi peceţile au rămas nestricate.

La învierea lui Lazăr, a fost ridicată în prealabil piatra de pe mormînt şi numai după aceea Iisus l-a înviat.

Trupul obişnuit ca să poată ieşi din mormînt are nevoie de cineva să strice peceţile, să ridice piatra şi să-l ajute să iasă. Trupul înviat al Mîntuitorului iese din mormînt fără ca piatra să fie ridicată, fără ca peceţile să fie desfăcute, stricate şi fără să fi fost ajutat de cineva.

Pe cînd trupul obişnuit, firesc, e văzut de oricine, trupul înviat e nevăzut, apare şi dispare după voinţă. Aşa, Mîntuitorul, cu trupul Său înviat, s-a arătat pe drumul Emausului, la doi dintre ucenicii Săi, s-a întreţinut cu ei, iar, după binecuvîntarea pîinii, fiind recunoscut de ei, „s-a făcut nevăzut".

Tot aşa a apărut şi în încăperea unde erau ucenicii Săi, uşile fiind încuiate, a stat de vorbă cu ei şi, apoi, „s-a făcut nevăzut" (Ioan 20, 19).

Din această scurtă comparaţie ne putem da seama că trupul înviat al Mîntuitorului Hristos era altfel decît cel dinainte de înviere, un trup înduhovnicit, părtaş la viaţa veşnică.

Sf. Apostol Pavel, scriind Corintenilor despre înviere, le arată că Învierea lui Hristos e începătura învierii tuturor (I Cor. 15, 8), deci şi a noastră a credincioşilor, a fiecăruia. După cum păcatul a intrat în lume printr-un om, prin neascultarea primului om, Adam, tot aşa printr-un om va veni şi învierea morţilor, deci în Hristos toţi vor învia.

Hristos-Domnul e începătura acestei învieri, iar toţi ceilalţi adormiţi vor învia la venirea Lui

(Continuare în pag. 2)

Să ocrotim frumuseţile firii

Ne aflăm în luna mai, cînd tot ceea ce ne înconjoară, întreaga fire ne zîmbeşte, ne bucură mai mult ca oricînd în cursul anului. Încrederea în viaţă, bucuria de a trăi, pe care marele praznic al Învierii Domnului le revarsă in sufletele noastre — ceea ce, noi credincioşii, am simţit şi în acest an — sînt mărite, sînt amplificate în chip considerabil de luna mai, de această lună a tinereţii sănătoase, a renaşterii naturii, a îmbrăcării ei într-o minunată haină de sărbătoare.

Este, într-adevăr, în această lună o explozie de verdeaţă, de flori, de cîntece de păsărele; acum totul este în plină mişcare, nu numai seva plantelor, ci şi toate vietăţile, acum aerul este mai înmiresmat, mai proaspăt, încît pe toate privindu-le ne vine să spunem că chiar numai pentru acest motiv viaţa merită să fie trăită. „Pentru a-ţi face bucurie — spune un Sf. Părinte — Dumnezeu a îmbrăcat florile cu atîta podoabă.

(Continuare în pag. a 3-a)

„Vistierul bunătăţilor“

Rugăciunea „Împărate ceresc“, care cuprinde şi cuvintele din fruntea acestui articol, face parte din numărul rugăciunilor rostite sau cîntate în comun de către noi toţi atunci cînd sîntem în biserică. Chiar şi atunci cînd credinciosul o rosteşte singur, acasă, el uneşte în iubirea sa şi pe ceilalţi credincioşi şi, astfel, se roagă pentru toţi. Această rugăciune o adresăm Persoanei a Treia din Sfînta Treime, adică Duhului Sfînt. (Cum însă Duhul Sfînt este nedespărţit de celelalte Persoane divine, se cuvine ca şi noi, în rugăciunile noastre să gîndim Persoanele Treimice ca fiind veşnic împreună, întrepătrunzîndu-se).

Mai bine de jumătate din cuvintele acestei rugăciuni sînt atribute şi predicate care numesc însuşiri ale Duhului Sfînt. Formulate pe măsura puterilor minţii noastre omeneşti, unele dintre aceste numiri le avem de la Însuşi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Desigur, aceste însuşiri şi lucrări nu sînt numai ale Duhului Sfînt, ci şi ale Tatălui şi Fiului, cele trei Persoane fiind un Dumnezeu. Totuşi, în rugăciunea „Împărate ceresc“ prin cuvintele care numesc aceste însuşiri şi lucrări ne adresăm — în chip anume — Duhului Sfînt, pentru că este Persoana care face lucrător în noi harul pe care îl primim de la întreaga Sfînta Treime; este Persoana care, în chip tainic, ne împărtăşeşte darurile cele de la Dumnezeu Unul.

În toate rugăciunile, cuvintele prin care numim însuşirile şi lucrările lui Dumnezeu ne sînt neapărat trebuincioase, pentru că, mai ales cînd ne rugăm, simţim nevoia de a ne reprezenta ceea ce, după credinţa noastră, există cu adevărat. Prin credinţă, numirile prin care ne adresăm lui Dumnezeu dau putere cunoscătoare minţii şi — mai ales — inimii noastre. Această putere este un dar (o „bunătate“) de la Duhul Sfînt. Căci faţă de noi şi lume, Dumnezeu aşa se arată (aşa este) cum ni-l pot înfăţişa numirile omeneşti ale însuşirilor şi lucrărilor Sale dumenezeieşti.

Chiar cel dintîi cuvînt — „Împărate“ — din rugăciunea pe care încercăm s-o analizăm ne poate călăuzi mintea spre Duhul Sfînt. Ne ajută să ne direcţionăm gîndirea spre o Atotputere conştientă de Sine; spre o Atotputere — Persoană. Desigur, cuvîntul „Împărate“ este departe de a ne putea înlesni reprezentarea acestei Atotputeri; este departe de a ne putea ajuta să ne închipuim deplin acest „Împărat“, mai ales că el este „ceresc“, adică nepămîntesc, nematerial şi în cea mai înaltă sfinţenie. Însă chiar şi numai chemînd cu credinţă şi dragoste această Atotputere cerească, chiar şi numai căutînd-o şi direcţionîndu-ne gîndirea şi simţămintele spre Ea, prin faptul că voim să ne rugăm Persoanei a Treia din Sfînta Treime şi că o numim „Împărate ceresc“, noi ne deschidem lui Dumnezeu; rugăciunea noastră apucă o cale duhovnicească bună.

E drept că „Împărat“ este şi Tatăl; de asemeni şi Fiul. Iată însă că cuvîntul „Mîngîietorule“ vine să „îndrepteze“ (Ps. 140, 2) şi mai precis rugăciunea noastră. Însuşi Mîntuitorul numeşte pe Duhul Sfînt „Mîngîietorul“ (Ioan 15, 26). Mîngîietor al inimilor, dar mai cu seamă al minţilor frămîntate de marile întrebări cu privire la adevărurile de credinţă: „Dar Mîngîietorul, Duhul Sfînt, pe care-l va trimite Tatăl, în numele meu, acela vă va învăţa toate şi vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu“ (Ioan 14, 26). Tocmai pentru aceasta, Mîntuitorul numeşte Acest Mîngîietor „Duhul Adevărului“ (Ioan 15, 26), „Duhul“, adică suflul sau suflarea nesuflată de ceva, ci de către Ea Însăşi, în chip nematerial.

Ca să putem înţelege ceva din cuprinsul cuvîntului „Duhul“, să ne gîndim la ceea ce ştim şi simţim că este sufletul nostru; duh şi el, deşi duh întrupat, destinat unui trup. Bineînţeles, puterea Duhului Sfînt este negrăit de mare, în comparaţie cu a noastră. El nefiind creat, ci Creatorul, împreună cu Tatăl şi Fiul. De asemenea fiinţa (natura) Sa este cu totul alta (Dumnezeiască), faţă de cea a propriului nostru Duh, care este „duhul omului“ (I Cor. 2, 11).

Apoi, pe cînd „Duhul omului“ poate fi numit doar duh al unor adevăruri, Duhul Sfînt este „Duhul Adevărului“, cunoscătorul absolut al creaţiei, întocmai cum a fost ea, cum este şi cum are să fie; dar şi cunoscătorul propriei Sale fiinţe dumnezeieşti, nemărginită şi veşnică.

Desigur că şi Tatăl este Duh; Fiul de asemenea; căci „Duh este Dumnezeu“ (Ioan 4, 24). Dar în susţinerea şi conducerea credincioşilor către mîntuire, cel care le împărtăşeşte lumina cunoştinţei cea de la Dumnezeu în Treime este Duhul Sfînt.

De mare ajutor în aţintirea rugăciunii noastre către Duhul Sfînt este amintirea adevărului de credinţă despre omniprezenţa fiinţei dumnezeieşti, prin cuvintele: „Care pretutindeni eşti.“ Iată numirea unei însuşiri care înlătură — total — eventualul pericol de a ne închina la ceva asemenea idolilor. Căci, spre deosebire de noi, care avem o prezenţă limitată, Duhul Sfînt (asemenea Tatălui şi Fiului) este omniprezent, existînd împreună cu întreaga lume creată, dar avînd şi o existenţă cu totul deasupra lumii, absolută, adică fără nici o legătură (în sens dependent) spaţială sau temporală. Omniprezenţa Duhului Sfînt este lucrătoare. Nedespărţit de Tatăl şi de Fiul, ci împreună, Duhul Sfînt conduce toate făpturile spre perfecţiunea posibilă fiecăreia. De aceea textul rugăciunii adaugă: „şi toate le împlineşti“ ...

Binecuvîntarea de a fi mîngîiaţi de către Duhul Sfînt şi aceea de a fi conduşi spre desăvîrşirea posibilă nouă, pentru credincioşi sînt de o covîrşitoare însemnătate. În legătură cu ele, sau decurgînd din acestea, mai sînt încă o mulţime de bunătăţi. De aceea rugăciunea „Împărate ceresc“ numeşte pe Duhul Sfînt „Vistierul bunătăţilor“. El este deţinătorul şi dătătorul bunătăţilor (darurilor) care ni se pot împărtăşi în slujbele Sfintelor Taine şi în Ierurgii, dar şi al celor ce ni se pot dărui sau se pot păstra în noi, cu efect crescînd în urma rugăciunilor fiecăruia dintre noi. Între acestea se numără darul înţelegerii Sfintei Scripturi, apoi cel al gustării dulceţii duhovniceşti pe care o au sfintele slujbe bisericeşti; darul rugăciunii bine îndreptate spre Dumnezeu; darul bucuriei pe care ne-o dau adevărul, frumosul, virtutea şi sfinţenia; darul de a fi — omeneşte — bun. Toate aceste daruri sau bunătăţi sînt neapărat trebuitoare sufletului nostru, pentru că, direct sau indirect, ele răspund înseşi legilor vieţii noastre sufleteşti. De aceea, după cuvintele „Vistierul bunătăţilor“, pe care le rostim în înţeles de laudă, dar şi cu însetat dor duhovnicesc, adăugăm îndată: „şi Dătătorule de viaţă“.

Acum nu numai că rugăciunea ni se poate îndrepta spre Acest dumnezeiesc Vistier, dar simţim cum El însuşi „vine“ şi ne pătrunde sufletul, încălzindu-l şi luminîndu-l. Tocmai pentru că îl simţim şi pentru că însetăm de a-l simţi încă şi mai mult, în acest înţeles ne rugăm acum: „vino şi te sălăşluieşte întru noi“.

Desigur că, avînd însuşirea pretutindenităţii, Duhul Sfînt (împreună cu Tatăl şi Fiul) se află sălăşluit tot timpul şi în noi. Însă nu tot timpul şi nu în fiecare dintre noi, sălăşluit ca primit. Cerînd: „vino şi te sălăşluieşte ...“ noi lucrăm împreună cu harul dumnezeiesc în a face ca prezenţa Duhului Sfînt (şi a întregii Sfintei Treimi) să fie în noi şi o prezenţă primită, activă.

De fapt, rugăciunea noastră urcă un grad de mare altruism, o înaltă treaptă de dragoste faţă de semenii noştri. Rostind cuvintele „întru noi“, credinciosul adevărat înţelege şi simte astfel: Doamne, Duhule Sfinte, simt cu nespus fior că te pot primi; mă rog să te poată primi şi toţi cei ce se roagă sau s-ar putea ruga împreună

(Continuare în pag. a 4-a)

Invierea Domnului – învierea noastră

(Urmare din pag. 1)

de-a doua şi vor avea trupuri asemănătoare cu al lui Hristos cel înviat. La învierea morţilor „toţi se vor schimba“.

Pentru a face cît mai explicită, cît mai înţeleasă această schimbare, Sf. Apostol Pavel o aseamănă cu încolţirea seminţei aruncată de semănător sub glie. Se aruncă un grăunte gol şi răsare un spic. Dar pentru ca grîul să devină spic, e nevoie să moară.

La fel se întîmplă şi cu trupurile noastre: „se seamănă ... întru stricăciune, înviază întru nestricăciune; se seamănă întru necinste, înviază întru slavă; se seamănă întru slăbiciune, înviază întru putere; se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc“ (I Cor. 15, 42—44).

Adam cel dintîi a fost făcut cu suflet viu, pe cînd al doilea Adam (Hristos) s-a făcut cu duh de viaţă făcător.

Omul cel dintîi (Adam) e din pămînt, deci pămîntesc pe cînd omul cel de al doilea (Hristos) e din cer, ceresc. Noi precum am purtat chipul celui pămîntesc (al lui Adam), vom purta şi chipul Celui ceresc (al lui Hristos celui înviat).

La învierea cea de obşte se vor întîmpla toate acestea: „... acest (trup) stricăcios se va îmbrăca în nestricăciune şi acest (trup) muritor se va îmbrăca în nemurire“ (I Cor. 15, 54).

Moartea, cu boldul ei, va fi atunci definitiv înfrîntă şi vom fi şi noi cu adevărat nemuritori şi totodată părtaşi la viaţa cea veşnică.

Învierea este, deci, schimbarea trupului obişnuit, firesc, într-un trup înduhovnicit, trup îmbrăcat în slava veşniciei.

Şi noi vom învia la vremea pe care numai Dumnezeu o ştie şi atunci vom fi schimbaţi şi noi, vom ajunge să avem trupuri duhovniceşti.

Credinţa aceasta în schimbarea trupurilor noastre la învierea de obşte o mărturisesc creştinii atunci cînd la pomenirea morţilor aduc spre binecuvîntare colivă, boabe de grîu. După cum boabele de grîu murind se schimbă în spic, tot aşa şi trupurile noastre se schimbă, din trupuri muritoare în trupuri nemuritoare şi astfel vom rămîne pururea cu Domnul în slava Sa cea dumnezeiască, ajungînd să fim asemenea cu El (Cf. I Ioan 3, 2).

Dar învierea Domnului este învierea noastră şi atît timp cît sîntem în trup, cît vieţuim în această lume. Învierea Domnului e praznicul vieţii, al vieţii celei atotbiruitoare. E praznicul vieţii celei veşnice şi al vieţii în general, pentru că, după învăţătura noastră, viaţa sub toate formele ei îşi are temelia în Dumnezeu.

În tot ce viază lucrează Dumnezeu, căci toate tind spre starea unei desăvîrşiri finale şi nepieritoare, spre veşnicie.

Să ne bucurăm mereu de biruinţele vieţii şi de toate darurile pe care Dumnezeu ni le împărtăşeşte cu atîta generozitate în Biserica Sa, prin harul Său cel dumnezeiesc şi ne face părtaşi vieţii celei veşnice.

Să ne bucurăm şi să ne veselim şi să fim încrezători în El, căci El ne ajută să fim şi să devenim tot mai buni, mai îngăduitori, mai făcători de pace, mai îmbogăţiţi şi înălţaţi sufleteşte, mai înclinaţi şi aplecaţi spre promovarea binelui tuturor.

Să ne bucurăm că El, învingînd şi călcînd moartea Sa moartea, a devenit chezăşia învierii noastre şi a veşniciei noastre.

Să ne bucurăm că El — Domnul Iisus Hristos cel înviat şi înălţat la cer de-a dreapta lui Dumnezeu-Tatăl — e viaţa noastră, puterea noastră, nădejdea noastră, e izvorul mîntuirii noastre şi garanţia învierii noastre.

Pentru aceasta ne dăm silinţa să ne pregătim cum se cuvine în timpul Sfîntului şi Marelui Post al Păresimilor, să ne apropiem de Iisus Hristos prin rugăciunile noastre tot mai simţite şi calde, prin ascultarea sfintelor slujbe ale Bisericii noastre, mai ales ale celor din Săptămîna Mare, a Sfintelor Patimi, prin înfrînare şi post, mărturisindu-ne păcatele, curăţindu-ne de ele şi împărtăşindu-ne cum se cuvine cu Trupul şi Sîngele Lui, ca viaţa şi Învierea Lui să ne umple şi să ne înalţe toate simţirile, mai ales în zilele Marelui Praznic, dar cu ecou pentru tot restul vieţii noastre.

Învierea Domnului va fi şi pe acest pămînt învierea noastră ori de cîte ori, greşind, vom avea puterea şi tăria morală, întocmai ca şi fiul cel pierdut, cel rătăcit, ca Zaheu Vameşul, ca Maria Magdalena, ca Maria Egipteanca şi ca atîţi alţi păcătoşi să ne venim în noi înşine, să ne reculegem, să ne dăm seama de prăpastia pierzării în care am căzut, de cărările întortochiate pe care ne-am rătăcit şi să luăm salvatoarea hotărîre să mărturisim: „Greşit-am la cer şi înaintea Ta..., primeşte-mă ca pe unul din argaţii Tăi“.

Şi aşa, schimbîndu-ne radical comportarea noastră, viaţa în Iisus Hristos, Învierea Sa, viaţa cea veşnică la care aspirăm vor deveni realităţi simţite şi trăite de noi încă din această lume şi vom putea mărturisi împreună cu Sf. Apostol Pavel: „Nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine. Şi viaţa mea de acum în trup, o trăiesc în credinţa în Fiul lui Dumnezeu, care m-a iubit şi s-a dat pe sine însuşi pentru mine!“ (Gal. 2, 20).

Trăind astfel, Învierea lui Hristos va fi cu adevărat şi învierea noastră încă fiind în trup şi vom putea aştepta în linişte şi în siguranţă judecata de apoi — învierea morţilor şi viaţa veacului ce va să fie.

Pr. *Gheorghe Bota*

Să ocrotim frumusețile firii

(Urmare din pag. 1)

La cine s-a gîndit El cînd le-a dat mii de forme și culori și le-a înmiresmat cu mii de mirosuri? Privește cîtă grijă a pus Dumnezeu la alcătuirea unui singur trandafir pentru a-ți face bucurie."

Așa se face că Mîntuitorul însuși, în timpul petrecerii Sale pe pămînt, a iubit natura, se simțea bine în mijlocul lanurilor de grîu, vorbea cu entuziasm despre frumusețea crinilor cîmpului, pe care nici Solomon, cu toată bogăția sa, nu-i putea întrece (Matei 6, 28—29), cerceta grădinile, se retrăgea la marginea lacului Ghenizaret sau pe culmi de dealuri, împrumuta nenumărate imagini, în cuvîntările pe care le rostea, din lumea înconjurătoare etc.

Pentru noi, ca urmași ai Mîntuitorului Iisus Hristos, ca fii ai Bisericii, natura, mediul înconjurător are și o altă înaltă semnificație și anume aceea că tot ce este în jurul nostru, întreg Cosmosul reprezintă, alături de Sf. Scriptură, o a doua mare Carte care ne vorbește de Ziditorul a toate, de Părintele nostru ceresc, despre atotputernicia Sa, despre înțelepciunea Sa, despre dragostea Sa. În această uriașă Carte, scrisă direct de mîna cea nevăzută a lui Dumnezeu, fără intermediul proorocilor sau Sf. Apostoli — cum a fost scrisă Sf. Scriptură — a citit și Psalmistul David încă acum aproape 3000 de ani, cînd a exclamat: „Cît s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate cu înțelepciune le-ai făcut. Umplutu-s-a pămîntul de zidirea Ta" (Ps. 103, 25).

Natura deci, firea înconjurătoare — ape, plante, animale de tot felul etc. — reprezintă un mare aliat al nostru, dat — după învățătura Bisericii noastre — de Dumnezeu pentru a ne agonisi hrana cea de toate zilele, pentru a ne reface, ca într-o oază binecuvîntată, forțele noastre fizice și sufletești, dar și pentru a ne disciplina lăuntric, pentru a deveni mai buni, mai oameni, ceea ce ne arată și următoarele versuri:

„Miresme dulci de flori mă-nbată
și mă alintă gînduri blînde,
Ce iertător și bun ți-i gîndul
în preajma florilor plăpînde."

De aceea, nu numai dintr-un elementar simț omenesc și cetățenesc, ci noi, ca fii ai Bisericii, și din poruncă divină, avem datoria de a ocroti natura, frumusețile firii, ceea ce Dumnezeu ne-a dat atît de minunat întocmit. Acea poruncă primordială: „Creșteți și vă înmulțiți și stăpîniți pămîntul" — nu are nicidecum înțelesul de a face tot ceea ce, necugetat, am fi înclinați să facem în detrimentul mediului înconjurător. Cu adevărat, acesta este un capital uriaș care ni s-a dat să-l administrăm, să-l folosim pentru trebuințele noastre, dar față de care avem obligația de a-l fructifica, de a-l îmbogăți și a-l transmite mai departe urmașilor noștri.

Iată însă că acest capital, mediul înconjurător, atît de vital pentru noi și față de care avem atîta răspundere, căminul cel mare al nostru al tuturor, este amenințat, prin unele părți ale globului chiar în chip îngrijorător. Din presă, din lucrări de specialitate, din alte mijloace de informare, luăm cunoștință că specii întregi de animale, de păsări etc. au dispărut sau sînt pe cale de dispariție, că apele multor rîuri sînt în bună parte moarte, că mările și oceanele ca și aerul pe care îl respirăm sînt amenințate în chip grav de ceea ce numim poluare. Nu numai animale, dar au dispărut chiar zone întregi împădurite, cum sînt celebrele păduri de cedri ale Libanului, despre care psalmii biblici vorbesc așa de frumos, ceea ce de asemenea dăunează vieții pe acest pămînt.

În natură, fiecare soi de animale, fiecare soi de păsări și alte viețuitoare, chiar cele microscopice, îndeplinesc un anumit rol în ansamblul vieții, sînt strîns legate unele de altele, tot acest conglomerat de plante și viețuitoare constituind ceea ce specialiștii numesc echilibrul ecologic. Dacă această rînduială din natură este strictă, dacă acest echilibru este surpat se pune în primejdie însăși viața pe pămînt.

Din acest motiv încă de mai mulți ani pe plan internațional s-au luat o serie de măsuri, la care a contribuit și România, instituindu-se chiar *„Ziua internațională a mediului înconjurător"*, care, din 1972, se serbează în fiecare an la 5 iunie.

Urmărind crearea unor condiții de viață corespunzătoare și sub acest aspect, conducerea țării noastre a luat o seamă de măsuri pentru protejarea mediului înconjurător, a frumuseților firii, ea fiind „o problemă de importanță vitală pentru națiunea noastră" — cum sublinia Președintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu. În acest sens s-au realizat mai multe instalații, peste 80% de concepție românească, pentru protecția apei, a aerului etc.

Ba mai mult, legea nr. 9, din 22 iunie 1973, are în vedere, după cum știm, protecția mediuluo înconjurător. Prin această lege în țara noastră „protecția mediului înconjurător constituie o problemă de interes național" (art. 1).

Protejarea mediului înconjurător, ocrotirea frumuseților firii, este însă o problemă care ne privește pe toți. Pentru noi, ca fii ai Bisericii, ea intră și în sfera credinței noastre, așa cum am văzut la începutul acestor rînduri, orice vătămare a vieții ce ne înconjoară reprezentînd nu numai o încălcare a legilor țării, ci și un păcat de care dăm seama înaintea Celui Atotputernic.

Iubind-o, îngrijind-o, ocrotind-o, natura ne răsplătește în nenumărate feluri. Să ne amintom, în acest sens, de povestea din copilărie, cu fata babii și fata moșneagului, în care fata moșneagului cea harnică și înțeleaptă a cules multe bucurii în urma îngrijirii izvorului, a pomului, a cuptorului, a vietăților Sf. Vineri etc.

Să ocrotim deci păsările, ajutîndu-le să-și clădească cuiburi, cum este cazul la berze, și nicidecum stricîndu-le; să ocrotim pădurile, arborii, ajutîndu-i să crească, plantînd cît mai mulți, cum, de altfel, se face la noi în țară în fiecare primăvară, nu rupîndu-le crengile sau scrijelindu-le scoarța; să ocrotim apele, păstrîndu-le curate, ferindu-ne a arunca în ele tot felul de murdării, substanțe toxice, gunoaie etc. Să nu uităm că chiar o hîrtie aruncată pe stradă sau pe o pajiște curată este un fel de poluare, ca un fel de pată pe o haină curată.

În felul acesta vom înfrumuseța tot mai mult această minunată grădină, care este pămîntul Patriei, în care bucuria de a trăi va crește neconenit și, totodată, „vom putea lăsa urmașilor noștri o Românie tot atît de bogată în frumuseți și comori naturale, de importanță etică, estetică, științifică și economică, pe care am moștenit-o de la înaintași și cum o cunoaște întreaga lume" — cum potrivit spunea cu ani în urmă un mare naturalist român.

Diac. *Gh. Papuc*

Din valorile tradiționale ale poporului român

Deși a avut o istorie extrem de vitregă, poporul român, asemenea altor popoare, a creat nepieritoare valori, care astăzi îi fac o deosebită cinste. Gama acestor creații este extrem de bogată, iar obîrșia lor se întinde pe întreg parcursul istoriei sale bimilenare.

Ținînd seama de grija pe care și Biserica noastră încă de timpuriu a avut-o față de conservarea acestor valori, semnificativă fiind în acest sens și o circulară a mitropolitului Andrei Șaguna care încă în 1855 arăta că „disprețuirea, nebăgarea în seamă și prăpădirea lor (cărți vechi etc.) nu este numai un păcat mare către Biserică și către lucrurile ei, ci totodată este și o pagubă așa zicînd națională", avînd în cuvenită atenție și nobilul scop al Legii 63/1974 pentru cunoașterea, conservarea și valorificarea instructiv-educațională (științifică, patriotică și estetică) a patrimoniului nostru cultural, gazeta noastră a adresat dr-lui Cornel Irimia, emerit cercetător științific și director al Muzeului Brukenthal, precum și specialistei în arta populară din cadrul Oficiului județean pentru patrimnoniul cultural național Sibiu — Marcela Necula, rugămintea de a prezenta într-un ciclu de articole unele din aceste valori tradiționale ale poporului nostru, ale artei noastre populare.

Prin aceasta considerăm că venim în ajutorul preoților și credincioșilor noștri în a cunoaște mai bine aceste valori, a le prețui și deci a le păstra cu sfințenie, ca opere de mare preț.

Cititorilor noștri de peste hotare aceste materiale le vor aminti de furcile de tors ale mamelor noastre, de fluierile ce doineau și doinesc seara la stînă, de costumele minunate de la horele din sat, purtîndu-i astfel pe aripile gîndului spre vetrele părintești, spre plaiurile carpatine ale Patriei de obîrșie.

Aceste creații trebuie apoi să vorbească tuturor, peste secole, despre talentul artistic, dragostea nestinsă pentru frumos a poporului român, arta populară reprezentînd totodată și document istoric privitor la originea și formarea, vechimea și viețuirea neîntreruptă a poporului nostru pe aceste meleaguri.

Aflîndu-ne în atmosfera Sf. Paști, șirul acestor articole începe cu ouăle încondeiate, simbol al vieții, Învierea Domnului reprezentînd, după cum știm, biruința vieții asupra morții.

Eventualele sugestii ale cititorilor din țară sau de peste hotare sînt bine venite.

Redacția

Arta încondeierii ouălor

Încondeiatul ouălor se înscrie în șirul manifestărilor de artă populară, atît de bogată și variată. Există un acord între această manifestare și celelalte manifestări ale artei populare românești în ceea ce privește conținutul tematic preponderent realist al ornamenticii, regulile de compoziție și cromatica. În acest sens, acest gen se poate apropia de cel al picturii pe sticlă și chiar de creațiile olarilor sau de broderii. La fel ca și acestea, încondeiatul ouălor s-a dezvoltat la români într-un mod specific, propriu stilului general al artei populare, ținîndu-se, evident, seama de materia primă și procedeele de creație.

Interesul pentru acest gen al artei populare românești s-a datorat nu numai valorii estetice a creațiilor, dar și valorii documentar-istorice, el fiind legat de obiceiuri și credințe vechi, unele din ele chiar precreștine, privind venirea primăverii, ca anotimp al fecundității.

Obiceiul încondeierii ouălor este amintit pentru prima dată la 1700, de Del Chiaro, secretarul domnitorului Constantin Brîncoveanu.

Strîns legat de vechi obiceiuri, privind sărbătorile primăverii, încondeiatul se făcea și se face de obicei în joia dinaintea Paștilor. Ele se dăruiau de către fini nașilor, dar, mai ales, de către tinerele fete feciorilor. În legătură cu cultul morților este cunoscut și obiceiul de a se da pomană ouă roșii la Paști și în sîmbăta Rusaliilor. Barbu Slătineanu (Les oeufs de Pâques en Roumanie, p. 181) amintea de un alt obicei vechi, „surățiа", între tinerele fete, sau „fărtățiа", între tineri feciori, cînd, alături de alte accesorii, se ofereau și cîteva ouă încondeiate (obiceiul se practica, de obicei, în ziua de „Măcătău", marți după Paști).

Practicile folosite de medicina populară atestă și ele folosirea ouălor înroșite pentru a feri animalele de rele sau boli — se dădea în mîncarea porcilor bolnavi de gușter, pentru a se vindeca.

Cel mai frecvent obicei a rămas, însă, cel de a dărui ouăle înroșite tinerilor flăcăi, fapt ce duce, cu timpul, la o adevărată artă a înfrumusețării ouălor. Se ajunge chiar la specializarea unor creatori populari, care lucrează, pînă în zilele noastre, la comandă ouă încondeiate ca opere miniaturale de artă populară.

Procedeele cele mai des folosite și cunoscute de altfel în toată Europa sînt simpla colorare și „scrierea" cu ceară, similară cu cea a tehnicii „baticului".

Inițial, s-au folosit coloranți naturali: pentru roșu se folosea floarea de sovîrf sau solovîrf și pojarniță sau sunătoare; verdele se obținea folo-

(Continuare în pag. a 4-a)

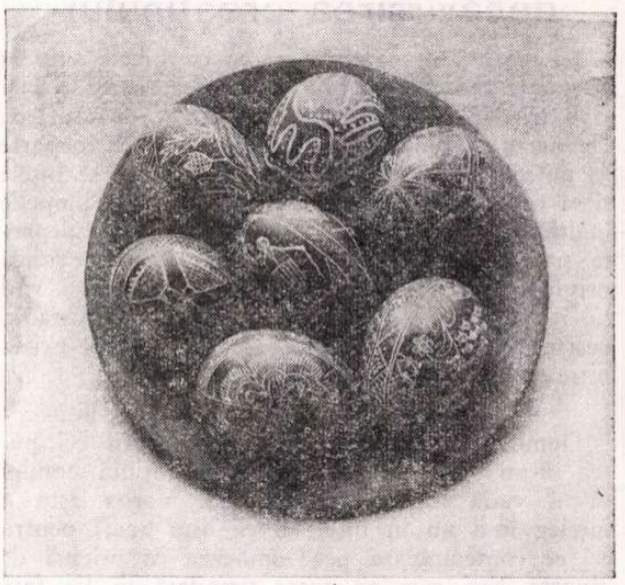

Jurămîntul ostaşilor lui Avram Iancu la 1848

Eu . . . . . jur în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh Dumnezeului celui viu cumcă ca român voi susţinea totdeauna naţiunea noastră română pe calea dreaptă şi legitimă şi o voiu apăra cu toate puterile în contra oricărui atac şi asupriri;

Nu voiu lucra niciodată în contra drepturilor şi intereselor naţiunii române, ci voiu ţinea şi apăra legea şi limba noastră română, precum libertatea, egalitatea şi fraternitatea;

Peste aceste pricine voi respecta toate naţiunile ardelene, poftind egală respectare de la dînsele, nu voiu încerca să asupresc pe nimenea, dar nici nu voiu suferi să se asupreasscă nimeni;

voiu conlucra după putinţă la desfiinţarea iobăgiei, la emanciparea industriei şi comerţului, la păzirea dreptăţii, la înaintarea binelui umanităţii, al naţiunei române şi al patriei noastre.

Aşa să-mi ajute Dumnezeu şi să-mi dea mîngăerea sufletului meu, Amin.

„Vistierul bunătăţilor"

(Urmare din pag. 2)

cu mine; sălăşluieşte-te — ca primit — „întru noi" toţi.

În general, în rugăciunea fierbinte şi pentru alţii culminează înseşi străduaniile noastre de a fi „curaţi cu inima", condiţie fără de care nu-l putem „vedea" (primi) pe Dumnezeu. Condiţie dar şi rod sau „bunătate" a lucrării Duhului Sfînt. Iată de ce rugăciunea şi continuă: „şi ne curăţeşte pe noi de toată întinăciunea".

Fără îndoială că cei curăţiţi de tot ce le-ar mai putea întina şi întuneca (apăsător) sufletul sînt foarte aproape de mîntuire. De aici încheierea: „şi mîntuieşte, Bunule, sufletele noastre." Adică, Duhule Sfinte ajută-ne să progresăm — mai ales prin fapte — în a fi primitori şi, astfel, beneficiari ai răscumpărării, îndreptării şi sfinţeniei pe care, cu voia lucrătoare a Tatălui, ni le-a cîştigat Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, prin viaţa Sa pămîntească, prin jertfa şi Învierea Sa.

Şi acum însuşi textul curgător al rugăciunii: „Împărate ceresc, Mîngîietorule, Duhul Adevărului, care pretutindenea eşti şi toate le împlineşti, Vistierul bunătăţilor şi Dătătorule de viaţă, vino şi te sălăşluieşte întru noi şi ne curăţeşte pe noi de toată întinăciunea şi mîntuieşte, Bunule, sufletele noastre". *Gh. Ş.*

Sf. Grigorie de Nissa despre desăvîrşirea creştinului

Pe măsură ce ne dăm seama că Binele suprem nu poate fi înţeles deplin cu mintea, parcă o jale şi o tristeţe fără seamăn ni se aşează pe suflete. De acum şi pînă va fi lumea, oricît de departe aş putea zări, ochii mei nu pot decît să se înşele şi să rătăcească fără a fi în stare să vadă limpede înălţimea tronului Tău, Doamne. Doar de departe şi încă de jos de tot dacă voi putea ridica privirea spre faţa Ta. Şi totuşi cu toate că văd că între mine şi Dumnezeul meu e o distanţă nesfîrşită în acelaşi timp simt că totuşi există între noi şi un pod care ne leagă.

*

Dumnezeu mi-a zis prin prooroc: Nu vei putea să-mi vezi faţa, căci nu-i cu putinţă omului să-mi vadă faţa şi să fie viu. Vorba asta o înţeleg însă nu în înţelesul că asta ar fi pentru cei ce contemplează pe Dumnezeu ca pricină de moarte, căci cum ar putea vreodată să fie faţa vieţii aducătoare de moarte pentru cei ce-o caută? Căci dacă Dumnezeu e făcător de viaţă, atunci şi semnul adevărat al Dumnezeirii e rămînerea deasupra oricărui lucru trecător . . .

Să ne închipuim pe cineva care umblă în soarele de amiază cu fruntea înfierbîntată, pămîntul pe care îl calcă îi frige picioarele, drumul lui e tot mai greu, — cînd iată, dintr-o dată zăreşte un izvor cu apă limpede şi cristalină, gata să-i astîmpere setea! Mă întreb, se va aşeza oare acest călător lîngă izvor începînd să filosofeze despre firea apei, ori despre felul cum curge ea sau mai degrabă, lăsînd totul la o parte, se va arunca îndată jos, astîmpărîndu-şi setea şi mulţumind celui ce i-a scos în cale aşa un izvor?

Fă, dar, şi tu, iubite creştine, ceea ce face şi acest călător însetat!

Trad. prof. *T. Bodogae*

SINAXAR

Sfîntul şi dreptul Iov

Potrivit dreptei învăţături a Bisericii noastre, Dumnezeu nu ispiteşte, dar îngăduie ispita pentru verificarea credinţei, iubirii şi nădejdii noastre în El, pentru întărirea legăturii filiale dintre noi şi El, pentru întărirea noastră în virtute. „Unde ispita bîntuie mai aprig — spune Sf. Ioan Gură de Aur — acolo se poate spune că şi virtutea este mai mare." Ştim însă că El nu îngăduie ispită peste puterile noastre. „Dar — zice Sf. Apostol Pavel — credincios este Dumnezeu, care nu va îngădui ca să fiţi ispitiţi mai mult decît puteţi, ci odată cu ispita va aduce şi scăparea din ea, ca să puteţi răbda" (I Cor. 10, 13).

Dumnezeu încearcă pe omul credincios. A încercat mai întîi pe Adam şi Eva, cînd le-a dat poruncă din cei doi pomi să nu guste, apoi a încercat pe Avraam, care supunîndu-se voii lui Dumnezeu a primit răsplata binecuvîntării, apoi întreg poporul ales a fost încercat în pustie, Noe şi toţi creştinii.

Ispita lui Iov, îngăduită de Dumnezeu, a fost pînă la urmă o încercare, prin care şi-a dovedit credinţa, dragostea şi nădejdea în Dumnezeu şi a luat cununa vieţii, după cum spune Sf. Iacob, zis fratele Domnului: „Fericit este bărbatul care rabdă ispita, căci lămurit făcîndu-se va lua cununa vieţii, pe care a făgăduit-o Dumnezeu celor ce-l iubesc pe El" (Iacob 1, 12).

Cel mai adesea ispita se strecoară spre noi prin suferinţă. Este şi cazul lui Iov, un om cu un caracter religios-moral exemplar, după cum o spune Domnul: „Uita-tu-te-ai la robul meu Iov, că nu este nici unul ca el pe pămînt, fără cusur şi drept şi temător de Dumnezeu şi care să se ferească de ce este rău" (Iov 1, 6). Satan-Ispititorul credea însă că Iov nu va putea rezista suferinţei pe nedrept şi se va lepăda de credinţă, cîrtind împotriva lui Dumnezeu.

Patru catastrofe consecutive i-au răpit turmele, copiii, servitorii — dar acestea nu au drept urmare decît de-a scoate în lumină virtutea lui Iov. „Gol am ieşit din pîntecele mamei mele şi gol mă voi întoarce în pămînt! Domnul a dat, Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvîntat" (1, 19) — zice el, avînd dreapta judecată că totul se află în legătură cu Dumnezeu şi cu darul Său. Iov avea virtutea nealipirii de cele materiale, care sînt trecătoare, ci de dătătorul lor, Dumnezeu.

Satan are permisiunea de a se atinge şi de trupul lui Iov; acesta va primi groaznica lepră, de două ori dureroasă, prin chinurile ei şi prin repulsia pe care o provoacă celor din jur. Mai puternică va fi suferinţa morală. Femeia sa va fi prima care îl va insulta. Cunoscuţii şi slugile lui întorc privirea dinspre el. Prietenii de departe au venit să-l viziteze şi-l acoperă de reproşuri nedrepte.

Dar în faţa acestora Iov stă drept, suportînd cu tărie grelele încercări prin care trecea. El îşi plînge zilele, pînă la a-şi blestema naşterea sa, necugetat aproape îşi cheamă moartea, ceea ce, necreştineşte, în faţa suferinţei sîntem înclinaţi să facem şi noi uneori, păcătuind împotriva credinţei şi dragostei lui Dumnezeu. Iov este gata să murmure împotriva lui Dumnezeu, fiindcă nu se cunoştea vinovat cu nimic. Dar cine poate şti planurile lui Dumnezeu? Şi Iov va recunoaşte, căindu-se: „Cu adevărat, am vorbit fără să înţeleg despre lucruri prea minunate pentru mine — şi nu trebuia" (Iov 4, 23).

Iov însă, împovărat pînă peste puteri de suferinţa lui trupească şi sufletească, nu va cîrti, se va supune voii drepte a lui Dumnezeu. Femeii sale ce-l îndemna: „Blestemă pe Dumnezeu", îi răspunde: „Vorbeşti cum ar vorbi una din femeile nebune! Ce? Dacă am primit de la Dumnezeu cele bune, nu vom primi oare şi pe cele rele? Şi cu toate acestea Iov — spune mai departe Cartea sfîntă —, n-a păcătuit de loc cu buzele sale" (Iov 2, 10). El refuză să se asocieze sfatului celor neştiutori, cugetînd că sfatul celor răi este totdeauna departe de Dumnezeu (21, 16). În puternice cuvinte îşi exprimă credinţa şi încrederea în Dumnezeu, zicînd: „Dar eu ştiu că răscumpărătorul meu este viu şi că el, în ziua cea de pe urmă, va ridica iar din pulbere această piele a mea ce se destramă. Şi afară din trupul meu voi vedea pe Dumnezeu. Pe el îl voi vedea şi ochii mei îl vor privi, nu ai altuia. Şi de dorul acesta măruntaiele mele tînjesc în mine" (Iov 19, 25—27).

Pentru credinţa lui „Domnul l-a pus pe Iov iarăşi în starea lui de la început, după ce s-a rugat pentru prieteni, şi i-a întors îndoit tot ce avuse mai înainte". „Şi Dumnezeu binecuvîntă sfîrşitul vieţii lui Iov mai bogat decît începutul ei . . ." (Iov 42, 10. 12).

Iov ne este exemplul credinţei şi încrederii în Dumnezeu, chiar şi atunci cînd mintea noastră nu poate pătrunde adîncimea tainelor Lui.

Iov este exemplul tăriei credinciosului de a nu se lăsa robit de bunurile materiale, trecătoare, punînd toată nădejdea în Dumnezeu, în valorile morale şi veşnice.

Iov este exemplu dragostei depline faţă de Dumnezeu — pentru care a primit cununa vieţii, pe care Dumnezeu o dă celor ce-l iubesc pe El.

Iov ne învaţă totodată tăria în suferinţe, în încercările pe care viaţa ni le scoate înainte, în ispitele mai mari sau mai mici pe care Dumnezeu le îngăduie după măsura puterii noastre. Iov a dovedit prisositor că putem, cu ajutorul lui Dumnezeu care ne întăreşte, să ţinem piept ispitelor oricît de mari ar fi, avînd şi mărturia Sf. Apostol Pavel, care zice: „Toate le pot întru Hristos, Cel ce mă îmbracă cu putere" (Fil. 4, 13). Cu rugăciunea şi cu răbdarea putem învinge ispitele, urmînd îndemnul Mîntuitorului: „Privegheaţi şi vă rugaţi ca să nu intraţi în ispite" (Matei 26, 41).

Din aceste motive Biserica noastră îl cinsteşte pe Dreptul Iov, pomenindu-l între sfinţi în ziua a şasea a acestei luni.

C. Todeasă

Arta încondeierii ouălor

(Urmare din pag. a 3-a)

sind seminţe de floarea soarelui, frunze de „barba împăratului", de brîndueşă de toamnă sau de urzică; pentru albastru se făcea o decocţie din petale de albăstrele macerate în borş şi cu piatră acră; negrul sau o culoare închisă se obţinea din coajă de nucă; în sfîrşit, pentru galben se foloseau frunze de măr pădureţ sau foi de ceapă uscată (B. Slătineanu, op. cit p. 183—184). Vechii coloranţi naturali au fost înlocuiţi azi de cei chimici, care fac posibilă vopsirea mai rapidă şi în cantităţi mai mari.

Calităţile artistice ale ouălor încondeiate rezultă din realizarea compoziţională (care respectă legile artei decorative-simetrie, repetiţie, alternanţă), dar, mai ales, din marea gamă ornamentală, avînd origini variate (motive sociale, antropomorfe, zoomorfe, vegetale, cosmice, simbolice etc.), în deplin acord cu registrul cromatic.

Cele mai frecvente şi de importanţă sînt motivele de inspiraţie directă din viaţa de toate zilele, obiecte, unelte folosite frecvent în gospodăria ţărănească. Aşa sînt: „cîrligul" sau „cîrligul ciobanului", „sapele" — un fel de triunghiuri dispuse cîte trei pe o optime din suprafaţa oului, „furca", „grebla", „vîrtelniţa", „suveicile" şi „şabacele", reprezentate în numeroase forme geometrice şi în ţesăturile cu alesături de veche tradiţie. La acestea se adaugă „calea rătăcită", redînd plastic ideea unui labirint, imagine prin care folclorul păstoresc a concretizat o veche legendă pastorală.

Reprezentările animaliere şi florale sînt, şi ele, foarte frecvente. Majoritatea motivelor reprezentate nu cuprind decît un fragment, partea cea mai reprezentativă a motivului respectiv după legea decorativă „pars pro toto": „creasta de cocoş", „laba gîştii", „picior de broască", „ciocul berzei", „frunză de stejar", „spic de grîu", „ghindă" etc. Fiecare motiv este realizat diferit de fiecare creator, ajungîndu-se, în felul acesta, la o gamă extrem de variată de reprezentări. De remarcat, compoziţiile delicate pe fond închis, stilizarea pînă la esenţial a unuia sau altuia dintre motivele decorative.

Mai rare sînt reprezentările antropomorfe, în majoritatea cazurilor omul apărînd în legătură cu ocupaţia, implicat fiind în prezentarea uneltelor sale. Un exemplar deosebit îl constituie un ou încondeiat din zona Branului şi aflat în colecţia Muzeului Brukenthal: „pe minuscula suprafaţă a unui ou se pot întîlni . . . 14 chipuri de fete înşirîndu-se într-o horă ce formează ecuatorul oului . . . Dacă observăm atent figurile, constatăm că fiecare e net individualizată, prin redarea schematică a unui element din structura portului sau printr-un detaliu" (C. Irimie, Arta încondeierii ouălor, în vol. „Arta populară românească", Bucureşti, 1969, p. 611).

Din decorul ouălor nu lipsesc nici motivele simbolice sau cu caracter religios, amintind de vechi credinţe păgîne sau creştine: motivul „solar" (de altfel, în unele regiuni — Bucovina, de exemplu — oul însuşi este simbolul soarelui, găsindu-se la originea tuturor lucrurilor), „steaua", „rozeta", toate amintind, în ultimă instanţă, de cultul soarelui. Se adaugă la acestea: „şarpele", „peştele", „crucea", „floarea Paştelui".

Ceea ce trebuie să subliniem este mai ales conţinutul semantic al ornamenticii ouălor încondeiate, care, ca de altfel, la toate genurile artei populare, este o expresie a vieţii şi muncii ţăranului român, a concepţiei lui despre lume şi mediul înconjurător, al legăturii sale cu acest pămînt, a continuităţii sale.

Considerat, adesea, în trecut, de mulţi cercetători, un gen „minor", arta încondeierii ouălor demonstrează gustul şi dragostea pentru frumos, nestinse în sufletul poporului român.

C. Irimie — M. Necula

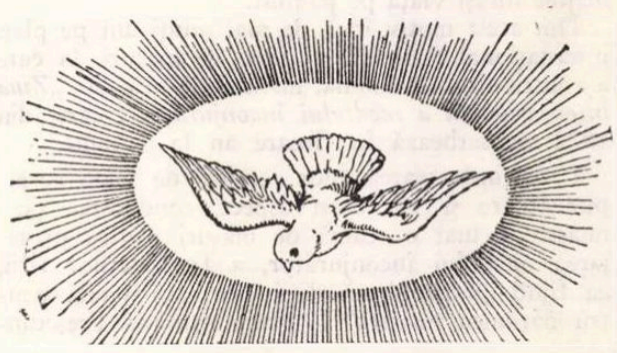

BIBLIOTECA „ASTRA"

ANUL 126 Sibiu, 15 mai 1978 Nr. 19—20

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Pe un an: 25 lei
ABONAMENTUL:
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

Sfinţirea Sfîntului şi marelui Mir

Între faptele de seamă petrecute în viaţa Bisericii noastre sub păstorirea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin se numără şi sfinţirea Sfîntului şi marelui Mir în 27 aprilie 1978, joia Patimilor, în biserica mare a Mănăstirii Cernica. Sfinţirea s-a făcut în cadrul Sfintei Liturghii săvîrşită de un măreţ sobor, sub protia Prea Fericitului Patriarh Iustin, din care au făcut parte toţi membrii Sfîntului Sinod, preoţi de la catedrala patriarhală şi Mănăstirea Cernica, diaconi de la diferite centre eparhiale. Vasele cu mirul pregătit pentru sfinţire se aflau lîngă masa sf. altar. Înainte de Sfinte Dumnezeule, s-au citit primele două rugăciuni de sfinţire a mirului. La ieşirea cu darurile, vasele cu mir au fost aduse în procesiune de către diaconi şi preoţii slujitori pînă la uşile împărăteşti, de unde au fost luate de Ierarhi şi reaşezate în altar. După axion, P. F. Patriarh a citit ultimele două rugăciuni şi formulele sacramentale de sfinţire a mirului.

Prea Fericitul Patriarh IUSTIN la Sf. Liturghie săvîrşită în biserica Sf. Gheorghe de la Mănăstirea Cernica

La priceastnă a predicat părintele profesor Ene Braniște, titularul catedrei de Liturgică de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, despre însemnătatea acestei sfinţiri, precum şi despre semnificaţia Sf. Taine a Mirungerii.

Se ştie că Biserica noastră Ortodoxă împărtăşeşte îndată după botez a doua Sfîntă Taină, aceea a ungerii cu Sfîntul Mir.

Prin ungere cu Sf. Mir (mirungere) înţelegem acea lucrare sfîntă, aşezată de Mîntuitorul Iisus Hristos, prin care ungîndu-se de către preot cu Sfînt Mir membrele celui botezat şi rostindu-se cuvintele: „Pecetea darului Sfîntului Duh Amin", se împărtăşeşte acestuia puterea şi harul Duhului Sfînt, necesar pentru creşterea şi întărirea sa în viaţa duhovnicească începută prin Sfîntul Botez. De aceea *Mărturisirea Ortodoxă* a mitropolitului Kievului, românul Petru Movilă, scria: „Precum odinioară Duhul Sfînt s-a pogorît peste Apostoli în chip de foc şi a revărsat în ei darurile Sale, aşa şi acum, cînd preotul unge cu Sfîntul Mir pe cel botezat se revarsă în el, de Sus, darurile Sf. Duh".

În Sf. Scriptură şi la Sf. Părinţi Taina Mirungerii a primit diferite numiri, avînd în vedere şi partea ei văzută şi cea nevăzută: punerea mîinilor (F. Ap. 8, 14—16; Evr. 6, 2), ungere, ungere tainică, ungerea mîntuirii, taina Duhului, Taina sau împărtăşirea Duhului, simbolul Duhului, pecetea Domnului, pecetea vieţii de veci ş. a.

Ca şi celelalte Sf. Taine, Sf. Mir provine de la Mîntuitorul, cu toate că în Noul Testament nu se arată direct instituirea ei, ci indirect. Astfel, în convorbirea cu Nicodim, Mîntuitorul i-a spus: „De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh nu va putea să intre în împărăţia lui Dumnezeu" (Ioan III, 5), deci pe lîngă obligativitatea botezului prin apă, El fixează şi obligativitatea unei noi taine. Duhul Sfînt, pe care Mîntuitorul l-a făgăduit în mai multe rînduri Apostolilor Săi (cf. Ioan 14, 16—17; Matei 10, 20; Luca 12, 12; 24, 49), a şi fost trimis în chip văzut la zece zile după înălţarea Sa la cer, adică în ziua Cincizecimii (F. Ap. cap. II). În cuvîntarea rostită atunci de Sf. Petru, el adresa celor de faţă şi îndemnul: „Să se boteze fiecare din voi, în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre şi veţi primi darul Duhului Sfînt" (F. Ap. 2, 38). Sfinţii Apostoli au socotit că Taina Botezului trebuie întărită prin primirea Sfîntului Duh. De aceea Sfinţii Apostoli Petru şi Ioan s-au rugat pentru cei de curînd botezaţi „ca să primească Duhul Sfînt, căci nu se pogorîse încă peste nici unul dintre ei, ci erau numai botezaţi în numele Domnului Iisus. Atunci îşi puneau mîinile peste ei şi ei luau Duhul Sfînt" (F. Ap. 8, 15—17). În curînd punerea mîinilor a fost înlocuită cu practica ungerii cu untdelemn sfinţit, despre care se face amintire chiar şi în cărţile Noului Testament (cf. II Cor. 1, 21—22; I Ioan 2, 20, 27). Deci atît practica punerii mîinilor, cît şi faptul că în limba greacă Hristos înseamnă uns, cei de curînd botezaţi s-au numit creştini (de la Hristos), adică *unşi*.

Sfinţii Apostoli au încredinţat dreptul de a unge pe cei botezaţi urmaşilor lor la conducerea primelor comunităţi creştine, adică episcopilor. Înmulţindu-se însă numărul creştinilor, episcopii au transmis acest drept preoţilor, prin mijlocirea untdelemnului sfinţit de ei, adică de episcopi. Treptat, la untdelemn s-au adăugat şi alte materii sau mirodenii, primind numele pe care-l are astăzi: Sfîntul şi marele Mir.

Sfîntul Mir se face din untdelemn curat de măsline, vin curat şi un număr de 38 de mirodenii şi aromate produse de felurite plante şi arbuşti care trăiesc în Orient. După o veche tradiţie, acest amestec se prepară în primele zile din săptămîna patimilor, cu o rînduială deosebită. Astfel, joi şi vineri înainte de Florii, deci în săptămîna a şasea a postului, materiile tari se pisează mai mărunt şi se cern prin sită, iar în sîmbăta lui Lazăr, atît materiile, cît şi vasele şi uneltele de lucru se aduc în biserica în care urmează să se facă prepararea mirului.

Luni, în săptămîna patimilor, după utrenie, se aşează materiile, vasele şi uneltele trebuitoare în mijlocul bisericii, se face sfinţirea apei şi se stropesc cu aghiazmă toate cele pregătite. Se duc apoi

(Continuare în pag. 3)

Î. P. S. NESTOR VORNICESCU
noul Mitropolit al Olteniei

Prin trecerea Î. P. S. Teoctist în vechiul şi încărcatul de istorie scaun al Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, în octombrie 1977 (a se vedea Telegraful Român, nr. 41—42/1977), scaunul Mitropoliei Olteniei a devenit vacant, el fiind girat, din încredinţarea P. F. Patriarh Iustin, de către Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului.

Joi, 20 aprilie 1978, forurile noastre bisericeşti în drept au ales în fruntea Mitropoliei Olteniei pe Î. P. S. Nestor Vornicescu, fost Episcop-vicar la acest centru mitropolitan.

Tot în această zi a fost ales P. S. Eftimie Luca în scaunul Episcopiei Romanului şi Huşilor, devenit vacant prin trecerea la pensie a P. S. Episcop Partenie.

Î. P. S. Nestor Vornicescu este cunoscut preoţilor şi credincioşilor noştri prin lucrarea de staret la unele din istoricele mănăstiri din Moldova, de Episcop-vicar la Arhiepiscopia Craiovei şi Mitropolia Olteniei, din 1973, dar mai ales prin activitatea prodigioasă pe care a desfăşurat-o, publicînd cărţi, studii şi articole, dovedindu-se un pasionat cercetător al trecutului nostru bisericesc şi naţional.

Înalt Prea Sfinţia Sa este cunoscut şi cititorilor gazetei noastre, la care de asemenea a colaborat.

Aceste strădanii avîndu-le în vedere, precum şi bogatele realităţi istorice trecute şi prezente ale Olteniei, vestind rezultatul alegerilor P. F. Patriarh Iustin se adresa nou alesului Mitropolit al Olteniei cu cuvinte ca acestea:

„Vei fi în acele locuri sfinte de ţară, unde au răsărit din cele mai vechi timpuri aşezămintele istorice bisericeşti, cu preoţii şi călugării însufleţiţi de focul sacru al misiunii lor şi de cel mai curat patriotism, cu credincioşii lor plini de evlavie şi iubire de ţară.

Craiova vremurilor noastre străluceşte pe harta ţării ca veche vatră de cultură românească, centru universitar, oraş industrial, în care se îmbină

Aspect de la Sf. Liturghie arhierească săvîrşită în catedrala mitropolitană din Craiova.
De la stînga la dreapta: Î. P. S. Mitropolit NICOLAE al Ardealului, P. S. Episcop-vicar patriarhal *Antonie*, P. S. Episcop *Visarion* al Aradului, Î. P. S. Mitropolit NESTOR şi P. F. Patriarh IUSTIN

în mod fericit tradiţiile străvechi cu noul şi progresul.

Să fii făclierul care duce cu vrednicie mai departe, vie şi nestinsă, lumina spiritualităţii orto-

(Continuare în pag. 3)

Simbolul credinţei

I. 1 Simbolul, 2. Credinţa

1. SIMBOLUL. — În general, cuvîntul simbol denumeşte o fiinţă, un lucru sau un semn material care, datorită formei şi constituţiei lor, îndreaptă mintea spre o realitate spirituală, abstractă, făcîndu-se astfel în cugetare o anume legătură între simbol şi realitatea sau conţinutul spiritual reprezentat prin el, prin simbol, iar, drept urmare, simbolul devenind şi mijloc de exprimare a conţinutului spiritual la care se raportă. Mai scurt, simbolul este un semn material care evocă şi reprezintă o prezenţă spirituală.

Numărul simbolurilor este nelimitat; simboluri se întrebuinţează obişnuit în toate domeniile de cunoaştere — ştiinţifică, filozofică, religioasă — în care se trece şi dincolo de ceea ce se oferă direct prin simţuri, uşurîndu-se totodată exprimarea şi comunicarea mai cuprinzătoare a conţinutului cunoaşterii omeneşti. Cîteva exemple îndeobşte cunoscute: drapelul, simbol al patriei; cîinele, simbol al fidelităţii şi statorniciei; porumbelul, simbol al nevinovăţiei şi blîndeţei; sfera, simbol al infinitului; tămîia, simbol al rugăciunii; furnica, simbol al hărniciei şi agoniselii etc., etc.

În special, în limbajul teologic creştin, cuvîntul simbol are două înţelesuri principale: a) liturgic şi b) dogmatic.

a) În înţeles liturgic, în cultul divin, simbolul este cuvînt sau expresie, act şi lucru din istoria mîntuirii, îndeosebi din viaţa Mîntuitorului, avînd fiecare rosturi determinate şi ca purtătoare de har în lucrarea sfinţitoare a Bisericii, astfel actualizîndu-se adică făcîndu-se mereu prezentă lucrarea mîntuitoare a Domnului însuşi, prin Duhul Sfînt, în Biserică; deci, aici, ridicîndu-se simbolul peste sensul general al lui de simplu semn, prin aceea că el, simbolul liturgic, după orînduire şi încredinţare dumnezeiască este înzestrat şi cu putere harică. Ca exemple: cuvinte, binecuvîntări din cuprinsul Sfintei Liturghii; acte: vohodul mic (ieşirea cu Sf. Evanghelie) simbolizînd ieşirea la propovăduire a Mîntuitorului; vohodul mare (ieşirea cu cinstitele daruri) simbolizînd ultimul drum al Mîntuitorului spre Golgota; lucruri: Sf. Evanghelie reprezentînd pe Mîntuitorul; sfînta masă (prestolul) reprezentînd mormîntul Mîntutorului şi altele, multe.

b) În înţeles dogmatic (doctrinar sau de învăţătură revelată), simbolul este formulă de credinţă sau definiţie de învăţătură de credinţă, adică un text care expune în formulare densă, concentrată, dogmele centrale ale Bisericii, fiind astfel semn al dreptei credinţe, aşa cum este ceea ce cunoaştem şi ştim că este şi-l numim pe drept Simbolul Credinţei.

Acest ultim înţeles al simbolului, anume de formulă oficială de credinţă, este avut în vedere în lămuririle pe care le dăm în expunerile ce urmează aici mai departe despre Simbolul Credinţei şi conţinutul lui.

Simbolul Credinţei sau, cu un singur cuvînt, Crezul, numit uneori şi Credeul, compus din 12 articole, a fost alcătuit de Sfinţii Părinţi ai Bisericii adunaţi în primul sinod ecumenic (universal) de la Niceea, în anul 325 (primele şapte articole) şi în al doilea sinod ecumenic de la Constantinopol, în anul 381 (ultimele cinci articole), recunoscut ca atare şi reîntărit apoi în toate sinoadele ecumenice şi locale următoare care s-au ocupat şi cu precizarea credinţei, întărind-o pe aceasta şi, totodată, combătînd şi condamnînd ereziile.

Compus fiind şi oficializat în formă definitivă la primele două sinoade ecumenice, de la Niceea şi Constantinopol, Simbolul Credinţei mai poartă şi numirea de simbol niceo-constantinopolitan. Căci şi mai înainte, chiar în timpul Apostolilor, Biserica a avut simbol de credinţă, acesta fiind necesar în primul rînd la săvîrşirea Sfintei Taine a Botezului; şi la acel dintîi Botez creştin săvîrşit de Apostoli în ziua Pogorîrii Duhului Sfînt, în Dumineca primelor Rusalii, s-a mărturisit credinţa în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, şi în opera Lui mîntuitoare. Tot aşa, în primele veacuri, datorită trebuinţelor locale, unele Biserici, — ca de pildă, din Ierusalim, Cezareea, Antiohia, Cipru — îşi aveau simboluri de credinţă, fiecare al regiunii lor, dar fără ca aceste simboluri să fie diferite între ele prin conţinut ci doar prin unele cuvinte sau expresii. Toate aceste simboluri de credinţă locale sau regionale au fost apoi înlocuite prin simbolul niceo-constantinopolitan, acesta fiind şi rămînînd pentru totdeauna simbolul de credinţă al Bisericii Ecumenice (Universale, Sobornicești).

Cuvîntul *Crez* cu care mai este numit Simbolul Credinţei se întîlneşte şi în vorbirea laică generală mai ridicată, avînd acolo înţelesul de totalitate de principii şi convingeri despre viaţă ale cuiva, folosite fiind astfel numirile de crez social, crez moral, crez artistic etc.

Crezul creştin, însă, adică Simbolul Credinţei, are o poziţie cu totul deosebită, particulară chiar, întrucît cuprinde în rezumat adevărurile esenţiale dumnezeieşti ale religiei creştine, avînd şi girul Bisericii Ecumenice, păstrătoarea şi propovăduitoarea fără greş (infailibilă) a Descoperirii dumnezeieşti. La săvîrşirea Sfintei Taine a Botezului, prin care cel ce se botează se renaşte duhovniceşte şi devine mădular al Trupului tainic al lui Hristos care este Biserica, mărturisirea dreptei credinţe a Bisericii, anume a Simbolului Credinţei, este necesară ca făcînd parte din condiţiile acestei Sfinte Taine, poarta de intrare în Biserica mîntuirii. În acelaşi timp se cuvine să rămînă în plină lumină a conştiinţei faptul că Simbolul Credinţei este cel mai important text sau document de credinţă al Sfintei Tradiţii a Bisericii. De aceea Biserica a şi aşezat Simbolul Credinţei şi în cuprinsul Sfintei Liturghii, iar creştinii dreptcredincioşi îl învaţă şi-l rostesc cu evlavie, dîndu-şi seama că dreapta înţelegere a cuprinsului lui şi orientarea după învăţătura Bisericii, spre mîntuire şi continuă propăşire duhovnicească, are o deosebit de mare importanţă pentru viaţa lor, şi prezentă şi viitoare.

2. CREDINŢA. — Primul cuvînt al Simbolului Credinţei este *cred*, care se referă atît la virtutea creştină a credinţei ca bază a vieţii creştine cît şi la întregul conţinut de adevăruri ale credinţei, adevăruri descoperite de Dumnezeu şi învăţate de Biserică pe temeiul izvoarelor Descoperirii (Revelaţiei) dumnezeieşti, Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie, şi a încredinţării dată ei de Mîntuitorul pentru această lucrare de învăţare, spre mîntuire şi desăvîrşire. Acest cuvînt, *cred*, deşi este pus numai odată, la începutul Simbolului Credinţei, el se subînţelege ca prezent la fiecare articol al Simbolului.

Ca virtute, credinţa este primirea ca adevărat a tot ceea ce descoperă Dumnezeu, Adevărul însuşi şi autoritatea supremă, El însuşi, Dumnezeu, făcîndu-se temelie absolut sigură a acestei virtuţi. Această primire prin credinţă a Descoperirii dumnezeieşti nu este una pasivă, strict intelectuală şi rece — dacă ar fi aşa, nici n-ar mai fi virtute —, ci ea este o adeziune, alipire spirituală liber voită, activă şi totală, a întregii noastre personalităţi, deci cu toate puterile noastre sufleteşti, la adevărul divin revelat şi la Descoperitorul desăvîrşit al acestui adevăr, Iisus Hristos, cel ce este „calea, adevărul şi viaţa“ (Ioan 14, 6).

Astfel, fiind adeziune şi angajare a întregii personalităţi a credinciosului faţă de obiectul crezut, deci şi cu gîndirea şi cu inima şi cu voinţa lui, credinţa este în primul rînd cunoaştere, dar nu numai cunoaştere ci şi sentiment, căldură sufletească, încredere şi statornicie, tărie spirituală cu siguranţă deplină a adevărului care se însuşeşte prin ea, prin credinţă, şi totodată dorinţă de îndreptare prin atitudine şi hotărîtă faptă către Dumnezeu şi, conform voii lui Dumnezeu, către semeni, deci către toţi oamenii, prin fapte de înţelegere şi iubire. — Credinţa, prin urmare, nu stă singură ci împreună cu celelalte virtuţi teologice, nădejdea şi iubirea, oferind lumină şi pentru virtuţile morale (înţelepciunea, dreptatea, cumpătarea, curajul sau bărbăţia).

Cunoaşterea prin credinţă nu este una strict naturală, ca aceea care se obţine prin observaţie, experiment şi calcul raţional, ci una al cărei obiect depăşeşte naturalul şi calculul; credinţa începe acolo unde încetează cunoaşterea senzorială şi evidenţa. Credinţa este astfel pătrunderea cu ajutor de Sus în sfera tainelor dumnezeieşti, descoperite pentru cel ce o are; credinţa introduce în cunoaşterea celor mai presus de firea naturală, după cuvîntul Apostolilor: „Noi am crezut şi am cunoscut că Tu eşti Sfîntul lui Dumnezeu“ (Ioan 6, 69); credinţa este asigurare a unor bunuri superioare viitoare neajunse încă şi o vedere duhovnicească a celor material nevăzute, fiind ea astfel „adeverirea celor nădăjduite şi dovada lucrurilor nevăzute“ (Evrei 11, 1). Credinţa este lumină, însă una deosebită de aceea a ochiului trupesc; lumina credinţei luminează „ochii inimii“ spre a înţelege „bogăţia slavei dumnezeieşti“ ce se împărtăşeşte în vederea mîntuirii (Efes. 1, 18); lumina credinţei este prinsă de „ochiul“ minţii, dar numai cuprinsă şi ea în lumina atotcuprinzătoare a lui Hristos, „lumina lumii“ (Ioan 8, 12), cum spune Doxologia: „În lumina Ta vom vedea lumină“. De aici rezultă „lumina vieţii“ (Ioan 8, 12) şi înţelegerea celor ce depăşesc înţelegerea intelectuală: „Prin credinţă pricepem că s-au întemeiat veacurile cu cuvîntul lui Dumnezeu, astfel că ceea ce vedem n-a ieşit din lucruri văzute“ (Evrei 11, 3).

Ţinînd seamă de toate acestea este de înţeles că un lucru atît de înalt şi totodată înălţător, cum este credinţa, nu se poate naşte, creşte şi desăvîrşi numai prin puteri omeneşti naturale, ci este necesară şi lucrarea Harului divin. Mîntuitorul ne încredinţează de aceasta: „Nimeni nu poate să vină la Mine, de nu-l va trage Tatăl care m-a trimis ... Oricine care a auzit şi a învăţat de la Tatăl, la Mine vine“ (Ioan 6, 44—45). Credinţa este răspuns la chemarea dumnezeiască de revenire la drumul cel drept al vieţii: „Întoarceţi-vă la Mine şi Eu mă voi întoarce către voi, zice Domnul Savaot“ (Zaharia 1, 3). Credinţa apare astfel ca o deschidere sufletească pentru a primi cuvîntul lui Dumnezeu din propovăduirea Bisericii, prin Apostoli şi urmaşii lor, spre însuşirea adevărului mîntuitor: „Credinţa vine din predică auzită, iar predica este prin cuvîntul lui Hristos“ (Rom. 10, 17). Iar credinciosul, din partea lui, vine cu dorinţa de adevăr, cu conştiinţa nedeplinătăţii lui şi cu încredere deplină în cuvîntul Bisericii care este cuvîntul lui Hristos. Şi aşa apare credinţa ca act atît dumnezeiesc cît şi omenesc, începutul ei stînd în lucrarea dumnezeiască a Harului în om, fiind noi „ogorul lui Dumnezeu, clădirea lui Dumnezeu“ (I Cor. 3, 9); şi aşa, credincioşi, apărem ca „împreună-lucrători cu Dumnezeu“ (I Cor. 3, 9).

În acest punct, încheind cele strict necesare în legătură cu primul cuvînt al Simbolului Credinţei, dacă întrebăm, ca şi noroadele de la Capernaum: „Ce să facem ca să săvîrşim lucrurile lui Dumnezeu?“ (Ioan 6, 28), răspunsul ni-l dă Mîntuitorul însuşi: „Acesta este lucrul lui Dumnezeu, ca să credeţi în Acela pe care El l-a trimis“ (Ioan 6, 29).

Pr. prof. *Isidor Todoran*

DECALOGUL

Porunca a patra

A patra poruncă a Decalogului glăsuieşte aşa: „Adu-ţi aminte de ziua sîmbetei (de ziua a şaptea) ca s-o sfinţeşti pe ea. Şase zile lucrează şi fă toate lucrurile tale, iar ziua a şaptea este ziua Domnului Dumnezeului tău; să nu faci în ziua aceea nici un lucru nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici sluga ta, nici boul tău, nici orice dobitoc al tău“ (Ieşire 20, 8—10).

Porunca cere ca zilele de muncă să fie urmate de o zi de odihnă, de sărbătoare închinată Domnului Dumnezeu. Nici muncă fără sărbătoare, dar nici sărbătoare fără muncă.

După învăţătura biblică, două sînt temeiurile muncii: Mai întîi trebuinţa de a cîştiga cele necesare traiului. Pîinea nu vine de-a gata, ci numai „cu osteneală“ şi cu „sudoarea feţei“ (Facere 3, 17—19). Adică prin muncă. Un alt temei: misiunea dată omului de către Creator de a fi şi a se afirma ca stăpîn al pămîntului, al naturii, al universului (Facere 1, 26—28). Stăpînire care, bineînţeles, nu se poate realiza decît tot prin muncă.

În lumina acestor temeiuri, munca apare investită cu autoritatea de lege fundamentală a vieţii normale. Fără muncă fiinţa umană decade. Credinciosul care fuge de muncă nu poate scăpa de degenerare. Fuga de muncă aduce după sine lipsa mijloacelor de trai. Lipsa mijloacelor de trai conduce la alunecarea în mizerie fizică şi sufletească. Adică la descompunere. Adăugăm că prin nemuncă puterile trupeşti şi sufleteşti rămîn în stare de stagnare, fapt care duce la închircire şi pierdere a gustului de viaţă. În sfîrşit, nemunca duce la izolarea de ceilalţi, privîndu-l astfel pe cel în cauză de avantajul de a se împărtăşi din puterile care pulsează în cadrul comunităţii, fapt care de asemenea duce la istovire şi degenerare.

Încît, încă o dată: viaţa normală a credinciosului e de neconceput în afara muncii. Să nu se uite însă că munca nu poate fi desfăşurată de unul şi acelaşi, una într-una, fără nici o întrerupere. Puterile celui ce munceşte se consumă, de unde trebuinţa de a le şi reface, de a le şi

(Continuare în pag. a 4-a)

Î. P. S. NESTOR VORNICESCU

(Urmare din pag. 1)

doxe, a unităţii de neam şi de ţară pe care ne-au lăsat-o strămunii.“

Vineri, 21 aprilie 1978, a avut loc, la Departamentul Cultelor, ceremonia înmînării Decretului prezidenţial de recunoaştere a Î. P. S. Nestor în demnitatea de Arhiepiscop al Craiovei şi Mitropolit al Olteniei, precum şi a P. S. Eftimie în demnitatea de Episcop al Romanului şi Huşilor.

La ceremonie au participat membrii Sf. Sinod al Bisericii noastre, în frunte cu P. F. Părinte Patriarh Iustin, precum şi reprezentanţi ai cultelor din ţara noastră.

Decretul prezidenţial a fost înmînat celor doi Ierarhi de preşedintele Departamentului Cultelor, Ion Roşianu, care, în cuvîntarea rostită cu acest prilej, a spus între altele:

„Solemnitatea de astăzi ne oferă un nou şi plăcut prilej de a fi împreună, la un eveniment important în viaţa cultelor din ţara noastră. Am avut satisfacţia şi, totodată, cinstea de a îndeplini mandatul de onoare, înmînînd Decretul prezidenţial de recunoaştere în funcţie a doi ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române: Înalt Prea Sfinţiei Sale Nestor, ca Arhiepiscop al Craiovei şi Mitropolit al Olteniei, şi Prea Sfinţitului Eftimie, ca Episcop al Romanului şi Huşilor, act ce constituie un semn al aprecierii şi încrederii din partea conducerii superioare a Statului nostru . . .

Viaţa religioasă a celor 14 culte existente în România reprezintă o latură a contextului social şi totodată o mărturie elocventă a climatului democratic şi umanist al orînduirii noastre. Garantînd pentru toate cultele condiţiile de desfăşurare normală a vieţii religioase, statul nostru cere, în acelaşi timp, tuturor să fie devotaţi poporului, să participe activ la înfăptuirea obiectivelor de dezvoltare economică şi socială a ţării, să militeze pentru apărarea patriei, a suveranităţii, independenţei naţionale şi integrităţii ei. Dv., conducătorii Bisericilor — a căror prezenţă la această solemnitate este o expresie nu numai a libertăţilor de care se bucură cultele, dar şi a bunelor relaţii care există între ele — vă revine marea cinste şi datoria de onoare de a acţiona astfel pentru ca toţi slujitorii Bisericii să respecte constituţia şi legile ţării, ordinea publică, drepturile şi libertăţile individuale ale cetăţenilor.“

Adresîndu-se în chip special celor doi Ierarhi, în partea finală a cuvîntării preşedintele Departamentului Cultelor a spus:

„În noua misiune ce vi se încredinţează vă aşteaptă sarcini şi răspunderi noi, atît pe plan bisericesc, cît şi pe plan social. În activitatea Dv. de viitor se conturează două linii esenţiale care vă definesc responsabilitatea şi vă luminează drumul: pilda celor mai buni vlădici care au cinstit scaunele eparhiilor moldovene şi oltene şi care s-au identificat cu năzuinţele poporului nostru şi, totodată, faptul că lucraţi în mijlocul unor credincioşi care sprijină prin muncă şi străduinţile lor idealurile poporului nostru . . .“

Răspunzînd, Î. P. S. Mitropolit Nestor şi P. S. Episcop Eftimie au exprimat mulţumiri respectuoase Conducerii noastre de Stat, Preşedintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu, pentru larga înţelegere şi sprijinul acordat cultelor din ţara noastră, pentru libertatea religioasă de care ne bucurăm.

Au încredinţat totodată pe preşedintele Departamentului Cultelor, Ion Roşianu, că vor sluji cu dăruire Biserica strămoşească, bunele relaţii dintre culte, sprijinind cu devotament năzuinţele poporului nostru de înfăptuire a idealurilor sale de astăzi, de înfrăţire şi pace în lume.

Duminică, 23 aprilie 1978, în catedrala mitropolitană din Craiova a avut loc festivitatea de instalare a Î. P. S. Nestor Vornicescu în scaunul de Arhiepiscop al Craiovei şi Mitropolit al Olteniei, la care au participat: P. F. Patriarh Iustin, Î. P. S. Mitropoliţi Nicolae al Ardealului şi Nicolae al Banatului, P. S. Episcopi: Visarion al Aradului şi Antonie Ploieşteanul, vicar patriarhal, P. S. arhierei-vicari: Gherasim Piteşteanul şi Gherasim Hunedoreanul.

A fost prezent preşedintele Departamentului Cultelor, Ion Roşianu, însoţit de colaboratori apropiaţi, între care Eugen Munteanu şi Iulian Sorin, directori în Departamentul Cultelor.

Au participat de asemenea reprezentanţi ai autorităţilor locale ale puterii de stat.

Au fost de faţă totodată reprezentanţi ai altor culte din Craiova, stareţi de mănăstiri, protopopi, preoţi.

Sf. Liturghie a fost săvîrşită de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, P. S. Gherasim, arhiereu-vicar la Episcopia Rîmnicului şi Argeşului, şi P. S. Gherasim, arhiereu-vicar la Episcopia Aradului, înconjuraţi de un sobor de preoţi şi diaconi.

Î. P. S. NESTOR VORNICESCU, Mitropolitul Olteniei

Răspunsurile au fost date de corul mixt al catedralei.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Antonie, Episcop-vicar patriarhal, a citit Gramata patriarhală de înscăunare a Î. P. S. Mitropolit Nestor, după care P. F. Părinte Patriarh Iustin a înmînat, cu formula îndătinată, cîrja de arhipăstorire, precum şi celelalte însemne de arhiepiscop şi mitropolit.

În continuare, P. F. Părinte Patriarh Iustin a rostit cuvîntarea de intronizare, în care a făcut o incursiune în istoria plaiurilor Oltene, a vieţii sale bisericeşti, plaiuri din care au răsărit chipuri de voievozi cu dragoste profundă de glia strămună şi obştea cea mare a fiilor ei, ca şi chipuri luminoase de ierarhi.

Prea Fericirea Sa a evocat de asemenea personalitatea ultimilor doi Ierarhi de la Craiova: adormitul în Domnul mitropolit Firmilian şi Î. P. S. Mitropolit Teoctist.

Adresîndu-i Î. P. S. Nestor cuvînt de povăţuire şi îndemn, P. F. Patriarh Iustin a spus între altele:

„În lucrarea noastră de arhipăstori nu sîntem niciodată singuri. În cele pe care le învăţăm, pe care le sfinţim şi pe care le îndrumăm pe calea binelui nimic nu facem singuri. Nu învăţăm, nu sfinţim şi nu îndrumăm pe credincioşi pe calea mîntuirii cu puterea firească a noastră. Noi nu păstorim în locul lui Iisus Hristos, ci în numele lui Hristos, adică cu puterea lui Dumnezeu pe care Mîntuitorul ne-o dă prin Sfîntul Duh . . .

Astfel, ştiindu-ne umbriţi de puterea lui Dumnezeu, neşovăielnică să ne fie voia şi senină privirea; inima să ne fie deschisă, făcîndu-ne tuturor toate, pentru ca tuturor să le fim de folos; slujitori ai lui Dumnezeu să ne dovedim că sîntem cu adevărat, slujind omului, îndeosebi omului de aici, din ţara noastră şi din vremea de acum.“

În partea finală a cuvîntării, P. F. Părinte Patriarh Iustin a omagiat Conducerea noastră de Stat, în frunte cu Preşedintele Republicii, Nicolae Ceauşescu.

În cuvîntarea rostită, Î. P. S. Mitropolit Nestor a făcut o prezentare a vieţii creştine de pe meleagurile noastre, care îşi are obîrşia în predica apostolică, zăbovind cu deosebire asupra vieţii bisericeşti din Oltenia, cu ctitoriile, clerul şi credincioşii ei, cu legăturile ei cu celelalte provincii româneşti, inclusiv Transilvania, schiţînd totodată liniile directoare pe care le va urma în noua funcţie la care a fost chemat.

În continuare, Î. P. S. Sa a mulţumit P. F. Părinte Patriarh pentru înscăunarea săvîrşită, cît şi pentru poveţele părinteşti ce i-au fost adresate şi pe care se va strădui să le urmeze.

Î. P. S. Sa a mulţumit de asemenea tuturor participanţilor la această importantă festivitate din istoria Mitropoliei Olteniei.

„Voi depune eforturi deosebite în activitatea de Arhiepiscop al Craiovei şi Mitropolit al Olteniei, pentru sprijinirea marilor idealuri ale poporului nostru, de libertate, pace, continuă propăşire şi voi îndeplini cu deosebit zel slujba arhipăstorească de învăţător, sfinţitor şi povăţuitor“ — a spus în încheiere Î. P. S. Mitropolit Nestor.

La masa festivă care a urmat au vorbit: P. C. cons. Ilie Brătan — în numele Centrului Eparhial, prof. I. Negreanu — în numele Adunării Eparhiale, P. C. pr. rom.-cat. din Craiova, Leopold Hohenecker, P. C. prot. N. Stănculescu (Tg. Jiu), av. Zimel Iancu — în numele comunităţii evreeşti din Craiova, P. C. dir. al Seminarului teologic din Craiova, D. Negoiescu, I. Stoiu — în numele cultului adventist de ziua a 7-a, P. S. arhiereu-vicar Gherasim Piteşteanul şi Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, ca fost locţiitor de Mitropolit al Olteniei.

A vorbit de asemenea preşedintele Departamentului Cultelor, Ion Roşianu, care a toastat pentru Conducerea noastră de Stat, pentru Preşedintele Republicii, Nicolae Ceauşescu.

A toastat de asemenea pentru noul Mitropolit al Olteniei.

Tuturor a răspuns Î. P. S. Mitropolit Nestor, care a mulţumit vorbitorilor pentru gîndurile exprimate, făgăduind din nou că se va strădui să lucreze cu toate puterile pentru binele poporului român, pentru îmbogăţirea spirituală şi materială a Eparhiei ce i s-a încredinţat.

Întru mulţi şi rodnici ani, Înalt Prea Sfinţite Părinte Mitropolit!

T. R.

Sfinţirea Sfîntului şi marelui Mir

(Urmare din pag. 1)

în paraclisul sau biserica destinată pentru fierberea mirului. Această fierbere se face apoi în zilele de luni, marţi şi miercuri, după o rînduială specială. În joia sfintelor Patimi, în cadrul Liturghiei Sf. Vasile cel Mare, el se sfinţeşte de către soborul tuturor arhiereilor dintr-o Biserică autocefală, în frunte cu întîistătătorul ei, înconjuraţi de preoţi şi diaconi. Sfinţirea Sf. Mir se face în joia Patimilor din două motive: cu o zi înainte se făcuse pomenirea femeii păcătoase care a vărsat mirul pe capul Mîntuitorului, despre care El însuşi a zis: „Oriunde se va propovădui Evanghelia aceasta în toată lumea, se va spune ce a făcut ea pentru pomenirea mea“ (Matei 26, 13) şi în al doilea rînd pentru că sfinţirea lui trebuie să strîngă în jurul altarului cel puţin 12 arhierei, ca odinioară pe cei 12 apostoli la Cina cea de Taină, cînd Mîntuitorul a instituit Sf. Taină a Sf. Euharistii.

Sf. Mir este folosit la sfinţirea bisericilor, a antimiselor, precum şi la ungerea celor botezaţi, care devin noi Hristoşi, adică unşi. Numărul mare de mirodenii din care este preparat Sf. Mir arată mulţimea darurilor Duhului Sfînt.

*

Mult timp, dreptul de a sfinţi Mirul îl avea numai întîiul dintre patriarhii răsăriteni, adică cel din Constantinopol. Pe măsură ce Bisericile Ortodoxe naţionale au dobîndit autocefalia, ele au primit şi dreptul de a sfinţi Sfîntul şi marele Mir, acesta fiind unul din atributele autocefaliei.

Bisericile noastre au primit mult timp Sf. Mir de la Patriarhia din Constantinopol. Avem însă ştiri că s-a sfinţit uneori şi la noi de către patriarhii greci veniţi în Ţara Românească şi Moldova după ajutoare. Canonic, în cadrul Bisericii Ortodoxe Române s-a sfinţit pentru prima oară Sfîntul Mir în catedrala patriarhală din Bucureşti, în 25 martie (9 aprilie st. n.) 1882, în timpul păstoririi mitropolitului primat Calinic Miclescu, deci cu trei ani înainte de recunoaşterea autocefaliei de către Patriarhia ecumenică. Acum, la 27 aprilie s-a săvîrşit sfinţirea Mirului pentru a 14-a oară în Biserica noastră şi pentru prima dată de cînd este păstorită de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin. Sfinţirea mirului în biserica mare a Mănăstirii Cernica de către toţi ierarhii Bisericii Ortodoxe Române şi împărţirea sa la toate eparhiile şi parohiile Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române este şi un simbol al unităţii noastre bisericeşti realizată acum 60 de ani, ca urmare a actului istoric de la 1 Decembrie 1918. Să mulţumim deci lui Dumnezeu că a fost săvîrşit din nou acest act de mare însemnătate în viaţa Bisericii noastre Ortodoxe Autocefale Române.

Pr. *M. Păcurariu*

I N F O R M A Ţ I I

● La invitaţia Prea Fericitului Patriarh Iustin, Dr. Gh. Galitis, profesor de Noul Testament la Facultatea de Teologie din cadrul Universităţii Aristotelice din Tesalonic (Grecia), împreună cu soţia sa, Zamfira, au fost oaspeţii Bisericii Ortodoxe Române şi ai Institutelor Teologice din Bucureşti şi Sibiu.

La Sibiu, au sosit în după-amiaza zilei de 8 martie 1978, avînd ca interpret pe C. pr. Ioan Caraza, asistent la Institutul Teologic din Bucureşti.

Oaspeţii au fost găzduiţi la reşedinţa mitropolitană din Sibiu, în seara aceleeaşi zile participînd la slujba Vecerniei din Catedrala mitropolitană.

În 9 martie 1978, prof. G. Galitis a susţinut, în Aula Institutului Teologic din Sibiu, două conferinţe, intitulate: *„Cuvînt, revelaţie şi cunoaştere la Sfinţii Părinţi"* şi: *„Apofatismul Părinţilor Bisericii ca principiu al interpretării biblice."*

Programul a început prin rostirea în greceşte de către studentul din anul I, Sauca Ioan, a rugăciunii „Tatăl nostru", urmînd apoi cuvîntul de deschidere al P. C. rector Grigorie Marcu.

Atît din cuprinsul conferinţelor, cît şi din discuţiile care au urmat a reieşit încă odată cît de necesară este cunoaşterea cît mai adîncă a moştenirii patristice pentru explicarea marilor probleme teologice ale zilelor noastre.

Conferinţele s-au bucurat de un deosebit succes.

Institutul Teologic sibian a oferit în cinstea oaspeţilor o masă frăţească.

După-amiază au fost vizitate biserica şi colecţia de icoane pe sticlă de la Sibiel, unde prof. G. Galitis a subliniat cu calde cuvinte bucuria de a fi putut cunoaşte multe din „frumuseţile sufleteşti" ale poporului român.

La plecare, oaspeţii au declarat că nu vor uita niciodată dragostea cu care au fost înconjuraţi, precum şi cele ce au văzut în ţara noastră.

● Valea Zălanului, filie a parohiei Aita Seacă, prot. Sf. Gheorghe, este o aşezare din Munţii Baraoltului, cu credincioşi români şi secui. Vechea biserică de lemn din această

Aspect de la sfinţirea bisericii din Valea Zălanului

localitate s-a deteriorat mult în timpul inundaţiilor din anii trecuţi şi astfel prin contribuţia Sf. Patriarhii, a Arhiepiscopiei Sibiului şi credincioşilor locali s-a ridicat o nouă biserică din piatră şi cărămidă, care a fost sfinţită Duminică, 12 martie 1978, de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, însoţit de la Sibiu de P. Cuv. vicar V. Cornilă, P. C. prof. I. Zăgrean, P. C. cons. Gh. Papuc şi C. diac. H. Rădulescu.

Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenţilor teologi.

În ajun s-a săvîrşit slujba Vecerniei la parohia Aita Seacă.

Au vorbit: P. Cuv. arhim. V. Cornilă şi pastorul reformat Beke Tibor, prezent la această sfîntă slujbă.

A doua zi, în filia Valea Zălanului, Î. P. S. Mitropolit Nicolae a fost întîmpinat cu un cuvînt de bun venit de P. C. prot. P. Dumbravă (Sf. Gheorghe), urmînd apoi slujba de sfinţire a bisericii.

Alături de credincioşii Bisericii noastre, la Sf. Liturghie au participat credincioşi catolici în frunte cu preotul Györgydeak Ioan din Micfalău şi reformaţi în frunte cu pastorul Beke Tibor din Aita Seacă.

A fost de faţă reprezentantul Departamentului Cultelor.

La priceastnă a vorbit P. C. prof. I. Zăgrean despre post şi rostul lui în sfinţirea credincioşilor.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, C. pr. A. Gugu, parohul local, a făcut o dare de seamă asupra lucrărilor de construire a noii biserici ce s-a sfinţit.

A vorbit apoi părintele rom.-cat. Györgydeak Ioan, care a arătat că dragostea în Iisus Hristos întăreşte şi uneşte pe toţi credincioşii.

A vorbit de asemenea pastorul Beke Tibor, care a reliefat faptul că rugăciunile şi prezenţa Î. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Mladin întăresc legăturile de înfrăţire a credincioşilor de diferite confesiuni şi naţionalităţi.

În numele credincioşilor a vorbit epitropul bisericii din Aita Seacă, Petru Grozea.

A vorbit apoi Î. P. S. Mitropolit Nicolae, care a îndemnat pe credincioşi să slujească lui Dumnezeu şi intereselor superioare ale poporului în dragoste şi colaborare cu fraţii de alte naţionalităţi de pe aceste meleaguri.

C. paroh a fost distins cu rangul de sachelar, iar credincioşii Grozea Petru din Aita Seacă, Farcas Imbre şi fiul acestuia din Valea Zălanului cu acelaşi nume au primit acte de apreciere din partea Înaltului Ierarh.

La agapă, unde au fost invitaţi şi reprezentanţii celorlalte culte, au luat cuvîntul: P. C. prot. P. Dumbravă, credinciosul Crăciun Ioan, pr. Gugu Aurel, P. Cuv. vicar arhim. V. Cornilă şi P. C. cons. Gh. Papuc.

*

● În 8 martie 1978, la reşedinţa episcopală din Alba Iulia a avut loc şedinţa de lucru cu PP. CC. protopopi din Eparhie, în care a fost analizată activitatea administrativ-bisericească, economică şi culturală.

La consfătuire a participat reprezentantul Departamentului Cultelor, Bucureşti.

P. S. Episcop Emilian a apreciat munca depusă de P. C. protopopi şi preoţi, dîndu-le îndrumări pentru activitatea pastorală şi socială.

● În 9 martie 1978, a avut loc la reşedinţa episcopală Adunarea Generală a Casei de Ajutor Reciproc a clerului din Episcopia Ortodoxă de Alba Iulia, în cadrul căreia a fost prezentat bilanţul activităţii pe anul 1977, şi a fost supus spre aprobare planul de buget pe anul 1978. Cu acest prilej s-a dat de către P. S. Episcop Emilian îndrumarea de a sluji şi în viitor Biserica şi viaţa nouă din Patria noastră.

● În 27 martie 1978 a sosit în vizită la Episcopia ortodoxă din Alba Iulia pastorul Walter Sigrist, Preşedintele Federaţiei Bisericilor Protestante din Elveţia.

Înaltul oaspete a fost primit de P. S. Episcop Emilian cu care a purtat discuţii frăţeşti, între altele vorbindu-i-se despre importanţa Alba Iuliei şi momentele mai importante din istoria ei, încununate cu Unirea Transilvaniei cu România din 1918, Reîntregirea bisericească din 1948, refacerea Episcopiei de Alba Iulia, precum şi despre viaţa ecumenistă din ţara noastră. După agapă, i-au fost oferite tipărituri cu Alba Iulia, iar la plecare oaspetele a scris în Cartea de Aur următorul text în limba franceză:

„Cu mare recunoştinţă de a fi primit cu ospitalitatea şi frăţietatea creştină, de care am avut privilegiul să mă bucur aici la 27 martie 1978. Al vostru devotat."

Porunca a patra

(Urmare din pag. a 2-a)

împrospăta. Luînd în seamă acest lucru, porunca a patra statorniceşte ca după zilele de muncă să se ţină o zi de sărbătoare, tocmai în scopul refacerii puterilor trupeşti, dar şi a celor spiritual-morale.

În Vechiul Testament, ziua de odihnă era sîmbăta, adică ziua a şaptea a săptămînii. În Noul Testament s-a rînduit ca zi de sărbătoare Duminica, adică ziua întîia a săptămînii, fiindcă: În ziua întîia a săptămînii a înviat din morţi Domnul nostru Iisus Hristos (Ioan 20, 1; Matei 28, 1—2). Tot în zi de Duminică Domnul s-a arătat, după înviere, ucenicilor Săi (Ioan 20, 2—3). Duminica s-a pogorît Duhul Sfînt asupra Sfinţilor Apostoli (F. Ap. 2, 1). Chiar de la început credincioşii creştini au ţinut ca zi de rugăciune obştească ziua Duminicii (F. Ap. 20, 7; I Cor. 16, 2).

Afară de Duminici, credincioşii cinstesc şi celelalte sărbători bisericeşti (praznicele împărăteşti şi sărbătorile închinate Maicii Domnului şi celorlalţi sfinţi mari).

Sărbătorile bisericeşti sînt fericite prilejuri de odihnă şi înviorare trupească şi spirituală. Ele se cer ţinute cu respectarea anumitor regule precum: Deconectarea, desprinderea din procesul activităţii obişnuite, pentru a permite refacerea puterilor trupeşti; iar pentru întărirea puterilor spirituale, credinciosul e chemat să participe la slujbele bisericeşti şi mai ales la Sfînta Liturghie.

În viaţa credincioşilor slujbele sfinte sînt popasuri de actualizare şi intensificare a legăturilor cu suprema realitate spirituală: cu Dumnezeu. În contact cu Dumnezeu, mintea credinciosului primeşte lumină şi orizont nou, inima i se purifică, voinţa i se întăreşte cu un sensibil spor de energie. În comuniune cu Dumnezeu sufletul credinciosului îşi întăreşte convingerea că misiunea lui este nu de a se lăsa stăpînit de instincte şi lucruri, ci de a le stăpîni cu fermitate.

În acelaşi scop al dezvoltării vieţii sale interioare, credinciosul să folosească sărbătoarea şi pentru cititul cărţilor sfinte, precum şi al celor de pietate, cercetînd pentru lămuriri pe parohul său. Să nu zăbovească apoi întru a citi şi cărţi de literatură bună. Să participe la coruri, excursii, la festivităţi menite a-i spori cunoştinţele şi a-i procura alese desfătări sufleteşti.

Să nu uite apoi faptele de caritate. Să fie gata ca, împreună cu ceilalţi, să acorde ajutor moral şi material acolo unde e nevoie. Să cerceteze pe cei rămaşi singuri sau ţintuiţi pe un pat de suferinţă undeva într-un spital.

Porunca a patra mai cere ca, împreună cu capul familiei, să participe la odihnă şi ceilalţi membri ai ei. Mai mult, ca unul care e Ziditorul nu numai al oamenilor, dar şi al celorlalte vieţuitoare, Dumnezeu cere ca, în zi de sărbătoare, să fie lăsate a se odihni şi dobitoacele de care credinciosul se slujeşte în munca sa zilnică.

Numai ţinute în felul acesta, sărbătorile bisericeşti pot fi cu adevărat popasuri de proslăvire a lui Dumnezeu precum şi de refacere a puterilor trupeşti şi sufleteşti ale credincioşilor atît de necesare continuării muncii cu nescăzută rodnicie.

Pr. prof. *D. Belu*

Sf. Grigorie de Nissa despre desăvîrşirea creştinului

Asemenea corpurilor grele, care se rostogolesc din înaltul munţilor şi care odată ce şi-au luat drumul aleargă vertiginos la vale, chiar dacă nu le-a împins nimeni, tot aşa şi sufletul, odată dezlegat de greutăţi pămînteşti, s-avîntă uşor şi în grabă spre înălţimile cerului, luîndu-şi rămas bun de la tot ce-i pămîntesc. Dacă nimic nu-l mai poate opri, potrivit naturii Binelui care poate atrage spre El pe cei ce-şi întorc ochii spre El, sufletul se înalţă tot mai sus mînat de dorul după cele cereşti, nemaiîntorcînd capul înapoi, cum zice apostolul, ci întinzîndu-se doar mereu înainte. Iar dorinţa aceasta fierbinte de a nu fi niciodată mulţumit cu cît ai urcat spre culmile vieţii celei mai presus de fire îi dă omului un aşa avînt spre înălţimi, încît orice urcuş făcut nu-i socotit ca ceva încheiat, ci doar un nou salt mai în sus. Trebuie spus însă că numai o lucrare a duhului poate avea o astfel de putere, în stare să crească tot mai mare, deşi se cheltuieşte, nepierzînd prin mişcare nimic din vigoare, ci mereu mărind-o. De aceea zicem despre Moise că tot urcînd mereu mai sus nu se oprea de loc din mers şi nici nu se putea gîndi că se va opri undeva, că odată ce-a pus piciorul pe scara, pe care Dumnezeu i-o pregătise — cum spunea Iacob patriarhul — n-a încetat nici o clipă de a urca pînă la ultima treaptă, socotind că cu fiecare pas păşeşte mai departe.

*

Teologia se aseamănă cu un munte cu greu de urcat. Cei mai mulţi dintre creştini n-ajung decît pînă la poalele lui şi încă şi pînă aici cu mare anevoie. Dar dacă printre aceştia se nimereşte să fie şi vreun Moisi, acela va căuta să urce încet, în sunete de trîmbiţi, cum spune Cartea Sfîntă, pe măsură ce urca trîmbiţele fiind tot mai puternice. Ori aceste trîmbiţe copleşitoare nu-s altceva decît apropierea de lumea dumnezeirii, care se face tot mai vie, mai puternică, mai familiară urechii, pe măsura în care ţinta morală pare mai apropiată.

*

Şi ce înseamnă oare intrarea lui Moisi în nor şi vederea lui Dumnezeu (atîta cît i-a fost cu putinţă acolo)? Istorisirea pare a spune altceva decît teofania sau arătarea lui Dumnezeu de la început: atunci ea a avut loc în lumină, acum s-a făcut în întuneric. Cuvîntul lui Dumnezeu ne învaţă cum că cunoaşterea credinţei este la început lumină, dar cu cît urcă mai sus, cu atîta cunoaşterea adevărată este nevăzută, nu se poate exprima în cuvinte nici în alte forme sensibile tocmai pentru că atunci sufletul intră mai adînc pînă la ceea ce-i nevăzut şi mai presus de simţuri, căci numai acolo poate fi Dumnezeu. În clipa aceea se împlineşte cuvîntul cîntării bisericeşti: „Gustaţi şi vedeţi că e bun Domnul".

*

Dacă ne-am da mai bine seama ce se ascunde sub numele de „creştin" am avea mare folos duhovnicesc, n-am rămîne numai „pe deasupra creştini".

Se spune despre un comediant din Alexandria Egiptului că a îmblînzit şi a dresat o maimuţă să se mişte şi să danseze atît de bine încît nu o puteai deosebi de om; mai ales că era şi îmbrăcată ca el. Acompaniamentul muzical a sporit şi mai mult mlădierile maimuţei, încît toţi credeau că-i om. Văzînd cît de captivat e publicul de noutatea priveliştei, cîţiva tineri mai obraznici au strigat: „Maimuţa-i tot maimuţă, o să vedeţi!" De aceea, în timp ce tactul şi melodia animalului cucerise publicul, ei aruncară spre orchestră şi spre cîntăreţi cîţiva pumni de migdale şi alte seminţe, imitînd în acelaşi timp ţipătul maimuţelor din junglă. Ce să vezi? Ca un fulger s-a aruncat maimuţa după fructe, iar pentru că haina o stingherea, şi-a scos repede cu labele masca de pe bot şi zdrobea acum cojile fructelor cum numai ele ştiu s-o facă. Sigur, în loc de aplauze de admiraţie a izbucnit o adevărată explozie de rîs între spectatori din pricina hîdoşeniei şi caraghioslîcului cu care apărea animalul dintre zdrenţele măştii.

După cum deci nu i-a fost destul maimuţei masca ce şi-a pus-o pentru a fi crezută că e om, ci şi-a recăpătat firea ei îndată ce a auzit răcnet de fiară, tot aşa şi creştinii care nu-şi potrivesc faptele cu vorbele, atunci cînd vin momelile diavolului repede dovedesc că sînt altceva decît ceea ce par.

Trad. prof. *T. Bodogae*

REDACŢIA: Secţia culturală a Consiliului arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 126 Sibiu, 1 iunie 1978 Nr. 21—22

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ABONAMENTUL:
Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona. adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

Aici am fost dintotdeauna

S-a subliniat mereu rolul important al istoriei în cunoaşterea faptelor mari ale înaintaşilor noştri şi a pildelor vrednice de urmat în lucrarea de făurire a prezentului şi a viitorului tot mai luminos al patriei noastre. Cu stupoare am luat cunoştinţă însă despre încercările unora care, deşi se pretind a fi istorici, denaturează în mod premeditat realitatea istorică, contestînd dreptul sacru al poporului român asupra pămînturilor sale strămoşeşti.

Au existat şi în trecut istorici, la sfîrşitul sec. XVIII Franz Joseph Sulzer, Iosif Carol Eder, Johann Christian Engel, iar în a doua jumătate a sec. XIX, Robert Roesler — care au emis teza falsă, în contradicţie flagrantă cu adevărul istoric, potrivit căreia românii s-ar fi format în Peninsula Balcanică — fără a preciza măcar unde anume — şi că de acolo ar fi „imigrat" în nordul Dunării, pe teritoriul de azi al României, prin secolele XI—XIII, după ce teritoriile intracarpatice au fost cucerite de regii feudali maghiari. După numele celui din urmă, teoria s-a numit roesleriană sau imigraţionistă, în opoziţie cu realităţile istorice, cu întreaga istoriografie, a autohtoniei, a continuităţii românilor pe aceste meleaguri, în care au trăit şi strămoşii noştri geto-daci cu milenii în urmă.

Cu mîhnire trebuie să aflăm că şi astăzi se fac încercări de a repune în circulaţie — prin diferite lucrări, perimata teză imigraţionistă, relansată de unii istorici maghiari — mai ales dintre aceia care au fugit din propria lor ţară. De pildă, în compendiul de Istoria Ungariei, alcătuit sub auspiciile Institutului de Istorie al Academiei de ştiinţe ungare, de un colectiv de profesori şi cercetători sub conducerea lui Ervin Pamlenyi, apărut în 1974 la Paris, în limba franceză şi în 1975 la Londra, în limba engleză, asemenea teze şi teorii false şi duşmănoase şi-au primit răspunsul cuvenit din partea regretatului nostru istoric şi academician Constantin C. Giurescu, (vezi Revista de Istorie, tom. 28, nr. 6, 1975, p. 941—948).

Recent au apărut lucrările lui Haraszti Endre, Istoria etnică a Transilvaniei (*The Ethnic History of Transylvania*) *şi* Originea românilor (*Origin of the Rumanians. Migration and infiltration to Transylvania*), *ultima apărută la Toronto, în 1977.*

În această lucrare, de pildă, se arată că românii n-au fost altceva decît o adunătură de păstori formată în dreapta Dunării, de unde, prin secolele XII—XIII, s-ar fi „infiltrat" în „Cumania" (Ţara Românească de mai tîrziu) şi în „regatul ungar". Teza sa, ca şi a altor istorici maghiari, lipsită de obiectivitate şi de dovezi istorice, este că la venirea şi aşezarea ungurilor în Cîmpia Panonică, în sec. X, de unde au pornit să invadeze Transilvania, n-ar fi întîlnit aici decît resturi de slavi, ei, maghiarii, fiind cei dintîi care au populat-o şi au civilizat-o.

Să cercetăm cum stau lucrurile, ce ne spun mărturiile istorice. Pe baza cercetărilor făcute de istorici şi arheologi, s-a demonstrat că în urmă cu patru-cinci milenii, tracii au constituit o mare unitate etnică, culturală şi lingvistică, cuprinzînd întreg bazinul carpato-danubio-balcanic, cu revărsări pînă către Bug şi spre Dunărea de mijloc, fiind contemporani cu marile civilizaţii ale antichităţii, cu asiro-caldeenii, egiptenii, grecii, perşii şi romanii.

Descendenţii direcţi ai tracilor, individualizaţi către mijlocul mileniului I î. e. n., au fost getodacii, care constituiau unul şi acelaşi neam şi vorbeau aceeaşi limbă. Deci străvechile rădăcini istorice ale geto-dacilor, şi prin ei ale românilor, pornesc de la traci.

Organizarea statală geto-dacică şi-a atins punctul culminant sub Burebista, una din marile personalităţi ale antichităţii. Politica sa a fost continuată de Decebal. Capitala lor — Sarmizegetusa din Munţii Orăştiei, a fost cucerită, cu mari jertfe, de oştile împăratului roman Traian, în cursul războiului din 105—106 e. n. După această dată, o parte din Dacia (Transilvania, Banatul, Oltenia, temporar Muntenia şi sudul Moldovei), a fost transformată în provincie romană. În noua provincie au fost aduse o seamă de elemente romane (colonişti, soldaţi, negustori, sclavi etc.), din întreg imperiul, purtătoare a limbii şi civilizaţiei latine. Din contopirea acestora cu dacii autohtoni, a luat naştere un popor nou, poporul român.

Istoricii maghiari iredentişti, adepţi ai teoriei imigraţioniste, susţin că întreaga populaţie dacică ar fi fost distrusă. Prin aceasta ei voiau să arate că noii colonişti aduşi de Traian după 106, în Dacia, au putut părăsi cu uşurinţă aceste locuri după 271, nefiind cu nimic legaţi de ele, deci atunci ar fi rămas aici un „vid demografic". Împotriva acestor aserţiuni se pronunţă însă izvoarele istorice. Astfel, o seamă de triburi dacice au făcut acte de supunere faţă de împăratul Traian, lucru dovedit de şase scene de pe columna lui Traian, care arată asemenea acte de supunere. Alţi daci au trecut de partea romanilor, lucru mărturisit de istoricul Dio Cassius. Este firesc ca aceste triburi să-şi fi continuat viaţa şi sub romani. Există apoi numeroase corpuri militare romane, alcătuite numai din daci (Ala I Ulpia Dacorum în Noricum, Austria de azi, Cohors II Augusta Dacorum în Ungaria de azi, Cohors III Dacorum equitata în Macedonia, Vexillatio Dacorum Parthica lîngă Tigru şi Eufrat, o cohortă în Britania ş. a.). Inscripţiile latine din Dacia Traiană cuprind numeroase nume dacice, o nouă dovadă a continuităţii populaţiei autohtone sub noua stăpînire. O altă mărturie a prezenţei populaţiei autohtone o formează răscoalele ei împotriva romanilor, consemnate de istoricii romani.

Persistenţa elementului autohton este dovedită apoi de mărturiile arheologice nescrise, de ceramica dacică, descoperită alături de cea romană la Buridava (jud. Vîlcea), Breţcu (jud. Covasna), Caşolţ (jud. Sibiu), Murgeni (jud. Harghita), Soporul de Cîmpie (jud. Cluj), la Vărădia şi Mehadia în Banat etc.

În sprijinul adevărului istoric vine şi toponimia, dar mai ales hidronimia, căci s-au păstrat de la daci pînă azi cîteva nume de ape consemnate în izvoare antice: Dunărea, derivată din dacicul Dunaris, Argeşul din Argessos, Someşul din Samus, Oltul din Aluta, Mureşul din Maris, pomenit de Herodot, Tisa din Tissos sau Tisia şi multe altele.

Toate aceste categorii de fapte atestă existenţa unei numeroase populaţii dacice în cuprinsul provinciei romane Dacia.

Aceiaşi istorici, adversari ai teoriei continuităţii şi deci ai adevărului istoric, afirmă că în anul 271, în timpul împăratului Aurelian, întreaga populaţie a fostei provincii Dacia ar fi fost retrasă în sudul Dunării. Acest lucru n-a fost cu putinţă, înainte de toate datorită faptului că populaţia din nordul Dunării se ridica la aproximativ un milion de oameni, ori strămutarea unei mase atît de imense de locuitori era o imposibilitate. Pe de altă parte, nu trebuie trecut cu vederea că o bună parte din daci, aşa numiţi daci liberi, trăiau în afara hotarelor provinciei romane, deci ei n-au putut fi siliţi să treacă în sudul Dunării. Nici un istoric antic, nici un monument, nici o inscripţie, nu amintesc de o asemenea masivă strămutare de populaţie.

Există, în schimb, o serie de mărturii arheologice care atestă prezenţa în continuare a acestei populaţii romanizate în spaţiul carpato-dunărean. Existenţa unor obiecte creştine, aparţinătoare sec. IV, dovedesc că aici exista o populaţie care îmbrăţişase noua credinţă în Iisus Hristos, ori aceasta nu era decît populaţia băştinaşă. Inscripţia latină de pe donariul creştin de la Biertan (jud. Sibiu) „Ego Zenovius votum posui" din sec. IV, arată că aparţinuse unei comunităţi creştine care vorbea limba latină.

Adăugăm la aceste argumente şi cele de ordin lingvistic, limba noastră fiind cea mai romanică din toate limbile neo-romanice, fapt recunoscut de toţi călătorii, misionarii şi diplomaţii veniţi la noi în cursul Evului Mediu, din felurite ţări ale Europei, dar şi de numeroşi învăţaţi. O afirmă, între alţii, Nicolae Olahul, umanist de neam român, fost arhiepiscop de Strigoniu şi primat al Ungariei şi locţiitor al coroanei ungare. Iar scriitorul maghiar Huszti András, într-o lucrare tipărită postum, la 1791, afirma că „nici o naţiune nu are limba atît de apropiată de cea veche romană ca naţiunea valahilor. Ceea ce este un semn sigur şi nu poate înşela că ei sînt în Transilvania urmaşii vechilor colonişti romani". Un amănunt semnificativ este acela că în rugăciunea Tatăl nostru, 90% din cuvinte sînt de origine latină.

La acestea se adaugă şi portul ţăranilor noştri din regiunea Făgăraşului, a Sibiului, a Năsăudului, a Oaşului şi Maramureşului, de o izbitoare asemănare cu al dacilor de pe Columna lui Traian. Aceasta înseamnă că portul dacilor este purtat şi azi, după 2000 de ani, de populaţia românească ce nu şi-a părăsit niciodată meleagurile natale. Este cunoscută în acest sens întîmplarea cu Badea Cârţan, cioban din Ţara Făgăraşului, care, ajuns pe jos la Roma, a poposit la picioarele columnei lui Traian. Italienii, care l-au văzut pentru prima dată, au exclamat că „un dac a coborît de pe columnă".

Pe lîngă aceste dovezi, continuitatea românilor în Dacia este relevată de cronicarul maghiar Anonymus, care în cronica sa, scrisă în sec. al XIII-lea, afirmă că la pătrunderea ungurilor în Transilvania şi Banat, venind dinspre Tisa, au găsit trei voievodate româneşti, al lui Menumorut în Bihor, al lui Glad în Banat şi al lui „Gelu românul" în centrul Transilvaniei. Recentele descoperiri arheologice de la Dăbîca, la 30 km nord-vest de Cluj-Napoca, au dus la presupunerea că acolo era centrul stăpînirii lui Gelu. În aceeaşi localitate s-au descoperit şi temeliile mai multor biserici de diferite dimensiuni, precum şi felurite obiecte cu caracter creştin, din secolele XI—XIII. Sub actuala catedrală romano-catolică din Alba Iulia, din secolul XIII, s-a descoperit o „rotondă" semicirculară din sec. X, dar şi urmele unei bazilici, fireşte mult mai vechi. Sub biserica din cetatea Prejmer (jud. Braşov), din sec. XIII, s-au descoperit temeliile uneia mai vechi, din sec. VI, cu planul „în cruce greacă". La Morisena, azi Cenad, în Banat, există o bazilică din sec. IV—VI, apoi o mănăstire ridicată pentru călugării „greci", adică ortodocşi, în jurul anului 1000. Cercetări recente, efectuate la mănăstirea Hodoş—Bodrog, au dovedit că deşi este atestată documentar în anul 1177, ea este mult mai veche. În vara anului 1975 s-a descoperit la biserica din Streisîngeorgiu o inscripţie slavă din anul 1313—14, care pomenea numele preotului Naneş şi al zugravului Teofil, dar peste un strat şi mai vechi de zugrăveală. În anul 1205 papa Inocenţiu al III-lea pomenea de o episcopie ortodoxă „pe moşiile fiilor cneazului Bîlea", probabil în părţile Hunedoarei, unde există două biserici (Streisîngeorgiu şi Crişcior), ctitorite de cneji români cu acest nume. Pe de altă parte, nu trebuie să uităm numeroasele biserici româneşti, durate în sec. X—XIV, din care multe sînt în fiinţă pînă azi: Densuş (sec. X, refăcută în sec. XIII), Strei, Sîntămăria Orlea, Cetatea Colţului, Gurasada (toate din sec. XIII), Ostrov, Sînpetru, Nucşoara, Peşteana, Mănăstirea Prislop, Leşnic.

(Continuare în pag. 3)

Preotul Radu Şapcă

Împlinirea, în iunie a. c., a 130 ani de la revoluţia din 1848 în Ţara Românească ne oferă potrivit prilej să ne amintim cu recunoştinţă de toţi acei buni patrioţi care au ridicat steagul luptei pentru mai bine, între care loc de seamă ocupă şi preotul Radu Şapcă, intrat în istorie sub numele de Popa Şapcă.

Părintele Radu Şapcă s-a născut în anul 1795, ca fiu al preotului din satul Celei, judeţul Romanaţi, azi judeţul Olt. Căsătorit în 1817, hirotonit în 1818, a avut 4 odrasle (trei fete şi un băiat).

Dragostea sa de dreptate, de adevăr şi de mai binele poporului din care făcea parte s-a concretizat în punerea sufletului pentru ţăranii în mijlocul cărora trăia, ceea ce l-a ridicat la înălţimea personalităţilor de frunte ale Bisericii şi Patriei noastre. Este lesne de înţeles că preotul Radu Şapcă slujea şi împărtăşea cu Sf. Taine pe credincioşii săi cu cele mai frumoase mîini, care erau bătătorite de muncă, dar şi de milostenie.

Auzind că la Bucureşti şi în alte localităţi ale ţării se pregătea o revoluţie care să răstoarne ocîrmuirea nedreaptă, s-a alăturat imediat fruntaşilor acestei mişcări. L-a impresionat profund noul Proiect al Constituţiei, care la punctul 13 cerea eliberarea şi împroprietărirea ţăranilor clăcaşi din satele de-a lungul Dunării oltene. Hotărît, a trecut direct la acţiune şi personal a convins forurile superioare din Bucureşti că locul cel mai indicat şi mai ferit de ochii autorităţilor şi de armata domnitorului Gh. Bibescu este satul Islaz din apropierea Dunării.

În memorabila zi de 9 iunie 1848, a fost dat semnalul revoluţiei. Mii de ţărani s-au adunat aici din dorinţa de a li se croi şi lor o soartă mai bună, unităţi militare, conducători din Bucureşti şi Oltenia.

Cu multă inspiraţie şi iniţiativă, preotul Radu Şapcă, ajutat de pr. Gheorghe şi Oprea sin Dumitru, în faţa unui altar improvizat, a făcut o înălţătoare şi impresionantă slujbă începînd „lucrul acesta cu Dumnezeu". Vremea era frumoasă, fiind un cer senin ce iradia mai multă lumină de sus împreunată cu lumina celor peste 20 sfeşnice aprinse în jurul Sf. Cruci şi a Sf. Evanghelii de pe masă.

A rămas celebră rugăciunea rostită la Islaz de preotul Radu Şapcă, mişcătoare pînă la lacrimi prin umanismul ei, din care redăm următorul fragment:

„Doamne, Fiul Tău unic a fost trimis de Tine ca să se jertfească pentru mîntuirea oamenilor. În iubirea Sa, El ajunse anatemă, pentru ca să sfinţească munca săracului; ajunse pradă morţii pentru ca să dea viaţă şi libertate oamenilor. Tu eşti Acelaşi Dumnezeu: biruinţa şi libertatea sînt în mîinile Tale...

Izbăveşte şi sloboade pe tot cel ce suferă. Înalţă Doamne şi însufleţeşte poporul acesta care moare, ca să facă să trăiască asupritorii săi. Scapă-l de abuzul ce se face cu instituţiile şi chiar cu virtuţile sale, scapă-l de abuzul clăcii, de infama iobăgie necunoscută de părinţii noştri, de corvoada drumurilor şi a şoselelor, de aceste munci ale lui Faraon, de orice silnicie şi nedreptate. Dă-i timpul şi locul cu care ai înzestrat pe om, fă-l să se bucure de roadele muncii sale".

Preotul Radu Şapcă a stropit mulţimea cu apă sfinţită, apoi s-a citit proiectul de constituţie numit Proclamaţia de la Islaz. Pătrunsă de mult spirit creştin, Proclamaţia, printre altele, se adresa cu cuvintele: „Cuvioşi egumeni, protopopi, preoţi, voi împliniţi locul Apostolilor şi astăzi se proclamă nişte legi pe temeiul Evangheliei. Este sarcina voastră de a ieşi cu crucea în mînă şi a pecetlui cu dînsa tunurile şi ţevile purtătoare de moarte. Hristos a înviat şi a doborît moartea şi robia. Voi trebuie să spuneţi lumii că e potrivnic tot omul ce face moarte asupra fratelui său... luaţi veşmintele voastre, armaţi-vă cu crucea şi cîntaţi psalmul 108, împotriva oricărui vînzător de Patrie..."

Într-o îmbărbătare şi însufleţire unanimă, s-a alcătuit primul guvern provizoriu. De reţinut este faptul că părintele Şapcă n-a mers la Bucureşti, ci a rămas cu ţăranii din satele Olteniei ca să-i convingă despre imperativul de a lupta pentru apărarea intereselor lor vitale. Guvernul provizoriu l-a numit pe Preotul Radu Şapcă năstavnic sau conducător, administrator la Mănăstirea Sadova (16 aug. 1848) şi propus membru pentru Constituantă.

După trei luni de zile (11 iunie—13 septembrie 1848) revoluţia din Ţara Românească a fost înăbuşită în sînge de armatele otomane. Astfel marele revoluţionar paşoptist, preotul Radu Şapcă a fost dus la închisoarea din Văcăreşti. Aici, împreună cu alţi 51 arestaţi, făcea parte din categoria primilor răsculaţi. În 8 iulie 1849, excortat pînă la Dunăre, este dus de autorităţile otomane la muntele Athos, unde trebuia să-şi ispăşească surghiunul. Fiind faţă bisericească, era considerat ca exilat politic din care motiv a dus o viaţă foarte grea. La intervenţia soţiei lui Ioan Heliade Rădulescu şi a lui Nicolae Pleşoianu pe lîngă doi viziri, pr. R. Şapcă a fost transferat alături de ceilalţi români la Brussa, unde e maltratat şi batjocorit.

Numai după 7 ani (9 iunie 1848—9 iunie 1855) pr. Radu Şapcă a reuşit să se întoarcă la Celei, între membrii familiei, rude şi poporenii care îl aşteptau cu dragoste şi nerăbdare. Pînă la Cuza Vodă, pr. Radu Şapcă locuia într-un bordei care are mare importanţă istorică, servind drept, dacă se poate spune aşa, „casă conspirativă" a luptătorilor pentru libertate de la 1848. Aici s-au întrunit alături de Popa Şapcă, Cezar Boliac, Gh. Magheru, Augustin Treboniu Laurian, Cpt. Pleşoianu şi alţi paşoptişti din Ţara Românească.

Pentru redresarea sa materială a fost numit îngrijitor (curator) al Mănăstirii Hotărani, de lîngă Caracal, apoi la Mănăstirea Cozia. Cu toate că era familist, din sufletul său mare a cedat jumătate din salariul său „iubitei sale patrii române". A fost ajutat prin bunăvoinţa marelui domnitor Alex. Ioan Cuza şi numit la Mănăstirea Brîncoveni, iar după 1944, memoria lui a fost cinstită prin busturi, la Celei, lîngă bordeiul său, muzee, case memoriale, numiri de străzi în oraşe.

Astfel s-a stins din viaţă, la 3 iulie 1876, înflăcăratul patriot preotul Radu Şapcă, în vîrstă de 81 ani la Mănăstirea Brîncoveni, unde a slujit mai pe urmă.

Numele lui rămîne viu în conştiinţa poporului din care s-a ridicat şi pentru care a luptat, de aceea ţăranii l-au pomenit în versuri cu acestea:

„Să trăiască Popa Şapcă
C-a scăpat ţara de clacă".

Pr. *Vartolomeu Constantinescu*

Instalarea P. S. Eftimie Luca ca Episcop al Romanului şi Huşului

Episcopia Romanului şi Huşilor este una din vechile episcopii ale Moldovei. Ea apare ca al doilea centru eparhial după Mitropolia Moldovei, fiind întemeiată în vremea lui Alexandru cel Bun, în perioada 1408—1413. Romanul este unul din tîrgurile cu existenţă istorică din secolul al XIV-lea. La Episcopia din Tîrgul de Jos sau Roman au cinstit scaunul episcopal vlădici de mare vrednicie — sfătuitori domneşti, cărturari, gospodari şi înflăcăraţi patrioţi.

Ultimul Episcop, P. S. Partenie Ciopron, a refăcut casele episcopale şi a creat spaţii pentru buna desfăşurare a serviciilor eparhiale, iar în anul 1972 a cerut ca arhiereu-vicar şi Sf. Sinod a aprobat pe P. S. Episcop Luca Bîrlădeanul. În acest an P. S. Partenie Ciopron fiind la o vîrstă înaintată şi cu sănătatea precară a cerut retragerea la pensie, rămînînd astfel vacant scaunul de episcop titular al Episcopiei Romanului şi Huşilor, scaun în care, aşa cum s-a arătat în nr. 19—20 din 15 mai 1978 al gazetei noastre, a fost ales şi recunoscut P. S. Eftimie Luca.

Prea Sfinţia Sa este fiu al plaiurilor moldovene, cu activitate bogată în fruntea unor mănăstiri cu renume ca: Bistriţa — unde, prin grija P. S. Sale ca stareţ, s-au scos la lumină rămăşiţele pămînteşti ale marelui domnitor Alexandru cel Bun şi s-a pus în rînduială un muzeu — Sf. Ioan cel Nou de la Suceava — unde a contribuit la lucrările de renovare a acestui străvechi complex mănăstiresc — iar din 1971, ca arhiereu-vicar al Episcopiei Romanului şi Huşilor.

S-a remarcat de asemenea ca cercetător al trecutului nostru istoric.

Duminică, 23 aprilie 1978, la sediul Episcopiei Romanului şi Huşilor din Roman a avut loc festivitatea instalării P. S. Eftimie Luca.

La festivitate au participat: Î. P. S. Mitropolit Teoctist Arăpaş al Moldovei şi Sucevei, Î. P. S. Arhiepiscopi: Antim Nica al Tomisului şi Dunării de Jos şi Teofil Herineanu al Vadului, Feleacului şi Clujului, P. S. Episcopi: Emilian Birdaş al Alba Iuliei şi Vasile Coman al Oradiei şi P. S. Episcopi-vicari Adrian Botoşăneanul de la Arhiepiscopia Iaşilor şi Epifanie Tomitanul de la Constanţa.

Departamentul Cultelor a fost reprezentat de Dl. Director Dr. Ion Popescu, fiind de faţă şi reprezentanţi ai autorităţilor locale.

Au fost prezenţi de asemenea reprezentanţi ai altor culte, protopopi, preoţi şi monahi din Eparhie.

Slujba privegherii din seara de 22 aprilie s-a oficiat în catedrala Episcopiei din Roman, de un sobor de preoţi şi diaconi în frunte cu P. S. Epifanie Norocel Tomitanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Tomisului şi Dunării de Jos.

Slujba Sfintei Liturghii, Duminică, 23 aprilie a. c., a fost săvîrşită de Î. P. S. Arhiepiscopi: Antim Nica şi Teofil Herineanu şi P. S. Episcopi: Vasile Coman şi Adrian Botoşăneanul, înconjuraţi de un sobor de preoţi şi diaconi.

La sfîrşitul Sf. Liturghii — P. S. Adrian Botoşăneanul a dat citire Gramatei mitropolitane de instalare a P. S. Eftimie Luca, ca Episcop al Eparhiei Romanului şi Huşilor, după care Î. P. S. Mitropolit Teoctist Arăpaş al Moldovei şi Sucevei a înmînat cîrja chiriarhală şi a rostit un înălţător cuvînt de instalare, în care a subliniat importanţa momentului pe care îl trăieşte Eparhia Romanului şi Huşilor în această zi cînd îşi primeşte pe legiuitul ei arhipăstor în persoana Prea Sfinţiei Sale Eftimie.

A vorbit apoi P. S. Eftimie Luca subliniind, în cuvîntarea rostită, calea, atît pe plan bisericesc cît şi patriotic, pe care înţelege să o urmeze în funcţia la care a fost chemat.

În continuare a avut loc, în casa episcopală, o masă oficială cu care prilej s-au ţinut o serie de cuvîntări care au scos în relief bucuria momentului deosebit din viaţa eparhiei. Au toastat: Î. P. S. Arhiepiscopi Antim Nica şi Teofil Herineanu, P. S. Episcopi Emilian Birdaş şi Vasile Coman, reprezentanţii Adunării Eparhiale, reprezentanţi ai cultelor religioase din eparhie etc.

A vorbit de asemenea Dl. Director Dr. Ion Popescu.

La urmă a luat cuvîntul Î. P. S. Mitropolit Teoctist Arăpaş.

Tuturor a răspuns P. S. Episcop Eftimie Luca.

Întru mulţi ani Prea Sfinţite Părinte Episcop!

T.

Fapte semnificative premergătoare Unirii din 1918

din localitatea Scorei-Făgăraş

Ne aflăm în anul 60 de la evenimentul crucial al zbuciumatei noastre istorii, unirea tuturor românilor într-o singură ţară. Marile evenimente ale secolului al XIX-lea, petrecute dincolo de Carpaţi — unirea Principatelor şi formarea statului naţional unitar român, dar mai ales cîştigarea Independenţei de Stat în 1877, au avut un ecou hotărîtor în conştiinţa românilor din Transilvania, impulsionînd lupta de eliberare naţională de sub dualismul austro-ungar.

Dorinţa exprimată în 1848 pe Cîmpia Libertăţii din Blaj: „Noi vrem să ne unim cu ţara" era o realitate care, de la an la an, prinde contur tot mai mare.

Acţiunile premergătoare şi pregătitoare ale unirii s-au manifestat cu multă amploare în rîndul maselor populare din Transilvania. Generaţia acestor vremi ne-a lăsat adevărate pagini de eroism, adeverite uneori chiar cu preţul vieţii, pagini de istorie locală rămase doar în amintirea bătrînilor, neconsemnate în cronici sau tratate de istorie, dar care se ridică la nivelul acestora şi merită a fi scoase la lumină cel puţin cu ocazia aniversărilor.

Scoreiul, o mică localitate de la poalele Transfăgărăşanului, al cărui trecut istoric este adînc ancorat în istoria Ţării Făgăraşului, cît şi în istoria patriei noastre, ne oferă fapte de înalt patriotism, caracteristice perioadei premergătoare Unirii. După cîştigarea Independenţei, zeci de tineri, băieţi şi fete, din satul Scorei şi satul aparţinător,

(Continuare în pag. a 4-a)

Aici am fost dintotdeauna

(Urmare din pag. 1)

Crişcior, Ribiţa (sec. XIV), toate în părţile Hunedoarei, Mănăstirea Peri din Maramureş (1391), Voievozi — Bihor, Seghişte — Bihor (sec. XIII—XIV), Hălmagiu — Arad (sec. XIV), Giuleşti — Maramureş (sec. XIV), apoi altele în Banat. Toate acestea erau ridicate de cnejii români din părţile locului. Ori, dacă am accepta teza istoricilor pomeniţi mai sus, ne întrebăm: nişte grupuri de păstori nomazi ar fi putut ridica asemenea biserici din piatră, adevărate monumente arhitectonice, împodobite cu picturi în frescă în interior şi exterior, care au stîrnit interesul şi admiraţia atîtor cercetători, vizitatori români şi străini? Trebuie să subliniem apoi şi faptul că nici un izvor istoric, de orice natură ar fi el, nu aminteşte de o „remigrare" sau „imigrare" a românilor din sudul Dunării în teritoriile intracarpatice în sec. XI—XIII.

Iată dar atîtea dovezi materiale care infirmă cu totul teza eronată şi tendenţioasă a istoricilor maghiari, pomeniţi mai sus.

Notăm şi faptul că în decursul istoriei, în teritoriile intracarpatice s-au aşezat o serie de alte neamuri: maghiari, secui, saşi, evrei, care au muncit laolaltă cu poporul român, legîndu-şi soarta de pămîntul românesc. Fiecare din aceste neamuri au putut beneficia de ospitalitatea poporului nostru, păstrîndu-şi individualitatea etnică, limba, portul, datinile, credinţele religioase.

Toate statisticile efectuate în Transilvania, inclusiv cele maghiare, atestă permanent superioritatea numerică a românilor faţă de celelalte naţionalităţi.

Însuşi împăratul Austriei Iosif II (1780—1790) considera pe români „incontestabil, cei mai vechi şi mai numeroşi locuitori ai Transilvaniei".

Se afirmă mereu în anumite lucrări istorice că Transilvania a fost stăpînită de maghiari, timp de aproape 1000 de ani. Este o afirmaţie complet greşită. Întinderea stăpînirii coroanei maghiare asupra Transilvaniei s-a făcut treptat, începînd cu a doua jumătate a sec. al XI-lea.

Mult timp în ţara Haţegului, de pildă, s-a păstrat vechea autonomie românească. Preponderenţa etnică a românilor, rezistenţa permanentă pe care au manifestat-o faţă de politica statului maghiar, a făcut ca Transilvania să-şi păstreze individualitatea sa, specificul său, sub raport etnic, politic, cultural şi bisericesc secole de-a rîndul. Instituţia voievodatului, specific românească, s-a menţinut, Transilvania avînd o largă autonomie internă, pe care regii Ungariei au fost nevoiţi să o recunoască. Modul în care a fost înăbuşită răscoala de la Bobîlna din 1437 arată că în Transilvania nu era vorba de o stăpînire singular maghiară. Pe de altă parte, aproape două secole domnii Ţării Româneşti şi ai Moldovei au stăpînit regiuni întinse din Transilvania (Amlaşul şi Făgăraşul de munteni, Ciceiul, Cetatea de Baltă şi altele, de moldoveni), creindu-se pentru unele din acestea chiar şi o episcopie românească la Vad, sub patronajul domnilor Moldovei.

Unul din voievozii de seamă al Transilvaniei a fost românul Iancu de Hunedoara, devenit pentru un timp regent al Ungariei, apărătorul Ungariei şi al Europei întregi în faţa invaziei otomane. Fiul său, Matei Corvinul, a devenit rege al Ungariei. În 1526 a avut loc dezastrul de la Mohaci, în care statul feudal maghiar a fost înfrînt de turci. După ce aceştia au ocupat Buda, în 1541, partea de sud şi centrală a Ungariei a fost transformată în paşalîc, părţile de vest şi nord-vest au intrat în stăpînirea habsburgilor, iar Transilvania a devenit principat autonom sub suzeranitate otomană, în strînse legături politice, economice, culturale şi bisericeşti cu Ţara Românească şi Moldova. Prin pacea de la Carlovit, din 1699, întreaga Ungarie, inclusiv Transilvania (iar în 1718 şi Banatul), au intrat în stăpînirea Habsburgilor. Transilvania continua să fie un mare principat în cadrul imperiului. Această situaţie a rămas pînă în 1867, cînd guvernul austriac a ajuns la un compromis cu clasele dominante ungare, creind statul dualist Austro-Ungaria, în cadrul căruia Ungaria s-a proclamat regat, avînd în componenţa sa Transilvania, Slovacia, Croaţia şi alte teritorii. Deci, abia acum, după trei secole şi jumătate se refăcea vechiul stat maghiar, dar de data aceasta sub conducerea dinastiei austriace a Habsburgilor. Monarhia bicefală s-a destrămat în 1918.

La 1 decembrie 1918, cei 100.000 de români adunaţi la Alba Iulia, au proclamat unirea pe veci a Transilvaniei cu România.

După cum era de aşteptat, guvernul fascist al amiralului Horthy Miklós, proclamat regent (1920—1944), nu putea fi mulţumit cu hotărîrile tratatului de pace de la Trianon din 1920. S-a început o largă acţiune „revizionistă", în vederea modificării graniţelor fixate după 1918. În sprijinul revizioniştilor, care făceau eforturi disperate pentru a obţine sprijinul lui Hitler şi al lui Mussolini, în vederea cotropirii Transilvaniei — au venit şi unii istorici maghiari, care căutau să justifice politica revizionistă şi revanşardă maghiară.

Teza imigraţionistă repusă azi în circulaţie de unii istorici iredentişti maghiari este însoţită, din păcate, şi de aserţiuni potrivit cărora condiţiile de viaţă economică, politică, socială, culturală şi religioasă, deplina libertate de care se bucură şi populaţia de naţionalitate maghiară în România nu ar fi reale. Aceste denigrări urmăresc scopul vădit de a compromite ţara noastră în străinătate şi de a înrăutăţi bunele raporturi care există între poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare.

Este lucru bine ştiut pentru orice om de bună credinţă că azi toate cele 14 culte religioase din România beneficiind de libertăţile acordate de statul nostru socialist, îşi desfăşoară activitatea potrivit mărturisirii de credinţă şi specificului etnic, căruia îi aparţin credincioşii.

Toate cultele au şcoli teologice pentru pregătirea personalului bisericesc, editează ziare şi reviste bisericeşti, cărţi religioase şi de cult în limba maternă a credincioşilor lor, au case de pensii proprii, locaşurile lor de închinăciune, multe fiind monumente istorice sau de artă, sînt întreţinute cu importante fonduri din bugetul statului.

Între cultele din România există o adevărată frăţietate ecumenistă, raporturi de preţuire reciprocă şi colaborare, beneficiind de libertăţile acordate de statul nostru socialist, în vederea întăririi păcii şi a dragostei între oameni.

Pacea şi bunăvoirea între oameni şi între toate neamurile pămîntului o cere Mîntuitorul însuşi tuturor acelora care cred în El şi-l mărturisesc, dar ni le cere şi calitatea noastră de cetăţeni devotaţi ai Patriei noastre aflată în plină înflorire şi dezvoltare.

Această colaborare s-a concretizat în întrunirile şefilor de culte, ţinute la Bucureşti, în vederea stabilirii unei atitudini comune în problemele de interes general, în trimiterea de mesaje comune Congreselor mondiale pentru pace, în trimiterea de delegaţii mixte la Adunările generale ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor sau în vizite făcute altor Biserici, în Conferinţele teologice interconfesionale, ţinute la institutele teologice din Bucureşti, Sibiu şi Cluj, prin participarea reciprocă la diferitele festivităţi ale cultelor şi altele. La înscăunarea mea ca mitropolit al Ardealului, la Sibiu, la 11 iunie 1967, am fost cinstit prin prezenţa tuturor şefilor de culte din Transilvania. La rîndul meu, am participat la festivităţile altor culte, la instalările conducătorilor acestora. În 1969 Institutul Teologic Protestant din Cluj mi-a făcut deosebita cinste de a-mi acorda titlul de doctor honoris causa, titlu care a fost acordat apoi şi altor doi ierarhi români din Transilvania şi Banat.

Împreună cu ceilalţi ierarhi din Mitropoliile Ardealului şi Banatului, întreţinem relaţii frăţeşti cu episcopul romano-catolic din Alba Iulia şi cu cei protestanţi din Sibiu, Cluj şi Oradea.

Ori de cîte ori am făcut vizite canonice sau am sfinţit biserici în parohii mixte, am fost întîmpinat nu numai de preotul nostru ortodox, ci şi de preotul romano-catolic sau de pastorul reformat, unitarian sau luteran din localitatea respectivă; care au adus cuvîntul de pace şi bună convieţuire al comunităţii lor cu credincioşii noştri. La fel, preoţii mei participă la toate momentele sărbătoreşti ale altor culte, în localităţile cu credincioşi maghiari sau germani. În felul acesta s-a ajuns la noi la un frumos „ecumenism local", mult apreciat de toţi reprezentanţii altor Biserici, care ne-au vizitat ţara. Între alţii, cunoscutul militant ecumenist, Dr. Lucas Vischer, declara că „la dv. s-a realizat în mic ceea ce urmăreşte să facă în mare Consiliul Ecumenic al Bisericilor". În felul acesta, credincioşii ortodocşi români, împreună cu credincioşii maghiari secui şi germani, catolici sau protestanţi, slujesc împreună marile aspiraţii ale poporului nostru, de pace, unitate şi frăţietate.

Faptele concrete prezentate aici, foarte pe scurt, infirmă în chip categoric tezele eronate şi vădit tendenţioase ale unor istorici, privitoare la continuitatea noastră pe aceste meleaguri ca şi reaua credinţă a celor care denigrează realităţile de azi din ţara noastră, privitoare la libertăţile naţionalităţilor conlocuitoare.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

Publicaţii româneşti de peste hotare

Gazeta noastră a semnalat în mai multe rînduri existenţa unui mare număr de publicaţii ale unor comunităţi ortodoxe române de peste hotare, care, în limba vechilor cazanii a moşilor şi strămoşilor noştri, cu înţelepciune şi demnitate duc în sînul obştei lor cuvîntul lui Dumnezeu ca şi mireasma de busuioc a plaiurilor natale.

Recent ne-a sosit, din îndepărtata Americă, revista *Credinţa*, nr. 1—2 (ianuarie—februarie) 1978, în care, pe lîngă o seamă de informaţii din viaţa Arhiepiscopiei misionare ortodoxe române în America, de articole religioase, ca: „Puterea cuvîntului" şi naţionale, ca: „Deschiderea expoziţiei de arhitectură românească de la Wayne State University din Detroit", Î. P. S. Arhiepiscop Victorin semnează un cald articol omagial, consacrat Telegrafului Român, cu prilejul împlinirii celor 125 ani de apariţie neîntreruptă.

Avînd cuvinte de preţuire pentru gazeta noastră, care a dus „mereu în casele cititorilor nădejdi în zile de cumpănă şi bucurii în zilele de mîntuire şi a împlinirilor celor mai bune aspiraţii pentru idealul binelui", Înalt Prea Sfinţia Sa scrie între altele:

„Mulţi credincioşi români stabiliţi în America primesc din România ziarul Telegraful Român de la Sibiu.

L-au primit şi-n trecut şi cu ani în urmă, ca şi primii imigranţi români care au venit acum 60, 70, 80 de ani în urmă, să se stabilească în Statele Unite ale Americii sau în Canada. Aceeaşi publicaţie, acelaşi titlu, aceeaşi limbă „dulce" românească îi făceau să se simtă şi aici acasă. Şi n-am greşi dacă am crede că tot de la Telegraful Român s-au inspirat şi editorii primelor publicaţii româneşti din America. Sub un alt titlu, aceleaşi gînduri şi sentimente religioase şi româneşti erau împărtăşite în scris tuturor românilor care-i apropiau, îi uneau sufleteşte ori la cît de mare distanţă se aflau trupeşte unii de alţii.

Dar Telegraful Român s-a tipărit şi mai înainte de cei 70, 80 de ani, cu mulţi ani mai înainte, a trecut pragul unui secol şi a ajuns la 125 de ani de la data de cînd Mitropolitul Ardealului Andrei Şaguna i-a dat fiinţa. În istoria Românilor şi mai ales în istoria Sibiului şi a Transilvaniei, în cei 125 de ani trecuţi, Telegraful a scris în coloanele sale multe noutăţi. Multe sentimente şi aspiraţii religioase şi naţionale pentru libertatea credinţei, libertatea naţională a românilor din vremea stăpînirii austro-ungare şi multe bucurii ale biruinţelor şi realizărilor idealurilor naţionale şi bisericeşti. Marea Unire de la 1 Decembrie, unirea Ţării şi neamului românesc, precum şi unitatea bisericească a tuturor credincioşilor români".

După ce arată că „Telegraful Român" este citit nu numai de credincioşi români din România, ci şi de mulţi români „de pe întreg globul pămîntesc unde se întîlneşte graiul românesc", Î. P. S. Arhiepiscop Victorin îşi încheie articolul cu următoarele cuvinte:

„Cu frăţească sărbătorire şi bună urare de longevitate binecuvîntată a Telegrafului Român, a editorilor, colaboratorilor şi cititorilor, ne încredinţăm frăţeşte ajutorului lui Dumnezeu."

Din Suedia ne-a sosit nr. 3—4 (31 decembrie) 1977 al minunatei reviste *Candela*, făclie mereu aprinsă pentru românii din această ţară nordică şi, desigur, şi din alte părţi. Revista se deschide cu articolul:

„Unitatea de credinţă şi simţire românească", semnat de P. F. Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în care Întîistătătorul Bisericii noastre transmite urarea de părinte sufletesc pentru românii care trăiesc pe alte meleaguri, cu prilejul Noului an 1978, din care încrestăm gînduri ca acestea:

„Conştiinţa noastră de fraţi întru credinţa ortodoxă şi de fii ai aceluiaşi neam ne atrage pe unul către altul şi dă viaţă comuniunii noastre, menţinînd vii legăturile dintre noi.

Cu ochii aţintiţi către starea de acum a unora din parohiile româneşti şi ortodoxe de peste hotare, mă întorc cu gîndul înapoi, glăsuind împreună cu Sf. Apostol Pavel: *„Vă îndemn, fraţilor, în numele Domnului nostru Iisus Hristos să grăiţi aceleaşi cu toţii şi să nu fie între voi dezbinări, ci să fiţi clădiţi în acelaşi cuget şi în aceeaşi gîndire"* (I Cor. 1, 10).

(Continuare în pag. a 4-a)

Fapte semnificative premergătoare Unirii din 1918

din localitatea Scorei — Făgăraș

(Urmare din pag. a 2-a)

Sărata, trec munții prin „vama cucului" în România, fie în căutarea de lucru, fie pentru a scăpa de înăsprirea condițiilor social-politice, fie pentru a scăpa de obligația de a servi într-o armată străină de interesele neamului său.

Legăturile cu cei rămași acasă se mențin permanent tot prin „vama cucului".

Tricolorul românesc purtat de revoluționarii de la 1848, tricolorul înfipt în 1877 pe parapetul redutelor de la Grivița și Plevna, pentru cucerirea Independenței, devine simbolul Unității întregului popor într-o singură țară.

În iunie 1911, tinerii din Scorei, Vulcu Ion, Ciungu Ion, Ciungu I. Năcuță, Hampu Ion, la îndemnul lui Murărescu Toma, Ion David, Marcu Dionisie — primar —, Comșa Ion — notar —, înalță tricolorul românesc pe cel mai înalt brad din mijlocul satului. Spre a împiedica urcarea, toate crengile bradului au fost tăiate la coborîre. Dimineața, la vederea tricolorului, care fîlfîia în adierea vîntului, sute de oameni din satele vecine s-au strîns la fața locului îmbrăcați în frumoase costume naționale, spre a sărbători evenimentul alături de scoreeni. Cînd „jandarmii cu pene" au încercat să urce în brad, au fost atacați din toate părțile cu pietre de către femei, copii și tineri. Autoritățile au fost silite să aducă un escadron de husari de la Turnu Roșu, care a cantonat în Scorei 3 săptămîni pentru „restabilirea ordinei". Tineri și bătrîni, femei și copii au fost bătuți și schingiuiți pentru a denunța pe făptași. Spre a scăpa de pedeapsă, tinerii Hampu Ion, Ciugu I. Năcuță, Vulcu Ion, își părăsesc familiile trecînd munții în România. La fel procedează și primarul satului, Marcu Dionisie, care scapă de arestare sărind pe geam. Notarul Comșa Ion este mutat disciplinar într-o localitate departe de Scorei. Represiunea nu a putut șterge entuziasmul patriotic, care a cuprins inimile scoreenilor.

La vestea intrării României în război, tînărul Ciungu Victor dezertează din armata austro-ungară și parcurge distanța dintre Cluj—Sibiu călărind noaptea pe caii găsiți pe cîmp la pășune. De la Sibiu spre Scorei, la trecerea podului peste Olt, este oprit de sentinelă chiar la mijlocul podului. Folosește unica soluție de salvare, aruncîndu-se în apele învolburate ale Oltului. Scăpat cu viață, se prezintă la Comandantul armatei române, punîndu-se în slujba acestuia, conducînd ca ghid unitățile române pe sub poalele munților Negoi, Tunsu și Tolfa, după care coboară pe Calea Scoreiului, în spatele armatei inamice, contribuind prin fapta sa de adevărat erou la victoria armatelor române pe frontul Porumbacu de Sus—Sărata—Scorei.

În fruntea armatelor române se afla și sublocotenentul Victor Balea, originar din satul Sărata, ai cărui părinți au trecut în România după cîștigarea independenței. Ajuns ofițer în armata română, în septembrie 1916, Victor Balea se afla în fața celei mai frumoase perspective ce poate fi oferită unui ostaș: eliberarea satului său natal. Cuprins de emoție, eroul sublocotenent Victor Balea se adresează ostașilor cu cuvintele: „Înainte băieți, nu vă temeți că ajungem în satul meu." În încleștarea ultimei ofensive, cade răpus de un glonte inamic, la numai 300 m de satul său natal. Pe monumentul ridicat în cinstea eroului sînt săpate în piatră ultimele lui cuvinte: „Înainte, băieți, nu vă temeți, că ajungem în satul meu!"

În toiul luptelor continuau să funcționeze firele telefonice de legătură dintre comandantul armatei austro-ungare, instalat în școala din Scorei, și unitățile de luptă de pe frontul Porumbacul de Sus—Sărata. Este meritul învățătorului Streza Iosif, care în momentul acela critic a interceptat și tăiat firele telefonice. De înaltă conștiință națională au dat dovadă și scoreenii Halmaghi Traian, Streza Ion-Vulcu, Bica Gheorghe și alții aflați pe frontul din Italia, care, la vestea intrării României în război, au dezertat din armata austro-ungară, trecînd la frații italieni.

Tot în anul 1916, înainte ca armatele române să ajungă în Scorei, preotul Ioan David pleacă pe ascuns în satul deja eliberat Racovița, unde împreună cu alți preoți oficiează un „Te-Deum" în cinstea armatei române. La întoarcere este denunțat. Autoritățile maghiare îl arestează, condamnîndu-l la închisoare. Fiu al lui Ioan și Sinefta, din Scorei, Ioan David a fost crescut în spiritul dreptății și al dragostei față de neamul din care făcea parte. A făcut studii liceale și teologice. În 1911 este unul din inițiatorii ridicării drapelului românesc în bradul din mijlocul satului și prin autoritatea ce o deținea a contribuit la retragerea escadronului de husari aduși pentru reprimarea populației. Ca urmare a denunțului a fost ridicat din mijlocul familiei și al sătenilor săi și închis la Seghedin și apoi la Tîrgu Mureș, unde petrece ani grei de temniță, îndurînd chinurile și umilințele închisorii, cu speranța în ziua eliberării sale și a neamului său.

Clipa eliberării în care a sperat și a avut atîta încredere a sosit în toamna anului 1918, cînd „Imperiul cu două capete" se destramă pentru totdeauna aducînd eliberarea națiunilor înrobite.

Nu i-a fost dat părintelui Ioan David să trăiască bucuria acestui eveniment suprem al vieții sale: Unirea tuturor românilor într-un singur stat. Cu cîteva zile înainte ca vîntul eliberării să ajungă la Tîrgu Mureș, autoritățile comit o crimă odioasă: părintele David a fost otrăvit! Astfel s-a stins omul care a pus în viață dragostea față de neamul său mai presus de orice, dîndu-și viața ca un adevărat mucenic al neamului românesc pe altarul independenței și unității noastre naționale.

„Ne mîndrim cu toți cei care au știut să țină sus steagul luptei pentru neatîrnare, pentru independență, cu toți cei care au luptat pentru ca poporul român să fie stăpîn pe destinele sale", spunea Președintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu.

În preajma celei de a 60 aniversări a Unirii cinstim cu adîncă emoție și aceste fapte de eroism ale scoreenilor, fapte care depășesc caracterul local înscriindu-se ca o contribuție istorică deosebită în lupta pentru unitatea și independența poporului român.

Prof. *Gavril Popa*

Publicații românești de peste hotare

(Urmare din pag. a 3-a)

Pe parcursul celor 106 p., revista mai cuprinde Pastorala de Crăciun adresată de P. F. Părinte Patriarh Iustin credincioșilor români de peste hotare, Pastorala de Crăciun adresată credincioșilor români din Europa Centrală și Occidentală de P. S. Episcop Lucian Făgărășanul, cu sediul la Paris, precum și alte interesante materiale cu conținut religios și național, ca și o seamă de relatări din viața Bisericii ortodoxe române din Suedia, unde viețuiesc românii ortodocși cu dragoste de Legea noastră străbună și Patria lor de obîrșie.

De la Ierusalim s-a primit nr. 11—12 (noiembrie—decembrie) 1977 al revistei *Învierea*, condusă de P. Cuv. arhim. Dr. Vasile Costin, din care încrestăm articole cu conținut bisericesc: Nașterea Domnului, Domnul Iisus, călăuza vieții noastre, Cuviosul Ioan Damaschin, Biserica păstorilor din Betleem ș. a., și cu conținut național-patriotic: File de istorie — 59 ani de la Unirea Transilvaniei cu România, La aniversarea Republicii, Făuritori de limbă și cultură ș. a.

Tînăra unitate parohială „Sf. Nicolae", Offenbach—Frankfurt am Main (R. F. Germania), ne-a trimis nr. 1 (ianuarie—martie) 1978 al buletinului său: *Viața creștină*, care cuprinde: Unitate de credință și simțire românească, semnat de P. F. Patriarh Iustin, Viața și credința, semnat de P. S. Episcop Lucian Făgărășanul, precum și alte articole, ca: Alexandru Ioan Cuza, Hora Unirii, Cojoacele Babei Dochii, ca și o seamă de materiale legate de viața parohiei Sf. Nicolae din Offenbach, condusă de P. C. pr. icon. stavr. Tudor Alexandru.

Gazeta noastră urează acestor publicații și, desigur, celorlalte ce se tipăresc pe alte meleaguri în graiul românesc, mult spor în vestirea Evangheliei păcii, a dragostei între oameni și popoare, ca și a dragostei față de plaiurile străbune, față de minunatele valori ale vrednicului nostru popor român.

R.

SINAXAR

Sfîntul IUSTIN Martirul și Filosoful

Calendarul nostru creștin ortodox pomenește în prima zi a lunii iunie pe Sf. Iustin Martirul și Filozoful, unul dintre cei mai mari apărători (apologeți) ai dreptei credințe și cel dintîi Sf. Părinte bisericesc care a scris numeroase lucrări de importanță fundamentală.

Născut pe la începutul secolului II, în Flavia-Neapolis (azi Nablus), primește o deosebită educație filozofică. Dar cu cît se adîncea în această filozofie, constata că nu se apropia de adevărul, spre care se simțea tot mai puternic atras, cum mărturisește în Prologul cărții sale *Dialogul cu iudeul Trifon*. Peregrinează pe la stoici, pitagorei și platonicieni pînă ce întîlnește, într-o seară liniștită, pe cînd se plimba pe malul mării, un înțelept bătrîn care-l îndeamnă să citească pe profeți. Studierea și aprofundarea profeților îl face pe Sf. Iustin să se convertească la creștinism, pe care l-a primit ca „singura filozofie sigură și folositoare". „În felul acesta și pentru acestea sînt filozof" — mărturisește el.

A înțeles totodată, încă din clipa convertirii, că creștinismul este jertfă, slujire — Sf. Iustin punîndu-și viața întreagă în slujba propovăduirii adevărurilor mîntuitoare ale Sf. Evanghelii și în apărarea lor.

La Roma, unde își petrece restul vieții pămîntești, paralel cu lucrarea apologetică, misionară și de scriitor bisericesc, desfășoară și o bogată activitate pedagogică, înființînd o școală unde predă doctrina creștină. Astfel este un deschizător de drum și în pedagogia creștină.

În urma conflictului pe care l-a avut cu filozoful cinic Crescens, pe care-l învinge într-o discuție, dar care din invidie îl denunță, Sf. Iustin, în timpul prefectului Iunius Rusticus, la 165—166, este condamnat și executat împreună cu alți creștini, mărturisind mucenicește dreapta credință. Fapt pentru care Sf. Iustin, pe lîngă supranumele de Filosoful, i s-a adăugat și acela de Martirul.

„Dor nestăvilit după cunoașterea adevărului, zbucium neobosit pentru dobîndirea lui, dispoziție nestrămutată pentru propovăduirea și apărarea lui — din clipa în care l-a găsit — și moartea martirică pentru mărturisirea lui, iată punctele cardinale ale vieții Sf. Iustin Martirul și Filosoful, una din figurile cele mai proeminente ale Bisericii creștine din secolul II" — scrie pr. D. Fecioru în Prefața la traducerea cărții *Dialogul cu Iudeul Trifon*, București, 1941, p. 7).

Opera Sf. Iustin este bogată, nu numai cantitativ, ci și calitativ, fiind un autor prolific și profund în același timp. Nu ni s-au păstrat decît trei lucrări apologetice: *Apologia I*, *Apologia II* și *Dialogul cu Iudeul Trifon*.

Cuvîntul „apologie" înseamnă „apărare"; iar apologeții sînt apărătorii creștinismului în fața acuzațiilor defăimătoare aduse de păgîni și a persecuțiilor sîngeroase purtate de împărații romani. Sf. Iustin se remarcă ca unul din cei mai proeminenți apologeți, trăind într-o perioadă grea pentru Biserica creștină, cînd creștinismul avea de înfruntat fanatismul păgîn, legislația imperială contrară, atacurile calomnioase ale scriitorilor păgîni și încă alte intrigi.

Dialogul cu Iudeul Trifon este scris la Efes, în urma discuțiilor contradictorii pe care le-a avut cu vestitul iudeu al timpului, Trifon. Această discuție este consemnată pentru oarecare Marcus Pompeius. Lucrarea, scrisă în formă de dialog, pune în paralelă creștinismul cu religia mozaică, subliniind cu pregnanță raportul de continuitate dintre Vechiul și Noul Testament. Numai cei ce primesc Noul Legămînt, prin care se împlinește și Vechiul Testament, vor dobîndi promisiunile Domnului, arată cu putere de convingere Sf. Iustin.

Apologiile, scrise la Roma, între 150—160, sînt adresate înalților demnitari din acel timp. Prima Apologie are drept destinatari pe Antonius Piul, pe fiii săi, senatul și poporul roman; a doua Apologie, tratînd despre credința creștină, are destinatar pe Marcu Aureliu. În aceste apologii Sf. Iustin prezintă lumii păgîne creștinismul ca cea mai superioară și adevărată religie.

Pentru înalta lor învățătură, transcriem cîteva fragmente din *Dialogul cu iudeul Trifon:* „Cel ce iubește din toată inima și din toată puterea pe Dumnezeu, fiind plin de idei pioase nu va cinsti pe nimeni altul ca Dumnezeu... Iar cel ce iubește pe aproapele ca pe sine însuși, bunurile pe care și le-ar voi lui le va voi și aceluia; căci nimeni nu-și voiește lui cele rele. Deci, cel ce iubește pe aproapele va dori și va lucra ca să se întîmple aproapelui aceleași lucruri ca și lui însuși. Iar aproapele omului nu este nimeni altul decît ființa rațională care simte deopotrivă cu el, cu alte cuvinte omul. Astfel principiul oricărei dreptăți fiind dublu: față de Dumnezeu și față de oameni, cuvîntul spune că numai acela care iubește pe Dumnezeu din toată inima și din toată puterea lui și pe aproapele ca pe sine însuși, este cu adevărat drept." „Noi (creștinii) ne rugăm... pentru toți oamenii, după cum am fost învățați de Hristos, Domnul nostru, să facem, de El care ne-a poruncit nouă să ne rugăm pentru vrăjmași, să iubim pe cei ce ne urăsc și să binecuvîntăm pe cei ce ne blesteamă." „Căci, după răstignirea Lui (Hristos), ucenicii care erau dimpreună cu El s-au împrăștiat, pînă ce a înviat din morți și i-a convins că astfel s-a profețit despre El, că avea să pătimească. Și astfel, fiind convinși și ieșind în toată lumea au învățat aceasta. De aici și noi sîntem siguri în credința și învățătura Lui, pentru că încrederea aceasta ne vine atît de la profeți, cît și de la cuvioșii care s-au văzut și au fost în toată lumea, în numele celui răstignit."

Lucrarea sa de propovăduire, misionară și, în special, de apărare a credinței mîntuitoare, cu fapta, cu cuvîntul spus sau scris, Sf. Iustin Martirul și Filozoful nu a încetat-o, din clipa supremă a convertirii lui. Dragostea de adevăr l-a purtat pe Sf. Iustin pe treptele cele mai înalte ale credinței — încununîndu-și viața cu cunună nevestejită prin mărturisirea mucenicească Mîntuitorului Hristos: Calea, Adevărul și Viața.

Pentru acestea Sf. Biserică l-a rînduit între sfinții ei, care poartă, rugîndu-ne lor și cinstindu-i, rugăciunile noastre spre Tatăl cel ceresc.

C. Todeasă

REDACȚIA: Secția culturală a Consiliului Arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 126 Sibiu, 15 iunie 1978 Nr. 23—24

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ABONAMENTUL:
Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

Să nu uităm martirii!...

La 1 decembrie 1918 la Alba Iulia, în cetatea lui Mihai Viteazul şi a pătimirii lui Horia, Cloşca şi Crişan, prin voinţa întregului popor român din Transilvania, reprezentat prin cei 100.000 de participanţi la marea adunare naţională, s-a realizat visul de aur pentru care şi-au vărsat sîngele atîţia din marii noştri înaintaşi: desăvîrşirea unităţii de stat a României. După înfăptuirea acestui act epocal din istoria României, au avut loc o serie de schimbări în viaţa noului stat. Cum era şi firesc, s-au produs schimbări binefăcătoare şi în viaţa Bisericii strămoşeşti. Astfel, în 1925 s-a înfiinţat Patriarhia română şi s-a introdus noua Lege şi Statutul de organizare al Bisericii Ortodoxe Române.

În Transilvania s-au înfiinţat cîteva eparhii noi, au luat fiinţă noi Academii teologice, noi foi eparhiale, s-au ridicat biserici monumentale în marile oraşe de pe întreg cuprinsul Transilvaniei, Banatului, Crişanei şi Maramureşului. Ierarhi de seamă, ca mitropolitul Nicolae Bălan (1920—1955) şi episcopii Nicolae Ivan de la Cluj, Roman Ciorogariu de la Oradea, Grigorie Comşa de la Arad, Nicolae Colan de la Cluj, luptători pentru drepturile poporului român din Transilvania înainte de 1918 sau cărturari distinşi, au îndrumat cu părintească grijă întreaga viaţă bisericească din cuprinsul Mitropoliei Transilvaniei.

Dar toată această activitate bisericească şi-a schimbat mersul normal în împrejurările vitrege ale celui de al doilea război mondial. După cum se ştie, la 30 august 1940 Hitler şi Mussolini au impus odiosul Diktat de la Viena, potrivit căruia partea de nord a Transilvaniei, cu 43.492 km p şi 2.667.000 locuitori, majoritatea covîrşitoare români, a fost atribuită Ungariei horthyste. Împotriva acestui act criminal au luat atitudine energică numeroşi patrioţi români antifascişti, precum şi vrednicul mitropolit Nicolae Bălan (1920—1955), în Consiliul de Coroană din 29—30 august 1940.

În cei patru ani de ocupaţie, autorităţile horthyste, soldaţi, jandarmi, unele elemente naţionalist-şovine, formaţiunile paramilitare, au dezlănţuit o teroare bestială. Persecuţiile erau îndreptate împotriva tuturor straturilor societăţii transilvănene, intelectuali, muncitori, ţărani, bărbaţi, femei şi copii, indiferent de naţionalitate sau credinţă religioasă. Astfel, pe lîngă români, au fost persecutaţi mulţi evrei, dar şi unii maghiari şi secui cu vederi democratice. Chiar în primele zile ale ocupaţiei au fost dezlănţuite persecuţii în masă la Zalău, Treznea, unde au fost ucişi şi răniţi 263 de români; Ip, unde au fost ucişi 157 de români; Fîntîna Mare, Camăr, Păuşa, Ciumărna, Şimleul Silvaniei (toate în judeţul Sălaj), Mureşenii de Cîmpie şi Huedin (judeţul Cluj), Almaşul Mare (judeţul Bihor) şi în alte localităţi. Numărul românilor ucişi, maltrataţi şi schingiuiţi se ridica, la sfîrşitul anului 1943, la peste 15.000.

Peste 280.000 de români au fost siliţi să-şi părăsească locurile natale şi să apuce drumul pribegiei. În numeroase sate din Bihor au fost expulzaţi toţi locuitorii români. În multe locuri au fost siliţi să plece, alături de români, chiar şi maghiarii, fie din cei cu convingeri democratice, fie din cei căsătoriţi cu românce, sau femei maghiare căsătorite cu români. Din cei rămaşi pe loc, mulţi au fost internaţi în lagăre de concentrare, alţii trimişi la muncă forţată în Germania hitleristă sau în detaşamentele de muncă organizate pe teritoriul Ungariei sau în Transilvania de nord, unde trăiau sub cea mai cruntă teroare. Peste 150.000 de evrei din teritoriile vremelnic ocupate de Ungaria horthystă au fost trimişi în cunoscutele lagăre de exterminare din Auschwitz, Dachau şi în alte părţi, din care mai bine de 100.000 au fost ucişi. La aceste crime se adaugă desfiinţarea şcolilor româneşti şi a tipografiilor, precum şi a altor instituţii româneşti, suprimarea ziarelor şi revistelor româneşti, interzicerea folosirii limbii române, obligativitatea maghiarizării numelor, deposedarea şi jefuirea meseriaşilor, şi a altor categorii de cetăţeni de bunurile lor materiale, deposedarea ţăranilor români de pămînt, concedierea în masă a muncitorilor români din fabrici etc. Împotriva acestor măsuri represive au luat atitudine categorică mulţi cetăţeni maghiari cu convingeri democratice, antifasciste, acordînd românilor, sub felurite forme, sprijinul lor. Alături de aceştia, însuşi episcopul romano-catolic maghiar din Transilvania a protestat împotriva atrocităţilor comise împotriva românilor, iar într-o predică rostită în catedrala Sfîntul Mihail din Cluj declara: „Ceea ce aţi făcut cu românii rămaşi la noi, numai barbarii puteau să facă“ (vol. *Rezistenţa antifascistă în partea de nord a Transilvaniei*, Cluj-Napoca, 1974).

Cum era şi firesc, represiunile horthyştilor s-au îndreptat şi împotriva Bisericii româneşti, — singura instituţie românească rămasă în teritoriile ocupate — şi a slujitorilor ei.

Episcopul ortodox Vasile Stan al Maramureşului (1875—1945), fost mult timp profesor la Institutul teologic-pedagogic din Sibiu şi arhiereu-vicar al Arhiepiscopiei noastre, a fost silit să părăsească Sighetul şi să se refugieze cu toţi angajaţii Episcopiei la Sibiu. S-a reîntors abia la sărbătorile Crăciunului din anul 1944.

Aceeaşi soartă a avut şi episcopul Nicolae Popovici de la Oradea (1903—1959). A fost arestat în ziua de 4 octombrie 1940, de agenţi civili, însoţiţi de honvezi, împreună cu alţi intelectuali români din Oradea, cu familiile lor şi ameninţaţi că vor fi împuşcaţi, apoi încolonaţi şi duşi la gară. El declara unui ziarist: „Am avut însă o mîngîiere: populaţia maghiară din Oradea n-a manifestat împotriva noastră“, ceea ce arată limpede că oamenii paşnici maghiari din Transilvania nu împărtăşeau concepţiile autorităţilor horthyste. În gara Oradea s-a format un tren cu şapte vagoane de marfă, închise pe dinafară, în care au fost urcaţi 283 de români, bărbaţi, femei şi copii, între care şi episcopul Nicolae. Pe o rută ocolită, trenul respectiv a ajuns în gara Curtici, abia în ziua de 5 octombrie 1940. În zilele de 6 şi 7 octombrie au sosit alte trei trenuri de marfă cu aproape 800 de intelectuali români din Oradea, Cluj şi Sighet, cărora le-au urmat altele. Episcopul Nicolae Popovici şi-a stabilit sediul la Beiuş, avînd acum jurisdicţie numai peste partea de sud a judeţului Bihor.

Singurul episcop ortodox căruia i s-a îngăduit să rămînă la postul său a fost pururea pomenitul mitropolit Nicolae Colan, pe atunci episcop al Vadului, Feleacului şi Clujului (1893—1967). Distinsul ierarh, cărturar şi profesor, a rămas alături de fiii săi sufleteşti în acele vremuri de restrişte, făcîndu-se „tuturor toate“, ca să-i întărească pe toţi în nădejdea izbăvirii. Oblăduirea sa duhovnicească se întindea peste toţi românii ortodocşi din teritoriile cotropite de Ungaria horthystă.

Episcopul Nicolae Colan a avut mult de suferit din partea autorităţilor horthyste maghiare. Între altele, a fost chemat la centrul de recrutare din Cluj, ca oricare alt cetăţean al Ungariei, primind certificat de recrutare, prin care era declarat „apt pentru front“, fapt poate unic în istoria Bisericii creştine. În numeroase rînduri a fost anchetat de autorităţi. La 27 octombrie 1943 grupuri de fascişti maghiari au spart cu pietre toate geamurile reşedinţei episcopale ortodoxe din Cluj.

(Continuare în pag. 2)

Conferinţă teologică interconfesională

La Institutul Teologic Universitar din Sibiu au avut loc, în zilele de 18—19 mai 1978, lucrările Conferinţei teologice interconfesionale, prima din acest an.

La conferinţă au participat Ierarhi, profesori de Teologie şi alte persoane aparţinînd Bisericii Ortodoxe Române, Bisericii Romano-catolice, Bisericii Reformate, Bisericii Evanghelice de Confesiune Augustană, Bisericii Evanghelice Sinodo-Presbiteriale şi Bisericii Unitariene din ţara noastră.

Au fost de faţă: Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului; P. S. Episcopi: Emilian al Alba Iuliei, Visarion al Aradului, Antonie Ploieşteanul, vicar patriarhal; P. S. Episcopi-vicari: Timotei Lugojanul, Iustinian Maramureşanul şi Epifanie Tomitanul; P. S. Arhiereu-vicar Gherasim Piteşteanu; Eminenţa Sa Papp László, Episcopul Bisericii Reformate din Oradea, Eminenţa Sa Albert Klein, Episcopul Bisericii Evanghelice C. A. Sibiu, Eminenţa Sa Szedressy Pall, Episcopul Bisericii Evanghelice S. P. Cluj-Napoca, Eminenţa Sa Kovács Lajos, Episcopul Bisericii Unitariene Cluj-Napoca, P. C. rectori şi profesorii Institutelor Teologice ortodoxe din Bucureşti şi Sibiu, Dl. rector şi profesorii Institutului Teologic Protestant Unic, cu ramurile din Cluj-Napoca şi Sibiu, reprezentanţi ai Institutului Teologic romano-catolic, secţiile Alba Iulia şi Iaşi, P. C. directori şi 1—2 profesori de la seminariile teologice, vicari şi consilieri de la Administraţia patriarhală şi de la Centrele eparhiale, alţi invitaţi.

A fost Conferinţa teologică interconfesională cu cea mai largă participare.

Departamentul Cultelor a fost reprezentat de dl. director Eugen Munteanu, însoţit de colaboratori.

Din prezidiul Conferinţei au făcut parte: P. S. Episcop-vicar patriarhal, Antonie Ploieşteanul, reprezentantul P. F. Patriarh Iustin, P. C. prof. M. Chialda, rectorul Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, P. C. prof. Gr. Marcu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, prof. Rapp Károly, rectorul Institutului Teologic Universitar Protestant Unic din Cluj-Napoca, P. C. prof. D. Popescu, prorectorul Inst. Teol. din Bucureşti şi prof. Hermann Binder, prorectorul Inst. Teol. Protest. Unic din Cluj-Napoca.

Conferinţa a trimis telegrame omagiale
Preşedintelui Departamentului Cultelor, Ion Roşianu,

P. F. Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române,

Conducătorilor celorlalte Biserici din ţară, participante la Conferinţă.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de P. C. rector Gr. Marcu.

Referatul principal, susţinut de P. C. prorector Dr. Dumitru Popescu, *a fost intitulat:* „Consiliul Ecumenic al Bisericilor la 30 de ani de la înfiinţare şi contribuţia cultelor din România la activitatea sa. Sarcini şi perspective“, *în care s-a făcut*

(Continuare în pag. 2)

Să nu uităm martirii!...

(Continuare din pag. 1)

În toamna anului 1940 toate bisericile ortodoxe din Maramureș au fost închise de autorități. Cei trei preoți trimiși de episcopul Nicolae Colan au fost arestați și închiși la Budapesta timp de patru luni, apoi li s-a impus domiciliu obligatoriu la Borșa. Numeroasele intervenții ale Episcopiei, ca și încercarea unei delegații de credincioși țărani din Maramureș trimisă tocmai în capitala Ungariei, de a se permite funcționarea cîtorva preoți ortodocși, au rămas fără rezultat. La 26 aprilie 1943, ziua a doua de Paști, episcopul Nicolae s-a îndreptat spre parohia Săcel-Maramureș, unde, după discuții umilitoare cu notarul și jandarmii din sat, i s-a îngăduit să slujească Sfînta Liturghie. Sosind la Borșa, în după amiaza aceleiași zile, a găsit biserica sigilată, iar notarul și jandarmii au refuzat să o deschidă, împrăștiind cu forța pe credincioșii veniți întru întîmpinarea ierarhului lor.

Furia oarbă a horthyștilor s-a îndreptat însă și împotriva unor modești slujitori ai altarului din parohiile noastre, apărători hotărîți ai drepturilor legitime românești. Protopopul Aurel Munteanu al Huedinului, personalitate binecunoscută în cercurile largi românești, militant de seamă pentru realizarea unității statale în 1918, a fost ucis în chinuri groaznice la Huedin, la 10 septembrie 1940, în văzul mulțimii adunate la tîrgul săptămînal de acolo. O bandă de 21 de asasini, în frunte cu criminalul recidivist Gall Francisc, l-au torturat patru ore în șir, lovindu-l cu măciuci, smulgîndu-i barba cu piele cu tot, ca apoi unul din ei, Budai János Gyepu, să-i vîre un par în gură, scoțîndu-l prin ceafă. După ce a murit în astfel de chinuri groaznice, asasinii i-au aruncat cadavrul într-un șanț, împreună cu al gardianului Gheorghe Nicola, ucis tot atunci.

În dimineața zilei de 9 septembrie 1940 trupele horthyste au ajuns în satul Treznea (județul Sălaj), în apropiere de Zalău. Îndată după intrarea în sat, au deschis un violent foc de arme, grenade, mitraliere, tunuri, incendiind gospodăriile și împușcînd pe oricine întîlneau în cale. Au fost uciși cu baionete sau împușcați cu mitralierele aproape o sută de persoane, români și evrei, între care peste 30 de femei și numeroși copii. Între cei terorizați și măcelăriți s-a numărat și preotul satului, Traian Costea, împușcat în cap, străpuns cu baionetele, apoi tîrît în pridvorul casei parohiale, căreia i-au dat foc, arzînd și trupul său. Tot acum au căzut jertfă și învățătorul Lazăr Cosma, spînzurat de o cruce din curtea bisericii și soția sa.

În cursul eliberării Transilvaniei de nord, au căzut alte numeroase jertfe de vieți omenești. Pe lîngă cunoscutele masacre și mutilarea celor 20 de ostași români la Cornești, pe Tîrnava Mică (lîngă orașul Tîrnăveni) și împușcarea țăranilor din Moisei-Maramureș, au căzut victimă trupelor fasciste-horthyste în retragere și alți români. Între ei se numără și preotul Ioan Danci din Lona, lîngă Cluj, arestat la 1 octombrie, împreună cu trei credincioși, între care și cîntărețul său. După cîteva zile, preotul a fost găsit mort, aruncat într-un șanț din Valea Nadășului.

Teroarea autorităților și a trupelor de ocupație horthyste s-a îndreptat îndeosebi asupra credincioșilor noștri din partea de est a Arhiepiscipiei Sibiului. Au fost dărîmate pînă la temelie 16 biserici ortodoxe, din Biborțeni, Racoșul de Sus, Boroșneul Mare, Căpeni, Vîrghiș (toate în județul Covasna) Borsec, Ditrău, Ocland (județul Harghita) și altele. Alte biserici ortodoxe au fost transformate în magazii de cereale, cum a fost cea din Gheorgheni și altele, adevărate podoabe arhitectonice, biserica din Belini (județul Covasna) lovită cu tunurile în septembrie 1944, cea din Comolău (jud. Covasna) demolată. Alte biserici au fost devastate și profanate, ca în Odorhei, Aita Seacă, Bodoc, Mărtănuș, împușcînd în icoane și în chipul mitropolitului Nicolae Bălan. Ctitorul bisericii și consilierul parohial Ioan Popescu din Mărtănuș (județul Covasna) a fost schingiuit și omorît în mod bestial cu topoarele, în septembrie 1940.

Mulți preoți au fost alungați din parohiile lor. La sfîrșitul anului 1941 în cele 55 de parohii din fostele județe Ciuc, Odorhei și Trei Scaune, mai funcționau doar șase preoți ortodocși.

În ciuda acestor samavolnicii, episcopul Nicolae Colan a îndemnat mereu pe păstoriții săi să dea dovadă de o atitudine demnă, creștinească. În primul număr din *Viața Ilustrată*, apărut după aplicarea Diktatului de la Viena, scria: „Vă îndemn deci să lepădați din sufletul vostru orice deznădejde, orice ură, orice dor de răzbunare. Strîngeți cu bucurie curată orice mînă care vi se întinde în numele păcii". Iar în prima pastorală trimisă după eliberarea Transilvaniei, la 26 noiembrie 1944, scria: „De aici înainte toate ale noastre se vor umplea de tot mai multă lumină. De aceea, să dăm slavă și mulțumită lui Dumnezeu pentru toate cîte ne-a făcut nouă și, ca în ziua de Paști, *să iertăm toate pentru înviere!...*"

Am reamintit aceste pagini triste din istoria Bisericii strămoșești din Transilvania, pentru că și azi unii dintre horthyștii care au săvîrșit acte ca acelea pe care le-am înfățișat aici, continuă, sub o altă formă, politica lor de denaturare a istoriei și de denigrare a realităților de azi din Patria noastră. Istorici lipsiți de obiectivitate, care au fugit din propria lor țară, ca Haraszti Endre, într-o lucrare tipărită în anul trecut la Toronto în Canada, privitoare la originea românilor, alimentînd iredentismul maghiar, mai susțin și azi teze de mult perimate, care și-au primit răspunsul cuvenit din partea istoricilor noștri și chiar în paginile acestei foi șaguniene, prin scrisul Î. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin al Ardealului.

După cum se știe, marea masă a credincioșilor maghiari din Transilvania — fie catolici, fie protestanți — n-au împărtășit vederile naționaliste-șovine ale horthyștilor, ci au continuat să trăiască în bună înțelegere cu românii ortodocși. Același lucru îl fac și astăzi, trăind cu toții, credincioși ortodocși, catolici, luterani și unitarieni — români, germani, maghiari, secui și de alte naționalități — într-o adevărată frăție ecumenistă, în bună înțelegere, muncind împreună pentru fericirea și prosperarea României, patria lor comună.

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

Conferință teologică interconfesională

(Urmare din pag. 1)

un scurt istoric al acestei organizații, rezultînd din expunere că în ciuda diversității de păreri, privitoare la scopurile apropiate și îndepărtate ale Mișcării Ecumenice, s-a ajuns totuși la un consens. A fost subliniată de asemenea ideea că într-o serie de probleme de conținut teologic-doctrinar trebuie să se facă deosebire între unitatea Bisericii și unitatea creștinilor, preocuparea pentru refacerea unității creștine apărînd astăzi strîns legată de slujirea popoarelor, a lumii contemporane.

A reieșit de asemenea aportul valoros al delegațiilor cultelor din țara noastră la lucrările diferitelor foruri și comisii ale C. E. B.

Primul referat secundar, susținut de conf. Dr. Lengyel Lorand *de la Institutul Protestant Unic din Cluj-Napoca, a fost intitulat:* „Probleme ale lumii contemporane în viziunea și activitatea altor organizații bisericești internaționale: Conferința Bisericilor Europene, Conferința Creștină pentru Pace, Federația Mondială Luterană, Alianța Mondială Reformată ș. a.".

Al doilea referat secundar, susținut de P. C. prof. Dr. Ioan Ică *de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, a fost intitulat:* „Documente cu privire la unitatea Bisericilor în activitatea din ultimul timp a Consiliului Ecumenic al Bisericilor (Botez, Euharistie, Ministeriu, Comunitate conciliară, Autoritatea în Biserică etc.)".

Pe marginea referatelor au luat cuvîntul: Î. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin, Eminența Sa Episcop Papp László, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil Herineanu, Eminența Sa Episcop Albert Klein, Eminența Sa Episcop Kovács Lajos, P. S. Episcop-vicar Timotei Lugojanul, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, prof. prorector Hermann Binder (Sibiu), P. C. prof. Dr. Stăniloae (București), prof. Juhász István (Cluj-Napoca), P. C. prof. M. Șesan (Sibiu), prof. Geréb Pal (Cluj-Napoca), prof. N. Chițescu (București), prof. Christoph Klein (Sibiu), P. C. consilier D. Soare (București), prof. Lengyel Lorand (Cluj-Napoca), P. C. prof. E. Braniște (București), prof. Hermann Pitters (Sibiu), prof. Iorgu Ivan (București), P. C. consilier I. Georgescu (București), P. C. prof. I. Zăgrean (Sibiu), P. C. prof. T. Bodogae (Sibiu), P. C. prof. D. Radu (București) și P. C. prof. M. Păcurariu (Sibiu).

Aducînd salutul P. F. Părinte Patriarh Iustin și mulțumind Î. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin și P. C. rector Gr. Marcu pentru buna organizare a conferinței, P. S. Episcop-vicar patriarhal Antonie Plămădeală, *ca un foarte bun cunoscător al problemelor discutate, a tras concluziile dezbaterilor, reliefînd, între altele, că, în cei 30 ani de existență, Consiliul Ecumenic al Bisericilor s-a dovedit „un minunat mijloc al regăsirii creștine", că la ora actuală știm, în chip drept, mai multe unii despre alții, că, mai ales, „ne iubim mai mult".*

S-a scos în lumină de asemenea constatarea că cu cît se adîncesc mai mult problemele teologice de către fiecare Biserică, cu atît mai mult se găsesc noi puncte comune în învățătura de credință, ca și faptul că C. E. B. acordă importanță cuvenită laturii sociale, rezolvării marilor probleme ale lumii de astăzi.

Conferința a scos în lumină totodată, a subliniat P. S. Antonie, adeziunea participanților la lucrarea ecumenică pe care o desfășoară cultele din țara noastră, slujirea cu loialitate a Patriei noastre comune, România socialistă.

A doua zi, 19 mai, au avut loc expunerile: „Reuniunea de la Belgrad. Concluzii și perspective" *și* „Dezarmarea și pacea. Poziția Republicii Socialiste România în perspectiva apropiatei sesiuni a O. N. U., dedicată dezarmării", *prezentate de lectori din Ministerul Afacerilor Externe, care au fost urmărite cu viu interes de către participanți la lucrările Conferinței teologice interconfesionale.*

II. 11. Dumnezeu unul în ființă

1. *Dumnezeu unul în ființă.* — Cel dintîi adevăr de credință mărturisit în Simbolul Credinței este existența lui Dumnezeu cel Unul și Unic: *„Cred întru unul Dumnezeu".*

Unitatea de ființă a lui Dumnezeu Celui „viu și adevărat" (I Tes. 1, 9) este exprimată cu toată claritatea în Descoperirea dumnezeiască. „Viața veșnică aceasta este: să te cunoască pe Tine, singurul, adevăratul Dumnezeu și pe Iisus Hristos, pe care l-ai trimis" (Ioan 17, 3); „Dumnezeu unul este" (Gal. 3, 20; I Tim. 2, 5); „Știm că în lume un idol este tot una cu nimic și că nu este decît un singur Dumnezeu" (I Cor. 8, 4); „Cunoaște astăzi și ține minte că Domnul Dumnezeul tău este Dumnezeu în cer sus și pe pămînt jos și nu mai este altul afară de El" (Deuteronom 4, 39); „Ascultă, Israile, Domnul Dumnezeul nostru este singurul Domn" (Deut. 6, 4; Marcu 12, 29); „Este un singur Dumnezeu, Tatăl, dintru care sînt toate și noi întru El, și un singur Domn Iisus Hristos, prin care sînt toate și noi prin El" (I Cor. 8, 6).

La ideea unității de ființă a lui Dumnezeu poate să ajungă și mintea, cugetînd chiar asupra ideii de Dumnezeu, întrucît adevăratul Dumnezeu nu poate fi conceput decît ca absolut și nemărginit; iar doi sau mai mulți absoluți — despre care este cu putință doar simpla expresie verbală, însă fără nici un conținut real — sînt de neconceput după rațiunea sănătoasă, deoarece s-ar limita unul pe altul ne mai putînd fi gîndit nici unul ca absolut. Tot așa, prin cugetare, ținîndu-se seama de ordinea unitară înțeleaptă care se observă în lucrurile din lume, din univers, și cunoscînd astfel armonia făpturii exterioare nouă, se poate ajunge — ceea ce s-a petrecut și se petrece obișnuit — la ideea unui orînduitor înțelept al tuturora. Astfel că Dumnezeu este în chip necesar Unul.

Ființa lui Dumnezeu este în sine veșnic nepătrunsă și necomunicabilă făpturii; însă din ea izvorăsc sau emană, tot veșnic, energii necreate și lucrări dumnezeiești, care nu sînt tot una cu însăși ființa lui Dumnezeu, astfel că el nu se confundă cu ființa divină dar nici nu sînt despărțite de aceasta, lucrări prin care Dumnezeu intră în raport cu făptura Sa și prin care poate să fie cunoscut și numit. Aceste energii necreate și lucrări Dumnezeiești, înțelegîndu-le după calitatea lor de puteri dumnezeiești, le numim obișnuit însușiri sau atribute, fiindcă îl numim pe Dumnezeu după ele, atribuindu-i-le. Prin ele, Dumnezeu însuși ni se face cunoscut și ni se comunică, nouă și lumii, atît cît este de trebuință pentru existență, pentru mîntuire și pentru desăvîrșire, după a Lui atotștiință, bunăvoință și iubire părintească.

Această comunicare a lui Dumnezeu către noi, întrucît e cunoaștere, este Descoperirea (Revelația) Sa, atît pe cale naturală, adică prin puterile firești ale cugetării pe care le au oamenii încă de la creație, cît și pe cale supranaturală cu cuvîntul Său și cu fapta Sa, prin aleșii Săi, pentru a fi primită prin credință. Astfel, chiar și neamurile

(Continuare în pag. a 4-a)

Din valorile tradiţionale ale poporului român

2. Civilizaţia şi arta lemnului la români

Dacă aşa cum se spune în folclor „codru-i frate cu românul", dacă ne gîndim, apoi, că nu de mult regretatul istoric Constantin C. Giurescu a publicat un volum special intitulat: „Istoria pădurii româneşti din cele mai vechi timpuri pînă astăzi", dar mai cu seamă dacă privim în jurul nostru, în orice gospodărie ţărănească şi observăm mulţimea de unelte şi obiecte lucrate din lemn, ne dăm seama ce importanţă are acest mare capitol al culturii şi artei noastre populare, în care ingeniozitatea şi măiestria se întrec pe ele însele.

Colecţiile muzeelor s-au îmbogăţit, în ultimii ani, cu mii de piese din cele mai felurite esenţe lemnoase; s-au organizat expoziţii speciale, atît în ţară cît şi în străinătate; s-au întocmit, despre arta lucrărilor în lemn, studii, articole, chiar volume şi albume, despre varietatea de forme şi frumuseţea motivelor ornamentale în lemn, acestea constituind tot atîtea dovezi despre importanţa istorică, nivelul artistic şi semnificaţia creaţiilor care formează un inestimabil patrimoniu, caracterizîndu-ne ca popor, cu care ne putem mîndri şi pe care se cuvine să-l conservăm şi cultivăm cu sfinţenie.

De la stîlpii în formă de coloană din satele de munte ale Carpaţilor meridionali, la furcile de tors şi bîtele ciobanilor, la tiparele de caş din Vrancea, pînă la porţile monumentale ale Maramureşului şi Gorjului, sau la vasele şi celelalte obiecte de uz de tot felul, cioplite în lemn, ca să nu mai vorbim de arhitectura tradiţională în lemn, unde loc de frunte ocupă minunatele biserici existente îndeosebi în Transilvania, ori de acele ingenioase

(Continuare în pag. a 4-a)

I N F O R M A Ţ I I

● Localitatea Feleacu, jud. Cluj, este atestată documentar încă din anul 1367, localitate unde a existat şi un sediu episcopal.

Din încredinţarea Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului, Duminică, 19 martie 1978, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, însoţit de P. C. vicar O. Moraru, a cercetat această parohie unde a săvîrşit Sf. Liturghie, răspunsurile fiind date de credincioşi.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, C. pr. O. Maximilian, parohul local, a făcut o prezentare a parohiei.

În cuvîntarea rostită, P. S. Episcop-vicar Iustinian a tălmăcit Evanghelia zilei, subliniind totodată importanţa Duminicii Ortodoxiei.

● La invitaţia P. F. Patriarh Iustin, preşedintele Bisericilor protestante din Elveţia, Walter Sigrist, a făcut o vizită Bisericii Ortodoxe Române. Între 22—24 aprilie 1978, oaspetele elveţian a vizitat Centrul mitropolitan din Sibiu.

În după-amiaza zilei de 22 martie a vizitat biserica şi muzeul de la Sibiel, precum şi biserica şi mormintele marilor ierarhi înmormîntaţi la Răşinari: Mitropolitul Andrei Şaguna, mitropolitul Nicolae Colan şi episcopul Vasile Stan.

Împreună cu Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae a participat apoi la slujba Vecerniei, oficiată în paraclisul Institutului, unde oaspetele a fost prezentat studenţilor. Cu acest prilej şi-a exprimat mulţumirea sufletească de a cunoaşte Biserica Ortodoxă Română.

În 23 martie, dimineaţa, a avut loc o întrevedere cu P. C. rector şi părinţii profesori de la Institutul Teologic din Sibiu, vizitînd apoi biblioteca mitropolitană şi muzeul Brukenthal, unde oaspetele şi însoţitorul au fost conduşi de P. Cuv. arhim. vicar Vasile Cornilă.

După masa de prînz Î. P. S. Sa şi preşedintele Bisericilor protestante din Elveţia au făcut o vizită în staţiunea şi schitul Păltiniş, iar către seară s-a vizitat catedrala evanghelică, fiind apoi oaspetele Em. Sale Albert Klein, Episcopul ev.-lut. din Sibiu.

În dimineaţa zilei de 24 martie a. c., însoţit de Î. P. S. Mitropolit Nicolae, oaspetele a asistat la Sf. Liturghie oficiată în catedrala mitropolitană.

Exprimîndu-şi satisfacţia pentru cele văzute, în cursul aceleiaşi zile oaspetele elveţian a plecat cu avionul la Bucureşti.

● Între 25—26 martie 1978, elevii anului V de la Seminarul teologic din Cluj-Napoca, însoţiţi de P. C. prof. diriginte Alexandru Moraru, au făcut o excursie de studii în Arhiepiscopia Clujului, vizitînd cu acest prilej locuri importante legate de istoria poporului român şi a Bisericii noastre, ca de exemplu: Casele memoriale legate de numele lui Coşbuc şi Rebreanu, localitatea Vad, mănăstirile Nicula şi Rohia ş. a.

● Duminică, 5 martie 1978, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica cea mare din Salonta, iar vecernia în cea mică. Tot atunci, a mai slujit vecernia şi în parohia vecină, Mădăraş, prot. Oradea.

În 25 martie, de Buna Vestire, P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica din Cehei, prot. Şimleu, iar vecernia la Derşida, prot. Şimleu.

Duminică, 26 martie, a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica din oraşul Şimleul Silvaniei.

Duminică, 2 aprilie 1978, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit sf. liturghie în biserica din parohia Sumugiu, iar vecernia în parohia vecină, Mierlău, ambele din prot. Oradea.

● Marţi, 11 aprilie 1978, la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc consfătuirea trimestrială de lucru, la care au participat P. C. vicar, P. C. consilieri şi inspector eparhial, P. C. rector şi un profesor de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, P. Cuv. stareţ de la Mănăstirea Brâncoveanu—Sîmbăta de Sus şi P. C. protopopi de la cele şapte protopopiate din Arhiepiscopie.

Consfătuirea a fost prezidată de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, care a dat o seamă de îndrumări practice, îndemnînd pe participanţi şi, prin ei, pe preoţii şi credincioşii noştri, să dea ce au mai bun lui Dumnezeu, Părintele ceresc, şi Patriei pămînteşti ai cărei fii sînt.

În cadrul dezbaterilor au luat cuvîntul toţi participanţii.

● Aflîndu-se în ţara noastră, ca oaspeţi ai Bisericii Ortodoxe Române, Excelenţele lor Lordul Mervyn Stockwood, Episcop al Londrei de Sud, şi Episcopul Michael Marshall de Wooldwich au sosit la Sibiu în seara zilei de 8 aprilie 1978.

A doua zi, cei doi episcopi anglicani au săvîrşit Liturghia anglicană în capela Institutului Teologic Universitar, în prezenţa părintelui rector Grigorie Marcu, a părintelui vicar Vasile Cornilă şi a unui grup de studenţi. La sfîrşit, părintele rector a adresat un cuvînt de bun venit celor doi oaspeţi. În cuvîntul de răspuns, Excelenţa Sa Mervyn Stockwood şi-a exprimat bucuria de a fi putut săvîrşi Liturghia anglicană la Sibiu şi recunoştinţa pentru ospitalitatea Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Nicolae. Oaspeţii au asistat apoi la Liturghia ortodoxă săvîrşită în Catedrala mitropolitană de către Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, în cadrul căreia s-a săvîrşit şi o hirotonire de diacon.

La sfîrşitul Liturghiei, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae a prezentat credincioşilor pe cei doi oaspeţi şi a vorbit despre bunele relaţii care există între Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Angliei. A amintit apoi despre contribuţia României la instaurarea în lume a unui climat de dreptate şi înţelegere, despre activitatea Bisericii Ortodoxe Române şi a celorlalte culte din ţara noastră pentru înfrăţirea între popoare şi pentru pace în lume. Episcopul Lord Mervyn Stockwood şi-a exprimat deosebita bucurie de a fi participat la Sf. Liturghie din catedrala mitropolitană din Sibiu, care l-a impresionat profund, simţindu-se a fi frate cu cei prezenţi la sf. slujbă, în baza botezului în Iisus Hristos.

Ca semn al bunelor relaţii care există între România şi Marea Britanie — a arătat vorbitorul — se înscrie vizita pe care o va întreprinde în Marea Britanie Preşedintele Nicolae Ceauşescu.

Episcopul Lord Mervyn Stockwood a petrecut întreaga săptămînă care a urmat la Schitul Păltiniş, iar Episcopul Michael Marshall, după cîteva zile la Păltiniş, a vizitat alte centre bisericeşti şi mănăstiri din ţară. În seara zilei de 13 aprilie Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae a oferit la Păltiniş o masă în onoarea oaspeţilor, la care a participat şi Eminenţa Sa Albert Klein, Episcopul Bisericii Evanghelice-Lutherane din România.

Duminică, 16 aprilie 1978, Episcopul Lord Mervyn Stockwood a săvîrşit Liturghia anglicană într-una din bisericile din Răşinari şi a asistat în continuare la Liturghia ortodoxă în aceeaşi localitate. Părintele vicar Vasile Cornilă a prezentat credincioşilor prezenţi în biserică pe oaspetele englez iar acesta a vorbit despre frăţietatea care există între creştini.

Excelenţa Sa Episcopul Lord Mervyn Stockwood a părăsit Sibiul în ziua de 17 aprilie.

● Duminică, 16 aprilie 1978, în catedrala mitropolitană din Sibiu s-a săvîrşit, după Sf. Liturghie, de către Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, un parastas în memoria adormitului în Domnul mitropolit Nicolae Colan, a cărui personalitate a fost evocată, după parastas, de P. C. prof. T. Bodogae.

În cursul aceleiaşi zile un asemenea parastas s-a slujit şi la mormîntul mitropolitului Nicolae Colan de la Răşinari, de către P. Cuv. arhim. Vasile Cornilă, P. C. rector Grigorie Marcu şi P. C. cons. Gh. Papuc, cuvînt cald comemorativ rostind cu acest prilej P. C. rector Gr. Marcu.

*

● Ziua de 23 aprilie a. c., a prilejuit P. S. Episcop Emilian Birdaş al Episcopiei Alba Iuliei participarea la instalarea noului titular al Eparhiei Romanului şi Huşilor, P. S. Episcop Eftimie. P. S. Sa a rostit un cuvînt în care a evidenţiat legăturile românilor transilvăneni din nord cu fraţii din Moldova şi a celor din sud cu fraţii din Ţara Românească, de unde au primit cărţi de cult, ierarhi şi preoţi hirotoniţi şi sprijin material, încheind cu felicitări pentru noul intronizat şi mulţumind autorităţilor bisericeşti şi locale, preoţilor şi credincioşilor din Eparhia Romanului, pentru preţuirea arătată P. S. Sale în cei şase ani de activitate (1957—1964) la Roman.

● În Vinerea cea Mare a Sf. Patimi, P. S. Episcop Emilian a participat alături de cler şi mulţime de credincioşi la Prohodul Domnului. Denia de vinerea seară s-a încheiat într-o atmosferă cucernică, cu cîntări de tînguire adecvate momentului.

● Noaptea Sfîntă a Învierii Domnului îşi revarsă bucuriile în dangăte de clopote care cheamă pe credincioşi să li se facă vestirea îngerească „Hristos a înviat". Păstrîndu-se tradiţia, la Catedrala episcopală s-a săvîrşit slujba Învierii în prezenţa credincioşilor după care s-au împărţit Paştile.

În aceeaşi dimineaţă, după slujbă, membrii coralei au vizitat la reşedinţa episcopală şi felicitat pe P. S. Episcop Emilian.

La ora 10 a. m., în prima zi de Paşti, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie înconjurat de un sobor de preoţi slujitori, la sfîrşit citindu-se Pastorala tradiţională.

Tot în ziua de Paşti a avut loc Învierea a II-a, la care au participat preoţii şi credincioşii parohiilor din Municipiul Alba Iulia. Cu acest prilej a avut loc citirea Sf. Evangheliii în 12 limbi. Slujba s-a încheiat cu un cuvînt rostit de P. C. cons. Toma Păunescu şi cu miruirea celor prezenţi de către P. S. Episcop Emilian.

După slujbă, membrii Permanenţei, angajaţii din cadrul Centrului eparhial şi preoţii din oraş au fost primiţi de P. S. Episcop Emilian, prezentîndu-i urări de sănătate, sărbători fericite. S-a ciocnit tradiţionalul ou roşu, fiind o atmosferă de adevărat praznic.

● A doua zi de Paşti, 1 mai, P. S. Episcop Emilian însoţit de un sobor de preoţi a oficiat Sf. Liturghie în catedrala din Blaj, în prezenţa credincioşilor. La sfîrşitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură despre praznicul Învierii Domnului şi dragostea în credinţa strămoşească, care uneşte pe toţi în slujirea binelui obştesc, a Patriei noastre scumpe.

În continuare au vorbit: P. C. pr. Ioan Găban — Ocna Mureş, P. C. cons. Toma Păunescu, iar în încheiere P. C. pr. Adrian Teodorescu, care în cuvinte foarte frumoase a mulţumit P. S. Episcop Emilian pentru bucuria făcută credincioşilor din Blaj, încheînd cu mărturisiri de statornicie în dreapta credinţă şi în dragoste faţă de Patrie.

În aceeaşi zi, seara, în prezenţa P. S. Episcop Emilian, un sobor de preoţi a oficiat slujba Vecerniei la parohia Blaj II. La sfîrşit P. S. Sa a vorbit credincioşilor despre praznicul Învierii, despre biserică şi datoria credincioşilor de a o împodobi după rînduială.

Pr. *P. Pleşa*

● Aşezată pe valea Sîmbătei, Mănăstirea Brâncoveanu străjuieşte de veacuri una din porţile prin care fraţii de pe ambele versante ale Munţilor Făgăraş, ca al întregului lanţ carpatic de altfel, circulau pe cărări numai de ei ştiute, de-o parte şi de alta, în vremurile de asupriri de altă dată.

Ea a hrănit sufleteşte şi hrăneşte şi astăzi pe credincioşii care o cercetează, îndeosebi la cele două hramuri: Adormirea Maicii Domnului şi Izvorul Tămăduirii, vineri după Sf. Paşti.

La Izvorul Tămăduirii din acest an a participat, ca şi în alţi ani, Î. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin al Ardealului, însoţit de la Sibiu de P. Cuv. arhim. vicar V. Cornilă, P. C. prof. T. Bodogae şi P. C. cons. Gh. Papuc.

În cadrul vecerniei din ajun a vorbit P. Cuv. ierod. T. Părăian.

În ziua praznicului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, Î. P. S. Mitropolit Nicolae a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, răspunsurile fiind date de corul bisericesc din parohia Dejani şi, la unele cîntări, de întreaga obşte prezentă.

La priceastnă a predicat P. Cuv. ierod. T. Părăian.

Au vorbit de asemenea la sfîrşitul Sf. Liturghii: P. C. prot. R. Zaharie (Făgăraş), P. C. prof. T. Bodogae, P. Cuv. arhim. V. Cornilă şi P. Cuv. arhim.-stareţ V. Tohăneanu.

Cuvînt de învăţătură, de îndrumare, de zidire creştinească şi patriotică, a rostit în încheiere Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului.

S-a săvîrşit apoi Sf. Maslu, sfinţirea apei, iar la mormintele mitropolitului Nicolae Bălan şi părinţilor Î. P. S. Mitropolit Nicolae s-a rostit cîte o rugăciune de pomenire.

● Izvorul Tămăduirii a fost sărbătorit şi la Mănăstirea Rohia, unde, de la Centrul arhiepiscopesc al Vadului, Feleacului şi Clujului, a participat P. S. Episcop-vicar Iustinian, însoţit fiind de P. C. cons. I. Cherteş şi C. diaconi I. Suciu şi I. Tira.

P. S. Sa a slujit atît seara la Vecernie, cuvînt de învăţătură rostind P. C. cons. I. Cherteş, cît şi în ziua praznicului, cînd, la Sf. Liturghie, răspunsurile au fost date de corul bisericii de la parohia Lăpuşel şi de la parohia Botiza.

La sfîrşit, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură şi îndrumări pentru zidirea creştinească şi cetăţenească a credincioşilor.

A vorbit de asemenea P. Cuv. stareţ Serafim Man.

Scopul darului „vorbirii în limbi"

Acest dar a fost dat Apostolilor la Cincizecime, după Învierea Domnului. Oare de ce li s-a dat acest dar? Răspunsul este uşor: să le dea Apostolilor putinţa de a-şi împlini misiunea ce le-o dăduse Mîntuitorul, anume vestirea Evangheliei la toate popoarele. Cum le-ar fi fost, oare, aceasta cu putinţă, cîtă vreme ei erau simpli pescari, care nu cunoşteau alte limbi?

După Înviere, Mîntuitorul le-a spus să nu plece încă la propovăduire, ci să mai rămînă cîteva zile în Ierusalim, pentru că vor fi „îmbrăcaţi cu putere de sus" (F. Ap. 1, 4). Şi într-adevăr la sărbătoarea Rusaliilor sau Cincizecimii (50 zile după Paşti), ei se găseau în Ierusalim şi li s-a dat darul vorbirii în limbi străine. Faptul este istorisit amănunţit şi limpede în cartea Faptelor Apostolilor, cap. 2.

De ce s-a dat acest dar la Cincizecime şi nu într-o altă zi oarecare? Pentru că acum erau de faţă iudei de alte limbi, din alte ţări, veniţi la praznic. Numai în Ierusalim era templu şi preoţime. Iar Legea îi obliga pe toţi iudeii ori în ce ţară s-ar găsi să vie de trei ori pe an la Ierusalim, anume, la Paşti, la Cincizecime şi la sărbătoarea Corturilor, sau măcar la unul din aceste trei mari praznice, ca să-şi plătească impozitul către templu, în sicli, adică în bani locali, să-şi aducă jertfele cerute de Lege şi să-şi facă curăţirile rînduite (Ieş. 23, 17; 34, 28; Deut. 16, 16). Înţelegem deci de ce erau atîţia iudei străini în Ierusalim. Aceştia nu mai vorbeau limba evreiască, ci limba ţării în care erau aşezaţi. Pe lîngă templu se găseau şi afacerişti, care schimbau banii străini şi vindeau animale de jertfă.

Ni se spune că se găseau de faţă iudei de peste cincisprezece limbi (F. Ap. 2, 9—11), sau încă chiar „din toate neamurile care sînt sub cer" (F. Ap. 2, 5). Acum, Apostolii aveau prilejul să le propovăduiască Evanghelia. Înzestraţi cu darul de a vorbi în alte limbi, le-au vorbit acestora în limbile lor. Şi toţi i-au înţeles perfect, fără nici o tălmăcire. Faptul a produs uimire şi a avut un rezultat foarte bun. Totul e limpede şi cu înţeles.

(Continuare în pag. a 4-a)

1 Dumnezeu unul în ființă

(Urmare din pag. a 2-a)

(păgînii) nu sînt lipsite de cunoştinţa de Dumnezeu prin revelaţia pe cale naturală: „Fiindcă ceea ce se poate şti despre Dumnezeu vădit este în inimile lor şi Dumnezeu este cel ce le-a vădit-o. Într-adevăr, însuşirile Lui nevăzute, puterea Lui cea veşnică şi a Lui dumnezeire se văd prin cugetare de la începutul lumii, în făpturile Lui“ (Rom. 1, 19—20).

Obişnuit, însuşirile lui Dumnezeu le împărţim noi — noi şi pentru noi, fiindcă în Dumnezeu nu există şi nu poate exista vreo împărţire — în însuşiri naturale sau fiinţiale (fiind ale naturii sau fiinţei dumnezeieşti), intelectuale (ale intelectului dumnezeiesc) şi morale (ale voinţei dumnezeieşti).

Însuşirile naturale ale lui Dumnezeu sînt: absolutitatea, spiritualitatea, atotprezenţa, veşnicia, neschimbabilitatea, atotputernicia.

Absolutitatea, căreia i se mai zice şi aseitate, înseamnă că Dumnezeu îşi are existenţa în Sine şi prin Sine, neavînd cauză înafară de Sine şi fiind plinătatea fiinţei şi vieţii, temeinicind apoi şi existenţa şi viaţa tuturor celor văzute şi nevăzute. Astfel, Dumnezeu este „Cel ce este“, cum El însuşi îşi spune: „Eu sînt Cel ce sînt“, în chip absolut independent de orice dinafară de El (Ieşire 3, 14). Dumnezeu nu poate fi cuprins în nimic, ci totul şi toate se cuprind în El, infinitul. „În El trăim, în El ne mişcăm şi sîntem“ (F. Ap. 17, 28); „De la El şi prin El şi întru El sînt toate“ (Rom. 11, 36). Absolutitatea se referă la fiinţa divină, dar, totodată, şi la toate însuşirile dumnezeieşti.

Spiritualitatea înseamnă calitatea de a fi spirit sau duh, substanţă nematerială, nevăzută, simplă, necompusă, conştientă, cu raţiune, sentiment şi voinţă liberă, deci avînd caracter personal, în contrast cu materia care este spaţială, grea, cu diferite forme, compunîndu-se şi descompunîndu-se mereu.

Spirite sînt Dumnezeu, îngerii şi sufletele omeneşti. Dumnezeu este duh absolut, iar îngerii şi sufletele oamenilor sînt duhuri mărginite. „Duh este Dumnezeu“ (Ioan 4, 20); „Duh este Domnul şi acolo unde este Duhul Domnului este şi libertatea“ (II Cor. 3, 17).

Atotprezenţa înseamnă că Dumnezeu este pretutindeni, că, absolut şi infinit fiind, este cu desăvîrşire independent de orice spaţiu, că este mai presus de spaţiu şi că nimic nu-l cuprinde, dar El cuprinde totul şi-l stăpîneşte, prezent fiind şi cu fiinţa şi cu lucrarea oriunde. „Dumnezeu care a făcut lumea aceasta şi toate cele ce sînt într-însa, fiind Domnul cerului şi al pămîntului, nu locuieşte în temple făcute de mînă omenească“ (F. Ap. 17, 24); „Unde mă voi duce de la Duhul Tău şi de la faţa Ta unde voi fugi? De mă voi sui la cer, Tu acolo eşti; de mă voi pogorî în iad, Tu de faţă eşti! De voi zbura pe aripile zorilor şi mă voi muta la marginile mării, şi acolo mă va povăţui mîna Ta şi dreapta Ta mă va sprijini“ (Ps. 138, 6—9).

Veşnicia este independenţa absolută a lui Dumnezeu faţă de timp — după cum atotprezenţa este independenţa faţă de spaţiu —, El fiind deasupra şi a timpului, dar cuprinzîndu-l şi pe acesta, ca creaţie a Sa. Veşnicia lui Dumnezeu este prezent nesfîrşit, fără început şi fără sfîrşit. „Eu sînt Alfa şi Omega, zice Domnul Dumnezeu, Cel ce este, Cel ce era şi Cel ce vine, Atotţiitorul“ (Apoc. 1, 8). „Întru început Tu, Doamne, pămîntul l-ai întemeiat şi cerurile sînt lucrul mîinilor Tale; ele vor pieri, dar Tu rămîi, şi toate ca o haină se vor învechi; ca pe un veşmînt le vei schimba şi schimbate vor fi; dar Tu acelaşi eşti şi anii Tăi nu vor înceta“ (Evrei 1, 10—12).

Neschimbabilitatea lui Dumnezeu înseamnă că El nu se schimbă, nici în fiinţa Sa, nici în hotărîrile şi scopurile Sale, fiind şi rămînînd veşnic acelaş Dumnezeu şi punînd totdeauna în lucrare aceleaşi energii dumnezeieşti. Astfel, neschimbabilitatea lui Dumnezeu nu înseamnă imobilitate, ci, dimpotrivă, statornicie absolut neabătută în aceeaşi activitate de intensitate şi dimensiuni divine, „potrivit sfatului voinţei Sale“ (Efes. 1, 11) şi conform fiinţei Sale, care este Binele şi de la care vine „tot darul desăvîrşit“. „Toată darea cea bună şi tot darul desăvîrşit de sus este, pogorînd de la Părintele luminilor, la care nu este schimbare, nici umbră de mutare“ (Iacov 1, 17).

Atotputernicia înseamnă că puterea lui Dumnezeu nu este mărginită de nimic; El poate face tot ce voieşte, dar întrucît voinţa Lui este atotsfîntă, El voieşte şi face numai binele, niciodată răul (Matei 9, 26; Marcu 10, 27; Luca 18, 27).

Însuşirile intelectuale ale lui Dumnezeu sînt atotştiinţa şi atotînţelepciunea.

Atotştiinţa este totala şi desăvîrşita cunoaştere a tot ce a fost, ce este şi ce va fi real, ca şi a celor care ar putea să fie, adică a celor posibile ca posibile şi a celor imposibile ca imposibile. Astfel, total şi desăvîrşit se cunoaşte Dumnezeu pe Sine însuşi şi tot ce nu este El însuşi, în chip absolut, adică în lumina Sa divină veşnic prezentă şi pătrunzînd toate, fără scară de cunoaştere, din veci, sigur şi nesupus greşelii. „Duhul toate le cercetează, chiar şi adîncurile lui Dumnezeu“ (I Cor. 2, 10); „O, adîncime a bogăţiei şi a înţelepciunii şi a ştiinţei lui Dumnezeu! Cît de nepătrunse sînt judecăţile Lui şi cît de neurmate sînt căile Lui!“ (Rom. 11, 33).

Atotînţelepciunea este latura practică a atotştiinţei; ea este cunoaşterea şi alegerea celor mai bune mijloace spre cele mai bune scopuri, în primul rînd stînd scopurile suprafireşti ale mîntuirii şi desăvîrşirii credinciosului. „Cît de minunate sînt lucrurile Tale, Doamne, tote cu înţelepciune le-ai făcut şi e plin pămîntul de făptura Ta!“ (Ps. 103, 24).

Însuşirile morale ale lui Dumnezeu sînt bunătatea, sfinţenia, dreptatea, credincioşia şi iubirea.

Bunătatea este predispoziţia sau aplecarea lui Dumnezeu de a dărui bunuri ale Sale. „Unul este cel bun“ (Matei 19, 17); „Nimeni nu este bun, fără numai unul Dumnezeu“ (Marcu 10, 18; Luca 18,19).

Sfinţenia este acordul sau armonia desăvîrşită a voinţei lui Dumnezeu cu fiinţa Lui, chiar identitatea cu aceasta. Numai sfinţenia lui Dumnezeu este fiinţială Lui, deci absolută; iar sfinţenia făpturii, înger sau om, este sfinţenie doar ca participare la sfinţenia lui Dumnezeu, prin harul Său. „Sfînt, sfînt, sfînt este Domnul Savaot, plin este tot pămîntul de mărirea Lui!“ (Isaia 6, 3); „Scris este: Fiţi sfinţi, pentru că sfînt sînt şi Eu“ (I Petru 1, 16; cu ref. la Lev. 11, 44).

Dreptatea prin care Dumnezeu cel atotsfînt dăruieşte fiecăruia fără părtinire ceea ce i se cuvine. Dreptatea dumnezeiască este bună şi bunătatea dumnezeiască este dreaptă. „Dumnezeu este drept şi tare şi îndelungrăbdător“ (Ps. 7, 11); El „va răsplăti fiecăruia după faptele sale“ (Matei 16, 27); „Dumnezeu nu caută la faţa omului“ (Rom. 2, 11); „Dumnezeu nu este părtinitor“ (F. Ap. 10, 34); „iar cel ce umblă cu strîmbătate îşi va lua plata strîmbătăţii“ (Col. 3, 25).

Credincioşia (adeverirea, fidelitatea) prin care Dumnezeu îşi ţine cu sfinţenie făgăduinţele şi le îndeplineşte absolut sigur, ele fiind totdeauna bune, iar Dumnezeu atotştiutor, neschimbător şi atotputernic. „Credincios este Dumnezeu, prin care aţi fost chemaţi la împărtăşirea cu Fiul său Iisus Hristos, Domnul nostru“ (I Cor. 1, 9). „Credincios este cel ce vă cheamă (Dumnezeu). El va şi îndeplini“ (I Tes. 5, 24); „Să ţinem mărturisirea nădejdii cu neclintire, pentru că credincios este cel ce a făgăduit“ (Evrei 10, 23).

Iubirea este formă mai determinată, mai concretă a bunătăţii lui Dumnezeu, anume aceea de dăruire a bunătăţilor Sale către oameni, în vederea împărtăşirii acestora de propria Lui fericire negrăită, în comuniune cu El. Însăşi existenţa lumii şi a făpturilor raţionale este dar al bunătăţii Părintelui ceresc şi tot aşa adevărul mîntuitor şi lucrarea mîntuitoare a Fiului întrupat, Iisus Hristos, şi cea sfinţitoare a Duhului Sfînt. „Dumnezeu este iubire“ (I Ioan 4, 8).

O formă a iubirii este mila. Dacă iubirea este bunătatea întrucît îşi alege obiectul asupra căruia să se reverse, mila este iubirea întrucît se revarsă asupra celui care este în lipsă. „Mila Lui (a lui Dumnezeu) din neam în neam, spre cei ce se tem de El“ (Luca 1, 50); „Mă milostivesc pînă la al miilea neam, către cei ce mă iubesc şi păzesc poruncile mele“, zice Domnul (Ieşire 20, 6); „Cum miluieşte un tată pe copiii săi, aşa miluieşte Domnul pe cei ce se tem de Dînsul ... iar mila Domnului veşnic e peste cei ce se tem de El“ (Ps. 102, 13, 17).

Cu privire la atributele sau însuşirile lui Dumnezeu se cuvine să ne dăm seama şi de aceea că nu putem să cuprindem şi să numărăm energiile şi lucrările dumnezeieşti, de unde urmează că nu putem să cunoaştem numărul însuşirilor lui Dumnezeu, ci putem să cunoaştem numai pe acelea a căror cunoaştere ne-o mijloceşte Revelaţia.

Pr. prof. *Isidor Todoran*

2. Civilizaţia şi arta lemnului la români

(Urmare din pag. a 3-a)

instalaţii acţionate de forţa rîurilor de munte, toate acestea sînt tot atîtea categorii sau capitole de istorie românească, tot atîtea documente de pricepere, de spirit inventativ, de hărnicie şi vrednicie, de legătură cu acest pămînt străbun.

Nimic nu caracterizează mai bine profilul moral al unui popor, ca şi al fiecărui individ în parte, decît munca şi rezultatele ei, nimic nu-i înfrumuseţează, înobilează şi justifică existenţa, decît civilizaţia materială şi cultura spirituală. Ori, pentru trecut ca şi pentru istoria zilelor noastre, arta populară sau „arta ţăranului român“, cum o numea mai direct şi mai propriu academicianul George Oprescu, este corolarul pozitiv al prezenţei ţărănimii, „forţă de bază a progresului social“, aflată permanent „în primele rînduri ale luptei împotriva exploatării şi asupririi“.

Nu este vorba acum de o viziune idilică sau bucolică a vieţii satului, ci de „ţărănime — făuritoare şi păstrătoare prin vremi a valorilor spiritualităţii româneşti“ (dr. *Răzvan Theodorescu*, Scînteia, 12 aprilie 1977).

Am făcut aceste scurte referinţe tocmai că prin tot ceea ce a creat în lemn, de la obiecte miniaturale, pînă la construcţiile monumentale ale caselor şi bisericilor maramureşene sau de a aiurea, întîlnim, în fiecare colţ al pămîntului românesc, dovada geniului creator al acestui popor, căruia i-au adus elogiul lor istoricul Nicolae Iorga, filozofii Lucian Blaga şi Mircea Eliade, numeroşi şi vestiţi istorici şi cercetători ai artei populare, români şi străini, iar operele acestea au inspirat pe creatorii anonimi ai folclorului, dar şi pe marii artişti ai daltei şi ciocanului, în frunte cu Constantin Brâncuşi.

Geneza şi specificul artei lemnului la români trebuiesc raportate la trăsăturile morale ale acestui popor care avea de fiecare dată viaţă nouă şi a însufleţit materia, făcînd să se îmbine utilul cu frumosul, în lut, în piatră, în metal ori fibre textile şi alte materiale, dar mai cu seamă în lemnul din care şi-a făurit cea mai mare parte a uneltelor de muncă, a armelor de luptă sau a fluierelor şi celorlalte instrumente muzicale, prin care şi-a exprimat jalea şi revolta, dorul şi credinţa în adevăr şi dreptate, în biruinţa binelui în general.

Iată pentru ce ne propunem şi e bine să vorbim şi să cunoaştem, în cîteva articole ce vor urma, aceste valori ale patrimoniului nostru cultural, dar nu numai oprindu-ne la suprafaţa lucrurilor, ci începînd chiar cu geneza lor, cu tehnicile şi procedeele în care se realizează, cu categoriile principale de obiecte legate de munca şi viaţa de toate zilele, dar şi de sărbători, de obiceiuri şi credinţe ca şi de vechile şi importantele semnificaţii ale motivelor ce formează decorul lor.

Ştim că atît forma, folosinţa şi decorul obiectelor lucrate în lemn înseamnă istorie şi artă, deci prezenţă şi afirmare, contribuind la instruirea şi educaţia istorică, patriotică şi estetică, ele constituind în acelaşi timp şi o sursă de inspiraţie pentru creaţii contemporane.

Dr. *Cornel Irimie* — *Marcela Necula*

Scopul darului „vorbirii în limbi“

(Urmare din pag. a 3-a)

Deci, darul vorbirii în limbi a avut un scop mare şi de înţeles. El n-a fost dat ca să zăpăcească minţile şi ca cel care îl are să se arate ca un ieşit din minţi, bolborosind aiurea. Aşa ceva puteau spune doar cei prezenţi, care nu cunosc limbi străine şi nu pricep nimic. Aşa erau acum şi aşa chiar spuneau iudeii localnici, necunoscători de alte limbi. În timp ce iudeii străini pricepeau tot şi se minunau, cei localnici ziceau că Apostolii sînt beţi şi bolborosesc în vînt. Dar Apostolul Petru le-a vorbit şi acestora, în limba lor, explicîndu-le minunea.

Apostolii n-au prea folosit acest dar. Erau bucuroşi să poată vorbi în limba celor de faţă, de obicei iudei, de limbă evreiască, sau cel mult grecească.

Orice alte tîlcuiri despre acest dar în alte texte biblice neexplicate sînt greşite şi duc la înţelegeri şi practici neserioase de bolborosiri fără rost, ca la oameni ieşiţi din minţi. Cum poţi preamări pe Dumnezeu prin bolborosiri, lăsîndu-ţi mintea la întuneric?

Faptele Apostolilor cap. 2 ne luminează perfect cu privire la darul vorbirii în limbi, care s-a dat Sf. Apostoli în ziua Pogorîrii Duhului Sfînt, cu un scop precis, limitat, încît astăzi nici într-un caz nu se mai poate grăi de darul vorbirii în limbi din partea vreunor credincioşi.

Pr. Dr. *P. Deheleanu*

REDACŢIA: Secţia culturală a Consiliului arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 126 Sibiu, 1 iulie 1978 Nr. 25—26

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ABONAMENTUL:
Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona. adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

130 de ani de la revoluţia din 1848 în ţările române

Un moment de seamă în istoria ţărilor noastre îl constituie revoluţia din 1848, — pe care am sărbătorit-o cu toţii în aceste zile — care a dus la prefaceri însemnate în viaţa lor politică, socială, economică şi culturală. Deşi s-au desfăşurat în condiţii şi în forme diferite, mişcările revoluţionare din cele trei ţări româneşti au urmărit satisfacerea aceloraşi revendicări naţionale-sociale, contribuind astfel la întărirea conştiinţei de unitate naţională a românilor de pretutindeni.

Încă din 8/20 martie 1848 revoluţionarii munteni şi moldoveni au ţinut o întrunire în locuinţa lui Nicolae Bălcescu la Paris, în care au hotărît începerea revoluţiei, redactînd un program revoluţionar burghezo-democratic. Mişcarea propriu-zisă a început în Moldova printr-o adunare ţinută la Iaşi, la 27 martie/8 aprilie, la care au participat aproximativ o mie de persoane. S-a ales un comitet de 16 persoane care a redactat un memoriu în 35 de articole adresat domnitorului Mihai Sturza în care se cereau diferite revendicări social-politice printre care: asigurarea libertăţii personale, organizarea învăţămîntului pe baze naţionale, îmbunătăţirea situaţiei ţăranilor, desfiinţarea cenzurii, organizarea unei gărzi cetăţeneşti, eliberarea arestaţilor politici ş. a. Mihai Sturza a refuzat să accepte aceste revendicări şi a poruncit ca unii din conducătorii mişcării să fie arestaţi, alţii trimişi în exil. O parte din ei au ajuns la Braşov, unde, în cursul lunii mai, au elaborat un program în şase puncte, intitulat *Principiile noastre pentru reformarea patriei*, în care prevedea completa abolire a privelegiilor boiereşti, împroprietărirea ţăranilor şi unirea Moldovei cu Ţara Românească „într-un singur stat neatîrnat românesc". În iunie 1848, revoluţionarii aflaţi în Bucovina au organizat, la Cernăuţi, „Comitetul revoluţionar moldovean", în frunte cu Costache Negri, Alexandru Cuza ş. a.

Din încredinţarea acestui Comitet, în august 1848 Mihail Kogălniceanu a redactat şi publicat, la Cernăuţi, broşura *Dorinţele partidei naţionale din Moldova*, cuprinzînd un larg program de revendicări sociale şi politice, pe baza celui menţionat mai sus şi a Proclamaţiei de la Islaz, de care vom vorbi mai jos. Printre altele, se cerea deplina autonomie a ţării, egalitatea în drepturi a tuturor cetăţenilor ţării, libertatea individuală, desfiinţarea rangurilor şi a privilegiilor boiereşti, secularizarea averilor mănăstireşti, împroprietărirea ţăranilor, unirea Moldovei cu Ţara Românească ş. a.

Mişcarea revoluţionară din Moldova a fost sprijinită de unii reprezentanţi ai clerului. De pildă, memoriul către domn a fost semnat şi de mitropolitul Meletie, episcopul Veniamin Roset al Romanului a fost înlăturat din scaun şi exilat la Soveja, preotul Gheorghe Bodescu din Bîrlad a fost arestat pentru că rostise o predică în care înfiera abuzurile domnitorului etc.

Revoluţia din Ţara Românească a fost pregătită din timp şi mai temeinic, prin societatea secretă Frăţia, care îşi propunea un măreţ program de reforme sociale, avînd un număr mare de aderenţi. În primăvara anului 1848, s-a constituit la Bucureşti un centru al societăţii Frăţia, în vederea unirii tuturor forţelor revoluţionare din Ţara Românească sub o singură conducere. În cursul lunii aprilie, au avut loc adunări secrete în casa marelui patriot C. A. Rosetti, în care s-au stabilit măsurile corespunzătoare pentru începerea revoluţiei, iar la 10/22 mai 1848 s-a constituit „Comitetul revoluţionar din Ţara Românească", format din Ion Ghica, Nicolae Bălcescu, Al. C. Golescu, C. A. Rosetti, fraţii Brătianu, fraţii Golescu etc. Acest comitet a adoptat un program în 22 de articole, care urmărea satisfacerea revendicărilor imediate ale poporului. O parte a revoluţionarilor s-au dus în satul Islaz pe Dunăre, unde garnizoana era cîştigată de partea revoluţiei. Aici, în dimineaţa zilei de 9/21 iunie 1948, a avut loc o mare adunare populară. Preotul Radu Şapcă din Celei, împreună cu preoţii Oprea şi Gheorghe, au săvîrşit slujba şi au sfinţit steagurile revoluţionarilor, apoi preotul Radu a rostit o importantă rugăciune şi a citit capitolul 37 din proorocul Iezechil. Marele cărturar şi patriot Ion Heliade Rădulescu a citit proclamaţia în 22 de puncte, în care se cerea între altele: independenţa administrativă şi legislativă, drepturi politice pentru toţi locuitorii ţării, emanciparea şi împroprietărirea ţăranilor clăcaşi, desfiinţarea privilegiilor boiereşti, adunare generală formată din reprezentanţii tuturor straturilor sociale, înfiinţarea unei gărzi naţionale, libertatea tiparului, învăţămînt pentru toţi românii etc. S-a constituit tot atunci primul guvern provizoriu cu cinci membri, din care făcea parte şi preotul Radu Şapcă.

În 11/23 iunie a izbucnit revoluţia şi în Bucureşti. Populaţia s-a îndreptat spre palat, silind pe domnitorul Gheorghe Bibescu să semneze noua „Constituţie", cum i se spunea programului aprobat la Islaz. S-a format şi aici un guvern provizoriu. Peste două zile domnitorul a abdicat, plecînd la Braşov. La 14/26 iunie a avut loc unirea celor două guverne formate la Islaz şi Bucureşti într-unul singur, din care făceau parte: Ion Heliade Rădulescu, Nicolae Bălcescu, C. A. Rosetti, Gheorghe Magheru, Ion Cîmpianu ş. a. În aceeaşi zi, noul guvern a dat primele decrete: înfiinţarea steagului naţional (albastru, galben şi roşu, cu deviza Dreptate-Frăţie), desfiinţarea rangurilor civile, înfiinţarea gărzii naţionale etc.

Dar boierimea reacţionară a început de îndată să uneltească împotriva noii Constituţii şi a guvernului, de teamă să nu-şi piardă vechile privilegii. Au avut loc ciocniri între populaţia Bucureştiului şi o parte din armată, instigată de reacţiune şi condusă de coloneii I. Solonion şi I. Odobescu. În această acţiune a maselor, s-a remarcat Ana Ipătescu, precum şi ieromonahul Ambrozie, care s-a aruncat asupra tunurilor îndreptate asupra mulţimii, oprind astfel vărsarea de sînge, fapt pentru care a fost supranumit „Popa Tun".

După aceasta, la propunerea lui Nicolae Bălcescu, guvernul a trimis în toate judeţele ţării cîte unul sau doi comisari, care să explice poporului principiile „Constituţiei". Între aceşti comisari, propovăduitori ai principiilor dreptăţii, egalităţii şi libertăţii, se găseau şi mulţi preoţi şi călugări. Din numeroase localităţi ale ţării veneau în capitală delegaţii conduse de preoţi, ca să-şi exprime totala adeziune la programul guvernului. În unele oraşe şi sate preoţii săvîrşeau slujbe pentru cauza revoluţiei, sfinţeau steagurile tricolore, vorbeau poporului, participau la adunările revoluţionarilor. În iulie 1848 s-a instituit o aşa numită „Comisie a proprietăţii", formată din cîte un reprezentant al boierilor şi al clăcaşilor din fiecare judeţ, care să întocmească un proiect de lege pentru împroprietărirea ţăranilor. Din partea judeţului Rîmnicu Sărat a participat preotul clăcaş Neagu Benescu din Domniţa, care şi-a ridicat glasul cu hotărîre împotriva boierilor asupritori. Un arhimandrit, Iosafat Snagoveanul, era în fruntea comisiei care se ocupa cu dezrobirea ţiganilor.

Această intensă activitate a guvernului provizoriu a luat sfîrşit la 25 iulie/6 august cînd, sub presiunea forţelor reacţionare din afară, a fost silit să demisioneze. În septembrie 1848 au intrat în ţară trupe otomane care au restabilit vechiul

(Continuare în pag. 3)

Cimitirul de la Brateiu

Cimitirele sînt locurile în care îşi dorm somnul, în nădejdea învierii, părinţii, moşii şi strămoşii noştri.

Ele sînt astfel locuri de reculegere, de aduceri aminte, locuri de legătură între trecut şi prezent. Nu ne poate fi niciodată indiferent cine se află înmormîntat într-un cimitir oarecare şi nici cum este preţuit acest locaş al păcii.

Aşezate de cele mai multe ori, aşa era în vechime, în preajma bisericii, sau în jurul ei, ele sînt mărturii ale vechimii şi statorniciei celor ce au trăit în acele locuri.

În sînul lor se află ca nişte comori inestimabile truda înaintaşilor din care se hrăneşte neîntrerupt prezentul şi viitorul unui neam. În cimitir stă într-o inexprimabilă legătură ceea ce este vremelnic cu ceea ce este etern în făptura omului.

În cimitir se află rădăcinile, nemişcate de furtunile veacului, rădăcini din care răzbeşte seva continuităţii modului de viaţă şi de cultură a unui popor. Ele sînt cartea nescrisă a dăinuirii unui neam în vatra zămislirii lui. Sînt brazde adînci în istorie din care au răsărit veac după veac idealuri şi împliniri măreţe.

Aproape că nu este cimitir în care să nu se amintească de o faptă eroică, de un eveniment însemnat sau despre o personalitate cu rol hotărîtor în viaţa oamenilor.

Pentru epocile în care nu se scriau cronici pe hîrtie, cimitirele constituie surse de cunoaştere a existenţei şi culturii unui popor.

În rîndul descoperirilor arheologice din ţara noastră, din care se scot la iveală numeroase mărturii despre epoca zămislirii poporului român, despre neîntrerupta lui dăinuire în arcul carpato-dunărean, descoperiri care ne dau date despre viaţa şi cultura populaţiei autohtone din nordul Dunării, *cimitirul de la Brateiu*, localitate situată în apropierea Mediaşului, ocupă un loc de frunte.

De mai mulţi ani o echipă de arheologi au scos la iveală numeroase şi valoroase dovezi despre viaţa strămoşilor poporului român din epoca migraţiunii popoarelor.

Recent, cercetătoarea *Eugenia Zaharia* a dat la iveală o lucrare temeinică cu date revelatorii din cimitirul nr. 2 de la Brateiu, privitoare la: *„Populaţia românească din Transilvania în sec. VII—VIII"*.

La numai cîţiva kilometri de şoseaua care leagă Mediaşul de Sighişoara, în hotarul comunei Brateiu, s-au descoperit pînă acum patru cimitire, cu multe sute de morminte, în care s-au aflat numeroase obiecte de uz casnic, vase de ceramică şi alte relicve doveditoare ale vieţuirii unei populaţii care şi-a întocmit un mod de viaţă şi o cultură proprie.

Cimitirele 1, 2 şi 4 aparţin populaţiei dacoromane şi româneşti, iar cimitirul 3 aparţine populaţiei gepidice din sec. VI—VII.

Cimitirul nr. 2 plasează viaţa autohtonilor în sec. VII—VIII şi aparţine vieţii româneşti din nordul Dunării, după perioada de asimilare a slavilor. În mormintele de înhumare sau în cele de incinerare s-au găsit inele, topoare, filacterii, diferite vase de ceramică gravate cu cruci şi inscripţii, din care reiese că populaţia care le-a folosit era creştină.

În special în cimitirul 2 de la Brateiu sînt două elemente cu caracter creştin: orientarea mormintelor de înhumare spre răsărit şi crucea ştampilă de pe fundul urnei din mormîntul 109.

Deşi mormintele din cimitir sînt birituale, unele de înhumare, altele de incinerare, totuşi nu se poate contesta caracterul creştin şi nici vechimea lor, ştiind că atît dacii cît şi romanii practicau

(Continuare în pag. 2)

Vizita unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române în Canada și S. U. A.

Între 11 mai—1 iunie a. c. o delegație a Bisericii Ortodoxe Române, formată din Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, P. S. Episcop Vasile al Oradiei și Aurel Jivi, asistent al Institutului Teologic Universitar din Sibiu, la invitația Î. P. S. Arhiepiscop Victorin al Arhiepiscopiei ortodoxe române misionare din America, au vizitat parohiile ortodoxe române din Canada și S. U. A.

Membrii delegației au săvîrșit în ziua de 14 mai a. c., împreună cu Î. P. S. Victorin și P. S. Episcop Sotirios, al episcopiei grecești din Canada, tîrnosirea bisericii „Sf. Ioan Botezătorul" din Montreal, căreia Patriarhia Ortodoxă Română i-a dăruit o tîmplă frumoasă, sculptată și pictată în țară. La ceremonia tîrnosirii și săvîrșirii Sf. Liturghii au participat mulți credincioși din provincia Quebec, împreună cu credincioși de alte confesiuni, membri ai societății Quebec-Roumanie, primarul orașului, deputați federali și provinciali și reprezentanții ambasadei române din Canada. Cu acest prilej s-au rostit cuvîntări despre bunele raporturi dintre cele două popoare: român și canadian și despre rostul Bisericilor în înfrățirea dintre popoare și în apărarea păcii.

În timpul șederii la Montreal delegația a fost primită în audiență de primarul orașului Jean Drapeau, la Parlamentul federal de la Ottawa și la Parlamentul provinciei Quebec, bucurîndu-se de o deosebită atenție.

Societatea „Sent Jean Baptist" a invitat pe membrii delegației la un colocviu în cadrul căruia s-a făcut cunoscută țara și poporul român.

Î. P. S. Mitropolit Teoctist s-a întors în țară în ziua de 17 mai a. c. întrucît trebuia să conducă delegația Bisericii Ortodoxe Române la jubileul Patriarhiei Moscovei.

Ceilalți membri au continuat vizita mergînd la Windsor, unde sînt două parohii aparținătoare Arhiepiscopiei misionare; una condusă de preotul George Nan, originar din părțile Făgărașului, și cealaltă de arhim. Paulin Popescu. După vizitarea bisericilor, membrii delegației au fost invitați la redacția ziarului „The Windsor Starr", la Colegiul universitar anglican, unde au fost întîmpinați de profesorul Temple Kingston, prieten al poporului și Bisericii Ortodoxe Române.

Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu și Î. P. S. Victorin și-au continuat vizita în vestul Canadei la Edmonton unde au săvîrșit în ziua de 21 mai Liturghia prilejuită de hramul bisericii. Înconjurat cu bucurie de credincioșii din Edmonton și localitățile din jur, înalții ierarhi au participat la serbarea dată de tineretul român din localitate.

P. S. Episcop Vasile Coman a săvîrșit în ziua de 21 mai 1978 Sf. Liturghie la parohia părintelui vicar John Bugariu Lensing-Chicago. Cu acest prilej din încredințarea Î. P. S. Arhiepiscop Victorin a hirotonit întru diacon pe teologul Ion Ioniță și hirotesit întru iconom pe pr. Radu Traian din Cleveland.

Pe lîngă membrii parohiei au participat la biserică și la masa festivă profesorul V. Bruce, care ne-a vizitat de mai multe ori țara.

În cadrul agapei, corul copiilor români au delectat asistența cu cîntece populare și patriotice. A fost o mare desfătare să auzi la o așa de mare depărtare cîntecul „Vine, vine primăvara" din glasul îngeresc al copiilor.

În ultima săptămînă membrii delegației au vizitat pe conducătorii bisericești și culturali din Cleveland și Detroit. Au avut convorbiri cu Președintele „Ligii" și „Uniunii", Dl. John Coman și cu multe familii de români care muncesc cu hărnicie și se bucură de cinste în aceste țări.

În ziua de 28 mai a. c. Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu, Î. P. S. Arhiepiscop Victorin și P. S. Episcop Vasile Coman, înconjurat de soborul preoților în frunte cu arhim. Dr. Vasile Vasilache și diaconii Casian Bighescu, Plantus și Ion Ioniță au săvîrșit Sf. Liturghie în biserica „Sf. Treime" din Detroit.

Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu a transmis binecuvîntările Prea Fericitului Patriarh Iustin, mulțumind Î. P. S. Arhiepiscop Victorin pentru primirea călduroasă făcută delegației Patriarhiei Ortodoxe Române.

Pretutindeni s-a transmis credincioșilor ortodocși români din Canada și S. U. A. salutul frățesc al celor din Țara-mamă.

Pretutindeni membrii delegației au fost primiți cu căldură. Dragostea de Țara-mamă și de legea străbună s-au ridicat la dimensiuni puternice și binefăcătoare.

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Victorin a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, pentru binecuvîntări, pentru frumoasa tîmplă executată în lemn din România și pentru darurile trimise.

Cimitirul de la Brateiu

(Urmare din pag. 1)

incinerarea, folosită și de creștinii din imperiul roman în primele două-trei veacuri. Abia în secolul III și IV a început a se răspîndi înhumarea, iar Biserica a interzis incinerarea abia în secolul al VIII-lea, prin Sinodul de la Paderbon (785).

Cimitirele de la Brateiu constituie astfel un izvor important în dovedirea existenței și culturii populației autohtone din epoca migrațiunii popoarelor.

„Cultura Brateiu, a cărei primă perioadă cuprinde secolele IV—VI, trebuie înțeleasă ca manifestare a vieții rurale, corespunzătoare cu cea dezvoltată în imperiu în acest timp".

Se cunosc trei etape în dezvoltarea vieții și culturii daco-romane, după retragerea trupelor și administrației din nordul Dunării de către Aurelian (271).

Prima etapă, numită Brateiu, cuprinde secolele IV—VI; a doua etapă Ipotești-Cîndești, sec. VI—VII, și a trei Dridu, care cuprinde secolele VIII—XI.

Obiectele descoperite în cimitirul 2 de la Brateiu datează de la începutul culturii Dridu.

El aparținea populației românești din sec. VII—VIII, avînd unele elemente înainte de perioada asimilării slavilor. Era tocmai epoca în care apar mărturiile scriitorilor bizantini, care, vorbind despre atacurile avarilor împotriva imperiului, fac amintire de cuvintele folosite de populație: „torna, torna fratre". „Dacă pînă în anul 271 în Dacia romanitatea avea un caracter urban, după această dată asistăm la crearea unei culturi romane cu caracter rural în totalitatea teritoriului cuprins de vechea Dacie" (p. 133).

Cercetările arheologice mai noi de pe întreg cuprinsul țării ca și cele de la Brateiu scot la iveală dovezi însemnate privind procesul de naștere și dezvoltare a poporului român în primul mileniu în spațiul carpato-dunărean și infirmă părerile celor ce susțin că, prin retragerea trupelor și administrației romane din nordul Dunării, Dacia a rămas un teritoriu pustiu și nelocuit.

Cimitirul de la Brateiu ne oferă dovezi puternice despre caracterul culturii romanice în această perioadă, chiar în centrul Daciei. Graiul pămîntului, din adîncuri și pe o arie tot mai întinsă, dă mărturii tot mai elocvente despre adevărații lui stăpîni, care l-au lucrat cu sudoarea frunții lor și au pecetluit dreptul asupra lui cu sîngele atîtor eroi.

Cîte alte cimitire de pe întreg cuprinsul țării dau astfel de mărturii și sînt adevărate monumente istorice!

Este de datoria slujitorilor altarului, a generațiilor de azi, de a le îngriji, de a valorifica mărturia lor în conștiința tuturor și de a păstra cultul celor ce-și dorm somnul sub glia sau lespedea lor.

Din aceste morminte răsar nu numai florile recunoștinței ci și temeiul istoric al existenței neîntrerupte a poporului român pe aceste meleaguri, temei și adevăr care nu poate fi îngropat sau dat uitării.

Părintele VASILE

DECALOGUL

Porunca a cincea

A cincea poruncă este: *„Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie ție bine și să trăiești ani mulți pe pămînt"* (Ieșire 20, 12).

Două lucruri condiționează dezvoltarea morală normală a credinciosului: comuniunea cu Dumnezeu și comuniunea cu semenii.

Comuniunea cu Dumnezeu îl pune pe credincios în situația de a-și da seama că ține de menirea lui să năzuie mereu spre desăvîrșire; iar comuniunea cu ceilalți oameni, cu semenii, îi asigură mediul în cadrul căruia el e chemat să lucreze pentru înaintarea spre desăvîrșire. Numai în legătură cu Dumnezeu și cu semenii credinciosul poate deveni și se poate afirma ca om deplin.

Dintre semeni, cei mai apropiați sînt părinții. E rînduială de sus să venim pe lume în sînul unei familii și să creștem sub privirile și purtarea ei de grijă. După Dumnezeu, părinții sînt cei mai mari binevoitori și binefăcători ai noștri.

Ține de firea lucrurilor ca față de părinți să ne comportăm cu cea mai aleasă cinstire. Dar pentru că uneori se întîmplă ca datoria cinstirii părinților să fie neglijată ori călcată în picioare, vine porunca a cincea care, cu autoritate mare, ne cere să fim cu cea mai mare grijă întru împlinirea ei.

Dar ce înseamnă cinstirea părinților?

Înseamnă mai întîi a le arăta iubirea noastră caldă, duioasă, statornică. Înseamnă preocuparea de a nu ne izola de ei; de a nu ne închide în egoism, indiferență și răceală; de a nu fi atenți față de ei direct doar prin cîte un gest răsleț, săvîrșit și acesta în grabă, la cîte o zi mare. A ne purta cu cinstire față de părinți înseamnă a păstra mereu legătura cu ei, a fi mereu cu cugetul și inima deschise față de cuvîntul, îndemnul și învățătura pe care ni le adresează. Și chiar față de dojana, mustrarea, certarea lor, bineștiind că, chiar și cînd ne sancționează, părinții nu urmăresc altceva decît binele nostru. Cinstirea părinților înseamnă mai departe o atitudine respectuoasă față de ei.

Oricît de strînse și intime ar fi legăturile dintre copii și părinți, e necesar să nu se uite că aceștia din urmă îi depășesc pe cei dintîi, le sînt superiori nu numai ca vîrstă, dar și ca înțelepciune, experiență de viață, îndemînări practice. Or, față de ceea ce e superior se cade să te porți cît mai respectuos.

În alcătuirea respectuoasă față de părinți intră și obligația de a nu vorbi urît despre ei, de a nu-i calomnia și defăima, de a le recunoaște meritele reale, de a le lua apărarea cînd sînt jigniți sau înjosiți.

O altă mare datorie a copiilor față de părinți este aceea de a-i ajuta. De a-i ajuta la muncă și de a-i ajuta cu cele necesare traiului atunci cînd ajung de nu se mai pot îngriji pe ei înșiși. Scriptura zice să ne arătăm cinstirea față de părinți nu numai cu vorba dar și cu fapta, cu ajutor efectiv (Is. Sir. 3, 8). Și chiar de li s-ar împuțina mintea să nu-i îndepărtăm de lîngă noi, să nu-i disprețuim, să nu ne lăsăm cuprinși de dezgust față de slăbiciunile lor (Is. Sir. 3, 12—13, 16).

În familiile credincioase fiilor le revine și obligația de a se ruga pentru părinți, și anume de a se ruga pentru ei nu numai cît timp aceștia sînt în viață, dar și după trecerea lor la cele veșnice.

Se cuvine să luăm aminte că cinstirea pe care părinții o pretind de la copii trebuie să fie meritată. Adică să fie ca un răspuns la ceea ce părinții fac și sînt datori să facă pentru copii.

Care sînt datoriile părinților față de copii? Ele sînt cunoscute dar nu e niciodată de prisos să fie repetate. Iată-le: Să poarte grijă de dezvoltarea trupească sănătoasă a copiilor, asigurîndu-le hrană, îmbrăcăminte, adăpost.

Să fie cu mare atenție la dezvoltarea lor sufletească, la cultivarea minții și a inimii lor.

Să nu neglijeze a le forma deprinderi de viață și de muncă, insuflîndu-le convingerea că în Patria noastră nu există alt drept la viață decît cel cîștigat prin muncă.

În legătură cu pregătirea copiilor pentru muncă, e necesar ca părinții să-și trimită copiii la școli potrivite cu aptitudinile lor. Credincioșilor le revine și datoria de a da ascultare poruncii Sf. Pavel, care zice: „Părinți, nu urgisiți pe fiii voștri... ci-i creșteți pe ei întru învățătura și certarea Domnului" (Efes. 6, 4).

Toate aceste obligații ale părinților față de copii se cade să fie pătrunse de cea mai adîncă și dreaptă iubire și să fie însoțite mereu de pilda proprie exemplară. Pilda proprie, directă, dovedește copiilor că ceea ce părinții le cer e cu putință să fie înfăptuit întocmai. Iar dragostea adîncă și dreaptă îi pune pe părinți în condiția de a nu se lăsa descurajați de nici un obstacol în împlinirea augustei lor misiuni de a face din copiii lor vrednici slujitori ai lui Dumnezeu și ai Patriei.

D. Belu

130 de ani de la revoluția din 1848 în țările române

(Urmare din pag. 1)

regim. Înăbușirea revoluției a adus o serie de prigoane împotriva conducătorilor și adepților ei. Mulți au fost exilați peste graniță, alții arestați. Între ei pomenim pe preotul Radu Șapcă, exilat la Muntele Athos, apoi la Brusa, în Tunei, de unde s-a reîntors abia în 1856, iar arhimandritul Iosafat Snagoveanu a trăit pentru restul vieții la Paris, unde a întemeiat o capelă românească.

În Transilvania, revoluția românilor n-a urmărit numai satisfacerea unor revendicări sociale, ci și unele naționale. Izbucnind revoluția în Ungaria, ea s-a proclamat independentă de imperiul austriac al Habsburgilor, hotărînd însă alipirea Transilvaniei la statul maghiar. Se înțelege că românii transilvăneni nu puteau să accepte acest lucru, mai ales că fruntașii revoluției refuzau să acorde românilor drepturi egale cu ale celorlalte naționalități din Transilvania. De aceea, la 12/24 martie 1848 Simion Bărnuțiu a redactat la Sibiu o proclamație către români (multiplicată și de teologii de aici), prin care erau chemați să se ridice la luptă pentru recunoașterea lor ca națiune politică și pentru desființarea iobăgiei. La 18/30 aprilie 1848, la Duminica Tomii, s-a ținut o primă adunare politică a românilor transilvăneni, pe Cîmpia Libertății de la Blaj, cînd s-a hotărît convocarea unei mari adunări populare românești. În zilele următoare s-a convocat o ședință a conducătorilor români la Sibiu, care a redactat un proiect de program revoluționar întocmit de Simion Bărnuțiu. În ziua de 2/14 mai a avut loc o adunare a conducătorilor revoluției, în catedrala din Blaj, cînd Bărnuțiu a rostit un impresionant discurs, în care expunea revendicările românești și s-a fixat programul revoluției. Marea adunare națională a românilor a avut loc tot pe Cîmpia Libertății de la Blaj, în zilele de 3/15—4/16 mai, fiind condusă de episcopii Andrei Șaguna și Ioan Lemeni, la care au participat 40.000 de români, majoritatea țărani. S-a adoptat acum *Petițiunea națională* în 16 puncte, în care se fixa programul social-politic al revoluției, dreptul românilor de a fi reprezentați în dietă, dreptul de a folosi limba română în administrație și legislație, desființarea iobăgiei, libertatea cuvîntului și a presei, înarmarea poporului și înființarea gărzii naționale, învățămînt în limba română, constituirea unei singure mitropolii pentru toți credincioșii români ș. a. S-a ales apoi o delegație de 30 de membri, în frunte cu Andrei Șaguna, din care făceau parte și alți preoți, care să prezinte Curții din Viena hotărîrile și doleanțele națiunii române din Transilvania. Tot în cursul lunii mai, apoi în iunie 1848, s-au ținut la Lugoj două adunări ale românilor bănățeni, care au formulat un program asemănător cu al celor de la Blaj.

Conducătorii revoluției maghiare n-au ținut seamă însă de voința exprimată de poporul român pe Cîmpia Libertății. Dimpotrivă, Dieta de la Cluj, formată mai ales din reprezentanții nobilimii, a votat anexarea Transilvaniei la Ungaria. Din această pricină, la care se adăuga și asuprirea românilor de către marii moșieri, a fost necesară formarea unei oști populare românești. Între 2/14 și 16/28 septembrie 1848 s-a ținut a treia adunare națională de la Blaj, la care au participat aproximativ 60.000 de țărani români înarmați. A început acum formarea unei oști populare sub conducerea lui Avram Iancu, Axente Sever, Ion Buteanu și a altora.

Această oaste a apărat cu eroism Munții Apuseni împotriva trupelor trimise de nobilimea maghiară, trupe care au pus stăpînire pe restul Transilvaniei. Au avut loc lupte în părțile Abrudului, în care românii au dat dovadă de mult eroism. În această oaste țărănească au luptat și mulți preoți, unii din ei avînd roluri de prefecți, tribuni, centurioni și decurioni, ca Simion Balint din Roșia Montană, Simion Groza din Rovina, Nicolae Vlăduțiu din Bogata de Mureș, Simion Prodan din Măgina și alții. Mulți dintre ei au suferit chinuri, bătăi și chiar moartea în cursul acestor încleștări, ca Iosif Cazan din Mesteacăn, Mihai Oprișa din Țebea, Vasile Moraru din Bicalatu, pastorul luteran Stephan Ludwig Roth, un prieten al poporului român etc. În restul Transilvaniei, unde nu au avut loc lupte, totuși mulți preoți au fost uciși din porunca nemeșilor, vreo 40 de biserici românești au fost distruse, multe altele jefuite. Luptele au încetat în august 1849, cînd revoluționarii maghiari au fost înfrînți de trupele habsburgice și țariste care au intrat în Transilvania.

Revoluția din 1848 a avut un rol însemnat în întărirea conștiinței de unitate națională, ideea unirii celor trei țări fiind mereu prezentă în conștiința poporului și în concepția revoluționarilor. Astfel patrioții transilvăneni au lucrat împreună cu cei din Țara Românească la Paris pentru pregătirea revoluției, la adunarea de la Blaj din 3/15 mai au participat și patrioți moldoveni și munteni, ca Alecu Russo, G. Sion, Costache Negri, Vasile Alecsandri, Dimitrie Brătianu, iar Nicolae Bălcescu și Ion Ghica au susținut cu tărie drepturile românilor transilvăneni. În afară de acestea în gazetele bucureștene *Pruncul român* și *Poporul suveran* se publicau articole care cereau ca „toată națiia română să alcătuiască un stat, un singur popor de frați", iar țăranii transilvăneni prezenți la adunarea națională de pe Cîmpia Libertății strigau: „Noi vrem să ne unim cu țara", deci cu Muntenia și Moldova. În acest fel, revoluția românilor a exprimat hotărît voința muntenilor, moldovenilor și transilvănenilor de-a făuri unirea națională în cadrul granițelor aceluiași stat.

Deși revoluțiile din cele trei țări românești nu și-au putut duce la îndeplinire programul preconizat, totuși ele reprezintă un moment de seamă în istoria poporului român. Ele au deschis drumul revendicărilor social-politice de mai tîrziu, dar în același timp au pregătit conștiințele pentru unirea din 1859, pentru războiul de Independență din 1877 și pentru marele act al unirii de la 1 Decembrie 1918.

Prof. *M. Păcurariu*

Stîlpii funerari și troițele din lemn

— Semnificații istorice, folclorice, și valori artistice —

Arta tradițională a lucrărilor în lemn cuprinde cel mai larg repertoriu de creație, în toate acestea fiind prezente semnificații milenare înscrise cu alfabetul ciopliturilor și crestăturilor, născute din dorința omului de a cunoaște lumea înconjurătoare și universul, precum și de a comunica cu acesta chiar și după moartea de care străbunii noștri geto-daci nu vroiau să știe, crezîndu-se nemuritori (cum scrie Herodot).

În orice caz, prin moștenirea ce ne-au lăsat-o și în arta lemnului, ei sînt cu adevărat nemuritori, chiar și atunci cînd este vorba de stîlpi funerari și de troițe. Tocmai de aceea, aceste „documente" scrise cu securea și cu dalta, fac parte din patrimoniul istoric-cultural național.

Într-adevăr, pînă în timpul nostru, se pot întîlni în satele de munte sau din preajma munților, în special în sudul Transilvaniei și nordul Olteniei — acolo unde Vasile Pârvan, autorul celebrei opere „Getica" și unde Constantin Daicoviciu cu „Dacia" lui localizau vatra principală a dacilor — stîlpi funerari sculptați în lemn de stejar, care străjuiesc mormintele nu numai în cimitire, ci chiar în grădinile gospodăriilor, ori pe plaiuri ce urcă șerpuind crestele, pe locul unde s-a întrerupt firul vieții de om.

Stîlpii-coloane nu sînt doar semne de mormînt, ci reprezintă, prin forma și prin motivele sculptate, deci prin simboluri transmise din generație în generație, tocmai o dovadă a permanenței și a vieții nestinse a poporului român.

Aceste semne, durate în lemnul care, din păcate, nu rezistă prea mult intemperiilor sau agenților fizici și chimici de tot felul, dar care se transmit ca și folclorul, vin din adîncurile istoriei și reprezintă adeseori practici și credințe arhaice precreștine (așa cum o dovedesc studiile publicate de Petru Comarnescu, Mircea Eliade și Ionel Jianu, într-o lucrare apărută la Paris în 1967, intitulată „Témoignages sur Brâncuși", studii care atestă puternicele rădăcini ale operei acestui genial artist, legat profund de spiritualitatea românească; am putea cita aici și lucrarea mai recentă despre „Coloana cerului" a lui Romulus Vulcănescu).

Mișcarea spre înălțime sugerată ritmic prin șiruri de romburi adînc sculptate și alternate, adeseori cu motivul de trepte sau „scărițe", precum și cu alte motive geometrice puternic stilizate, este caracteristică pentru concepția despre lume și viață a poporului român, a cărui istorie cu suișuri și coborîșuri, dar cu mers mereu înainte, a însemnat totuși neîncetată aspirație spre înălțimi.

Stîlpi de mormînt se întîlnesc încă relativ frecvent mai ales în așezările din zona Orăștiei, pe Valea Pianului și Valea Sebeșului (căreia Mihail Sadoveanu i-a spus, după vorba unui bătrîn, Valea Frumoasei). Mai cu seamă la Cugir, Șugag, Loman, pînă la Jina, Poiana, Rod și Orlat, către Sibiu, unele cimitire se înfățișează ca niște expoziții în aer liber, cu stîlpi funerari de diferite mărimi, adeseori grupați cîte doi, pînă la cinci la capătul unui mușuroi de mormînt, sub glia căruia s-au adunat generații din aceleași familii, stîlpii mai vechi devenind, an de an, tot mai scunzi, absorbiți parcă de pămînt.

Se ridicau, de obicei, deasupra mormintelor de feciori și bărbați tineri necăsătoriți, fiind o expresie — prin stîlpul așezat vertical — a forței bărbatului în cea mai deplină etapă a evoluției sale. De fapt, simbolul puterii, tradus prin această monumentală reprezentare a verticalei, se întîlnește în mai multe culturi vechi, legat fiind de unele credințe și obiceiuri.

Unii din acești stîlpi poartă deasupra lor o „pasăre a sufletului", cioplită cu stîngăcie și emoționantă naivitate, cu aripile întinse, imagine a păsării sacre, menită să poarte sufletul pe lumea cealaltă, în paradis sau în infern. Motivul de pasăre îl întîlnim, de altfel, în vechi credințe și obiceiuri ale altor popoare. Dacă e să ne referim la timpurile mai noi, nu putem să nu menționăm că atît „coloana" lui Brâncuși de la Tg. Jiu, cît și „măiestrele" lui cioplite și cizelate în cele mai diferite materiale și reducînd totul la liniile esențiale, își trag seva și purced organic din cultura și arta populară românească.

Sînt desigur și alte forme sau elemente simbolice și decorative (troițe, rugi și lemne), în toate zonele etnografice, în Țara Hațegului, în Maramureș și în Țara Oașului, în Bucovina și Țara Vrancei, în Muntenia și Țara Loviștei pe Olt, ca să nu mai vorbim de Gorj și Munții Apuseni, pretutindeni unde s-a zămislit și unde viețuiește neîntrerupt poporul român, în șesurile roditoare sau cățărat pe munți (cum spunea scriitorul latin Florus).

Uneori stejarul cioplit ca o blană lată poartă înscris central motivul soarelui, sub forma unei rozete, așa cum se întîlnește, de pildă, în cimitirul de la Mateiaș, pe Tîrnava Mare. Alături de stîlpi și de troițe din lemn, obiceiul atît de răspîndit de a pune patru brazi înalți în cele patru colțuri ale mormîntului celor ce mor tineri, cu un întreg ritual în care se amestecă străvechi tradiții cu credințe mai noi, se înscrie în același capitol mare al continuității și legăturii profunde a poporului român cu acest pămînt, cu natura și cu lumea înconjurătoare, pe care le-a tălmăcit în limbajul folclorului și a obiceiurilor, cu același talent cu care le-a figurat plastic în arta populară, a cărei cunoaștere și cultivare constituie pentru orice român astăzi o sfîntă datorie patriotică.

Dr. *Cornel Irimie — Marcela Necula*

I N F O R M A Ţ I I

● Pe lîngă participarea la unele conferinţe de orientare a preoţilor, în a doua jumătate a lunii mai 1978 Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a vizitat o seamă de parohii din jud. Sibiu, între care Turnu Roşu, unde există o biserică voievodală, ridicată de Matei Basarab care, în acest an, a împlinit 325 ani de existenţă, Sebeşul de Jos şi Sebeşul de Sus, parohii cu vechi şi sănătoase tradiţii spirituale, Daia, Roşia, Cornăţel, Fofeldea, unde există o biserică-monument istoric, cu valoroasă pictură murală, în curs de restaurare, ş. a.

Pe de-a rîndul Înalt Prea Sfinţia Sa a dat preoţilor şi organelor parohiale îndrumări practice, pentru lucrarea bisericească şi obştească.

● În Telegraful Român, nr. 17—20/1977, a apărut semnată de prof. univ. Dr. Virgil Cîndea, prezentarea romanului „Mesure d'une Ombre" al d-lui Paul Lahovary.

În editura „La Pensée Universelle" din Paris a apărut a doua ediţie, revizuită a acestei lucrări, în care personajul principal îl constituie domnitorul muntean Vlad Ţepeş.

● Din încredinţarea Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Nicolae al Banatului, în zilele de 1 şi 2 martie a. c. Prea Sfinţitul Episcop-vicar Timotei Lugojanul împreună cu P. C. prot. Constantin Comşulea, consilier administrativ-cultural, au făcut o vizită la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, întreţinîndu-se îndeaproape, în parte sau la un loc, cu toţi studenţii aparţinători Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului. S-au analizat cu seriozitate situaţiile la învăţătură şi purtare, posibilitatea satisfacerii unor exigenţe sau doleanţe privind programul şcolii, proiectele de viitor legate de îmbrăţişarea misiunii preoţeşti şi alte probleme ce preocupă pe tinerii care s-au decis să devină slujitori ai altarelor.

Vizita s-a înscris pe linia preocupării pentru formarea viitorilor slujitori ai altarelor, pe care o manifestă constant Conducerea Centrului mitropolitan din Timişoara.

● Preocupaţi constant de viaţa şi activitatea Seminarului teologic din Caransebeş, Ierarhii care îl patronează cercetează cu toate prilejurile şcoala, interesîndu-se de bunul ei mers. Astfel a fost vizita Prea Sfinţitului Episcop Vasile al Oradiei care, la rugăciunea de seară din 9 martie 1978, a rostit în prezenţa profesorilor şi elevilor o meditaţie, punînd la sufletul ascultătorilor necesitatea desăvîrşirii duhovniceşti şi formele prin care preotul trebuie să împlinească mesajul evanghelic al slujirii credincioşilor. A doua zi, în sala festivă a Seminarului, Prea Sfinţia Sa a ţinut o prelegere referitoare la contribuţia clerului şi lupta poporului din Bihor pentru înfăptuirea măreţului act al Unirii de la 1918.

● La 16 martie 1978, Seminarul a primit vizita Prea Sfinţitului Episcop Visarion al Aradului care, în prezenţa profesorilor şi elevilor şcolii, a ţinut o meditaţie referitoare la Sf. Taină a Spovedaniei, ca mijloc eficient al renaşterii duhovniceşti şi ca posibilitate de edificare sufletească în vederea conturării personalităţii religios-morale a viitorilor preoţi.

● Credincioşii ortodocşi români din Sîngiorz-Băi au sărbătorit Duminică, 14 mai 1978, un secol de la zidirea bisericii parohiale. A participat Î. P. S. Arhiepiscop Teofil Herineanu al Vadului, Feleacului şi Clujului, care a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi. Înalt Prea Sfinţia Sa a rostit un cuvînt de învăţătură şi a binecuvîntat străduinţele preoţilor şi credincioşilor ortodocşi care au dovedit că ştiu să împletească armonios datoriile lor faţă de Biserica strămoşească şi faţă de Patrie.

● După ce a doua zi de Paşti, a săvîrşit Sf. Liturghie în oraşul Beiuş, P. S. Episcop Vasile al Oradiei — la data de 2 mai 1978, a treia zi de Sf. Paşti — a oficiat slujba de sfinţire a bisericii din filia Coleşti, aparţinătoare de parohia Cîmp, prot. Beiuş, zidită, pictată şi zugrăvită între anii 1976—1978, din jertfelnicia credincioşilor, sub păstorirea tînărului preot Ioan Biţă.

● La 7 mai 1978, de Duminica Tomii, Prea Sfinţia Sa a săvîrşit slujba de binecuvîntare a lucrărilor de înnoire a bisericii din parohia Aghireş, prot. Zalău, împodobită în anii 1976—1977 cu o frumoasă pictură în stil neobizantin, în tempera grasă, din contribuţia credincioşilor, sub păstorirea tînărului preot Mircea Gîlgău.

*

● În seara zilei de 14 mai, P. S. Episcop Emilian, înconjurat de un sobor de preoţi, a oficiat Vecernia în parohia Zau de Cîmpie, protopopiatul Luduş, urmată de sfinţirea locului pentru noua casă parohială. Pr. paroh Ion Oltean a prezentat o scurtă dare de seamă asupra lucrărilor din parohie.

● Luni, 15 mai 1978, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în biserica de piatră din Tg. Mureş, hirotonind întru preot pe diac. Vasile Şopterean pe seama parohiei Berghia, prot. Tg. Mureş. La sfîrşitul Sf. Liturghii a fost hirotesit întru iconom pr. Romulus Todea de la Săcalul de Pădure, protopopiatul Reghin, pentru vrednicia dovedită în buna chivernisire a obiectelor vechi bisericeşti într-un muzeu parohial.

● În ziua de 16 mai a. c. P. S. Episcop Emilian în drum spre protopopiatul Reghin a făcut o vizită pastorală în parohia Sîngeorgiu de Mureş, dînd îndrumări pentru împodobirea şi întreţinerea locaşului de cult.

În aceeaşi zi s-a oprit la biserica de lemn din parohia Glodeni care a fost reparată în ultimii ani.

● Mergînd în sus, pe valea Mureşului, P. S. Episcop Emilian a ajuns la ctitoria patriarhului Miron, Mănăstirea „Sf. Ilie" d'n Topliţa. Aici P. S. Sa a primit pe Dl. Constantin Radu, consilier eparhial al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din America şi Canada, domiciliat în Winndsorn, Ontario-Canada care, împreună cu soţia se afla într-o vizită în ţara noastră, la invitaţia Asociaţiei România.

● De la Mănăstirea Topliţa P. S. Episcop Emilian, însoţit de oaspeţi, a poposit la parohia Săcalu de Pădure, prot. Reghin. Aici a fost vizitat muzeul parohial amenajat într-o casă veche de P. C. pr. Romulus Todea, cu unele obiecte descoperite pe plan local.

Oaspeţii din Canada însoţiţi de P. C. pr. Petru Pleşa au plecat apoi la Alba Iulia, unde au vizitat Catedrala episcopală, Catedrala romano-catolică, Muzeul Unirii, Sala Unirii. Au rămas plăcut impresionaţi de primirea pe care le-a făcut-o P. S. Episcop Emilian. Au plecat spre Braşov cu dorinţa de a reveni pe meleagurile patriei noastre.

● A intrat în tradiţie ca în fiecare an la 21 mai P. S. Episcop Emilian să urce la schitul Afteia pentru prăznuirea hramului Sf. Împăraţi Constantin şi Elena. În ajun, s-a făcut îndătinata priveghere.

A doua zi P. S. Episcop Emilian a slujit Sf. Liturghie, înconjurat de un sobor de preoţi, împărtăşind harul preoţiei şi diaconiei la doi tineri.

● În ziua de 24 mai a. c. a sosit în vizită la Episcopia Ortodoxă Alba Iulia, ca invitat al Asociaţiei România, dl. Dr. Silviu Dan din Israel. A fost primit de P. S. Episcop Emilian. Oaspetele a vizitat catedrala ortodoxă, catedrala romano-catolică, muzeul şi sala unirii, biblioteca Bathyaneum, plecînd cu impresii plăcute.

● În ziua de 28 mai, P. S. Episcop Emilian a împlinit o dorinţă mai veche a preotului şi credincioşilor din parohia Cricău de a poposi în mijlocul lor, spre a le binecuvînta străduaniile de împodobire a celor două locaşuri de cult. Astfel, a sfinţit biserica de jos cu hramul „Sf. Nicolae" şi apoi a binecuvîntat biserica din deal cu acelaşi hram. Înconjurat de un sobor de preoţi P. S. Sa a săvîrşit apoi Sf. Liturghie împărtăşind şi cu acest prilej harul preoţiei şi diaconiei la doi tineri.

● În seara zilei de 1 iunie a. c. P. S. Episcop Emilian a primit la aşezămîntul Sf. Ilie din Topliţa pe dl. Dr. Ioan Ţăranu din Montreal, Preşedintele Federaţiei Asociaţiilor Române din Canada, care, ca invitat al Asociaţiei România, a făcut o vizită în ţara noastră.

A doua zi oaspetele a fost condus la biserica nou construită din Toaca, pe valea Gurghiului, rămînînd cu impresii deosebite.

● După ce în 3 iunie a vizitat parohia Frumoasa şi Schitul Făgeţel, în ziua de 4 iunie a. c., P. S. Episcop Emilian a poposit în parohia Livezi, prot. Miercurea Ciuc, unde a săvîrşit slujba binecuvîntării locaşului de cult, urmată de Sf. Liturghie arhierească.

● În ziua de 6 iunie a. c. a avut loc la Centrul eparhial Alba Iulia o consfătuire de lucru cu preoţii hirotoniţi în anul 1977. Cu acest prilej s-a slujit Sf. Liturghie, la care a participat P. S. Sa. La sfîrşit s-a rostit o predică şi o catehezã.

A urmat apoi analiza activităţii pastorale şi cetăţeneşti a fiecărui preot.

La încheiere, P. S. Sa a dat tuturor îndrumarea de a fi receptivi la toate problemele de care se preocupă Biserica şi poporul nostru.

Acţiuni externe ale Bisericii Ortodoxe Române în perioada 1 aprilie — 1 iunie 1978

Între alte acţiuni cu caracter extern din ultimul timp ale Bisericii noastre, consemnate şi în gazeta noastră, se înscriu şi următoarele:

— Între 21—30 martie 1978, la invitaţia Bisericii Ortodoxe Române Pastorul Walter Sigrist, Preşedintele Federaţiei Bisericilor Protestante din Elveţia, a efectuat o vizită în ţara noastră.

— Între 3—6 aprilie 1978, s-au desfăşurat la Moscova, la invitaţia Bisericii Ortodoxe Ruse, lucrările sesiunii de primăvară a Comitetului de lucru al Conferinţei Creştine pentru Pace, dedicată în primul rînd adoptării ultimelor măsuri privind organizarea celei de-a V-a Adunări Generale creştine pentru Pace (Praga 22—28 iunie 1978). Din partea Bisericii Ortodoxe Române au luat parte la lucrări: Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului şi P. C. pr. Ilie Georgescu. Cu acest prilej, la solicitarea Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu, în conducerea grupei de lucru privind problemele internaţionale a fost inclus, între vicepreşedinţi, Î. P. S. Mitropolit Nestor Vornicescu.

— Între 9—15 aprilie 1978, la Clion—Elveţia, a avut loc Conferinţa pentru Dezarmare, organizată de Comisia Bisericească pentru Afaceri internaţionale din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat Mihăiţă Nicolae de la Serviciul: Relaţii externe din cadrul Sf. Patriarhii, care a subliniat necesitatea dezarmării totale, precum şi instaurarea unui climat de pace şi destindere între toate statele lumii.

— Între 10—13 aprilie 1978, la Chantilly—Franţa, a avut loc întrunirea europeană organizată de Comitetul Unit al Consiliului Romano-Catolic, de Conferinţa Episcopală Europene (C. C. E. E.) şi de Conferinţa Bisericilor Europene. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de: Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, vicar patriarhal, şi P. C. pr. prof. Ioan Bria. Cu acest prilej, delegaţia Bisericii noastre a expus punctul de vedere ortodox cu privire la problema unităţii creştine accentuîndu-se faptul că Ortodoxia militează pentru o viziune sobornicească, care îmbină unitatea cu diversitatea.

— Între 14—17 aprilie 1978, Prea Fericitul Patriarh Iustin a efectuat o vizită la Patriarhia Ecumenică de Constantinopol, în fruntea unei delegaţii alcătuită din: Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului, P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, vicar patriarhal, P. S. Episcop-vicar Adrian Botoşăneanul al Arhiepiscopiei Iaşilor, P. S. Episcop-vicar Nestor Severineanul al Arhiepiscopiei Craiovei, P. Cuv. arhim. Vasile Costin şi P. C. diac. I. Bănăţeanu.

— La invitaţia prof. Luigi Prosdocimi, Directorul Institutului de Studii Istorico-Religioase de la Universitatea Catolică Sacro Cuore din Milano—Italia, P. C. pr. prof. Ioan Rămureanu de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti a făcut o vizită în Italia, în perioada 2—12 mai 1978. Cu acest prilej P. C. Sa a ţinut două prelegeri pe teme istorico-bisericeşti. Temele prelegerilor au fost intitulate: 1. Pătrunderea creştinismului la geto-daci, geto-daco-romani, în lumina cercetărilor istorice; 2. Bisericile ortodoxe actuale. Unitatea şi spiritualitatea lor.

— Între 9—13 mai 1978, la Sofia—Bulgaria, au avut loc serbările celei de-a 25-a aniversări a reînfiinţării Scaunului Patriarhal al Bulgariei. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat o delegaţie compusă din Î. P. S. Mitropolit Nestor Vornicescu al Olteniei, P. S. Episcop-vicar Roman Ialomiţeanul, vicarul Arhiepiscopiei Bucureştilor, şi P. S. Episcop Epifanie Tomitanul, vicarul Arhiepiscopiei Tomisului şi Dunării de Jos.

Viorel Caloianu

† Prot. stavr. prof. VICTOR IENCIU

În ziua de 23 februarie 1978 a trecut la cele veşnice preotul profesor Victor Ienciu din Cluj-Napoca.

Adormitul în Domnul s-a născut în 31 iulie 1915, în satul Cozla, judeţul Sălaj. După terminarea studiilor liceale, s-a înscris la Academia Teologică din Cluj, pe care a terminat-o înainte de izbucnirea celui de-al doilea război mondial. În timpul stăpînirii horthyste din Nordul Transilvaniei a ocupat diferite funcţii la liceul „P. Maior" din oraşul Gherla.

Între anii 1944 şi 1948 a funcţionat în calitate de catehet şi profesor, desfăşurînd o rodnică activitate şi pe teren social.

A fost unul dintre cei dintîi preoţi uniţi care şi-au dat seama de necesitatea revenirii fraţilor uniţi cu Roma în sînul Bisericii Ortodoxe-mame, de aceea a făcut parte din cei 36 protopopi şi preoţi care au semnat în luna octombrie 1948 istoricul act al revenirii.

După înfiinţarea Institutului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca a funcţionat aici ca profesor suplinitor la catedra de drept bisericesc pînă în anul 1952, iar de aici înainte la Şcoala de Cîntăreţi Bisericeşti şi Seminarul Teologic, pînă la data pensionării (1976).

Pentru meritele deosebite pe care le-a avut la înfăptuirea şi consolidarea istoricului act al unificării bisericeşti a românilor din Transilvania, în luna octombrie 1958 a fost ridicat la treapta de protoiereu stavrofor.

Preotul profesor Victor Ienciu a fost un slujitor de vocaţie în toate funcţiile pe care le-a îndeplinit. Cu un deosebit tact pedagogic, a ştiut să se apropie de elevi, reuşind să-i facă a îndrăgi atît materia pe care o preda, cît şi pe profesorul lor. Cu temperamentul său vulcanic, profesorul Victor Ienciu a antrenat în muncă pe toţi cei ce se găseau în jurul lui. Cu firea lui deschisă şi optimistă, a reuşit să-şi cîştige numeroşi prieteni, fiind un suflet sincer, ales şi devotat cauzelor mari.

Trecut la cele veşnice în al 63-lea an al vieţii, preotul profesor Victor Ienciu lasă regrete unanime nu numai în cercul celor apropiaţi şi dragi ai lui, ci şi în mijlocul prietenilor şi al celor ce l-au cunoscut.

Slujba înmormîntării s-a oficiat în capela cimitirului central din Cluj-Napoca, de către un sobor de preoţi în frunte cu P. C. prot. Traian Man, în prezenţa profesorilor şi elevilor Seminarului teologic şi a unei alese asistenţe. Au rostit cuvîntări P. C. prot. Traian Man, P. C. Diacon Ioan Brie, directorul Seminarului Teologic din Cluj-Napoca şi un delegat al elevilor seminarişti. Rămăşiţele pămînteşti ale defunctului au fost depuse spre veşnică odihnă în cimitirul central din Cluj-Napoca.

Dumnezeu să-i facă parte de odihna aleşilor Săi, iar amintirea să-i fie binecuvîntată.

I. Z.

REDACŢIA: Secţia culturală a Consiliului Arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 126 Sibiu, 15 iulie 1978 Nr. 27—28

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ABONAMENTUL:
Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

Credinţa noastră

7. Biserica Ortodoxă Română (V)

După luminoasa figură a lui Antim Ivireanul, în Ţara Românească şi în Moldova a urmat o epocă neguroasă, dominată de frămîntări şi lupte pentru domnie. Este epoca fanariotă, cînd domnii din cele două ţări sînt numiţi de otomani, recrutaţi din cartierul Constantinopolului numit Fanar. Ţelul acestor domni era îmbogăţirea personală, fiind lipsiţi de dragoste de ţară. În această perioadă au pătruns în cele două ţări româneşti numeroşi fanarioţi, care îndeplineau diferite funcţii la cancelariile domneşti. De asemenea unele mănăstiri au fost populate cu călugări fanarioţi, avînd în frunte egumeni fanarioţi.

Unii dintre ei au contribuit la propăşirea poporului român pe care-l păstoreau. Aşa a fost Neofit Cretanul care a încercat să înlăture vechile nedreptăţi sociale ce se făceau ţăranilor. El a arătat o grijă deosebită şcolilor, a tipărit cărţi, a înfiinţat o şcoală cu cheltuială proprie pe moşia Mitropoliei.

Mitropolitul Grigorie de la Colţea, român de origine, a tipărit cărţi, s-a îngrijit de şcoli, a adus moaştele Sf. Dimitrie Basarabov şi le-a aşezat la Bucureşti. A primit titlul de „locţiitor al scaunului de Cezareia Capadochiei", care îl situa pe locul al doilea la sinodul patriarhal din Constantinopol. Acest titlu s-a păstrat pînă azi.

Un rol deosebit îl are Episcopia Rîmnicului după ce Oltenia rămîne sub stăpînire austriacă, între anii 1718—1739. Această episcopie a avut pentru un timp şi cîrmuirea credincioşilor ortodocşi din Braşov şi Ţara Bîrsei. Episcopul Damaschin desfăşoară o bogată activitate cărturărească, tălmăcind în româneşte cărţile de slujbă, pe care le-a tipărit la tipografia înfiinţată de el la Rîmnic. Un alt episcop mai însemnat, Climent, ctitor de locaşuri sfinte a tipărit cărţi, urmînd exemplul înaintaşului său.

Cel mai de seamă episcop al Rîmnicului a fost Chesarie la sfîrşitul secolului al XVIII-lea. A refăcut tipografia de la Rîmnic cu materiale aduse din Sibiu. A tipărit mai multe cărţi. Lucrarea de căpetenie cuprinde Mineele pe lunile octombrie-martie, pentru prima dată tipărite în româneşte între anii 1776—1780. Chesarie a cultivat limba română şi a dat o nouă tălmăcire în graiul viu înţeles de toţi. Acest fapt a contribuit la răspîndirea Mineelor pe întreg teritoriul locuit de români. În prefeţele acestor şase Minee stăruia asupra originii romane a neamului românesc.

În Moldova în această neguroasă şi zbuciumată epocă se remarcă figura mitropolitului Iacob Putneanu de origine română. A desfăşurat o bogată activitate cărturărească, culturală, socială, politică şi gospodărească. A impus limba română în şcoală şi Biserică, orientînd-o spre dezvoltarea limbii şi culturii naţionale. A tipărit şi tradus multe cărţi. Voind să apere drepturile ţăranilor asupriţi a ajuns în conflict cu domnitorii fanarioţi şi a fost nevoit să se retragă din scaun la mănăstirea Putna. Un alt mitropolit vrednic a fost Iacob Stamati originar din Transilvania. A tipărit cărţi, a ajutat pe copiii săraci, orfani, şi văduve. A înzestrat mitropolia cu odoare. Viaţa mănăstirească a fost înviorată de mitropolitul Iacob Putneanul, care a înfiinţat o şcoală superioară la Putna, avînd în frunte pe arhimandritul Vartolomeu Măzăreanul. Acesta a tradus multe cărţi în limba română din rusește şi grecește. Aceste două personalităţi au determinat un adevărat curent cultural în mănăstirea Putna prin mulţimea traducerilor făcute în acest timp de diferiţi călugări. Un alt reformator al vieţii mănăstireşti, însă pe un plan mai mare a fost starețul Paisie. Acesta a reorganizat trei mănăstiri: Dragomirna, Secu şi Neamţu, impunînd noi rînduieli călugăreşti care au avut un efect binefăcător asupra vieţii altor mănăstiri. Mănăstirile conduse de el au devenit focare de cultură bisericească. S-au păstrat 300 de manuscrise, dintre care 40 scrise de mîna lui. Ucenicii lui s-au răspîndit în toată ţara, chiar şi în Rusia şi Muntele Athos, ducînd pretutindeni un duh nou de viaţă călugărească. Un ucenic al său, starețul Gheorghe a organizat mănăstirile Cernica şi Căldăruşani, introducînd un duh nou de viaţă superioară. Paisie a format o serie de copişti, conduşi în munca lor de spiritul românesc. Mulţi dintre ucenicii lui erau transilvăneni. Prin starețul Paisie s-a ajuns la conştiinţa unităţii de neam a călugărilor din mănăstirile cu viaţă de obşte.

În Transilvania, din cauza frămîntărilor religioase declanşate împotriva uniaţiei, împărăteasa Maria Tereza a trimis pe generalul Bukow, care a alcătuit o statistică cu acest prilej. Multe biserici au fost luate în mod abuziv de la ortodocşi şi date greco-catolicilor. După statistica făcută atunci erau în Transilvania 2253 preoţi uniţi cu 515 biserici şi 25.174 familii şi 1380 preoţi ortodocşi cu 1302 biserici şi 126.712 familii. Din această statistică se poate constata numărul mic al uniţilor în raport cu ortodocşii şi numărul mare de preoţi uniţi. Credincioşii ortodocşi s-au putut bucura să aibă un episcop al lor după 60 ani de la ultimul vlădică ortodox. A fost trimis la noi episcopul sîrb Dionisie Novacovici, care s-a aşezat la biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului, dar n-a stat, stabilindu-se la Răşinari lîngă Sibiu. Noului episcop i s-au impus mai multe condiţii, între care şi aceea de a nu împiedica uniaţia. În 1763 s-au înfiinţat două regimente de graniţă, unul la Orlat, altul la Năsăud. Cu această ocazie, au fost trecute la uniţi sate întregi, primind unirea odată cu slujba de grăniceri. Totuşi, unele sate s-au răsculat, trecînd munţii în Ţara Românească şi Moldova. Un alt episcop, Sofronie Chirilovici, tot de origine sîrbă, a avut reşedinţa la Sibiu. Acesta a fost mutat la Buda cu îndatorirea de a hirotoni preoţi pentru ortodocşii din Transilvania rămaşi fără episcop. În 1781 se dă un „edict de toleranţă" prin care se îngăduie oricărei confesiuni, dacă avea 100 de familii, să-şi zidească biserică şi şcoală. Aceasta aduce o înviorare vieţii bisericeşti. Multe sate din Ţara Făgăraşului şi Haţegului au părăsit uniaţia în urma acestui edict. Împăratul l-a modificat în aşa fel încît revenirea la Ortodoxie a celor trecuţi cu sila la uniaţie a devenit foarte anevoioasă. În 1783, odată cu numirea episcopului Ghedeon Nichitici, Biserica Ortodoxă Română transilvană a fost supusă în problemele spirituale şi dogmatice Mitropoliei de Carlovitz. Episcopul Ghedeon s-a străduit să ridice şcoli pentru preoţii săi. În 1786 a deschis la Sibiu o şcoală pentru învăţători, avînd ca profesor pe cărturarul Dimitrie Eustatievici din Braşov. Se pare că tot acest cărturar pregătea şi pe viitorii preoţi, după cum mărturisesc ştirile contemporane. S-a ocupat de arondarea eparhiei, împărţind-o în protopopiate, parohii, filii. Ultimul episcop din acest secol a fost Gherasim Adamovici (1789—1796), care a arătat multă dragoste pentru credincioşii săi. Cărţile de slujbe pentru românii din Transilvania erau aduse de peste Carpaţi. În dorinţa de a înlătura aceste legături, Curtea din Viena a încredinţat pe un tipograf din Viena să tipărească unele cărţi de slujbă şi

(Continuare în pag. 2)

Vechimea satelor mărginene

Mărginimea Sibiului este zona sud-transilvană cuprinsă între Olt şi cursul superior al rîului Sebeş — sector al apei care poartă numele de Valea Frumoasei — latura nordică fiind şoseaua naţională Turnu Roşu — Sebeş Alba, iar cea sudică crestele Carpaţilor. Este deci o zonă cu profil montan şi submontan, doar cu cîteva lunci restrînse deschise de ape, dintre care mai importantă este Cibinul. Munţii nu sînt stîncoşi ca ai Făgăraşului, ci domoli, cu pante line, acoperiţi integral de păşuni şi păduri, care trecînd din esenţă în esenţă — de la jneapăn şi ienupăr la stejar — coboară pînă în lunci. Pînă şi cel mai înalt vîrf, Cindrelul (2245 m), cu excepţia versantului nordic, plin de bolovăniş, este un imens platou verde, uşor înclinat spre sud.

Un asemenea cadru natural, bogat încrustat cu izvoare, văi şi rîuri, era extrem de propice prezenţei şi rezistenţei omului. Dacă agricultură nu se putea face decît pe coastele mai line ale dealurilor, la gura văilor şi în lunci, specificul terenului montan oferea — pe lîngă securitate în vremuri de restriște — posibilităţi ideale creşterii vitelor, în special a celor mici, a oilor. Păstoritul a constituit dinaintea mărturiilor scrise ale secolelor XII—XIII, baza economică principală a celor mai vechi aşezări omeneşti din Mărginime. Tradiţia şi spectaculara dezvoltare a păstoritului în secolele următoare au desenat profilul şi au consacrat identitatea cultural-economică a Mărginimii Sibiului, ca principală zonă ovicolă a spaţiului românesc. Mai tîrziu numai, cînd codrii Transilvaniei au făcut loc agriculturii şi nevoia de lemn a îndreptat atenţia spre zonele montane, o parte dintre locuitori s-au orientat spre exploatarea pădurilor.

Pe plan istoric, zona — situată între centrul administrativ dac din Munţii Orăştiei şi principala poartă de acces dinspre sud şi est în „cetatea" transilvană, pasul Oltului de la Turnu Roşu — şi-a avut importanţa sa strategică încă din timpul primilor regi ai dacilor. O confirmă descoperirile arheologice: fortificaţiile de la Boiţa lîngă Olt, cele de la Orlat, atelierul de la Sibiu-Guşteriţa şi vestita cetate dacică de la Tilişca. Este de neconceput ca aceste fortificaţii să fi fost înălţate spre a apăra regiuni pustii. Adevărul este că zona era intens locuită şi a rămas la fel şi după cucerirea romană, doar că mai preponderent dacă în partea ei montană — prin retragerea şi refugiul învinşilor — şi mai accentuat romană — în cea de la poalele munţilor, învingătorii fiind în majoritate agricultori. În aceste locuri agricole civilizaţia romană şi limba latină s-au impus cu precădere, în timp ce în munţi numărul păstorilor daci s-a mărit cu băştinaşii refugiaţi şi vechea limbă dacă a rezistat mai mult. Dar izolarea păstorilor daci n-a putut fi de durată. Dacă n-ar fi fost nevoia schimburilor de produse, ci numai nevoile stricte de sare ale crescătorilor daci de vite, iar în sens invers vestita fiscalitate romană care scotea bani din piatră seacă, contactele între cele două populaţii era cu neputinţă să nu se înfiripe foarte curînd. În foarte apropiata Ocna Sibiului sarea era exploatată acum de romani. Că aceste contacte s-au intensificat şi în cele din urmă au devenit normale, iar limba latină s-a impus tuturor, o dovedeşte faptul că mulţi termeni vechi daci ai economiei pastorale au dispărut, impunîndu-se cei latini: oaie, miel berbec, lapte, brînză, caş etc.

Dar dacă la sfîrşitul secolului IV şi începutul sec. V, deci în plină dominaţie a hunilor, a

(Continuare în pag. 3)

Biserica Ortodoxă Română

(Continuare din pag. 1)

pentru românii ortodocşi. Tipografia a fost mutată apoi la Buda în 1795, unde au continuat să apară pe lîngă cărţi de slujbă şi cărţi de istorie şi literatură în româneşte. Aici au apărut între anii 1804—1805 cele 12 Minee, îndreptate de episcopul Iosif al Argeşului, sub supravegherea medicului oftalmolog Ioan Piuariu Molnar, fiul protopopului Ioan Piuariu de la Sadu. Către sfîrşitul secolului al XVIII-lea s-au tipărit la Sibiu cărţi în limba română, cu binecuvîntarea episcopului Gherasim Adamovici. După moartea acestui episcop Curtea din Viena a lăsat scaunul vacant pînă la anul 1810. Treburile episcopiei erau conduse de protopopii Ioan Popovici din Hondol, jud. Hunedoara, apoi de Nicolae Huţovici. În anul 1810 s-a îngăduit protopopilor ortodocşi să aleagă un episcop de neam român. A fost ales episcopul Vasile Moga din Sebeş, hirotonit la Carlovitz. Şi acestuia ca şi înaintaşilor lui i s-au impus anumite condiţii, care au frînat mult bunul mers al vieţii bisericeşti. El a locuit la Sibiu şi a reuşit să cumpere o casă pentru reşedinţă. În 1811 se deschide la Sibiu un curs de pregătire a viitorilor preoţi. Primul dascăl a fost marele cărturar Gheorghe Lazăr, care a plecat la Bucureşti în 1815. Paralel cu cursul de preoţie s-a deschis şi un curs pentru pregătirea învăţătorilor. Această stare modestă a învăţămîntului teologic ortodox a dăinuit tot timpul păstoririi lui Vasile Moga. Episcopul Vasile Moga a dat diferite circulare păstoriţilor săi şi — împreună cu episcopul Lemeny de la Blaj — au înaintat mai multe memorii curţii din Viena pentru cîştigarea drepturilor pe seama poporului român, memorii care au rămas fără rezultat.

În acest timp Biserica „Unită" şi-a desfăşurat activitatea în împrejurări grele mai mult din cauza conducătorilor ei. Către sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea, a fost condusă de către corifeii Şcolii Ardelene. Aceştia au luptat pentru păstrarea credinţei strămoşeşti, pentru unitatea de neam şi limbă a tuturor românilor, dovedind prin argumente vechimea şi continuitatea poporului român pe aceste meleaguri. Au fost prigoniţi de episcopul din Blaj, motiv pentru care şi-a desfăşurat activitatea în alte locuri.

Maramureşul — acest ţinut din nordul ţării, locuit de români din cele mai vechi timpuri, a avut o istorie proprie şi o viaţă bisericească diferită de a celorlalte regiuni. Aici a fost zidită cea mai veche mănăstire românească „Sf. Mihail" din Peri, care depindea direct de Patriarhia din Constantinopol, avînd în frunte pe egumenul Pahomie, cu titlul de exarh şi cu anumite drepturi. Această mănăstire a avut un rol important în viaţa culturală şi religioasă a românilor din Transilvania. În secolele XVI—XVIII întîlnim o seamă de episcopi ai Maramureşului: Serghie, Silovon, Spiridon, Vasile Tarasovici, Savu etc. În a doua jumătate a secolului XVII, Maramureşul a fost încredinţat Mitropolitului Sava Brancovici din Alba Iulia, care a sfinţit Mănăstirea Moisei. Au urmat alţi episcopi, care erau schimbaţi după bunul plac al autorităţilor. În Maramureş s-a dezvoltat o artă specific românească în lemn. Tot aici s-au făcut primele traduceri în limba română ale cărţilor Sfintei Scripturi, care au ajuns în sudul Transilvaniei şi au fost tipărite de Diaconul Coresi. Legăturile românilor maramureşeni cu fraţii lor din cele două Ţări Române s-au menţinut pe tot parcursul istoriei.

Românii bănăţeni au avut un trecut nu mai puţin zbuciumat decît fraţii lor din Transilvania. În primele decenii ale secolului XI urmaşul voievodului Glad, Othun zideşte mănăstirea Morisena, după ce se botezase la Vidin în ritul ortodox. După moartea lui, această mănăstire a fost luată cu forţa pentru călugării iezuiţi. Pe la 1650 se aminteşte de episcopul Timişoarei Iosif, zis cel nou, care a refăcut viaţa bisericească din eparhia sa. În anul 1950 a fost trecut în rîndul sfinţilor, iar sfintele lui moaşte au fost aşezate în catedrala mitropolitană din Timişoara. Despre Episcopia Caransebeşului avem ştiri abia în secolul XV. Pe acest scaun au fost mai mulţi episcopi. Despre episcopia Ineului-Lipovei avem ştiri din 1563, cînd avea episcop pe Daniel. În 1606 pe Sava, iar după 1628 este amintit aici mitropolitul Longhin Brancovici, hirotonit de patriarhul ecumenic Ciril Lucaris.

Despre organizarea eparhiei Aradului se poate vorbi numai după 1690, cînd patriarhul Cernoievici aşează aici un mare număr de sîrbi. În primul deceniu al secolului XVIII este amintit episcopul Isaia Diacovici, după care au urmat alţi episcopi sîrbi. Dar marea majoritate a credincioşilor din această parte a ţării erau români. Din cauză că păstorirea acestor episcopi s-a transformat cu timpul într-un jug apăsător, românii au luptat pentru instalarea unui episcop din neamul lor. Lupta a fost încununată cu izbîndă şi în 1812 s-a deschis la Arad un Institut pedagogic, căruia i s-a adăugat în 1822 şi o secţie de Teologie. În fruntea acestei şcoli româneşti au stat cei mai distinşi profesori ai timpului: Iosif Iorgovici, Dimitrie Ţichindeal şi Constantin Diaconovici Loga. În 1815 a murit ultimul episcop sîrb, dar abia în 1829 este numit românul Nestor Ioanovici, urmat de Gherasim Raţ, care are merite deosebite în buna organizare a vieţii bisericeşti în acele părţi. El a încercat să colaboreze cu Andrei Şaguna pentru despărţirea de Biserica Ortodoxă Sîrbă. În 1864 se reînfiinţează vechea Mitropolie a Ardealului, iar Episcopiile Aradului şi Caransebeşului trec sub jurisdicţia Mitropoliei Ardealului cu sediul la Sibiu.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

Simbolul credinţei

II. 2. Sfînta Treime

Dumnezeu cel unul în fiinţă este întreit în persoane" Dumnezeu-Tatăl (art. 1, al. Simbolului), Dumnezeu-Fiul (art. 2 al Simbolului) şi Dumnezeu-Duhul Sfînt (art. 8 al Simbolului), Sfînta Treime cea de o fiinţă şi nedespărţită; adică un Dumnezeu, nu trei Dumnezei, El în trei persoane, nu într-o singură persoană, astfel ca să nu se împartă fiinţa nici să se confunde persoanele. Ideea dreaptă şi deplină de Dumnezeu este: Un Dumnezeu în trei Persoane.

Dogma Sfintei Treimi este cea mai adîncă şi mai nepătrunsă taină a credinţei creştine şi totodată temelia dumnezeiască a vieţii creştine. Raţiunea condusă de credinţă şi încălzită de iubire a căutat, prin Sfinţii Părinţi, să se apropie de această mare taină a Sfintei Treimi şi, pe temeiul cunoştinţei că Dumnezeu este iubire (I Ioan 4, 8), a ajuns la concluzia — şi raţională — că în Dumnezeu cel Unul trebuie să fie mai multe Persoane dumnezeieşti, întrucît altfel Dumnezeu n-ar mai putea să fie iubire, deoarece iubirea presupune persoane între care ea există; Iar cum Dumnezeu-Iubire este veşnic, existînd cu necesitate, şi Persoanele dumnezeieşti trebuie să fie din veci.

Pentru noi deci, creaţi după chipul lui Dumnezeu, viaţa din sînul Sfintei Treimi, viaţă de iubire desăvîrşită între Persoane, este model şi ideal de viaţă omenească trăită în iubire unii cu alţii. Iar cum Sfînta Treime este mai presus de toate izvorul a toate, totul existînd prin Ea, noi o preamărim prin închinare: Mărire Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh; şi prin mărturisire în comuniune de credinţă „Să ne iubim unii pe alţii, ca într-un gînd să mărturisim pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită!" (în Sf. Liturghie), ştiind de la Domnul însuşi că toată Legea şi proorocii se cuprind în iubirea de Dumnezeu şi de aproapele (Matei 22, 37—40).

Pe Dumnezeu îl mai numim şi după unele lucrări ale Sale în legătură cu lumea, anume: Creator (Făcător), Pronietor (Atotţiitor), Mîntuitor (Răscumpărător), Sfinţitor, Desăvîrşitor, Judecător, cugetînd fie la Dumnezeu ca Unul, fie la una dintre Persoanele Sfintei Treimi. Acestor numiri obişnuim să le zicem predicate divine, fiindcă le atribuim lui Dumnezeu ca subiect al lucrărilor respective.

Sfînta Treime s-a descoperit încă în Vechiul Testament, dar nu deplin ci umbrit, din cauza înclinării iudeilor spre politeism, astfel că, dacă li s-ar fi descoperit deplin că în Dumnezeu sînt trei Persoane, uşor ar fi căzut în păgînism. Texte treimice în Vechiul Testament avem, de pildă, întreita repetare a cuvîntului Sfînt în cîntarea serafică: „Sfînt, Sfînt, Sfînt este Domnul Savaot" (Isaia 6, 3); „Cu Cuvîntul Domnului s-au întemeiat cerurile şi cu Duhul gurii Lui toate oştirile lor", referitor la creaţie (Ps. 32, 6), sau la cea mai frumoasă teofanie a Vechiului Testament, cînd Dumnezeu, la stejarul Mamvri, se arată patriarhului Avraam ca trei bărbaţi, cărora Avraam se închină, adresîndu-li-se ca unuia singur (Gen. 18, 1—19).

Deplin şi clar se descoperă Sfînta Treime în Noul Testament. Mîntuitorul vorbeşte despre Dumnezeu Tatăl, al cărui Fiu este El, ca şi despre a treia Persoană, Duhul Sfînt (Ioan 5, 17—23; 6, 44; 14, 26; 16, 7 etc.).

Unitatea de fiinţă deodată cu treimea de persoane în Sfînta Treime este arătată la trimiterea şi împuternicirea Apostolilor spre propovăduirea Evangheliei în toată lumea: „Mergînd învăţaţi toate neamurile, botezîndu-i în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh" (Matei 28, 19).

Cele trei Persoane dumnezeieşti, reale şi deosebite între ele ca Persoane, sînt numite şi la Bunavestire, către Fecioara Maria: „*Duhul Sfînt* se va pogorî peste tine şi puterea *Celui Prea Înalt* te va umbri; pentru aceea şi *Sfîntul* care se va naşte din tine *Fiul lui Dumnezeu* se va chema" (Luca 1, 35). În cea mai frumoasă teofanie a Noului Testament, la Botezul Domnului, avem pe *Dumnezeu-Tatăl* care vorbeşte, pe *Fiul Său* cel iubit care se botează şi pe *Duhul Sfînt*, în chip de porumbel coborîndu-se asupra Fiului (Matei 3, 16—17). În Evanghelia de la Ioan tot aşa sînt numiţi Tatăl, Fiul şi Duhul Sfînt (Ioan 14, 14—17; 15, 26); ca şi în binecuvîntarea apostolică: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu şi împărtăşirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toţi" (II Cor. 13, 13).

La fel este arătată şi unitatea de fiinţă a Persoanelor Sfintei Treimi. Unitatea fiinţei Fiului cu a Tatălui: „Eu şi Tatăl meu una sîntem . . . Tatăl este întru Mine şi Eu întru El" (Ioan 10, 30, 38); iar unitatea fiinţei Duhului Sfînt cu a Tatălui: „Cine dintre oameni ştie ale omului, fără numai duhul omului, care este în el; aşa şi ale lui Dumnezeu nimeni nu le-a cunoscut fără numai Duhul lui Dumnezeu" (I Cor. 2, 11).

Persoanele Sfintei Treimi au aceeaşi fiinţă, întreagă şi neîmpărţită, aceleaşi atribute dumnezeieşti, aceeaşi activitate în general, nu este una mai mare sau mai mică decît alta, ci sînt egale fără să se confunde, întrucît, ca Persoane, are fiecare însuşiri personale sau proprietăţi, care le deosebesc: Tatăl este nenăscut şi nepurces, Fiul este născut din Tatăl, iar Duhul Sfînt purcede din Tatăl. Proprietăţile persoanelor Sfintei Treimi disting Persoanele, dar fără să le separe, ele rămînînd veşnic în întrepătrundere reciprocă mai presus de înţelegerea oricărei făpturi.

Şi Sfînta Tradiţie a Bisericii, întreagă, vorbeşte cu toată claritatea despre Sfînta Treime, ca şi propovăduirea neîntreruptă a Bisericii, expusă concentrat în Simbolul Credinţei, mărturisind necontenit pentru credinţă şi viaţa creştină, spre mîntuire şi desăvîrşire, unitatea de fiinţă, consubstanţialitatea celor trei Persoane ale Sfintei Treimi.

Pr. prof. *Isidor Todoran*

Vorbe înţelepte

— Nu te amăgi că trăieşti o veşnicie. Cît trăieşti, sileşte-te să ajungi om de omenie.

— În gîndire stă măreţia omului.

— Multe lucruri minunate există, dar nimic nu-i mai minunat decît omul.

— Oamenii cumsecade sînt sever criticaţi de unii, lăudaţi de alţii; despre oamenii de nimic, nimic.

— Un nume bun e ca o moşie.

— Înjurăturile întină pe înjurător.

— Pentru atingerea unui scop demn trebuie folosite mijloace demne.

— Ai grijă de nume că acesta-ţi va rămîne mai mult decît o mie de comori de aur.

— Pacea să fie gîndul tău, pacea — cuvîntul tău, pacea — cinstea cea mai mare.

— Pacea este virtutea civilizaţiei, războiul este crima sa.

— Pacea este prielnică; înăuntrul păcii s-a născut iubirea.

— Cine vrea pace, acela trebuie să o apere în mod activ.

— Pace, fericire, frăţie între oameni — iată de ce avem nevoie pe lumea asta.

— Istoria unui om e caracterul lui.

Andrei Şaguna şi lupta pentru emancipare naţională a românilor din Transilvania

Se împlinesc anul acesta 170 de ani de la naşterea marelui restaurator al Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei. Tot anul acesta s-au împlinit şi 130 de ani de cînd, pe cîmpia Libertăţii de la Blaj, datorită mai ales „conducerii sale înţelepte şi imensei sale popularităţi (cum declară comisarii guvernului vienez prezenţi la Blaj)" i-a dat Adunării Naţionale a românilor ardeleni o ţinută serioasă şi o atitudine matură, care a impresionat pe toţi. Episcopul avea pe atunci 40 de ani şi ne putem închipui că la această vîrstă şi-a închinat toate resursele vieţii şi inimii pentru opera de ridicare şi organizare a poporului român atîtea sute de ani asuprit. „De cînd sînt am văzut mai multe adunări populare prin Elveţia, prin Alsacia şi Iliria", vor declara generalii austrieci Schurter (şi Puchner), dar o adunare de popor atît de numeroasă, care totuşi să fi fost condusă cu atîta blîndeţe şi să dovedească atîta cultură, atîta seriozitate şi atîta entuziasm nobil, n-am văzut în toată Europa". De bună seamă că meritul nu a fost al episcopului, ci în primul rînd al poporului şi al cauzei sale sfinte, care adunase acolo peste 40.000 de oameni din toate părţile Transilvaniei şi încă nu numai români, ci şi unguri şi saşi ca o imagine a tuturor locuitorilor care de atîtea veacuri convieţuiau pe acelaşi pămînt, dar care de mult aşteptau să vină izbăvirea de sub jugul asupririi iobăgeşti, în care gemeau mai mult de 80% din locuitori. Meritul mai era în acelaşi timp şi al generaţiilor de preoţi, dascăli şi alţi fruntaşi din Transilvania, care începînd de la Vlădica Inochentie Micu şi pînă la Avram Iancu, la Gheorghe Bariţiu şi Simion Bărnuţiu popularizaseră pe toate căile crezul imensei majorităţi a locuitorilor transilvăneni că adică românii sînt cei mai vechi locuitori ai acestor ţinuturi, cei mai numeroşi, dar mai presus de toate suportă cele mai multe sarcini publice ale statului.

Aceste adevăruri le-au confirmat statisticile tuturor regimurilor politice din trecut, atît ale vechii regalităţi maghiare (1000—1526), cît şi ale Principatului autonom (1526—1688), ale administraţiei habsburgice (1688—1867) şi, desigur, şi ale statului austro-ungar (1867—1918).

Dar ce putea face un popor ori cît de numeros ar fi fost el din moment ce nu avea încă organizaţia politică proprie şi nu avea mijloace de luptă ca să-şi apere drepturile sale cele mai elementare?

Se ştie că sfidînd orice normă de drept al ginţilor, îndată după închiderea Adunării de la Blaj, Dieta de la Cluj formată aproape exclusiv din moşieri, majoritatea unguri, au votat alipirea Transilvaniei la Ungaria privînd astfel populaţia majoritară de pe tărîmurile Transilvănene de a gusta din libertăţile şi drepturile sociale şi politice, pe care le aşteptau de atîta vreme. Căci, zicea nu demult Toth Zoltan, un cercetător maghiar, că „după cum nobilul maghiar era întruchiparea feudalului asupritor, tot aşa iobagul român cu religia ortodoxă (fără de care el însuşi nu se putea închipui pe sine însuşi) era întruchiparea celeilalte clase de bază a feudalismului, clasa ţărănimii. Religia ortodoxă era religia ţăranului, pe cînd toate celelalte religii erau considerate religii ale domnilor, ale stăpînilor. Condiţia de ţăran, romanitatea şi religia ortodoxă, iată cei trei factori care s-au împreunat în conştiinţa celor răsculaţi sub conducerea lui A. Iancu în 1848—1849".

Pe deasupra, Biserica Ortodoxă Română din Imperiul Habsburgic mai era şi „sub altă iobăgie", de astă dată bisericească, sub ascultarea de ierarhia sîrbească de la Carloviţ. Mai bine de un milion de români din părţile bănăţene nu se puteau bucura de tratamentul aplicat fraţilor lor sîrbi, deşi aceştia erau cel puţin de trei ori mai puţini la număr.

Ce face în această situaţie episcopul Andrei?

Pentru ca să nu se tragă concluziile firesti ale popularităţii lui (care ar fi adus, aşa cum ceruseră mulţi patrioţi încă de atunci revenirea la vechea credinţă ortodoxă a întregului popor român), cercurile guvernante vor adînci şi mai mult opera de dezbinare frăţească întemeind în 1854 încă două episcopii unite, la Gherla şi Lugoj. Mitropolitul Andrei Şaguna va căuta însă tot timpul să apere unitatea sufletească a poporului român din Transilvania. Văzînd că acest lucru nu este cu putinţă altfel, a încercat cea mai bună cale pentru o Biserică Ortodoxă şi pentru un popor format în legea ei: autonomia bisericească consfinţită prin „Statutul Organic", votat în 1868. Aşa a ajuns Andrei Şaguna „cîrmuitor de oameni şi îndreptător de vremi", cum spunea N. Iorga. În lucrarea lui Şaguna puteau vedea cu toţii singura soluţie salvatoare a timpului: îndrumare politică (după cum zicea M. Eminescu); luminarea mulţimilor (Bariţ); reînoire fundamentală a Bisericii (Slavici).

Opera lui a fost de toate: emancipare atît pe tărîm social şi politic (desigur, cît se putea pe atunci, prin sprijinirea meseriilor, a băncilor, a asociaţiilor muncitoreşti etc.), cît şi pe tărîm cultural, prin înfiinţarea a peste 400 de şcoli populare şi a cîtorva de grad secundar, prin înfiinţarea unui ziar îndrumat cu multă înţelepciune prin sprijinirea înfiinţării „Astrei".

Pentru toate acestea Şaguna a folosit slujirea şi mijloacele pe care i le îmbia Biserica, ajunsă aici în Transilvania a fi numită, cum zicea O. Goga „cu adevărat apostolească".

Pe toate aceste căi se întărea conştiinţa de sine a unui popor, care ştia de acum că chiar dacă va mai întîrzia, o ordine mai dreaptă şi mai bună pentru toţi cei legaţi prin muncă şi prin credinţă, nu va întîrzia prea mult.

Pr. prof. *T. Bodogae*

Vechimea satelor mărginene

(Continuare din pag. 1)

putut exista un loc deschis, aflat la cca 40 km de poalele munţilor Mărginimii, o aşezare rurală daco-romană — confirmată de cimitirul cu 400 de morminte de la Brateiu — şi mai spre est de aceasta o alta ai cărei locuitori adoptaseră creştinismul — ne referim la cunoscutul „donatorium" al lui Zenovius de la Biertan cu semnul crucii — dacă aceste două descoperiri arheologice nu mai lasă nici o îndoială asupra faptului că Dacia n-a fost părăsită la anul 271 de masa populaţiei daco-romane, ci numai de armată, funcţionari şi notabilităţi, ele impun logic încă o concluzie: Dacă sub povara barbară puteau exista aşezări daco-romane la locuri deschise, cu atît mai mult ele trebuiau să existe pe locurile ferite din zona montană şi submontană a Mărginimii. Dacă aici nu s-au făcut descoperiri arheologice pînă în prezent, explicaţia se găseşte în faptul că atît în locuinţe, cît şi în riturile funerare păstorii se foloseau numai de lemn, material uşor perisabil.

Secolele de migraţii n-au atins Mărginimea decît tangenţial. Numărul locuitorilor s-a mărit, atît prin grupurile de refugiaţi autohtoni — care pendulau între cîmpie şi munte la vreme de restriste şi invers cînd pericolul trecea — cît şi prin absorbirea resturilor migratoare care se aventurau în munţi. Cucerirea maghiară găseşte aşezările mărginene organizate într-o „ţară" (terra), precum Ţara Făgăraşului (Oltului) la est şi Ţara Haţegului la vest. Ca şi acestea cnezatul mărginean era axat pe munţi, coborînd pe ambele versante. Diploma lui Andrei al II-lea din 1224, care reînnoieşte privilegiile acordate saşilor cu ocazia colonizării lor începută în mijlocul secolului precedent, menţionează: „Iară afară de cele mai sus zise le-am dat (saşilor) pădurea românilor şi bisenilor, dimpreună cu apele, ca să se folosească de ele în comun cu sus-numiţii români şi bisenii" ... (Bisenii erau rămăşiţe ale migratorilor pecenegi). Regii maghiari conduceau coloniştii pe „fundus regius", adică pe treimea de pămînt cucerit care le revenea ca proprietate personală, conform dreptului feudal. Întreg teritoriul mărginimii intra în acest „fundus regius", care prin natura lui excludea iobăgia aşezările fiind „slobode crăieşti sate", iar locuitorii oameni liberi. Centrul administrativ al coloniştilor saşi s-a fixat tocmai pe teritoriul Mărginimii, la Sibiu. Astfel tradiţia vechiului cnezat — „ţara" mărgineană — cu vremea s-a stins, dar numai ca nume. În secolele următoare domnii Munteni, inclusiv Mircea cel Bătrîn, devin „herţeg al Făgăraşului şi Amlaşului". Ducatul Amlaşului (azi) Amnaş) avea ca principală aşezare „Magna villa valachicalis" (satul mare al românilor — Săliste) şi amintea de vechea „ţară" dar o reconstituim numai parţial.

Într-un document din 1204 se menţionează că regele maghiar Emeric mobilizează pe Ioan Latinul din villa Ruethel ca răsplată pentru serviciile aduse. Villa Ruethel este numele dat de saşi atunci Răşinarului, care numai servicii militare i-a putut aduce regelui? Să se fi gîndit că într-o asemenea situaţie de înaltă cinstire a unui român nu putea utiliza un peiorativ, ci numele autentic care să indice preţuirea? *Înseamnă că regii maghiari au avut încă de la cucerirea Transilvaniei conştiinţa originii latine a românilor.*

Dacă Răşinarul era o puternică aşezare românească în jurul anului 1200, Săliştea — amintită documentar în 1383 ca şi satele păstoreşti din preajmă: Vale, Sibiel, Fîntînele, Galeş, Tilişca, îşi duc tradiţia tot la munte în străvechi întocmiri de păstori. Pînă aproape de zilele noastre viaţa locuitorilor acestor aşezări, dintotdeauna pur românesti, a pendulat între stînele risipite pe munţi şi căsuţele strînse în vale. Proprietare de munţi — Răşinarul 31 şi Săliştea 18 — ele au luptat cu înverşunare pentru ei ca pentru o zestre lăsată de strămoşii lor, o zestre sfîntă care le garanta fiinţa, existenţa şi permanenţa lor în Carpaţi.

C. L. Dragu

Omagiu la aniversare

În contextul condiţiilor de guvernare absolutistă ce definesc istoria atît de zbuciumată a Transilvaniei din anii imediat următori revoluţiei de la 1848, cînd orice încercare de activitate pe tărîmul politic şi lupta pentru drepturi naţionale erau înăbuşite, se impunea cu extremă urgenţă găsirea unor noi mijloace de afirmare şi emancipare. În pofida tuturor restricţiilor şi privaţiunilor, cultura a constituit elementul de bază care a contribuit la păstrarea fiinţei neamului, la crearea unui nivel de civilizaţie mai înalt. Presa, prin binecunoscutele mijloace de care dispune, a contribuit întotdeauna la satisfacerea nevoilor crescînde de cunoaştere ale omului.

Apariţia în anul 1853 a Telegrafului Român, într-un moment în care Gazeta de Transilvania şi Foaia pentru minte, inimă şi literatură îşi pierduse din dinamismul ce le caracterizase, a constituit un moment important în viaţa presei româneşti, devenind încă din primii ani de apariţie o adevărată tribună patriotică, un organ de permanentă luptă pentru drepturile culturale, sociale, economice şi naţionale ale românilor transilvăneni.

În lumina acestor idei, sub genericul „Telegraful Român — 125 de ani de apariţie neîntreruptă", la sfîrşitul lunii mai, la Sibiu, a avut loc o sesiune de comunicări la care au participat personalităţi de seamă ale vieţii culturale din localitate şi din ţară. Lucrările sesiunii au fost deschise de prof. Mircea Braga, preşedintele Comitetului de cultură şi educaţie socialistă al judeţului Sibiu, care a apreciat faptul că, prin deosebita activitate gazetărească ce s-a desfăşurat începînd cu anul 1853 şi pînă azi, Sibiul se înscrie ca unul din principalele centre ale presei româneşti, Telegraful Român, alături de alte importante publicaţii apărute aici, Transilvania, Tribuna, Luceafărul, Amicul şcoalei, prin orientarea lui iluministă şi patriotică, prin programul şi ideile dezbătute în paginile lui, corespunzînd unor nevoi reale şi stringente ale poporului român.

Conducînd prima parte a lucrărilor sesiunii, prof. univ. dr. Vasile Netea, în cuvîntul său, a reliefat faptul că deşi iniţial Telegraful Român conceput ca un organ informativ, datorită redactorilor şi colaboratorilor săi, s-a impus în scurt timp ca una din cele mai importante publicaţii ale vremii, arătîndu-se preocupat, pe lîngă problemele politice, comerciale şi industriale de problemele culturale şi literare, de educaţia maselor populare, de valorificarea limbii şi literaturii populare, de afirmarea spiritului patriotic românesc. S-a scos în evidenţă contribuţia adusă la dezvoltarea vieţii şi culturii româneşti de mitropolitul Andrei Şaguna, din iniţiativa căruia a apărut Telegraful Român, lupta dusă de acesta pentru emanciparea politică şi ecleziastică a naţiunii române, pentru progresul învăţămîntului şi înfiinţarea principalelor instituţii culturale ale epocii respective în frunte cu Asociaţia transil-

(Continuare în pag. a 4-a)

Omagiu la aniversare

(Urmare din pag. a 3-a)

vană pentru literatura română şi cultura poporului român (ASTRA).

Ancorată plenar în rezolvarea marilor probleme ale epocii, a subliniat prof. Paul Abrudan, cînd popoarele asuprite militau pentru eliberarea lor socială şi naţională, pentru înfăptuirea unităţii politice, gazeta sibiană a devenit o puternică tribună şi armă de luptă. Cu regularitate, în coloanele sale erau înscrise ştiri prin care cititorilor li se aduceau la cunoştinţă desfăşurarea luptei popoarelor pentru libertate din toată lumea şi, în mod deosebit, a românilor de dincolo de munţi. Unul din momentele de răscruce din istoria poporului român, a arătat în continuare vorbitorul, oglindind atotcuprinzător, în paginile gazetei sibiene la care au luat parte fiii naţiunii din toate provinciile, a fost războiul din 1877—1878, pentru cucerirea independenţei depline de stat a României. Avîndu-l în frunte ca redactor cu un stagiu de peste 12 ani, pe profesorul Nicolae Cristea, cărturar de prestigiu, cu orizont larg, unul din conducătorii luptei naţionale, Telegraful Român s-a avîntat, cu un curaj demn de admiraţie, în lupta politică. Făcîndu-se ecoul solidarităţii şi voinţei de libertate, al sentimentului şi aspiraţiilor întregului popor, în articolul România, publicat pe prima pagină a ziarului din 10—22 oct. 1876, Nicolae Cristea consemna: „Este un lucru elementar că astăzi, cînd Orientul e provocat la o luptă naţională, noi, românii, atît dincoace cît şi dincolo de Carpaţi nu putem lupta decît împreună".

Au fost dezbătute, în continuarea primei părţi a sesiunii, raporturile existente între presa germană din a doua jumătate a sec. al XIX-lea şi Telegraful Român (Prof. Martin Rill), gîndirea social-politică şi mişcarea de idei oglindite în publicaţia sibiană (lector univ. Alex. Grad), problemele economice ale Transilvaniei tratate în Telegraful Român (prof. Vasile Barbu), rolul şi însemnătatea Telegrafului Român în istoria luptelor de emancipare naţional-politică a poporului român (prof. Alex. Porţeanu), prezenţa Telegrafului Român în documentele anilor 1853—1900 (prof. Mircea Stoia), activitatea muzeografică a Astrei oglindită în Telegraful Român (prof. dr. Mihai Sofronie).

Telegraful Român, arăta prof. Grigorie Ploieşteanul în comunicarea sa, a fost între anii 1853—1856, în perioada în care a fost redactat de către Pavel Vasici, în primul rînd, un organ de presă iluminist, popularizator de cunoştinţe temeinice din domeniul economiei, ştiinţelor naturii, istoriei şi pedagogiei etc.

O atenţie deosebită s-a acordat problemelor de artă, folclor, limbă şi literatură, culturii româneşti. A fost totodată un periodic care a sprijinit tendinţele programate din Viaţa Principatelor, militînd pentru autonomia şi unitatea lor politică.

Tratînd problema prezenţei scriitorilor moldoveni în Telegraful Român, în a doua parte a sesiunii, prof. univ. dr. doc. Gavril Istrate a evidenţiat şi faptul că ziarul sibian este orientat, încă de la apariţie, spre o limbă unitară, expresivă, de esenţă populară, eliberată de povara construcţiilor străine. De aceea, în coloanele sale, s-a accentuat mereu asupra strădaniilor ce trebuie depuse pentru culegerea şi cunoaşterea folclorului, a limbii populare în felul acesta venindu-se în sprijinul înnoirii literaturii române.

Contribuţia Telegrafului Român la dezvoltarea folcloristicii româneşti este prezentată în detaliu în comunicarea conf. univ. dr. Gheorghe Pavelescu, care a arătat că simpatia şi interesul manifestat de Telegraful Român faţă de tot ce este popular se datorează şi ctitorului acestei publicaţii, Andrei Şaguna, a cărui dragoste faţă de creaţia populară este bine cunoscută.

Prof. Bucur Tinca a analizat o perioadă mai tulbure din viaţa politică a Transilvaniei, momentul în care situaţia românilor ardeleni se agravase ca urmare a dualismului din 1867 şi a aderării României în 1883 la Tripla Alianţă. Datorită orientării pe care Nicolae Cristea a dat-o ziarului, mitropolitul Miron Romanul se vede nevoit să-l înlocuiască pe acesta de la conducerea Telegrafului Român, odată cu el părăsind redacţia şi întregul grup al redactorilor şi colaboratorilor de formaţie junimistă. Ei vor fi cei care vor pune bazele la Sibiu, în 14 aprilie 1884, primului cotidian românesc, Tribuna.

Despre relaţiile dintre Onisifor Ghibu şi Telegraful Român, a vorbit în continuare prof. dr. Ioan M. Vlad, iar după multilaterala activitate de ziarist şi istoric, activitate inspirată de idealul de libertate şi integritate naţională română, depusă de Teodor V. Păcăţian, autor al valoroasei Cărţi de aur şi a mult discutatei scrieri Istoriografi vechi — istoriografi noi, a vorbit prof. dr. Horia Stanca.

Din comunicările prezentate precum şi din discuţiile purtate în cadrul sesiunii, s-a conturat puternica şi rodnica activitate pe multiple laturi desfăşurate de Telegraful Român, activitate al cărui conţinut esenţial îl constituie concentrarea eforturilor tuturor românilor în vederea eliberării naţionale şi înfăptuirii unităţii lor politice.

Din partea Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din Sibiu şi Institutului Teologic au participat, ca invitaţi, Î. P. S. Nicolae, Mitropolitul Ardealului, P. C. Părinte rector Grigorie Marcu, consilierul cultural şi profesori de la Institutul Teologic.

În cinstea conferenţiarilor Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, care a urmărit cu interes comunicările din cadrul sesiunii, a oferit o cină la reşedinţa mitropolitană în seara zilei de 25 mai 1978.

Valeriu Măniş

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească:

Mănăstirea Prislop

Mănăstirea Prislop sau a Silvaşului, cum era numită altădată în popor, este situată într-o regiune pitorească de codri şi dealuri, între Haţeg, Hunedoara şi Sarmizegetusa romană.

A fost ridicată între anii 1399—1405 de către Sf. Nicodim, ctitorul mănăstirii Tismana şi Vodita, în stil triconc, după modelul acestora şi al Mănăstirii Cozia, desigur cu ajutorul material al

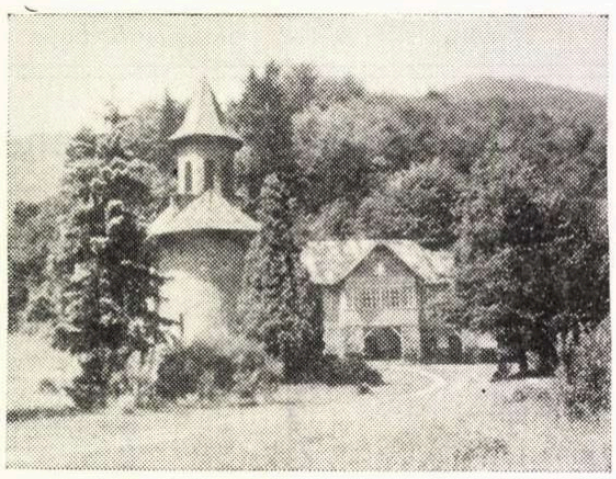

lui Mircea cel Bătrîn şi, poate, al vreunul „nemeş" român din aceste părţi. Rămînînd aici mai mult timp, Sfîntul Nicodim copiază pe pergament la 1405 un Evangheliar împodobit cu miniaturi şi vignete, de mare valoare istorică şi naţională, manuscris ce se păstrează la Muzeul Naţional de Istorie a R. S. R. — Bucureşti.

A fost restaurată în anul 1564 de Domniţa Zamfira, fiica lui Moise Voevod, Domnul Ţării Româneşti (1529—1530), care a înzestrat-o cu moşii întinse. Mormîntul ei se află chiar în pronaosul bisericii unde se poate citi pe piatra funerară următoarea inscripţie:

„Vestita Zamfira, a voevodului Moise fiică, în fine
În acest pămînt şi-a pus spre odihnă trupul fragil...
Dacă-i cercetezi neamul, nu s-a văzut sub soare
Neam mai nobil pe pămîntul românesc de dincolo:
şi tatăl său şi moşul său au fost domnitori...
Oricine ai fi care vezi monumentul frumoasei Zamfire,
zi: Vrednică ai fost, Zamfira, de numele tău de saphir."

Încă de la început, Mănăstirea Prislop a avut legături strînse cu Tismana, fiind închinată acesteia. Legăturile neîntrerupte între cele două mănăstiri şi schimbul de valori culturale au menţinut trează conştiinţa identităţii de limbă, de credinţă şi de cultură a românilor transilvăneni cu fraţii de peste munţi.

La sfîrşitul veacului al XVI-lea şi începutul veacului al XVII-lea, Prislopul ajunsese cel mai vestit aşezămînt mănăstiresc din Transilvania şi totodată un important centru de cultură bisericească. A existat aici şcoală bisericească pentru tinerii din împrejurimi, viitori cîntăreţi bisericeşti şi preoţi. S-au copiat cărţi româneşti şi slave frumos împodobite cu miniaturi şi vignete. S-a continuat de asemenea aducerea de cărţi de cult din Ţara Românească şi Moldova, ceea ce a contribuit la întărirea unităţii de limbă şi neam a tuturor românilor.

Dintre vieţuitorii mănăstirii s-au ridicat personalităţi bisericeşti de seamă ale timpului respectiv, cum au fost episcopii Eftimie şi Hristofor şi Mitropoliţii Teofil şi Ioan; ultimul a fost întărit de către Mihai Viteazul ca Mitropolit al Transilvaniei. Iar călugărul Ioan, a cărui chilie (numită „casa sfîntului"), săpată de el în stîncă, se află în apropierea mănăstirii, s-a învrednicit de harul sfinţeniei.

În veacul al XVIII-lea, Silvaşul făcea parte din titulatura mitropoliţilor de la Bălgrad. Astfel, de pildă, mitropolitul Teofil, se intitula în 1696: mitropolitul Bălgradului, a Vadului, a Maramureşului şi a Silvaşului", ceea ce ne dă dreptul să presupunem că a existat la Prislop chiar reşedinţă episcopală. (Vezi pr. prof. M. Păcurariu, Mănăstirea Prislop, Mitropolia Ardealului nr. 9—10/1957).

Între 1700—1772 mănăstirea trece prin momente foarte grele, cînd se înteţesc presiunile pentru trecerea românilor ortodocşi la uniaţie. Prislopul este vizat în primul rînd, mai ales că în urma mişcării călugărului Visarion, s-a aşezat aici un episcop ortodox care îndemna pe români să reziste presiunilor ce se făceau asupra lor. La cererea celor care se străduiau să lăţească uniaţia, împărăteasa Maria Tereza dă un decret, în iunie 1747, pentru arestarea şi pedepsirea „pseudo-episcopului de la Silvaş" şi a altora din Transilvania. Urmarea decretului a fost alungarea călugărilor ortodocşi din mănăstire. Deoarece aceştia nu s-au lăsat totuşi intimidaţi printr-o astfel de măsură, mulţi au fost prinşi şi întemniţaţi, iar mănăstirea a fost arsă din ordinul generalului Bukow (1762), împărtăşind aceeaşi soartă cu alte biserici şi mănăstiri din Transilvania.

Referindu-se la acest trist eveniment, un călugăr necunoscut scrie: „Plîngerea sfintei Mănăstiri a Silvaşului din eparhiia Haţăgului, din Prislop", o adevărată cronică în versuri (709 versuri) şi totodată o capodoperă literară.

Mănăstirea îşi îndreaptă plîngerea către cer şi pămînt, către „firea toată cea omenească", spunînd:

„Ia aminte ceriule şi voiu grăi,
Plîngînd cu amar mă voi tîngui.
Auzi-mi, pămîntule, cuvintele
Şi să-mi cuprinzi lacrămile".

Amarul şi lacrimile ei sînt vărsate pentru că:

„...eu fata Sionului cea iubită,
Mănăstirea Silvaşului cea vestită
Rămăsăiu acum pustie şi ufilită
Jalnică, ca o văduvă cernită,
Arsă cu foc şi surpată.
Şi de toate cele ce avuiu prădată."

Se arată apoi în Plîngere că promisiunile înşelătoare care li s-au făcut românilor în schimbul lepădării de credinţa strămoşească şi a înstrăinării de neam, nu s-au realizat „măcar nici cît o ghindă". De aceea, conchide autorul anonim, „norodul tot s-au pus în price".

Restaurată de mai multe ori în secolele XVIII şi XIX, mănăstirea trece totuşi printr-o perioadă de decădere.

Abia în 1948 Prislopul îşi reînnoadă firul tradiţiei ortodoxe în care s-a născut. Ea revine la sînul Bisericii strămoşeşti, fiind pusă sub jurisdicţia Arhiepiscopiei Sibiului. Din 1949 e trecută sub cîrmuirea duhovnicească a Episcopiei Aradului, fiind transformată în mănăstire de maici.

Azi, cu binecuvîntarea Sf. Sinod al B. O. R. şi prin îndrumarea şi purtarea de grijă a P. S. Episcop Visarion al Aradului şi Hunedoarei, sfînta Mănăstire Prislop îşi împlineşte rosturile ei firesti de aşezămînt duhovnicesc, în care se cultivă cu dăruire tradiţia monahismului ortodox.

C. Todeasă

REDACŢIA: Secţia culturală a Consiliului arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 126 Sibiu, 1 august 1978 Nr. 29—30

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Pe un an: 25 lei
ABONAMENTUL:
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

O răscolitoare prezenţă:

Bisericuţa românească din Streisîngeorgiu-Hunedoara

Vrînd să scoată mai bine în evidenţă vechimea şi adîncimea rădăcinilor noastre în veac, Eminescu a creat o inspirată şi cuprinzătoare metaforă. Ne referim la celebra replică din „Scrisoarea III", prin care Mircea cel Bătrîn opunea aroganţei sultanului Baiazid o tulburătoare certitudine: „Tot ce mişcă-n ţara asta, rîul, ramul, mi-e prieten numai mie" ... Versul ascunde în sine nu numai încărcătura emoţională cu care l-a investit geniul poetului, ci şi un adevăr istoric cu o adîncă semnificaţie. Ne vorbeşte în mod explicit despre îndelungata noastră prezenţă pe aceste meleaguri. Pentru că numai o lungă şi continuă prezenţă prin secole a putut crea acea comuniune dintre popor şi elementele primordiale ale naturii, care i-au permis poetului să-i atribuie lui Mircea cel Bătrîn, la anul 1394, afirmaţia că tot ce mişcă în ţară semnifică şi atestă o prezenţă românească, încă din acel început de ev, în care s-a zămislit o nouă începătură de ţară.

Dincolo de revelaţia metaforică, adevărul exprimat de poet constituie o realitate istorică, în sprijinul căreia pot fi aduse tot felul de dovezi scrise şi nescrise. O astfel de tulburătoare mărturie despre vechimea noastră pe plaiul carpatin aduce şi biserica din Streisîngeorgiu. Situată într-una din acele „vechi ţări" în care s-a zămislit fiinţa neamului nostru — Ţara Haţegului — acolo unde a bătut odinioară inima Daciei lui Burebista şi Decebal şi unde sub actul Ulpiei Traiane s-a produs primul altoi latin pe tulpina dacă, biserica din Streisîngeorgiu a fost considerată de către istoricii mai vechi ca o ctitorie a unor cnezi români de pe la începutul secolului al XV-lea. O pisanie datată din 1409 şi înscrisă sub tabloul votiv de pe turn, care îi reprezintă pe jupanii Cîndreş şi Laţcu, precum şi pe jupîniţa Nistora şi Vlaicu, soţia şi fiul lui Cîndreş, l-au determinat pe Nicolae Iorga să considere această biserică de zid, ca pe „cea mai veche ctitorie de nemeşi români din Ardeal". Cei doi jupani, Laţcu şi Cîndreş, sînt pomeniţi, de altfel, şi în diferite documente de cancelarie, provenite din anii 1377—1409, ca parte din pătura conducătoare locală. Veşmintele lor, mai ales cel al Nistoriei, atît de specifice portului popular, care s-a păstrat în zonă pînă în zilele noastre, spulberă orice îndoială că ei ar fi putut să fie de altă naţionalitate decît cea românească.

Dar vechimea bisericii din Streisîngeorgiu nu se opreşte aici, la data menţionată de pisania din 1409. Jupanul Cîndreş a procedat în acel an doar la o restaurare a unei biserici cu mult mai vechi. Cercetările recente au scos la iveală o frescă prin care vechimea acestui monument coboară mai jos cu încă un secol. Prin degajarea unui strat de tencuială s-a ajuns la o pictură şi mai veche decît cea din 1409, pe care o altă pisanie descoperită pe zid, o datează din anul 1314. Inscripţia slavonă, care posedă anumite particularităţi de limbă ce ne îndrituiesc să credem că autorul a fost român, menţionează în mod explicit data executării frescei: „La anul 6 mii şi 8 sute şi 20 şi 2 s-au început biserica cu ajutorul Sfîntului Gheorghe şi a Maicii Domnului şi a tuturor sfinţilor întru ajutorarea şi iertarea păcatelor cneazului Bâlea şi pentru ajutorarea şi izbăvirea şi iertarea greşelilor popii Naneş. Teofil zugravul". Anul 6822 corespunde anului 1314, ceea ce îi conferă frescei de la Streisîngeorgiu titlul de cea mai veche pictură murală de pe tot întinsul patriei noastre. Mai veche cu o bună jumătate de secol decît frescele de la biserica domnească de la Curtea de Argeş, şi mai veche decît orice altă pictură din Romînia. Pisania însăşi realizează şi ea o performanţă, putînd fi considerată ca cel mai vechi document scris în limba slavonă din ţara noastră, după inscripţia de la Mircea Vodă din Dobrogea, care datează din anul 943.

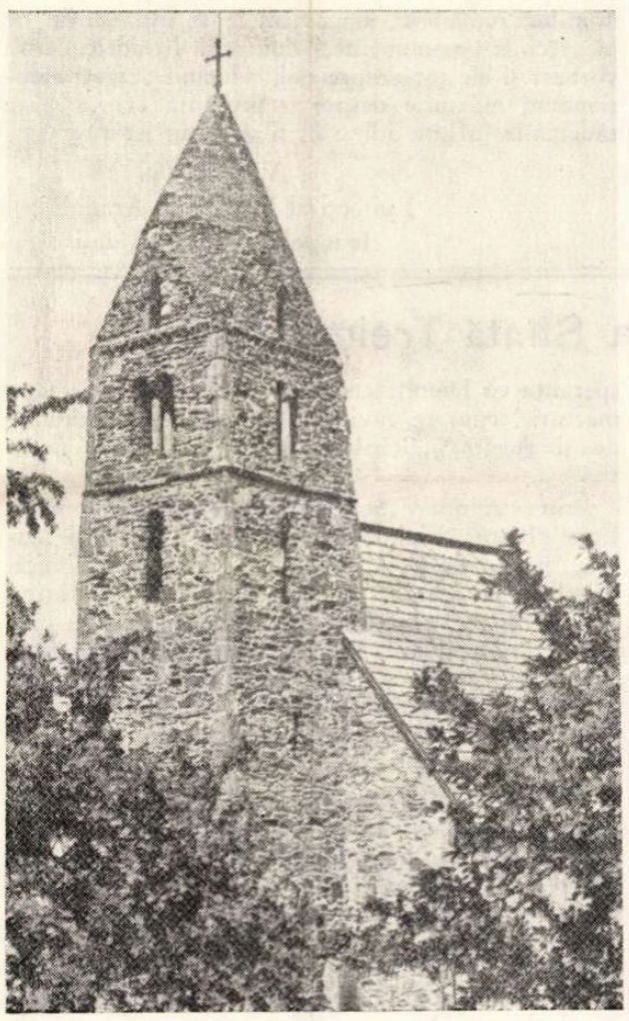

Dar senzaţionalul acestor descoperiri nu se opreşte aici. Cercetările arheologice şi de arhitectură, întreprinse în anul 1975 de către arheologul Radu Popa şi arhitectul Şerban Popescu-Dolj, au oferit o nouă surpriză, aceea că sub stratul de pictură de la 1314, se află straturi de frescă şi mai vechi, din care au şi fost scoase în evidenţă unele mici porţiuni. Săpăturile arheologice efectuate în interiorul şi în afara bisericii au scos la iveală şi ele diferite materiale — ceramică şi podoabe — care pot fi datate din secolele XI—XII. Pe baza acestor vestigii arheologice, cei doi cercetători au stabilit că acest monument există ca „lăcaş de cult" încă din secolul XII, fapt ce-i oferă o importanţă cu totul excepţională în istoria poporului român.

Am redat aici doar cîteva date sumare, care atestă o îndelungată şi continuă prezenţă românească în inima Transilvaniei, prezenţă care prin datarea certă — 1314 — se situează înaintea întemeierii Ţării Româneşti, şi despre care mărturiile arheologice ne permit să credem că îşi are începuturile în perioada de cristalizare a primelor formaţii social-politice din Transilvania. În felul acesta biserica din Streisîngeorgiu ne oferă o îndoită certitudine: aceea a prezenţei noastre şi pe cea a continuităţii acestei prezenţe. Este vorba de o prezenţă românească incontestabilă, pe o vatră veche românească, şi este vorba, aşa cum o dovedesc straturile succesive de pictură şi celelalte vestigii istorice, de o continuă prezenţă. Zidurile

(Continuare în pag. 2)

Piine pentru suflet

Liturghie după Liturghie

De multe ori este de lipsă să răspundem la întrebarea: Cum trebuie să se poarte şi să lucreze un slujitor al altarului în zilele noastre ca să facă viu şi binefăcător harul lui Dumnezeu şi mesajul Evangheliei în viaţa credincioşilor?

Înainte de a încerca să dăm un răspuns scurt la această întrebare este bine să amintim că preotul trebuie să aibă *vocaţie* pentru misiunea lui şi să fie totdeauna gata să împlinească *chemarea* ce o are. El trebuie să aibă mereu înaintea ochilor îndatorirea de a sluji lui Dumnezeu şi oamenilor, de a asculta de chemarea pe care i-a încredinţat-o Dumnezeu prin punerea mîinilor arhiereului şi să împlinească dorinţa credincioşilor de a fi îndrumaţi pe calea adevărului şi a vieţii veşnice.

Abia după ce are limpezi aceste două coordonate ale activităţii lui, abia după ce a stabilit o legătură permanentă între ele, fără să le disocieze sau să le pună în conflict, abia după aceea poate să afle adevărata cale, stilul de activitate care să facă eficientă şi binefăcătoare slujirea lui în lume.

Fără îndoială, el nu se poate întoarce la stilul preotului preocupat numai de latura administrativă şi gospodărească din parohie. El nu poate accepta „robia materiei" care-l desparte de cele spirituale, dar desigur el nu poate nesocoti străduania oamenilor pentru o viaţă îmbelşugată. Trăind în mijlocul unor realităţi noi, a unor cuceriri în toate sectoarele de activitate de care trebuie să ţină seamă, le va da sensul spiritual şi va revărsa asupra acestora razele harului divin.

De asemenea nu-şi poate îndeplini misiunea dezvoltînd numai latura sacramentală a misiunii preoţeşti, ci va trebui să conjuge apostolatul liturgic cu apostolatul social.

Activitatea preotului din zilele noastre nu se poate restrînge la Liturghia din biserică, ci trebuie să devină o liturghie publică după Liturghia sacramentală. Dacă în slujba de la altar face vie şi actuală jertfa şi dăruirea Fiului lui Dumnezeu pentru mîntuirea lumii, va continua această slujire prin activitatea sa în largul lumii şi va fi în slujba credincioşilor, a năzuinţelor vieţii contemporane.

Nu se va mărgini la săvîrşirea slujbelor religioase, nici numai la vestirea Evangheliei din amvon, ci va face din toată viaţa o „liturghie", o slujbă de dăruire pentru binele semenilor săi.

Nicicînd nu trebuie să uite că este „omul lui Dumnezeu", că poartă în lume un mesaj divin nu numai cînd este îmbrăcat în odăjdii, ci totdeauna. Nu e îngăduit preotului să fie odată preot, altă dată altceva. Preoţia este o chemare integrală, ea cere să fii întreg şi mereu în slujba lui Dumnezeu în mijlocul oamenilor. Numai astfel mesajul pe care îl purtăm are aderenţă şi ecou în sufletul credincioşilor. Cît de frumos şi mîngîietor este să poţi auzi de la credincioşi că preotul lor este „omul lui Dumnezeu", că trăieşte şi munceşte ca un ales, ca un trimis şi slujitor al lui Dumnezeu între ei.

Dar preotul este şi omul Bisericii. Un om al Bisericii în îndoitul înţeles al acestui cuvînt. Un om al bisericii ca locaş de închinare, de întîlnire a credincioşilor cu Dumnezeu, răspunzător de „laboratorul" în care harul divin se întîlneşte cu realitatea, cu firea omenească.

De aici urmează datoria de a ne îngriji de biserică, de a o păstra curată, de a o restaura şi de a o înfrumuseţa prin pictură. Trăim o vreme în care toate se înnoiesc. În satele şi comunele noastre mai mult de jumătate sînt case noi, frumoase, luminoase şi încăpătoare. S-au zidit locaşuri de cul-

(Continuare în pag. a 2-a)

Bisericuța românească din Streisîngeorgiu-Hunedoara

(Continuare din pag. 1)

bisericii din Streisîngeorgiu sînt ca filele unei cronici bătrîne: fiecare strat de pictură atestă o epocă, cu valorile ei, cu zările ei. Și toate la un loc vorbesc despre prezența noastră incontestabilă, ca de altfel pretutindeni pe pămîntul românesc. Streisîngeorgiul nu este un caz izolat. Cercetările întreprinse în ultimii ani numai în eparhia Aradului au furnizat alte certitudini, la fel de grăitoare, despre această continuă prezență românească în Transilvania. Pe Mureș, la capăt de țară, Mănăstirea Hodoș-Bodrog își are și ea începuturile în aceeași epocă în care a fost edificată și biserica din Streisîngeorgiu, fiind atestată documentar încă din anul 1177. Diferitele straturi de cultură materială de la Hodoș-Bodrog atestă și ele aceeași continuă prezență românească pe parcursul secolelor, începînd din feudalismul timpuriu. În cealaltă parte a eparhiei, pe Criș, în inima zbuciumatei „Țări a Zărandului", la biserica voevodală din Hălmagiu, au fost descoperite fresce de valoare excepțională, datînd și ele de prin secolul XIV și aducînd impresionante mărturii de pe vremea voevodului Moga. Sînt tot atîtea dovezi ale prezenței noastre aici și ale continuității noastre pe aceste meleaguri.

Și dacă luăm în considerare valoarea excepțională a frescelor de la Streisîngeorgiu și a celor de la Hălmagiu, valoarea la fel de remarcabilă a ansamblului artistic de la Hodoș-Bodrog, la răscolitoarea semnificație pe care ne-o conferă datele de ordin istoric, legate de aceste monumente, în special de cel de la Streisîngeorgiu, valoarea excepțională a vestigiilor de artă are și ea o semnificație tot atît de adîncă. Ni se demonstrează prin aceasta în mod clar că încă în aceste îndepărtate secole de început, exista o cultură și o civilizație românească de bun nivel, fapt ce nu poate fi explicat decît prin existența unor tradiții încă și mai vechi. Este ceea ce sugerează, de altcum, unele elemente de construcție, descoperite la aceste monumente: cărămizi și blocuri de factură romană, descoperite în zidul mănăstirii Hodoș-Bodrog, sau unele elemente paleocreștine, descoperite chiar la Streisîngeorgiu, unde cu ocazia demolării unei părți adăugate mai tîrziu pronaosului, din zidurile acestuia a ieșit la iveală o stelă paleocreștină, formată dintr-un bloc de piatră roman, refolosit și cioplit prin sec. V—VI. Aceasta ne permite a presupune existența unei forme și mai vechi de civilizație romano-bizantină, grefată pe vechile structuri daco-romane.

Toate acestea vorbesc un grai limpede. Acela al prezenței noastre neîntrerupte aici. A vechimii și prezenței noastre din totdeauna. Vechime și prezență, care sînt înscrise ca în file bătrîne de carte, pe straturile succesive de pictură de la Streisîngeorgiu; pe elementele de construcție, care marchează și ele o succesiune de epoci și de stiluri; pe cioburile și podoabele dezgropate din sînul primitor al pămîntului. Prezență pe care o atestă, așa cum afirma inspirat poetul, „tot ce mișcă în țara asta" . . . tot ce există în țara asta . . . Nenumăratele opere de artă, ieșite din hărnicia și priceperea mîinilor românești, documentele și înscrisurile de pe vechile monumente, doina și baladele, care vorbesc și ele tot despre noi, aducînd aceeași emoționantă mărturie despre o prezență care își are rădăcinile înfipte adînc în timp și în istorie.

† VISARION
Episcop al Episcopiei Aradului,
Ienopolei și Hălmagiului

Liturghie după Liturghie

(Urmare din pag. 1)

tură și îngrijire a sănătății cum nu s-a mai întîlnit în trecutul nostru. Cît de frumos stă într-un asemenea peisaj al progresului să întîlnim biserici îngrijite, împodobite și înnoite, ca semn de prețuire a unui trecut și de valorificare în prezent a credinței.

Ne gîndim și la celălalt înțeles al Bisericii, la înțelesul de așezămînt al mîntuirii, de comuniune în Hristos a tuturor credincioșilor. Sfîntul Apostol Pavel numește de multe ori Biserica „trupul tainic al lui Iisus Hristos". „Hristos este capul Bisericii, scrie el corintenilor, iar noi sîntem unii altora mădulare în parte". Dar între mădularele Trupului tainic al lui Iisus Hristos, preotul ocupă un loc deosebit, un loc de cinste și de răspundere. Ceea ce este inima în organismul uman, aceea e preotul în mijlocul credincioșilor din parohie. El trebuie să fie mereu prezent în mijlocul lor, să fie neîncetat în comuniune spirituală, în comuniune văzută în viața lor. Navetismul, care aduce atîtea neajunsuri în toate sectoarele de activitate omenească, trebuie să fie îndepărtat și din viața bisericească.

Cînd credinciosul vede pe preot în ogradă sădind un pom sau îngrijind un strat de flori, cînd îl vede mergînd zilnic la biserică, cînd îl știe că vizitează pe cei bolnavi, nu numai cînd este chemat oficial, cînd îl aude dînd sau primind binețe de la cei mici, ca și de la cei în vîrstă, prezența lui este simțită în viața credincioșilor.

Adevărurile veșnice pătrund în timp și înveșnicesc gîndurile și faptele bune ale oamenilor. Mîntuirea nu se poate cuceri decît prin prezența binefăcătoare a Bisericii în timp, în mijlocul credincioșilor.

Energiile divine pe care le comunică Biserica trebuie să pătrundă și să lumineze viața credincioșilor, acolo unde se află ei, cum pătrunde lumina și căldura Soarelui în toate ungherele pămîntului. Astfel Biserica sacramentală face prezent pe Hristos în lume.

Precum pămîntul nu trăiește prin el însuși, ci împrumută lumină și putere de la Soare, fără de care ar fi ca o groapă, un cimitir pustiu, tot astfel credinciosul are lipsă de lumina care vine de la Hristos și pe care Biserica, slujitorii ei, sînt datori să i-o împărtășească.

Dar aceasta nu se poate împărtăși de la distanță și cu intermitențe, prin lipsă din mijlocul lor, prin constrîngere, ci prin prezență permanentă în mijlocul lor, prin trăire cu ei, prin dragoste și slujire.

În acest chip, preotul adaugă la calitatea de om al lui Dumnezeu pe aceea de om al Bisericii și prelungește Liturghia de la altar cu liturghia facerii de bine în mijlocul credincioșilor.

Preotul este și un om al poporului, un om al epocii sale. El este luat dintre oameni și pus în slujba credincioșilor, a unor oameni care trăiesc într-un timp anumit și în condiții de viață care evoluiază de la un loc la altul și de la un timp la altul. Drept aceea el trebuie să cunoască realitatea în mijlocul căreia trăiește, să cunoască bucuriile și necazurile credincioșilor, să poată înțelege diapazonul vremii sale și să știe astfel să folosească metodele cele mai potrivite pentru misiunea lui, pentru slujirea și mărturisirea lui Hristos în lume.

Păstrînd legătura cu învățătura Domnului nostru Iisus Hristos pe care este chemat să o propovăduiască cu elan și să o trăiască cu fidelitate, el va trebui să țină seamă de epoca în care trăiește, de condițiile în care își duc viața credincioșii, pentru ca să poată folosi metodele cele mai potrivite și să-i atragă în sînul Bisericii strămoșești, în fața atîtor tendințe centrifuge și învățături religioase care încearcă să-i despartă de credința în care au trăit moșii și strămoșii lor.

Datoria sa este de a păstra și valorifica întreg tezaurul de comori ale poporului, create în Biserică. Bisericile de lemn și de piatră, mărturii ale trecutului și continuității neamului nostru pe aceste plaiuri, cărțile vechi și documentele de arhivă, dovezi ale unității lui etnice, vor fi în atenția slujitorilor altarelor, conservarea lor formînd o preocupare atentă și permanentă.

Aceasta înseamnă să mergem în pas cu istoria poporului nostru, să fim contemporani și să facem vie în contemporaneitate lucrarea Bisericii, de a vesti iubirea lui Dumnezeu în lume și de a chema pe oameni la iubire și pace.

Părintele VASILE

Rugăciunea „Prea Sfîntă Treime"

Ca și în rugăciunea „Împărate ceresc", pe care o rostim înainte, și în rugăciunea „Prea Sfîntă Treime" cerem ajutor de la Dumnezeu pentru toți cei ce — duhovnicește — sînt semenii noștri. Tocmai această iubire altruistă ne face în stare a putea primi harul Sfintei Treimi împărtășit de Duhul Sfînt, ca rugăciunea noastră „să se îndrepteze" (Ps. 140, 2) spre Dumnezeu, care „este iubire" (I Ioan, 4, 8). Am putea spune: prin iubirea omului, la iubirea lui Dumnezeu, la Dumnezeu.

În rugăciunea „Prea Sfîntă Treime" ne adresăm către toate cele trei Persoane divine. Prin cuvintele „Doamne", „Stăpîne" și „Sfinte" chemăm fiecare Persoană, în parte, dar și Sfînta Treime în întregime, știut fiind că cele trei Persoane se întrepătrund, sînt o Ființă nedespărțită.

La început, prin cuvintele „Prea Sfîntă Treime", mărturisim credința că Dumnezeu este sfînt în cel mai înalt grad; este iubire atotcuprinzătoare și veșnică; este Iubirea. Prin cuvintele „miluiește-ne pe noi" ne rugăm ca Dumnezeu să ne fie ajutător întru toate; este o cerere la modul general. Prin aceste cuvinte cerem ca Dumnezeu să ne ajute a deveni primitori (receptivi) milei pe care o are permanent față de noi. În același timp recunoaștem că avem lipsă de această milă, deoarece ne-am făcut vinovați prin abatere de la legile dumnezeiești ale vieții noastre spiritual-corporale. Aceste abateri le vom și numi apoi: „fărădelegile noastre".

Faptul că ne smerim, cerînd milă, nu ne dezbracă de veșmîntul demnității omenești, căci rugăciunea noastră exprimă, în același timp, credință în Dumnezeu, dragoste față de El și semenii noștri, și speranța că ne va milui pe toți. Iar cel ce are asemenea virtuți mari nu poate fi socotit fără demnitate, oricît s-ar smeri înaintea Părintelui său atotputernic și iubitor.

Prin cuvintele „Doamne, curățește păcatele noastre" (Ps. 78, 9), ne rugăm Tatălui ceresc (întregii Sfintei Treimi) ca atunci cînd ne amintim păcatele, ele să fie fără putere izbînditoare în vicleană repetare; fără veninul unei dulceți înșelătoare. Ne rugăm ca atunci cînd ne vin în minte, să nu fie însoțite nici de deznădejde, dar nici de ispita de a ne dezvinovăți chiar noi, punînd totul pe seama altora, sau a împrejurărilor în care am păcătuit. De toate aceste rele ce pot fi adăugate răului dintîi, păcatele să ne fie curățate. Ne mai rugăm, ca amintirea păcatelor mărturisite cu dureroasă părere de rău să ne prilejuiască numai mîngîiere, deoarece Dumnezeu ni le-a iertat, prin dezlegarea dată de preotul duhovnic, iar venirea în minte a păcatelor nemărturisite pînă acum să ne aducă durere pentru vina ce o purtăm, dar și speranța că Dumnezeu ni le va ierta, dacă le vom mărturisi cum se cuvine. De aceea, în continuare ne și rugăm: „Stăpîne, iartă fărădelegile noastre" . . .

Prin cuvîntul „Stăpîne" ne rugăm Domnului Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu; dar, ca și înainte, ne adresăm și celorlalte Persoane Treimice. Rugîndu-ne: „iartă", de fapt cerem tot o curățire, cea mai mare: curățirea păcatelor de vina cu care ele ne împovărează înaintea dreptății lui Dumnezeu; cerem ștergerea acestei vini. De aceea și această cerere — atît de mare — trebuie făcută cu cea mai adîncă smerenie, cu cea mai arzătoare osîrdie.

După cum se poate desprinde din cele afirmate înainte, prin cuvîntul „fărădelegile" avem să înțelegem păcatele, greșelile noastre. Este un alt nume al păcatelor, arătînd că faptele rele (sau gîndurile spre asemenea fapte) sînt potrivnice legilor morale; sînt săvîrșite prin încălcarea a înseși legilor vieții omenești. Căci omul a fost zidit ca să viețuiască în unire cu alți oameni, asociindu-se cu ei. Însuși Dumnezeu zice: „Nu e bine să fie omul singur" . . . (Facere 2, 18). De aceea toate legile Moralei creștine sînt, în același timp, legi ale vieții împreună și toate izvorăsc din legea cea mare a iubirii față de alții.

Urmează apoi cererea: „Sfinte, cercetează și vindecă neputințele noastre" . . . Care neputințe? Toate cele care, mai ales din cauza slăbiciunilor trupești, ne împiedică să împlinim poruncile (legile) lui Dumnezeu. Căci „duhul este osîrduitor, dar trupul neputincios" (Matei 26, 41). Prin cuvîntul „neputințele" avem a înțelege însă și bolile; cele trupești, dar mai ales cele sufletești. De aceea, ca unui medic dumnezeiesc, ne rugăm: „Sfinte, cercetează și vindecă neputințele noastre".

Cuvîntul cel mai greu de adîncit duhovnicește este prepoziția „pentru" („pentru numele Tău") (Ps. 78, 9). La nici un caz însă nu poate fi vorba aici de un fel de a obliga pe Dumnezeu să fie credincios însușirilor arătate de numele Său, nume care este și acela de „Părinte" (Rom. 8, 15). În această rugăciune, cuvîntul „pentru" ajută formei unei mărturisiri de credință. Este ca și cum am zice: Doamne, credem și sperăm că, potrivit iubirii Tale părintești, cererile din această rugăciune le vei asculta și le vei împlini. Mărturisire de credință și, totodată, supremă invocare a Duhului Sfînt, dar și a Sfintei Treimi.

De aceea, după ce, cu multă putere, ne mai rugăm încă de trei ori: „Doamne miluiește", încheiem rugăciunea cu formula: „Mărire Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh" . . .

Gh. Ș.

Doi mari poeți, doi mari prieteni: Goga-Ady

Contemporani, fii ai aceleiași Transilvanii, cei doi mari poeți, Octavian Goga și Ady Endre s-au cunoscut mai întîi prin scrierile lor. Poeți de primă mînă în literaturile pe care fiecare le reprezintă, s-au arătat receptivi la contactul cu orizonturile largi ale culturii universale, introducînd în poezia lor un sistem de referințe intelectuale care e asimilat organic în atitudinile lirice, în valorile stilistice ce depășesc mult stricta arie națională.

Temperamente aprinse și dinamice, prezenți în prima linie pe toate cîmpurile de bătălie ale epocii, crez poetic comun, făcînd din poezie o armă de luptă în afirmarea legăturii indisolubile dintre artă și viață, convinși de faptul că artistul este un mesager al poporului său, un tribun și un pedagog al colectivității din care face parte — Octavian Goga și Ady Endre era necesar să se întîlnească și să se cunoască. Ady și-a făcut debutul literar în periodicele budapestane și din Oradea, Goga în paginile *Tribunei* și *Tribunei literare* din Sibiu, urmînd a fi consacrat de *Luceafărul* apărut pentru început la Budapesta și apoi la Sibiu.

Goga a fost un bun cunoscător al literaturii maghiare, fiind cinstit pentru aceasta cu alegerea de membru al societății literare *Petöfi*, cu prietenia scriitorilor maghiari, mai ales cu a poetului Ady. „Dintre poeții unguri mai noi — mărturisește Goga — am avut predilecție pentru Andrei Ady, care avea două note interesante: era sub influența școalei literare postverlainiene și, în același timp, din cauza unui criticism aproape bolnav, se simțea prieten cu noi și cu toate popoarele oprimate din imperiul austro-ungar". Goga îl considera un poet modernist, de talent, care a îmbogățit literatura maghiară cu opere de valoare. „Ady e un suflet democrat, un socialist care se simte cetățean al pămîntului întreg, toți oamenii îi sînt frați, afară de cei proști și fără de talent". Referindu-se la creația artistică a lui Ady, Goga spunea: „În poezia de astăzi a lui Ady Endre, cu toată influența formelor de lirică modernă franceză, se ivește la toată strofa factura particulară a creierului turanic. Moștenirea sufletească a originii nu se poate înlătura, ea ne urmărește, ca un blestem, ori ca o binecuvîntare, ne urmărește la tot pasul".

La rîndul său Ady, care cunoștea limba română, a luat contact direct cu realizările artistice ale lui Goga, fiind impresionat de totalul angajament al poeziei acestuia. Analizîndu-i opera, Ady și-a dat seama că pentru marele său prieten „arta nu putea fi un joc gratuit al imaginației, nu putea fi pasivă și dezinteresată, ci militantă, străbătută de cea mai lăudabilă tendință: slujirea poporului din care făcea parte, sprijinirea lui în lupta de eliberare națională și socială".

Dialogul între cei doi poeți a debutat în scris, prin corespondență, inițiativa avînd-o Ady. Implicat într-un proces de presă, Octavian Goga va fi întemnițat în anul 1911 în închisoarea din Seghedin. Intelectualii maghiari cinstiți și oamenii simpli s-au arătat plini de revoltă față de un asemenea act arbitrar îndreptat împotriva unuia dintre cei mai mari poeți ai românilor și un mare prieten al culturii maghiare. Se recunoștea, astfel, că autoritățile maghiare din acea vreme au comis o nedreptate celui care a tradus pe Petöfi și pe Madách, făcînd cunoscută printre români poezia maghiară. „Cînd ospitalitatea ungurească oficială îl trata pe Octavian Goga, marele poet al românilor, în temnița de la Seghedin — scrie Ady Endre — i-am trimis salutul meu. Fratelui, salut de frate, dragoste nobilului luptător". Ady se afla, în momentul cînd îi scria lui Goga, internat în sanatoriul profesorului Sarbo. „Acum — continuă Ady — după atîtea și atîtea săptămîni, cu toată sănătatea mea, totuși mă întorc timid și trist în lume și-l invidiez cu o invidie urîtă pe Goga. Trebuie să fie o lege în faptul că, atunci cînd Goga a intrat cu triumf divin în temnița lui, eu m-am prăvălit neputincios și zdrobit în sanatoriu". Și Ady cunoscuse, în tinerețe, zidurile temniței din Seghedin, datorită ideilor sale revoluționare și, mai ales, datorită penetrației acestor idei în mase. De aceea, conchide poetul maghiar, „robia lui Octavian Goga e o viață și o libertate de invidiat".

Personal s-au cunoscut după doi ani, la Budapesta, întîlnirile lor continuînd în cursul anului 1913 ca, apoi, să se rărească tot mai mult, mai ales după plecarea lui Goga la Paris și începerea războiului. În acest timp boala de care suferea Ady s-a accentuat tot mai mult, grăbindu-i sfîrșitul care a avut loc la 27 ianuarie 1919, deci chiar în perioada instaurării republicii ungare, mărețul vis pentru realizarea căruia poetul militase. Pentru a scoate în evidență și mai mult prietenia dintre Ady și Goga semnalăm faptul că la scurt timp după dispariția marelui poet, Goga, care se afla încă la Paris, a depus pe mormîntul colegului maghiar, prin fratele său Eugen Goga, o splendidă coroană de flori albe, cu panglică tricoloră românească purtînd inscripția: „lui Andrei Ady, poetului și prietenului. Octavian Goga". Așa a socotit poetul român să cinstească memoria celui care în *Cîntecul iacobinului maghiar* scria: „Durerea maghiară, română / Sau slavă, e tot suferință / ... Cînd ne vom strînge-mpreună? / Cînd vom grăi vorbe tari / Noi asupriții, înfrînții / Maghiarii și cei nemaghiari?".

Dragostea ce a purtat-o poetului se va răsfrînge și asupra familiei lui. Csinszka, soția defunctului, lipsită materialicește, îi scrie în 1920 lui Goga, pe atunci ministru al artelor, cerîndu-i sfatul în legătură cu soarta castelului de la Ciucea, al cărei moștenitoare era, castel care, după război, era distrus și nu aducea nici un venit. În scrisoare, soția lui Ady pune un accent deosebit pe ajutorul din partea lui Goga, care „a luptat frățește alături de Ady, pentru izbînda acelorași idealuri progresiste, democratice și de solidaritate a oamenilor". Goga îi răspunde fără întîrziere, arătînd multă bunăvoință pentru rezolvarea problemei în discuție.

Așa cum am mai arătat, Goga a fost un foarte bun cunoscător al literaturii maghiare. Nu s-a mărginit niciodată însă numai să tălmăcească din capodoperele acestei literaturi ci le-a înțeles și rosturile. A cunoscut-o bine și a știut s-o caracterizeze magistral. A făcut traduceri din Petöfi, Madách și cu multă dragoste din Ady. Șapte sînt la număr poeziile traduse din Ady, unele publicate în revista *Luceafărul*, altele, după război, în revista *Cultura* din Cluj. Patru din aceste poezii sînt incluse și în volumul postum *Din larg* însoțite de următoarea notă: „... Poezia lui (Ady n. n.) deși zbiciuia multe neajunsuri din societatea maghiară și afișa lozinci umanitare, e o poezie națională cum nu s-a mai scris de la Arany încoace. Prin puterea de expresie, prin noutatea formei și prin necontenita flagelare a unui temperament zbuciumat, Ady a devenit cel mai de seamă reprezentant al liricii maghiare moderne și unul din marii autori ai poeziei contemporane".

Acestea sînt cîteva date referitoare la relațiile Goga-Ady, poeți în a căror operă întîlnim aceleași sentimente ale unei dureri reale, determinate de realități sociale și naționale complexe, dar și angajamentul la o luptă comună pentru crearea unei lumi noi în care români și maghiari să trăiască în pace și bună înțelegere.

Valeriu Mănișor

Protopopii Lugojului la 1848 și 1918

Între slujitorii altarului care au sprijinit revendicările culturale și naționale ale românilor, un loc apare ocupă protopresbiterii ortodocși ai Lugojului Ioan Marcu — pașoptist, și dr. George Popovici — unionist, două figuri energice ce le vom schița mai jos.

I. Încă la 8 aprilie 1847, noul protopop *Ioan Marcu* îndruma preoții să-și împlinească obligațiile pastorale mai ales în „timpul acesta critic" spre a cîștiga dragostea poporului, fiind convins că în „curînd va răsări și nouă soarele mîngîierii". În acest context apare firească alăturarea lui la mișcarea revoluționară, dintru început (I. D. Suciu, *Revoluția de la 1848—1849 în Banat*, București, 1968). De remarcat că prin circularele sale, avînd nu o dată formula simplă de adresare „Fraților", I. Marcu căuta să mobilizeze spiritele, urmărind același lucru și în cadrul adunării comunității bisericești din Lugoj, în calitate de președinte al ei. Ne referim, de pildă, la ședința din 22 august 1848, cînd — după citirea scrisorii arădenilor care chemau pe lugojeni la solidarizare — se hotărăște ca deputații din Caraș „să alcătuiască așijderea un protest, întru carele de o parte declarînd că de toate petițiunile pînă acum din partea românilor în Pesta și în adunarea populară din Lugoj, înaltului Ministeriu subașternute, nicicînd ne vom abate, iar de altă parte, că nu ne-am simți îndatorați așa legi constituționale și art. 20 contrare (ca în sine vătămătoare și silitoare) a păzi". E vorba de articolul 20 al dietei din Pojon ce asigurase populației românești religia și școlile, afectat acum de noul proiect de lege care, însă — prin intervenția în parlament al lui Eftimie Murgu și Aloisiu Vlad — va fi retras. În această conjunctură, este de apreciat inițiativa lui I. Marcu din 5 septembrie 1848 „pentru întemeierea unei fundații spre ridicarea tinerilor români", „fond al culturii" ce trebuia susținut materialicește în primul rînd de Biserică, ca și înființarea — la propunerea aceluiași — a unei societăți de lectură în orașul de pe Timiș.

Un document mai puțin cunoscut — adresa Consistoriului episcopiei Vîrșețului din 23 martie 1850 — dezvăluie, pe lîngă altele, atitudinea curajoasă a proptopresbiterului Marcu. Iată textul în cauză: „Cu mare neplăcere a procetit acest consistorium scrisoarea Prea bineîncuviințării D-tale ddto 11 martie a.c. unde pre preotul Dimitrie Teodori (revoluționar) paroh de acolo (Lugoj) de notar consistorial ați îndrăznit a-l recomanda, necăutînd la prea 'nalta poruncă a Sfinției Sale D-lui Patriarh a(l) nostru ddto 28 sept. a. t.(recut) și a Consistoriului acestuia ddto 8 oct. a. t. la voi slobozită, unde toți preoții carii cu slujitorii rebelianța învinovățitoare relații au fost, de loc (imediat) dela dobînditele beneficuri, dela chiemarea și beneficul său a se redica și ca nevrednici de acelea a se declara. Deci, din pricină că Domnia Ta a întîrziat a împlini acea înaltă poruncă, consistoriul acesta poruncește ca pre zisul Teodori de loc (grabnic) de chiemare și beneficiț să-l suspendezi..." (Arhiva parohiei ortodoxe din Lugoj). La 19 octombrie 1850, D. Teodori e citat la judecata consistoriului, dar prin acțiunea fermă a fruntașilor lugojeni — o petiție adresată Ministerului Cultelor din Viena — este reașezat în drepturile sale.

Din aceeași perioadă frămîntată datează corespondența dintre Ioan Marcu și Andrei Șaguna, scrisorile celui din urmă fiind publicate (în „Analele Banatului", nr. 4/1930). Mai mult, cînd s-a inițiat colecta în vederea zidirii catedralei în Si-

(Continuare în pag. a 4-a)

Corifei ai luptei pentru libertate și unitate națională: VASILE GOLDIȘ

În Panteonul marilor bărbați ai neamului nostru, un loc de frunte îl ocupă și Vasile Goldiș, luptător cu condeiul și cuvîntul, timp de peste trei decenii, pentru drepturile poporului român. El a fost unul dintre inspiratorii și organizatorii mărețului act al Unirii din 1918 și un luptător politic care a contribuit substanțial la făurirea României moderne. Concepția sa progresistă și activitatea sa asiduă și-au avut izvorul în atașamentul față de masele populare, în identificarea lui cu marile probleme și idealuri ale națiunii române.

Omul de cultură și personalitatea politică remarcabilă a țării, Vasile Goldiș s-a născut la 12 noiembrie 1862, în satul Mocirla (azi Lunca Teuzului), jud. Arad, fiind unul din cei trei copii ai preotului Isaia Goldiș. Școala primară a urmat-o în comuna Cernei, (clasa I în limba română iar clasa a doua în limba maghiară), Panadul Nou, (în limba germană clasa a III-a), și Arad (clasa a IV-a). A urmat liceul la Arad, obținînd diploma de bacalaureat, ca șef de promoție, în anul 1881.

Încă din liceu se remarcă prin aptitudinile sale deosebite pentru istorie, literatură și filosofie. Între anii 1881—1884 a urmat cursurile Facultății de Litere și filosofie la Universitățile din Budapesta și Viena, ca bursier al Episcopiei ortodoxe române din Arad. Aici activează în cadrul organizațiilor studențești „Petru Maior" și „România Jună", unde își începe de fapt educația sa politică în slujba idealurilor naționale. În 1885, obținîndu-și diploma de licențiat în litere și filosofie, este numit candidat de profesor la liceul Eötvös din Budapesta, dar după un an, din considerente patriotice, se stabilește la Caransebeș, ca profesor al Institutului pedagogico-teologic, chemat fiind de episcopul Ioan Popasu. De acum își începe activitatea sa prodigioasă pentru propășirea națiunii române și împlinirea idealurilor ei, dar pe care nu o vom putea reda în întregime.

Activitatea publicistică și-o începe în Caransebeș la „Foaia diecezană", îndrumînd societatea de lectură a tinerilor. În 1889, la cererea sa, devine profesor la liceul ortodox din Brașov, deschizîndu-și noi perspective pentru activitatea sa. Aici

(Continuare în pag. 4)

FERICIRILE

Fericirea întîia

„Fericiţi cei săraci cu duhul..."

Cei dintîi pe care îi fericeşte Domnul Hristos sînt „cei săraci cu duhul". Lor le făgăduieşte „Împărăţia cerurilor": „Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăţia cerurilor" (Matei 5, 3).

Din cea dintîi fericire, rostită de Mîntuitorul, aflăm că „Împărăţia cerurilor" li se dă celor „săraci cu duhul", fapt pentru care „cei săraci cu duhul" sînt arătaţi de Domnul ca unii ce merg pe calea fericirii. Nu ni se spune, însă, nici la locul acesta şi nici în altă parte, în Sf. Evanghelie, cine sînt „cei săraci cu duhul". Aceasta urmează să o cercetăm noi înşine, pe temeiul învăţăturii Domnului Hristos şi a cugetătorilor de Dumnezeu, pentru a putea şti cine sînt cei pe care îi are în vedere această fericire.

Cunoscătorii dumnezeieştii Evanghelii ştiu că, adresîndu-se ucenicilor Săi, Domnul Hristos a zis: „Fericiţi (voi) cei săraci, că a voastră este Împărăţia lui Dumnezeu", cum este redată prima fericire în Evanghelia de la Luca (Luca 6, 20). Cuvintele acestea ale Domnului, îndreptate către ucenicii Săi, ne conduc la înţelegerea adevărului că vrednici de Împărăţia lui Dumnezeu sînt în primul rînd acei dintre noi, care pot spune Mîntuitorului, precum a spus odinioară Sfîntul Apostol Petru: „Iată, noi, lăsînd toate ale noastre, am venit după tine" (Luca 18, 28). Astfel de următori ai Domnului Hristos împlinesc cuvîntul: „Căutaţi mai întîi Împărăţia şi dreptatea lui (Dumnezeu)" (Matei 6, 33). Mai ales ei sînt „săracii" cărora li se „binevesteşte" (Luca 7, 22) „Împărăţia cerurilor", deoarece au renunţat la bunurile materiale prisoselnice în favoarea binelui general, bunurile materiale înrobind adesea, după cum se ştie, pe mulţi dintre noi, ceea ce ne ţine departe de Împărăţia lui Dumnezeu (Luca 18, 24—25).

Cei ce renunţă la bunurile materiale prisositoare au, în aceasta, cea dintîi condiţie a intrării în Împărăţia lui Dumnezeu, în sensul că, scăpînd de o mulţime de griji şi împrăştieri, ei se pot angaja la o slujire mai înaltă, pot să se ocupe mai mult de propriul lor suflet; ajung să-şi dea seama de neputinţa şi neştiinţa lor; pot fi tot mai preocupaţi de o viaţă superioară; se pot interesa tot mai mult şi mai mult de înaintarea spre desăvîrşirea „cea fără de hotar". În felul acesta, de la dezlegarea de cele materiale, ostenitorii spre a lor mîntuire ajung să-şi cunoască aşezarea sufletească, care, raportată la „desăvîrşirea Tatălui celui din ceruri", la care sînt chemaţi (Matei 5, 48), este întotdeauna gîndită şi simţită ca o „sărăcie cu duhul", dar ca o sărăcie lucrătoare de îmbogăţire duhovnicească. Pe astfel de săraci cu duhul îi fericeşte Domnul Hristos, ca vrednici de Împărăţia cerurilor. Spre astfel de oameni îşi îndreaptă El cuvîntul, cînd zice: „Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăţia cerurilor".

După tîlcuirea Sf. Ioan Gură de Aur, cuvintele „sărac cu duhul" înseamnă „smerit de bunăvoie", adică lipsit de trufia minţii şi de nemăsurata iubire de sine, — păcate prin care s-au pierdut îngerii cei răi şi primii oameni. Ele nu arată, deci, pe cei neînţelepţi, neştiutori sau simpli — cum, la prima vedere, am fi înclinaţi să credem — ci pe cei ce se socotesc pe sine astfel. Creştinii, care cunosc şi urmează pe Hristos-Domnul, sînt „învăţaţi de la Dumnezeu" (I Tes. 4, 9), sînt „fii ai luminii" nu „ai întunericului" (I Tes. 5, 5). De aceea, săraci cu duhul sînt creştinii care, privind fără încetare la desăvîrşirea dumnezeiască, îşi dau seama cît de departe sînt ei de ea. Ei îşi pregătesc mintea pentru a fi umplută de bogăţia dumnezeiască a virtuţii şi a harului.

După Fericitul Augustin, „prin sărăcia cu duhul trebuie să înţelegem socotinţa noastră personală că sîntem săraci în puteri spirituale. Un om trufaş, care se consideră bogat în înţelepciune, nu e sărac cu duhul, ci e preaplin". Sărac cu duhul deci este cel care, chiar în cazul cînd are ceva, tot îşi face socoteala că nu e suficient. Sărac cu duhul nu e omul care are, ci cel care vrea să aibă; este cel însetoşat să ajungă departe, care are totdeauna în el loc pentru primirea cuvîntului lui Dumnezeu.

Conştiinţa sărăciei sufleteşti o au mai cu seamă cei sporiţi întru smerenie. Astfel, despre cuviosul Arsenie cel Mare se ştie că se ruga lui Dumnezeu, zicînd: „Dumnezeule, nu mă părăsi! Nimic bun n-am făcut înaintea Ta, dar dă-mi, după bunătatea Ta, să pun început". Fericitul Dorotei, în învăţătura sa, spune că „pe cît se apropie omul de Dumnezeu, pe atît se vede pe sine cît este de nedesăvîrşit", de unde ne putem da seama că cei ce se cunosc şi se simt pe ei înşişi a fi nedesăvîrşiţi sînt pe calea înaintării spre bine. Nu-i de mirare, deci, că „a lor este Împărăţia cerurilor" şi, prin urmare, că sînt fericiţi.

În lumina acestor gînduri înţelegem de ce sînt fericiţi cei săraci cu duhul, adică cei smeriţi; înţelegem de ce sînt ei vrednici de Împărăţia cerurilor. Ne rămîne, aşadar, să ne cercetăm pe noi înşine şi să trezim în noi dorinţa curată şi silinţa cea mai stăruitoare de a agonisi, de a ne împodobi cu toate virtuţile între care şi aceea la care se referă fericirea întîia.

Ierod. *Teofil Părăian*

Protopopii Lugojului...

(Urmare din pag. a 3-a)

biu, la 1858 protopopul Marcu îndemna preoţii şi pe creştini ca „pentru ai noştri osebit" să dăruiască. Iar la Crăciunul anului 1864 comunica „ştirea îmbucurătoare ce electrizâ inimile dreptcredincioşilor" că Şaguna a fost numit mitropolit al românilor.

În sfîrşit, un act din 7 mai 1867, consemnînd trecerea la cele veşnice a protopresbiterului Ioan Marcu, îi relevă contribuţia în chestiunea învăţămîntului, în cauza despărţirii ierarhice, precum şi la „reînfiinţarea Metropoliei străbune române şi la constituirea episcopiei diecesane Caransebeşiene".

II. Frate al slavistul Iosif Popovici, Dr. *George Popovici* la 1887 este ales în unanimitate protopop al Lugojului unde va desfăşura o însemnată activitate eclesiastică şi cetăţenească, în sînul diferitelor instituţii şi corporaţii. Un merit al lui este de a fi reuşit să angreneze în problemele parohiale şi şcolare personalităţi marcante: Coriolan Brediceanu, dr. Valeriu Branişte, dr. George Dobrin, dr. Dimitrie Florescu, Ioan Vidu ş. a. S-a afirmat totodată în publicistică, dar şi prin tipărirea de cărţi preţioase la vremea lor. Pentru întreaga sa muncă literară şi socială, dr. G. Popovici primeşte în 1909 o înaltă distincţie: devine membru corespondent al Academiei Române.

În continuare vom prezenta aspectele mai de seamă ale lucrării sale (cf. Valeriu Branişte, *Amintiri din închisoare*, Bucureşti, 1972). În 11/23 iulie 1893, G. Popovici e ales vicepreşedinte alături de George Pop din Băseşti (preşedinte fiind dr. I. Raţiu) în prezidiul conferinţei P. N. R. convocată la Sibiu în scopul solidarizării poporului român cu conţinutul „Memorandumului" (*Tribuna*, nr. 153/1893). În iulie 1901 are loc la Timişoara consfătuirea confidenţială a P. N. R., renumită şi condusă de G. Popovici, cel care „a mijlocit pacea şi între luptătorii naţionali" (*Banatica*, II/1973). La 1903 acţionează în mişcarea agrară a ţăranilor de pe valea Begheiului (*Mitropolia Banatului*, nr. 1—3/1977), iar în 1907 rosteşte un discurs-rechizitoriu la adresa proiectului de lege şcolară „Apony", spunînd între altele: „între români sentimentul naţional este atît de dezvoltat încît poporul acesta, adevărat poate fi nimicit prin foc şi fier, dar a-l despuia de limba sa, de naţionalitatea sa şi a-l contopi într-un alt popor nu e cu putinţă..." (*Drapelul*, nr. 36/1907). La 12 oct. 1918 îl vedem alături de membrii Comitetului executiv ai P. N. R. la conferinţa de la Oradea unde s-a proclamat independenţa naţiunii române asuprite de Monarhia austro-ungară şi deci dreptul la autodeterminare a poporului român din Transilvania. La 3 noiembrie acelaşi an, participă în fruntea preoţilor din protopopiatul său la adunarea de la Lugoj care aderă la Consiliul Naţional Român. Şi împreună cu ceilalţi delegaţi — dr. Avram Imbroane, Ioan Vidu ş. a. — votează la 1 decembrie 1918 unirea „fără tocmeală" cu România.

De asemenea trebuie menţionat că „prota Lugojului" a prezidat în 1919 cele două adunări populare în Lugoj şi la Timişoara, susţinînd cu tărie integritatea provinciei natale, precum a făcut-o şi în *Memoriul* său istoric asupra Banatului, document semnat de mai mulţi fruntaşi români şi înaintat Conferinţei de pace. Această cerere era îndreptăţită prin dovezi de continuitate şi unitate: „Legăturile noastre cu oltenii, cu basarabii au fost intime şi de lungă durată pe vremuri apuse. Locuim în mase compacte şi sîntem conştienţi de originea noastră latină şi de solidaritatea noastră cu fraţii din Dacia Traiană, pentru care voim şi cerem alăturarea la România, aşa cum reprezentanţii noştri au dat expresie acestei dorinţe la Alba Iulia".

Pr. *V. Muntean*

VASILE GOLDIŞ

(Urmare din pag. a 3-a)

editează manuale de istorie, limba latină şi constituţie, pentru elevii de liceu, programe şcolare şi abecedare, ocupîndu-se de buna funcţionare a şcolii şi participînd la viaţa culturală şi politică din oraş. Ca luptător pentru împlinirea idealurilor naţionale, Goldiş reuşeşte să mobilizeze 200 de români, care să reprezinte comitatul Braşov la procesul „Memorandumului" care a început la Cluj în 1892. Pentru activitatea sa este suspectat de poliţie şi declarat instigator.

În 1893 devine membru al Partidului Naţional Român din Transilvania, colaborînd la revista „Tribuna" din Sibiu.

În anul 1901 părăseşte Braşovul, stabilindu-se la Arad, în calitate de secretar episcopesc.

Devenind colaborator permanent la „Tribuna poporului" de la Arad din 1897, se afirmă tot mai mult în publicistică. În articolele sale aduce elogiul marilor luceferi ai poeziei româneşti: Alecsandri, Eminescu, Coşbuc. În mai, 1905 este ales director al „Asociaţiei Naţionale arădene", consacrîndu-se de acum înainte mai mult activităţii de natură politică.

Între anii 1906—1910, ca deputat de Radna în Parlamentul de la Budapesta, rosteşte 22 de discursuri împotriva legilor „asupritoare de naţionalităţi". Este de remarcat, de asemenea, activitatea sa curajoasă, ca deputat în circumscripţia sa demascînd corupţia din parlamentul maghiar.

În 1911, Goldiş devine director al ziarului „Românul" din Arad pe care-l va transforma în susţinător al luptelor politice ce se pregăteau şi prin care se urmărea întregirea neamului. Zelul şi curajul de care a dat dovadă au dus la suspendarea ziarului în 1916, el reapărînd în 7 noiembrie 1918.

Atitudinea sa de patriot ataşat de masele populare şi-a dovedit-o şi prin protestul împotriva politicii tot mai accentuate de deznaţionalizare a românilor din Transilvania, politică promovată de stăpînirea habsburgică şi maghiară.

Goldiş era însă convins că monarhia austro-ungară mergea cu paşi siguri spre destrămare şi că războiul le va aduce românilor libertatea şi dreptul la autodeterminare.

Membrii P. N. R. se întrunesc în 12 octombrie 1918 la Oradea pentru redactarea unei Declaraţii care să fie prezentată în Camera deputaţilor aparţinînd Parlamentului din Budapesta. Vasile Goldiş redactează Declaraţia, invocînd „dreptul firesc" al naţiunilor la autodeterminare. În 29 octombrie se instituie la Budapesta Consiliul Naţional Român Central, format din 6 membri, printre care şi Goldiş, pentru punerea în practică a măsurilor cerute în Declaraţie.

La 6 noiembrie 1918 Vasile Goldiş redactează manifestul intitulat „Către Naţiunea română", în care se punea, printre altele, problema înfiinţării gărzilor şi consiliilor naţionale române.

La 18 noiembrie 1918, în numele Marelui Sfat al naţiunii române redactează manifestul „Către popoarele lumii" transmis prin staţia telegrafică din Praga în lumea întreagă şi publicat în ziarul „Românul" în limbile română şi franceză. Participînd la pregătirile intense în vederea convocării unei adunări a reprezentanţilor tuturor categoriilor sociale din Transilvania, Goldiş redactează şi tipăreşte la 21 noiembrie 1918 în ziarul „Românul", textul convocării Adunării Naţionale de la Alba Iulia.

În cadrul Adunării, Goldiş rosteşte celebrul său discurs şi Rezoluţia Unirii prin care motivează unirea Transilvaniei cu România.

Rezoluţia Adunării de la Alba Iulia prevedea unirea definitivă cu România, precum şi principiile care urmau să stea la baza noului stat român: deplina egalitate a naţiunilor mici şi mari, precum şi excluderea războiului ca mijloc de rezolvare a conflictelor.

Activitatea sa de luptător pentru libertate şi unitate naţională, V. Goldiş şi-o continuă ca ministru al instrucţiei, cultelor şi naţionalităţilor, în Consiliul Dirigent, ca ministru în guvernul I. C. Brătianu, ca preşedinte al Camerei şi ca deputat al P. N. R. în diferite circumscripţii.

La 14 decembrie 1918 este numit în fruntea delegaţiei care a prezentat actul Unirii la Bucureşti, rostind în sala tronului un vibrant discurs, evocînd lupta de veacuri a poporului român pentru a rămîne statornic pe plaiurile străbune.

Academia Română, pentru activitatea sa publicistică, îl alege în mai 1919 membru de onoare.

Ultimii ani de viaţă şi i-a petrecut la Arad, unde a încetat din viaţă la 10 februarie 1934, în vîrstă de 72 de ani, organizîndu-i-se funeralii naţionale.

Preot *Liviu Streza*

REDACŢIA: Secţia culturală a Consiliului arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 126 Sibiu, 15 august 1978 Nr. 31—32

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ABONAMENTUL:
Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

23 August

moment de răscruce în istoria poporului român

Sărbătoarea naţională a României ne oferă prilejul de a rememora evenimentele trecutului şi totodată de a înmănunchia într-un bilanţ cuprinzător realizările prezentului, scrutînd cu privirea perspectivele viitorului.

Din trecut, reţinem faptele de eroism ale străbunilor, momentele esenţiale ale luptei lor pentru păstrarea fiinţei neamului, apărarea gliei străbune, dezrobirea socială, unitate şi independenţă naţională.

Începînd încă din perioada primelor migraţii (secolele IV—VI d. Hr.) şi pînă la 1877, poporul nostru a avut de făcut faţă unei permanente politici de expansiune şi dominaţie străină. Victoria repurtată la 1877 a fost punctul de plecare spre înfăptuirea idealului pentru care am luptat de la începuturile existenţei noastre ca popor: formarea la 1918 a statului român naţional unitar, cînd străvechile teritorii locuite de români pe tot parcursul istoriei: Moldova, Transilvania şi Ţara Românească şi-au dat mîna pentru totdeauna.

Dar pînă la asigurarea deplină şi totală a independenţei şi unităţii noastre statale a fost nevoie de noi eforturi şi jertfe. In urma instaurării în ţara noastră în 1940 a dictaturii militare fasciste, poporul nostru şi-a văzut periclitate din nou libertatea şi independenţa. Prezenţa trupelor germane pe teritoriul patriei noastre, apoi subordonarea economiei româneşti intereselor celui de al III-lea Reich, erau semne vizibile că noii stăpîni, mînaţi de interese de dominaţie şi anexiune, voiau să ne aplece iarăşi în jug. Consecinţele păgubitoare pentru noi n-au întîrziat să se arate. Astfel, a fost grav afectată integritatea teritorială a patriei noastre. Prin Diktatul de la Viena, în 30 august 1940 i s-a impus României să cedeze Ungariei horthyste partea de nord-est a Transilvaniei, cu o populaţie de 2,3 milioane locuitori, dintre care 1,4 milioane români. Apoi, în pofida sentimentelor potrivnice imperialismului german, pe care le nutrea poporul nostru, România a fost tîrîtă în război, timp de 4 ani, alături de Germania nazistă.

Dar, aşa cum n-a putut fi îngenunchiat nici în trecut, tot astfel şi acum, poporul român a opus o rezistenţă dîrză celor care voiau suprimarea sa ca naţiune. Mişcarea de rezistenţă antifascistă care a luat fiinţă încă odată cu instaurarea regimului militar-fascist şi intrarea trupelor germane în România, a crescut mereu în intensitate. Ea a dus la insurecţia naţională din 23 august 1944, cînd a fost doborît regimul dictaturii fasciste antonesciene şi a fost scoasă ţara din războiul antisovietic, alăturînd-o coaliţiei antihitleriste.

Intrată în coaliţia antifascistă, România a pus la dispoziţia războiului întreaga sa economie şi tot efectivul militar pe care l-a avut. După eliberarea completă a teritoriului patriei, armata noastră a participat, alături de armata sovietică, la eliberarea Ungariei şi Cehoslovaciei. Tributul de sînge pe care l-a plătit a fost aproape 170.000 de morţi, răniţi şi dispăruţi pe cîmpul de luptă.

După 23 august 1944, prin lupta hotărîtă a forţelor democratice, progresiste şi revoluţionare de la noi a început procesul de transformare radicală a societăţii româneşti. La 6 martie 1945, cu voinţa unanimă a poporului, a fost instaurat primul guvern democrat, condus de Dr. Petru Groza. In 30 decembrie 1947 a fost abolită monarhia şi proclamată Republica. Instaurarea Republicii Populare Române a marcat trecerea la edificarea societăţii socialiste în România.

De-a lungul celor mai bine de trei decenii care au trecut de la eliberare, poporul român a parcurs cea mai însemnată epocă din istoria sa. Prin munca înfrăţită a tuturor fiilor ei, România s-a ridicat continuu pe noi trepte de civilizaţie şi bunăstare. Ne situăm astăzi printre ţările cu cel mai ridicat ritm de creştere economică. Producţia industrială a României de pildă este astăzi de 45 de ori mai mare decît cea din 1948. S-a dezvoltat intens şi s-a modernizat agricultura. Mecanizarea şi chimizarea agriculturii au făcut să obţinem în aceşti ani cele mai mari producţii cerealiere din istoria ţării. Construcţia de locuinţe a progresat în asemenea ritm încît astăzi jumătate din populaţia actuală a ţării s-a mutat în locuinţe noi. Dacă la data eliberării, un sfert din populaţia ţării era analfabetă, astăzi, în România, s-a generalizat învăţămîntul obligatoriu de 10 ani. S-au înregistrat succese deosebite în dezvoltarea ştiinţei, artei şi culturii. S-a întărit şi s-a omogenizat naţiunea noastră socialistă. Toţi cetăţenii patriei noastre: români, maghiari, germani şi de alte naţionalităţi se bucură de egalitate deplină în drepturi. Este garantată şi respectată libertatea de conştiinţă. Cultele religioase se bucură de dreptul de a se organiza şi a funcţiona în acord cu principiile lor de credinţă şi morală.

Pe plan extern, politica pe care o promovează ţara noastră se bucură de aprecieri unanime. România militează neobosit pentru instaurarea în lume a unei noi ordini economice şi politice internaţionale. Ea porneşte de la necesitatea ca fiecare popor să se poată dezvolta în mod liber şi suveran, în condiţii de pace şi colaborare, pe baza principiilor independenţei şi suveranităţii naţionale, a deplinei egalităţi în drepturi, neamestecului în treburile interne, ale avantajului reciproc. Ţara noastră doreşte pacea şi acţionează cu fermitate pentru menţinerea ei.

Redacţia

Credinţa noastră

68. Biserica Ortodoxă Română (VI)

În Moldova primele patru decenii ale secolului XIX au fost dominate de impunătoarea figură a mitropolitului cărturar Veniamin Costachi. El a înfiinţat în 1803 un seminar la Mănăstirea Socola, apoi o şcoală pentru maicile de la Agapia. În 1805 a organizat o şcoală de cîntări bisericeşti cu un dascăl de psaltichie din Constantinopol. La îndemnul mitropolitului, unul din bursierii săi, Gheorghe Asachi, a predat între anii 1814—1818 un curs de inginerie în limba română. La 1824 a înfiinţat la Trei Ierarhi o şcoală „începătoare", apoi, tot prin străduaniile lui şi în colaborare cu Gheorghe Asachi, a fost organizată o şcoală normală de doi ani şi un gimnaziu de patru ani la 1828. Cu străduania amîndurora s-au deschis la Iaşi cursurile unei Academii la 1834. Acestea sînt numai o parte din rezultatele muncii de colaborare dintre mitropolitul Veniamin Costachi şi Gheorghe Asachi, care au dus o luptă dîrză pentru păstrarea şi promovarea limbii române în şcolile întemeiate. Mitropolitul Veniamin Costachi a organizat şi înzestrat două tipografii: una la mitropolie şi alta la Mănăstirea Neamţ, în 1807. Aici s-au tipărit o serie de cărţi cu cheltuiala şi la îndemnul său. El a făcut numeroase traduceri; unele rămase în manuscris au văzut lumina tiparului mai tîrziu. Aceste tipărituri au adus o preţioasă contribuţie la dezvoltarea teologiei noastre cît şi la dezvoltarea limbii literare. În activitatea sa pastorală, a săvîrşit numeroase opere de binefacere, folosind în acest scop întreaga avere moştenită cît şi veniturile realizate în timpul vieţii. Vom aminti înfiinţarea unui spital susţinut cu banii proprii. A îndrumat preoţii prin pastoralele trimise în di-

(Continuare în pag. 2)

Uniți în cuget și simțiri

Constituirea statului naţional unitar român în 1918 nu a fost o creaţie accidentală sau externă, datorită unei conjuncturi create de alţii, ci o realizare internă, urmărită de români de secole de-a rîndul. Această dorinţă şi străduinţă şi-a găsit în sec. al XIX-lea expresia în manifestările patriotice ca: „Să ne unim cu ţara", „Hora unirii", „Deşteaptă-te române", „Pe-al nostru steag e scris unire", „Trei culori" şi altele. Era manifestarea modernă a vechii realităţi exprimate în balada „Mioriţa" despre cei trei păstori: moldovean, vrîncean şi ungurean, ale cărei origini coboară pînă în sec. al XIII-lea, în legătură cu transhumanţa „ardeleană" cu oile spre Moldova şi prin Ţara Românească pînă în Dobrogea.

De fapt ideea de „romanitate" de „romani-români", legată de unitatea de origine, de limbă şi de credinţă ortodoxă, alimenta conştiinţa autohtonilor de la Mare pînă în Crişana, de pe ambele versante ale Carpaţilor, că sînt de acelaşi leagăn şi uniţi spre acelaşi viitor. Aceasta o ştiau nu numai ei, dar se cunoştea şi în afara graniţelor.

Astfel papa Inocenţiu III scria către ţarul Ioaniţă al româno-bulgarilor, pe la 1200—1202, că „poporul ţării tale afirmă că descinde din sîngele romanilor" şi aceasta se referea chiar la sec. al XI-lea, cînd s-a aflat chiar la Roma că: „valahii dunăreano-carpatici erau români". Apoi Diploma cavalerilor ioaniţi, din 2 iunie 1247, preciza că voievodatul lui Litovoi de pe valea Jiului oltenesc stăpînea şi Ţara Haţegului şi astfel se arăta că nu exista graniţă între aceste două regiuni locuite de „valahi".

Asemenea şi voievozii din neamul Basarabilor, ai Ţării Româneşti, stăpîneau în sec. al XIV-lea regiuni din Banatul Severinului, ţara Amlaşului şi Făgăraşului. Era vremea în care în epistola papii Clement VI, din 1345, se menţiona faptul că „locuitorii autohtoni din Transilvania, Ţara Românească şi Sirmium (Banat) se numeau „olahi romani". De aceea arhiepiscopul Ioan de Sultanieh putea să menţioneze în: Tratatul său de geografie, din 1404, că locuitorii regiunii de la Mare — Dunăre şi pînă în Crişana, deci de pe ambele versante ale Carpaţilor „ei înşişi spun că sînt romani şi o desprind din limba pe care o vorbesc ca şi romanii". Era consecinţa vizitei sale în aceste regiuni. Această unitate de grai o confirmă şi textul cirilo-românesc din Manuscrisul de la Ieud din Maramureş, datat cu leatul „6900" care corespunde cu 1392, fiind o cazanie de invitare a credincioşilor ortodocşi români să participe la Sf. Cuminecătură.

Dacă „Unio trium nationum" — Unirea celor trei naţiuni, din 1437, adică a nobililor maghiari, a secuilor şi a saşilor, desconsidera populaţia majoritară românească a Transilvaniei, totuşi contactul politic dintre Iancu de la Hunedoara, regentul şi conducătorul Transilvaniei, cu voievozii din

(Continuare în pag. 3)

Biserica Ortodoxă Română

(Urmare din pag. 1)

ferite împrejurări. El a pus în 1833 temelia catedralei mitropolitane din Iaşi, terminată în 1887. În cei cincizeci de ani de arhipăstorire mitropolitul Veniamin Costachi a făcut din viaţa Bisericii o epocă de mari înfăptuiri, prin care a contribuit la propăşirea întregii ţări.

La sfîrşitul epocii fanariote, scaunul Mitropoliei Ungro-Vlahiei era ocupat de Dionisie Lupu, care s-a retras la 1821. A fost urmat de Grigorie Dascălul, care fusese tălmăcitor de cărţi la Mănăstirea Neamţ. A fost ierarh destoinic. A purtat o mare grijă preoţilor şi a arătat şcolilor o grijă deosebită. El a continuat cu aceeaşi rîvnă activitatea de traducător şi tipograf, tipărind numeroase cărţi ca şi contemporanul său din Moldova, a adus un aport deosebit în tălmăcirea cărţilor, a luptat împotriva amestecului clerului fanariot în problemele Bisericii Ortodoxe Române şi a purtat o dragoste adîncă poporului al cărui păstor a fost. Dintre contemporanii lui Grigorie Dascălul cel mai însemnat a fost episcopul Chesarie al Buzăului. El s-a îngrijit de refacerea bisericilor şi mănăstirilor, a înfiinţat o şcoală de zugravi-iconari, iar în 1839—1840 a tipărit prima foaie bisericească în limba română: „Vestitorul Bisericesc".

Nu putem trece cu vederea participarea preoţilor români la mişcările sociale ale poporului. Astfel în anul revoluţionar 1848, preoţimea a îndemnat poporul la luptă. La Adunarea de pe Cîmpia Libertăţii au participat alături de păstoriţii lor şi cei doi episcopi de la Sibiu şi Blaj: Şaguna şi Lemeni. Mulţi preoţi s-au înrolat în oastea lui Avram Iancu. Nu poate fi trecută cu vederea contribuţia clerului la toate măreţele înfăptuiri din istoria poporului nostru. Astfel la războiul pentru Independenţă din 1877, întîistătătorii Bisericii şi slujitorii altarelor au contribuit prin colecte la ajutorarea familiilor şi a celor plecaţi pe front. Transilvania subjugată de habsburgi nu s-a lăsat mai prejos, contribuind cu toate forţele la izbînda care a adus independenţa României. Preotul militant Nicolae Cristea din Sibiu rămîne alături de alţi preoţi transilvăneni un exemplu pentru generaţiile viitoare.

În Transilvania, în ajunul revoluţiei din 1848, viaţa Bisericii Ortodoxe este dominată timp de aproape trei decenii de impunătoarea figură a mitropolitului cărturar şi apărător al libertăţilor şi drepturilor poporului român, Andrei Şaguna. El a organizat eparhia ridicînd-o la rangul de mitropolie în 1864. El este autorul Statutului Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania, numit Statutul şagunian, care stă şi astăzi la baza legiuirilor Bisericii Ortodoxe Române. A luptat pe toate căile şi cu toate mijloacele pentru luminarea poporului român, înfiinţînd numeroase şcoli. La sfîrşitul arhipăstoririi sale funcţionau numai în Arhiepiscopia Sibiului aproape 800 de şcoli confesionale, dintre care mai bine de jumătate înfiinţate de el. A tipărit numeroase manuale şcolare. S-a îngrijit de aproape pentru buna funcţionare a şcolilor. A rînduit ca în fiecare parohie preoţii şi învăţătorii să ţină cursuri serale pentru ţăranii neştiutori de carte. A înfiinţat în 1851 un gimnaziu la Braşov şi altul la Brad în 1868. S-a îngrijit de elevii săraci şi buni la învăţătură. A acordat burse studenţilor merituoşi, trimiţîndu-i la studii peste hotare. A pus bazele şcolilor pedagogice şi teologice din Sibiu, cumpărînd case pentru sălile de cursuri şi pentru internat. A scris şi tipărit manuale didactice pentru studenţii Institutului cît şi pentru preoţi. a tipărit Biblia cu ilustraţii între anii 1854—1856. Toate acestea ieşeau de sub teascurile tipografiei întemeiate de el la Sibiu în anul 1850. A înfiinţat ziarul Telegraful Român în 1853, care apare pînă azi în mod neîntrerupt, precum şi calendarul de masă, Îndrumătorul bisericesc, care apare an de an din 1852.

A contribuit la înfiinţarea Societăţii Astra, al cărui prim preşedinte a fost. Din fondurile acestei Societăţi a împărţit numeroase ajutoare studenţilor, elevilor şi meseriaşilor săraci. A sprijinit pe păstoriţii săi în aspiraţiile lor spre o viaţă mai bună. Şi-a lăsat întreaga avere Mitropoliei, pentru a fi folosită în scopuri bisericeşti, şcolare şi filantropice. A murit în 1873, lăsînd în urma sa o prodigioasă activitate, cu bogate realizări pentru poporul român. A fost cel mai mare ierarh pe care l-a dat Biserica din Transilvania în tot trecutul ei. Om de cultură superioară, organizator neîntrecut, cu suflet mare, a reuşit să cîrmuiască Biserica noastră şi să ridice nivelul cultural şi economic al poporului său, alături de fraţii de peste munţi. Astfel, în vremuri vitrege, acest om, despre care se spunea că are minte cît o jumătate de ţară, s-a dăruit neamului românesc din Transilvania, făcîndu-se tuturor toate. Viaţa lui luminează şi acum ca o stea călăuzitoare pe firmamentul Bisericii Ortodoxe din Transilvania, lăsînd în urmă un zbuciumat dar şi măreţ trecut cu înfăptuiri nu mai puţin măreţe pentru epoca sa.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

Simbolul credinţei

III. Dumnezeu Creatorul şi Pronietorul (*a*)

(Dumnezeu Tatăl atotţiitorul, făcătorul cerului şi al pămîntului, al tuturor celor văzute şi nevăzute; Dumnezeu Fiul, prin care toate s-au făcut; Dumnezeu Duhul Sfînt, Domnul de viaţă făcătorul. — Art. 1, 2 şi 3 ale Simbolului Credinţei).

Cuvîntul creaţie se ia în două înţelesuri: mai întîi, înţelesul de activitate creatoare şi, al doilea, înţelesul de rezultat al activităţii creatoare a lui Dumnezeu, adică lumea, atît spirituală cît şi materială. În cele ce urmează se va vorbi mai întîi despre creaţie ca acţiune creatoare a lui Dumnezeu, iar după aceea despre lume.

1. *Motivul şi scopul creaţiei.* — Dumnezeul fiind bunătatea şi iubirea absolută nu voieşte să rămînă închis în Sine şi să aibă numai viaţă izolată, nemanifestată înafară, ci El voieşte să-şi reverse bunătăţile şi înafară de fiinţa Sa, asupra altora, — căci în aceasta stă esenţa bunătăţii — şi astfel El hotărăşte din veci crearea lumii, pentru ca să existe şi alte fiinţe care să se bucure, potrivit treptei lor pe scara făpturilor, de iubirea Părintelui ceresc. Totodată, atotştiutor şi atotînţelept fiind, Dumnezeu concepe (gîndeşte) din veşnicie cel mai bun plan de creare a lumii (Cunoscute sînt lui Dumnezeu din veci toate lucrurile Lui" — F. Ap. 15, 18), plan pe care îl realizează apoi prin atotputernicie, „potrivit sfatului voinţei Sale" (Efes. 1, 11); „Tu, Doamne, ai zidit toate lucrurile şi prin voinţa Ta sînt şi s-au făcut" (Apoc. 4, 11).

Astfel, creaţia îşi are explicaţia în bunătatea, înţelepciunea şi voinţa atotputernică a lui Dumnezeu. Aceasta înseamnă că, la Dumnezeu, motivul creaţiei este interior, El fiind Fiinţa desăvîrşită în Sine, fără să aibă vreo lipsă care s-ar împlini prin creaţie. Nu există şi nu poate să existe nimic care să oblige sau să constrîngă pe Dumnezeu la acţiune creatoare; şi dacă totuşi Dumnezeu creează, El face lucrul acesta numai din bunătatea şi voinţa Sa absolut liberă.

Ca şi motivul creaţiei, scopul acesteia se găseşte tot la Dumnezeu şi nu poate fi căutat înafară de El; iar dacă s-ar gîndi altfel, ar însemna că s-ar cugeta la existenţa unei ţinte superioare lui Dumnezeu spre care El, neatingînd-o, ar năzui prin creaţie, ceea ce contrazice absoluta perfecţiune dumnezeiască. Scopul creaţiei stă în cea mai strînsă legătură cu motivul creaţiei, constituind chiar o unitate în Dumnezeu. Căci, în intenţie, scopul este cel dintîi, iar ultimul este el numai în executare (în executarea planului); scopul atrăgînd spre el — omeneşte vorbind — fiinţa raţională care îl concepe, devine, prin aceasta chiar, motiv al lucrării care urmează să se îndrepte spre el. În Dumnezeu, motivul şi scopul sînt feţe (aspecte) ale aceleiaşi realităţi, întrucît şi într-unul şi într-altul este aceeaşi nemărginită bunătate divină care se voieşte revărsată înafară.

Dumnezeu, Absolutul viu fiind, nu are nevoie de nimic înafară de Sine, dar toată făptura are nevoie de El şi este orientată spre El, scopul suprem. Dumnezeu creează pentru ca să se reflecteze înafară perfecţiunile Sale, în făpturile Sale şi, prin aceasta, ele să fie fericite. *A arăta sau a vesti perfecţiunile dumnezeieşti înseamnă a preamări (a lăuda, a slăvi) pe Dumnezeu; iar împărtăşirea făpturilor de perfecţiunile dumnezeieşti constituie fericirea acestora, a făpturilor.*

Astfel, *scopul creaţiei lumii este preamărirea lui Dumnezeu şi fericirea creaturilor.* Preamărirea lui Dumnezeu este scopul suprem şi ultim; fericirea creaturilor este scopul secundar, la care se ajunge prin cel primar. Căci pe măsură ce cineva preamăreşte pe Dumnezeu, adică întrucît cineva se deschide către Dumnezeu, lăsînd să se oglindească în el măririle dumnezeieşti (bunătate, iubire, dreptate, sfinţenie etc.) şi se străduieşte spre acestea prin toată viaţa lui, prin cuget, cuvînt şi faptă, devenind tot mai bun şi mai drept, întru atîta devine cineva cu adevărat fericit. Făptura exterioară materială vesteşte sau preamăreşte pe Dumnezeu prin chiar existenţa ei şi prin ordinea înţeleaptă din ea, „Cerurile spun mărirea lui Dumnezeu . . ." (Ps. 18, 1); iar omul, conştient şi liber fiind, laudă pe Dumnezeu întrucît vesteşte prin cuget, grai şi purtare perfecţiunile Creatorului, întrucît cultivă darurile cu care l-a înzestrat Părintele ceresc, întrebuinţîndu-le după voia Acestuia, şi întrucît rămîne mereu deschis pentru primirea cu vrednicie a harului dumnezeiesc care îl ajută în străduania lui spre desăvîrşire, spre fericita comuniune cu Dumnezeu Tatăl, Fiul şi Duhul Sfînt.

Sfînta Scriptură vorbeşte în mai multe locuri despre scopul creaţiei: „Toată făptura (suflarea) să laude numele Domnului, că El a zis şi s-a făcut, El a poruncit şi s-au zidit toate" (Ps. 148, 5); „Pe toţi care cheamă numele Meu, spre mărirea Mea i-am făcut şi i-am creat" (Isaia 43, 7). Scopul secundar al creaţiei este arătat în toate acele locuri din care se vede grija părintească a lui Dumnezeu faţă de lume. Dumnezeu cel viu „nu s-a lăsat pe Sine nemărturisit, făcîndu-vă bine, dîndu-vă din cer ploi şi timpuri roditoare, umplînd de hrană şi de bucurie inimile voastre" (F. Ap. 14, 17); „Dumnezeu dă tuturor viaţă şi suflare şi toate" (F. Ap. 17, 25); „Toate către Tine, Doamne, aşteaptă ca să le dai hrană la bună vreme" (Ps. 103, 28); să ne punem nădejdea „în Dumnezeu cel viu, care ne dă toate din belşug, ca să ne bucurăm de ele" (I Tim. 6, 17) şi „ca să fim spre lauda slavei Sale" (Efes. 1, 12).

Creaţia spre lauda sau preamărirea Creatorului nu este întru nimic semn de egoism din partea Părintelui ceresc, cum poate să fie în cercul creaturilor, ci, dimpotrivă, este o dovadă a bunătăţii supreme a Aceluia care, avînd absolut totul în Sine pentru viaţa şi fericirea Sa, se revarsă totuşi şi asupra altora, creîndu-i şi îngrijindu-se de ei, ca să fie şi aceştia fericiţi.

Pr. prof. *Isidor Todoran*

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească:

Mănăstirea Rîmeţ

Mănăstirea Rîmeţ din judeţul Alba este atestată documentar pentru prima dată în anul 1486, cînd se menţionează zugrăvirea ei în timpul lui Matei Corvin.

După Nicolae Iorga, cuvîntul „Rîmeţi" vine de la eremiţi, adică pustnici, călugări din popor care în trecut au vieţuit singuratici pe aceste locuri de o sălbatecă frumuseţe naturală.

Identitatea lor spirituală, de neam şi limbă cu românii din Ţara Românească şi Moldova este dovedită de legăturile aproape permanente cu domnitorii şi episcopii din cele două provincii româneşti de peste Carpaţi.

Astfel, din anul 1506, mănăstirea este luată sub ocrotirea lui Radu Vodă cel Mare, cu ocazia primirii de la regele Vladislav al II-lea a moşiei de la Stremţ. Cu privire la vechimea acestui sfînt aşezămînt, se menţionează şi intervenţia reginei Izabela, văduva principelui transilvănean şi rege al Ungariei, Ioan Zapolya, la 1557, amintind cu acest prilej de drepturile străvechi (ab antiquo) ale mănăstirii.

Mihai Viteazu a renovat Mănăstirea Rîmeţ, în anul 1600, prin zugravii săi Petru Armeanul, Mina şi Nicolae din Creta.

De asemenea, mitropolitul Teodosie al Ungrovlahiei printre alte obiecte bisericeşti donează mănăstirii la anul 1692 şi un antimis.

Dăinuirea seculară a acestui străvechi locaş de închinare şi slujire lui Dumnezeu şi neamului românesc este confirmată şi mai departe în timpul cruntelor lupte cu asupritorii imperiali de la Viena. În urma decretului împărătesei Maria Tereza,

(Continuare în pag. 4)

Egalitate în drepturi și libertate religioasă deplină

A apărut recent, în Editura Kriterion, lucrarea „Naționalitatea germană din România" semnată de Monica Barcan și Adalbert Millitz.

Un capitol special este dedicat cultelor religioase. „Credincioșii de naționalitate germană — se arată în lucrare — au organizațiile lor bisericești, folosesc limba germană în activitatea de cult, posedă instituții de învățămînt cu limba de predare germană pentru pregătirea personalului de cult, editează un periodic, cărți necesare cultului în limba germană, etc." (p. 105). Apoi, în continuare, se arată că din punct de vedere confesional acești credincioși aparțin Bisericii Romano-Catolice și Bisericii Evanghelice de confesiune augsburgică. Foarte puțini sînt baptiști, creștini după Evanghelie, adventiști și penticostali.

Biserica Evanghelică de confesiune augsburgică, care cuprinde numai credincioși de naționalitate germană, are în total 201 parohii, 254 locașuri de cult, 247 cimitire proprii, 176 de preoți, 104 organiști. Pregătirea preoților se face în cadrul secției de la Sibiu, cu limba de predare germană, a Institutului Teologic Protestant Unic din Cluj-Napoca. Tot la Sibiu se află și Școala de organiști. Preoții pentru comunitățile romano-catolice germane se pregătesc la Institutul Teologic Romano-Catolic din Alba Iulia, care satisface, de asemenea, necesarul de preoți pentru comunitățile romano-catolice maghiare.

În vederea acoperirii necesităților de cult, anual se tipăresc în țară, în limba germană, 25.000 de calendare de perete romano-catolice și 35.000 de exemplare din calendarul de perete evanghelic C. A. Au fost editate, de asemenea, în ultimul timp: micul catehism catolic (în 3.000 exemplare), liturghierul catolic pentru uzul credincioșilor (în 5.000 exemplare), catehismul luteran (în 25.000 exemplare), cartea de cîntece religioase evanghelice C. A. (în 4.000 exemplare). S-au importat apoi 3.000 de Biblii în limba germană pentru uzul preoților și credincioșilor evanghelici C. A. Pentru informarea credincioșilor asupra mersului vieții bisericești, Episcopia Evanghelică C. A. editează la Sibiu revista lunară Kirchliche Blätter, care apare în 2.000 de exemplare.

Monumentele religioase de artă aparținătoare comunităților catolice și protestante germane se bucură de aceeași grijă din partea statului ca și monumentele aparținînd celorlalte culte din România. Au fost reparate, cu fonduri alocate în cea mai mare parte de către stat, Biserica Neagră din Brașov, biserica evanghelică din Mediaș, biserica din Sebeș și cea din Valea Viilor, jud. Sibiu.

În spiritul libertății religioase de care se bucură, reprezentanții Bisericii Evanghelice C. A. participă ca delegați sau ca membri permanenți în conducere la unele foruri internaționale religioase cum ar fi: Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferința Bisericilor Europene, Conferința Creștină pentru Pace și Federația Mondială Luterană. Astfel, episcopul Bisericii Evanghelice C. A., dr. Albert Klein este membru în Comitetul Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor precum și în Comisia de studii a Federației Mondiale Luterane. Vicarul Bisericii Evanghelice C. A., dr. Hermann Binder a desfășurat o activitate rodnică în cadrul Conferinței Creștine pentru Pace, încă de la începuturile acestei mișcări. Și profesorii de teologie au fost permanent incluși în delegațiile bisericești din țară care au participat la întruniri ecumenice internaționale. Unii au susținut conferințe la facultăți de teologie din străinătate.

Cultivînd strînse legături cu Bisericile surori din străinătate, Biserica Evanghelică C. A. din România a primit în ultima vreme vizita unor personalități bisericești de seamă. Astfel, au venit în vizită episcopul luteran finlandez Aimo Nikolainen; episcopul Olof Sundby, primatul Bisericii luterane din Suedia; episcopul luteran Karl Immer din landul Hessen (R. F. G.); președintele Federației Mondiale Luterane, Mikko Juva și secretarul pentru Europa al aceleiași organizații internaționale, Paul Hansen; primatul Bisericii Luterane din R. F. G. și președinte al Consiliului Bisericii Evanghelice din R. F. G., episcopul Helmuth Class.

Ca expresie a egalității în drepturi pe care o garantează statul pentru toți cetățenii indiferent de naționalitate, reprezentanți ai cultelor din rîndul populației germane sînt membri în Consiliul Național al Frontului Unității Socialiste, iar episcopul dr. Albert Klein și monseniorul Francisc Josef Augustin, Ordinarius substitutus al Episcopiei Romano-Catolice din București, sînt deputați în Marea Adunare Națională.

Ținînd cont de profilul publicației noastre, am înfățișat aici numai aspectele legate de libertatea religioasă de care se bucură credincioșii de naționalitate germană din România. În cartea, a cărei apariție o semnalăm, sînt abordate însă pe larg și celelalte aspecte privind participarea lor activă la viața politică, culturală și economică a României. Concluzia finală care se desprinde este că nicicînd, de la 1918 încoace, germanii din România n-au avut atîta libertate națională ca în zilele noastre. Ei își pot desfășura o viață națională deplină. Au ziarele și revistele lor proprii, teatrele și grupurile lor folclorice, cărțile și editurile, școlile și bisericile lor. Radioul și televiziunea au rezervat, de asemenea, emisiuni proprii, în limba maternă.

D. Abrudan

Din valorile tradiționale ale poporului român

Arta și mesajul furcilor de tors

Poate că nici un alt obiect nu sintetizează atît de bine ca furca de tors ideea că în operele de artă populară frumosul se îmbină permanent cu utilul și că munca generează arta, înnobilînd-o. Nici un alt obiect nu este, apoi, atît de puternic legat de munca în comun, dacă ne gîndim la șezătorile din lungile nopți de iarnă, acolo unde se concentrează întreg folclorul, de la povești, la cîntece, proverbe și pînă la dans popular.

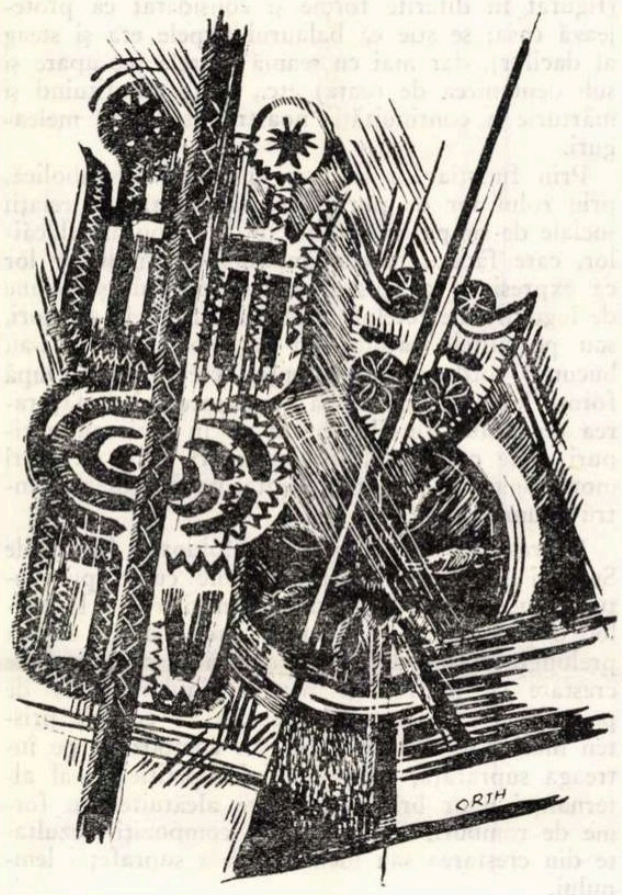

În mii de sate în România, cu toată abundența de țesături și pînzeturi de tot felul care umplu rafturile prăvăliilor, se toarce și se țese, tocmai pentru că e vorba de o deprindere adînc înrădăcinată și de dorința, astăzi tot mai conștientă, de a cultiva frumosul, ca într-o întrecere a celor mai îndemînatice mîini.

Despre șezători s-au scris cărți întregi și se vor mai scrie, pentru că, prin ele, s-au transmis adevărate comori de înțelepciune ale specificului nostru național.

Există, chiar, în tradiția românească o „clacă de tors", știut fiind că torsul începea pe la mijlocul lunii noiembrie, odată cu postul Crăciunului, urmînd a se termina la începutul postului mare al Paștilor. Claca de tors se organiza de către țărănci în postul Crăciunului. „Spre deosebire de ele, preoteasa organiza clacă de tors după Bobotează; căci era obiceiul ca la umblatul preotului cu crucea („cu Iordanul") femeile să-i dăruiască, între altele, și un fuior (de cînepă, in, lînă)". (Traian Mîrza, Cîntecul ceremonial al clăcii de tors). Claca de tors era însoțită întotdeauna de petrecere, desfășurată pe baza unui adevărat ceremonial, în care nu lipsea cîntecul clăcii, în numeroase variante, pentru diferite zone etnografice ale țării:

„Găzduță, găzduță!
Tortu ce l-am tors
Fie-ți de folos
Să nu-ți pară gros
Că-i de noapte tors;
. . . . . .
Găzduță, găzduță,
I-an ieși pin-afară
Și te uită sus
Că luna s-o dus;
Și te uită-n cer
Că stelele pier.
Busuioc verdele
Și-ar dormi fetele". (Traian Mîrza)

Despre furcile de tors românești ca unelte de lucru, ca obiecte de artă mai ales, dar și ca mesageri ai celor mai delicate și profunde sentimente — dragostea și prietenia — oricît de mult s-ar scrie și tot n-ar fi de ajuns, dacă ne gîndim la marea varietate de forme și la bogăția decorului, adevărate compoziții alcătuite după cele mai rafinate reguli ale artelor decorative.

Desigur că îndeletnicirea torsului și țesutului a avut o foarte largă răspîndire datorită unor ocupații de bază practicate intens (agricultura, creș-

(Continuare în pag. 4)

Uniți în cuget și simțiri

(Continuare din pag. 1)

Moldova și Țara Românească, între anii 1441—1456, înlesnea și contactul mai strîns popular, care va da mai tîrziu prezența „ungureanului" în Moldova și Țara Românească, precum și a „moldovanului" și „munteanului" în Transilvania. De aceea mitropolitul Teoctist al Moldovei putea oficializa „cirilica românească", pe la 1453, ca să-i ferească pe românii ortodocși de „aluatul latinilor", cum o relatează Dimitrie Cantemir în „Descrierea Moldovei", mai ales că texte românești-cirilice erau deja în circulație bisericească, și oficializarea acestui scris cirilic-românesc dădea garanția că el reprezintă tradiționala Ortodoxie. Romanitatea valahilor o confirmă și istoricii bizantini contemporani, precum Ducas și G. Spfranzes. Această unitate mai era evidentă și din „dreptul românilor", ca „ius valachicum", ca „legea țării".

Concluzia unității de neam, limbă și credință a autohtonilor de pe ambele versante ale Carpaților o afirmă și Anton Verantio în lucrarea sa: De Situ Transilvaniae, Moldaviae et Ttransalpine (Valachia), din 1540, precizînd că cele trei țări erau locuite de același neam românesc, de același popor și locuitorii se numeau romani. O confirma și renumitul umanist transilvănean Nicolae Olahus, de origine română.

De aceea, unirea celor trei țări române de către Mihai Viteazul în 1600, pe plan istoric și politic, cu o „singură pecete", era o consecință firească a acestei conștiințe reale de unitate românească de secole.

Unitatea aceasta o confirma, în 1692, și patriarhul ecumenic Ciril Lucaris, care vizitase țările române, că „există legătură de sînge și de simțiri între românii din țara Transilvaniei și între locuitorii din țara Munteniei și Moldovei". De aceea mitropolitul Varlaam al Moldovei adresa „Cartea românească de învățătură" — Cazania din 1643, către „toată seminția românească". În acest sens glăsuia și mitropolitul Simeon Ștefan de la Alba Iulia în predoslovia la Noul Testament, publicat în 1648.

O altă dovadă o dădea transilvăneanul Bod Pétér (—1769) în lucrarea sa: Istoria scurtă a valahilor Transilvăneni, arătînd nu numai că românii constituie majoritatea locuitorilor principatului, dar că se disting și prin unitatea de limbă și de origină din toate provinciile locuite de ei.

Astfel conștiința de neam și limbă se transforma în mod firesc în conștiință națională, pe care o ilustra și cărturarul moldovean Dimitrie Cantemir în scrisul său. Această conștiință s-a afirmat apoi în sinteză în răsunătorul: „Supplex libellus Valachorum" — din 1791, adică Memoriu de cerere al valahilor, care era fără discuție cel mai important act politic al românilor din Transilvania, cuprinzînd revendicările unui popor întreg, conștient de drepturile sale, ca program de luptă și pentru generațiile următoare.

Și aceste generații următoare l-au și realizat în 1918.

Prof. *M. Șesan*

Mănăstirea Rîmeț

(Continuare din pag. 2)

din anul 1759, Episcopia Blajului alungă pe călugării ortodocși de aici, numind doi călugări uniți, dar credincioșii nu îi primesc. În anul 1760 după multe intervenții, Maria Tereza este nevoită să numească pe Dionisie Novacovici ca episcop ortodox al Transilvaniei, fapt ce a dat curaj românilor ortodocși rîmețeni să-și întărească stăpînirea asupra mănăstirii. În această perioadă critică, mitropolitul moldovean Gavriil Calimachi trimite Mănăstirii Rîmeț un antimis în locul celui distrus de „uniați", în scopul de a ajuta și consolida această înverșunată rezistență națională-ortodoxă.

În anul 1762 Mănăstirea Rîmeț este grav avariată de tunurile generalului Bukow. După această distrugere, mănăstirea a fost restaurată de credincioși, dar iarăși este pustiită la 23 decembrie 1785, ca răzbunare, fiindcă rîmețenii participaseră activ la revoluția lui Horia. Citim cu emoție în vechea cronică: „Aceasta aici am însemnat acest lucru cu jale adevărat cînd au stricat mînăstirile, cea de la Geoagiu și cea de la Rîmeți, la întîia stricare a fost numărul anilor 1762, iar la a doua stricare, văleatul 1785. Scris-am eu Silvestru monahul" (Din „Mănăstirile Românești din Transilvania", de Ștefan Meteș).

Ca răspuns la cererea ortodocșilor din Rîmeț, Curtea din Viena aprobă abia în 1792 să se refacă mănăstirea, dar să rămînă numai ca biserică de mir iar chiliile să fie destinate pentru școală. Dar, deși desființată, credincioșii o considerau în continuare biserică mănăstirească, prețuind-o ca atare și numind-o „maică" a celor șapte biserici din Rîmeți. În tot acest timp de restriște, credincioșii și-au păstrat credința ortodoxă neatinsă, nelăsînd niciodată biserica și mănăstirea lor în seama altor confesiuni.

De asemenea Mănăstirea Rîmeți a jucat veacuri în șir și un deosebit rol cărturăresc. Încă din anul 1762, călugării țineau școală la care copiii învățau carte, cîntări bisericești și slujbe. În memoriul din 1821, către Curtea din Viena, locuitorii acestor meleaguri au scris: „Noi Rîmeții și Ponorii de cîndu-s aceste două sate, noi acolo în mînăstire ne-am pomenit a avea școală și dascăl și prunci de învățat și dacă ni se ia aceia, noi rămînem fără învățătură ca dobitoacele".

Cu privire la pictură, se cunosc patru straturi corespunzătoare cu diferite epoci. Prima fază a picturii este din anul 1486, așa cum am arătat la început. Al doilea strat de pictură aparține epocii lui Mihai Viteazul. În altar se găsește a treia fază de pictură, o pictură postbrîncovenească din anul 1741, iar în pronaos și naos se văd fragmente de pictură din ultima fază, din anul 1809.

Cele mai importante lucrări de renovare și de întreținere a mănăstirii s-au făcut în anii 1600; 1740—1762; 1809; 1930; 1931 cînd se termină zidurile de împrejmuire din piatră și se reface turnul bisericii. Începînd din anul 1940 se construiesc două clădiri de piatră și un paraclis.

Prin hotărîrea Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din 3 oct. 1955, Mănăstirea Rîmeț se transformă din mănăstire de călugări în mănăstire de maici. De la această dată începe o nouă perioadă de renaștere și înflorire a acestui sfințit așezămînt. Astfel pe lîngă alte clădiri administrativ-gospodărești (arhondaric, bucătărie și trapeză, locuințe pentru personal) s-a construit o școală nouă pentru copiii din valea mănăstirii, o clădire pentru ateliere de covoare, s-a introdus lumina electrică, apă potabilă și canalizare. De asemenea s-a înființat un muzeu în cele patru camere din clădirea vechii stărețiii.

Reorganizarea acestui străvechi așezămînt de credință ortodoxă și seculară afirmare românească pe aceste meleaguri s-a făcut cu binecuvîntarea Î. P. S. părinte Mitropolit Dr. Nicolae Mladin, cu aprobarea Departamentului Cultelor și sub conducerea și îndrumarea spirituală și administrativă a adormitului în Domnul arhim. Dometie Manolache.

Din anul 1975 pînă în prezent, perioadă în care Mănăstirea Rîmeț a trecut sub directa oblăduire a sfintei Episcopii de Alba Iulia, la conducerea căreia se află P. S. Episcop Emilian Birdaș, care este primul episcop al acestei refăcute episcopii după 275 de ani, la Mănăstirea Rîmeț s-a continuat o intensă activitate gospodărească, construindu-se alte edificii între care și introducerea încălzirii centrale, stareță fiind neobosita maică Ierusalima Ghibu.

În felul acesta s-a reluat, continuat și intensificat activitatea obștei monahale pe plan spiritual, administrativ-gospodăresc și economic-social pe aceeași linie multiseculară de credință și conștiință românească.

Acesta este foarte succint istoricul Mănăstirii Rîmeț, această vatră sacră de permanentă afirmare românească și credință ortodoxă, care a rămas neclintită peste veacuri în lupta cu forțele vrăjmașe antinaționale și antisociale, ca și stîncile semețe ce o străjuiesc. *C. P.*

Arta și mesajul furcilor de tors

(Urmare din pag. a 3-a)

terea vitelor și oieritul etc.), care au furnizat materia primă (lîna, cînepa, inul), din care se confecționau, în cadrul gospodăriei țărănești altădată, toate piesele de îmbrăcăminte.

Furca și fusul au inspirat atît pe creatorii anonimi ai folclorului, cît și pe poeți, iar mai nou pe artiștii plastici, creatori de frumuseți menite să facă mai plăcută viața oamenilor.

Furcile, datorită valorii lor documentar-istorice și artistice, au fost colecționate, îngrijite și expuse în muzee, ele prezentîndu-se într-o mare varietate de forme, începînd cu cele mai vechi și specifice la români, adică cele purtate la brîu și cu care femeile torc în mers, continuînd cu furcile cu scîndurică pentru șezut, ori cu furcile lungi cu scăunaș.

Deși de o mare varietate, furcile, prin funcționalitatea lor, prezintă o evidentă unitate morfologică, dar mai ales o unitate în ceea ce privește decorul, compus din motive străvechi: dintele de lup (atestat în țara noastră ca motiv tipic încă din comuna primitivă pe ceramica neolitică), șarpele (figurat în diferite forme și considerat că protejează casa; se știe că balaurul-șarpele era și steag al dacilor), dar mai cu seamă soarele (ce apare și sub denumirea de roată) etc., toate constituind și mărturie a continuității noastre pe aceste meleaguri.

Prin funcția lor decorativă și chiar simbolică, prin rolul lor de purtătoare de mesaje de relații sociale de simpatie (ca obiecte de cadou ale flăcăilor, care făceau furcile împodobite mîndrelor lor ca expresie a dragostei ce le-o purtau, și semne de logodire ale fetelor, prezentate fiind la șezători, sau pe ulițele satului, în fața oamenilor), s-au bucurat totdeauna de atenția creatorilor. După forma lor specifică, după amplasarea și desfășurarea decorului, furcile se împart în mai multe tipuri, care corespund în linii mari unor structuri morfologice și sînt reprezentative îndeosebi pentru anumite zone.

Interesante sînt, în nordul Moldovei, în zonele Sucevei și Cîmpulungului, furcile cu corpul rotund, lucrate din lemn de paltin și având la mijloc o proeminență în forma unui inel cu suport prelungit în jos de formă conică și cu marginile crestate cu motive geometrice similare celor de pe pristene; de la acest element în gen de pristen masiv, se desfășoară în sus compoziția pe întreaga suprafață, pe principiul repetiției și al alternanței unor brîie decorative alcătuite din forme de romburi, cercuri și alte compoziții rezultate din crestarea sau incizia fină a suprafeței lemnului.

Tot în Bucovina apare un gen de furcă simplă, similar celui tipic pentru zona Făgărașului, așa zisa furcă cu „corniță" încovoiate din lemn de brad cojit, care poate să fie de fapt unul din cele mai vechi tipuri de furcă.

În Vrancea întîlnim un tip de furcă asemănător celor din Bucovina, însă aici alături de corniță apare și un decor, mai sobru, alcătuit din linii în zig-zag completate cu motivul dintelui de lup, aceste linii desfășurîndu-se de-a lungul celor șase suprafețe din care este formată partea superioară a furcii.

În Banat, în anumite centre apare un tip de furcă asemănător cu cel cu inel specific Bucovinei și Vrancei, inelul prelungit conic fiind segmentat în lungime și mai bogat decorat. În același timp, în zona Gorjului și Doljului, pe lîngă furcile cu inel proeminent, care apar și aici, mai frecvente sînt furcile late cu coarne sculptate direct din lemnul de paltin, cu motivul de roată și de soare, lucrat prin crestare cu motive vechi și cu linii în zig-zag; uneori capetele coarnelor par a fi capete de cal puternic stilizate.

Deși furci cu coarne apar și în Țara Hațegului și în Valea Jiului, tipice pentru aceste zone ca și pentru Munții Apuseni sînt furcile late lucrate din paltin dar și din fag, furci cu marginile puternic sculptate și cu decor de rozete alternate cu suprafețe în romburi ce umplu suprafețele în întregime.

S-a spus, cu bun temei, că furcile din Mărginimea Sibiului și, în parte, cele de pe Valea Sebeșului (îndeosebi Poiana, Tilișca, Rășinari, Sadu etc.) reprezintă o culme a realizărilor artistice ale genului, fiind cunoscute prin cele mai variate și complexe forme ale tipului de furcă cu coarne, începînd cu cele cu coarnele simple din același lemn cu bățul și continuînd pînă la cele cu coarne late, denumite în acest caz cu „aripi", decorate cu crestături migăloase sub forma unor dantelării în lemn.

Miniaturi în lemn, fusele și pristenele, ce redau un univers și o lume întreagă de sori, stele, linii în zig-zag, frunze de trifoi și alte motive, subordonate toate însă formei de roată și ideii de mișcare, sînt tot atîtea creații ale artei lemnului ce completează seria uneltelor de tors și de răsucit firul.

Fusele rotunde cu cerc, ori cele în patru fețe sculptate și cu pristen, ori cu „zurgălăi" din Maramureș, sau fusele mari de arnici din zona Pădurenilor, cu mai multe cercuri sculptate, ori „răsucile" pentru fire groase, formează — împreună cu furcile — un capitol în sine al artei miniaturale a lemnului, ce-și revendică un loc de cinste.

Încheind, trebuie să evidențiem ideea că, în fiecare gen sau categorie de obiecte de artă populară, așa cum e cazul și cu furcile, cu fusele și pristenele, regăsim, strîns legate de obiceiuri, ca într-un microcosmos plin de semnificații — specificul și noblețea talentului creator al poporului român. *C. Irimie — M. Necula*

INFORMAȚII

● Duminică, 21 mai 1978, Î. P. S. Teofil, Arhiepiscop al Arhiepiscopiei ortodoxe a Vadului, Feleacului și Clujului, a descins în mijlocul credincioșilor din parohia Ciceu Poieni și filia Dobricel. Încă de sîmbătă seara a fost oficiată vecernia în biserica parohială de la Ciceu Poieni, cu care prilej Înalt Prea Sfinția Sa a rostit un cuvînt de învățătură despre semnificația Tainei Sf. Botez. Duminică dimineața a avut loc sfințirea bisericii din filia Dobricel, care a fost înveșmîntată de curînd în nou veșmînt pictural. Apoi a urmat Sf. Liturghie. La sfîrșit a predicat Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil.

● Duminică, 28 mai 1978, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil a săvîrșit sfințirea bisericii din parohia Pata, prot. Cluj-Napoca. În predica rostită la Sf. Liturghie, Înalt Prea Sfinția Sa a vorbit credincioșilor despre biserică — locaș de închinăciune și despre datoria credincioșilor de a o cerceta cu vrednicie. În spiritul ecumenismului practic local, la sărbătoarea parohiei Pata a luat parte și pastorul reformat din localitate, Balon Iojef, dimpreună cu primul consilier al parohiei.

● Duminică, 11 iunie 1978, un nou popas al Î. P. S. Arhiepiscop Teofil, de această dată la parohia Archind, prot. Bistrița-Năsăud. În cuvîntul său de prezentare a parohiei, preotul locului arată că în perimetrul localității s-au făcut descoperiri arheologice însemnate.

Astfel, într-o însemnare care datează de la 1293 este pomenit numele unui localnic, românul Ion al lui Ion din Ercud. Un alt document de la 1332 vorbește despre preotul ortodox Iacob din Ercud, ceea ce dovedește că viața religioasă de aici are un fundament solid ancorat în timp și în tradiție. A predicat, în final, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil. Consemnăm și de această dată prezența la Sf. Liturghie a preotului romano-catolic din localitate, Simonffi Dezideriu.

● Duminică, 11 iunie 1978, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșeanul a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Cubleșu Someșan, prot. Dej. În predica rostită cu acel prilej, Prea Sfinția Sa a vorbit despre semnificația Duminicii a 7-a după Paști, cînd se prăznuiesc Sf. Părinți care au participat la Sinodul I Ecumenic de la Niceea.

● Duminică, 18 iunie 1978, la Praznicul Pogorîrii Duhului Sfînt, Prea Sfințitul Episcop-vicar Gherasim Hunedoreanul a săvîrșit, din încredințarea Prea Sfințitului Episcop Dr. Visarion Aștileanu, Sf. Liturghie arhierească în biserica Adormirea Maicii Domnului din parohia Orăștie II. Cu acest prilej Prea Sfinția Sa a rostit un cuvînt de învățătură despre prezența și roadele Duhului Sfînt în Biserică.

● Parohia Căpîlna de Jos, prot. Aiud, a săvîrșit Duminică 11 iunie 1978 importantul eveniment al sfințirii bisericii, împodobită cu veșmînt nou pictural prin strădania preotului locului, părintele Teodor Aldea. P. S. Emilian al Alba Iuliei, care a oficiat la Căpîlna de Jos Sf. Liturghie arhierească, l-a cinstit pe paroh cu rangul de iconom stavrofor. La sărbătoarea credincioșilor ortodocși a participat și parohul evanghelic din localitate, dl. Peter Schuster.

● Între 14—16 iunie a. c., P. S. Episcop Emilian a întreprins o vizită de lucru la bisericile monumente istorice din Eparhie. Cu acest prilej s-au dat îndrumări asupra păstrării acestor prețioase mărturii ale permanenței și continuității poporului nostru pe aceste meleaguri.

● În ziua de 24 iunie, P. S. Episcop Emilian a poposit în mijlocul credincioșilor din Tușnad-Băi, prot. Miercurea Ciuc, săvîrșind slujba vecerniei, cu care prilej a rostit un cuvînt de învățătură, subliniind legătura noastră neîntreruptă cu înaintașii prin tradițiile scumpe poporului nostru, pe care se cuvine să le păstrăm cu sfințenie. A doua zi, 25 iunie, P. S. Episcop Emilian a săvîrșit Sf. Liturghie și a predicat în parohia Imper, prot. Miercurea Ciuc.

● Sîmbătă, 1 iulie a. c., P. S. Episcop Emilian, a săvîrșit slujba vecerniei la biserica din satul Nădașa, prot. Reghin, iar a doua zi a slujit Sf. Liturghie arhierească în parohia Teleac. Cu acest prilej, Prea Sfințitul Emilian a vorbit despre vechimea creștinismului pe pămîntul românesc și rolul Ortodoxiei în păstrarea unității de neam și de credință.

REDACȚIA: Secția culturală a Consiliului Arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 126 Sibiu, 1 septembrie 1978 Nr. 33—34

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIB

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ABONAMENTUL:
Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

Mărturii ale unor vechi documente bisericeşti

Popoarele îşi au fiecare istoria lor, mai mult sau mai puţin bine cunoscută, dar oricum posibil a fi deslușită cu osebire azi cînd mijloacele de investigaţie s-au perfecţionat. Cercetătorii au făcut progrese însemnate care au elucidat în bună parte tainele trecutului. Cît priveşte poporul nostru, istoria sa beneficiază la ora actuală de rezultatul muncii unor generaţii întregi de specialişti care, chiar dacă n-au înlăturat complet vălul de pe toate întîmplările de odinioară, au pus în lumină perioadele importante şi etapele dezvoltării românilor în spaţiul geografic care le este propriu. Evidenţa a luat locul incertitudinii pînă într-atîta încît nimeni nu-şi mai poate îngădui sfruntarea adevărului fără a stîrni reacţii legitime. Aceasta explică numeroasele luări de poziţie înregistrate în ultima vreme din partea atît a specialiştilor cît şi a reprezentanţilor opiniei publice româneşti faţă de aserţiunile neîntemeiate cuprinse în cărţi şi publicaţii inspirate de idei sau tendinţe aparţinînd aderenţilor întîrziaţi ai imperiului austro-maghiar de altă dată, nu mai puţin ai înfăptuitorilor sinistrului dictat de la Viena din anul 1940.

Se susţine astfel, în general, că existenţa românilor pe teritoriul care le este patrie ar începe abia din secolele XII—XIII, cînd au venit din sudul Dunării şi s-au înfiltrat în spaţiul ocupat de alte populaţii, în special de maghiari. Teoria vizează România luată în ansamblul ei, dar în mod special provinciile Transilvania şi Banatul. (De exemplu: (Ervin Zamlényi et comp., Istoria Ungariei, *Paris, 1974 şi Londra, 1975; Endre Haraszti,* Originea românilor (Originea, migraţia şi înfiltrarea valahilor în Transilvania), *Toronto, 1977. Vezi şi replicile lui Constantin C. Giurescu în* Revista de istorie, *t. XXVIII, nr. 6, iunie 1975, p. 941—948 şi t. XXIX, nr. 8, august 1976, p. 1231—1235, ori ale lui Vasile Netea în rev.* Săptămîna culturală a Capitalei, *serie nouă, nr. 376, vineri 17 februarie, 1978, p. 1). Aşa bunăoară în dicţionarul istorico-geografic şi etnografic intitulat: „A magyar nép táj története tagolódása" (Diviziunea istorico-zonală a poporului maghiar) pe care Kósá László şi Filep Antal l-au publicat acum cîţiva ani în editura Academiei Maghiare (Budapesta, 1975, 230 p.), (Cf. recenzia Cristinei Bulgaru în* Revista de istorie, *t. XXX, nr. 1, ianuarie 1977, p. 156—159), autorii prezintă din punctul de vedere geografic, istoric şi etnografic „zonele şi grupurile etnografice ungare mai importante". În acest sens cartea cuprinde „tot teritoriul lingvistic maghiar", incluzînd şi provinciile române din Transilvania, Banatul, Maramureşul şi Crişana. Autorii susţin că „încă din epoca descălecării, ungurii au populat aceste teritorii", iar „românii au apărut aici abia în secolele XII—XIII" şi în Banat în „secolele XVI—XVII—XVIII".*

Banatul, după cei doi autori, ar fi fost „locuit de unguri încă din epoca descălecării". Abia după ocuparea Timişoarei de turci (1552) teritoriul a fost treptat depopulat de populaţia maghiară. În timpul stăpînirii otomane (1552—1716), Banatul „cîndva bogat şi productiv s-a sălbătăcit. Populaţia maghiară a pierit sau s-a retras spre nord . . .". Deci, după părerea celor doi etnografi, Banatul care era populat pînă în 1552 numai de unguri a fost o provincie înfloritoare şi bogată ce a rămas nelocuită şi pustie după instaurarea stăpînirii otomane. „Românii care trăiau în zonele muntoase răsăritene, din apropierea Timişului, abia în secolul al XVIII-lea, în urma colonizării şi migrării lor voluntare au pus bazele unor sate din Banat . . .". Prin această afirmaţie, autorii cărţii citate vor să susţină că românii n-au colonizat Cîmpia bănăţeană decît în secolul al XVIII-lea, adică după ocuparea provinciei de habsburgi. Abia după 1718, cînd prin tratatul de pace de la Passarovitz Austria va ocupa provincia istorică română Banatul, românii, „în urma colonizării" şi mai ales a „migrării lor voluntare", vor ocupa partea de şes a Banatului! Prin aceste „migrări voluntare", precum şi prin colonizările populaţiei şvăbeşti, începînd cu secolul al XVIII-lea şi continuînd pînă aproape de jumătatea celui de al XIX-lea, „Banatul a devenit regiunea cea mai pestriţă din punct de vedere naţional din Ungaria istorică". Cu alte cuvinte, după cei doi autori, caracterul etnic al Banatului, care ar fi fost în majoritate maghiar în evul mediu, s-a depopulat după ocupaţia otomană, iar sub austrieci şi-a schimbat caracterul etnic prin masivele colonizări de şvabi precum şi prin „migraţia voluntară" a românilor spre părţile de şes. Această mutaţie a caracterului etnic al Banatului a creat condiţiile ca în 1918, prin pacea de la Trianon, „Banatul să fie împărţit, România primind „Banatul de nord şi de est", Iugoslavia „Banatul de vest şi de sud", iar Ungariei nerămînîndu-i decît „un mic colţ nord-vestic".

Aceleaşi teze pot fi întîlnite în recenzia pe care Bakos István o face la dicţionarul lui Kósa şi Filep. Bakos repetă afirmaţiile celor doi autori: „După ce Timişoara, Oradea, Lipova, Szigetvár ajung pe mîna turcilor, în războaiele secolelor XV—XVIII, această zonă agricolă, cîndva fertilă şi bogată, s-a sălbătăcit complet. Locuitorii unguri de aici, ori au fost omorîţi, ori s-au refugiat" (în: Magyar Tudomány", nr. 1, 1976).

Teoriile lui Kósa şi Filep au fost reluate într-un alt dicţionar etnografic apărut doi ani mai tîrziu, tot în editura Academiei Maghiare (Magyar N„prajzi Lexikon, vol. I, A-E, Budapesta, 1977, 752 p.), redactat de un colectiv condus de Ortutay Gyula şi din care nu lipseşte Kósa László. (Cf. recenzia lui Fl. Constantiniu, H. Daicoviciu şi Radu Popa în: Revue roumaine d'histoire, *t. XVI, nr. 4, octombrie-decembrie*

(Continuare în pag. a 3-a)

CALENDAR DE INIMĂ

Septembrie

Tîrnosire pentru eternitate: Putna 1470

Început de toamnă în Ţara de Sus, în anul Domnului 1470, iară de la facerea lumii 6978. Măria Sa Ştefan Vodă tocmai se întorsese cu oastea de la dumbrava ce se chema Lipinţi, aproape de Nistru, unde în august 20 îi bătuse pe tătari. „I-au răsipit şi multă moarte şi pieire au făcut într-înşii, şi mulţi au prins în robie", spune Grigore Ureche în *Letopiseţul Ţării Moldovei.* Cronicarul adaogă apoi că pentru această izbîndă „mulţumind lui Dumnezeu, au sfinţit mînăstirea Putna, care era zidită de dînsul, septembrie 3 zile, întru lauda a Preacuratei Fecioare Maria, Maica Domnului nostru Iisus Hristos. La care sfinţenie multă adunare de călugări au fost: Teoctist Mitropolitul şi Tarasie episcopul, dimpreună cu Iosif arhimandritul şi egumenul Putnei, zic că au fost la liturghie arhiepiscopi şi episcopi şi preoţi şi diaconi 64."

Slujba de tîrnosire la care a luat parte Domnul şi toată Moldova în strai de sărbătoare, încununa o muncă de patru ani, 4 iunie 1466—3 septembrie 1470, sub ochii arhitectului Teodor şi ai vistiernicului Ioan.

Se cheltuise multă pricepere şi mulţi bani domneşti.

Ştefan se hotărîse să zidească Putna drept mulţumire pentru izbînda într-o bătălie fulger cu turcii în 1465, prin care „răscumpără", cum spune tot Ureche, Chilia şi Cetatea Albă. Pusese acolo pîrcălabi români, pe Isaiia şi pe Buhtea după care se întoarse la Suceava şi în cîteva luni alese locul şi termină planurile. Cu Putna se pun în relief caracterele a ceea ce se va numi *stilul moldovenesc în arhitectură,* arătat deopotrivă în stilul bisericii, al chiliilor, a turnului de pază, a fortificaţiilor şi a palatului domnesc din partea de miază-zi unde este astăzi trapeza.

Ion Neculce în ale sale „*O samă de cuvinte*" ne spune că Ştefan „cîte războaie au bătut, atîte mînăstiri cu biserici au făcut", dar Putna a fost mai mare şi mai frumoasă decît toate: „tot cu aur poleită, zugrăvală mai mult aur decît zugrăvală, şi pre dinlăuntru şi spre denafară", predominînd în culoarea frescelor albastrul azuriu, păstrat pînă azi în fragmentele scoase la iveală de săpăturile arheologice.

Putna a fost menită să fie necropolă domnească. Panteon naţional. Dorm somnul de veci aici, în pronaos: Bogdan Voievod († 1517), fiul şi succesorul lui Ştefan, Maria († 1518), una din fiicele lui Ştefan, altă Marie († 1529), soţia lui Petru Rareş, fiu al lui Ştefan, şi Ştefăniţă Vodă († 1527); în naos: Maria (f. a.) a treia soţie a lui Ştefan, fiica lui Radu cel Frumos din Ţara Românească, Maria de Mangop († 1476), a doua soţie a lui Ştefan, Bogdan († 1479) şi Petru († 1480), fiul lui Ştefan.

În naos e însuşi mormîntul lui Ştefan, sub baldachin de piatră, în care a fost pogorît la 2 iulie 1504 „cu multă jale şi plîngere" (Ureche), dar nici ziua, nici anul nu sînt săpate pe lespedea de marmură de Carrara, pe care Măria Sa şi-o pregătise încă din timpul vieţii şi lăsase loc liber pentru cioplirea zilei şi văleatului adormirii. Bogdan Voievod, fiul şi urmaşul său „a lăsat locul neatins".

Ştefan Vodă n-a murit. El domneşte în eternitate peste Moldova. Nu e o simplă metaforă. Un vrednic culegător de legende, S. Theodorescu-Kirileanu, a adunat într-o carte care ar trebui retipărită, o mulţime de „*Amintiri ale poporului despre Ştefan cel Mare*".

În Cîmpia Transilvaniei — unde Ştefan a înfiinţat episcopia Vadului — românii cred că Ştefan n-a murit, ci s-a înălţat viu cu trupul la cer, iar alţii din ţinutul Neamţului unde a

(Continuare în pag. a 2-a)

NOUL TESTAMENT DE LA BĂLGRAD

— 330 de ani de la apariţie —

După activitatea aşa de fructuoasă a diaconului Coresi, la Braşov, între anii 1558—1581, cînd s-au tipărit numeroase cărţi româneşti, în graiul din sudul Transilvaniei, şi după imprimarea Paliei de la Orăştie, în 1582, urmează oarecare stagnare în viaţa noastră culturală, căreia îi va pune capăt abia mitropolitul Moldovei, Varlaam, care tipărea, la Iaşi, în anul 1643, vestita Cazanie, cunoscută, mai ales, sub numele răsunător de *Carte românească de învăţătură.* Valoarea ei intrinsecă, mai întîi, conferită de limba mult superioară tuturor traducerilor de pînă atunci, la care se adaugă extraordinara sa răspîndire care i-a asigurat o influenţă cum n-a mai avut altă carte asupra dezvoltării ulterioare a limbii noastre scrise, au făcut din această cazanie o adevărată piatră de hotar.

La toate acestea trebuie să mai adăugăm un amănunt la fel de important şi anume: în acelaşi deceniu, al V-lea, din secolul al XVII-lea, la numai trei ani după imprimarea *Cazaniei* se tipărea, tot la Iaşi, şi *Pravila lui Vasile Lupu,* cunoscută de asemenea, şi sub numele de *Carte românească de învăţătură.*

Prin aceste două mari cărţi, apărute în timpul şi sub oblăduirea lui Vasile Lupu, Moldova trecea, oarecum, în fruntea vieţii culturale a epocii. Dar această prioritate n-a putut fi menţinută multă vreme deoarece, foarte curînd, se tipărea la Bălgrad, în Transilvania, o altă carte de valoare deosebită care avea să mute, din nou, centrul de greutate, în cultură, în provincia de peste Carpaţi, întocmai ca în secolul al XVI-lea.

Noul Testament de la Bălgrad, din 1648, operă a mai multor preoţi învăţaţi, cum ni se spune într-una din cele două prefeţe, este cartea cea mai frumoasă din toată literatura noastră veche. Avînd la bază limba vorbită din centrul Transilvaniei, ea se deosebeşte, în mod sensibil, nu numai de traducerile anterioare, din secolul al XVI-lea, ci şi de cele contemporane

(Continuare în pag. a 2-a)

Decorarea Prea Fericitului Părinte Patriarh IUSTIN de către guvernul grec

În ziua de 13 iulie Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit la palatul patriarhal o delegație a Comisiei de politică externă a Parlamentului grec, condusă de Dl. Emmanuel Cotix. Din delegație au mai făcut parte: Theoharis Rendis, Aristotelis Pavlidis și Assimallis Fotizas.

Delegația greacă a fost însoțită de Dl. D. Papadakis, ambasadorul Greciei la București.

Cu acest prilej, într-un cadru festiv, fiind de față și P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, vicar patriarhal și consilieri patriarhali, Dl. Ambasador Papadakis a înmînat Prea Fericirii Sale, Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin al Bisericii Ortodoxe Române, Marea Cruce a Legiunii de Onoare, decorație oferită Prea Fericirii Sale de către Președintele Republicii Elene, Dl. Constantin Tsatsos.

De asemenea, ambasadorul, referindu-se la calitatea de deputat a Prea Fericirii Sale în Marea Adunare Națională a României, a scos în evidență contribuția deosebită a Prea Fericirii Sale la statornicirea unor raporturi bune între România și Grecia.

Răspunzînd Prea Fericitul Patriarh Iustin a mulțumit ambasadorului Greciei la București pentru înmînarea decorației, aici la palatul patriarhal din București și l-a rugat să transmită D-lui Constantin Tsatsos, Președintele Republicii Elene și guvernului grec mulțumirile sale pentru acordarea acestei înalte distincții a statului elen. Prea Fericirea Sa a arătat în continuare că își va da și de acum încolo întreaga contribuție atît pentru creșterea prestigiului Ortodoxiei în lume cît și pentru dezvoltarea în continuare a celor mai bune relații dintre România și Grecia.

La sfîrșitul ceremoniei Prea Fericirea Sa s-a întreținut cu delegația parlamentară elenă într-o atmosferă de cordialitate.

Noul Testament de la Bălgrad

(Continuare din pag. 1)

ei, realizate în Moldova sau în Țara Românească. De traducerile din secolul al XVI-lea se deosebește, în primul rînd, prin emanciparea de sub influențele străine, ceea ce înseamnă un progres enorm în eliberarea frazei, în exprimarea mult mai limpede decît pînă atunci. Construcția nu mai este forțată fiindcă ea n-a mai fost modelată după exemple, luate din limba slavă bisericească. De textele contemporane și, în primul rînd de *Cazania* lui Varlaam, *Noul Testament* se deosebește printr-un număr scăzut de elemente slave cărturărești, în vocabular. Faptul se explică prin mediul deosebit, în care s-au efectuat cele două traduceri. În Moldova, ca și în Țara Românească, de altfel, influența slavă s-a exercitat cu mai mare putere decît în Transilvania unde această influență slavă a putut fi concurată de cea latină, spre exemplu. Datorită acestui fapt, traducerile moldovenești și cele muntenești conțin un număr mai mare de elemente slave cărturărești. Observația se referă, deopotrivă, la textele religioase, la cele juridice și la cele ale cărților populare deoarece limba scrisă, din epoca respectivă, nu se diversificase în diversele stiluri de mai tîrziu. Din cauza aceasta, chiar literatura istorică, care nu era constituită din traduceri, se caracterizează, sub aspectul limbii, prin aceleași trăsături comune.

Orientarea traducătorilor către limba vorbită i-a ferit și de alte influențe. Limba *Noului Testament* e relativ săracă și în elemente grecești, pe care le vom găsi mai bine reprezentate, patruzeci de ani mai tîrziu, în *Bblia de la București* (1688). Și mai semnificativ ni se pare faptul că traducătorii ocolesc și elementele ungurești. Ei fac dovadă, printre cei dintîi, că se pot realiza opere literare numai cu ajutorul elementelor de bază, că limba noastră, obișnuită, este capabilă să exprime, fără ajutorul unor împrumuturi masive, ideile și sentimentele de care sînt animați. Ei prevestesc, într-un fel sau altul, procedeele artistice ale lui Ion Creangă și ale lui George Coșbuc, care au creat lucrări de valoare fără ajutorul neologismului ori a arhaismului.

Comparînd metodele de lucru ale ardelenilor care au tradus *Noul Testament de la Bălgrad*, cu cele ale altor cărturari din epocă, mai observăm că ei și-au ales cu mai mare grijă cuvintele de care aveau nevoie. Au dat preferință substantivului *oraș*, față de *cetate* sau *politie*, pentru că era mai bine fixat în limbă și îmbrățișa mai precis noțiunea respectivă. Au preferat pe *împărat* lui *chesariu* și lui *sevastos*, din același motiv. Nu s-au dat în lături de la folosirea unui neologism ca *teatron*, prima mențiune a cuvîntului în limba română, cînd au constatat că, în textele anterioare, s-a recurs la un cuvînt care nu reușise să acopere noțiunea respectivă: *prăvire*. Exemple sînt multe și nu le putem lua, aici, în discuție pe toate. Ne vom opri totuși la unul. În versetul: „Iară nemerind în locul a două mări să prinse corabia și piscul de nainte să împlîntă și sta neclintită, iar partea de îndărăpt să rumpea de *tăria* undelor", constatăm că cuvîntul subliniat înlocuiește pe *greață*, din *Codicele voronețian*, și avea să fie înlocuit, la rîndu-i, de *silă*, din *Biblia de la* București. Nu este greu de văzut că singurul termen propriu este acest *tărie* din *Noul Testament*, că *greață* și-a schimbat total sensul, între timp, iar *silă* a căpătat și el, un alt înțeles, pe lîngă cel vechi.

M-am referit, mai sus, la construcția mai sigură, din această carte, la faza descătușată de sub influențele străine, evidente în alte cărți de pînă atunci. Un scurt exemplu ne va arăta, mai limpede, de ce este vorba: „Și mergea după el mulțime multă, că vedea semnele lui care le făcea cu bolnavii. Și să sui în măgură Iisus, și acolo ședzu cu ucenicii lui. Și era aproape paștile, sărbătoarea evreilor. Și rădicînd Isus ochii, și văzînd că multă mulțime vine către ei, zise către Filip: de unde vom cumpăra pîini să mănînce aceștia?" (112).

Nu este vorba, în citatul respectiv, numai de o exprimare în conformitate cu modul nostru de a ne spune gîndurile, după model popular, ci observăm, în același timp, că fraza curge ca într-o poveste, că asemenea fragmente stau, fără nici o îndoială, la baza stilului narativ, de mai tîrziu. Sîntem încredințați, în același timp, că dacă această carte s-ar fi reeditat, între timp, rolul ei ar fi fost și mai mare în dezvoltarea limbii române literare. Și poate nu exprimăm o idee prea îndrăzneață susținînd că o ediție științifică, a ei, în felul celei pe care ne-a dat-o N. A. Ursu pentru *Psaltirea în versuri*, a lui Dosoftei, ar putea determina nu numai o legătură de tradiție, între cărturarii de acum 330 de ani și între cititorii de astăzi, ci s-ar putea constitui, sîntem singuri, într-un adevărat eveniment cultural.

Gavril Istrate

Tîrnosire pentru eternitate: Putna 1470

(Continuare din pag. 1)

zidit vestita cetate, știu că el stăpînește și acolo, pe cei din Rai și pe cei din Iad, și are puterea de a-i descoperi și pedepsi pe cei care fac moarte de om.

O mulțime de legende au făcut din Ștefan un adevărat erou popular, cum vor mai face în viitor doar cu Mihai Viteazul, cu Constantin Brîncoveanu și cu Alexandru Ioan Cuza. Că a fost îngropat la Putna împreună cu Sihastrul, sfătuitorul său, desigur Daniil; că atunci cînd moldovenii au bătălii el știe și-i ajută; că umblă din cînd în cînd pe pămînt „mai ales cînd nația noastră e în cumpănă mare". Chiar la Plevna în 1877, duhul lui, sculat din mormînt, a condus oștirea română „de a făcut pe Turci să mai simtă odată trecînd printrînșii spaima de altă dată".

Poporul — amintirea e din Cîmpulung — așteaptă învierea lui Ștefan călare pe calul lui și cu sabia în mîna dreaptă, ținînd-o drept în sus. Alții — de prin Panciu — zic că duhul lui are să se întrupeze în alt trup omenesc.

Numele lui e, ca și al lui Traian, în colinde. E nume de leac în descîntece de dragoste, bună menire și mîngîiere în cîntecele de leagăn. In baladele de vitejie el e modelul suprem. Cu numele lui se numesc sate, văi, munți, poduri, iazuri, fîntîni, cișmele, mori, cruci, ruine, mînăstiri. Eminescu povestește în *Curierul din Iași*, cum cu prilejul dezgropării osemintelor domnești de la Putna în decembrie 1855, Moș Toader Nițu din Putna, în genunchi, plîngînd spre mormîntul descoperit al lui Ștefan cel Mare și Sfînt, uitîndu-se în el spunea încet, cu o jale sfîșietoare: „Săracii de noi! acesta-i tatăl nostru!"

Fiindcă „era credincios nevoie mare" i se atribuia puterea de a face minuni, de a învia morții și de a prooroci. Mai ales despre viitorul Moldovei. Însăși întemeierea mînăstirii Putna i-a fost poruncită de îngeri, cu care el stătea de vorbă cum stau de vorbă oamenii buni între ei. De altfel, un arhanghel putea fi văzut alături de el în toate bătăliile. Dumnezeu era întotdeauna de partea lui Ștefan, pentru că era om drept. Nu fără sens fusese proclamat Domn pe cîmpia „Direptatea". Era, cum spunea un bătrîn trecut de 80 de ani, din Transilvania, „mare la minte și cu chibzuială; mare în sfat și în fapte, cum n-a mai fost altul ca el și poate nici n-a mai fi vreodată".

Teoctist, mitropolitul său, e îngropat și el la Putna (1477). Daniil Sihastrul așteaptă învierea în pronaosul de la Voroneț. Pe zidul din afară e pictat cu aureolă, canonizat și el de poporul constituit în Sinod infailibil, pentru că sihastrul a fost sfătuitorul lui Ștefan. O cinste și demnitate ca aceasta numai un sfînt putea avea.

Putem spune, operînd echivalențe sigure, că Daniil Sihastrul a fost ministrul de conștiință al Domnitorului, de cele dinlăuntru, din afară și chiar de război.

Mormintele de la Putna, ne spune un călător austriac, Hacquet, care vizita Moldova în ultimele decenii ale secolului XVIII, erau toate acoperite cu mătase roșie brodată cu aur.

La Putna mai e înmormîntat și Iacov Putneanul († 1788) fost episcop de Rădăuți (1745—1750) și mitropolit al Moldovei (1750—1760), retras la metanie (1760) ca stareț restaurator al mînăstirii după un cutremur și mare ctitor de cultură românească. Autor al unui *Abecedar* tipărit în 1755 și al multor altor cărți, el a luptat împotriva grecizării Bisericii moldovene și împotriva „dajdiilor" impuse de fanarioți, înscriindu-se astfel pentru totdeauna în pomelnicul *Renașterii* de la Putna. Renașterea aceasta cunoaște nume, deși quasianonime, doar călugărești, care trebuie amintite iară și iară.

Ierodiaconul Nicodim transcrie acolo *Tetravanghelul* pentru Mînăstirea Humorului și pictează în el chipul lui Ștefan (1473) — am avut cinstea în anii '50 să regăsesc acest *Tetravanghel* în condiții jalnice la Dragomirna și să-i asigur viața în continuare, descriindu-l amănunțit într-un inventar care, sper că se mai găsește încă în original în această mînăstire — călugării *Chiriac, Paladie, Spiridon Siluan, Paisie, Trif, Ghervasie, Atanasie, Silvestru, Eustatie*, copiază, scriu, caligrafiază, decorează cărți de cult, de spiritualitate și de muzică. Alții pregătesc preoți, așa încît putem vorbi de o *Școală de la Putna*, fără nici o rezervă.

Aceștia sînt savanții, creatorii, universitarii, academicienii vremii și, ceea ce au făcut ei atunci, nu e deloc mai puțin decît fac astăzi oamenii de cultură. Cunoaștem nume de „ritori" — profesori — la Putna: *Eustațiu*, cel care a condus corul la înmormîntarea lui Ștefan cel Mare, era un fel de profesor și autor de muzică, *Antonie Protopsaltul* era, de asemenea, autor și el; Arhimandritul Silvan avea cunoștințe de *astronomie*, la anul 1530; un călugăr anonim scrie o *Pascalie*, dascălul *Gheorghe* scrie o *Alexandrie* (1780) iar dascălul *Iordache* copiază alta „de pe o *Alexandrie* veche ce au fost în turnul cel mare". S-a găsit la Putna și o carte de medicină în limba latină, copiată acolo în anul 1543: PROEMITATIA QUAEDANI AD MEDICINAM SPECTANTIA. „Ritorul și Scholasticul" *Lucaci* cu studii în Polonia, autor al unei *pravile* (1581), era profesor de drept, apoi mai era dascălul românesc *Evloghie*, apoi istoricii care ne-au lăsat *Letopisețele Putna I și Putna II*, iar mai tîrziu *Iacob Putneanul* și *Vartolomeu Măzăreanul* (1774), pe vremea cărora era o cunoscută „școală mare" la Putna, după modelul Academiei de la Kiev.

In afară de aceasta, broderiile de la Putna, epitafurile, obiectele de metal, ne pot îndreptăți să identificăm la Putna cea mai înfloritoare Academie de Arte Frumoase din trecutul românesc". Odată cu starețul Iosaf, chemat de Ștefan la Putna, de la Neamțu, vor fi venit desigur la Putna și mulți ucenici ai vestitului *Gavril Uric*, miniaturist și copist, „primul pictor român" cunoscut, a cărui operă face azi gloria Oxfordului.

Aceasta e Putna. Aceasta e gloria ei nemuritoare. Ștefan, căsătorit a doua oară cu Maria de Mangop, înrudită și cu Paleologii și cu Comenii, strămuta Bizanțul în Moldova nu numai prin căsătoria cu vlăstarul bizantin, dar și prin Putna lui pe care o umplea de frumusețe, o făcea vad pentru adunarea mintii — Putna înseamnă cale, drum — și o menea istoriei și culturii.

Contemporan cu Mahomed al II-lea, cuceritorul Constantinopolului, Ștefan n-a fost deloc mai prejos decît acest mare general. Cronicarul turcesc al lui Mahomed îl laudă așa: „Mare bărbat și Turcilor asemenea, de ai noștri neînvins." Rolul lui a fost recunoscut la nivelul european de un Sixt al IV-lea, care îi scrie omagiindu-i „înțelepciunea și vitejia".

Mahomed n-a putut cuceri Moldova. Nici el nici urmașii lui. După Chilia, Mahomed al II-lea n-a avut motive să zidească acasă la el vreo moschee!

Putna nu e numai mînăstire: Putna e săgeată de foc peste veac, inima aprinsă de iubire de patrie a acestui Sfînt Părinte al Patriei; inimă vie ca prima lecție de istorie, cînd te alegi din neființă și înveți înfiorat cine ești și faci, solemn, în cunoștiință, primul jurămînt că-ți vei rămîne credincios în vecii vecilor. Căci a rămîne credincios Patriei, înseamnă a rămîne credincios ție însuți și celor de o naștere cu tine. Putna vine spre noi ca un mesaj fundamental, exemplu, chemare și îndemn din partea celui ce n-a obosit niciodată iubindu-și și apărîndu-și Țara. Putna își caută mereu sălaș în inimile noastre ale tuturor, pentru că așa, Voievodul învie în fiecare din noi și Țara îl are din nou pe Ștefan. Și Țara nu se mai teme și Țara nu mai tremură în fața nimănui. Fiecare Ștefan e o spadă la hotar. Putna e așa pentru că în ea și-a stabilit reședința, pentru eternitate, El, Voievodul, simbolul unității și al duratei noastre.

Tîrnosirea de la începutul de toamnă din 1470, de care ne aducem aminte cu mîndrie și recunoștință, e ctitorie a sufletului românesc, Viteaz, Mare, Bun și Sfînt ca și Măria Sa Ctitorul. La 3 septembrie să bată clopotele Putnei, inimile noastre, să le audă Ștefan și să se bucure.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

Mărturii ale unor vechi documente bisericeşti

(Continuare din pag. 1)

1977, p. 751—761). Şi aici se pretinde că populaţia românească este înregistrată în zonele muntoase din estul Banatului abia din sec. XVI (p. 209).

Cît neadevăr conţin asemenea teorii o poate înţelege oricine răsfoieşte acel greu de răstălmăcit loc din „Gesta Hungarorum", aparţinînd „notarului" anonim al regelui Bela al III-lea de la sfîrşitul sec. XII, care arată că în primii ani ai sec. X ungurii au găsit în Banat un „ducat" şi că au trebuit să lupte contra „ducelui" valah Glad în a cărui oştire se aflau şi români. (O punere în lumină a importanţei acestei mărturii vezi la Ioan Chindriş, Chipuri din hronicul neamului, *Bucureşti, 1977, p. 13—16). Întemeiaţi pe izvoare literare şi pe descoperiri arheologice, chiar istoricii maghiari recunosc vechimea şi persistenţa românilor în teritoriile panonice, în Transilvania şi Banat. Dintre ei vom cita pe Kiss Ailla (Zur Frage des Fertlebens des römerzeitlichen Bevölkerung von Pannonien in der Volkerwanderungs-zeit, Pecs, 1966), care vorbeşte despre constituirea populaţiei romanizate la stînga Dunării, pe Layos Varady (Das letzte Jahrhundert Pannoniens, Budapesta, 1969, p. 376—476), care afirmă existenţa populaţiei romanizate în Panonia după sec. III, deci după retragerea aureliană, pe Agnes Cs. Sos (Die slawische Bewölkerung West-Ungarns im 9. Jahrhundert, München, 1973), care vorbind despre Panonia secolului IX demonstrează existenţa aici a unei populaţii autohtone romanizate şi în fine pe E. Toth (La survivance de la population romaine en Pannonie, în: Anuarul Muzeului din Székesfehérvár, XV, 1977, p. 107—120), care de asemenea probează persistenţa romanităţii în Panonia secolelor IV—IX. (Sânziana Pop,* Lumină în „mileniul întunecat", *în rev. Luceafărul, an. XIX, nr. 33 (746), sîmbătă 14 august 1976, p. 8, şi Sever Dumitraşcu,* Românii în Panonia *(sec. IV—X), în rev. Familia, Oradea, seria V, an. 14 (114), nr. 4 (152), aprilie 1978, p. 11).*

Referindu-ne exclusiv la Banat să încercăm să ne lămurim mai îndeaproape asupra situaţiei de fapt. Se pretinde — cum arătam — că românii ar reprezenta o populaţie „înfiltrată" aici abia în secolele XVI—XVIII. Că adevărul este cu totul altul vom constata cercetînd două vechi documente bisericeşti în stare să restabilească situaţia demografică din Banat, atît în timpul feudalismului maghiar din secolul XIV, cît şi perioada ocupaţiei otomane din secolul al XVII-lea. Primul cuprinde registrele de dijmă papală, *în care sînt înscrise toate parohiile şi toţi preoţii, nominal, ce plăteau dijmă papală din diecezele romano-catolice din Banat, Transilvania şi Crişana între 1333—1337. Al doilea este* „catastiful de mile" *al Patriarhiei din Ipek de la 1660 şi 1666 în care sînt consemnate rezultatele acţiunii delegaţilor patriarhului Maxim care au străbătut peste 160 de sate din paşalîcul de Timişoara spre a colecta daruri pentru pomenire şi binecuvîntare. Dacă acest din urmă document putea fi necunoscut autorilor maghiari citaţi deoarece e în limba slavonă şi n-a fost publicat decît în 1931—1932, în schimb ne surprinde faptul că nu cunosc sau omit intenţionat socotelile dijmelor papale dintre 1333—1337, ce reprezintă un document de importanţă primordială şi pentru istoria patriei lor.* (Documente privind istoria României. *C. Transilvania, veacul XIV, vol. III, p. 221—248, documentul 56). Este ştiut că în evul mediu populaţia maghiară în întregime aparţinea Bisericii Romano-Catolice. Deci, socotelile dijmelor papale reprezintă situaţia relativă a diviziunii poporului maghiar în teritoriile româneşti ocupate de regatul feudal maghiar. Spunem relativă deoarece mulţi dintre preoţii menţionaţi în socotelile de dijme papale aparţineau unor cetăţi şi, în acest caz, nu conduceau o parohie care să reprezinte chiar şi numai cîteva sute de suflete, ci doar familia feudalului pe moşia căruia stătea sau garnizoana cetăţii care nu constituia o populaţie stabilă. Aşadar, după socotelile dijmelor papale, pe teritoriul românesc ocupat funcţionau doar trei dieceze romano-catolice: la Cenad, la Oradea şi la Alba Iulia.*

Dieceza Cenadului îşi extindea jurisdicţia peste tot Banatul şi o bună parte din comitatele Arad, Cenad, Csongrad. Cuprindea şapte arhidiaconate, ceea ce corespunde cu protopopiatul de azi, după cum urmează: arhidiaconatul de Cenad, de Arad, de Caraş, de Torontal, de peste Mureş, de Caransebeş şi de Timiş. Arhidiaconatul de Timiş era împărţit în două decanate: decanatul dintre cele două Timişuri şi decanatul dintre Timiş şi Bîrzava. (Ibidem, *p. 222—3 şi 228—9).*

Credem că nu e lipsit de interes să arătăm numărul preoţilor din arhidiaconatele bănăţene spre a vedea în ce măsură populaţia maghiară era prezentă în Banat. În arhidiaconatul Caransebeş (Sebeş, cum apare în document) existau şase preoţi în 1333, opt preoţi în 1334 şi şapte preoţi în 1335. Aceşti preoţi funcţionau în Caransebeş, Lugoj, Caraşova, Zerep (dispărut), Toti (dispărut) şi Duboz. Dar ce fel de „parohii" erau acestea rezultă din socotelile anului următor cînd parohia Lugoj nu mai apare, după cum nu mai apare nici parohia Duboz. În schimb apar localităţile: Chery (probabil Cireaşa), Hodoş, Izvin şi Illuc (dispărut). Deci, într-un arhidiaconat care se întindea de la Dunăre pînă la comuna Izvin de lîngă Timişoara, apar ca stabile doar două parohii: Caransebeş şi Caraşova. (Ibidem, *p. 227, 243—244, 235).*

Aceeaşi situaţie o aflăm şi în arhidiaconatul de Caraş. Din totalul de unsprezece preoţi, trei erau în cetăţi (Iladia, Haram, Somlov), iar restul de opt, în Şemlacul Mare, Sîngeorgiu, Gherman, Wodad (dispărut), Denta, Mansfalva (dispărut), Paraz (dispărut), Bay (dispărut), (Ibidem, p. 229, 234), *funcţionau ca preoţi pe lîngă curţile feudale din satele respective.*

În arhidiaconatul de Cenad unde era şi oraşul de reşedinţă al episcopiei romano-catolice, apar doar 20 de preoţi care funcţionau pe lîngă curţile feudale, deoarece satele menţionate aveau populaţie ortodoxă română. (Ibidem, *p. 229, 234).*

În arhidiaconatul de Timiş sînt citaţi la 1333 un număr de 26 preoţi, aşezaţi la curţile feudalilor. Pe lîngă 11 localităţi dispărute apar preoţi în sate ortodoxe române la Ianova, Sîmpetru, Teremia, Bisenova, Sînandrei, Moşniţa, Cenei, Pyscky (Pişclina, probabil), Cocota (Orţişoara), Sîntoma, Beregsăul Mic etc. Ceea ce ţinem să relevăm este faptul că oraşul Timişoara nu apare în socoteli decît cu un singur preot (Ibidem, *p. 227) şi arhidiaconul menţionat pe lista capitlului din Cenad. Aceasta înseamnă că, deşi Timişoara fusese pînă la 1323 reşedinţa regelui Carol Robert I, după plecarea lui populaţia maghiară era atît de redusă ca număr încît nu avea nevoie decît de un singur păstor sufletesc, întocmai ca un sat oarecare. Faptul mai indică şi un alt lucru important: că în acea vreme Timişoara nu şi-a alterat caracterul etnic şi că majoritatea populaţiei era ortodoxă. În decanatul dintre cele două Timişuri apar 16 preoţi la 1333 şi 18 la 1334, iar în decanatul dintre Timiş şi Bîrzava 20 preoţi.* (Ibidem, *p. 222—223, 233—234, 228, 241). Şi aceşti preoţi funcţionau pe lîngă curţile nobiliare deoarece comunele unde apar sînt locuite de populaţie română pînă azi: Sînmărtin, Ciavoş, Petroman, Berini, Sculia, Soca, Voiteg, Dolaţ, Tolvadia, Partoş, Moraviţa, etc.*

Ce se constată din analiza socotelilor de dijme papale? Că în afară de Cenad, reşedinţă episcopală, în tot Banatul numărul parohiilor romano-catolice era extrem de redus, limitîndu-se la preoţii de pe lîngă curţile feudale sau din cetăţi. În cetăţi importante ca Timişoara, Caransebeş, Caraşova, Lugoj nu aflăm decît cîte un preot, ceea ce înseamnă că numărul populaţiei maghiare se reducea la cei cîţiva funcţionari necesari menţinerii ordinei. În acest caz, ne întrebăm pe ce se bazează pretenţia că ungurii au populat Banatul încă din epoca descălecării?

Tot atît de lipsită de temei istoric este şi afirmaţia că ungurii din Banat „ori au fost omoriţi, ori s-au refugiat" (Bakos István). Mai întîi, trebuie să stabilim un fapt istoric: paşalîcul de Buda cuprinzînd tot centrul Ungariei ia fiinţă în 1541, deci cu 11 ani înainte de ocuparea Timişoarei de către Turci. După opiniile lui Bakos trebuia ca şi ungurii din Ungaria să fi fost omoriţi de turci, de ce doar cei din Banat? Or, nu se constată documentar că au fost omoriţi, deoarece există şi azi! În acest caz, de ce să-i omoare numai pe cei din Banat? S-au refugiat cei cîţiva funcţionari iar banul Lossonczy, comandantul Timişoarei, a fost omorît pentru că a opus îndelungată rezistenţă care a cauzat pierderi grele otomanilor. Din Banat nici nu s-a refugiat şi nici n-a fost exterminată populaţia maghiară, pentru că nu exista!

*

Tot atîta de lipsită de temei istoric este şi afirmaţia că după ocuparea Timişoarei de turci, Banatul s-a depopulat şi sălbătăcit şi numai în secolul XVIII, după introducerea administraţiei austriece, populaţia română din vecinătatea rîului Timiş ar fi colonizat „voluntar" satele din cîmpia bănăţeană! Ne vom folosi pentru a arăta netemeinicia acestei afirmaţii, de „catastifele de mile" publicate de istoricul sîrb Sv. Matic (Katastig Pećki iz 1660—1666, *„Glasnik drustve . . ." 1931 (IV), nr. 4, p. 211—223, nr. 5, p. 447—455; 1932 (V), nr. 1, p. 72—79; nr. 3, p. 418—422) şi valorificate recent în istoriografia română (I. D. Suciu,* Monografia Mitropoliei Banatului, *Timişoara, 1977, p. 89—92).*

În 1660 şi 1666, patriarhul Maxim al Ipekului şi-a trimis reprezentanţi în Banat, „na Vlaşku", adică în Valahia, cum numeau ei Banatul ocupat de turci, care cuprindea partea de şes a provinciei. Sumele, animalele şi obiectele colectate de trimişii patriarhului au fost notate în „catastife" iar călugării au însemnat şi comunele parcurse, precum şi numele celor ce au donat pentru blagoslovenie. Datorită acestor însemnări avem azi o icoană fidelă a satelor şi locuitorilor din cîmpia bănăţeană care infirmă în mod neîndoios teoria unui Banat depopulat în timpul paşalîcului. În prima călătorie trimişii patriarhiei trec Dunărea pe la Nova Palanka şi parcurg 168 localităţi şi trei mănăstiri, iar în a doua călătorie parcurg 93 sate şi 10 oraşe, deci 103 localităţi, toate situate în cîmpia bănăţeană. Redăm, pentru documentare, numele unor sate care s-au distins prin mulţimea donaţiilor în bani şi animale: Ianova (1660), Cerna (1660), Cebza (1660), Jam (1666), Jimbolia (1666), Sag (1660), Semliug (1666), Chevereşul Mare (1660, 1666), Chevereşul Mic (1666), Satchinez (1666), Gelu (Chetvel, 1666), Checia (1660), Cîrnecea (1660, 1666), Lovrin (1666), Mănăştur (judeţul Arad, 1666), Omor (1666), Opatiţa (1666), Pardani (1660), Parţa (1660), Firiteaz (1666), Uzdinul Mare şi Mic (1660), Ulma (1660, 1666), Foeni (1660), Srediştе (1666), Teremia (1660), Topolovăţ (1660), Sîn Ianăş (1660), Marghita (1660), Sînnicolaul Mare (1660), Senteş (1666), Silaş (1666), Sînmihai (1660, 1666), Sculia (1666), Rudna (oraş, 1660, „mahala", 1666), Săcălaz (1666), Sacul (1660), Sarafolea (1660), Seleuş (două localităţi, prima la 39 conace şi a doua la 72 conace de mers).

Din capul locului trebuie să menţionăm că toate aceste sate sînt aşezate în cîmpia bănăţeană şi apar ca localităţi bine organizate, avînd preoţi şi cneji şi după cantitatea banilor sau animalelor ce le donau erau foarte bogate. În faţa acestor realităţi istorice, ne întrebăm cum era „depopulat" şi „sălbătăcit" teritoriul de şes al Banatului?

Mai mult, pentru restabilirea adevărului trebuie să precizăm că numeroase sate ce şi-au pierdut caracterul etnic după ocupaţia austriacă, apar în catastifele de la Ipek ca sate româneşti cu credincioşi ortodocşi. Astfel la Biled, în 1666, preotul se chema Nedelcu. Bulgăruşul avea ca preot pe Daba, iar între donatori apar nume ca Damian, Luca, Andrei, Dumitru etc. Despre acest sat, istoricul maghiar Borovszky susţine neîntemeiat că a dispărut la 1493 şi a fost reînfiinţat abia la 1769. La Diniaş preotul se chema Achim. La Dolaţ iobagii satului au dat 2000 aspri spre blagoslovenie; între donatori apare Damian, tatăl lui Marcu. La Jamul Mare era cneaz Ieremia. La Jimbolia preotul se numea Vuia, iar între donatori apare românul Stoian. Şi Lovrinul apare comună ortodoxă, ca şi Iecea unde iobagii satului au dat pentru blagoslovenie 1000 de aspri şi o blană de vulpe. Tot ca sate ortodoxe apar şi comunele Săcălaz şi Teremia. Popa Petru din Arad a dat pentru blagoslovenie un bou, iar cneazul Ignat din Schela (Aradul Nou) o dat 4000 de aspri. La Ciavoş (azi Grădinari) iobagii satului au donat 930 aspri. Numeroşi donatori apar şi la Omor, iar la Sîn Petru era preot Eftimie care face donaţii.

Catastifele milei dovedesc astfel tocmai contrariul celor susţinute de autorii maghiari citaţi: departe de a fi depopulat şi sărăcit, în timpul ocupaţiei otomane, poporul român din Banat şi-a continuat viaţa ce o ducea acolo, încă de la formarea sa.

*

Ne-am referit în cele de mai sus la teoriile unor istorici maghiari care contestă vechimea şi continuitatea populaţiei româneşti pe teritoriul patriei noastre, cu osebire în Banat, şi întemeiaţi pe vechi documente — a căror autenticitate şi valoare sînt în afara oricărui dubiu — am căutat să le dovedim netemeinicia. La drept vorbind întrucît alţi specialişti, tot maghiari, infirmă pe bază de dovezi arheologice sigure asemenea teorii, ne putem dispensa de a aborda noi această problemă. Am făcut-o nu din dorinţa de a polemiza, ci doar pentru că adevărul trebuieşte mereu afirmat, el constituind singura bază pe care se întemeiază bunele raporturi dintre oameni. Or noi dorim să continuăm, să adîncim şi să dezvoltăm consecvent prietenia cu toţi vecinii şi, în mod special, cu aceia de care ne leagă un lung trecut de conviеţuire şi luptă pentru mai bine.

Din acest punct de vedere studiul istoriei făcut în spiritul celei mai desăvîrşite onestităţi apropie oamenii, îi ajută la a se cunoaşte, înţelege şi aprecia reciproc. Întocmind „Istoria Transilvaniei" imediat după încheierea celui de-al doilea război mondial, L. Makkai afirma: „ . . . Adevăratul rod al istoriei este de a duce la înţelegere obiectivă". (L. Makkai, Histoire de la Transylvanie, *Budapesta, 1946, p. 19. Cf. G. I. Brătianu,* L'histoire roumaine écrite par les historiens hongrois, *în: Revue historique du sud-est européen, XXIII, 1946, p. 142—182). Chiar dacă L. Makkai n-a reuşit să fie totdeauna şi pînă la capăt consecvent cu sine însuşi, principiul pe care l-a formulat îşi păstrează valoarea şi, în ceea ce ne priveşte, nu putem decît să-l subscriem cu toată convingerea.*

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

Popas aniversar

Federaţia Comunităţilor evreieşti (Mozaice) din Republica Socialistă România a sărbătoria recent aniversarea a 40 de ani de activitate rabinică şi a 30 de ani de la alegerea ca şef rabin al Cultului Mozaic a Eminenţei Sale dr. Moses Rosen.

La festivităţi au participat numeroşi invitaţi din ţară şi străinătate — conducători de culte, conducători ai comunităţilor mozaice din ţară, conducători ai unor organizaţii evreieşti internaţionale şi alte personalităţi, care au omagiat pe conducătorul obştei evreieşti din România şi au evidenţiat legăturile frăţeşti pe plan ecumenic dintre toate cultele din ţara noastră.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române a fost prezent Prea Sfinţitul Episcop-vicar patriarhal Antonie Plămădeală, reprezentantul Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, în numele căruia a dat citire următorului mesaj:

„Aniversarea împlinirii a 40 de ani de activitate rabinică şi 30 de ani de la alegerea Eminenţei Voastre ca şef rabin al Cultului mozaic din Republica Socialistă România ne oferă aleasa bucurie de a Vă transmite, atît în numele Nostru personal cît şi al clerului şi credincioşilor Bisericii Ortodoxe Române, cele mai sincere urări de bine, sănătate deplină şi fericire.

De-a lungul celor trei decenii de cînd vă aflaţi în această funcţie de înaltă răspundere, relaţiile dintre Biserica Ortodoxă Română şi Cultul Mozaic s-au dezvoltat armonios, în spirit irenic şi constructiv, avînd drept suport dragostea frăţească, buna înţelegere şi preţuirea reciprocă. La buna desfăşurare a acestor relaţii, Eminenţa Voastră aţi avut un rol activ, militînd în mod consecvent pentru statornicirea unui climat de înţelegere, apropiere şi colaborare ecumenică între cultele religioase din ţara noastră.

În egală măsură este cunoscută contribuţia deosebită a Eminenţei Voastre în ceea ce priveşte alăturarea credincioşilor mozaici la opera constructivă a poporului român pentru dezvoltarea ţării noastre, precum şi la promovarea înaltelor principii de pace, prietenie şi iubire între oamenii de pretutindeni.

Avem convingerea că şi în viitor colaborarea noastră frăţească va fi încununată cu bogate roade şi va folosi din plin credincioşilor noştri şi binelui obştesc . . .“

Participanţii la festivităţi au adresat Preşedintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu, o telegramă prin care îşi exprimă adînca recunoştinţă pentru larga libertate religioasă de care se bucură comunităţile evreieşti din România, alături de celelalte culte, pentru deplina egalitate în drepturi cetăţeneşti a populaţiei evreieşti.

Redacţia

La aniversarea tiparului sibian

„Tipografia — scrie Gh. Barițiu — este una din acele măestri de la care atîrnă cultura omenirii. Prin ea s-a făcut limba un organ pentru luminarea a tot neamul omenesc. Nobila ei menire este de a face de aici înainte adevărul nepieritor, barbaria imposibilă, ştiinţa populară.“

Acest cuvînt l-am avut permanent în minte pe parcursul celor două săptămîni cît au durat, la Sibiu, manifestările închinate aniversării a 450 de ani de la înfiinţarea primei tiparniţe în oraşul de pe malurile Cibinului. Cartea şi tiparul românesc sînt strîns legate de Sibiu, oraşul care, dacă nu a avut şanse să înregistreze întîietatea în apariţia tiparului în ţara noastră, eveniment consemnat în anul 1508 la Tîrgovişte, se poate mîndri cu un alt moment, la fel de important pentru cultura naţională, tipărirea primei cărţi în limba română, pe pămîntul patriei noastre, *Catehismul românesc*, în anul 1544.

Şirul acţiunilor cultural-educative legate de apariţia primei tiparniţe la Sibiu, în anul 1528, au început, practic, din luna ianuarie a acestui an, pentru a avea o perioadă de vîrf între 1—16 iulie, organizator principal fiind Întreprinderea Poligrafică din localitate. În perioada ianuarie—februarie s-a organizat expoziţia şi *„poezia florilor“* cu 450 de reproduceri colorate, după flori, în luna martie, expoziţia *„Să ne cunoaştem patria“* cu peste 2000 ilustrate color şi diasonul *„România pitorească“*, audiat de peste 20 000 de vizitatori. Au urmat apoi, în perioada martie—aprilie expoziţia *„Piese rare din muzee“*, cuprinzînd peste 200 reproduceri în culori şi expoziţia *„Portul popular şi obiceiuri populare“*, cu peste 450 reproduceri colorate. În lunile mai—iunie au fost organizate expoziţia de reproduceri de artă, cuprinzînd 450 de reproduceri ale celor mai reprezentativi pictori români şi străini precum şi Expoziţia de grafică publicitară *„Orth“* în colaborare cu Filia Sibiu a U. A. P. şi Muzeul Brukenthal. Odată cu lansarea în ziua de 30 iunie, în cadrul festiv a numărului 6 pe anul în curs al rev. Transilvania, număr dedicat Aniversării a 450 de ani de la înfiinţarea primei tiparniţe la Sibiu, au început, propriu-zis, manifestările dedicate acestui măreţ eveniment. De-a lungul celor două săptămîni au fost vernisate 11 expoziţii (de filatelie, carte veche românească, din istoria tiparniţei, numismatică, tîrg de cărţi, grafică şi cultură, de ziare, ex libris, gravuri, fotografii, caricaturi), s-a prezentat un film, s-a desfăşurat timp de 2 zile o sesiune de comunicări, a avut loc un carnaval, toate aceste acţiuni avînd ca generic tiparul sibian de-a lungul a 450 de ani.

Am să mă opresc în rîndurile ce urmează doar asupra cîtorva din aceste acţiuni, care, am considerat eu, ar interesa pe cititorii noştri. *Expoziţia de carte veche*, deschisă în cadrul Muzeului Brukenthal cuprinde peste 50 de cărţi româneşti vechi provenite din fondurile de carte veche românească aflată în posesia Bibliotecii ASTRA din Sibiu, Biblioteca Mitropoliei Ardealului, a muzeului Brukenthal şi a muzeului bisericii Sf. Nicolae din Braşov. Expoziţia a dat prilejul vizitatorilor să ia contact direct cu acele lucrări cu ajutorul cărora, după cum spunea marele nostru istoric N. Iorga, „s-a întemeiat ceva nepreţuit pentru orice popor, căci cuprinde în sine ceea ce va da formă gîndului şi simţirii generaţiilor care le vor urma limba literară.“ Au fost expuse, printre altele: Liturghier, tipărit la Tîrgovişte în 1508 la o jumătate de secol după invenţia lui Gutenberg, prin osteneala ieromonahului tipograf muntenegrean Macarie; *Sbornic*, tipărit la Braşov în 1568, *Octoic Mic*, în 1643, *Cheia înţelesului*, tipărită la Bucureşti în 1678, *Carte românească de învăţătură*, tipărită la Iaşi în 1643, *Sicriul de aur*, tipărită la Sas—Sebeş la 1683 etc.

Dintre lucrările tipărite la Sibiu au fost expuse *„Hecatombe sententianum ovidianarum, germanicae, imitarum“*, lucrare a umanismului Valentinus Frank von Frankenstein, apărută la Sibiu în 1679. Meritul deosebit al acestei lucrări constă în faptul că sînt cuprinse în paginile ei 80 versuri în limba română. A doua lucrare *Ceaslovăţ*, tipărită la Sibiu în anul 1696, este prima tipăritură românească apărută în Sibiu în sec. al XVII-lea.

O altă acţiune pe care o găsim interesantă în cadrul amplelor manifestări dedicate momentului aniversar este prezentarea unui film după activitatea complexă a celor ce aduc lumină prin intermediul literei tipărite, a tipografilor, film realizat de Ioan Simtion, Ladislau Covács şi Robert Skrotzky, membrii ai Cineclubului Făclia. Pe planul continuu al urmăririi fluxului etnologic necesar tipăririi unei cărţi sînt interpuse momente cu valoare de document.

Manifestarea pe care o considerăm noi de prestigiu a fost sesiunea de comunicări „Din istoria tiparului“, care s-a bucurat de o largă audienţă din partea iubitorilor de carte din Sibiu, dar, totodată, de un mare număr de comunicări documentate şi de esenţă.

Amintim cîteva din cele 23 de comunicări prezentate în cele două zile ale sesiunii: *Primii librari sibieni*, de Prof. Dr. Doc. Carol Göllner, *Cărţi populare tipărite la Sibiu*, de Conf. Univ. Dr. Gheorghe Pavelescu, *Acad. Dionisie Romano din Săliște* — tipograf editor, de Prof. Univ. Dr. I. S. Nanu, *Vechi tipărituri ieşite din tipografiile sibiene existente la Fondul bibliotecii centrale din Cluj-Napoca*, de Prof. Silvia Dumitru, *Activitatea tipografiei diecezane* în ultimile decenii ale sec. al XIX-lea de prof. Mircea Stoia etc.

Problemele atinse în cadrul comunicărilor au fost, după cum arată şi cele cîteva titluri enunţate, diverse, auditorul putînd să-şi facă o impresie clară asupra aceea ce înseamnă tiparul pentru cultura naţională, a ceea ce reprezintă cartea veche în cadrul Patrimoniului cultural-naţional. Vorbindu-se despre circulaţia cărţilor vechi s-a arătat că prezenţa masivă a primelor cărţi tipărite atît în Transilvania, cît şi în Moldova şi Ţara Românească, constituie o mărturie a legăturilor culturale existente între cele trei provincii româneşti în aceea perioadă.

In discuţiile purtate în cadrul sesiunii s-au făcut referiri la recentele lucrări tipărite care se preocupă de fixarea datei apariţiei primei tiparniţe sibiene la anul 1528 (vezi *Philobiblon transilvan* tipărită la Bucureşti în 1977, de Jakó Zsigmond) s-a evidenţiat importanţa *Catehismului românesc*, tipărit la Sibiu în anul 1544, pentru cultura naţională, insistîndu-se asupra faptului, care ni se pare foarte important, că deşi încercările reformei de a se extinde şi asupra ortodoxiei românilor au eşuat, ele au fost totuşi stimulatorii atît pentru dezvoltarea limbii române literare şi unitare cît şi pentru prima afirmare, în scrisul românesc, a conştiinţei autohtone despre originea latină a poporului şi a limbii române.

Bogatele manifestări dedicate tiparului sibian s-au încheiat cu *„Carnavalul breslelor“* acţiune la care au participat, simbolic, toate meseriile practicate în vechea cetate sibiană şi cu un bogat program artistic.

Valeriu Măniş

Incetarea din viaţă a Papei Paul VI

În ziua de 6 august 1978 la Castelgondolfo — Italia a încetat din viaţă Papa Paul VI.

*

Născut la 26 septembrie 1897 în apropiere de Brescia, Giovanni Battista Enrico Antonio Maria Montini a fost hirotonit preot în 1919. Începînd cu anul 1920 a lucrat în Secretariatul de Stat al Vaticanului. Între 1937—1944 a funcţionat ca substitut al afacerilor ordinare. În anul 1944 Papa Pius XII i-a încredinţat postul de secretar de stat. Între anii 1955—1963 a funcţionat ca Arhiepiscop la Milano. În această perioadă, în anul 1958 Papa Ioan al XXIII-lea l-a numit cardinal.

A fost ales şef suprem al Bisericii Romano-Catolice, la 21 iunie 1963, sub numele de Paul VI, fiind cel de al 261-lea papă al acestei Biserici.

În decursul celor 15 ani de pontificat a desfăşurat o bogată activitate teologică şi socială. Enciclica „Populorum Progressio“ (1967) ilustrează deschiderea Vaticanului faţă de problemele sociale actuale. A promovat cauza păcii în lume, precum şi idealul unităţii creştine, deschizînd totodată noi căi în dialogul creştinismului cu celelalte religii.

*

În urma încetării din viaţă a Papei Paul al VI-lea, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin al Bisericii Ortodoxe Române a adresat cardinalului Jean Villot, secretar de stat al Vaticanului următoarea telegramă:

„Nr. 246

Em. Sale Cardinal J. Villot
Secretar de Stat — Vatican

Moartea Sanctităţii Sale Paul VI a întristat Biserica noastră care împărtăşeşte doliul Bisericii Romano-Catolice.

Ne rugăm Celui Atotputernic să-i odihnească sufletul cu dreptii.

Sincere condoleanţe!

ss. IUSTIN
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române“

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată la funeraliile care au avut loc la Vatican, în ziua de 12 august 1978, de Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului.

— ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII —

Vizite

— În ziua de 7 iulie 1978 a sosit la Sibiu şefa comunităţii protestante a surorilor de la Grandchamp—Elveţia, Minke de Vries, însoţită de d-na Iny Slomp din Olanda. După vizitarea catedralei ortodoxe, a capelei Institutului Teologic, muzeului Brukenthal, bisericii romano-catolice şi catedralei evanghelice C. A., vizitatoarele au avut o întrevedere cu decanul Institutului Teologic Protestant, Secţia Evanghelică Sibiu, Dr. Hermann Binder.

— Între 9—11 iulie a. c., a avut loc, la Sibiu, vizita prof. Dr. Anwar E. Barkat, rector al Universităţii din Lahore—Pakistan, care împreună cu soţia, a sosit în ţara noastră la invitaţia Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin.

Oaspeţii au vizitat mănăstirea „Brîncoveanu“ de la Simbăta de Sus, expoziţia muzeistică de icoane pe sticlă de la Sibiel, Răşinariul, Catedrala mitropolitană din Sibiu, aula, biblioteca şi capela Institutului Teologic Universitar. Au fost primiţi la rectorat de către P. C. părinte rector Dr. Grigorie Marcu.

— Tot în cursul lunii iulie, între 19—20 VII a. c., a avut loc la Sibiu şi vizita familiei Briod din Elveţia. Însoţiţi de P. C. Vicar Vasile Cornilă oaspeţii au vizitat Catedrala ortodoxă, capela Institutului Teologic Universitar, reşedinţa mitropolitană, muzeul Brukenthal şi muzeul Tehnicii Populare.

— Duminică, 30 iulie 1978, a sosit în vizită la Arhiepiscopia Ortodoxă din Sibiu un grup de 28 de tineri din parohia evanghelică Gütersloh—R. F. Germania condus de pastorul Wolfgang Riewe. La orele 12 au fost prezentaţi credincioşilor participanţi la Sf. Liturghie, la catedrală, de către P. C. vicar Arhim. Vasile Cornilă. Oaspeţii au interpretat apoi cîteva imne religioase. După Sf. Liturghie au fost primiţi de Î. P. S. Mitropolit Nicolae. Cu acest prilej, P. C. consilier Gh. Papuc le-a prezentat istoricul Mitropoliei Transilvaniei. S-a vizitat în continuare reşedinţa mitropolitană şi capela Institutului Teologic Universitar Sibiu.

Sfinţiri de biserici

— Duminică, 2 iulie 1978, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Căşei, protopopiatul Dej. La Sf. Liturghie P. S. Sa a predicat despre foloasele cercetării bisericii şi despre datoriile credincioşilor faţă de Dumnezeu şi faţă de semeni. A transmis apoi binecuvîntările Î. P. S. Teofil asupra strădaniilor credincioşilor şi preotului din parohia vizitată.

— Din încredinţarea P. S. Episcop Visarion, Duminică, 4 iunie a. c., P. S. Arhiereu-vicar Gherasim Hunedoreanul a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Turnu, protopopiatul Arad, recent reparată şi pictată.

— Duminică, 16 iulie a. c., parohia Mădrigeşti, protopopiatul Arad, a trăit clipe de mare bucurie duhovnicească. În această zi, P. S. Arhiereu-vicar Gherasim Hunedoreanul, după binecuvîntarea lucrărilor de reparaţii la biserică, a oficiat Sf. Liturghie în cadrul căreia a rostit un cuvînt de învăţătură legat de Evanghelia zilei şi a făcut un stăruitor îndemn la unitatea de credinţă şi la muncă susţinută pentru prosperitatea ţării.

— Duminică, 23 iulie 1978, P. S. Episcop Vasile al Oradiei, împreună cu I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului aflat la tratament la băile Felix, a oficiat slujba de sfinţire a bisericii din Dernişoara, filie a parohiei Tria, protopopiatul Marghita, care a fost pictată de curînd.

Vizitaţii canonice

— Duminică, 9 iulie 1978, credincioşii din parohia Suceagu, protopopiatul Cluj, — au trăit bucuria de a-l avea în mijlocul lor pe P. S. Episcop Visarion Aştileanu al Aradului, fiu al acestor meleaguri, care a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească. Odată cu cuvîntul de învăţătură, Prea Sfinţia Sa a dat glas emoţiilor care îl stăpînesc revăzîndu-şi locul natal înveşmîntat astăzi în haina nouă a progresului şi bunei stări.

— Duminică, 11 iulie a. c., P. S. Episcop Visarion al Aradului a oficiat Sf. Liturghie în parohia Andrei Şaguna, din protopopiatul Arad. Cu acel prilej, Prea Sfinţia Sa a împărtăşit credincioşilor un cuvînt de învăţătură.

— Duminică, 25 iunie a. c., P. S. Episcop Visarion a poposit în parohia Lunca Cernii, protopopiatul Hunedoara, unde a oficiat Sf. Liturghie şi a hirotonit întru preot pe tînărul Liviu Dinişoni, instalat tot atunci ca paroh în acea localitate.

— Credincioşii din parohia Şiria, protopopiatul Arad, au întîmpinat cu bucurie, Duminică, 11 iunie a. c., pe P. S. Arhiereu-vicar Gherasim Hunedoreanul, venit să săvîrşească aici Sf. Liturghie. P. S. Sa a vizitat, la întoarcere, muzeul memorial închinat marelui scriitor Ioan Slavici, născut în această localitate.

— A doua zi de Rusalii, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica din parohia Tinca, prot. Oradea, iar la sărbătoarea Sf. Apostoli Petru şi Pavel a oficiat Sf. Liturghie în biserica parohială din Cărpinet, prot. Beiuş, unde ca şi la Tinca a împărtăşit credincioşilor adevărurile dreptei credinţe şi îndemnuri la muncă spre binele Bisericii şi al Patriei.

— La 20 iulie, de sărbătoarea Sf. Prooroc Ilie, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a făcut o vizitaţie canonică în parohia Lucăceni, protopopiatul Carei, unde a săvîrşit Sf. Liturghie. Au fost prezenţi preoţii catolici şi reformaţi din satele învecinate: Cămin, Berveni şi Urziceni. În după-masa aceleiaşi zile, P. S. Sa a oficiat vecernia în biserica din parohia Ady Endre, protopopiatul Carei. Apoi chiriarhul a vizitat muzeul memorial închinat poetului după care satul îşi poartă numele.

— În ziua de 9 iulie a. c., P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica din parohia Sprina, protopopiatul Alba Iulia. Tot aici, la cererea d-nei Ana Demos din S. U. A. a oficiat parastasul pentru odihna sufletului soţului ei.

REDACŢIA: Secţia culturală a Consiliului arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 126 Sibiu, 15 septembrie 1978 Nr. 35—36

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Credința noastră

69. Biserica Ortodoxă Română (VI)

Cu acest articol încheiem ciclul „Biserica Ortodoxă Română". Vom găsi sintetizate aici momente esențiale din viața noastră bisericească: Dobîndirea autocefaliei, înființarea Patriarhiei Române, refacerea unității de credință și reorganizarea învățămîntului teologic.

Cu domnia lui Cuza Vodă se deschide o nouă epocă în viața Bisericii din Principatele Române. S-au pus bazele unui Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. A fost reorganizat învățămîntul teologic. Au fost secularizate averile mănăstirești. A fost introdusă limba română în toate mănăstirile, iar unele schituri au fost transformate în parohii. Episcopii au fost numiți prin decret. Se lupta pe toate căile pentru obținerea independenței Bisericii, care a și fost legiferată la 3 decembrie 1864. În acest scop mitropolitul Nifon al Ungro-Vlahiei a fost numit Primat al României. Astfel viața Bisericii a trecut prin diferite frămîntări și abia în 1885 s-a recunoscut Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române.

Dintre conducătorii mai de seamă ai Bisericii în această epocă vom aminti pe episcopul Calinic cel Sfînt de la Cernica, episcopul Rîmnicului, care a avut o viață model pentru păstoriții săi. A refăcut multe mănăstiri și biserici. A fost iubitor de carte și a donat tipografia lui orașului Rm. Vîlcea. Contemporan cu Calinic a fost transilvăneanul Dionisie Romano, episcop la Buzău, om de carte, sub conducerea căruia, în timp ce era profesor la seminar, a văzut lumina tiparului primul ziar: „Vestitorul bisericesc". A tipărit numeroase manuale didactice pentru învățămîntul elementar și teologic.

În Moldova scaunul mitropolitan a fost ocupat în această perioadă de Iosif Naniescu (1875—1902), care a terminat catedrala din Iași și a cumpărat o clădire pentru Seminarul de la Socola. Un alt ierarh de seamă a fost Melchisedec Ștefănescu, fost profesor, apoi episcop al Dunării de Jos și al Romanului. A fost unul dintre cei mai de seamă clerici din secolul trecut. A scris numeroase manuale didactice și mai ales lucrări de istorie care își păstrează valoarea pînă azi. Pentru bogata sa activitate, a fost ales membru activ al Academiei Române. A murit în 1892.

În Transilvania, dintre urmașii marelui mitropolit Andrei Șaguna vom aminti pe Miron Romanul, care a purtat grijă școlilor și Bisericii în timpuri vitrege. A ridicat în 1896 o clădire pentru Tipografia care este folosită și azi (Consistoriul mitropolitan Sibiu). Urmașul său, Ioan Mețianu, a ridicat catedrala mitropolitană din Sibiu în numai patru ani (1902—1906). Această monumentală catedrală a fost construită cu un fond creat în acest scop din timpul lui Șaguna, la care se adaugă marea dragoste și jertfelnicie a românilor, care au dorit să aibă și ei biserică în cetate. Tot în timpul lui a fost ridicată actuala clădire a Institutului Teologic, care și-a înnoit catedrele cu o seamă de profesori destoinici cu un însemnat rol în istoria culturii noastre: Nicolae Bălan, Ioan Lupaș, Silviu Dragomir ș. a., toți participanți la Unirea din 1 Decembrie 1918.

După unirea realizată la 1 Decembrie 1918 scaunul de Mitropolit Primat al României a fost ocupat de Miron Cristea, cel care participase la mărețul act de la Alba Iulia și făcuse parte din delegația trimisă la București pentru a prezenta actul Unirii Transilvaniei cu România. S-a trecut la organizarea Bisericii, alcătuindu-se un singur Sinod la București din care făceau parte și ierarhii din Transilvania. S-a întemeiat Legea și Statutul de organizare a Bisericii Ortodoxe Române, promulgată în 1925. La baza acestui Statut a stat Statutul șagunian. Tot în anul 1925 Biserica Ortodoxă Română a fost ridicată la rangul de Patriarhie. În 1927 a fost semnat de rege Concordatul cu Vaticanul, care punea în inferioritate Biserica Ortodoxă Română. Despre acest Concordat s-a aflat mai tîrziu și a fost combătut cu vehemență ca și Legea Cultelor, apărută tot atunci, de către mitropolitul Ardealului, Nicolae Bălan. Miron Cristea a trecut la cele veșnice în 1939, fiind urmat de Nicodim Munteanu, pînă atunci mitropolit al Moldovei, un mare cărturar, traducător al Bibliei în românește.

După realizarea Unirii de la 1 Decembrie 1918 a început reorganizarea Bisericii noastre pe toate planurile. Între ierarhii de seamă se numără Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului, Nicolae Ivan, episcopul Clujului,

(Continuare în pag. a 4-a)

DE PE PLAIURILE ȚĂRII

ÎN CAPITALA ȚĂRII:

O nouă și prestigioasă instituție de cultură — Muzeul colecțiilor de artă

S-a petrecut recent la București un eveniment care a fost primit cu o bucurie unanimă. S-a inaugurat, de către Președintele Nicolae Ceaușescu, „Muzeul colecțiilor de artă", într-o clădire de pe Calea Victoriei, care evocă prin stilul său arhitectural Bucureștiul celei de a doua jumătăți a secolului trecut. Sînt reunite aici colecții de o inestimabilă valoare, dintre care amintim: colecția „Elena și Anastase Simu" cuprinzînd lucrări ale pictorilor de la 1848 și ale cîtorva artiști de la începutul perioadei moderne (C. D. Rosenthal, C. Lecca, Sava Henția, N. Vermont, H. Strîmbu, etc.); colecțiile „K. H. Zambaccian", „Acad. George Oprescu", „Elena și dr. Iosif N. Dona", „Elisabeta și Moise Weinberg", „Victor Eftimiu", care cuprind un larg evantai al unor capodopere create de Grigorescu, Andreescu, Luchian, Petrașcu, Pallady, Tonitza, Steriade, Dărăscu, Șirato, Lucian Grigorescu, Ciucurencu, Țuculescu, Baba; colecțiile „Alexandru Phoebus", „Iosif Iser", „Serafima și Gh. Răut", care s-au structurat în jurul creației cîte unui artist; colecția „Garabet Avakian", care cuprinde valori ale artei folclorice românești și colecțiile „Beatrice și Hrandt Avakian", „Marcu Beza și soții Hortensia și Vasile George Beza", care însumează numeroase piese ale artei orientale și extrem orientale.

Clădirea dispune de spații care vor cuprinde cu timpul și pe alți colecționari contemporani. Pentru noi și pentru generațiile care vor veni, acest prestigios așezămînt va fi un centru viu de educație și înălțare spirituală.

LA SIBIU:

Al III-lea Colocviu româno-american de istorie

Orașul de pe malul Cibinului a găzduit între 30 aug.—4 sept. a. c. al III-lea Colocviu româno-american de istorie, desfășurat sub genericul „60 de ani de la formarea statului național unitar român". La această importantă reuniune, care urmează celor de la Colorado (S. U. A.) și Suceava, au participat cunoscuți istorici români și americani.

Între comunicările înscrise în program amintim: „Lupta poporului român pentru formarea statului național unitar" (acad. prof. Ștefan Pascu); „1918 — considerații contemporane" (Șt. Fischer-Galați din S. U. A.); „Naționalitățile conlocuitoare și actul unirii: rezolvarea problemei naționale în România socialistă" (Carol Gölner, Kovács Jozsef); „Relațiile economice americane cu România după 1918" (Robert Forrest — S. U. A.); „Recunoașterea internațională a dreptului poporului român la unitatea sa statală, pentru crearea statului național unitar român" (Florin Constantin, Al. Bolintineanu), etc.

Sărbătoare în Mărginimea Sibiului

„La cîteva ceasuri de Sibiu — mărturisea marele nostru istoric Nicolae Iorga în anul 1902 — se află, într-o frumoasă cîmpie, în vederea munților, bogatul sat Săliștea, cu desăvîrșire românesc. E una din cele mai frumoase înfățișări ale vieții poporului nostru de la țară. Case bine ținute, curți îmbelșugate de toată bogăția gospodarului bun de la țară, oameni isteți, sprinteni... porturi frumoase și simple, care îmbracă atît de bine această sănătate mîndră și aleasă. Cine vede învîrtindu-se cu toată orînduiala timpurilor înțelepte, hora săliștenilor, își întărește credința că în poporul nostru... se află un fel de iscusință în alegerea podoabei, de măsură subțire cu mișcări și vorbe."

Săliștea este un „eșantion de viață românească ce durează din eternitate și duce la eternitate". Realizările ei de prestigiu și capacitatea de creație a locuitorilor ei au ridicat-o de-a lungul timpurilor la rangul de centru al vieții românești din acest ținut. În perioada în care, în Transilvania, națiunea românească, autohtonă și majoritară, era frustată de drepturi politice, Săliștea „a fost unul din locurile cele mai active în care a continuat să funcționeze, în componentele sale esențiale, mecanismul vieții naționale al cărui spirit de continuitate n-a putut fi niciodată înfrînt de asupritori." Nominalizată, Săliștea, satul cel mare al românilor (magna villa valachicalis) apare atestată în documente pentru prima dată în anul 1354. După întemeierea Țării Românești și mai ales pe timpul lui Vlaicu Vodă. Săliștea împreună cu alte patru sate românești (Galeș, Vale, Cacova și Sibiel) au trecut sub suzeranitatea românească, ele constituind nucleul unei autonomii de sate românești care, indiferent de regimul lor ulterior, au rămas întotdeauna în relație economică și politică directă cu Țara Românească. Pe lîngă Săliște, Galeș, Vale, Cacova și Sibiel, Mircea cel Bătrîn, în timpul domniei sale, obține și satele Tilișca, Săcel, Amnaș și Aciliu, formîndu-se aici, în „Mărginime" o zonă care a reușit să sintetizeze, cel mai bine, caracteristicile culturii materiale și spirituale ale poporului, un focar de iradiere și de menținere peste veacuri a ființei naționale, a specificului ei.

Începînd cu anul 1469, cînd scaunul de Săliște este predat de către regatul maghiar „Universității Săsești", Săliștea devine scaun filial al Sibiului. Din acea vreme, peste instituția cnezială românească de tradiție băștinașă, s-a suprapus modul de organizare german. Săliștea centru al ținutului, ducatului și al scaunului, a avut întotdeauna conducători atașați țărănimii, care nu au încetat niciodată să lupte pentru păstrarea dreptului românesc (ius valachicum), contribuind la întărirea legăturilor economice, politice și culturale ale românilor ardeleni cu cei de dincolo de Carpați. Istoria acestor locuri a dovedit, așa cum arată Ion Moga, trăinicia de neînvins a acestor gru-

(Continuare în pag. a 4-a)

Un autor străin despre românii din Transilvania în secolul al XVIII-lea

Frămîntările religioase din veacul al XVIII-lea, cu puternic substrat social, provocate de prozelitismul catolic printre români, au atras atenţia unor observatori străini care le-au privit cu interes şi uneori cu compătimire şi simpatie. Unul dintre aceştia a fost şi pastorul calvin din Ighiu — Alba, Petru Bod. Înzestrat cu o temeinică cultură umanistă, cîştigată la Colegiul reformat din Aiud şi desăvîrşită la vestita Academie din Leyda, Petru Bod ne-a lăsat, între alte lucrări despre naţionalităţile din Transilvania, cartea intitulată: *Brevis Valachorum Transilvaniam incolentium HISTORIA in qua populi Valachici in Transilvania status civilis ac ecclesiasticus, praecipue vero UNIONIS cum Romano-Catholicis inde ab anno 1698 — o adtentatae et ad praesens usque tempus magno nisu, variis modis procuratae momenta enarantur ac exhibetur Auctore PETRO BOD de Felsö-Tsernatrom — Verbi D(ei) Ministro* (= Scurtă Istorie a românilor locuitori în Transilvania în care se povesteşte starea civilă şi bisericească a poporului român din Transilvania, îndeosebi încercările de unire cu Romano-catolicii începînd cu 1689 şi pînă în timpul prezent, cu mare osîrdie şi în felurite chipuri monumente procurate şi redate de autorul Petru Bod de Felsö Cernat, Ministru al Cuvîntului lui Dumnezeu).

Lucrarea, rămasă în manuscris, s-a pierdut în timpul revoluţiei din 1848. Au rămas două copii, una pregătită de Timotei Cipariu, alta aflătoare în biblioteca lui Miko Imre, întemeietorul Asociaţiei Muzeului Ardelean, după care, în 1890, Vincenţiu Babeş, cu sprijinul Academiei Române, a publicat o copie în 25 exemplare dăruite principalelor instituţii culturale româneşti. Datorăm academicianului Dr. Demeny Lajos semnalarea aniversării a 225 de ani de la apariţia acestei cărţi (în ziarul *România Liberă*, anul XXXV, nr. 237 din 23 sept. 1977) împreună cu o serie de date biografice şi aprecieri asupra omului şi operei sale.

În *Prefaţă*, autorul arată că, după intrarea Transilvaniei în cadrul stăpînirii Habsburgilor, începînd cu anul 1698, s-au exercitat presiuni şi amăgiri asupra poporului român pentru a primi uniaţia cu toate că se ştie — notează autorul — că „Valahii întotdeauna au ţinut la ritul şi dogmele Bisericii orientale, căror rînduieli (statuta) le urmează şi neamurile învecinate: sîrbi, thraci, bulgari, greci, macedoneni, valahii din Ţara Transalpină (Muntenia) şi din Moldova, apoi ruşii moscoviţi şi rutenii, cu care, deşi sînt oprite, valahii transilvăneni au comunicări secrete prin călugări". Afirmaţia lui Petru Bod este deosebit de importantă pentru că ea reprezintă o mărturie contemporană despre rolul călugărilor ca adevăraţi ambasadori ai unităţii spirituale a poporului român.

*

Opera lui Petru Bod se împarte în două părţi mari; prima, intitulată *De Valachorum in Transilvania statu, modernisque ritibus praecipue religiosis* (=Despre starea românilor din Transilvania şi obiceiurile lor de acum, îndeosebi cele religioase), cuprinde 12 capitole. Partea a doua se intitulează: *Complectitur historiam unionis Valachorum cum aliis in Transilvania religionibus* (=Se întregeşte istoria unirii Valahilor cu alte religii din Transilvania) şi este alcătuită din şase capitole, încheind cu un repertoriu al principalelor documente utilizate în cauza uniaţiei: *Series instrumentorum in negotio unionis Valachorum.*

Capitolele primei părţi alcătuiesc o adevărată istorie a românilor vorbindu-se despre originea lor latină, despre continuitatea lor pe pămîntul vechii Dacii romane, despre creştinarea lor timpurie. Urmează un adevărat tratat de liturgică în care sînt prezentate obiceiurile româneşti la botez, cununii, înmormîntări etc. Cele mai multe numiri în legătură cu cultul divin autorul le dă în limba română cu ortografie maghiară, aşa cum le va fi auzit din gura românilor. Vorbind despre mănăstiri, spune că „valahii au mănăstiri nu puţine, ascunse în locuri singuratice din păduri şi munţi dar mai puţin celebre". În schimb vorbeşte cu entuziasm despre mănăstirile din Moldova şi Valahia, bogat înzestrate (optime dotata) de către voievozi şi boieri, în care trăiesc „bărbaţi foarte învăţaţi, cunoscători ai literaturii greceşti, bine versaţi în scrierile vechilor Părinţi ai Bisericii şi cunoscuţi pentru deprinderea religiositătii şi pietăţii".

*

Preocuparea de căpetenie a lui Petru Bod pare să fi fost însă să înfăţişeze frămîntările pricinuite de prozelitismul catolic pentru atragerea românilor la uniaţie. El închină acestor frămîntări nu mai puţin de cinci capitole mari (p. 172—559). Această parte a lucrării este şi cea mai cunoscută în istoriografia românească datorită utilizării ei de istoricii mişcărilor religioase din veacul al XVIII-lea şi, mai ales, de către Silviu Dragomir în marea sa frescă istorică intitulată *„Istoria dezrobirii religioase a Românilor din Ardeal în secolul XVIII"*, (Vol. I — Sibiu, 1920; Vol. II — Sibiu, 1930).

(Continuare în pag. a 3-a)

Alegerea şi instalarea noului papă

Sîmbătă, 26 august a. c. a fost ales succesorul Papei Paul VI, în persoana cardinalului Albino Luciani.

Născut la 17 octombrie 1912 la Forno di Canale, provincia Belluno actualul suveran pontif a urmat seminarul la Feltre şi Belluno, apoi studiile universitare la Universitatea gregoriană din Roma.

În 1935 este hirotonit preot iar în 1947 este numit vicar al diecezei Belluno. Papa Ioan XXIII îl sfinţeşte episcop de Vittorio Veneto la 27 decembrie 1958.

În 1969 este numit de către Papa Paul VI, în scaunul patriarhal de Veneţia, iar în 1973 este făcut cardinal.

Ca semn al respectului pentru ultimii doi antecesori ai săi, noul papă şi-a luat numele de Ioan Paul I.

După alegere a declarat că va continua linia începută de aceşti doi înaintaşi, iar la o întrunire cu reprezentanţii diplomatici acreditaţi pe lîngă Vatican a arătat că Vaticanul va participa în continuare la „căutarea celor mai bune soluţii" pentru problemele majore ale omenirii contemporane: dezarmarea, pacea, echitatea, dezvoltarea.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a adresat noului Papă următoarea telegramă:

„Sanctitatea Voastră,

La începutul slujirii Voastre în fruntea Bisericii Romano-Catolice, Noi Vă urăm cu sinceritate sănătate deplină, viaţă îndelungată şi multe realizări.

Fie ca Domnul să Vă dăruiască putere spre a îndeplini înalta Voastră misiune şi să ne ajute în căutarea comună a fraţiei între Bisericile noastre.

IUSTIN

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române"

Din partea Bisericii Ortodoxe Române a luat parte la festivităţile de întronizare, ca delegat al Prea Fericitului Patriarh Iustin, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului.

CALENDAR DE INIMĂ

Septembrie

Eveniment mondial la Iaşi: Sinodul din 1642

Sinodul din 1642 nu e singurul eveniment care a scos Iaşii foarte devreme din anonimat, dar fără îndoială poate fi trecut în rîndul celor mai importante. „Sinodul de la..." ca şi „bătălia de la...", „pacea de la...", asigură localităţilor un loc în manualele de istorie şi le conferă o celebritate imediată şi durabilă. Epoca era în plină efervescenţă competitivă între catolicism şi protestantism pe de o parte, şi ortodoxie pe de altă parte. Udrişte Năsturel va descoperi în Ţara Românească circulînd clandestin un *Catehism calvinesc*. Un altul cu conţinut calvinesc va fi atribut nici mai mult, nici mai puţin decît patriarhului Ciril Lukaris al Constantinopolului. Romano-catolicii vor continua propaganda pentru uniatism care, înainte de a prinde în Transilvania, va prinde în Ucraina.

Ortodoxia de pretutindeni trebuia să se apere. În vederea apărării trebuia să consolideze în conştiinţa credincioşilor ei adevărurile *ei* de credinţă. Cele fundamentale, tradiţionale.

De la acest gînd porni românul Petru Movilă, mitropolit al Kievului, cînd aşternu pe hîrtie cu propria lui caligrafie, în limba latină, *Mărturisirea Ortodoxă* care îi va purta pentru eternitate numele. Putea s-o ţină doar pentru eparhia lui şi s-o răspîndească acolo. Ambiţia lui a fost însă mai mare. A vrut-o universală. A vrut să-i hărăzească un destin asemănător marilor definiţii ale credinţei pronunţate de Sinoadele ecumenice. A scris despre aceasta pe unde a putut, dar mai ales la Constantinopol şi în Moldova. Constantinopolul tocmai se confrunta cu *Mărturisirea* atribuită lui Ciril Lukaris şi avea nevoie urgentă de o contramăsură. Îi cădea deci foarte bine ceea ce făcuse Petru Movilă. Dar înţelegerea imediată o găsi fostul candidat de domn, fiu de domn, în ţara sa şi a strămoşilor săi, în Moldova. Vasile Lupu, domn preacreştin ortodox, autorul miracolului răsăritului care se chema Biserica Trei Ierarhi, în care tocmai adusese moaştele Sfintei Paraschiva (1641), va invita Sinodul în capitala sa, ca un bazileu din vremurile de strălucire bizantină. Şi, ca odinioară Constantin cel Mare, va deschide chiar el lucrările printr-o cuvîntare solemnă, va rămîne tot timpul la discuţii înconjurat de boieri şi va primi la sfîrşit omagii.

Sala numită Gotică din curtea Trei Ierarhilor, va păstra pînă azi ecoul dezbaterilor în limba latină, cu traducere simultană în greceşte, făcută de marele teolog Meletie Sirigul, care va munci seara pînă la ceasuri tîrzii, ca să prindă exact sensurile originalului, spre a se asigura în două limbi un *textus receptus*. Sinod de cărturari şi umanişti.

Vasile Lupu se va fi sfătuit negreşit cu mitropolitul său, învăţatul Varlaam, care tocmai lucra de zor la *„Cartea românească de învăţătură"*, pe care o va prefaţa numai peste un an însuşi el, Vasile Lupu, oferind-o ca pe „un dar limbii româneşti". Varlaam îl iubea şi îl respecta pe Petru Movilă. I se adresa cu prea dreaptă adresare: „Măria Ta". Participase dealtfel la hirotonia lui întru arhiereu, la Liov, în anul 1633, în Biserica *Stavropighia*, a lui Ştefan cel Mare.

Alături de Varlaam, Mitropolit al Moldovei şi Exarh al Plaiurilor, vestit în ortodoxie, chiar candidat de patriarh ecumenic la un moment dat, din Moldova vor mai lua parte la sinod: Evloghie Episcopul Romanului, Atanasie al Rădăuţilor, Gheorghe al Huşilor, Sofronie catigumenul Trei-Ierarhilor şi alţi igumeni şi proiestoşi. Toţi stăteau de-a dreapta Domnului. De-a stînga stăteau marii boieri ai Divanului — guvernul — printre care celebrităţi viitoare: Grigore Ureche, cronicarul, Dragoş pravilistul, Todiraşcu Logofătul Cancelariei latine a Domnului şi alţii. Dintre aceştia Grigore Ureche avea vechi legături cu Movileştii prin tatăl său Nestor Ureche, fost mare vornic de Ţara de Jos sub Ieremia Movilă. El a sprijinit şi pe tatăl lui Petru Movilă, Simion Movilă ca să dobîndească domnia în Ţara Românească, după Mihai Viteazul.

De la Patriarhia ecumenică sosiră la 6 septembrie 1642 doi delegaţi: Porfirie al Niceei, din scaunul primului şi ultimului Sinod ecumenic, şi celebrul teolog, ieromonahul Meletie Sirigul, cretan cu studii înalte la Padova şi Veneţia, profesor şi predicator la Constantinopol. Mai fusese în Moldova. Asistase cu zece ani înainte la hirotonia şi instalarea lui Varlaam. După Sinod va veni din nou, izgonit de un patriarh năzuros şi Moldova îl va primi cu prietenie, iar el va scrie Viaţa şi slujba Sfîntului Ioan de la Suceava. Părintele Nicolae M. Popescu — Popa Nae cum îi spuneam noi studenţii şi cum va rămîne în istoria Bisericii — cu imaginaţia lui de istoric-poet, crede că Domnul i-a primit pe delegaţii Ecumenicului cu mare pompă, oferindu-le ceremonii şi audienţe publice, şi aceasta poate fi adevărat, pentru că evenimentul a fost înţeles şi voit de la început ca extraordinar. Iorga ştie chiar că Vasile Lupu s-ar fi supărat pe Patriarhul ecumenic că n-a trimis o delegaţie mai reprezentativă, pe măsura evenimentului.

De la Kiev sosiră mai tîrziu cu cîteva zile: Isaia Trofimovici Cozlovski, igumen al Mănăstirii Sfîntul Nicolae, Ignatie Oxenovici, predi-

cator, şi Iosif Kononovici, rectorul Academiei movilene, prima instituţie de învăţămînt teologic superior din acele părţi ale lumii. Patriarhul Nectarie al Ierusalimului în scrisoarea de aprobare a *Mărturisirii Ortodoxe* îi laudă pe delegaţi ca fiind „demni de mirare şi dotaţi cu toată înţelepciunea". Petru Movilă însuşi nu veni şi e lesne de înţeles de ce. Prezenţa sa, ca autor şi prinţ, nu trebuia să influenţeze dezbaterile. El va veni totuşi în Moldova mai tîrziu ca să celebreze cununia domniţei Maria, fiica lui Vasile Lupu, cu nobilul polon Ianusz Radziwill, cu care prilej va rosti o importantă cuvîntare în limba română, atunci cînd se adresa miresei, şi în poloneză cînd se adresa mirelui. E un fel de tratat teologic despre *Taina Nunţii*, cu argumente biblice şi patristice. El se dovedi astfel om ataşat Ţării, patriot care ştie să treacă peste supărările personale cînd e vorba de sprijinit un domnitor al culturii şi propăşirii patriei. Căci Vasile Lupu îl înlocuise la domnie pe fratele său mazilit, Moise Movilă. Dar şi Vasile Lupu se arătase la fel de mărinimos faţă de Petru Movilă, cînd invitase Sinodul la Iaşi ca să-i discute şi aprobe *Mărturisirea de credinţă*.

În general, dezbaterile care au durat 43 de zile (15 septembrie—27 octombrie 1642), cu lectura amănunţită şi comentarea fiecărui cuvînt, n-au fost tulburate de certuri sau neînţelegeri. Se înţeleseseră să discute numai între ei *privatamente, fra loro soli* — cum va scrie doctorul olandez Scogardi, prezent la Iaşi ca medic al lui Vasile Lupu — la cererea lui Meletie Sirigul pe care şi-o însuşi şi Vasile Lupu, împotriva părerii Kievlenilor care ceruseră *discuţii sinodicamente, in luoghi publici*, dar care rămăseseră în minoritate. Totul s-a desfăşurat totuşi academic şi civilizat. Ele se desfăşurau de altfel într-o academie, căci la Trei Ierarhi nu era numai mănăstire. După modelul Academiei Movilene, Vasile Lupu înfiinţase aici o academie cu patru profesori şi cu tipografie, împrumutînd de la Petru Movilă şi profesorii şi tipografia (1640). Domnitorul moldovean s-a străduit mult să aducă în Moldova şi în Ţara Românească profesori şi tipografi pentru luminarea fraţilor săi. Căci el n-a uitat o clipă că e român. Chiar la Kiev, după cum spun istoricii ruşi, se înconjurase de o „curte" moldovenească. Din şcolile înfiinţate în Moldova la iniţiativa sa, spune Filaret Scriban, au ieşit Cantemirii şi Costinii şi alţii.

Într-o singură problemă moldovenii au rămas la punctul lor de vedere, cu încăpăţînare, dar şi cu obiectivitate. Discutînd la început despre Mărturisirea lui Ciril Lukaris, au refuzat să-l condamne pe acesta, deşi constantinopolitanii o cereau cu insistenţă. Moldovenii au obiectat că nu există dovezi că Ciril ar fi chiar el autorul *Mărturisirii* care i se atribuie. Existau dovezi că autorul e pastorul ambasadei Olandeze din Constantinopol. Ei au fost de acord să condamne textul *Mărturisirii*, dar nu pe Patriarh. Şi patriarhul n-a fost condamnat. Cine ştie dacă moldovenii, în cap cu Domnitorul n-au avut dreptate. Istoria n-a elucidat încă această problemă. Bietul Patriarh fusese prin Moldova. Era cunoscut aici. Unii îi erau desigur prieteni vechi. Ba chiar se afla în Moldova cînd a fost ales patriarh. După aceea a avut o soartă rea, schimbătoare şi pînă la urmă un destin tragic. De cinci ori a fost dat jos şi apoi urcat din nou pe scaunul patriarhal. A şasea oară a fost închis din ordinul Sultanului, pus la cale de duşmanii săi, urcat într-o barcă, sugrumat şi aruncat în Bosfor!

Cine ştie dacă ucigaşii lui n-au consacrat un martir! El a fost scos din apă şi ulterior îngropat de un patriarh urmaş, după toată rînduiala ortodoxă. Mulţi au fost cei care l-au apărat după moarte. El suferise mult din partea catolicilor şi mai ales aceştia îl acuzau de calvinism. *Le Grand*, romano-catolic, crede a fi văzut totuşi manuscrisul autograf al Mărturisirii calviniste, care s-ar afla la Geneva. Ciril Lukaris însuşi n-a mărturisit că ar fi el autorul, şi faptul e foarte important într-o judecată religioasă. Oricum, istoria se află aici în faţa unei dileme.

Mărturisirea lui Petru Movilă a fost aprobată la Iaşi şi apoi confirmată de Sinodul Constantinopolitan în frunte cu Patriarhul Partenie cel bătrîn (11 martie 1643). A fost tipărită pentru prima oară în Olanda în 1667, în greceşte, de către marele dragoman al Porţii, Panaiot Nikussios, şi a fost best-seller-ul epocii: atît protestanţii cît şi catolicii o căutau pentru a se orienta în ortodoxie. O copie greco-latină în manuscris, a fost trimisă de Nikussios Regelui-Soare, Ludovic al XIV-lea, şi se păstrează pînă azi în Biblioteca Naţională din Paris, sub numele de *Codex Parisinus*. Această ediţie a fost tipărită în greceşte şi la noi, la împlinirea a 300 de ani de la Sinodul de la Iaşi, urmată de reeditarea în româneşte a texului „întors pre limba românească" de Radu Logofăt Greceanu, ajutat după propria lui mărturisire, la „întorsura" unor „grele cuvinte şi noime" de Stolnicul Constantin Cantacuzino.

În decursul anilor au apărut 17 ediţii româneşti ale *Mărturisirii ortodoxe a lui* Petru Movilă. Traducere din nou mai face Arhiereul Filaret Scriban, care îi scrie şi o *Procuvîntare* şi o *Viaţă* a lui Petru Movilă, „bărbat din sîngele tău", zice el adresîndu-se cetitorului. Editorii de mai tîrziu vor urma fie pe Filaret Scriban fie pe Logofătul Radu Greceanu. O ediţie zisă a Sf. Sinod. tradusă din nou din greceşte, s-a tipărit în 1895, format mare, cu o bogată introducere şi cu o grijă deosebită faţă de limbă: „Limba cărţei va fi numai aceea a cărţilor vechi a ritualului român, avîndu-se o deosebită îngrijire pentru înlăturarea novismelor, furişate astăzi în literatura noastră, şi care a zdruncinat graiul poporului român de pe vechile lui temelii istorice".

Destinul *Mărturisirii Ortodoxe* a lui Petru Movilă a cunoscut şi el unele răutăţi omeneşti. Florovsky o acuză de catolicism, Zankov o minimalizează, Balanos o coboară la nivel de catehism. Dar istoria a consacrat-o pentru totdeauna, cum zice Filaret Scriban, ca pe o carte „ca-

(Continuare în pag. a 3-a)

Un autor străin...

(Continuare din pag. a 2-a)

Sînt expuse în aceste capitole etapele propovăduirii uniaţiei începînd cu epoca lui Leopold, sub Maria Theresa şi pînă la represiunea sîngeroasă a generalului Buccow. Metoda istorică a lui Petru Bod constă în a reda fidel documentul istoric autentic, care grăieşte mai puternic decît orice comentariu, adăugînd de la sine doar relatări auzite sau văzute de dînsul. Precum notează şi Silviu Dragomir, cartea lui Petru Bod vine să completeze informaţia scoasă din documentele vremii, cu episoade inedite, cum e acela despre respingerea episcopului unit de către sălişteni în ziua de Rusalii a anului 1744, despre brutalizarea românilor din Hălmagiu în 1752, despre încercarea guvernului de a reprima răscoala condusă de călugărul Sofronie, despre acţiunea generalului Buccow, distrugătorul mănăstirilor ortodoxe din Transilvania.

Una dintre cele mai frumoase pagini din această lucrare este aceea în care Petru Bod, vorbind pe larg despre activitatea călugărului Visarion Sarai, face portretul moral şi fizic al acestui mărturisitor al Ortodoxiei. „A venit un călugăr în luna martie a anului 1744, ascet cu viaţă foarte austeră (austerrimae vitae), după cum se spunea unic în viaţă şi credinţă; acesta venind din Banat a trecut în Transilvania şi a împrăştiat unirea românilor cu romano-catolicii. Oamenii îl priveau ca „un înger trimis din cer". Despre felul lui de viaţă spune că „ducea viaţă austeră, desprinsă de plăcerile trupeşti şi sufleteşti, folosea puţină hrană, pîine mai rar, carne nu gusta niciodată, se abţinea de la vin şi de la orice băutură alcoolică, mînca mai ales fructe, struguri uscaţi şi smochine, drept băutură folosea cafea şi ceaiuri de ierburi".

Trebuie să fim recunoscători acestui pastor calvin pentru informaţiile inedite şi pentru aprecierile obiective pe care le face în expunerea mişcărilor religioase din Transilvania veacului al XVIII-lea.

*

Importanţa operei lui Petru Bod stă mai întîi în *vechimea* ei. E o mărturie din veacul al XVIII-lea despre originea, vechimea şi continuitatea poporului român pe pămîntul locuit odinioară de strămoşii săi daco-romani. Este mărturia unui învăţat umanist de înaltă cultură, de neam străin, despre virtuţile poporului român despre care avea cunoştinţă directă, căci îşi trăia viaţa alături de fiii acestui popor.

Petru Bod a fost martorul ocular al unora dintre evenimentele descrise în legătură cu mişcările religioase din veacul său. El le priveşte şi le descrie de pe poziţiile unei înţelegeri şi chiar admiraţii declarate. Înfăţişînd politica bisericească promovată de habsburgi faţă de români după instaurarea dominaţiei lor în Transilvania, la sfîrşitul secolului al XVII-lea, autorul „sesizează faptul că această politică a obţinut numai unele succese parţiale şi că ea a provocat, în schimb, marile mişcări populare conduse de Visarion şi Sofronie, care respingeau unirea cu Biserica catolică. Se simte la tot pasul că Petru Bod este de partea acestor mişcări" — observă pe drept cuvînt Dr. Demeny Lajos, care — în aprecierile sale mai adaugă că el „a lăsat posterităţii sentimentul profund de dragoste pentru pămîntul natal..., a iubit cu ardoare neamul din care s-a născut dar a nutrit, în acelaşi timp, un profund respect faţă de celelalte neamuri şi, mai presus de toate, faţă de poporul român, de limba şi obiceiurile sale, faţă de tradiţia sa istorică".

Numind pe români „gens numerosissima", reproducînd cuvinte din graiul poporului nostru şi admirînd vitalitatea lui, opera lui Petru Bod oglindeşte prietenia şi bunele relaţii dintre poporul său şi poporul nostru care existau şi în acel timp. Ele caracterizează şi astăzi raporturile dintre cele două popoare pe care destinul istoric le-a aşezat pe acest pămînt, ambele aducîndu-şi contribuţia la făurirea vieţii noi din patria noastră. Acesta este temeiul pentru care am socotit potrivit să aducem înaintea celor de astăzi omul şi opera scrisă înainte cu mai bine de două veacuri, operă pilduitoare pentru toţi cei ce locuim pe aceste plaiuri, români, maghiari, germani, secui şi alte naţionalităţi.

Prot. dr. *Gheorghe Liţiu*

Din valorile tradiţionale ale poporului român

Bisericile de lemn, monumente ale arhitecturii populare româneşti

Parte componentă a artei populare româneşti, originală şi unitară, dar, în acelaşi timp, variată în cadrul acestei unităţi, arhitectura ţărănească reprezintă un document de interes excepţional pentru cunoaşterea culturii materiale a Europei de răsărit.

Arhiectura populară românească este parte integrantă a arhitecturii lemnului, a cărei arie „se întinde spre miazănoapte pînă în Scandinavia şi ţinuturile împădurite de pe Volga din Uniunea Sovietică şi care în trecut acoperea şi ţările din vestul Europei" (Paul Petrescu, Arhitectura, în vol. „Arta populară românească", Bucureşti, 1969, p. 15).

Alături de casa ţărănească, bisericile de lemn constituie, fără îndoială, o culme a artei construcţiilor de lemn din Europa. Ele sînt expresia continuităţii unei străvechi tradiţii în arta construcţiilor; sînt, în acelaşi timp, o operă colectivă şi anonimă, oglindă a condiţiilor social-economice trecute, a unei anume concepţii despre lume şi viaţă, despre frumos.

Multe dintre aceste biserici, datate în secolele XVIII—XIX, presupun o cunoaştere şi o practică îndelungată a artei construcţiilor de lemn, unele dintre ele avînd desigur o vechime mai mare, ce se constată şi prin documente, fiind plasate în secolele XIV—XVI. Se cunoaşte, de fapt, că regii angevini ai Ungariei au legiferat, în ceea ce-i priveşte pe români, interdicţia de a construi biserici de piatră, rămînîndu-le doar posibilitatea construcţiilor de lemn.

Una din cele mai importante trăsături a bisericilor de lemn româneşti o constituie legătura lor organică cu casa ţărănească, evidentă, în primul rînd, prin aceea că folosesc aceeaşi materie primă —lemnul, aceleaşi tehnici de construcţie şi că prezintă un plan simplu, similar caselor ţărăneşti, dar adaptat nevoilor de cult. Astfel, în Maramureş, pe valea Izei, bisericile sînt construite, ca şi casa, din lemn de brad, în timp ce, pe valea Marei, este folosit lemnul de stejar. Ornamentaţia bogată care apare la casele ţărăneşti din Gorj, se întîlneşte şi la bisericile de lemn din această zonă. Acoperişul de paie, atît de frecvent în arhitectura ţărănească românească dintr-o anumită perioadă, a apărut şi la unele biserici din Moldova şi Transilvania ş. a. m. d.

Legătura aceasta între biserici şi casa ţărănească a devenit, în multe cazuri, atît de puternică, ajungîndu-se aproape la o identificare. Este vorba de „bisericile-casă", fără turn, cu acoperişul în patru ape, întîlnite în Moldova, Transilvania şi Ţara Românească.

În sfîrşit, mai există un aspect al acestei legături, în sensul că, la fel ca şi casele, bisericile de lemn „călătoresc". Sînt numeroase exemple de biserici vîndute şi mutate la mari distanţe de regiunile lor de baştină. Erau, de asemenea, foarte frecvente mutările unei biserici pe trupul de moşie al satului, prilejuite de „trageriile la linie" administrative. Aşa se explică prezenţa unor biserici transilvane pe malurile Mării Negre sau prin părţile Argeşului (c. Paul Petrescu, Arhitectura, în vol. „Arta populară românească", Bucureşti, 1969, p. 23).

Ceea ce impresionează la bisericile româneşti de lemn, este, în primul rînd monumentalitatea lor, acea forţă excepţională ce uimeşte privirea, acea unitate perfectă a elementelor componente, acea armonie a proporţiilor, totul, începînd cu materia primă folosită şi continuînd cu ultimul detaliu de compoziţie, ducînd la desăvîrşirea finală a operei.

Însuşi lemnul masiv, pus în evidenţă în toată nuditatea sa, transmite o anume grandoare proprie, contribuind la monumentalitatea construcţiei. Urmărind realizarea unui maximum de expresivitate, meşterul popular a ştiut să îmbine cu măiestrie, bîrnele masive; pereţii se ridică pînă la acoperişurile largi, generos desfăşurate, unind toate volumele către puternica verticalitate a turnurilor. Se remarcă, de asemenea, dispoziţia ferestrelor, de-a lungul pereţilor, dimensiunile lor fiind rezultatul unei mature reflexii, pentru a obţine un raport optim între suprafaţa peretului şi suprafeţele practicate în pereţi. Un accent deosebit îl aduc ancadramentele ferestrelor, mai ales prin multitudinea de elemente decorative folosite. De altfel, ca şi la celelalte genuri ale artei populare româneşti, şi în acest caz se poate vorbi de o îmbinare organică a simţului practic cu cel artistic, elementele funcţionale fiind întotdeauna interpretate estetic, decorul potenţîndu-le. Gama motivelor de decor este infinită, de la brîul, ce aminteşte de torsada în piatră, şi pînă la rozeta

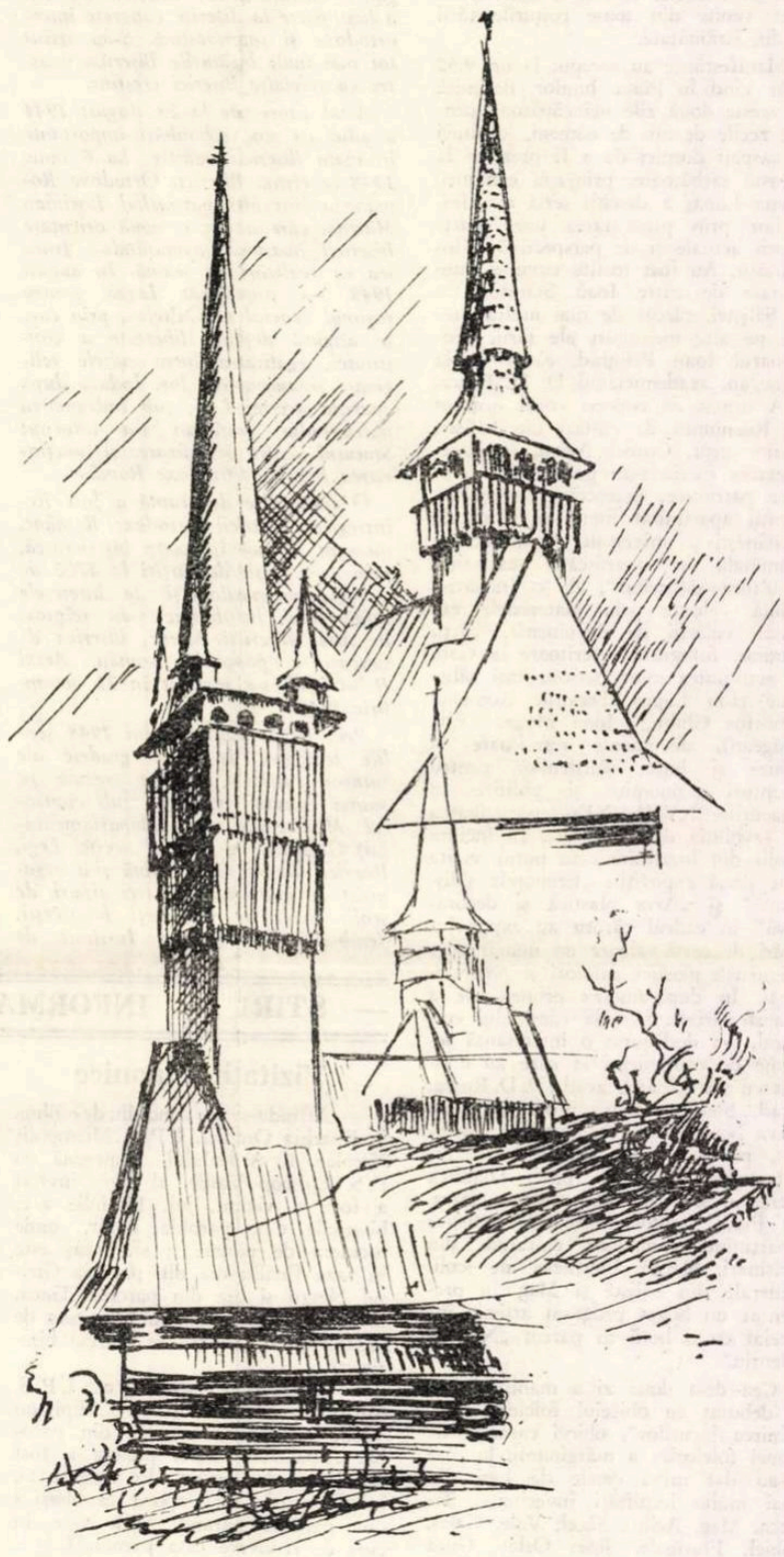

solară, pomul vieţii, pasărea bicefală, şarpele, balaurul, motivele geometrice (dreptunghiuri, triunghiuri, romburi etc.).

La acestea se adaugă pictura bisericilor de lemn, realizată în tempera, zugravii populari folosind vopsele vegetale şi hume colorate, acoperînd în întregime pereţii interiori cu numeroase scene şi imagini, trecute prin propria viziune. Iconografia picturii din bisericile de lemn româneşti, constituie, putem afirma, un veritabil tezaur. În programul iconografic se întîlnesc elemente mitice precreştine, teme religioase, folclorice şi documente de viaţă ţărănească: „Lumea întreagă a satului, cu muncile agricole, cu disputele teritoriale în jurul ogoarelor încălcate de plugul vecinului, muncile morarului, torcătoarei, ţesătorului, fierarului sînt povestite cu intenţii moralizatoare, în scene pline de mişcare şi de vervă, de penelul unor meşteri la care realismul inspiraţiei ţărăneşti se unea cu un meşteşug naiv deseori, dar sincer şi puternic exprimat" (cf. Paul Petrescu, Arhitectura, în vol. „Arta populară românească", Bucureşti, 1969, p. 30).

Ca valori ale patrimoniului cultural naţional, bisericile de lemn şi-au găsit loc în marile muzee etnografice (Muzeul satului şi de artă populară din Bucureşti, Muzeul etnografic al Transilvaniei din Cluj-Napoca etc.), aşa cum în alte ţări unde civilizaţia lemnului a durat monumente similare, aceste lăcaşuri sînt conservate ca mărturii ale spiritului creator al acelor popoare.

Bisericile de lemn româneşti constituie, neîndoios, o contribuţie proprie a poporului nostru la ansamblul artei europene, a arhitecturii tradiţionale, dar în acelaşi timp o mărturie a vechimii, continuităţii noastre în acest spaţiu mioritic, care este — în acelaşi timp — un spaţiu de creaţie al unei civilizaţii şi culturii populare specifice, de un înalt nivel.

Cornel Irimie
Marcela Necula

Sinodul 1642

(Continuare din pag. a 2-a)

nonică", după care se judecă ortodoxia credinţei. E adevărat că e scrisă într-un stil simplu, dar acesta a fost aşa intenţionat, cum observă patriarhul Nectarie al Ierusalimului la 1662 „ca şi proştii s-o înţeleagă", adică să fie utilă tuturor. Ea va fi tradusă în olandeză, engleză, greacă, germană, maghiară, rusă, română şi va intra în manualele de *Simbolică*, ca normă dogmatică pan-ortodoxă.

P. P. Panaitescu spune despre ea că e „un dar românesc făcut ortodoxiei", iar Popa Nae îl caracterizează pe Petru Movilă ca fiind „un român cu minte multă şi limpede". Tot el îi acordă locul trei în *Dogmatica ortodoxă*, după *Simbolul Credinţei* şi *Dogmatica* Sf. Ioan Damaschin.

Mare teolog şi bun patriot a fost Petru Movilă. Logofătul Radu Greceanu îl laudă că „se ţine vîrtos şi ţapăn" în ortodoxia lui, şi „această carte mult asudînd o au făcut".

Alexandru Elian numeşte *Mărturisirea Ortodoxă* o „preţioasă cristalizare de doctrină" şi „prima consacrare solemnă a colaborării teologice greco-româno-ruse, în puterea căreia stau şi astăzi, desigur, destinele Bisericii răsăritului". Prin Sinodul de la Iaşi, veacul al XVII-lea, a fost „veacul nostru teologic" într-o vreme în care între popoarele ortodoxe măcinate ba de catolicism şi uniaţie, ba de sărăcie şi de opresiune, Moldova şi moldovenii puteau oferi un echilibru stabil, o capacitate de gîndire măsurată şi dreaptă, capabilă de arbitraj şi mediere în probleme spinoase, controversate.

Dan Zamfirescu, apărător militant al „protocronismului" culturii româneşti măcar în cîteva sfărîmături care îi aparţin în exclusivitate, vede în românul Petru Movilă şi pe promotorul şi iniţiatorul unui dialog al Europei răsăritene cu Europa occidentală. Mărturisirea ortodoxă este întradevăr o *luare de poziţie*, o situare netă faţă de teologia şi mărturisirile occidentului care tocmai atacau Răsăritul şi chiar în inima sa. Însăşi Patriarhului Ecumenic i se atribuia o Mărturisire calvinistă. Replica o da la moment un român care întruchipa astfel conştiinţa întregului Răsărit. El a fost supranumit „părintele teologiei ortodoxe moderne".

El era însă şi un fel de conştiinţă a unităţii românilor. Iniţiator de şcoli superioare la Kiev, fu şi la Iaşi. Şi trimise profesori şi tipografi, fie în Moldova lui Vasile Lupu, fie în Muntenia lui Matei Basarab. Tatăl său domnise în ambele Principate şi el nu uita asta. În stema lui el a păstrat toată viaţa capul de zimbru al Moldovei şi vulturul Ţării Româneşti, iar în *Sfaturile* către Domnitorul Moise Movilă, fratele său, — o replică moldovenească la învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie — îl îndeamnă să se lupte bărbăteşte „pentru libertatea patriei".

Intrînd acum cîţiva ani în palatul mitropolitului ortodox Vasile al Varşoviei, am dat cu ochii pe neaşteptate, în salonul oficial, la locul cel mai de cinste, de portretul în ulei al lui Petru Movilă. Mi-am zis: Acest Petru Movilă al tuturor! Al nostru şi al tuturor! Şi m-am simţit dintr-odată eliberat de sentimentul de sfială că m-aş afla într-o casă străină.

Petru Movilă s-a stins de tînăr. La 31 decembrie 1647 abia împlinise 51 de ani. Dar au trecut de atunci 331 de ani şi numele lui trăieşte în Istoria Bisericii şi în istoria culturii româneşti, pentru că face parte dintre aceia care, ca nişte cariatide din material nemuritor, ţin pe capetele lor acoperişul lumii.

Episcop,
Dr. *Antonie Plămădeală*

120 de ani de la înfiinţarea Asociaţiei tipografilor din Bucureşti

S-au împlinit la 24 august a. c., o sută douăzeci de ani de cînd a luat fiinţă, în Bucureşti, prima formă de asociere, cu scopul de într-ajutorare, a tipografilor, denumită „Casa de prevedere a lucrătorilor tipografi".

În 1866 organizaţia s-a extins asupra tuturor întreprinderilor tipografice din întreaga ţară, ceea ce a determinat adoptarea unei alte denumiri şi anume: „Asociaţia lucrătorilor tipografi din România". Se cuvine menţionat şi faptul că în acest timp au apărut şi primele organe de presă fondate de tipografi: „Tipograful român" (1865) şi „Analele tipografice" (1869).

Descoperire arheologică

În judeţul Caraş-Severin, la Gornea, comuna Sichevita, a fost identificată o fortificaţie de formă pătrată, construită după retragerea aureliană, în epoca romană tîrzie. Una dintre cărămizile zidului conţine un text latin de 11 rînduri, mărturisind despre prezenţa unor ostaşi ai imperiului, recrutaţi din rîndurile populaţiei locale şi care, la nordul Dunării, cultivă limba latină, contribuind la perpetuarea latinităţii.

Sărbătoare în Mărginimea Sibiului

(Continuare din pag. 1)

părți de sate cu caracter autonom, care a supraviețuit tuturor alcătuirilor politice în care au fost încadrate, din timpurile apropiate ale întemeierii Țării Românești pînă tîrziu, în veacul al XIX-lea.

Dacă viața social-politică a sălișteniilor a fost în continuă frămîntare, cea religioasă a fost relativ liniștită, în ciuda presiunilor făcute de autoritățile imperiale pentru trecerea lor la uniație. Cu toate că protopopul Savu de Sălişte a semnat, la 1700, actul de unire, oamenii au rămas mai departe credincioşi legii lor strămoşeşti astfel încît, prin anii 1740—1750, au deja altă biserică pentru trebuințele lor ortodoxe, iar la 1788 cînd are loc vizita episcopului Ghedeon Nichitici, se aflau în Sălişte şase preoți neuniți. Curînd, ei își construiesc o a doua biserică neunită, biserica cea mare din centrul comunei, edificiu impunător, rezistînd, în timp, pînă azi.

Sălișteniii au avut o contribuție însemnată și în lupta pentru formarea statului național unitar român, pentru sfărîmarea „închisorii popoarelor" și clădirea unei vieți naționale libere. La 6 noiembrie 1918 se întrunește adunarea locuitorilor din Sălişte cu care prilej se constituie Consiliul național român în fruntea căruia este ales Ion Lupaş. În ultima decadă a lunii noiembrie 1918, Consiliul național român din Sălişte a ales delegații pentru Marea Adunare Națională, a pregătit adunarea pentru semnarea adeziunii la Unire și a mobilizat un număr mare de locuitori care să participe la adunarea populară de la Alba Iulia. Întărită prin semnăturile a 1690 persoane, declarația de adeziune la Unire a fost trimisă Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, ea constituind un valoros document istoric, prin care este atestată dorința nestrămutată a sălișteniilor de înfăptuire a idealului național. Ca o recunoaștere a aportului sălișteniilor la lupta întregii națiuni pentru desăvîrșirea unității politice a statului național român, trei dintre reprezentanții lor și anume: profesor dr. Ion Lupaş, medicul dr. Nicolae Comşa și învățătorul Dumitru Lăpădat au fost aleşi în Marele Sfat Național, constituit ca organ de conducere a acestei provincii pînă la realizarea practică a unificării administrației tuturor teritoriilor românești.

De-a lungul timpului, din Sălişte s-au ridicat mari personalități ale artei și culturii românești. De aici se trag nu mai puțin de şase membri ai Academiei Române: marele învățat Dionisie Romano, doctorul în filozofie și pedagogie Onisifor Ghibu, filologul și lingvistul Axente Banciu, istoricul Ion Lupaş, profesorul Ion Pavel și filozoful D. D. Roşca. De asemenea, Sălişte l-a dat pe Victor Iliu, pionier al filmului românesc și regizor de prim rang, pe pedagogul și publicistul Dumitru Lăpădat, istoricul Ion Moga, compozitorul Nicolae Oancea, pe autorul „Istoriei Americii", Ilie Martin-Sălişteanul.

Sălişte a de azi este una din cele mai puternic dezvoltate localități rurale din județul Sibiu. Pe teritoriul ei au luat naştere sectoare socialiste ale agriculturii care, alături de sectorul necooperativizat, dau comunei o puternică bază economică. Recent, în Sălişte au apărut și primele unități industriale, elemente certe ale urbanizării localității. Alături de unitățile cooperației meşteşugăreşti existente, „Textila", și „Arta Sibiului" ale căror produse, în special covoarele, sînt mult apreciate în R. F. Germania, S.U.A., Japonia etc., a luat ființă o fabrică textilă și o unitate de marochinărie, dependente deocamdată de întreprinderile „Textila" Cisnădie și, respectiv, „13 Decembrie" Sibiu. Pentru a se putea face o imagine cît mai fidelă asupra a ceea ce înseamnă Sălişte a de azi semnalăm faptul că localitatea dispune de 40 unități comerciale, şcoli, dispensare, bibliotecă cu peste 20.000 volume, cămin-spital pentru bătrîni, grădinițe, muzee la Galeş și Sibiel, cămin cultural cu 400 locuri, început de termoficare și alimentare cu apă, piață agroalimentară, baie comunală modernă, un frumos hotel etc.

Spre această Sălişte nouă, mereu înfloritoare, ne-am îndreptat în dimineața zilei de 5 august a. c., Începea marea sărbătoare a întîlnirii fiilor satului, prima din istoria localității, ce avea să se desfăşoare pe parcursul a două zile, într-o revărsare tumultuoasă de sunete și culori, de freamăt al bucuriei colective, amestecînd voci venite din toate colțurile țării și din străinătate.

Manifestările au început la ora 9,30 a. m. cînd în Piața Junilor, devenită în aceste două zile neîncăpătoare pentru zecile de mii de oameni, localnici și oaspeți dornici de a fi prezenți la această sărbătoare, primarul comunei, Toma Lupaş a deschis seria manifestărilor prin prezentarea unei scurte istorii actuale și de perspectivă a localității. Au fost rostite cuvinte emoționate de către Ioan Stănişor fiu al Sălişteii, plecat de mai multă vreme pe alte meleaguri ale țării, pensionarul Ioan Peligrad, eleva Adela Haşegan, academicianul D. D. Roşca.

A urmat un concert coral susținut de Reuniunea de cîntări din Sălişte, dirijor prof. Cornel Arion, în interpretarea căreia s-au putut audia cîntece patriotice, prelucrări de folclor, creații aparținînd literaturii muzicale românești și universale. La biblioteca comunală se vernisează expoziția „Cultura sălişteană", de o incontestabilă valoare prin materialele expuse: colecții de documente, cărți, albume, fotografii referitoare la viața și activitatea unor personalități sălişte ne (Ion Lupaş, Dionisie Romano, Onisifor Ghibu, Ioan Moga, Elie Măgean), documente referitoare la Unire și lupta sălișteniilor pentru drepturi economice și politice în veacurile XVIII—XIX, participarea la revoluția din 1848 etc. În incinta școlii din localitate s-au putut vizita alte două expoziții: „Economia sălişteană" și „Arta plastică și decorativă" în cadrul cărora au expus lucrări de certă valoare un număr mare de artiști plastici amatori și profesioniști. În după-amiaza primei zile a manifestărilor, în sala căminului cultural, s-a desfăşurat o interesantă sesiune de comunicări la care au onorat cu participarea acad. D. D. Roşca, acad. Ştefan Pascu, prof. dr. Ioan Sava Nanu, prof. ec. Dumitru Dădîrlat, prof. Axente Banciu, conf. dr. Gheorghe Pavelescu, prof. Dumitru Peligrad și prof. Iuliu Cosma. Seara, în Piața Junilor, formațiile artistice aparținînd căminelor culturale din Răşinari, Sălişte, Fîntînele, ale şcolii generale din Sălişte și Mag au prezentat un bogat program artistic încheiat cu o horă în parcul „Nicolae Henţiu".

Cea de-a doua zi a manifestărilor a debutat cu obiceiul folcloric „Întîlnirea jocurilor", obicei caracteristic zonei folclorice a mărginimii, la care și-au dat mîna cetele de juni din mai multe localități învecinate: Tilişca, Mag, Aciliu, Săcel, Vale, Galeş, Sibiel, Fîntînele, Jina, Orlat, Gura Rîului și Sălişte. În cuvîntările ținute de juzi, prin cîntecul și jocul realizat de fiecare din cetele prezente au fost renăscute pentru un moment tradițiile și obiceiurile existente în această zonă folclorică și care fac și astăzi faimă Sălişteii și satelor învecinate. Un plus de frumeţe și sărbătoare a adus, prin prezența sa, orchestra de muzică populară „Cindrelul" și soliștii Lucreția Ciobanu, Dumitru și Ilie Muțiu, Silvia și Ion Radu, precum și prezența formațiilor de dansuri din Sibiel, a Casei de cultură a tineretului din Sibiu și mai ales, ca întotdeauna, neîntrecută prin autentic și colorit, formația de dansuri „Junii Sibiului". Seara, la căminul cultural, Livia Babă, Costel Rădulescu și Horia Popa, actori ai Teatrului de stat din Sibiu, au execelat într-un inedit spectacol de muzică și poezie. Formația de teatru din localitate a încheiat marea sărbătoare a fiilor satului cu o reușită punere în scenă a piesei „Iancu" de Paul Everac, în regia artistului emerit Costel Rădulescu.

Valeriu Măniș

69. Biserica Ortodoxă Română (VI)

(Continuare din pag. 1)

Roman Ciorogariu, episcopul Oradiei, Irineu Mihălcescu, mitropolitul Moldovei, Nicolae Colan, episcopul Clujului, mai tîrziu mitropolit al Ardealului. Toți aceștia au desfăşurat o bogată activitate culturală și organizatorică. A fost reorganizat învățămîntul teologic. Presa bisericească a cunoscut o stare de înflorire prin numeroase periodice. Cărțile de cult au fost tipărite numai în tipografia de la București pentru uniformizarea cultului. Avînd o seamă de ierarhi și profesori de Teologie cu aleasă pregătire cărturărească, Biserica noastră a luat parte la diferite congrese interortodoxe și intercreştine. S-au strîns tot mai mult legăturile Bisericii noastre cu celelalte Biserici creştine.

Actul istoric de la 23 August 1944 a adus cu sine schimbări importante în viața Bisericii noastre. La 6 iunie 1948 la cîrma Bisericii Ortodoxe Române a fost ales patriarhul Justinian Marina, care a dat o nouă orientare Bisericii noastre, încununîndu-i fruntea cu realizări de seamă. În august 1948 s-a promulgat Legea pentru regimul general al Cultelor, prin care se asigură deplina libertate a conștiinței, egalitatea între cultele religioase și autonomia lor. Îndată după apariția acestei Legi, sub îndrumarea patriarhului Justinian s-a întocmit Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române.

O înfăptuire de seamă a fost Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române, moment crucial în viața bisericească, prin care frații despărțiți la 1700 de vitregia vremurilor și de interesele împăratului habsburgic s-au reîntors în sînul Bisericii Mame, Biserica de veacuri a poporului român. Actul Reîntregirii s-a realizat în 21 octombrie 1948.

Prin Legea Cultelor din 1948 școlile teologice de toate gradele ale tuturor cultelor au fost trecute pe seama cultului respectiv, sub controlul Ministerului (azi Departamentului) Cultelor. Pe temeiul acestei Legi, Biserica Ortodoxă Română și-a organizat învățămîntul în trei tipuri de școli: Școli de Cîntăreți bisericești, Seminarii Teologice și Institute de grad Universitar. La acestea se adaugă cursurile de îndrumare misionară și socială a clerului, ținute de profesorii celor două Institute Teologice (la București și la Sibiu). Teologia românească a cunoscut o adevărată renaștere. De asemenea, s-a îmbogățit literatura bisericească prin publicațiile periodice, reviste, care conțin Studii de specialitate. S-a îmbogățit Teologia ortodoxă românească cu lucrări numeroase și valoroase, care contribuie la afirmarea ei în întreaga lume creștină. La loc de frunte stau cuvîntări, predici, articole, pastorale ale răposatului patriarh Justinian, tipărite sub titlul semnificativ de „Apostolat Social". Sub îngrijirea fostului patriarh Justinian s-a tipărit textul întreg al Bibliei, care a apărut în două ediții, precum și Noul Testament. Nu putem trece cu vederea lucrările de Teologie traduse din limba greacă, cum este Simbolica lui Andrutsos, tradusă de profesorul de atunci Dr. Iustin Moisescu, Filocalia, tradusă de pr. prof. D. Stăniloae ș. a. Toate centrele mitropolitane editează reviste, care conțin studii de specialitate. La Centrul mitropolitan Sibiu a fost tipărită lucrarea: Biserica Ortodoxă Română, una și aceeași în toate timpurile, cu ocazia aniversării a 20 ani de la actul Reîntregirii. Tot aici au apărut Studii de Teologie Morală în conformitate cu noua orientare a Teologiei noastre. Pe lîngă revista oficială „Mitropolia Ardealului", bătrînul periodic „Telegraful Român" cuprinde articole, predici, cuvîntări, precum și învățătură de credință sub titlul „Credința noastră". Prin larga sa răspîndire în țară și străinătate, Telegraful slujește interesele bisericești și patriotice ale poporului român.

Înfăptuiri de seamă s-au realizat prin restaurarea de către stat a monumentelor istorice de o inestimabilă valoare, rămase nouă de la strămoși, care mărturisesc despre gloriosul trecut al patriei și Bisericii noastre. Prin aceste măreţe înfăptuiri prezentul se arată demn de moștenirea primită de la înaintaşii noştri.

La 26 martie 1977, patriarhul Justinian a trecut la cele veşnice. În locul său Marele Colegiu Electoral Bisericesc a ales, la 12 iunie 1977, pe Mitropolitul Moldovei și Sucevei Dr. Iustin Moisescu. Înscăunarea sa a avut loc în cadrul festivităților tradiționale în catedrala patriarhală din București.

Cel de-al patrulea patriarh al Bisericii noastre a studiat Teologia la Atena, apoi, între 1934—1936 urmează studii de specializare pentru doctorat la Strasburg (Franța), pe care le continuă la Atena, unde, în iunie 1937, obține titlul de doctor în Teologie, teza sa de doctorat fiind premiată de Academia atenianâ.

Întors în țară este numit profesor la Seminarul Nifon din București, iar în 1938 este trimis profesor de Noul Testament la Facultatea de Teologie ortodoxă din Varșovia (Polonia). După izbucnirea războiului revine în țară și este numit profesor de Noul Testament la Facultatea de Teologie din Suceava și apoi la Facultatea de Teologie din București.

Prin trecerea la cele veşnice a mitropolitului Nicolae Bălan, Colegiul Electoral Bisericesc l-a ales în 26 februarie 1956 în scaunul vacant de mitropolit al Ardealului. Deși a rămas scurt timp la Sibiu a lăsat în urmă înfăptuiri durabile și o amintire de neşters în sufletele preoților și credincioşilor. După vacantarea scaunului mitropolitan de la Iași, Colegiul Electoral Bisericesc l-a ales pe Î. P. S. Mitropolit Iustin al Ardealului în 10 ian. 1957 în fruntea Mitropoliei Moldovei și Sucevei. Aici a activat cu vrednicie timp de două decenii.

Ca patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericirea Sa continuă bunele tradiții ale înaintaşilor săi de slujire a intereselor superioare ale Bisericii și ale Patriei noastre.

Biserica Ortodoxă Română păşeşte cu încredere și demnitate alături de poporul nostru, sprijinind măreţele lui realizări, călăuzit de conducerea înțeleaptă a celui mai iubit fiu al poporului, Preşedintele Nicolae Ceauşescu, preţuit în chip deosebit pe plan mondial pentru politica de pace și colaborare cu toate popoarele lumii.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

— ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI —

Vizitații canonice

— Aflîndu-se în concediu de odihnă în Eparhia Oradiei, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, împreună cu P. S. Episcop Vasile, al cărui invitat a fost, a vizitat, joi, 13 iulie a. c. bisericile din: parohia Batăr, unde lucrarea de pictare a sf. locaş este în faza finală; cea din parohia Girişul Negru și cea din parohia Tinca, la aceasta din urmă fiind în curs de organizare o colecție de obiecte bisericești.

— Sîmbătă, 15 iulie a. c., Î. P. S. Mitropolit Nicolae și P. S. Episcop Vasile au vizitat biserica din parohia Alparea, a cărei pictare a fost terminată de curînd. În aceeași zi, înalții ierarhi au poposit la biserica din parohia Sărand, unde este în curs de renovare casa parohială.

Sfințiri de biserici

— Dînd curs aceleiași invitații făcute de P. S. Episcop Vasile al Oradiei, Î. P. S. Mitropolit Nicolae a poposit, Duminică, 23 iulie 1978, în filia Dernişoara, aparținătoare de parohia Tria, protopopiatul Marghita, unde a avut loc sfințirea bisericii împodobită cu pictură nouă.

— Duminică, 9 iulie 1978, credincioșii din Taure, prot. Năsăud (jud. Bistrița Năsăud), au avut bucuria de a-l avea în mijlocul lor pe Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului, care a săvîrșit binecuvîntarea bisericii, împodobită de curînd cu zugrăveală nouă. Cu o seară înainte Î. P. S. Sa a poposit în parohia Chiuza, unde a săvîrșit slujba Vecerniei.

— Duminică, 16 iulie a. c., Î. P. S. Teofil Herineanu, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului a vizitat parohia Năoiu, prot. Turda (jud. Cluj), unde a săvîrșit tîrnosirea noii biserici, împodobită cu pictură și binecuvîntarea casei parohiale. Pentru merite pe tărîm administrativ-gospodăresc și bune rezultate în pastorație, părintele Matei Viluc, paroh ul locului, a fost distins cu rangul de iconom.

Vizită frățească

— În zilele de 15—16 iulie a. c. P. S. Emilian al Alba Iuliei însoțit de un grup de preoți din eparhie, a făcut o vizită Î. P. S. Sale Teofil al Clujului și P. S. Sale Iustinian Maramureşanul. În continuare a vizitat mănăstirea „Sf. Ana" de la Rohia și parohia Rohia, satul natal al P. S. Sale unde, împreună cu P. S. Iustinian Maramureşanul a oficiat Sf. Liturghie.

— Duminică, 16 iulie 1978, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a asistat la Sf. Liturghie săvîrșită de P. S. Episcop Vasile, în catedrala cu lună din Oradea. Răspunzînd P. S. Sale pentru bucuria exprimată de a-l avea ca oaspete la Centrul Eparhial, Î. P. S. Mitropolit a mulțumit pentru dragostea cu care este înconjurat an de an de cînd vine la Oradea și a adresat credincioşilor un cuvînt de învățătură despre datoria de a ne sluji deopotrivă Biserica și Patria.

— Miercuri, 26 iulie, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, însoțit de P. C. consilier Nicolae Mara a vizitat Muzeul Țării Crișurilor din Oradea, unde sînt expuse vestigii ale bimilenarei noastre prezențe pe aceste plaiuri, precum și obiecte de valoare cultural-artistică rezultate din munca înfrățită a oamenilor din Țara Crișurilor.

Sărbătorirea hramului

— La sărbătoarea Sf. Prooroc Ilie P. S. Emilian al Alba Iuliei a poposit la mănăstirea Topliţa, aşezămînt mănăstiresc ctitorit de primul patriarh al României, Miron Cristea, unde a săvîrșit Sf. Liturghie. Răspunsurile au fost date de corul bisericesc din Botiza Maramureşului. Vizita a marcat împlinirea unei jumătăți de secol de existență a mănăstirii.

— La praznicul Adormirii Maicii Domnului, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a poposit la mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, unde a oficiat Sf. Liturghie arhierească. Fiind hramul acestui sfînt aşezămînt, în preziua praznicului, la ceas de seară, s-a săvîrșit Vecernia, apoi Prohodul Maicii Domnului și slujba Privegherii. După Sfînta Liturghie s-a săvîrșit taina Sf. Maslu, iar apoi sfințirea fîntînii brîncovenești din imediata apropiere a bisericii mănăstirii, deasupra căreia a fost înălțat, un frumos acoperiş sculptat în lemn. La sfîrșit, Î. P. S. Sa, împreună cu soborul de preoți și diaconi, s-a oprit pe rînd la mormintele mitropolitului Nicolae Bălan și ale părinților Î. P. S. Sale, Gheorghe și Letiția Mladin, rostind — ectenia și rugăciunea îndătinată pentru odihna sufletelor lor.

Consfătuiri de lucru

— În data de 4 iulie a. c., la Centrul eparhial din Arad a avut loc, sub președinția P. S. Episcop Visarion, consfătuirea de lucru pe trim. II/1978, la care au participat protopopii din eparhie și personalul cu muncă de răspundere de la centru. Au fost prelucrate diferite acte normative și s-au dat îndrumări pe linie administrativă.

— La 22 iunie 1978, sub președinția P. S. Episcop Vasile s-a ținut la Centrul Eparhial Oradea conferința administrativă cu protopopii din Eparhie și cu cadrele de conducere de la Centrul Eparhial, analizîndu-se activitatea pastorală a preoțimii, a protopopilor și a conducerii de la Centrul eparhial, pe primul semestru al anului și s-au adoptat măsuri adecvate și eficiente pentru trimestrul următor, în lumina planului de activitate pe anul în curs.

Întîlnire colegială

— În ziua de 15 iunie a. c. s-au întîlnit la Centrul eparhial din Arad absolvenții de acum 45 ani ai Academiei teologice. Au fost primiți de P. S. Episcop Visarion, care i-a felicitat pentru realizările obținute în pastorație, urîndu-le viață lungă și bun spor în activitatea lor misionară.

ABONAMENTUL:
Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA
se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

REDACȚIA: Secția culturală a Consiliului arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 126 Sibiu, 1 octombrie 1978 Nr. 37—38

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Slujitori bisericeşti din secolul apostolic

Sfîntul Timotei, episcopul Efesului

Mai vădit decît Asia Mică de astăzi, antica Asia Minor era un pămînt al contrastelor. O bună parte din belşugul epocii cezarilor — alimentat din plin de căile de circulaţie maritimă care împînzeau bazinul levantin al fecundei Mare Nostrum — se îngrămădea în prosperele aşezări omeneşti înşirate în laturile de vest şi sud ale litoralului ei zimţat. Nordul şi mai ales regiunile din interior, în antichitate ca şi acum, prezentau rare puncte de atracţie. Acolo predominau stepa săracă şi nisipurile aprinse ale pustiurilor.

Licaonia, regiune situată la nord-vest de lanţul munţilor Taurus, făcea parte din aceste ţinuturi cu pămînt sărac. Cîteva aşezări destul de prospere în veacul I al erei creştine — Iconium, Listra şi Derbe — împodobeau totuşi această regiune.

Iconium (=Iconia) există şi astăzi. Cale de 6 stadii spre sud de această localitate se află satul turcesc Khatyn Serai, în preajma căruia au fost identificate urmele cetăţii Listra, despre care se ştie — dintr-o inscripţie descoperită cu prilejul unor explorări arheologice — că pe vremea lui Octavianus Augustus fusese transformată în colonie romană.

Aci, la Listra, era locul de obîrşie al lui Timotei, cel mai de seamă dintre numeroşii ucenici şi colaboratori de durată ai Sfîntului Apostol Pavel.

Viaţa lui ne este cunoscută numai fragmentar. Datele pe care le posedăm asupra lui, permit totuşi reconstituirea conturelor acestei personalităţi de vază, căreia creştinătatea veacului apostolesc îi datoreşte o bună parte din triumfala sa penetraţie în spaţiul greco-roman al vremii.

Timotei se trăgea dintr-o familie mixtă. Tatăl său era grec, iar mama lui evreică credincioasă (cf. F. Ap. 16, 1). Din II Tim. 1, 5 cunoaştem şi numele ei: Eunice. Împreună cu bunica lui Timotei, Loida, ea a îmbrăţişat din bunăvreme dreapta credinţă creştinească.

Nimic nu ne împiedică să presupunem că duhul Evangheliei lui Hristos s-a înstăpînit şi în sufletul tatălui lui Timotei. Elinii, în general, nu erau refractari creştinismului. El, cu atît mai puţin cu cît era soţ al unei evreice.

Convertirea la creştinism a acestei familii trebuie să fi avut loc necondiţionat în cursul primei călătorii misionare a Sfîntului Apostol Pavel, cînd acesta a cercetat — împreună cu Sf. Varnava — cetatea Listrei. E drept că Sfîntul Luca nu face pomenire despre aceasta în referatul din F. Ap. 14, 6—20, dar roadele cu care s-a soldat binecuvîntata sa zăbavă în cetatea Listrei, ne încurajează să presupunem că printre ucenicii care l-au ocrotit pe Sfîntul Pavel după lapidare (F. Ap. 14, 20), se aflau şi membrii acestei familii. Justeţea acestei deducţii este vădită de faptul că autorul cărţii Faptele Apostolilor notează — în referatul privitor la a doua călătorie misionară — că Timotei era „ucenic vechiu" la vremea aceea, cu stagiu în credinţă, recrutat la creştinism într-o ocazie anterioară.

Educaţia creştinească şi-o datora în primul rînd mamei şi bunicei sale, care au făcut să rodească sămînţa cea bună aruncată în sufletul său de Apostolul neamurilor.

Deosebit de zelos dovedindu-se pentru credinţa cea nouă, în a doua călătorie misionară Sfîntul Pavel l-a luat, de acasă, ca însoţitor permanent al său, după ce în prealabil l-a făcut să se circumcidă. Prin săvîrşirea acestui act ritual, Sfîntul Pavel nu a călcat un principiu pentru triumful căruia luptase cu atîta ardoare. Circumciderea lui Timotei este o dovadă de tact pastoral paulin. Ca şi Mîntuitorul, Sfîntul Pavel îşi

(Continuare în pag. a 3-a)

Aniversare „Porumbesciană"

La 14 octombrie 1978 se împlinesc 125 de ani de la naşterea, în satul Şipote din Bucovina, în familia părintelui Iraclie Porumbescu, a tînărului Ciprian. Talentat din fire şi primind o educaţie aleasă, din tinereţe se arăta că va fi un geniu muzical.

De la tatăl său a moştenit conştiinţa patriotică românească. Se ştie că preotul Iraclie era un român conştient şi militant ceea ce se constată şi din participarea sa activă la evenimentele din anul revoluţionar 1848, alături de revoluţionarii români moldoveni, munteni şi ardeleni, cum confirmă toţi biografii săi (vezi recenta publicaţie: N. Oprea, Iraclie Porumbescu, Amintiri, în Colecţia Restituiri, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978, p. 230).

Iubitor de popor, Ciprian Porumbescu a valorificat folclorul din care s-a inspirat şi căruia i-a dat expresie melodică prin prea frumoasele compoziţii, care încîntă inima ascultătorilor şi azi. Prin creaţia sa a fost un prevestitor al idealurilor româneşti de unitate şi libertate naţională. Finalul operetei „Crai Nou" nu exprimă numai o bucurie de o clipă că s-au împlinit dorinţele protagoniştilor din piesă, ci totodată era şi o prefigurare a bucuriei care trebuie să vină şi pentru neamul românesc, aducîndu-i un „Crai nou" al întregirii naţionale, ceea ce constituia idealul nostru din strămoşi.

În urma „procesului Arboroasei" din 1877, Ciprian Porumbescu a cunoscut rigorile închisorii nedreptei stăpîniri habsburgice, care nu l-a iertat pentru că şi-a iubit neamul care îşi dorea eliberarea şi dreptul la autodeterminare; a cunoscut de asemenea barierele confesionale care i-au stricat drumul iubirii sincere către Berta; ca student a suferit lipsuri materiale; la Viena se hrănea din „adulmecarea" mirosurilor ademenitoare de la restaurante; bursa nu-i permitea să trăiască, dar nici nu-l lăsa să moară, cum s-a exprimat în scrisorile sale; boala contractată în închisoare i-a măcinat viaţa. Peste tot însă biruia greutăţile cu o încredere neobosită în viitorul neamului românesc.

Această încredere şi nădejde i-au fost răsplătite. Cîntecul „De 1 mai" însenineză şi însufleţeşte toate inimile; „Tricolorul" îmbărbătează conştiinţele româneşti şi melodia „Trei culori" răsună acum ca imn naţional al Statului unitar român.

Ciprian Porumbescu este „artistul cetăţean" (C. Iacoban, în M. M. S. 3—4, 1976, p. 284) care, ca iniţiator al operetei româneşti patriotice, a reuşit să dovedească valorile ziditoare ale folclorului popular. Aceasta se reţine din manuscrisul bogat biografic realizat de însufleţitul „ciprianist", prof. univ. Dr. Leca Morariu, păstrat de prof. Octavia Lupu-Morariu, soţia sa, la Suceava.

Pe linia compoziţiilor numeroase bisericeşti ortodoxe, care au răsunat la Cernăuţi, la Viena şi apoi la Braşov, în biserica Sf. Nicolae din Şchei (I. Colan, în M. A., 6—8, 1964, p. 444—469), el a susţinut, pe lîngă îndătinata psaltichie, şi melodia populară pentru cîntările bisericeşti, ca astfel credinciosul să se simtă şi să se recunoască român şi în bisericuţa sa. În acest chip Ciprian Porumbescu devenea şi „psaltul românilor" ortodocşi, începînd cu impresionanta cîntare „Tatăl nostru". Pentru cunoştinţele sale s-a bucurat de apreciere deosebită din partea directorului Smolenski al Conservatorului de muzică de la Moscova, care a cerut părintelui Iraclie să-i trimită spre studiere compoziţiile bisericeşti ale lui Ciprian. În anul 1892, acesta l-a omagiat spunînd că „mare pierdere s-a suferit prin decesul lui Ciprian Porumbescu, talentatul compozitor, căci era cel mai talentat şi cel mai productiv" (M. Şesan în M. A., 7—8, 1963, p. 593).

Premiera operetei „Crai Nou" la Braşov, la 28 februarie/11 martie 1882 a iniţiat un serial neîntrerupt de reprize în toate regiunile româneşti, încîntînd şi însufleţind inimile ascultătorilor şi stîrnind chiar şi o lacrimă de duioasă recunoştinţă. De aceea nu e de mirare că s-a căutat şi o idealizare pentru viaţa lui, ca expresie cum dorea sufletul românesc ca să se fi desfăşurat viaţa acestui „bard popular". Expresia se află în filmul omagial „Ciprian Porumbescu" şi în opereta compozitorului Gherase Dendrino „Lăsaţi-mă să cînt".

Actualitatea cinsteşte memoria celui ce din tinereţe a cîntat „întregii Dacii" şi a exprimat sufletul românesc în neîntrecuta „Baladă", prin numeroase biografii recente, scrise de Viorel Cosma, C. Ghiban, Dragoş Vitencu, Horia Stanca, Nina Cionca, Paul Leu, ca şi prin difuzări radiofonice şi televizate, ale creaţiei sale artistice.

Prof. *M. Şesan*

Din valorile tradiţionale ale poporului român

Păstorii români — creatori de seamă în arta lemnului

Pentru a înţelege sensul cultural-istoric al unor manifestări ale civilizaţiei şi culturii populare româneşti este necesar să ne referim totdeauna la cadrul istoric general, la condiţiile în care a trăit, a luptat, a muncit şi a creat poporul nostru. Ocupaţiile sale tradiţionale de bază (agricultura, creşterea vitelor, pădurăritul etc.) formează matca în care s-a exprimat plenar hărnicia şi talentul creatorilor populari.

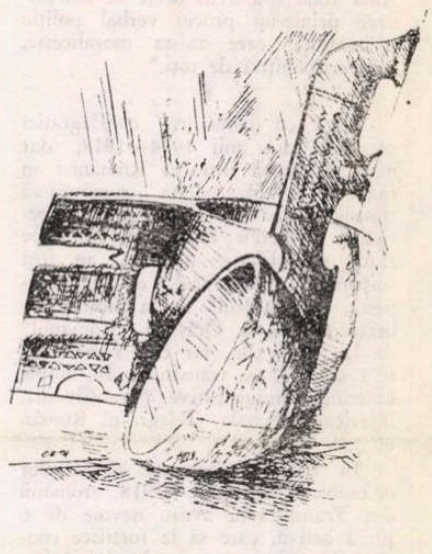

De fapt, astăzi se ştie că păstoritul şi creşterea vitelor formează parte integrantă a agriculturii şi că românii au practicat intens aceste ocupaţii, totdeauna strîns legate una de alta. Chiar atunci cînd au practicat păstoritul transhumant, românii au locuit în aceleaşi aşezări permanente, din care doar o mică parte a populaţiei pleca şi se înapoia periodic în aceleaşi locuri. Era ca un pendul al istoriei, ce măsura secolele, mileniile.

Atît lucrul pămîntului propriu-zis, cît şi creşterea vitelor l-au legat, deci, pe român puternic de glie.

Civilizaţia şi cultura populară românească s-au născut şi dezvoltat într-un orizont spaţial şi într-un timp ce formează o unitate organică.

Pe aceste coordonate, contribuţia diferitelor zone, ca şi a diferitelor îndeletniciri de bază, a făcut să se nască forme de civilizaţie şi cultură diverse în ceea ce priveşte funcţia şi rostul produselor lor, dar oglindind aceleaşi năzuinţe exprimate în forme diferite, însă unitare ca stil şi concepţie.

Păstorii români au măsurat întinderile ţării şi au reflectat infinitul

(Continuare în pag. a 2-a)

Problema naţională în lumina Documentelor Unirii de la 1 decembrie 1918

Între măreţele evenimente din istoria poporului nostru, care se impun în contextul istoriei universale, se înscrie la loc de frunte Unirea Transilvaniei cu România, la 1 decembrie 1918.

O trăsătură unitară a marilor evenimente din istoria poporului român o constituie strînsa unitate dintre popor şi conducătorii săi vrednici; iar actele hotărîtoare pentru viitorul neamului nostru vădesc o maturitate politică deosebită.

Aceste caracteristici sînt evidente şi în documentele elaborate de către Marea Adunare Naţională întrunită la Alba Iulia în ziua de 1 decembrie 1918 şi, prin valoarea lor, acest eveniment se proiectează pe ecranul universalităţii istorice ca un important act de drept internaţional public.

„Rezoluţiunea" adoptată de către cei 1228 reprezentanţi îndreptăţiţi, desemnaţi prin alegeri în circumscripţiile din aceste ţinuturi, consacră în termeni juridici principiul autodeterminării popoarelor.

„Adunarea naţională a tuturor românilor din Transilvania, Banat şi Ţara Ungurească, adunaţi prin reprezentanţii lor îndreptăţiţi la Alba Iulia în ziua de 1 decembrie 1918, decretează unirea acelor români şi a tuturor teritoriilor locuite de dînşii cu România" — se spune textual în primul capitol din acest important document.

Esenţa de act juridic de drept internaţional a „Rezoluţiunii" din 1 decembrie 1918 se desprinde din modalitatea adoptării acestui document, de către populaţia majoritară a teritoriilor menţionate, îndreptăţită la autodeterminare, precum şi din conţinutul actului care stabileşte principiile fundamentale aşezate la baza alcătuirii noului stat român.

În capitolul III al documen-

(Continuare în pag. a 4-a)

Ecoul pregătirii şi realizării Marii Uniri

(1 decembrie 1918, în paginile revistei „Biserica şi şcoala")

Ideea de unire a toată „suflarea românească" este veche de cînd neamul românesc. Ea a fost purtată în suflet şi în cuget de toate generaţiile românilor din spaţiul intra şi extracarpatic, manifestîndu-se cu deosebită fervoare cînd împrejurările istoriei îi erau prielnice.

În toamna anului 1918, pe fundalul sfîrşitului unei stăpîniri anacronice (austro-ungare) şi a intensificării la maximum a luptei naţionale a românilor transilvăneni, visul milenar de unire a tuturor românilor îşi va găsi rezolvarea concretă prin măreţul act de la 1 decembrie 1918, unde, într-un entuziasm general, Adunarea Naţională a votat Unirea Transilvaniei cu România, unire pe vecie şi fără condiţii.

„Unitatea României — va mărturisi ulterior, Tiron Albani, unul din participanţii direcţi ai măreţului eveniment — nu este opera nici a unei personalităţi, nici a unei provincii, nici a unei generaţii. Ea este rezultatul luptelor susţinute timp de veacuri de cei mai buni fii ai poporului românesc. Adunarea Naţională de la Alba Iulia n-a avut decît să sancţioneze printr-un proces verbal politic o realitate care exista moralicește, care era simţită de toţi."

*

Odată cu izbucnirea conflagraţiei mondiale din anii 1914—1918, dar mai ales după intrarea României în război (1916), presa românească transilvăneană a intrat într-o perioadă de grele încercări. Rînd pe rînd, sub diferite pretexte, au fost suspendate: „Adevărul" de la Budapesta, „Luceafărul" de la Sibiu, „Libertatea" de la Orăştie, „Românul" de la Arad ş. a., iar cele rămase au fost silite să se transforme în simple buletine administrative (Transilvania, Biserica şi Şcoala, Telegraful Român etc.).

În zilele zbuciumate ale lunilor octombrie—noiembrie 1918, românii din Transilvania aveau nevoie de o presă activă, care să le fortifice conştiinţele prin arma cuvîntului înflăcărat. Sub impulsul creşterii mişcării de eliberare naţională, vor începe să reapară vechile perioade suspendate în 1916: Adevărul, Românul, Libertatea ş. a., dar vor apărea şi ziare noi: Glasul Ardealului la Braşov, Timpul Nou la Viena, Alba Iulia la Alba Iulia etc., iar cele reduse la simple buletine administrative, se metamorfozează în lunile octombrie—noiembrie 1918 în vederea mobilizării maselor pentru pregătirea şi realizarea măreţului act de la 1 decembrie 1918.

Gazetele şi ziarele româneşti ale vremii, prin publicarea integrală în paginile lor a diverselor declaraţii, apeluri şi hotărîri ale Consiliului Naţional Român Central, însoţindu-le întotdeauna de editoriale entuziaste şi-au adus o mare contribuţie la pregătirea şi reuşita Adunării Naţionale de la Alba Iulia.

*

Revista „Biserica şi Şcoala", publicaţie a Episcopiei Ortodoxe Române de Arad, a fost situată de la început prin străduinţele redactorului ei, prof. Vasile Mangra, cît şi programului ei, în slujba luptei şi afirmării naţionale a celor ce trăiau şi simţeau româneşte pe meleagurile vestice ale Transilvaniei (Banat, Arad, Zărand şi Bihor), fiind aşa cum avea să scrie, mai tîrziu, Roman Ciorogariu, un „nesecat izvor de apă vie pentru sufletele setoase de adevăr şi dreptate, carte deschisă istoriei noastre culturale, tribuna discuţiilor publice asupra aşezămintelor noastre, riu de îndrumări pentru cei ce încercau adevărul şi dreptatea".

În zilele pline de zbucium ale lunilor octombrie—noiembrie 1918, odată cu creşterea în intensitate a mişcării naţionale de autodeterminare şi unire cu Patria mamă, coloanele revistei arădene oferă tot mai multe informaţii despre această mişcare însoţindu-le întotdeauna de entuziaste editoriale. Foaia arădeană îşi informează detailat cititorii români despre constituirea în noaptea de 30 spre 31 octombrie 1918 a Consiliului Naţional Român Central şi încheie cu un vibrant îndemn. „În jurul acestui consiliu să se grupeze întreaga suflare românească. Să fim toţi un trup şi-un suflet, o gîndire şi o voinţă!" În acelaşi număr, săptămînalul bisericesc arădean îşi mai informa cititorii şi despre creearea la Arad, a Comitetului Militar Naţional Român, arătînd că acesta se pune sub conducerea Consiliului Naţional Român Central cu „credinţă neclintită".

În coloanele revistei a apărut în întregime, cu un frumos editorial, apelul Consiliului Naţional Român Central intitulat „Către Naţiunea Română", prin care se aducea la cunoştinţa românilor transilvăneni dreptul la autodeterminare a fiecărei naţiuni, egala îndreptăţire a acestora, şi se cerea poporului şi soldaţilor români, reveniţi de pe front, răbdare şi iubire către neamul lor, care „în zilele acestea, a intrat în rîndul naţiunilor libere", iar soldaţilor să intre în „sfatul militar naţional român" (garda naţională română — n. n.) supus numai Consiliului Naţional Român Central de la Arad.

un stat liber şi independent..." şi că „din ceasul acesta, oricum ar decide popoarele lumii, este hotărîtă a pieri mai bine decît a suferi mai departe sclavia şi atîrnarea..." Arătînd că guvernul maghiar refuză dreptul sacru al fiecărui popor de a-şi decide singur soarta, sub pretextul „dreptului istoric al stăpînirii maghiare pe aceste meleaguri", apelul precizează că poporul român aşteaptă „legiferarea internaţională care va înlocui forţa brutală prin dreptate".

Astfel, către sfîrşitul lunii noiembrie 1918, poporul român era pregătit pentru unire. Nimeni şi nimic nu se mai putea împotrivi chemării mulţimilor pentru a-şi spune „răspicat" vrerea lor nestrămutată pentru Unirea Transilvaniei cu România. Aşa că, la 20 noiembrie 1918, Marele Sfat al Naţiunii Române din Ungaria şi Transilvania convoacă Adunarea Naţională la Alba Iulia, „cetatea istorică a neamului nostru", convocare pe care o publică „in extenso" în paginile sale şi săptămînalul bisericesc arădean, alături de primele informaţii despre alegerile pentru Adunarea Naţională din comitatul arădean.

În sfîrşit, a venit şi ziua cea mare, zi înscrisă cu litere de aur în istoria mai mult decît milenară a poporului român — 1 decembrie 1918 — zi

Anul XLII. Arad, 28 Octomvrie (10 Noemvrie) 1918. Nr. 14

BISERICA ŞI ŞCOALA

REVISTĂ BISERICEASCĂ, ŞCOLARĂ, LITERARĂ ŞI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL: Pe un an 20 coroane. Pe jumătate de an 10 coroane. | APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA. | REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: Arad, Strada Deák Ferenc Nrul 35.

Cătră Naţiunea Română!

Războiul lung şi sângeros început din interese străine, va sfârşit. A învins idea, că fieşte care naţiune să dispună liber asupra sorţii sale, să fie egal îndreptăţită şi fiecare om să aibă tot acelaşi dreptu i. Soartea naţiunilor mici este pusă în mânile celor mai bune, şi cele mai mari naţiuni culte ne garantează realizarea idealurilor noastre.

Durere, sân încă veşti triste şi din satele româneşti, cari ne vorbesc despre jefuiri, tâlhăriri şi volnicii comise nu din partea poporului cinstit şi a românilor de bine, ci de oameni destrăbălaţi şi hoţi din sate.

Fraţi români! Fraţilor osteni, cari v-aţi întors după atâtea suferinţi lungi şi grozave la vetrele voastre, voi cari cu gurile multe ori fost purtaţi prin toate câmpurile de războiu, până de sânge şi suferinţe, voi cari veţind acasă v-ţi aflat poate familiile voastre flămânzite şi nedezbrăcate, ascultaţi de sfatul conducătorilor voştri de un sânge şi o lege!

Fraţi şi soldaţi români, fiţi cu răbdare! Fiţi cu atragere şi iubire către neamul vostru, care în zilele acestea a intrat în rândul naţiunilor libere, fiţi mari la suflet în ceasurile acestea grele ale anarhiei şi vă arătaţi demni de încrederea şi sprijinul sufletesc de naţiunile mari culte, fiu deunăzi de libertea deplină a celei mai mare din de astăzi, al preşedintelui republicei din riunile Wilson, care cu un al doilea Mesia a dus la învingerea idea, ca fiecare popor şi fiecare individ să fie egal îndreptăţit şi stăpân pe soarta sa.

Consiliul Naţional Român, compus din următorii bărbaţi: **dr. Teodor Mihali, Vasilie Goldiş, dr. Alexandru Vaida-Voevod, dr. Ştefan C. Pop, dr. Aurel Vlad şi dr. Aurel Lazar,** [illegible] **Ioan Flueraş, Iosif Jumanca, Aeneea Grapini, Tiron Albani şi Iosif Rănoi,** — reprezintă astăzi întreg neamul românesc din Ungaria şi Ardeal, este recunoscut nu numai de puterile mari ale lumii, ci şi de guvernul ungurese revoluţionar.

Publicînd, după Telegraful Român, articolul „Wilson pentru naţiunea română", foaia arădeană vestea românilor de pe meleagurile apusene ale Transilvaniei despre hotărîrea guvernului american de a sprijini poporul român în realizarea aspiraţiunilor naţionale milenare.

Săptămînalul arădean va publica în coloanele sale şi „Adeziunea episcopilor români la Consiliul Naţional Român", dată cu ocazia întrunirii la Arad (8 noiembrie 1918), sub preşedinţia episcopului Ioan I. Papp al Aradului, a episcopilor români transilvăneni prin care se recunoştea Consiliul Naţional Român Central ca „reprezentantul şi conducătorul politic al naţiunii române din Ungaria şi Transilvania" şi se arăta dorinţa lor fierbinte de „a conlucra din toate puterile la întruparea aspiraţiunilor noastre naţionale."

Tot în paginile revistei arădene se publică şi circulara episcopilor români ortodocşi „Către iubitul cler al mitropoliei ortodoxe române din Ungaria şi Transilvania", circulară dată la 10 noiembrie 1918, în urma ţinerii sinodului mitropolitan la Arad şi unde s-a decis eliminarea rugăciunilor îndătinate pentru conducătorii monarhiei austro-ungare, acestea fiind înlocuite cu formula: „Pentru Înalta noastră stăpînire naţională şi pentru Marele Sfat al Românilor... Domnului să ne rugăm."

Foaia arădeană publică integral şi manifestul Marelui Sfat al Naţiunii Române din Ungaria şi Transilvania, intitulat „Către popoarele lumii", manifest lansat la 18 noiembrie 1918, în care se arată că naţiunea română a declarat „voinţa sa de a constitui în care, cei peste 100 000 români de pe cîmpia lui Horia, purtînd adeziunea tuturor celor de-acasă, au spus un „da" hotărît şi pentru totdeauna unirii lor cu fraţii de „peste munţi".

Numerele periodicului arădean din toată luna decembrie 1918, cu precădere a celor din prima jumătate a ei, sînt înserate cu articole şi materiale informative privitoare la Adunarea Naţională de la Alba Iulia şi a ecourilor ei în Transilvania şi în străinătate. Astfel, în numărul din 1 decembrie 1918 al săptămînalului arădean (nr. 47), pe prima şi a doua pagină apare „Rezoluţiunea Adunării Naţionale de la Alba Iulia", pentru ca în numărul următor, primele pagini să fie ocupate cu un alt grupaj de informaţii despre desfăşurarea Adunării Naţionale, reunite sub titlul „Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia".

Şi în celelalte numere ale lunii decembrie, revista arădeană va publica articole şi informaţii despre măreţul act de la 1 decembrie 1918, precum şi despre ecoul lui în Transilvania şi peste hotare, inclusiv în România. Despre Alba Iulia, despre ecourile ei interne şi externe, despre importanţa actului, precum şi despre activitatea Consiliului Dirigent va scrie „Biserica şi Şcoala" şi în numerele anului următor (1919).

Fiind o publicaţie religioasă ortodoxă, revista a ilustrat cu claritate interesul pe care Biserica ortodoxă de pe meleagurile apusene ale Transilvaniei l-a manifestat, dintotdeauna, pentru realizarea visului milenar de unire a tuturor românilor într-un singur stat naţional.

Prof. *Ioan Mircea Bogdan*

Păstorii români - creatori de seamă

în arta lemnului

(Continuare din pag. 1)

timpului şi universului în creaţiile lor de artă populară şi folclor.

De aici s-au născut multe şi variate creaţii de artă populară în lemn, începînd cu uneltele, obiectele de uz şi armele, continuînd cu vasele de tot felul, şi şeile din lemn şi terminînd cu acele minuni ale sculpturii în lemn care sînt tiparele de caş, răvoarele etc.

Prin forma lor, prin motivele ce alcătuiesc un adevărat alfabet de sensuri şi simboluri, toate aceste creaţii legate de păstorit alcătuiesc un capitol de seamă al acestei civilizaţii, parte integrantă a patrimoniului cultural-naţional.

Din munţii Maramureşului şi din Apuseni, din lanţul Carpaţilor orientali şi meridionali, pînă în sudul peninsulei balcanice (la istro-, megleno-, ori aromâni), în zona Dornelor Bucovinei, în Călimani, Vrancea şi Covasna, în Bucegi şi Munţii Făgăraşului, ai Cibinului, ai Jiului şi Haţegului, pînă în cei ai Banatului ş.a.m.d., pe toţi versanţii lor a înflorit aceeaşi artă a lemnului, încărcată de adînci semnificaţii ce demonstrează legătura cu pămîntul şi năzuinţa spre înălţimi.

Din amplul repertoriu de creaţii, merită să reţinem aici cel puţin ce este mai caracteristic cu privire la bîte, vase şi tipare de caş, ce prezintă ele mai caracteristic.

Într-adevăr, obiectele legate de practica creşterii vitelor şi mai cu seamă seria mare de unelte şi vase folosite în cadrul ocupaţiei păstoritului au reţinut totdeauna atenţia şi admiraţia cercetătorilor şi a amatorilor de frumos, primul lucru ce trebuie evidenţiat fiind faptul că în forma şi decorul obiectelor păstoreşti se pot descifra unele aspecte privind însăşi organizarea, modul de desfăşurare practică a păstoritului în diferite zone şi epoci istorice, cum ar fi cele ce se referă la organizarea internă a stînii, la sistemele de evidenţă, la modul de a gîndi, simţi şi interpreta relaţiile păstorului cu universul şi cu lumea înconjurătoare. Marea dragoste de natură şi de animale, viaţa satului de care el se simte permanent legat, sînt elemente ce se reflectă în motivistica lucrărilor de artă pastorală în lemn la fel ca şi în creaţiile folclorice.

Nelipsită din mîna ciobanului, bîta este totodată unealtă şi armă de care cu greu se desparte, dar şi obiect de afirmare a frumosului. Lucrate din felurite esenţe, cum ar fi fag, paltin şi corn de preferinţă, bîtele au un decor desfăşurat pe partea superioară, în raport cu forma rotundă ce se termină adeseori la cap cu o proeminenţă numită măciucă. Cîmpurile ornamentale, compuse din motive străvechi (dinte de lup, împletitură, cercuri şi semicercuri etc.) în compoziţii realizate prin registre suprapuse, în care apar frecvent forme de romburi, linii în zigzag, fagure, flori şi fructe etc., sînt realizate prin tehnicile de cioplire, crestare, incizie, pirogravare, intarsie, ţintuire sau înfăşurare cu metal. Putem vorbi de două tipuri principale de bîte din punct de vedere al decorului: cele cu motive predominant geometrice, asemănătoare în unele privinţe cu unele vase ceramice din epoca neolitică (ex. dintele de lup, împletitura în relief), dar cărora, desigur, le-au premers, şi la care ornamentaţia se bazează pe simetrie şi pe alternanţă; apoi, bîtele cu motive redate mai ales caligrafic, preferînd motive vegetale, animaliere redate naturalist, compoziţiile desfăşurîndu-se în jurul unor puncte centrale. Adeseori măciuca bîtei redă un motiv antropomorf, iar de-a lungul bîtei se întîlneşte nu rareori motivul de şarpe încolăcit.

Lingurile, cioiurile şi căucele, obiecte de folosinţă zilnică, sînt, din punct de vedere artistic, în primul rînd opere din genul sculpturii, intervenţia omului asupra materialului lemnos fiind intensă, schimbînd de cele mai multe ori radical starea primară a materiei, spre volume cu proporţii şi cu un decor realizat prin crestături sau prin alte procedee sculpturale. Lucrate mai ales din lemn de paltin şi frasin, mai rar din fag, de mărimi diferite, lingurile au corpul cioplit în forme emisferice, ovoidale sau eliptice, ce se prelungesc prin cozi de diferite lungimi, profile şi lăţimi, terminate adeseori cu un cîrlig pronunţat sau, mai rar, prin găuri de care se pot atîrna. Formele arcuite zvelt, suple, ale cozilor la cele mai multe linguri au crestături ce imită zimţii sau motive similare cu cele de pe fuse şi de pe alte ustensile; uneori coada se termină cu un „cap de cal" (ca de pildă în zona Gorjului); alteori (în zona Clujului, în Moldova de nord, în Mărginimea Sibiului şi în alte zone), cozile devin chipuri măiestru cioplite în lemn reprezentînd, sugestiv şi totdeauna în mişcare, forme de peşti, de şerpi, de cocoşi, într-o plastică susţinută de motivul rozetei sau de alte motive străvechi.

Căucele se numără printre capodoperele artei lemnului, datorită motivelor ornamentale şi compoziţiilor realizate în cel mai autentic stil popular, prin sculptare şi crestare adîncă în masa lemnoasă, din care ţăsar uneori în basorelief şi, mai adeseori, prin jocul adîncit al motivelor crestate, chipuri de oameni şi de animale, frunze şi flori, dar mai frecvent motive arhaice de roţi şi de sori, încadrate de linii şi chenare adînc incizate, cu motive de dinte de lup, toate atestînd existenţa unei vechi populaţii agrare pentru care soarele reprezenta cea mai mare binefacere.

Deşi le găsim aproape exclusiv în Transilvania, căucele sînt caracteristice mai cu seamă platformei getodacice, zonelor Văii Jiului, Pădurenilor, Haţegului şi Orăştiei, dar şi zonelor Bihorului, avînd de regulă formă bitronconică şi cilindrică, cu diametrul maxim la mijloc, de mărimea unei ceşti, cu un mîner amplu, dispus verticol şi făcînd corp comun cu căucul propriu-zis.

Dintre vasele folosite în cadrul păstoritului, o menţiune merită cupele de muls şi găleţile, primele fiind lucrate de obicei din lemn de fag cu o toartă mare ca un fel de mîner orizontal, alteori formînd un elegant arc în verticală (exemplare frumoase se întîlnesc în Bucovina), sau cu două toarte mici ca nişte butoni ce se sprijină pe o chingă pusă în căldarea de muls.

Sub denumirea de căpeţe (în Oltenia), căni, balercuţe şi ciubăraşe (în Bucovina), cofiţe (în Munţii Apuseni), sau cupe (Ţara Oaşului) şi similar în alte regiuni şi zone ale ţării, se lucrează şi se folosesc o sumedenie de vase mici de lemn, care toate poartă un decor sculptat, crestat sau pirogravat, cu ornamente ce merg de la simple linii sau brîie formate din motive geometrice pînă la sculptarea mînerelor în forma unor animale stilizate şi organic integrate, proporţional şi funcţional, în economia şi rosturile obiectului (ex. cupe cu două toarte în formă de animale, lupi sau vulpi, ce se caţără pe pereţii vasului).

Solicitînd din prima clipă aprecieri superlative pentru arta lor, tiparele de caş, numite şi păpuşare, sînt piese de veche tradiţie, întîlnite frecvent astăzi încă în zona Branului, pe Valea Bistriţei, în zona Prahovei, dar mai cu seamă în Ţara Vrancei. Formate din cîte două plăci masive din lemn de paltin, mai rar de carpen ori de fag, de formă dreptunghiulară cu dimensiuni ce variază în medie între 8—10 cm lăţime şi 18—25 cm lungime, iar altele de formă rotundă (acestea numai în Vrancea) cu un diametru mediu între 15—25 cm, tiparele sînt folosite pentru a decora caşul, prin imprimarea unor motive săpate adînc sub formă de clişeu negativ.

Dominante sînt motivele antropomorfe, rezultate atît din forma cioplită a celor două tipare, care se îmbucă perfect, profilul sculptural reproducînd în linii simple dar sugestive chipuri de bărbaţi şi de femei.

Marea frumuseţe a acestor piese izvorăşte din îmbinarea perfectă a formelor cu decorul, care stîrnesc fantezia şi solicită participarea privitorului, în cadrul unui dialog imaginar cu istoria, dovedindu-se încă odată, dacă mai era nevoie, cît de adînc şi de bogat este izvorul de la care se adapă talentul acestui „mare anonim" care este poporul.

Încheind, putem afirma cu convingere că civilizaţia şi arta lemnului au cunoscut o puternică înflorire în Europa datorită contribuţiei de seamă şi specifice a păstorilor români de la Carpaţi şi Dunăre, care au perpetuat aici un alfabet cu adînci şi puternice rădăcini istorice.

Cornel Irimie
Marcela Necula

CALENDAR DE INIMĂ

Octombrie

Dimitrie Cantemir, teologul

S-a născut la 26 octombrie 1673 şi sînt de atunci trei sute cinci ani. Părinţii, Constantin Cantemir, Domnitor al Moldovei între 1685—1693 şi Ana născută Bantaş, nepoata lui Duca Vodă, i-au dat pruncului chiar numele sfîntului zilei în care s-a născut, după calendarul ortodox. Se cuvine deci, în această zi, alături de *Izvoritorul de Mir* să ne amintim şi de *Izvoditorul de cărţi* Dimitrie Cantemir, din ale cărui multiple preocupări n-a lipsit nici teologia. E chiar surprinzător cum, încă de tînăr, s-a simţit atras spre astfel de teme, el, un laic, fecior de domn, frate de domn şi domn el însuşi în două rînduri în Ţara Moldovei (martie—aprilie 1693 şi noiembrie 1710—iulie 1711). Dar teologia era pe atunci cultura vremii. Era o dovadă de mare înzestrare să ştii să te descurci în problemele controversate ale teologiei care devenise de mult polemică şi care, pe plan civic, în Ţările Române, era de mult bun al tradiţiei naţionale, instrument al apăsării continuităţii, a independenţei faţă de „păgîni", a credincioşiei faţă de strămoşi.

Într-o istorie a gîndirii teologice româneşti de dinainte de apariţia teologilor propriu-zişi, Dimitrie Cantemir trebuie înscris printre cei cîţiva foarte mari, cum a fost Neagoe Basarab cu *„Învăţăturile către fiul său Teodosie"* şi Nicolae Milescu Spătarul, cu *„Stella orientalis occidentali splendens"*. Opera lui Cantemir e mult mai bogată. Vom nota cărţile lui teologice cele mai importante: *„Divanul sau gîlceava înţeleptului cu lumea, sau giudeţul sufletului cu trupul"* (1698); *Sacrosantae scientiae indepingibilis imago* (Imaginea cu neputinţă de zugrăvit a ştiinţei sacre) (1700); *Loca obscura* (Locuri obscure în catehismul tipărit în slavoneşte de un autor anonim sub titlul „Prima învăţătură pentru prunci", iar acum clarificate de principele Dimitrie Cantemir); *Sistemul sau întocmirea religiei muhamedane;* şi capitolele dedicate Bisericii din *Descrierea Moldovei.* Tangenţe teologice se află desigur şi în opera sa laică.

Dimitrie Cantemir e „sfîntul" nostru Dimitrie românesc, învăţat, savant, cunoscut întregei Europe, prieten cu somităţile contemporane, singurul român al cărui nume figurează alături de Malebranche, Fénélon, Leibnitz, Addison, Newton, în „Templul faimei" din biblioteca Sainte Geneviève din Paris. Voltaire spune despre el că „unea talentele vechilor greci, cu ştiinţa literelor şi aceea a armelor", iar V. G. Bielinski îl prezenta astfel: „Prinţul Dimitrie a fost un om învăţat; cu deosebită plăcere se ocupa el cu istoria, era iscusit în filozofie şi matematică şi avea multe cunoştinţe în arhitectură; a fost membru al Academiei din Berlin; vorbea turceşte, limba persană, greceşte, latineşte; ştia destul de bine limba franceză şi a lăsat în urma sa cîteva lucrări în limba greacă, moldovenească şi rusă."

Ne vom opri asupra uneia dintre cărţile sale, *Divanul,* mai mult cu gînd de exemplificare a deosebitei uşurinţe cu care aborda problemele teologice. A scris *Divanul* „în slava şi folosinţa moldovenescului niam", după cum ţine să precizeze chiar el pe foaia de titlu. E o carte organizată logic, cu teze-antiteze-sinteze, urmărind concilierea dintre *Înţelept* şi *Lume,* dintre suflet şi trup, în aşa fel încît să i se dea fiecărei părţi ceea ce i se cuvine, în cadrul viziunii creştine pe care autorul şi-o însuşeşte fără rezerve. Dar şi fără a ocoli adevăratele obiecţiuni, pe care le formulează Lumea în spirit umanist, dînd raţiunii posibilitatea să-şi desfăşoare toate posibilităţile.

Fostul student al Academiei Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol n-a pierdut vremea cît a stat capuchehae a fratelui său Antioh, în capitala imperiului. A învăţat mult şi multe. Ieremia Cacavelas, dascălul său, scrie într-o prefaţă la *Divanul,* că acesta „are un rost minunat..., înţelesuri înalte..., învăţătură cu totul ortodoxă..., o împărţire foarte judicioasă a părţilor după subiecte, o exprimare limpede, foarte plăcută şi retorică, pe măsura limbii locale a moldovenilor, foarte bogată în argumente din Scriptura veche şi cea nouă".

Divanul — zice Cantemir — e „primul născut al minţii mele". Din cele trei părţi ale operei, cartea întîia e originală, cartea a doua e un comentariu, un fel de scholii la capitolele cărţii întîia, iar cartea a treia e o traducere a cărţii lui Andrea Wissowatius, *Stimuli virtutum ac fraena pecatorum...,* Amstaelodami, 1682. Iată pe scurt cuprinsul cărţii întîia, scrisă sub forma dialogului platonic, într-un limbaj viu, uşor de urmărit, cu vervă şi cu egală

pasiune în argumentarea ambelor părţi angajate în dialog. Virgil Cândea a văzut în modul de argumentare al *lumii,* contribuţia deliberată a umanistului la emanciparea raţiunii, ceea ce demonstrează încă odată seriozitatea tratatului care e departe de a putea fi acuzat de argumentare simplistă, *pro domo,* desfăşurată tezist de înţelept.

Cartea întîia ne trece prin marile capitole ale unei cărţi de iniţiere creştină şi ortodoxă, dogmatică şi morală. Cunoştinţele autorului sînt complete şi sigure. El ştie că Dumnezeu este veşnic şi că El este autorul lumii (cap. 2); că lumea a fost creată să fie bună, dar a fost stricată de păcat (19—20). Căderea în păcat a făcut necesară eliberarea din starea aceasta, motiv pentru care s-a întrupat Hristos, noul Adam (21), după cum se anunţase prin proorocii Vechiului Testament (22). Capitolul 23 e apologetic: Dumnezeu poate fi cunoscut din lucrările sale. Omul pe pămînt sfîrşeşte cu moartea (38) şi tot aşa şi lumea va avea un sfîrşit (3). Totuşi, omul este „împărat peste toate lucrurile lumii" (54, 71). Deşi muritor pe pămînt, existenţa lui e veşnică (65—69) „nu într-acest veac, ci în cel viitor" (64). Există înviere şi dreaptă judecată (82) pentru faptele săvîrşite pe pămînt.

Toate aceste capitole dogmatice sînt întreţesate cu consideraţii şi îndemnuri etice: omul să nu se amăgească cu cele trecătoare, luîndu-le drept veşnice (5); numai virtuţile asigură o nemurire fericită (12, 13); bogăţia este cauza multor rele (27, 28, 33, 34, 36, 37, 44, 45) şi tot aşa invidia (29), lenea (73), lăcomia (28, 30), şi în general poftele de tot felul cînd sînt necontrolate (47, 59, 68, 81). În lume există multă nestatornicie (40), deaceea sfinţii s-au lepădat de lume (51). Cei înţelepţi consideră lumea ca pe un fel de purgatoriu, şi nu admit „socoteala rătăcită a papistaşilor" că ar exista *dincolo* un purgatoriu. Această învăţătură nu are baze scripturistice, şi nu este ortodoxă (75).

În afară de Scriptură, Cantemir citează din Seneca din Augustin, Thales, Pitagora, Socrate, Platon, Epicur, Cicero, Epictet, Grigore de Nazianz, Lactanţiu, Bernard, Thomas a Kempis, Erasm, Plutarh, Sallustius, Valerius, Maximus, Homer, Hesiod şi mulţi alţii. Cultura lui e poate deasupra tuturor contemporanilor săi români. B. P. Haşdeu va numi *Divanul,* „cea dintîi operă filozofică română originală". Unii îl vor contrazice, dar cercetările mai noi îl vor confirma. Virgil Cândea care editează *Divanul* scrie că el „reprezintă în forma sa ultimă o creaţie exclusivă a lui Cantemir".

Cantemir, prin bogata sa informaţie, va încerca o sinteză culturală între Orient şi Occident, plasîndu-se la nivel european în modul de tratare a temei, căutînd obiectivitatea şi universalul. Este şi în aceasta de văzut un pas românesc spre Europa, şi în acelaşi timp o aducere a Europei în sfera românească, într-un proces de fecundare culturală menit să ne deplaseze de la particular spre universal.

E foarte interesant de asemenea de observat că, deşi familiarizat cu o anumită literatură mistico-ascetică — se vede aceasta mai ales din capitolele morale — nu se lasă să alunece în extremismele foarte adesea prezente în această literatură. Ca şi mai tîrziu în spiritualitatea cernicană care va aduce corective locale paisianismului, Dimitrie Cantemir va opta pentru acelaşi *echilibru* ce va deveni mai apoi o coordonată specifică spiritualităţii ortodoxe româneşti. El va sfătui pe cititori să se folosească cu înţelepciune şi de cea trecătoare, şi de cea viitoare viaţă".

Dan Bădărău vede în *Divanul* „cea dintîi lucrare în domeniul eticii făcută de un cugetător român în limba română". Merită menţionate însă şi copitolele dogmatice pline, cum observă Cacavelas, de argumentări biblice şi din înţelepţii păgîni.

Limba lui Cantemir, după aprecierea lui George Călinescu „are toate graţiile unei fraze de cărturar" care se străduia „să scoată din nimic un vocabular filosofic". Şi mai departe: „Răsare cîte o frază de o stranie frumuseţă litanică". Virgil Cândea vede şi el în stilul lui Cantemir,aşa „curios şi nefiresc" cum e el, „un manifest al limbii noastre literare, o emancipare din tiparele arhaice, un pas înainte". Tot el notează o însemnare de pe un exemplar copiat al *Divanului,* făcută de un anume Popa Nicolae: „Cetit-am, văzut-am, priceput-am, înţeles-am, minunatu-m-am de această carte cu atîtea dovediri şi mărturii ce adeverează din Sf. Scriptură. Mare duh au avut «cel» care o au tălmăcit. Să zic ca al «lui» Eliseiu, îndoit după cum au fost la Ilie proorocul. Pre care dar să mi-l dea şi mie Dumnezeu. Amin. Popa Nicolae. 1843". Exemplarele ajunse pînă la noi sînt uzate la fel cu ale cărţilor de ritual.

Ce interesantă această notare a părintelui Nicolae! El aprecia *Divanul* ca pe o mare carte de teologie, limpede, «priceput-am», convingătoare („cu dovediri"), extraordinară („minunatu-m-am"). Şi a circulat atît de mult, fiind recopiată de atîtea ori, tot datorită acestor calităţi. Putem deci face din această declaraţie a părintelui Nicolae o mărturie dintre cele mai elocvente în sprijinul lui George Călinescu, care credea că cei care vedeau în *Divanul* „fraze încîlcite", exagerau.

Divanul e o carte despre o temă anumită, nu despre creştinism în general, sau în special. El situiază creştinul vis-a-vis de lume. Judecat în raport cu tema tratată, el se menţine la subiect, dar ne dă o idee destul de largă despre cunoştinţele teologice generale ale autorului ei. Şi ele nu sînt deloc ale unui amator.

Dimitrie Cantemir e mare. Să spunem simplu, cu cele mai de-a dreptul cuvinte. Mare cărturar. *Istoric,* cu *Descriptio Moldaviae,* cu *Istoria Imperiului Otoman,* cu *Vita Constantini Cantemyrii,* cu cartea despre *Cantacuzini şi Brîncoveni; romancier,* cu *Istoria Ieroglifică; teolog, muzician* şi n-am epuizat cu acestea toate valenţele geniului său. Mare patriot. Să nu încheiem fără să pomenim testamentul său de inimă care a fost „Hronicul vechimii a româno-moldovlahilor" scris în limba română. El demonstrează continuitatea elementului roman în Dacia şi unitatea românilor de pretutindeni. Iată ce frumos îşi subintitulează el această carte: „Hronicon a toată Ţara Românească, care apoi s-au împărţit în Moldova, Munteniască şi Ardealul din descălecatul ei de la Traian împăratul Rîmului; aşişderea pentru numirile care au avut odată şi carele acum, şi pentru romanii carii de atuncea într-însa aşezîndu-să, într-aceeaşi şi pînă acum necontenit lăcuiesc."

În octombrie să ne amintim cu recunoştinţă de Dimtirie Cantemir, să-l readucem iară şi iară în Patria pe care el n-a cunoscut-o decît despărţită, dar pe care a visat-o unită şi mare cum fusese la început.

† Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

O DUBLĂ ANIVERSARE...

Marţi, 22 august 1978, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu a avut loc o dublă sărbătorire şi anume deschiderea festivă a cursurilor de îndrumare a preoţilor, seria a 64-a grupa Sibiu, şi prăznuirea celei de-a 34-a aniversări a zilei de 23 August 1944.

Din încredinţarea P. F. Părinte Patriarh Iustin, festivitatea a fost prezidată de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, prezenţi fiind în aula Institutului: cadre didactice, membri ai Consiliului arhiepiscopesc, preoţii cursanţi, preoţi din oraş, personal muncitor de la Centrul arhiepiscopesc şi Institutul Teologic.

A participat de asemenea, reprezentantul Departamentului Cultelor.

Programul festivităţii a fost deschis de cîntarea bisericească: „Taina creştinătăţii", executată de corul preoţilor cursanţi.

În continuare, P. C. rector Gr. Marcu *a susţinut o amplă conferinţă, în care, împletind armonios ambele evenimente, a arătat rostul cursurilor de îndrumare: întărirea unităţii de credinţă, îmbogăţirea şi aplicarea ştiinţei teologice în viaţa de zi cu zi, formarea preotului „în care totul să predice" etc., precum şi importanţa zilei de 23 August în viaţa poporului român.*

Corul preoţilor a interpretat apoi compoziţia „Mama" de I. Chirescu.

În continuare, C. pr. L. Fărcaş *(Eparhia Aradului) a vorbit despre 23 August, sărbătoarea naţională a poporului român, punînd în lumină „faţa mereu înnoită", pe care ţara noastră o prezintă contemporaneităţii după fiecare an.*

A fost interpretată apoi compoziţia patriotică: „Deşteaptă-te române".

În cuvîntarea rostită, I. P. S. Mitropolit Nicolae *al Ardealului a aruncat o privire asupra unor date mai semnificative din istoria poporului român, precum şi asupra jertfelor, pe temelia cărora „s-au clădit zorii vieţii celei noi" din Patria noastră. I. P. S. Sa a zăbovit asupra aniversării zilei de 23 August 1944, care a însemnat începutul unei noi ere pentru viaţa poporului român.*

I. P. S. Sa a omagiat deasemenea conducerea noastră bisericească şi de stat.

Programul s-a încheiat cu Imnul de Stat, intonat de toţi participanţii la festivitate. P.

Sfîntul Timotei...

(Continuare din pag. 1)

pornea misiunea de propovăduire a Evangheliei mîntuirii neamurilor din sinagogă. Faptul că lui Timotei — fiu al unei evreice — îi lipsea circumciziunea, în ochii iudeilor ar fi constituit un prilej de scandal. Făcînd această concesie consîngenilor săi refractari deciziei Sinodului Apostolesc de la Ierusalim (cf. F. Ap. 15, 23), Sfîntul Pavel îşi uşura şi lui şi lui Timotei accesul în sinagogile pe care aveau să le întîlnească în drumeţiile sale misionare. Aceasta este raţiunea actului înregistrat de Sfîntul Luca în F. Ap. 16, 3.

Părtăşia Sfîntului Timotei la înfiinţarea bisericilor pauline din călătoriile misionare a doua şi a treia a fost substanţială. Era alăturea de Sfîntul Pavel cînd neobositul apostol a început asediul duhovnicesc al tărîmurilor europene pentru Evanghelia lui Hristos. Dintru început i-au fost încredinţate misiuni pline de răspundere. S-a achitat de toate în cel mai izbutit chip. Îl aflăm, apoi, alăturea de Sfîntul Pavel şi în captivitatea întîia romană.

După eliberarea din această captivitate, a fost orînduit locţiitor apostolesc — sau episcop — la Efes (cf. I Tim. 1, 3).

În apăsătoarea însingurare a celei de-a doua captivităţi romane, Sfîntul Pavel a dorit să-l mai vadă o dată, înainte de a-şi fi vărsat sîngele pentru Hristos (cf. II Tim. 4, 9, 13).

Cît de mult îl preţuia Sfîntul Apostol Pavel şi de cît folos i-a fost tovărăşia acestui devotat ucenic al său, se poate vedea din următoarele date:

1. îl asociază de 6 ori în adresele epistolelor sale (II Cor., Fil., Col., I—II Tes. şi Filimon);

2. i-a adresat 2 epistole (I—II Tim.);

3. de 23 de ori amintit cu numele în Noul Testament fiind, 17 din aceste menţiuni despre ostenelile şi calităţile sale le face Sfîntul Pavel (Rom. 16, 21; I Cor. 4, 17; 16, 10; II Cor. 1, 1. 19; Fil. 1, 1; 2, 19—23; Col. 1, 1; Tes. 1, 1; 3, 2, 6; II Tes. 1, 1; II Tim. 1, 2; 6, 20; II Tim. 1, 2; Filimon 1), iar restul de 6 Sfîntul Luca (în F. Ap. 16, 1; 17, 14, 15; 18. 5; 19, 22; 20, 4). Calificativele cu care-l distinge sînt dintre cele mai călduroase: „fratele" (II Cor. 1, 1; Col. 1, 1; Filim. 1), „memoria" Apostolului (I Cor. 4, 17), „simţirea" Apostolului (Fil. 2, 19—23) ş. a.

Fire impresionabilă, de-o rară delicateţă sufletească, fiziceşte plăpînd şi suferind, Timotei este antipodul Sfîntului Tit, omul de-o rară energie şi elementul de asalt al Sfîntului Apostol Pavel în sfărîmarea tuturor împotrivirilor faţă de sporul în credinţă, disciplină şi viaţă creştinească a tinerelor biserici creştine ctitorite de „atletul" lui Hristos.

Eusebiu al Cezareei (Ist. bis. III, 4) spune că Sf. Timotei — după moartea martirică a Sfîntului Apostol Pavel — a păstorit în continuare la Efes, fiind primul episcop al acestei biserici, care avea numeroşi preoţi, hirotoniţi în bună lege (vezi F. Ap. 14, 23). Cu aceştia, Sf. Apostol Pavel a avut o întîlnire fructuoasă, la Milet, cînd se întorcea la Ierusalim din călătoria a treia misionară (vezi F. Ap. 20, 1 şi urm.). După o informaţie păstrată de Patriarhul Fotie al Constantinopolului (Biblioteca, col. 254) s-ar fi săvîrşit din viaţă în vremea domniei lui Domiţian (81—96), fiind ucis cu un ciomag.

În calendarul sfinţeniei creştine, pomenirea cu laudă a Sf. Timotei este orînduită pe data de 22 ianuarie a fiecărui an.

Pr. Prof. Dr. *Grigorie Marcu*
Rectorul
Institutului Teologic Universitar
Sibiu

Problema naţională în lumina Documentelor Unirii

tului menţionat, se înscriu aceste principii care alcătuiesc esenţa unui democratism deosebit de progresist pentru al doilea deceniu al secolului XX, concretizînd însuşi conţinutul juridic al principiului autodeterminării.

Interesant este faptul că principiul autodeterminării popoarelor nu a ajuns să fie definit ca principiu de drept internaţional, decît după al doilea război mondial, prin enunţarea lui în Cartea Organizaţiei Naţiunilor Unite, astfel: „Toate popoarele şi toate naţiunile vor avea dreptul de autodeterminare adică dreptul de a determina, în mod liber, statutul lor politic, economic, social şi cultural."

Am evidenţiat valoarea de act juridic de drept internaţional al documentului de bază — „Rezoluţiunea" din 1 decembrie 1918, pentru a demonstra importanţa prevederilor acestui act, în problema enunţată în titlul acestui articol.

Problema naţionalităţilor conlocuitoare se situează pe primplan în documentele Unirii de la 1 decembrie 1918. Sub punctul 1 din Cap. III al „Rezoluţiuniii" este formulată această problemă în următorii termeni: „Deplină libertate naţională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra şi judeca în limba sa proprie prin indivizi din sînul său şi fiecare popor va primi drept de reprezentare în corpurile legiuitoare la guvernarea ţării în proporţie cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc." Iar în punctul 2 se spune: „Egală îndreptăţire şi deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile din stat."

Claritatea de exprimare a textului din documentul discutat ne scuteşte de comentarii, obligîndu-ne doar să subliniem instituirea celor mai depline libertăţi naţionale, politice, culturale şi religioase pentru toate naţionalităţile conlocuitoare, în spiritul deplinei egalităţi cu naţiunea majoritară.

Conceptul rezolvării problemei naţionale, adoptat în acest important document, vădeşte spiritul de dreptate socială care a stat la baza Unirii din 1918 şi prefigurează contururile prieteniei şi însufleţitei colaborări între toate naţionalităţile de pe teritoriul României.

Nu este lipsită de interes motivarea prevederilor menţionate, care se desprind dintr-un alt document al Unirii, — cuvîntarea lui Vasile Goldiş, premergătoare prezentării proiectului rezoluţiei:

„Unirea tuturor Românilor într-un singur Stat numai atunci va fi statornică şi garantată prin istoria de mai departe a lumii, dacă va răspunde tuturor îndatoririlor impuse de noua concepţie a civilizaţiunii, dacă ea ne va inspira datoria să nu pedepsim progenitura pentru păcatele părinţilor şi ca urmare ea va trebui să asigure tuturor neamurilor şi tuturor indivizilor conlocuitori pe pămîntul românesc aceleaşi drepturi şi aceleaşi datorinţi."

Aceste prevederi ale „Rezoluţiunii", ca şi exprimarea ideii de înaltă ţinută social-politică din cuvîntarea lui Vasile Goldiş, au fost adoptate de unanimitatea reprezentanţilor îndreptăţiţi şi aclamaţi de imensa mulţime de pe cîmpul lui Horea, pentru că au corespuns voinţei maselor largi populare animate de un profund spirit de dreptate socială, după care au tînjit veacuri întregi.

Din păcate, multe din prevederile documentelor Unirii de la 1 decembrie 1918 au rămas uitate sau au fost aplicate într-o formă mult sub conţinutul lor, de către orînduirea social-politică burghezo-moşierească. Aşa se explică faptul că şi în problema naţională, atît de precis formulată în documentele discutate, realizările practice au fost mult inferioare.

Au fost necesare decenii de lupte ale poporului ca ideile generoase care au însufleţit pe participanţii la Unirea din 1 decembrie 1918 să-şi găsească deplină întruchipare. Au trebuit noi jertfe care să fie aşezate la temelia unei noi orînduiri social-politice, care prevestea o nouă eră în viaţa poporului nostru. Prin munca neprecupeţită, umăr la umăr, a tuturor fiilor patriei s-a ajuns la împlinirea aspiraţiunilor de libertate şi adevărată unitate naţională.

Problema naţională, în România socialistă, a fost deplin şi definitiv rezolvată: „Una din marile victorii ale regimului socialist obţinută pe baza aplicării politicii naţionale juste este făurirea prieteniei frăţeşti dintre poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare din patria noastră", spunea primul cetăţean al ţării, preşedintele Nicolae Ceauşescu, în 20 august 1965, în raportul la proiectul de Constituţie a Republicii Socialiste România.

Astăzi, în fabrici şi uzine, pe ogoare şi în laboratoare, în conducerea treburilor publice, români, maghiari, germani şi cei de alte naţionalităţi, muncesc cu elan, pentru înflorirea patriei noastre comune, a României, înălţată pe tot mai urcătoare trepte ale demnităţii în concernul statelor lumii.

Iată, deci, împlinită înfrăţirea între naţionalităţile care trăiesc pe pămîntul românesc, aşa cum au vroit-o largile mase ale poporului nostru, adunat, la Alba Iulia, la 1 decembrie 1918.

Importanţa unirii teritoriilor din miezul vechii Dacii, cu România, devenită stat liber şi independent acum un veac, a fost prefaţată de către unul din vrednicii patrioţi — Nicolae Titulescu — cu aceste cuvinte: „— Ardealul nu e numai inima României politice; priviţi harta; Ardealul e inima României geografice. Ardealul e leagănul care i-a ocrotit copilăria, e şcoala care i-a făcut neamul, e farmecul care i-a susţinut viaţa."

Păstrînd memoria marilor evenimente din trecutul poporului nostru, să privim în zarea viitorului cu deplină încredere şi să năzuim spre vrednice împliniri, legînd astfel măreţia trecutului de vigoarea prezentului şi puterea viitorului.

Dr. *Traian Mârza*

Prezenţe active ale preoţimii braşovene la desăvîrşirea unităţii naţionale

Unirea ţinuturilor româneşti străbate ca un fir roşu întreaga noastră istorie bimilenară, înscriind pe altarul luptei pentru unitatea naţională personalităţi marcante ale vieţii noastre istorice, care prin gîndirea lor progresistă, patriotică, au răspuns prin faptă şi cuget aspiraţiilor de veacuri ale poporului.

Aflat la întretăierea tuturor popasurilor dintre Muntenia şi Moldova, Braşovul a cunoscut o permanentă pulsaţie unionistă, concentrînd din cele mai vechi timpuri un puternic focar de rezistenţă românească în faţa vicisitudinilor de orice natură.

Rolul hegemonic al acestei pulsaţii l-a deţinut ctitoria plurivoievodală, biserica „Sf. Nicolae" din Şcheii Braşovului, care s-a dovedit o biserică simbol al unităţii naţionale nu numai prin construirea ei de către domnii din Muntenia şi Moldova, dar şi vatra ortodoxă cărturărească formată aici din cele mai vechi timpuri de slujitorii ei aflaţi în strînse legături cu fraţii de peste munţi. Încă de la 1477 Laiotă Basarab cel Bătrîn îl cheamă la el pe popa Costea din Şchei ca să-l răsplătească pentru faptele sale, pentru ca apoi fiecare domn din Muntenia şi Moldova să manifeste faţă de biserică şi românii braşoveni sprijin şi oblăduire emiţînd anual hrisoave de danie şi contribuind la edificarea şi împodobirea sfintei biserici, al cărui prim-ctitor — după expresia tradiţiei orale — este însuşi Negru Vodă, întemeietorul Ţării Româneşti. În aceeaşi expresie a unităţii se înscrie opera ctitoricească a diaconului Coresi, prin care se definitivează biruinţa scrisului în limba română.

Pe fiecare treaptă istorică evenimentele de peste munţi au fost socotite de românii din Braşov ca făcînd parte din propria lor istorie, de unde participarea efectivă în definirea acestora şi în acest sens documentele revoluţiei lui Tudor Vladimirescu, ale revoluţiei paşoptiste, ale Unirii Principatelor şi mai ales ale Războiului pentru independenţă oferă o imagine complexă a unanimei participări în vîltoarea căreia s-a cristalizat tot mai mult idealul conştient al unităţii naţionale, aşa încît „unirea cea mare" şi definitivă a tuturor românilor a fost rezultatul unui fluviu cu numeroşi afluenţi captaţi în albia numeroaselor frămîntări istorice pentru unitate.

Evenimentele intrării României în primul război mondial aveau să determine puternice frămîntări în rîndurile slujitorilor bisericii „Sf. Nicolae" din Şcheii Braşovului, care, aşa cum de altfel se petrecea în toate localităţile Transilvaniei — fiind obligaţi în contra voinţei lor de a forma front comun cu puterile Triplei Alianţe — treceau graniţa pentru a se înrola în armata română sau desfăşurau în Transilvania acţiuni temerare de fraternizare cu cauza românească.

Din acest motiv, la 15/28 august 1916, după cum dovedeşte Protocolul şedinţei parohiale din 14/27 ianuarie 1917, „au fost internaţi (n. n. închişi) protopopul dr. Vasile Saftu, parohii I. Prişcu şi dr. N. Stinghe împreună cu familiile lor, precum şi eclisierul G. Mazăre, care sunt şi astăzi (n. n. 1917) internaţi în diferite localităţi". În faţa acestei situaţii comitetul parohial consideră că „biserica nu poate lăsa funcţionarii ei să moară de foame şi dispune ca filiala Albina (n. n. banca de credit braşoveană) refugiată în Budapesta să le avanseze salariile lunare, anticipativ un adaos de scumpete a măsurat normelor uzitate de stat şi bani de cvartir în măsură corespunzătoare". Însă faptele nu puteau fi fără urmări căci la 1 iunie aflăm că preotului I. Prişcu i se sistează remuneraţia după ce Munteanu, viitorul secretar al Sfatului Naţional Român din Ţara Bîrsei înfiinţat la 1 noiembrie 1918, „a cercat în repeţite rînduri de a cîştiga pentru biserică un preot permanent, ori de a obţine scoaterea din internare a parohului I. Prişcu" (Protocolul şedinţei din 12/25 mai 1917), urmată de sistarea salariului protopopesc al lui V. Saftu, cît şi ştergerea banilor de cvartir pentru V. Saftu şi I. Prişcu (protocolul şedinţei din 19 decembrie 1917). Într-un panegiric — manuscris inedit, necatalogat, din arhiva bisericii — susţinut la moartea lui V. Saftu, preotul Candid Muşlea concluziona cu privire la activitatea unionistă a decedatului: „A întreţinut legături şi a alimentat interesul fraţilor din vechiul regat faţă de cauzele noastre de aici. Pătruns de o nemărginită dragoste de neam şi de ţară în vremurile de urgie şi de răstrişte a luptat din răsputeri pentru respectarea şi afirmarea drepturilor româneşti. Pentru intransigenţa sa avea să sufere în 1916 internarea la Sopron timp de 2 ani de zile. La retragerea armatei române din Carpaţi în întristarea noastră adîncă am avut ocazia să-l văd pe iubitul meu profesor vărsînd lacrimi de durere... Reîntors din internare prot. Saftu începe să-şi revină şi în toamna anului 1918 în urma revoluţiei ca preşedinte al Sfatului Naţional din Ţara Bîrsei aduce neamului nostru servicii enorme. Întinerit şi plin de avînt, cu lacrimi în ochi de bucurie primeşte armata română mulţumind lui Dumnezeu că visul pentru care a luptat, închegarea tuturor românilor într-un singur stat, s-a realizat."

O situaţie asemănătoare o cunoaşte un alt paroh al bisericii, cunoscutul istoric de mai tîrziu Candid Muşlea, care, după cum confirmă un memoriu al Mariei Fulga — mama soacră — din 28 martie 1918 „a dispărut din Braşov deodată cu retragerea trupelor româneşti în toamna anului 1916 lăsînd în cea mai neagră mizerie pe fie-mea şi copilaşul lor".

În rîndul celor care au fraternizat cu armata română se înscrie şi cantorul bisericii, Toma Brenci, căruia la 1 octombrie 1916, în urma dispoziţiei date de autorităţi, „i se sistează atît dînsului cît şi membrilor familiei d-lui orice pretenţiune de emoluente (n. n. stimulente), fiind considerat destituit din serviciu" (cf. Protocolului şedinţei din 14/27 ianuarie 1917). În aceeaşi situaţie este şi contabilul bisericii Ioan Murăroiu, precum şi membrii comitetului parohial: G. Neguş, Dumitru Spuderca, dr. Sterie Stinghe, Ioan Zamfir, I. Ardelean, N. O. Furnică, I. Măzgărean, N. Pulpaş, care „nu mai pot fi consideraţi ca membri ai corporaţiunii noastre bisericeşti pînă la reabilitarea dînşilor", aceştia gîndindu-se închişi în diferite închisori din Cluj şi Budapesta.

Însă odată cu constituirea la 2 noiembrie 1918 a Sfatului Naţional Român din Ţara Bîrsei, format din 35 de membri, preşedintele comitetului executiv este ales cunoscutul protopop Vasile Saftu de la biserica „Sf. Nicolae", secretar P. Munteanu de la aceeaşi biserică, iar în rîndul membrilor ordinali figurau 5 profesori de la liceul ortodox „Andrei Şaguna", alături de ceilalţi doi preoţi de la numita biserică: I. Prişcu şi dr. Nicolae Stinghe, apreciind-o ca „prima instituţie de administraţie românească pe pămîntul dezrobit al Ardealului" („Glasul Ardealului", nr. 1/1918). Această instituţie a jucat un deosebit rol în pregătirea Marii Adunări de la Alba Iulia, unde alături de peste o sută de mii de români au participat un mare număr de braşoveni.

Între membrii Marelui Sfat Naţional Român aleşi în Adunarea de la Alba Iulia figurează din rîndurile braşovenilor, protopopul Vasile Saftu, muzicianul Tiberiu Brediceanu, profesorii gimnaziului şăgunian, Andrei Bîrseanu, dr. Iosif Blaga (directorul şcolii), Axente Banciu şi Constantin Popovici, precum şi avocatul Voicu Niţescu, tipograful Victor Brătfălean, Petru Popovici, Mihai Poponiu şi George Grădinar.

Marele sentiment de înălţătoare trăire patriotică manifestat pe meleagurile, în care cu 300 de ani în urmă Mihai Viteazul desemna prima unire politică a românilor, este purtat în cuget şi gîndire şi pe meleagurile braşovene, la care biserica „Sf. Nicolae", o recunoscută citadelă de rezistenţă ortodoxă, şi-a adus aportul ei valoros.

Prof. *Vasile Oltean*
Directorul
Muzeului Primei Şcoli Româneşti
de pe lîngă biserica „Sf. Nicolae"
din Şchei

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

Sfinţiri de biserici

— Duminică, 2 iulie 1978, I. P. S. Teofil, Arhiepiscopul Vadului Feleacului şi Clujului, a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii şi de binecuvîntare a casei parohiale din filia Vale, parohia Cormeni, prot. Dej.

— Duminică, 6 august 1978, de sărbătoarea Schimbării la Faţă a Domnului, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Cîmp, prot. Beiuş, care a fost renovată în interior şi exterior. Pentru strădania sa legată de această lucrare, ca şi pentru faptul că a înălţat, împreună cu credincioşii pe care-i păstoreşte, o casă parohială nouă, cu etaj, preotul locului Ioan Biţă a fost distins cu rangul de sachelar.

Vizitaţii canonice

— Marţi, 18 iulie, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului şi P. S. Episcop Vasile, chiriarhul gazdă, au vizitat bisericile din parohiile de pe valea Crişului Repede: Sîntandrei, Tărian, Girişul de Criş, Toboliu şi Cheresig apreciind rîvna slujitorilor şi credincioşilor pentru împodobirea sfintelor locaşuri şi pentru întreţinerea caselor parohiale.

— Duminică, 30 iulie 1978 P. S. Gherasim Hunedoreanul a făcut — din încredinţarea P. S. Episcop Visarion al Aradului — o vizitaţie canonică în parohia Almaşul Mic de Munte, protopopiatul Orăştie. Biserica parohială de aici este monument istoric.

— Duminică, 30 iulie 1978, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a făcut o vizitaţie canonică în parohia Vadul Crişului, protopopiatul Oradea, săvîrşind Sf. Liturghie în biserica de piatră, veche de aproape 400 de ani. P. S. Sa a apreciat meritele preotului paroh Ghoerghe Bidilean şi ale credincioşilor care au înălţat o frumoasă şi spaţioasă casă parohială şi au făcut reparaţii interioare la biserică.

La întoarcere P. S. Sa a vizitat biserica de lemn, monument istoric, din parohia Gheghie, acelaşi protopopiat,

— În ziua de 4 august, P. S. Episcop Vasile a făcut vizite de lucru în următoarele parohii din protopopiatul Beiuş: Sitani, Cîmpani de Pomezău, Vălani de Pomezău, Pomezău, Spinuş de Pomezău, Hidiş, Albeşti, Coşdeni şi Sîmbăta.

Consfătuiri de lucru

— În zilele de 26—28 iunie 1978, s-a ţinut la Centrul eparhial Oradea o consfătuire cu un număr de 15 preoţi din parohii aparţinătoare protopopiatului Oradea. Cu aceasta s-a inaugurat întîiul ciclu de astfel de consfătuiri organizate în conformitate cu planul de măsuri pe anul 1978, potrivit căruia vor fi chemaţi succesiv cîte 15—20 preoţi, vizînd cu prioritate pe cei tineri, începători.

— Marţi, 1 august 1978, la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc o consfătuire de lucru cu cadrele de conducere de la Centrul arhiepiscopesc Sibiu, Institutul Teologic Universitar din Sibiu, Mănăstirea Brîncoveanu—Sîmbăta de Sus, P. C. protopopi din Arhiepiscopie.

Consfătuirea a fost prezidată de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului.

În cadrul dezbaterilor au luat cuvîntul toţi participanţii.

ABONAMENTUL:
Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

REDACŢIA: Secţia culturală a Consiliului arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 126 Sibiu, 15 octombrie 1978 Nr. 39—40

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Sfînta Tradiţie sau Predania

După ce Sfîntul Apostol Ioan a arătat multe, chiar foarte multe din cîte a lucrat şi a învăţat Dascălul său şi al nostru al tuturor, Mîntuitorul Iisus Hristos, în vremea petrecerii Sale pe pămînt printre oameni şi cu oamenii, încheie Evanghelia sa arătînd „că sînt şi alte lucruri pe care le-a făcut Iisus şi care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred — scrie el — că lumea aceasta n-ar cuprinde cărţile ce s-ar fi scris“ (Ioan 21, 25).

Acelaşi Sfînt Apostol mai arată, în una din epistolele sale: „Multe avînd a vă scrie, n-am voit să le scriu pe hîrtie şi cu cerneală, ci nădăjduiesc să viu să vă vorbesc gură către gură, ca bucuria noastră să fie deplină“ (II Ioan 1, 12).

Mărturisirile acestea ne încredinţează că multe din faptele şi învăţăturile Mîntuitorului Iisus Hristos nu ni s-au păstrat în scris, ci că ele au fost însuşite şi duse mai departe prin viu grai de Sfinţii Apostoli şi de urmaşii acestora, din veac în veac pînă la noi. Deasemenea, că vor fi duse, cu înţelesul lor adevărat, de adevăraţii credincioşi creştini pînă la sfîrşitul veacurilor. Adică ni s-au păstrat şi ni se fac cunoscute, cu rostul mîntuirii noastre, prin *Sfînta Tradiţie*.

Din cele arătate mai sus, înţelegem că şi Sfînta Tradiţie este izvor al dreptei credinţe creştine şi anume un izvor cu nimic mai puţin însemnat decît Sfînta Scriptură, că şi ea cuprinde Descoperirea dumnezeiască trebuitoare mîntuirii noastre. Numai că această descoperire de la Dumnezeu a fost cuprinsă în scris mai tîrziu decît cea arătată în Sfînta Scriptură. Sfînta Tradiţie este astfel viaţa Bisericii în Duhul Sfînt, este suflu viu al vieţii Bisericii.

Este de tot limpede, că între Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie vedem o legătură atît de strînsă, încît nici nu se poate face deosebire între cuprinsul uneia şi al celeilalte. Mărturiile lor despre adevărul dumnezeiesc se sprijină unele de altele; amîndouă alcătuiesc comoara unuia şi aceluiaşi aşezămînt dumnezeiesc şi omenesc: Sfînta Biserică.

Sfînta Scriptură este însuşi rodul Sfîntului Duh, crescut în pomul Sfintei Tradiţii. După cum am arătat, ea este aşezarea în scris numai a unei părţi din toată învăţătura dată de Mîntuitorul Iisus Hristos prin viu grai, dar cealaltă parte ni se face cunoscută în Sfînta Tradiţie.

Însemnătatea Sfintei Tradiţii, ca izvor al dreptei noastre credinţe creştine, stă şi în aceea că ea a luat naştere înainte de Sfînta Scriptură. În înţelepciunea Sa, Dumnezeu a voit ca adevărurile Descoperirii dumnezeieşti să fie date întîi prin viu grai, spre a fi uşor înţelese şi primite. Dacă învăţătura dumnezeiască s-ar fi dat de la început în scris, credinţa nu s-ar fi răspîndit cu aceeaşi uşurinţă şi putere ca prin viu grai, cu care e înzestrat tot omul. Credinţa se dobîndeşte şi se întăreşte, la cei mai mulţi oameni, îndeosebi prin viu grai, cum limpede ne grăieşte Apostolul: „Credinţa este din auzire, iar auzirea prin cuvîntul lui Hristos“ (Romani 10, 17).

Însuşi Mîntuitorul Iisus Hristos nu a împărtăşit învăţătura Sa prin scris; El n-a lăsat nimic scris şi nici nu a poruncit Sfinţilor Apostoli să scrie, ci să propovăduiască prin viu grai cele ce au auzit şi au văzut trăind în preajma Dascălului lor. Trimiţîndu-i la propovăduire, le-a grăit limpede: „Mergînd învăţaţi toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, învăţîndu-i să păzească toate cîte v-am poruncit vouă, şi iată eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrşitul veacului“ (Matei 28, 19—20).

(Continuare în pag. a 2-a)

Un luptător bihorean pentru afirmare culturală şi unitate: NICOLAE FIRU

Înfăptuirea statului naţional unitar român a fost — şi acest lucru trebuie subliniat cu tărie — opera întregului nostru popor.

Dintre acei care s-au dăruit total cauzei naţionale şi au militat din răsputeri pentru unitate a fost şi învăţătorul Nicolae Firu, stabilit la Oradea în anul 1900, unde va rămîne multă vreme. Faptele sale culturale, precum şi cele de factură politică, ni-l relevă nu numai ca un animator, dar şi ca un luptător temerar pentru drepturile populaţiei româneşti din această extremitate vestică a etnicului nostru, mai expusă tendinţelor de deznaţionalizare.

Născut, după propria-i mărturisire autobiografică, în comuna Chişoda (Banat), la 1873, Nicolae Firu a urmat cursurile şcolii elementare din comuna natală, apoi şi le-a continuat la Timişoara şi la Preparandia din Arad, pe care a absolvit-o în 1893. Şi-a practicat misiunea de învăţător în Utvin şi Şiria, de unde a venit la Oradea — pe bază de concurs — ca învăţător la şcoala confesională greco-orientală, dedicîndu-se cîteva decenii intereselor şcolii.

A preluat, în 1900, bagheta de dirijor al corului Reuniunii de cîntări „Hilaria“ (care a fost înfiinţată în 1875), pe care a păstrat-o pînă în 1940, oferind un strălucit exemplu de consecvenţă. Pe Nicolae Firu l-a caracterizat stăruinţa în ideea de a menţine în oraşul Oradta o viguroasă formaţie corală, care să reprezinte muzica şi cultura românească în aceste părţi. El a reuşit — împreună cu alţi bărbaţi de seamă, ca dr. Aurel Lazăr, dr. Ioan Duma, Iustin Ardeleanu, Gheorghe Tulbure şi Teodor Popa — să facă din corul reuniunii orădene un adevărat vastion naţional. În repertoriul acestuia, el a inclus melodii ale unor compozitori din România: Gavriil Musicescu, Ciprian Porumbescu, Tudor Flondor şi alţii. La aceştia s-au adăugat compozitorii Mureşianu, Brediceanu, Vidu şi Timotei Popovici. O atenţie deosebită a fost acordată creaţiei muzicale inspirate din trecutul de luptă al poporului nostru şi din fondul folcloric, atît de interesant şi de bogat.

În vara anului 1906, Nicolae Firu a participat, cu încă 25 de membri ai corului, la *festivalul coral* organizat — în Arenele Romane din Bucureşti — de către D. G. Kiriac, dirijorul Societăţii corale „Carmen“. La acest important eveniment cultural naţional, a cărui menire era de a consolida unitatea naţională — au fost prezente 25 de coruri din România şi provinciile româneşti aflate sub stăpînire străină. Corul „Hilaria“ a interpretat melodiile *Dorul înstrăinatului* (de Flectenmacher), *Doina* (de I. Vorobchievici), *Trei culori, Pui de lei, Pe-al nostru steag* şi *Hai la horă*. Despre ecoul acestei impresionante manifestări muzicale, ziarul *Voinţa naţională* (din 27 august 1906) scria următoarele: „Capitala ţării este în sărbătoare, căci românii din patru unghiuri, *uniţi în cugete şi simţiri*, sunt pentru o clipă numai — dar neuitată — în mijlocul nostru. *Pentru această clipă hotarele străjuite de istoria nemiloasă, s-au ridicat... Paşnică şi înălţătoare această sărbătoare e menită să întărească şi mai mult conştiinţa naţională a românilor de pretutindeni.* Banatul, Ardealul şi Bucovina şi-au trimis feciorii la Bucureşti în inima României, — şi cele ce le vor spune bătăile acestei inimi, *îi vor întări în lupta ce o duc pentru păstrarea limbe işi credinţei strămoşeşti*“. Apreciind interpretarea membrilor corului „Hilaria“, juriul festivalului a acordat reuniunii orădene diploma de onoare cu medalia de aur, iar lui Nicolae Firu medalia de aur. Era o recunoaştere deschisă a strădaniilor sale pentru afirmarea culturală a românilor bihoreni, împrejurare care i-a stimulat activitatea.

Paralel cu munca sa de învăţător şi cea de dirijor, Nicolae Firu a avut şi alte preocupări, dintre care sînt de menţionat cele de culegere şi publicare a folclorului, de colaborare la presa timpului şi de cercetare a istoriei şcolii româneşti din Bihor, astfel că în 1910 a tipărit, la Arad, importanta sa carte: *Date şi documente cu privire la istoricul şcoalelor române din Bihor*. Era prima lucrare, temeinic argumentată, despre lupta pentru înfiinţarea de şcoli româneşti în această parte. S-a ocupat, de asemenea, de reconstituirea tradiţiilor culturale în Bihor şi ecou-

(Continuare în pag. a 3-a)

„Vrem să ne unim cu ţara . . . “

La 1 decembrie 1918 s-a realizat, în „Sionul sufletului românesc“ — Alba Iulia, în prezenţa a 100 mii de participanţi români din toate regiunile, „proclamarea cu o inimă şi cu un glas a unirii tuturor românilor cu România“.

Era o hotărîre şi o realizare crucială modernă a unei străduinţe strămoşeşti, încă din timpul lui Burebista (70—44 în. Hr.), care a pus bazele statului centralizat dac, ca „Dacia“ să fie şi să rămână o ţară unitară. Pentru acelaşi ideal şi realizare s-a străduit şi Decebal, luptînd cu marele imperiu roman, la începutul sec. II al erei creştine. Pe linie religioasă, această unitate era prezentată prin credinţa în acelaşi zeu suprem, comun şi permanent — Zamolxe. Această străduinţă după unitate s-a menţinut continuu în conştiinţa populaţiei geto-carpo-dace, ca o permanenţă istorică, mai ales după crearea de romanii lui Traian a „Daciei Felix“.

Aşa se înţelege de ce „dacii liberi“ din regiunea Bihorului şi carpo-dacii din regiunea est-carpatică (Moldova) au încercat în cîteva rînduri, în sec. II şi III, să-şi elibereze fraţii daci, în timp ce geţii Sciţiei sau Misiei inferioare (Dobrogea) cunoşteau mai de mult, ca şi dacii mai tîrziu, treptele culturii şi civilizaţiei romane. Pe atunci „ţară“ însemna „Dacia lui Decebal“.

Astfel în simbioză cu romanii, geto-dacii, cunoscători în păturile intelectuale ai limbii greceşti şi latine, se romanizau, şi în latura conştiinţei unităţii de neam, aşa că dacii liberi ca şi carpii aderau la aceeaşi „romanitate“, mai ales cînd împăratul Constantin cel Mare (—337) reuşise să refacă, măcar parţial, Dacia traiană şi să se intituleze „Dacicus“ şi „Restitutor Daciarum“, drept apărător al autohtonilor care se romanizau. De fapt, se impune concluzia că pretinsa „retragere oficială“ din Dacia, pe vremea împăratului Aurelian, în 271—275, a fost numai o retragere vremelnică a oficialităţii romane, căci populaţia rurală rămase locului, iar dacii liberi din Biharia şi carpo-dacii nu avea nici un motiv să se retragă „undeva“, ci lor le convenea faptul să fie apăraţi de migratori prin prestigiul împăraţilor romani. În acest cadru le convenea să se numească şi să fie numiţi „romani“.

În latura religioasă, pierzînd încrederea în Zamolxe, care nu fusese primit în panteonul zeilor romani învingători, localnicii, care îşi continuau viaţa lor sătească, şi-au însuşit treptat credinţa în Hristos-Mîntuitorul, după cum mărturiseau Tertullian şi Origen, teologi ortodocşi din sec. II/III. Din punct de vedere bisericesc, după disciplina rînduită, creştinii carpato-dunăreni ţineau de centrul Ortodoxiei de la Constantinopol, mai ales prin episcopia „getică“ de la Tomis—Constanţa (305—821). În timpul împ. Justinian (—565), şi el „Restitutor Daciarum“, acest centru episcopal devenise chiar Arhiepiscopie—Mitropolie, cu îngăduinţa Patriarhului ecumenic de la Constantinopol, să se bucure de autonomie locală, ceea ce însemna nu numai o onorare de titlu, ci şi o misiune serioasă de a susţine şi mai stăruitor încreştinarea localnicilor din regiune, adică a geto-dacilor romanizaţi. Astfel şi prin creştinare se continua conştiinţa unităţii şi continuităţii autohtonilor, în contact cu „latinitatea orientală-bizantină ortodoxă.

Acest fapt al păstrării unităţii de neam, limbă, credinţă şi denumirea din partea localnicilor geto-carpo-daci se constată mai ales prin creaţia populară-sătească, argument fără tăgadă pentru nestingherita continuitate a autohtonilor pe acelaşi pămînt. Pe lîngă denumirile geografice de rîuri în primul rînd, contribuie la acest fapt şi constatarea că vechile colinde, derivate din calendele romane, se continuă prin încreştinare. Astfel în sec. IV, cînd marii Părinţi bisericeşti au stabilit ca zi de Naştere a Pruncului Iisus pentru întreaga Creştinătate ziua de 25 decembrie (vechiul Crăciun), colinda strămoşească a devenit colindă creştină, cu difuzare tot mai generală în sec. V şi VI, şi care promova exclusiv limba poporului. Se mai asocia, ca alt argument, şi portul naţional popular strămoşesc, care dovedeşte azi conştiinţa unităţii şi continuităţii de neam a celor de atunci, care pînă în sec. VII au devenit „români“, ca popor închegat.

Din cauza migraţiei popoarelor, autohtonii romanizaţi, de la Mare pînă în Biharia, au fost denumiţi „vlahi“, adică cei de etnicitate romanică, care îşi menţineau existenţa pe pămîntul lor strămoşesc. Mărturiile încep să abunde, confirmînd astfel ulterioara dovadă arheologică, despre unitatea şi permanenţa română în aceste regiuni, prin „cultura Bucov-Dridu“ din sec. IX, care este deja „cultură românească“. De fapt împ. Constantin VII Porfirogenetul al Bizanţului (—957) recunoştea la graniţele imperiului existenţa „romanilor“, deosebiţi de „romeii-greci“ bizantini, care erau tocmai românii.

„Vlahii-români“ se întîlnesc în cultura Dridu de la Biharia, în denumi-

(Continuare din pag. a 2-a)

Mişcarea ecumenică şi importanţa ei

Timp de un mileniu, de la întemeierea ei văzută la Cincizecime, Biserica creştină şi-a păstrat aproape neatinsă unitatea ei. Şi în această perioadă viaţa Bisericii a fost tulburată de numeroase erezii care contestau cînd realitatea firii divine a Mîntuitorului Hristos, ca arianismul, cînd realitatea firii sale umane, ca monofizitismul, cînd unirea reală dintre cele două firi — divină şi umană — a Domnului Hristos, ca nestorianismul. Cu excepţia unui grup de Biserici orientale — armeană, etiopiană, coptă şi siro-iacobită — care s-au separat la anul 451 de trupul Bisericii ecumenice, majoritatea covîrşitoare a creştinătăţii din această perioadă a păstrat neabătută legătura unităţii, păcii şi dragostei în Hristos.

Marile diviziuni care au sfîşiat progresiv unitatea Bisericii creştine s-au produs doar de la începutul celui de-al doilea mileniu de istorie creştină. După marea schismă de la 1054 dintre Biserica Apusului şi Biserica Răsăritului, cunoscute de acum înainte ca Biserica catolică şi Biserica ortodoxă, au apărut, în urma Reformei din 1517, Bisericile protestante, cea luterană, calvină şi zwingliană, ca un protest împotriva stării de lucruri din cadrul Bisericii catolice medievale. Dacă se mai ia în consideraţie atît Biserica vechilor catolici, care s-a separat la 1870 de Biserica Romană, cît mai ales multitudinea denominaţiunilor neoprotestante, apărute progresiv, depăşind în totalitatea lor cifra de 250, avem o imagine cuprinzătoare a stării de diviziune specifică creştinismului contemporan. Majoritatea covîrşitoare a creştinilor aparţin însă Bisericilor Protestante, Bisericilor Ortodoxe şi Bisericii Catolice.

Ca o reacţie firească împotriva acestei stări de diviziune eclezială, a apărut la începutul secolului XX (1910) o mişcare animată de dorinţa refacerii unităţii creştine, cunoscută sub numele de mişcarea ecumenică. Dezvoltîndu-se paralel cu aspiraţiile lumii contemporane de pace, unitate şi colaborare, mişcarea ecumenică a fost îmbrăţişată cu căldură de marea majoritate a Bisericilor creştine. Peste

(Continuare din pag. a 2-a)

„Vrem să ne unim cu ţara...“

(Continuare din pag. 1)

rea voievodului Gelu „Vlahul“-românul din centrul Erdevelului dacic, în regiunea Banatului la Murăşana, în munţii Moldovei şi munţii Carpaţi sudici erau numiţi „Alpii valahici“; însăşi originea „vlahilor“ era recunoscută a fi romanică. În sec. XIII transhumanţa vlahilor ardeleni-carpatici a ajuns pînă în regiunile munţilor Tatra, la slovaci şi moravi, cum se constată etnografic.

Limba slavonă, ca limbă oficială bisericească şi de stat pentru slavii sudici şi răsăriteni, devenise limbă sacră şi garantă a Ortodoxiei, prin binecuvîntarea patriarhală din 862 şi 882, şi deci a ajuns şi la cunoaşterea românilor. Ea a fost rînduită ca oficială pentru „vlahi“ pe la anul 1092, de către Arhiepiscopul Teofilact al Ohridei, tocmai pentru a-i feri pe vlahii-români de aluatul latin-papistăşesc din cauza asemănării limbii lor cu cea latină. Dar conştiinţa romanităţii poporului autohton, exprimată mai tîrziu în scrisul cronicăresc prin afirmaţia că „de la Rîm ne tragem“, nu a fost prin aceasta atinsă, căci slujbele şi predicile bisericeşti ortodoxe tot în limba poporului se făceau. Balada „Miorița“ confirmă că „moldoveanul, vrînceanul şi ungureanul“ erau de un singur şi acelaşi neam. De aceea în mod firesc, pe la 1453, limba română, cu scrisul cirilic-slavon, era oficializată de Mitropolitul Teoctist al Moldovei, şi ca expresie şi dovadă despre această conştiinţă generalizată.

Despre venirea altor neamuri în vechea Dacie dintre Carpaţi şi ţara Crişurilor există informaţii documentare, care indică şi principiile „privilegiilor“, acordate celor nou veniţi. Dar însuşi faptul de acordare de privilegii dovedeşte că era dat unora în dauna altora, adică faţă de cei ce trăiau în acele locuri pe baza datinilor şi stăpînirii din strămoşi ai pămînturilor. Deci autohtonilor nu li se ofereau privilegii, ci dimpotrivă li se impuneau îndatoriri faţă de cei privilegiaţi, care erau puţini la număr faţă de majoritatea zdrobitoare a localnicilor români. În aceste condiţii, de pildă, generalul Pipo Spano, guvernator în Banat (—1426), a învăţat românește, tocmai din cauza mulţimii populaţiei autohtone, cu care venea mereu în contact.

Pe lîngă moşiile personale ale vievozilor din Ţara Românească şi din Moldova în Transilvania şi dreptul de „Exarh“ peste ortodocşi de pe Plaiuri şi pînă în Crişana din partea Mitropolitului român de la Curtea de Argeş, unitatea românească era susţinută de continua conştiinţa de unitate de limbă. Astfel Mircea cel Bătrîn visa refacerea vechii „Dacii a lui Decebal“, de la mare pînă în munţii cei îndepărtaţi din Erdevelul dacic, şi Petru Rareş al Moldovei se considera, pe la 1530, „Domn peste Cetatea de Baltă, Ciceul, Ungurașul, Bistriţa, Valea Someşului Mare, Rodna şi Ţara Bîrsei“ şi mai era ascultat de secui, braşoveni şi sighişoreni. Astfel că Moldova apărea ca „ţară“ pentru românii ardeleni, după ce şi Ţara Românească se învrednicise de acelaşi concept mai înainte.

Astfel a urmat, în mod cu totul firesc, realizarea vremelnică a unirii celor trei ţări româneşti în una singură, prin marele Mihai Viteazul, în anul 1600, cînd Ţara Românească devenea vatra „tării“ pentru toţi românii.

Se mai poate mira cineva că după atîta conştiinţă despre unitate, acumulată de veacuri şi de generaţii, s-a afirmat în 1848 imperativul „vrem să ne unim cu ţara“, adică de realizare a idealului unităţii româneşti, prin unificarea tuturor românilor, şi că „unirea cu Românii“ din 1918 a fost o necesitate firească, pentru a împlini gîndul de veacuri al românilor pentru realizarea unui „stat naţional unitar român“?

Prof. *M. Şesan*

Sfînta Tradiţie sau Predania

(Continuare din pag. 1)

Sfinţii Apostoli au urmat întru totul poruncii Mîntuitorului Iisus Hristos. „Cele ce ai auzit de la mine, cu mulţi martori de faţă, acestea le încredinţează la oameni credincioşi, care vor fi destoinici să înveţe şi pe alţii“ (II Tim. 2, 2), îi scrie Sfîntul Apostol Pavel ucenicului său Timotei. Şi, aşa, mai mult prin viu grai, au învăţat toţi Sfinţii Apostoli, îndrumîndu-i şi pe ucenicii şi pe urmaşii lor să păstreze cu sfinţenie cele ce au auzit de la ei. Iar dacă aşa au făcut, Sfîntul Apostol îi fericeşte, zicîndu-le: „Vă laud că în toate vă aduceţi aminte de mine şi ţineţi predaniile precum vi le-am dat“ (I Cor. 11, 2). Ba le şi porunceşte, zicînd iarăşi: „Staţi neclintiţi şi ţineţi predaniile pe care le-aţi învăţat, fie prin cuvînt, fie prin epistola noastră“ (II Tes. 2, 15). Sf. Tradiţie este tocmai această „predanie“ despre care vorbeşte Sf. Apostol Pavel.

Dar Sfînta Tradiţie s-a fixat încă de timpuriu şi s-a păstrat fără schimbare pînă azi şi anume în hotărîrile şi canoanele Sinoadelor ecumenice şi locale, în simbolurile de credinţă, în scrierile Sfinţilor Părinţi, în Sfînta Liturghie şi în cărţile de slujbă ale Sfintei Biserici. Să ne fie spre învăţătură, că Sfînta Tradiţie ne vine de la Sfinţii Apostoli şi, după ei, de la Sfinţii Părinţi; că ea stă în cea mai strînsă legătură cu Sfînta Scriptură, cu Bisericile întemeiate de Sfinţii Apostoli şi că toţi Sfinţii Părinţi ai Bisericii dau mărturie de netăgăduit despre adeveritatea ei în cele ale dreptei noastre credinţe.

Sfînta Tradiţie a fost şi este preţuită în aceeaşi măsură ca şi Sfînta Scriptură de Biserica Ortodoxă şi alte Biserici. Toţi Sfinţii Părinţi şi vechii scriitori bisericeşti dau mărturie despre valoarea şi însemnătatea ei.

Dar păzitoarea, tîlcuitoarea şi propovăduitoarea fără greş a Sfintei Tradiţii, ca şi a Sfintei Scripturi, este Sfînta Biserică: ea, Biserica, păstrează adeveritatea credinţei. Iar credincioşii îşi însuşesc cele ale credinţei, cele ale Sfintei Tradiţii în măsura în care vieţuiesc în Sfînta Biserică, după cum limpede ne grăieşte Sfînta Scriptură: „Nu ştiţi, oare, că voi sînteţi templu al lui Dumnezeu şi că Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi?“ (I Cor. 3, 16). De aceea, cine strică templul lui Dumnezeu, acela rătăceşte, nu urmează Sfintei Tradiţii.

În privinţa valorii Sf. Tradiţii, grăitoare sînt şi următoarele cuvinte ale Sf. Irineu:

„Deşi în lume limbile sînt deosebite, puterea Tradiţiei e una şi aceeaşi. După cum Soarele, zidirea lui Dumnezeu, e unul şi acelaşi în toată lumea, tot aşa şi propovăduirea adevărului se arată pretutindeni şi luminează pe toţi oamenii, care vor să vină la cunoştinţa adevărului. Nici cel tare în cuvînt dintre întîistătătorii Bisericilor nu va spune altceva, decît aceste învăţături, căci nimeni nu este peste Învăţătorul său (Matei 10, 24; Luca 6, 40), nici cel slab în cuvînt nu va împuţina Tradiţia. Credinţa fiind una şi aceeaşi, nici cel care e în stare să vorbească mult despre ea nu o sporeşte, nici cel care vorbeşte mai puţin nu o împuţinează“ (Sfîntul Irineu).

Pr. prof. *D. Călugăr*

CALENDAR DE INIMĂ

Octombrie

Andrei Mureşanu şi poezia lui nemuritoare

Andrei Mureşanu a intrat în nemurire prin *„Deşteaptă-te Române“*. A trăit şi a murit la Braşov. S-a stins în noaptea de 11 spre 12 octombrie în anul 1863. Avea doar 47 de ani. Dar suferinţa care i-a inspirat poezia, era de o mie de ani. El e graiul suferinţei transilvănene. De aici adevărul versurilor sale din „Deşteaptă-te Române“. De aici forţa lor magică. De aici nemurirea lor. Pentru că nu e cîntecul unuia care se lamentează, al unuia care şi-a pierdut speranţa, al cuiva care a depus armele, al unui ins obosit de o mie de ani de luptă, şi răbdare, şi obidire, sub stăpînire străină. E un imn de mare prospeţime, de optimism luminat, de neîndoielnică credinţă în învierea care trebuia să vină, în eliberare, în dreptate, în împlinirea tuturor visurilor visate de milioanele de români din Transilvania, în miliardele de nopţi în care fiecare s-a culcat fără să-şi piardă speranţa, cu toate că aici o mie de ani a însemnat cuvînt cu cuvînt o mie de ani.

Mureşanu şi-a scris poezia cînd visul nu se prefăcuse încă în realitate. El scria pe întuneric, dar îşi îndemna profetic fraţii să nu-şi piardă încrederea în ivirea zorilor.

Şi să nu aştepte cu braţele încrucişate. Aceasta e noutatea lui. „Strigătul“ lui, cum zice George Călinescu. *„Acum ori niciodată / Croieşte-ţi altă soartă.“* Extraordinară chemare revoluţionară! Tot visul, tot elanul, toată voinţa, toată speranţa, toată cutezanţa lui 1848, erau prinse în cuvintele acestui imn menit să trezească, să însufleţească, să aprindă cu foc sacru, în toate inimile, făclia tinderii spre lumină, spre libertate. Andrei Mureşanu scrie cu cuţitul ajuns la os. Gata cu răbdarea! Răbdarea aceea românească, bună uneori, nu trebuia să fie fără sfîrşit. Cînd chemarea versului rostea: *Acum*, în clipa aceea fiecare conştiinţă românească se boteza întru botezul revoltei împotriva soartei rele, şi se hotăra printr-o supremă decizie interioară, s-o schimbe.

Imnul acesta are în el harul aprinderii sentimentelor de dragoste de patrie şi de veghe, de bărbăţie şi de jertfă ale tuturor românilor, cît vor exista români pe lume. Andrei Mureşanu a descoperit cuvintele cheie, cuvintele magice, cuvintele unice care pot trezi în tot Românul, din toate timpurile, pe eroul din el.

Titu Maiorescu scria în 1886 că „Andrei Mureşanu a scris multe versuri, dar a făcut o singură poezie: *„Deşteaptă-te Române“*, apreciind că ea „arată un simţămînt patriotic adevărat“ şi că „a dat expresie acelei agitări din acel moment 1848 şi astfel a devenit populară şi a rămas cunoscută de toată lumea română“. Aron Densuşanul îl admira atît de mult pe Mureşanu, încît îi atribuia însuşiri profetice şi îl aşeza, în unele privinţe, chiar înaintea lui Alecsandri, spre exasperarea lui Maiorescu, ajutat astfel să nu mai poată vedea valoarea poetică a restului creaţiei sale. George Călinescu, despre care se ştie că îşi rostea judecăţile cu necruţare, arbitrînd mai tîrziu între cei doi, în marea sa *Istorie a Literaturii Române*, scrise cu cumpătare: „Exagerare şi într-o parte, şi într-alta.“ Posteritatea le-a fixat, şi lui Mureşanu şi lui Alecsandri, locurile pe care le merită, amîndoi întrînd, prin ce au creat mai bun, în dragostea generaţiilor următoare, pînă la noi şi tot aşa va fi şi de aici încolo.

George Călinescu apreciază la Mureşanu şi alte poezii frumoase, numind: *Alt răsunet*, *O privire de pe Carpaţi*, *Un devotament familiei Hurmuzachi* ş. a. Citează, spre exemplificare, din cea din urmă, poezie într-adevăr de viziune clară, de speranţă într-un viitor care avea să se realizeze.

Veni-va o zi fatală, cînd intriga fățară
Ce ţese la cabale, va pune larva jos;
Cînd pisma, nedreptatea, vor fi
espuse-afară
Cînd fulgerul Proniei, ce sboară
luminos,
Va nimici duşmanii, ce pururea urzesc
La planuri, cum să piară poporul
românesc
. . . . . .
Prevăz p-un Alexandru, eroul cel
mai mare.

„Telegraful Român“ se poate mîndri cu numele lui Andrei Mureşanu printre colaboratorii lui de seamă. Spre exemplu, în 1853 în trei numere la rînd (41—43), publica un frumos articol intitulat *„Românul şi poezia lui“* în care, după ce deplînge soarta din trecut a limbii române în Transilvania, „deşi vorbită de cea mai numeroasă parte a poporaţiunii ce se află în această ţară“, arată că a venit timpul „a o aduce la demnitate, ca în timp şi ea să poată figura între limbile cele cultivate din Europa“. El consideră că mijlocul prin care putea face acest lucru era poezia. Prin poezie se desăvîrşeşte limba. În viziunea lui Mureşanu, poezia era şi „apostolul şi propăşitorul libertăţii“. Românii sînt dotaţi pentru ambele vocaţii — desăvîrşire şi libertate — pentru că, tot el spunea, „nu este popor în lume care să aibă mai mare atragere de inimă către poezie, să afle mai multă plăcere în cîntece şi versuri, decît românul“.

„Deşteaptă-te Române“ a avut şi norocul unei melodii cu adevărat inspirate, pe care o datorăm acelui Anton Pann „isteţ ca un proverb“, cum l-a numit Eminescu. George Călinescu, în căutarea unui nume metaforic pentru „finul Pepelei“, chiar legat de melodia lui „Deşteaptă-te Române“, îl găseşte pe acela de „un Rouget de l'Isle român“, iar imnului îi dă calificativul nici că se poate mai nimerit, de „marsilieză română“. Despre versuri spune că sînt „versuri de deschidere pline de strigăte, care au rămas întipărite în memoria generaţiilor“. O melodie, la înălţimea poeziei. O poezie, la înălţimea melodiei. Melodia se cîntă şi după o sută de ani şi, împreună cu versurile, ca şi trupul şi sufletul unei fiinţe vii, trăiesc ca un tot frumos, adevărat.

„Deşteaptă-te Române“, cu titlul original *„Un răsunet“*, e chemare menită „să răsune“ fără încetare în conştiinţa românească şi s-o ţină trează, căci orice somn e „de moarte“. Ea e cîntată de toate generaţiile de la 1848 încoace, şi tot atît de iubită şi astăzi. Transilvănenii şi bănăţenii au văzut în Andrei Mureşanu, înainte de unire, conştiinţa lor, purtătorul mesajului lor celui mai sfînt. Mulţi i-au închinat teze de doctorat, încă la Universitatea din Budapesta fiind, cum a făcut de pildă cărturarul Valeriu Braniște, înainte de anul 1900.

În 1918 — vor fi în curînd 60 de ani de atunci, la 1 decembrie 1978 — această poezie, acest cîntec, a izbucnit ca o flacără aprinsă deodată, prin puterea sfîntului duh românesc, în toate cele 100.000 de inimi de români adunaţi pe cîmpia de la Alba Iulia, să spună şi să facă ceea ce aşteptau să facă de o mie de ani: *„Vrem să ne unim cu Ţara.“* Un martor prezent acolo notează în amintirile sale: După ce „s-a votat în unanimitate şi în mijlocul unui adevărat delir moţiunea de unire... belşugul de sentimente s-a revărsat în acordurile zguduitoare ale imnului „Deşteaptă-te Române“.

Acest imn al lui Andrei Mureşanu s-a cîntat, şi nici nu se putea cînta altul, pentru că acesta este imnul unor asemenea mari, unice, uriaşe evenimente.

Poet al „unei singure poezii“! Dar ce poezie! Cîţi n-au scris volume peste volume, din care poţi număra cu milioanele pe cei care nu ştiu nici măcar un vers. Dar cîţi dintre români nu ştiu măcar o strofă din poezia lui Andrei Mureşanu? El a ştiut să prefacă în cuvinte simţirile cele mai adînci ale sufletului românesc.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

Mişcarea ecumenică şi importanţa ei

(Continuare din pag. 1)

290 de Biserici au devenit membre ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor, for bisericesc internaţional înfiinţat în 1952, cu sediul la Geneva, în calitatea sa de exponent principal al mişcării ecumenice contemporane. Deşi Biserica catolică nu este membră a acestui organism bisericesc, fiindcă şi-a dezvoltat propriul ei ecumenism; are totuşi reprezentanţi în grupul mixt de lucru din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Biserica Ortodoxă Română a adoptat de la bun început o atitudine pozitivă faţă de mişcarea ecumenică, devenind membră a Consiliului Ecumenic al Bisericilor cu prilejul Adunării Generale C.E.B. de la New Delhi din 1961. În cadrul ecumenismului local întreţine legături frăţeşti şi cooperează rodnic cu celelalte Biserici creştine din ţara noastră.

Importanţa mişcării ecumenice constă înainte de toate în preocuparea ei permanentă pentru refacerea unităţii creştine. Datorită ei, vechile relaţii dintre Biserici impregnate de resentimente şi exclusivism şi caracterizate printr-un pronunţat spirit polemic, au fost înlocuite în majoritatea cazurilor cu relaţii de respect, preţuire reciprocă şi rodnică cooperare în probleme de interes social. S-a creat astfel un climat favorabil pentru pregătirea şi iniţierea dialogurilor teologice dintre Biserici, care au cunoscut în ultima vreme o dezvoltare considerabilă. Diferit de trecut, cînd se căutau cu orice preţ diferenţele de ordin doctrinar care separau Bisericile, astăzi, în cadrul dialogurilor teologice, se pune un accent deosebit pe învăţăturile de credinţă comune diferitelor Biserici creştine. Ca păstrătoare fidelă a tezaurului de adevăr şi viaţă adus de Mîntuitorul Hristos, fiindcă nici n-a adăugat acestuia învăţături străine de spiritul Evangheliei şi nici n-a renunţat la învăţături esenţiale ale Bisericii neîmpărţite, Biserica Ortodoxă are de jucat un rol important în cadrul diferitelor întruniri teologice ecumeniste, organizate la nivele diferite, pentru stabilirea adevărului de credinţă menit să stea la baza unităţii creştine.

Dar tot atît de importantă este şi preocuparea mişcării ecumenice contemporane pentru problemele de ordin social şi moral. Paralel cu preocupările ei privind unitatea creştină, mişcarea ecumenică s-a interesat progresiv de problemele sociale privind pacea, colaborarea, dreptatea socială, rasismul, independenţa, dezarmarea, libertatea şi noua ordine economică internaţională. Datorită acestor preocupări, Bisericile creştine s-au putut integra în medii sociale diferite, aducîndu-şi contribuţia lor la instaurarea unor structuri sociale juste.

Mişcarea ecumenică îşi desfăşoară astfel activitatea ei după două coordonate principale: una verticală, care se referă la problemele privind unitatea creştină şi alta orizontală, care îmbrăţişează întreaga gamă de probleme care fac obiectul slujirii creştine în lumea contemporană. Succesul acestei mişcări a fost şi rămîne dependent de îmbinarea armonioasă dintre cele două coordonate amintite.

Cu alte cuvinte, importanţa mişcării ecumenice constă în contribuţia ei la instaurarea unor relaţii frăţeşti între Bisericile separate, la reliefarea sporită a convergenţelor doctrinare dintre diferitele Biserici creştine şi la dezvoltarea cooperării rodnice între Biserici în problemele ce privesc omul şi lumea noastră contemporană. Dacă idealul unităţii văzute a Bisericilor rămîne încă îndepărtat, totuşi, datorită acestor preţioase contribuţii, mişcarea ecumenică a avut meritul de a fi dezvoltat în rîndul creştinilor separaţi sentimentul unităţii lor spirituale în Hristos. Încurajaţi de aceste rezultate şi deplin încrezători în mesajul Mîntuitorului Hristos, Biserica Ortodoxă Română, ca şi celelalte Biserici creştine din ţara noastră, sprijină neabătut mişcarea ecumenică, pentru ca, depăşind obstacolele care se găsesc încă pe calea unităţii creştine, să se poată ajunge la înfăptuirea dezideratului evanghelic: „ca toţi să fie una“ (Ioan 17, 22).

Pr. prof. *D. Popescu*

Un luptător bihorean

(Continuare din pag. 1)

rile răscoalei de la 1784 în statele sud-bihorene. Începuturile sale în domeniul investigației istoriografice au fost realmente demne de interes, N. Firu respectînd întotdeauna adevărul și punînd în evidență elemente progresiste ale existenței istorice a locuitorilor români din Bihor, prin conținutul lucrărilor sale contribuind la realizarea unei educații naționale, pusă în slujba idealului de unitate culturală și politică.

În anul 1910, în urma unei asiduie corespondențe cu Tiberiu Brediceanu, N. Firu — cu sprijinul lui Aurel Lazăr și Gheorghe Tulbure — a organizat la Oradea, în 10 martie, un mare concert, la reușita căruia a colaborat și Reuniunea românească de muzică din Sibiu. Punctul central al programului l-a constituit „icoana din popor, într-un act": *La șezătoare*, a compozitorului Tiberiu Brediceanu. Succesul a întrecut toate așteptările, ceea ce a stîrnit mînia autorităților, care au urmărit cu severitate modul cum s-a desfășurat manifestarea. Primarul orașului Oradea îl informa (confidențial) pe ministrul de interne de la Budapesta. Din raportul său aflăm că acest concert a prilejuit întîlnirea unor fruntași ai luptei pentru drepturi naționale, cu scopul de a se organiza în vederea campaniei de alegeri. Dar, să reproducem un pasaj concludent din amintitul raport: „Acest concert a fost de mai mari proporții decît în alți ani. *S-au adunat toate părțile* . . . , printre ei și români extremiști (în sensul că nu erau de acord cu politica guvernanților de la Budapesta, n. n.) . . . *Omul se credea în România.* Actrițele au fost îmbrăcate în costume populare românești . . . Bărbații, în grupuri mai mici, discutau despre apropiatele alegeri că ce poziție să ia românii, aceasta au discutat-o în ședința confidențială ținută în ziua aceea înainte de masă, în casa avocatului dr. Aurel Lazăr".

Pentru a face cunoscute condițiile în care își desfășurau românii bihoreni activitatea culturală, Nicolae Firu a scris un întins articol, pe care l-a trimis spre publicare în *Calendarul pe 1912* al Ligii Culturale din București, unde a și apărut sub titlul: *Din Bihor.* Cum acest articol avea un evident accent demascator, funcționarii statului dualist austro-ungar au interzis difuzarea calendarului dincoace de Carpați, propunînd luarea unor măsuri împotriva autorului. În cuprinsul acestuia N. Firu reliefa politica de deznaționalizare și efectele ei asupra școlilor și culturii românilor bihoreni.

Firește, mai sînt și alte aspecte care atestă militantismul cultural al lui N. Firu, stăruința sa exemplară în direcția pregătirii conștiințelor pentru ziua unirii și a libertății, pentru revenirea la patria-mamă a locuitorilor români din Bihor. Prin tot ceea ce a făcut, Nicolae Firu se așează între acei care au contribuit la făurirea statului național unitar român, meritînd recunoștința posterității.

Viorel Faur

Mitropolitul Miron Romanul

La 150 de ani de la naștere și 80 de ani de la moartea sa

Urmașii imediați ai marelui mitropolit Andrei Șaguna deși nu s-au putut ridica la înălțimea vredniciilor și realizărilor lui — s-au străduit să păstreze măcar în parte — bogata sa moștenire culturală-bisericească.

După moartea lui Șaguna, deși cei mai indicați pentru ocuparea scaunului vacant erau vrednicii săi colaboratori Ioan Popasu, episcopul Caransebeșului și Nicolae Popea, vicarul Arhiepiscopiei Sibiului, totuși în septembrie 1873 a fost ales și înscăunat bătrînul episcop de la Arad, Procopie Ivașcovici (1809—81). Dar în iulie 1874, mitropolitul Procopie a fost ales patriarh al Bisericii Ortodoxe cu sediul la Carlovițˌ.

Congresul Național Bisericesc electoral, convocat pentru alegerea unui nou mitropolit al Ardealului, a ales pe episcopul Ioan Popasu de la Caransebeș. Dar împăratul Francisc Iosif al Austro-Ungariei — la propunerea Guvernului din Budapesta — n-a recunoscut pe noul ales. Drept aceea, la 21 noiembrie (3 decembrie st. n.) 1874, s-a făcut a doua alegere, cînd a fost ales episcopul Miron Romanul, urmașul lui Procopie la Arad.

Noul mitropolit s-a născut la 23 august 1828, în casa unor țărani din Mezieș, în apropiere de Beiuș, primind în botez numele Moise. A urmat cursurile medii la Liceul românesc din Beiuș, continuînd ultimele două clase la Oradea. Între anii 1846 a urmat cursurile Institutului teologic din Arad.

A fost numit de îndată secretar al Episcopiei de acolo, iar în 1857 profesor la Institutul teologic. În același an a fost hirotonit diacon și trimis în monahism la mănăstirea Hodoș—Bodrog, primind numele Miron. În calitate de profesor de teologie, a redactat mai multe manuale didactice, rămase însă în manuscris, a colaborat la o serie de foi românești: Telegraful Român, Concordia, Federațiunea, Albina ș. a., a activat în cadrele „Asociațiunii arădene" a fost un timp președintele Partidului național român din Arad.

În 1869 a fost numit inspector școlar al județului Caraș-Severin, iar în 1870 a fost ales vicar episcopesc și președinte al Consistoriului ortodox român din Oradea, iar în anul următor fiind ridicat la demnitatea de arhimandrit.

În toamna anului 1873 a fost ales episcop la Arad, fiind înscăunat la 3 februarie 1874. Dar la sfîrșitul aceluiași an a fost ales mitropolit al Ardealului și înscăunat la Sibiu la 15/27 decembrie 1874.

Păstoria mitropolitului Miron Romanul la Sibiu s-a desfășurat în împrejurări grele, căci întreg Consiliul Arhiepiscopesc (Consistoriul) în frunte cu vicarul Nicolae Popea era format din ucenici ai mitropolitului Andrei Șaguna, încît existau multe disensiuni între ei. Dintre faptele de seamă petrecute în timpul său consemnăm cele de ordin cultural. Astfel, cursurile secțiunii pedagogice a Institutului teologic pedagogic din Sibiu, au fost ridicate la trei ani de studii, recrutîndu-se cîțiva profesori de seamă pentru ambele secțiuni. Daniil Popovici-Barcianu, Ioan Crișan, Petru Șpan, Vasile Saftu, Ioan Stroia, Remus (Eusebiu) Roșca, George Dima ș. a. O seamă de tineri absolvenți ai secțiunii teologice au fost trimiși la studii în diferite centre universitare de limbi germană, ajungînd apoi profesor la Institut, la gimnaziul ortodox din Brașov, apoi au intrat în administrația bisericească (între care și viitorul patriarh Miron Cristea). S-au acordat mii de burse unor elevi și studenți din „fundația întemeiată de marele mecenat român Emanuil Gojdu (1802—70), care era administrată de un comitat („reprezentanță") format din mitropolitul Ardealului ca președinte, episcopii săi sufragani și șase membri.

Tot în timpul păstoririi mitropolitului Miron s-a ridicat o nouă clădire pentru internatul Institutului teologic pedagogic (1896) și o clădire pentru birourile Consiliului arhiepiscopesc, tipografie, librărie și magazin de obiecte bisericești (1897), ambele folosite pînă azi.

Numărul școlilor elementare („poporale") ortodoxe a crescut, în ciuda condițiilor vitrege în care-și desfășurau activitatea De pildă, în 1899

existau, în Arhiepiscopia Sibiului, 934 de parohii, cu 288 filii, dintre care 774 de parohii și 10 filii întreținеau școli, avînd un număr de 880 de învățători, salarizați de credincioși, 677 clădiri școlare proprii și 107 închiriate.

Sub raport politic, mitropolitul Miron a urmat o direcțiune moderată căutînd prin aceasta, să salveze așezămintele bisericești și culturale ale românilor ortodocși din Transilvania. Mulți dintre fiii săi duhovnicești l-au criticat cu asprime pentru atitudinea sa politică oportunistă, mai ales după ce a redactat programul „Partidei constituționale române", în 1881, care a servit ca îndreptar „Partidului moderat român", care a luat ființă în 1884 sub conducerea sa, în urma presiunilor exercitate de cererile guvernamentale din Budapesta. Deși programul Partidului accepta dualismul austro-ungar din 1867, cu toate consecințele lui, totuși cerea și „îndestulirea justelor pretențiuni ale românilor, deplinirea, respectarea și libera dezvoltare culturală a tuturor naționalităților, egală îndreptățire a tuturor confesiunilor".

Cu toate acestea, mitropolitul Miron a luptat pentru apărarea autonomiei Bisericii și a școlilor confesionale românești din Transilvania. De pildă, în 1879 a condus la Viena o delegație de ierarhi și membri ai Congresului Național Bisericesc, prezentînd împăratului un protest împotriva proiectului de lege al ministrului Trefort, care preconiza introducerea obligatorie a studiului limbii maghiare în școlile elementare românești. A luat atitudine împotriva acestei legi și în Parlamentul din Budapesta — alături de alți arhierei români — dar fără rezultat.

La 14 octombrie 1883, cu ocazia vizitei lui Francisc Iosif la Seghedin, fiind întîmpinați și de mitropolții români Miron Romanul de la Sibiu și Ioan Vancea de la Blaj, împăratul le-a făcut aspre mustrări pentru faptul că păstoriții lor dovedeau „alipire credincioasă numai către religia și naționalitatea lor" și nici decum față de statul habsburgic, cerîndu-le să lucreze pentru înlăturarea acestei situații. Cuvîntul împăratului a apropiat și mai mult pe credincioși de mitropolitul lor, întîmpinîndu-l la Arad cu un alai de 200 de călărețiˌ și cu mai multe cuvîntări. În 1891 a luat din nou cuvîntul în Parlamentul din Budapesta, protestînd împotriva proiectului de lege privitor la introducerea limbii maghiare în azilurile de copii. Într-o nouă cuvîntare rostită în 1893 cu prilejul discutării legii pentru salarizarea învățătorilor, mitropolitul Miron declara: „Conștiința națională și alipirea la propria sa naționalitate a prins rădăcini așa de tari și este atît de dezvoltată în toate clasele locuitorilor, încît nici prin educație, nici prin învățămîntul școlar, nici prin orice violențe, nu mai poate fi stîrpită."

A rămas memorabilă pastorala trimisă de mitropolitul Miron clerului și credincioșilor săi la 10/22 aprilie 1896, în preajma sărbătorilor mileniului", deci la împlinirea a o mie de ani de la așezarea maghiarilor în Cîmpia Panonică. Mitropolitul Miron arăta că românii „nu au motive de a se însufleți pentru acele festivități", dată fiind situația nedreaptă în care erau ținuți de cîrmuitorii de atunci. În schimb, scria: „să mulțumim lui Dumnezeu că, pe lîngă toate suferințele din mileniul trecut, ne-a învrednicit și vedem încă păstrat tezaurul nostru cel mai prețios: credința și naționalitatea noastră cerîndu-i preaputernicul ajutor la păstrarea acestora și pe viitor. „Pastorala mitropolitului a produs, cum era de așteptat, nemulțumirea cercurilor conducătoare de atunci. În 1897 a rostit un ultim discurs parlamentar, combătînd proiectul de lege privitor la maghiarizarea numelor de localități.

Deci, timp de un sfert de veac, mitropolitul Miron Romanul a apărat cu demnitate drepturile legitime ale păstoriților săi. De aceea, pe bună dreptate Nicolae Iorga scrie că mitropolitul Miron *„a știut să reprezinte cu demnitate un neam în fața adversarilor săi . . ."* fără să-și iertfească crezul și știind să găsească modalități de acelea care erau ocrotitoare, nu pentru persoana lui, ci înainte de toate pentru forma bisericească și corpul național de care se ținea, el știa să apere moștenirea fără a atrage ura împotriva celor apărați de el, lucru foarte greu și foarte necesar în anumite împrejurări.

S-a stins din viață la 4/16 octombrie 1898, deci acum 80 de ani. A fost îngropat lîngă biserica „din groapă", din Sibiu, prohodirea lui făcînd-o cei doi episcopi sufragani, Ioan Mețianu de la Arad și Nicolae Popea de la Caransebeș, înconjurați de un impunător sobor de preoți și diaconi.

Cu mitropolitul Miron Romanul a dispărut unul din apărătorii drepturilor legitime ale poporului român din Transilvania, drepturi care vor prinde viață 20 de ani mai tîrziu, prin actul istoric săvîrșit la Alba Iulia la 1 decembrie 1918.

Pr. prof. *M. Păcurariu*

Viața cărților

Studii de istorie a naționalității germane și a înfrățirii ei cu națiunea română

În ultimii ani au apărut multe lucrări, studii, materiale în presă care au analizat și aprofundat aspecte ale conviețuirii pașnice dintre națiunea română și naționalitățile conlocuitoare. În toate aceste lucrări s-a reliefat faptul că, în țara noastră, sînt asigurate toate condițiile ca oamenii muncii din rîndul naționalităților conlocuitoare să se manifeste liber și nestingherit, atît în viața politică și economică cît și în știință, învățămînt, artă și cultură. Componente organice ale unității sociale a întregului popor, naționalitățile conlocuitoare din România și-au identificat pentru totdeauna destinele și aspirațiile cu cele ale poporului român, participînd creator, cu toate energiile la dezvoltarea social-economică a țării și în toate celelalte domenii de activitate, la realizarea unui înalt grad de civilizație, egal cu al altor state dezvoltate din Europa și din lume.

Prin grija Academiei de Științe Sociale și Politice a Republicii Socialiste România a fost editat primul volum al unei vaste lucrări intitulată: *„Studii de istorie a naționalității germane și a înfrățirii ei cu națiunea română."* Rod al unor cercetări îndelungate, din partea membrilor colectivului condus de prof. Dr. Doc. Carol Göllner, volumul de față cuprinde Studii privind așezarea populației germane în Transilvania, integrarea lor rapidă în societatea existentă, aportul avut la dezvoltarea localităților, participarea populației germane la răscoala iobagilor, contribuția sașilor la dezvoltarea legăturilor economice din țările române și interferențele din domeniul tiparului în sec. al XVI-lea. Volumele următoare ale prezentei lucrări vor avea în atenție așezarea șvabilor în Banat, aportul populației germane la industrializarea capitalistă și luptele sociale din secolele XVI—XX, în care s-a cimentat frăția dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare. Aceste frămîntări, care au adus schimbări deosebite de structură, în cadrul societății românești, s-au oglindit ulterior în raporturile culturale dintre români și naționalitățile conlocuitoare, probleme care, deasemenea, vor sta în atenția unor studii de esență ale lucrării în discuție. Ne permitem, în limita spațiului rezervat, să prezentăm cititorilor noștri cîteva dintre studiile ce fac obiectul primului volum al lucrării anunțate.

Volumul se deschide cu studiul intitulat: *Așezarea sașilor în Transilvania și aportul lor la dezvoltarea societății feudale românești*, aparținînd cercetătorului sibian Dr. Thomas Nägler. Făcînd o scurtă privire istorică asupra Transilvaniei în perioada așezării sașilor în această regiune, autorul conchide că „lipsa unei puteri centrale românești din Transilvania secolelor XII—XIII, prin urmare și lipsa unei cancelarii, ca de altfel și la secui și sași în aceea vreme, a exclus posibilitatea ca românii să se menționeze ei înșiși în acte. Prezența lor însă *se poate citi* pas cu pas în etapele de formare a voievodatului Transilvaniei. Populația germană a venit în Transilvania în grupuri succesive reprezentative prin grupurile de populație germanică din Flandra, din zona rîului Mossela, din Luxemburg, mai tîrziu și din dreapta Rinului din Saxonia, această din urmă populație, sașii dînd și numele tuturor grupurilor de coloniști germani. Referitor la cauzele care au determinat aceste emigrări, autorul arată că „În linii generale, istoricii au enunțat cauze foarte diferite, prevalînd cele demografice, juridice, religioase, etnice, economice, sociale și politice". Marcînd pe scurt aportul sașilor la dezvoltarea societății feudale din Transilvania, la lupta celor asupriți împreună cu iobagii români pentru apărarea intereselor lor comune, ca și pentru apărarea și păstrarea independenței țărilor române, autorul conchide că „sașii din Transilvania s-au manifestat ca o populație care s-a identificat cu destinele țării".

În studiul *„Dezvoltarea urbanistică și arhitectonică a unor orașe transilvănene din sec. XII-lea pînă în sec. XVI-lea"*, Dr. Paul Niedermaier se ocupă de evoluția resimțită în perioada respectivă de localitățile urbane din Transilvania din punct de vedere arhitectonic, dezvoltarea rețelei stradale și a zonelor fortificate, dezvoltarea zonelor parcelate și evoluția construcțiilor. „Conviețuirea seculară a populației autohtone românești cu maghiarii, secuii și sașii așezați în Transilvania — concluzionează autorul — a determinat în mod firesc o intrepătrundere permanentă a valorilor materiale și spirituale pe cele mai diferite planuri. În feudalism, procesul de urbanizare și dezvoltare arhitectonică a orașelor, care a început odată cu creșterea producției meșteșugărești și a schimburilor comerciale, este rezultatul muncii tuturor celor ce au locuit pe aceste meleaguri, ele cunoscînd însă o intensificare în urma așezării coloniștilor germani."

Sub titlul: *„Legăturile economice între țările române în secolele XIV—XVI:*, Prof. Radu Manolescu relevă faptul că unitatea economică existentă între Țara Românească, Moldova și Transilvania a constituit trăsătura caracteristică a evoluției lor istorice. Aceasta s-a manifestat, mai întîi, prin caracterul unitar al activității productive a populației din aceste provincii românești, legăturile economice strînse existente între ele concretizîndu-se în comerțul intens pe care le-au desfășurat. În stabilirea și dezvoltarea acestor relații, un rol deosebit l-au avut orașele transilvănene Brașov, Sibiu și Bistrița, locuite și de sași.

Prof. Dr. Doc. Carol Göllner se ocupă de *„Lupta socială în orașele din Transilvania în epoca feudalismului dezvoltat și participarea plebei săsești la răscoalele iobagilor"*, analizînd cu ochi critici luptele sociale în perioada voievodatului și mai ales conflictele sociale în principatul Transilvaniei.

Din studiul alcătuit de Prof. Pavel Binder *„Interferențe în domeniul tiparului în Transilvania, sec. al XVI-lea"*, cu care se încheie volumul, extragem ideea că în simbioza spirituală transilvăneană, contribuția populației germane de pe teritoriul patriei noastre la patrimoniul cultural comun a fost remarcabilă.

Din analiza succintă a activității tipografice de la Sibiu și Cluj se relevă faptul că în Transilvania secolului al XVI-lea a existat o rodnică colaborare între români, sași și maghiari. „Această colaborare — spune Pavel Binder — poate fi urmărită atît în opera de editare a cărților în limbile materne cît și în latină, greacă sau slavonă. Ea a fost generată de legăturile multiple dintre români și naționalitățile conlocuitoare și stimulată de ideile umanismului.

Pe baza celor semnalate în documentatele studii ce compun volumul de față se impune concluzia că populația germană așezată pe teritoriul României s-a menținut pe aceste meleaguri, s-a legat din ce în ce mai puternic de poporul român pe calea muncii pașnice, a luptei comune pentru libertate și dreptate națională. Nevoile firești ale schimbului de activități, care s-au statornicit între poporul român și populația germană, au înlesnit cunoașterea, prețuirea și încrederea reciprocă. Derulînd firul istoriei, vedem cum împlinirile, realizările se succed cu repeziciunea cu care s-a consolidat unitatea de nezdruncinat dintre poporul român și naționalitatea germană din țara noastră aceasta reafirmînd pregnant principiile în temeiul cărora, astăzi, România oferă lumii întregi tabloul măreț al unei coeziuni fără precedent.

Valeriu Măniș

Vrednici slujitori ai Bisericii din Transilvania

Arhiereul Dr. Ilarion Puşcariu

Între venerabilele figuri de preoţi care şi-au dedicat întreaga viaţă prosperării Bisericii şi ridicării neamului românesc din Transilvania se numără şi Arhiereul Dr. Ilarion Puşcariu, distins cărturar, membru onorar al Academiei Române.

*

S-a născut în ziua de 5 septembrie 1842 în localitatea Sohodul—Bran, fiind al cincilea fecior din cei nouă copii ai preotului Ioan Puşcariu. La botez a primit numele Ilariu (Bucur), după numele unchiului şi străbunicului lui.

Primul contact cu şcoala l-a luat în comuna natală, de unde a trecut la Braşov. De aici a venit la Sibiu înscriindu-se la Seminarul Arhidiecezan, ale cărui cursuri le-a absolvit în vara anului 1864. Tot în acest an a absolvit şi cursurile gimnaziului de stat din Sibiu pe care le-a urmat „ca privatist", în paralel cu cele teologice.

Absolvind Seminarul, mitropolitul Şaguna — întrezărind talentele pe care Dumnezeul le-a aşezat cu prisosinţă în sufletul lui — l-a trimis la studii în Viena, unde, în anul 1869, a obţinut titlul de doctor în filozofie. Întors în ţară, în acelaşi an este hirotonit diacon şi orînduit în funcţia de secretar mitropolitan. Aici nu rămîne însă decît un an, întrucît în 1870 este numit profesor de istorie bisericească şi limba română la Seminarul Teologic, iar la 2 septembrie 1870 este hirotonit preot.

Pe lîngă funcţia de profesor la Seminarul Teologic, între anii 1869—1877, slujeşte drept catehet la şcolile de stat şi la Gimnaziul evanghelic-lutheran din Sibiu.

Vrînd să se dedice cu totul slujirii Bisericii, în anul 1874, Ilarion Puşcariu se călugăreşte, fiind tuns în monahism la Mănăstirea Hodoş—Bodrog.

Ferm în hotărîrile lui, statornic în credinţă şi urmărind cu asiduitate idealul ales — binele Bisericii şi ridicarea neamului românesc — Ilarion Puşcariu va cunoaşte în activitatea lui, rînd pe rînd, toate onorurile bisericeşti şi civile. La 23 august 1886 este promovat arhimandrit, iar trei ani mai tîrziu numit vicar arhiepiscopesc, funcţie ce o va îndeplini pînă în anul 1900, cînd sinodul arhidiecezan — avînd în vedere bogata activitate — a propus hirotonirea lui ca arhiereu-vicar. Dar împrejurări vitrege din afară şi disensiunile din sînul membrilor consistoriului au dus la amînarea îndelungată a acestui act a cărui împlinire a avut loc abia în anul 1921 prin purtarea de grijă a mitropolitului Nicolae Bălan.

Făcînd atunci o analiză retrospectivă a propriei activităţi, Ilarion Puşcariu a spus: „Programul mai amănunţit al activităţii mele în viitor este însuşi trecutul meu. În lucrările mele voi fi corect, ferindu-mă de orice volnicie; mă voi năzui (= strădui), ca şi pînă acum, să fiu cu dragoste şi în armonie deplină cu I.P.S. Domn Arhiepiscop şi Mitropolit, observînd cu rigoare linia de conduită şi de competenţă ce mi se va desemna.

Faptele şi întîmplările în decurs de 52 de ani ai activităţii mele, atît publice cît şi private, trec astăzi înaintea ochilor mei sufleteşti ca printr-un caleidoscop. Au fost momente însemnate în luptele date pentru binele Bisericii şi progresul moral şi cultural, în împrejurări critice din punct de vedere politic şi naţional. Nădejdea spre mai bine nu ne-a părăsit. Dumnezeu a auzit rugăciunea noastră, căci ce am cerut a fost după dreptate şi de aceea ne-a răsplătit cu prisosinţă."

Nu a putut continua programul preconizat, deoarece, la 26 august/8 septembrie 1922 a încetat din viaţă în pragul vîrstei de 80 de ani, fiind îngropat, aşa cum a dorit, în cavoul familiei din localitatea Bran. Prin testament, el a lăsat o parte din agoniseala sa bisericilor din Sohodol, Bran Poartă şi Predeal, iar altă parte în vederea întemeierii „unei fundaţiuni, din venitele căreia să se ajute săracii şi cei loviţi de soartă". Biblioteca a dăruit-o Seminarului Andreian unde a activat ca profesor timp îndelungat. Prin moartea lui Biserica noastră a pierdut nu numai un preot strălucit, ci şi un eminent reprezentant al epocii şaguniene, valoros om de ştiinţă şi desăvîrşit patriot.

*

Trecînd peste activitatea lui politică, al cărei ţel l-a constituit înlăturarea oprimării naţionale, şi cea administrativă bisericească desfăşurată pe durata unei jumătăţi de veac, activitate ce s-a lovit permanent de neajunsurile, nestatornicia şi nesiguranţa vremurilor, vom sublinia în cîteva cuvinte munca lui cărturărească, ştiinţifică a cărei încununare a constituit-o alegerea sa ca membru onorar al Academiei (1918) şi ca vicepreşedinte, în decurs de mai mulţi ani, al Asociaţiunei transilvane.

Încă din anul 1876, Ilarion Puşcariu a înfiinţat şi redactat „Foişoara" Telegrafului Român în cadrul căreia grupează o serie de articole de istorie bisericească, diverse însemnări de pe cărţi vechi aflate în bibliotecile parohiale, studii de limbă şi literatură etc. Pentru elevii Seminarului a alcătuit o serie de manuale, unele dintre ele utilizabile şi în zilele noastre. Între acestea menţionăm *Limba română* pentru şcolile populare (Sibiu, 1908); *Isagogia, adică Introducere în cunoaşterea cărţilor Sf. Scripturi* (Sibiu, 1878); *Principii de pedagogie generală* (Sibiu, 1880), *Istoria bisericească* (Sibiu, 1893).

Activitatea lui ştiinţifică s-a fixat însă pe cercetările arhivistice. Iubitor al trecutului istoric al poporului român, el s-a aplecat cu grijă — ca şi fratele său Ioan Cavaler de Puşcariu — asupra documentelor, căutînd în acestea nu numai „o mîngîiere pentru slăbiciunile prezentului, ci şi un mijloc de luptă pentru înlăturarea lor". A scos astfel la lumină o seamă de documente privind drepturile politice ale românilor ardeleni şi aceasta într-o epocă în care opresiunea naţională în Transilvania atingea o deosebită amploare. Studiile lui istorice şi lingvistice, dintre care menţionăm *Mitropolia Românilor ortodocşi din Ungaria şi Transilvania* (Sibiu, 1900); *Contribuţii istorice privitoare la trecutul Românilor de pe pămîntul crăiesc* (scoasă în colaborare cu Ioan Lupaş, Silviu Dragomir şi alţii, Sibiu, 1913); *Documente pentru limbă şi istorie* (2 vol.) — au izvorît astfel nu dintr-un interes rece pentru ştiinţă, ci dintr-un cald sentiment de patriotism, din conştiinţa unităţii şi perenităţii poporului român pe aceste meleaguri.

Împlinindu-şi cu credincioşie chemarea sub patru arhierei, urmînd cu perseverenţă ţelul ales, fără a se lăsa antrenat de curentele politice-ideologice trecătoare, Ilarion Puşcariu — aşa cum arăta mitropolitul Nicolae Colan — ne-a lăsat în urmă ca o scumpă moştenire „cartea vieţii unui om, care în lumea aceasta n-a cunoscut ce este odihna, cînd a fost vorba de slujirea lui Dumnezeu şi luminarea neamului".

Ilie Frăcea

DOLIUL ÎNNOIT AL BISERICII ROMANO-CATOLICE

Papa Ioan Paul I a încetat subit din viaţă în cursul nopţii de 28 spre 29 septembrie 1978, avînd vîrsta de 66 de ani.

Precum se ştie, a fost ales în această înaltă funcţie la 26 august a. c., ca succesor al papei Paul VI. Durata pontificatului său se înscrie astfel printre cele mai scurte din istoria Vaticanului.

Exprimînd sentimentele de compasiune ale Bisericii noastre pentru pierderea grea pe care o încearcă Biserica Romano-Catolică, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a adresat cardinalului Jean Villot, secretarul de stat al Vaticanului, următoarea

TELEGRAMĂ:

„Profund impresionaţi de vestea încetării din viaţă a Sanctităţii Sale Papa Ioan Paul I, rugăm pe Cel Atotputernic să aşeze sufletul lui cu drepţii.

Biserica noastră, împărtăşind sincer doliul Vostru, Vă exprimă condoleanţe.

IUSTIN
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române"

Din partea Bisericii Ortodoxe Române a luat parte la funeralii, ca delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, Prea Sfinţitul Lucian Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală şi Apuseană.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

Vizitaţii canonice

În zilele de 1 şi 2 august a. c. P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei a făcut vizite de lucru la următoarele parohii din prot. Tg. Mureş: Murgeşti, Miercurea Nirajului, Bolintineni — satul Păsăreni, Sîntandrei, Iobăgeni, Troiţa, Roteni, Cerghizel, Voiniceni, Rîciu, Ulieş, Pogăceaua Văleni, Band. Trecînd în prot. Luduş, P. S. Sa a vizitat parohiile: Oroiu, Iclănzel, Oarba de Mureş şi filia Sf. Gheorghe, apoi Iernut, Cuci, Tăureni, Zau de Cîmpie şi Luduş.

— În 4 august, P. S. Emilian al Alba Iuliei a cercetat Schitul Afteia din Plăişorul Cioarei, unde se execută lucrări de renovare.

— La Schimbarea la Faţă a Domnului, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Războieni, prot. Aiud.

— La sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie la Sîntmartinul de Cîmpie, în locul numit „Mănăstire", unde a existat un aşezămînt mănăstiresc, ai cărui vieţuitori au fost alungaţi la 1730 de către stăpînirea habsburgică.

— În 16 august P. S. Emilian a vizitat parohiile: Poeniţa, Ivăneşti, Sînişor şi Coronca, iar în 17 august a poposit la protopopiatul Tg. Mureş analizînd lucrările de pictură a catedralei.

— În 12 august P. S. Episcop Vasile al Oradiei a făcut o vizită de lucru în filia Popeni, aparţinătoare de parohia Firminiş, prot. Zalău, unde biserica se află în curs de pictare. În aceeaşi zi a oficiat vecernia în parohia Hăşmaş.

— În 14 august P. S. Episcop Vasile a vizitat parohiile Lozna şi filia Preluci, Valea Loznei, Cozla şi filia Ciula, Someş Guruslău, toate din prot. Zalău. În aceeaşi zi a poposit la Beltiug, prot. Carei şi Certeze, prot. Satu Mare. P. S. Sa a constatat stadiul lucrărilor de pictare, renovare şi construcţie a unora dintre bisericile amintite, precum şi modul cum sînt întreţinute bisericile de lemn, monumente istorice şi de arhitectură.

Vizite la Centrul mitropolitan

— Vineri, 11 august a. c., a sosit în vizită la Sibiu, d-l Leo Buch, preşedinte al mişcării ecumenice din Episcopia catolică din Hildesheim—R. F. G., împreună cu soţia. Oaspeţii au fost primiţi la reşedinţa mitropolitană de către I. P. S. Mitropolit Nicolae, iar a doua zi au vizitat catedrala mitropolitană, capela, aula şi biblioteca Institutului Teologic, biserica evanghelică, biserica romano-catolică şi Muzeul Brukenthal. Apoi au fost însoţiţi la Sibiel, unde au vizitat biserica şi colecţia muzeală de icoane pe sticlă. Duminică, 13 august, au participat la Sf. Liturghie în catedrală, iar după masă, au plecat spre mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus. În drum au făcut popas la bisericile din Drăguş şi Sîmbăta de Sus. Luni, oaspeţii au vizitat Răşinariul şi Schitul Păltiniş.

— În 18 august 1978, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a primit vizita rev. Michael Bourdeaux, Preşedintele Colegiului Keston—Anglia. Oaspetele a vizitat, în zilele de 19 şi 20 august catedrala mitropolitană, Institutul Teologic, Schitul Păltiniş, biserica şi colecţia muzeală de icoane pe sticlă de la Sibiel.

— În ziua de 5 septembrie 1978, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a primit, la reşedinţă, pe d-l Mihai Florea, epitrop-casier al parohiei Sf. Petru şi Pavel din Melbourne—Australia, şi pe d-na Georgeta Tacas, membră a comitetului parohial din Melbourne, pe care i-a reţinut la cină.

A doua zi, oaspeţii au făcut o vizită la redacţia Telegrafului Român, exprimîndu-şi bucuria că au posibilitatea de a menţine contactul cu ţara de baştină şi prin această publicaţie a Bisericii ardelene. S-a vizitat în continuare Tipografia arhidiecezană şi catedrala mitropolitană.

— Fiind în trecere prin Sibiu, corul bisericii „Adormirea Maicii Domnului" din Braşov-Cetate, sub conducerea P. C. pr. Gh. Diaconu, a dat, Duminică, 10 sept. 1978, răspunsurile la Sf. Liturghie, în catedrala mitropolitană din Sibiu. În final au executat şi cîteva compoziţii bisericeşti, apreciate mult de credincioşi. După Sf. Liturghie, I. P. S. Mitropolit i-a primit pe corişti la reşedinţa mitropolitană, apreciind calitatea interpretării ca şi utilitatea schimbului de experienţă ce s-a realizat.

— Luni, 11 sept. 1978, a poposit în vizită la Sibiu, d-l Duncan Shaw, profesor de Istoria religiilor şi moderator al Bisericii Presbiteriene din Edinburgh, împreună cu soţia. Oaspeţii au fost primiţi de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului. La ora 11 d-l Duncan Shaw a susţinut, în aula Institutului Teologic, în faţa profesorilor şi preoţilor cursanţi, conferinţa: „Reformatorii şi sinoadele ecumenice."

În programul următoarelor două zile, cît au stat oaspeţii la Sibiu, a fost înscrisă vizitarea următoarelor obiective: Schitul Păltiniş, biserica şi colecţia muzeistică de icoane pe sticlă, din Sibiel, biserica evanghelică din Sibiu.

Sărbătorirea hramului

— Duminică, 25 iunie 1978, a fost sărbătorit hramul schitului „Piatra scrisă" de la Armeniş, prot. Caransebeş. A participat P. C. părinte C. Comşulea, delegat al I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului.

— De sărbătoarea Sf. Apostoli Petru şi Pavel a avut loc sărbătorirea hramului schitului Bogîltin, prot. Caransebeş. Ca delegat al I. P. S. Mitropolit Nicolae a participat P. C. părinte D. Grama, protopopiatul Caransebeşului.

— În ziua de Sf. Ilie, patru dintre aşezămintele mănăstireşti de pe raza eparhiei Timişoarei şi Caransebeşului şi-au sărbătorit hramul: „Sf. Ilie de la Izvor" — Vasiova, prot. Reşiţa, paraclisul „Izvorul Miron" — Românești, prot. Făget, schitul de pe Muntele Mic, prot. Caransebeş şi schitul „Sf. Ilie" de pe muntele Semenic, prot. Reşiţa.

Credincioşii participanţi la hram la Vasiova au avut în mijlocul lor pe I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, iar cei de la Românești pe P. S. Episcop-vicar Timotei Lugojanul.

— Hramul străvechii mănăstiri „Săraca" de la Semlacul Mic, prot. Deta, s-a sărbătorit la Schimbarea la Faţă a Domnului. A participat I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului care a oficiat Sf. Liturghie arhierească.

— În 15 august a. c., la sărbătorirea hramului mănăstirii Rohia—Maramureş a luat parte P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, care a săvîrşit, în ajun, slujba vecerniei cu litie, apoi acatistul Adormirii Maicii Domnului.

În ziua praznicului s-a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, urmată de slujba aghiazmei şi Taina Sf. Maslu.

— La praznicul Adormirii Maicii Domnului, P. S. Episcop Vasile a participat la sărbătorirea hramului bisericii din parohia Bixad, prot. Satu Mare, săvîrşind Sf. Liturghie arhierească. După masă, P. S. Sa a vizitat biserica din Negreşti—Oaş, pictată de curînd şi înzestrată cu iconostas sculptat în lemn.

Abonamentele pe anul 1979, la Telegraful Român, se reînnoiesc pînă la 10 decembrie 1978.

Abonamentele neachitate în termenul specificat nu se onorează.

ÎNDREPTARE

În Telegraful Român, nr. 37—38 din 1 octombrie 1978, p. 3, col. 1, al. 1, rîndul 27, se va citi: instrument al apărării continuităţii . . .

ABONAMENTUL:
Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

REDACŢIA: Secţia culturală a Consiliului arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

ANUL 126 Sibiu, 1 noiembrie 1978 Nr. 41—42

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Credința noastră

67. Transfigurarea

Sfînta noastră Biserică ne învață că viața noastră nu se termină aici pe pămînt ci continuă și după moarte, unde faptele noastre — atît cele bune, cît și cele rele — vor primi răsplata cuvenită. Moartea survine în mod firesc pentru toți, atît pentru cei drepți cît și pentru cei păcătoși. Este legea firii cu care omenirea s-a obișnuit. Căci zice poetul: „Așa e scris în cartea vieții / De la întîiul leagăn pînă la morminte / Să treacă trupul prin durerea morții / Iar sufletul să meargă înainte." Deci trupul acesta slab, pămîntesc, trebuie să moară cum a murit trupul lui Hristos pe cruce, căci zice Sf. Apostol Pavel: „Nebune! Ceea ce semeni tu nu înviază de nu va muri" (I Cor. 15, 36). Astfel moartea este socotită ca o trecere spre o viață mai desăvîrșită, spre o viață cu Hristos, împreună cu Hristos, după care suspină Sf. Apostol Pavel cînd scrie Filipenilor: „Doresc a mă slobozi (de trup), spre a fi împreună cu Hristos" (Filip. 1, 23). Sufletul se simte încătușat în acest trup stricăcios, în acest trup muritor și dorește o împreunare cu Hristos, care aici se poate realiza numai în parte, pe cînd în viața de dincolo de moarte unirea cu Hristos va fi deplină. Fericitul Augustin zice: „Ne-ai făcut pentru Tine Doamne și neliniștit este sufletul meu pînă nu se odihnește în Tine." Așadar viața aceasta este o continuă luptă, o continuă alergare spre țintă, spre modelul care este Iisus Hristos, cu care credinciosul se străduiește să se asemene, potrivindu-și și viața în așa fel ca slujind interesele umanității, lăsîndu-se pe sine și slujind binelui aproapelui, binelui obștesc, să ajungă la măsura desăvîrșirii în Hristos, cum zice Apostolul Neamurilor.

În Simbolul credinței mărturisim: „Aștept învierea morților și viața veacului ce va să fie", ceea ce înseamnează că, toți cei adormiți în Domnul vor învia pentru a lua parte la Judecata din urmă, la judecata de obște. Dar înainte de această judecată fiecare suflet va trece printr-o judecată particulară îndată după moarte. Prin judecata aceasta se cercetează starea în care se află sufletul în momentul părăsirii trupului. Dacă se găsește într-o stare bună e dus la fericire, „în sînul lui Avraam" (Luca 16, 22), sau în „rai" (Luca 23, 43), iar dacă este

(Continuare în pag. a 3-a)

CALENDAR DE INIMĂ

Noiembrie

Biblia de la București

ce „s-au dăruit neamului românesc" la anul 1688

Sfîrșit de toamnă în București, în luna lui noiembrie, ziua 10, anul de la Hristos 1688. În Țara Românească tocmai venise la cîrmă Constantin Brâncoveanu al cărui sfîrșit dramatic avea să emoționeze sufletul românesc generație după generație. Pe scaunul de mitropolit era pentru a doua oară, din anul 1678, reabilitat de Șerban Cantacuzino, Teodosie Veștemeanul. În Moldova domnea binecredinciosul voievod Constantin Cantemir (1685—1693), iar de pe scaunul mitropolitan de la Iași se refugiase în Polonia cu doi ani în urmă marele mitropolit Dosoftei, care nu se va mai întoarce niciodată. Pentru Transilvania anul 1688 a însemnat includerea ei în granițele imperiului austriac. Domnea principele Mihai Apafi I (1661—1690).

Sîntem, în epocă, contemporani cu Ludovic al XIV-lea, cu Boileau, La Fontaine, Molière, Bossuet, Fenelon, Racine, La Bruyere, Pierre Boyle.

Acasă, în Țara Românească, stolnicul Constantin Cantacuzino, frații Șerban și Radu Greceanu, episcopul Mitrofan de la Huși, călător pe aici și în cele din urmă episcop de Buzău și alții, alcătuiau elita culturală, în cea mai mare măsură de cultură grecească, după moda timpului. Dar erau toți buni români și se străduiau în tot chipul să mărească zestrea culturală națională.

În aceste zile de început de domnie brîncovenească avea să se petreacă un eveniment de mare însemnătate, culturală, națională și bisericească. Se termina de imprimat la tipografia din București *Biblia* ce se va numi *a lui Șerban* sau simplu: *Biblia de la București*. Prima Biblie românească completă, Vechiul și Noul Testament. Se mai traduseseră înainte părți din Biblie: fragmente din Faptele Apostolilor și din epistolele lui Iacov și Petru în *Codicele Voronețean;* fragmente vechi testamentare și Psalmi în *Psaltirea Scheiană* apoi

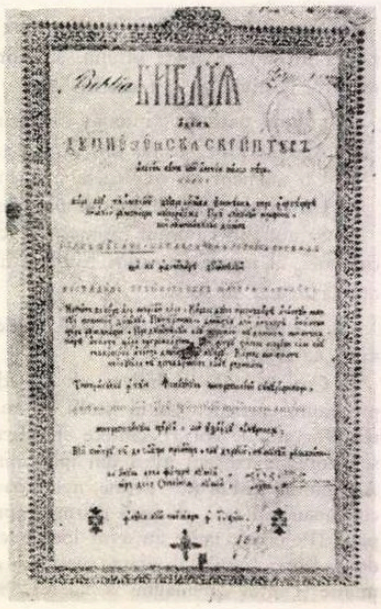

Psaltirea Voroneteană, Psaltirea zisă *Hurmuzachi*, texte rotacizante din secolele XV și XVI. Vin după aceea *Tetraevanghelul* slavo-român tipărit de Filip Moldoveanul la Sibiu (1550), *Tetraevanghelul* tipărit de Coresi la Brașov (1560—1561), *Psaltirea* slavo-română (1577) și *Tetraevanghelul* slavo-român (1578) tipărite tot de Coresi și *Palia de la Orăștie* (1582) tipărită de fiul lui Coresi, Șerban și de diaconul Marian. La 1648, Simion Ștefan tipărește la Alba Iulia, *Noul Testament* întreg, traducîndu-l împreună cu Silvestru, fostul egumen de la Govora. Tot din îndemnul lui Simion Ștefan se tipărește la 1651 *Psaltirea* de la Bălgrad, căreia îi urmează cele două Psaltiri ale lui Dosoftei, una în Moldova, la Iași (1669) și alta la Uniev, cea în versuri (1673). Altă Psaltire apare tot la Iași în 1680. În Țara Românească Teodosie Veștemeanul tipărește și el o *Evanghelie* și un *Apostol* (1683).

Tuturora le urmează *Biblia de la București* (1688). Aflăm din cele două prefețe și din două foarte scurte post fețe, că ea s-a început din îndemnul și cu cheltuiala domnitorului Șerban Cantacuzino (1678—1688), în timpul păstoriei mitropolitului Teodosie, pentru traducere ostenind frații Șerban și Radu Greceanu, iar pentru tipărire Mitrofan, fostul episcop al Hușilor. Cercetările au stabilit că în afară de traducerile anterioare enumerate mai sus, *Vechiul Testament* în întregime a mai fost tradus de Nicolae Milescu spătarul, probabil la Constantinopol, traducere care în mod sigur a circulat în Țara Românească și a fost cunoscută Grecenilor. Ea a fost cel puțin de două ori copiată și chiar îmbunătățită, de traducători rămași anonimi. Dar manuscrisele lor, în ale căror prefețe scrise de acești anonimi fac vorbire de Milescu, au ajuns pînă la noi. Unul se află la Cluj la filiala Academiei, inventariat sub nr. 45, iar altul la Biblioteca Academiei din București, inventariat sub nr. 4389.

(Continuare în pag. a 2-a)

Mitropolitul Andrei Șaguna

— 170 de ani de la naștere —

În realitățile noastre zilnice, un obiect cu cît îl vedem mai de aproape, cu atît ne apare mai real, în mărimea lui firească.

Nu așa stau lucrurile cu anumite evenimente, cu viața unor personalități, a căror dimensiune crește cu cît ne depărtăm de ele, cu cît se scurge mai mult timp.

Acest lucru ne apare vădit și atunci cînd ne gîndim la viața și lucrarea mitropolitului Andrei Șaguna, de la a cărui naștere se împlinesc, la acest sfîrșit de an, un secol și șapte decenii. Într-adevăr, personalitatea sa de adevărat titan și „veritabil patriot", care a insuflat „vieții românești a acelui moment o înviorare cu puternice consecințe pentru evenimentele viitoare" — cum scria nu de mult revista Steaua (nr. 7/1978, p. 40), este anevoie de cuprins chiar și într-o carte. Avem trei monografii bogate, două în limba română și una în limba engleză, și totuși despre mitropolitul Andrei Șaguna, despre lucrarea lui de ridicare multilaterală a românilor transilvăneni, despre acest om despre care încă pe cînd trăia se spunea că are cap „cît o jumătate de țară", de acum încolo urmează să se scrie cartea ce i se cuvine.

La creșterea acestei personalități, temelie de nădejde a pus vrednica sa mamă, Anastasia Șaguna, ceea ce el însuși mărturisește: „Mamei mele îi datorez dragostea de Dumnezeu și credința ortodoxă, drumul meu în viață și duhul de jertfă care m-a călăuzit în toată opera mea."

A făcut studii de filozofie, drept și teologie. În anul 1846 și-a început activitatea în mijlocul românilor ortodocși din Transilvania.

Activitatea lui Andrei Șaguna ca episcop și apoi ca mitropolit poate fi urmărită sub mai multe aspecte.

Sub aspect organizatoric-bisericesc, loc de seamă ocupă lupta sa dîrză, dusă timp de 15 ani cu autoritățile habsburgice, în vederea restaurării vechii Mitropolii ortodoxe române a Transilvaniei, desființată în 1701, fapt realizat în 12/14 decembrie 1864, cînd s-a aprobat reînființarea Mitropoliei, cu sediul la Sibiu, avînd două eparhii sufragane: Aradul și Caransebeșul.

Era necesară întocmirea unei legi, după care să se conducă Biserica autonomă ortodoxă română din Transilvania. Drept aceea, mitropolitul Andrei a convocat la Sibiu, în septembrie 1868, un „congres național bisericesc" al credincioșilor români ortodocși din întreaga mitropolie (10 preoți și 20 de mireni de fiecare eparhie), care au aprobat — cu ușoare modificări — un proiect de lege prezentat de el sub titlul: „Statutul organic al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania." Ideea de bază a statutului era sinodalitatea, colaborarea între preoți (1/3) și mireni (2/3) în toate sectoarele administrației bisericești: parohie, protopopiat și eparhie, pe plan bisericesc, cultural (școlar) și economic. Prin această lege — care a stat la baza Statutului întregii Biserici Ortodoxe Române din 1925 și chiar la

(Continuare în pag. a 3-a)

Decalogul

Porunca a șasea: Darul vieții

A șasea poruncă ar suna așa: „Să nu ucizi" (Ieșire 20, 13).

Reamintim cîteva din motivele care ne obligă să-i acordăm poruncii acesteia cea mai mare atenție. Izvorul vieții nu este în noi înșine. Nu noi ne aducem din neființă la existență. Viața ne vine de dincolo de noi, ne vine de sus de la Dumnezeu. Ea este un dar pe care din iubire, Domnul ni l-a făcut dintru început. Stă scris în cartea Facerii (2, 7) că după ce l-a modelat pe om din țărînă, Dumnezeu „i-a suflat în față suflate de viață", adică i-a dăruit puterea să fie ființă vie.

Odată cu darul vieții Domnul i-a încredințat omului și înalta misiune de a se înmulți și dezvolta, de a cunoaște și stăpîni natura, universul, cosmosul.

Prin darul vieții conștiente și prin augusta misiune ce i s-a încredințat, omul ocupă un loc central în uriașa dinamică a naturii și a istoriei. Prin activitatea lui liberă și conștientă el își aduce un aport esențial în prelucrarea și promovarea întregii realități în direcția desăvîrșirii. Fără om pămîntul ar fi rămas o paragină, pustiurile și-ar fi etalat nonsensul, singurătatea ar fi stăpînit mută de-a lungul și de-a latul globului terestru. Prezența omului scoate toate de sub semnul zădărniciei, transformîndu-le, înnoindu-le și prinzîndu-le pe toate în mișcarea unui progres calculat și bine orientat.

Pustiurile se transformă în pămînt roditor, pămîntul roditor aspiră să concureze cu grădina edenică, spațiile se umplu cu așezări care uimesc prin complexitatea, frumusețea și grandoarea lor. Aproape că nu există punct de pe glob pe care omul să nu se străduiască a-l înfrumusețea cu munca lui și aproape că nu există vreun aspect al realității pe care el să nu-l fi ridicat sau să nu aibă un plan a-l ridica în sfera unei valori superioare. Încît nu e o simplă întîmplare că Dumnezeu și-a ales drept colaborator în activitatea Sa pronietoare în lume nu un înger ci pe om singurul capabil să primească și exercite puterea demiurgică în sfera complexelor realității.

Dacă viața omului e dar de la Dumnezeu și e învestită cu o atît de înaltă însușire, nu e greu de înțeles de ce porunca a șasea interzice atît de categoric uciderea. Credinciosul care ridică viața cuiva sau pe a sa proprie promovează neființa pe care Dumnezeu tocmai a voit s-o-nlăture creînd între alții și pe cel eliminat din viață. Tema centrală a activității lui Dumnezeu este viața. nu moartea. În planul creației, El a prevăzut un loc și un rol pentru fiecare om, inclusiv pentru cel nenăscut. Prin fiecare om Dumnezeu urmărește să realizeze ceva. Uciderea și sinuciderea ating grav tocmai această hotărîre a lui Dumnezeu.

Există însă și alte temeiuri care impuneau eliminarea uciderii.

După cum se știe, nici un om nu-și aparține cu exclusivitate. Fiecare ins își aparține sieși, dar și unei familii, întreprinderi, unei Patrii. Cel ce ucide sau se sinucide elimină din arenă nu numai o ființă cu răspunderi față de sine, dar și un factor cu răspunderi importante față de familie, de întreprindere, față de Patrie.

Cine ucide sau se sinucide înlătură din front un combatant actual sau potențial împotriva răului, a înapoierii, a nedreptăților, și pentru răspîndirea și apărarea binelui, adevărului, frumuseții, a dreptății, purității și iubirii în lume.

Să observăm că există ucidere trupească dar și ucidere spirituală. Prima se realizează prin mijloace care nimicesc instantaneu însă și prin mijloace care nimicesc lent ca de exemplu: prin impunerea unei munci peste puteri, salarii insuficiente, lipsa asistenței medicale. Tot în categoria mijloacelor de ucidere lentă intră și umilirea cuiva, purtarea aspră și disprețuitoare față de el, ținerea lui sub continuă amenințare, neasigurarea unui loc de muncă, concedieri nejustificate, cum din nefericire se mai întîmplă în nu puține țări. Toate acestea macină lent puterea de rezistență a cuiva, îl umple de amărăciune, îl împinge în descurajare, de la care punct pînă la prăbușirea sa în mormînt nu mai e decît un pas.

Uciderea spirituală o avem atunci cînd credinciosul, păcătos el însuși, atrage, inițiază și încurajează pe cineva să apuce pe calea păcatului, a viciului, a patimilor josnice. Pricinuind alunecarea și perseverarea în păcat a semenului, credinciosul îl smulge din comuniunea cu izvorul vieții care este Dumnezeu, pricinuindu-i astfel moartea spirituală (Iacob 1, 15).

Există sinucidere fizică, dar există și sinucidere spirituală. Aceasta din urmă constă în abandonarea în voia păcatului, a viciilor, a patimilor fapt care blochează orice respirație spirituală.

Uciderea și sinuciderea constituie păcatul cel mai greu pe care-l poate săvîrși un credincios față de aproapele și față de sine, pentru că orice alt păcat mai poate fi îndreptat cumva, dar cel ucis sau sinucis nu-și mai pot primi înapoi viața pe pămîntul acesta.

Prof. *D. Belu*

Biblia de la București

(Continuare din pag. 1)

Din prefața Bibliei de la București mai aflăm că printre consultanți a fost și episcopul Gherman de Nissa fost director al Academiei grecești din Constantinopol și conducător al Academiei de la București, și alți „oameni ai locului". Putem presupune că Grecenii s-au ajutat și de edițiile parțiale anterioare românești și desigur de traducerea lui Milescu. Cercetătorii se află în fața unei situații aproape fără ieșire deocamdată: nici prefațatorii, nici cei care încheie lucrul și-și însemnează contribuția, nu-l pomenesc pe Milescu. Dacă faptul putea fi explicabil la început, deoarece spătarul nu prea era în grațiile lui Șerban Cantacuzino, e mai puțin explicabil de ce nici la sfîrșit nu i se pomenește numele, pe vremea lui Brâncoveanu, cu care era prieten. Se știe că ultimele pagini, și în special pagina pe care este însemnat așa zisul epilog B, a fost scrisă în timpul lui Brâncoveanu, în primele luni ale domniei. Acesta, pentru unele exemplare a tipărit și o nouă foaie de titlu, cu date suplimentare despre el însuși. Virgil Cândea a scris lucruri convingătoare despre aceasta. Dar nicăieri numele spătarului nu este menționat. E greu totuși să presupunem că traducerea lui n-a fost cunoscută.

În general în jurul traducătorilor și al celor două sfîrșituri diferite se concentrează dezbaterile istoricilor culturii noastre vechi. Dincolo de acestea însă și ignorîndu-le, stă în fața noastră, măreață, masivă, Biblia însăși, străbătînd veacurile în drumul ei victorios spre nemurire. Căci *Biblia de la București* rămîne un monument nemuritor ridicat limbii și culturii românești.

Prima Biblie românească! Dar ea nu e numai atîta. E prima sinteză de limbă română închegată într-un tot capabil să comunice orice mișcare a gîndului, poezie și proză, istorie și filozofie. Se știe că ea conține drept a patra carte a Macabeilor, ca și textul lui Milescu, un tratat filosofic atribuit lui Iosif Flaviu, intitulat „Adecă pentru singurul țiitoriul gînd", transcris modern: *„Despre raționea dominantă"*, (primatul rațiunii asupra sentimentelor), scriere laică de care nici traducătorilor, nici oficialităților bisericești nu le-a fost teamă, ci i-au făcut loc printre cărțile normative ale creștinismului, dovedind o foarte devreme convergență umanistică a creștinismului românesc.

George Călinescu în tot atît de masiva lui *Istorie a Literaturii Române* (Buc., 1941, p. 14) concurînd în dimensiuni *Biblia lui Șerban* vede în aceasta din urmă „un document de consolidare a limbii literare" și apreciază textul ca fiind „viu și azi". Putem ceti Biblia de la București și astăzi. O înțelegem. E în limba noastră. Nu înseamnă că am rămas la ea, dar o înțelegem. E și ea un atestat de continuitate. Aduce pînă la ea limba trecutului, o însemnează și ne-o transmite. Dar e și un atestat de unitate a românilor de pretutindeni, din cele trei țări românești despărțite politic și administrativ, dar unite sufletește de convingerea că sînt una, cum una fusese Dacia și Dacia Romană odinioară și după aceea pînă la formarea primelor state românești. *Biblia de la București* este „dăruită neamului românesc", cum se spune chiar pe foaia de titlu, nu numai celor din Țara Românească unde apărea, ci tuturor românilor după cum se precizează în „precuvîntarea ei erudită", cum o numește același George Călinescu: „românilor, moldovenilor și ungro-vlahilor", numind prin aceasta toate trei Țările locuite de români.

Al. Piru în *„Istoria Literaturii Române, I Perioada Veche"* (Buc., 1970, p. 216), spune că Biblia de la București, prin răspîndirea ei „a avut o influență bună asupra dezvoltării limbii române, contribuind la fixarea unor norme de exprimare înainte de apariția gramaticilor cu mai mult de un secol". El îi acordă același rol ca și Bibliei traduse de Luther pentru dezvoltarea limbii germane.

Fiind mare, va fi costat mult, și totuși a circulat intens. Prezența ei a fost semnalată atît peste munți, cît și peste Milcov. E lesne de bănuit că ea n-a apărut dintr-o necesitate strict bisericească, de mult. Pentru aceasta aveam de mai mult de un secol tot ce ne trebuia: Evangheliile, Apostolul și Psaltirea. De altfel acestea se vor tipări în continuare aparte pentru necesitățile de cult. *Biblia de la București* a apărut ca o necesitate culturală și religioasă în general, ca un document de maturitate. Trebuia s-o avem și noi, așa cum o aveau deja alții. Trebuia să arătăm că o putem avea în limba noastră. Că limba noastră e la fel de sacră ca și celelalte. Că Șerban Cantacuzino va fi avut în vedere să-și construiască prin aceasta — cum va face și prin patronarea Bibliei grecești care tocmai apăruse la Veneția — o platformă de mare Bazileu, patron de monumente bisericești și literare, care îi putea ajuta la răspîndirea visului său de pretendent la tronul Bizanțului a cărui restaurare o aștepta și la care se credea îndreptățit ca urmaș al Cantacuzinilor, e posibil. Dar e în același timp semnificativ că se servea pentru aceasta de Biblie, că vedea în realizarea ei tocmai ceea ce, în spațiul românesc, lipsea momentului, și considera că tocmai acest lucru putea să-i crească prestigiul într-un spațiu mai larg, în spațiul de altă dată al Imperiului de răsărit peste care domniseră strămoșii săi.

Acel început de noiembrie 1688, cînd sub domnia Brâncoveanului se încheia ceea ce începuse Șerban Cantacuzino numai cu un an înainte — tipărirea s-a făcut într-un timp neverosimil de scurt, parcă în grabă mare — poate fi considerat ca un început de eră nouă în cultura românească, în istoria limbii românești și în istoria Bisericii Ortodoxe Române.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

La vatra strămoșească

Duminică, 10 septembrie a. c., a avut loc în comuna fruntașă Vaideeni—Vîlcea prima întîlnire a fiilor satului, a celor plecați cu cei rămași la „vatra strămoșească". Festivitatea s-a deschis cu:

1. „Imnul național" intonat de corul școlii și de toți participanții. A urmat:
2. Apelul fiilor satului din diaspora.
3. Un moment de reculegere în memoria fiilor satului decedați.
4. Cuvîntul de deschidere al președintelui comitetului de organizare.
5. Salutul și cuvîntul primarului comunei; cuvîntul din partea pionierilor comunei, al reprezentanților fiilor satului din depărtare ca și al celor de acasă, opt la număr în total.
6. Dintre cele mai frumoase, calde, duioase și pioase amintiri petrecute în satul natal și
7. Cuvîntul de închidere al președintelui comitetului, după care a urmat programul artistic. Corul școlii și ansamblul artistic „Miorița" au desfășurat un program de coruri, cîntece specifice și jocuri. Execuția artistică remarcabilă și pitorescul costum adus din mărginimea Sibiului au lăsat o plăcută impresie. Ansamblul „Miorița" deține numeroase trofee: 14 premii cucerite la diferite concursuri în țară și două distincții primite la Zagreb (Iugoslavia) și la Zakopane (Polonia), unde au avut loc concursuri folclorice internaționale. Au urmat două filme, unul cu viața specifică a oierilor mai ales din timpul verii, la munte și altul cu imagini de la festivalul din Zagreb.

Pentru cei decedați, înainte de începerea programului, preotul Ion Boțocan de la catedrala mitropolitană din Sibiu a oficiat Sfînta Liturghie și un parastas împreună cu preoții satului.

A urmat masa comună, într-o atmosferă caldă și cu momente emoționante — unii dintre participanți întîlnindu-se după cincizeci de ani.

Vaideenii, sat turistic, este așezat pe pitoreasca vale a rîului Luncavăț cu obîrșia în munții Căpățînii și Balotei, la 48 de kilometri spre apus de Rîmnicu Vîlcea. Cap de linie pentru autobuze, făcînd zilnic legătură rutieră cu Rîmnicu Vîlcea, București, Craiova, Sibiu—Ocna Sibiului, Pitești, Tîrgu Jiu, Turnu Severin, Drăgășani, Băbeni, Horezu și alte localități din apropierea lui. Sat cu așezare străveche, atestată într-un hrisov încă din 1504. Sute de ani starea socială-economică a fost grea. Pe la anul 1750 un grup masiv de oieri, majoritatea din mărginimea Sibiului, trecînd munții, s-au stabilit acolo. Vaideenii este un „descălecat" al mărginimii ardelene, unde se păstrează și portul și obiceiurile și ocupația și întreaga tradiție străveche, dacică. Ca în multe părți, Vaideenii formează o verigă de unire, înainte de unire, între românii de pe ambele versante ale Carpaților.

Comuna a luat avînt după primul război mondial și mai ales acum, după cel de-al doilea, în era noastră socialistă. Numai în ultimii ani s-au construit, cum rezultă din cuvîntul de salut al primarului comunei, Benone Morăreț, peste 250 case noi, toate cu instalație de apă și canalizare, multe cu instalații de termoficare. Școli, cămine culturale moderne, cinematograf, dispensar, canalizare, asfalt, încoronate de mîndria de a trăi într-o țară socialistă liberă și înfloritoare, la prosperitatea căreia contribuția lor nu e neglijabilă.

O dovedește și faptul că matca satului a roit. Circa 700 de fii ai satului s-au răspîndit pe tot teritoriul țării, cei mai mulți stabilindu-se și activînd în București, ei păstrează legătura nu numai afectivă cu satul natal, ci și efectivă, ajutînd comuna cu ce au în putință. Sîmbătă, 9 septembrie a avut loc o astfel de ședință în care s-a analizat posibilitatea de a veni în ajutor fiecare cu ce poate de la locul de muncă în care se găsește.

După o zi în care, ca Anteu, am simțit noi puteri în contact cu pămîntul scump și drag al copilăriei și al primei tinereți, serbarea a luat sfîrșit în regretele despărțirii, dar cu mîngîierea că, dacă ne ajută Dumnezeu, după cinci ani iarăși ne vom mai întîlni.

Pr. *Ion Boțocan*, participant

Doi clerici bihoreni sprijinitori ai Consiliului Național Român din Oradea în 1918

În toamna anului 1917, cînd desfășurarea evenimentelor lăsa să se întrevadă apropiatul sfîrșit al primului război mondial, se instala ca vicar episcopesc cel care avea să fie primul episcop al reînviatei episcopii ortodoxe române din Bihor, arhimandritul Roman Ciorogariu. Ales de Sinodul eparhial din Arad încă în sesiunea din primăvară, guvernul îi refuza recunoașterea pentru motivul că era singurul demnitar român care a refuzat să semneze protestul pus la cale de groful Tisza în contra unirii Transilvaniei cu patria. Nu era singurul „păcat" politic care i se imputa, Roman Ciorogariu fusese, începînd cu anul 1901, nu numai educatorul în spirit național român al unor generații întregi de preoți și învățători pentru românii din Banat și Crișana, ci și mentorul întregii vieți publice românești din Arad. El era prezent nu numai în viața bisericească ci și în cea politică, în presa românească, la Asociația culturală arădeană ca și la banca „Victoria", în sinoadele eparhiale și, mai ales, în întrunirile politice care au pregătit Memorandul din 1894. Vor rămîne, pentru vecie, ca o dovadă a puternicului și luminatului său patriotism, cuvintele rostite în fața prietenilor care-l implorau să semneze protestul și să-și salveze viața, „pierdut să fiu, dacă-i pierdută România".

Odată cu trecerea sa de la Arad în scaunul vicarial de la Oradea, focul entuziasmului său național trece și el mai spre nord. In Oradea el venea să ocupe locul rămas vacant prin alegerea de mitropolit a lui Vasile Mangra. Lucrul cel dintîi pe care-l face este reorganizarea Consistorului cu elemente tinere. Între tinerii mai apropiați se distinge Aurelian Magieru, fiul protopopului Traian Magieru din Buteni, care avea să-i devină pe rînd: secretar eparhial, consilier, profesor și rector al Academiei de teologie nou înființată în Oradea, și mai pe urmă arhiereu vicar, spre a sfîrși ca episcop al Aradului. A fost nu numai omul cel mai apropiat de sufletul aprins de dragostea de popor a marelui ierarh, dar și cel care l-a secondat și sfătuit în toate realizările sale epocale pentru românii din Bihor. Nici unul nu a fost bihorean prin naștere, dar ambii și-au contopit viața cu interesele și năzuințele poporului român din Bihor, care le păstrează și azi o amintire neștearsă. Aurelian — devenit în monahism Andrei — Magieru era pe atunci un tînăr împodobit cu alese virtuți, stăpîn pe o frumoasă cultură profesională și generală, încununată de titlul academic de doctor în teologie. Pe deasupra, un poliglot cunoscînd, între alte limbi moderne, franceza — lucru destul de rar pe atunci la intelectualii români transilvăneni, formați mai mult în școli germane.

Cei doi membri ai clerului ortodox din Oradea, bătrînul — supranumit de prieteni „unchiașul", după pseudonimul cu care a scris în *Tribuna* — și tînărul — numit și el adesea „nepoate", au adus reale servicii poporului român din Bihor în toamna fierbinte a anului 1918, ambii fiind membri ai Consiliului Național Român din Oradea. Alături de intelectualii Nicolae Zigre, Petru Dejeu și alții, cei doi clerici au fost „sufletul mișcării românești din Bihor" sprijinind din toate puterile activitatea organizatorică a Consiliului Național și pregătind poporul pentru marea sărbătoare de la Alba Iulia.

S-a păstrat actul de constituire a Consiliului Național Român din Oradea și Bihor din 3 noiembrie 1918, la care au participat cu rol de frunte cei doi clerici ortodocși amintiți. De menționat este propunerea lui Roman Ciorogariu în ședința de constituire ca „președintele acestui comitet să se pună în legătură cu mandatarii Consiliului Național Român Central din Arad spre a cere inviațiuni (=îndrumări) pentru continuarea activității, apoi în fiecare comună din Biharia locuită de români să se designeze cîte un bărbat de încredere care să organizeze comuna și să execute ordinele Consiliului Național Român din Oradea și Bihor. Această propunere se primește și se ridică la valoare de concluz" *(Arhivele Statului București*, Arhiva Istorică Centrală, Fond: Consiliul Național Român, Dos. 2/1918, fila 1—3 orig. la *Revista Arhivelor*, An. XI, nr. 2, București, 1968). Roman Ciorogariu redactează atunci un manifest către poporul român și un ordin circular „către onorata preotime și învățătorime" de sub jurisdicția sa în care spune: „Vă fac de datorie să sprijiniți acțiunea acestui Consiliu Național care-și va trimite bărbații săi de încredere și ofițerii de naționalitate română să organizeze garda națională a păcii publice... să intrați înșivă în aceste comitete locale". (Circulara nr. 2350 din 23 X/5 XI 1918. Între cei ce au rămas alături de el pînă la sfîrșit, cu primejdia de a-și pierde viața, a fost și „nepotul" Aurelian Magieru. Folosind cunoștințele de limba franceză ale acestuia, Roman Ciorogariu a intrat în legătură mai întîi cu generalul francez D'Esperey care se afla în Arad. Cu el și cu alți tineri au scos primul ziar românesc în Bihor, *Tribuna Bihorului* — o adevărată tribună de educație și cultură politică națională pentru poporul român din Bihor.

Colonelul francez Trousseau și mai tîrziu maiorul Dauphont au acordat tînărului român o prietenie și prețuire sinceră. El le vorbea într-o franceză impecabilă informîndu-i despre suferințele seculare ale poporului român, despre aspirațiile spre unire cu Patria-mamă ale bihorenilor prezenți și ei la Alba Iulia. Tot în memoriile sale Ciorogariu notează: „Trousseau îl întreabă pe Magieru pe unde crede dînsul să se tragă granițele românești. Magieru cu harta în mînă (în care numele satelor erau subliniate cu roșu) îi arată pînă unde se extind românii la vest de Oradea și implora abandonarea planului de a sacrifica Oradea cu acel teritor românesc de la vest, fapt care ar fi în contrazicere cu principiul național al lui Wilson și ar cotropi un colț de țară românească. Cu aceste informații și cu actele prezentate Trousseau a plecat a doua zi la Paris".

Faptele arată că acești doi clerici ortodocși, în strînsă colaborare — ca între părinte și fiu duhovnicesc, au adus o contribuție esențială la activitatea organizatorică a Consiliului Național Român din Bihor, în folosul poporului român. Nota dominantă a activității lor a fost iubirea pentru popor. „Episcopul Roman Ciorogariu — alături de ucenicul și fiul său duhovnicesc, Andrei Magieru — rămîne o figură luminoasă de luptător pentru dreptatea și libertatea poporului român din Transilvania — scrie pe drept cuvînt urmașul său în scaun de azi, P. S. Episcop Vasile — un premergător și prezicător al împlinirii idealului de unitate națională. El a înțeles că Biserica este datoare să fie alături de popor, să-i sprijine năzuințele și să-l ajute să-și împlinească mărețele lui idealuri de dreptate, de libertate, de unitate și independență națională" *(Mitropolia Ardealului*, An. XXI, Nr. 7—9, p. 636).

Cuvine-se, deci, acum la împlinirea celor șase decenii de la aceste evenimente, să pomenim cu recunoștință numele lor. Viețile lor rămîn pilde vii pentru toate timpurile.

Prot. dr. *Gheorghe Lițiu*

Satul moldovenesc în viziunea pictorului Ion Grigore

Nordul Moldovei este aproape de inima noastră nu numai prin splendorile artistice ale așezămintelor mănăstirești de acolo ci și prin pitorescul și poezia așezărilor sale rurale.

Reeditînd după doi ani o expoziție de pictură dedicată satului românesc din Moldova, pictorul Ion Grigore ne poartă cu gîndul și privirea pe plaiurile binecuvîntate de Dumnezeu prin atîtea frumuseți ale naturii și prin rostul unor oameni al căror chip exprimă blîndețe, duioșie, puritate și vrednicie.

Expoziția a fost deschisă în galeriile de artă ale municipiului București, întrunind aprecierea elogioasă a vizitatorilor.

Transfigurarea

(Continuare din pag. 1)

într-o stare rea este trimis în „iad" (Luca 16, 22). Dovadă că trimiterea sufletelor în rai sau iad are loc îndată după moarte găsim în cuvintele Mîntuitorului către tîlharul de pe cruce: „Astăzi vei fi împreună cu mine în rai" (Luca 23, 43), sau în cuvintele Sf. Apostol Pavel: „Rînduit este oamenilor odată să moară, iar după aceea judecata" (Evrei 9, 27). Dintre vechii scriitori bisericești, care vorbesc despre judecata particulară deosebită de cea de obște amintim pe Tertulian care zice: „Sufletul (păcătosului după moarte) cel dintîi trebuie să încerce judecata lui Dumnezeu, ca unul ce a fost pricinuitorul tuturor celor ce a făcut, dar el trebuie să aștepte și trupul său, ca să primească răsplata și pentru ceea ce a făcut cu ajutorul trupului, care s-a supus poruncilor lui."

Judecata particulară ca și judecata cea de obște o face Mîntuitorul: „Căci Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului" (Ioan 5, 22). La această judecată Mîntuitorul se servește de conștiința omului, de sfinții îngeri și de duhurile sale. Conștiința va arăta fiecăruia că nu este nedreptățit, sfinții îngeri vor fi apărătorii lui și îi vor da curaj, iar duhurile rele îl vor acuza. La judecată se va avea în vedere credința omului în Domnul nostru Iisus Hristos și faptele lui bune izvorîte din credință: pentru că noi toți trebuie să ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată a lui Hristos ca fiecare după faptele sale cele săvîrșite în trup să primească „răsplata" bună sau rea (II Cor. 5, 10). Se cere ca omul să ajungă să practice virtuțile, ca faptele cele bune să devină deprinderi statornice. Cu cît credinciosul iubește mai mult pe Dumnezeu, cu atît faptele lui arată că nu mai trăiește pentru sine, izolat, ci pentru semenii săi, pentru binele lor comun, căci a iubi pe Dumnezeu este prima și cea mai mare poruncă după care urmează a doua poruncă: dragostea față de aproapele. Aceasta o spune însuși Mîntuitorul către legiuitorul care a venit însetat după desăvîrșire: „Să iubești pe Domnul-Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuți" (Luca 10, 25 urm.). Aceasta este toată legea și toți proorocii. Deci cea mai mare poruncă a legii vechi și a legii noi este dragostea, după cum mărturisește și marele apostol al neamurilor: „De-aș grăi în limbi omenești și îngerești, iar dragoste nu am făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător" (I Cor. 13, 1 urm.). De această poruncă este străbătut de la un capăt la altul Noul Testament — Legea cea nouă dată de Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. În porunca dragostei se cuprinde toată legea, cel ce a împlinit-o nu va muri, ci va trece din moarte la viață.

Fericirea pentru cei ce au împlinit Legea, cît și pedeapsa pentru cei ce n-au împlinit legea, va avea mai multe trepte. Mîntuitorul a spus: „În casa Tatălui Meu multe lăcașuri sînt" (Ioan 14, 2), iar despre pedeapsă a spus: „Iar sluga cea care a știut voia Domnului său și nu a gătit nici n-a făcut după voia Lui se va bate mult; iar acela ce nu a știut și a făcut cele vrednice de bătăi, se va bate puțin" (Luca 12, 47—48). Noi nu ne putem da seama de măreția fericirii, pregătită pentru cei drepți, nici de pedeapsa ce o vor lua cei ce n-au împlinit legea. Pentru cei adormiți Sfînta noastră Biserică face rugăciuni și noi fiecare avem datoria de a ne ruga pentru sufletele lor, căci nu știm locul de osîndă sau fericire în care se află. Rugăciunile noastre împreunate cu rugăciunile Bisericii și cu rugăciunile Sfinților, la care alergăm, pot izbăvi — prin milostivirea Domnului — sufletele de la osîndă. Și la Judecata din urmă vor putea să se bucure împreună cu cei drepți și cu sfinții. Așadar starea de fericire a sufletelor, ca și starea de osîndă, pe care o primesc după judecata particulară este provizorie. Ea va dura pînă la judecata din urmă. Toți cei adormiți, cît și cei care se vor afla atunci pe pămînt în viață, vor învia în trupurile pe care le-au avut. Va învia trupul și se va împreuna din nou cu sufletul. Trupurile vor învia prin atotputernicia lui Dumnezeu. Ele vor fi duhovnicești și nemuritoare, asemenea trupului lui Hristos după înviere. Scopul învierii omului în trupul cu care a adormit va fi judecata din urmă, despre care nu se știe cînd va avea loc. Cum vor fi trupurile după înviere ne-o spune Sf. Grigorie Palama: „Trupul fiind duhovnicesc și văzînd duhovnicește va vedea în chip duhovnicesc strălucirea dumnezeiască. Precum acum numai prin deducție rațională ne dăm seama că avem un suflet înțelegător, în stare să stea de sine, căci trupul acesta ros, muritor, și vîrtos, ascunde, coboară face trupesc și numai închipuit sufletul, motiv pentru care nu cunoaștem nici simțirea înțelegătoare din minte, tot așa în viața fericită din veacul viitor trupul se va ascunde cumva la fiii învierii, aceștia ajungînd în starea îngerilor, cum zice Evanghelia lui Hristos (Matei 22, 30). Așa de mult se va subția trupul, încît nu va mai părea în general materie, nici nu va mai sta în calea lucrărilor minții, mintea îl va co-pleși cu totul. Urmarea va fi că drepții se vor putea împărtăși și prin simțurile trupești de lumina dumnezeiască . . . ceea ce a arătat Hristos negrăit, apostolilor pe Tabor este tocmai arvuna acestui mare dar ce ni-l va face Dumnezeu."

Lumea zidită de Dumnezeu se va înnoi cu totul. Va trece și lumea de un fel de moarte și înviere, căci și firea așteaptă dezlegarea de păcatul strămoșesc, întins și asupra ei: „robia stricăciunii întru slobozenia slavei fiilor lui Dumnezeu" (Romani 8, 21). Acestea se vor întîmpla — ne spune Sf. Simeon Toul Teolog — înainte de venirea Domnului la judecată. Cînd Mîntuitorul va veni la Judecata din urmă va fi un cer nou și un pămînt nou, transfigurat de lumina divină.

Pentru a ne bucura de partea celor drepți trebuie ca în viața noastră pămîntească să trăim în Hristos cu deplină dăruire în dragoste de Dumnezeu și de aproapele. Astfel trăind vom adormi întru nădejdea învierii și a vieții cei veșnice cum se roagă Sfînta noastră Biserică, prin ale cărei rugăciuni, păcatele ușoare ce vor mai fi rămas în sufletele noastre pot fi șterse de bunătatea și milostivirea lui Dumnezeu, care „nu vrea moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu". De aceea noi creștinii, urmînd învățătura Sfintei noastre Biserici facem rugăciuni, împreunate cu milostenie pentru sufletele celor adormiți, nădăjduind în mila, bunătatea și dragostea lui Dumnezeu față de noi, care poate să ne izbăvească de osînda veșnică. Mîntuirea după credința noastră ortodoxă se realizează în Biserică, prin mijlocirea ei. De aceea poporul român în bimilenara sa istorie a trăit și am putea spune a supraviețuit vitregiilor istoriei prin unitatea de credință, de limbă și de neam, de cultură și civilizație, care au fost ocrotite la începuturile sale de Biserica noastră. Astăzi, cînd ne bucurăm de deplina libertate într-o țară înfloritoare, cu un înalt prestigiu între celelalte națiuni de frunte ale lumii, sub conducerea înțeleaptă și dinamică a celui mai iubit fiu al poporului nostru, Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu, credincioșii Bisericii Ortodoxe Române sînt una cu idealurile celei mai măreți epoci din istoria poporului român și se integrează deplin în munca de continuă propășire a patriei noastre scumpe, România socialistă.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

Mitropolitul Andrei Șaguna

(Continuare din pag. 1)

baza celui actual (1948) — se desprinde limpede spiritul de organizator al lui Șaguna.

Andrei Șaguna a dus deasemenea o muncă neobosită pentru ridicarea poporului român prin cultură. O atenție deosebită a acordat școlilor poporale (elementare) ortodoxe, care stăteau sub conducerea nemijlocită a Bisericii. „Ceea ce ne lipsește nouă românilor — spunea mitropolitul Șaguna în una din multele sale circulare întocmite în acest scop — mai mult decît pîinea de toate zilele este școala și iar școala." Așa se face că Șaguna a făcut eforturi uriașe ca românii să aibă și ei școli, pe care le-a înzestrat cu zeci de manuale tipărite de el în tipografia cu spesele și eforturile sale înființată.

La moartea sa existau peste 800 școli confesionale ortodoxe.

Prin nenumărate pastorale adresate credincioșilor săi, îi îndemna să-și dea copiii la școală și să ajute la ridicarea de clădiri școlare. În sinoadele amintite și apoi în Statutul organic s-a prevăzut ca învățătorii să se recruteze numai dintre absolvenți ai institutului teologic-pedagogic din Sibiu. Preoții parohi erau directori ai școlii în parohia lor, protopopii inspectori ai școlilor din protopopiatul lor, iar mitropolitul (sau episcopii de Arad și Caransebeș) erau „inspector superior" ai școlilor din eparhia respectivă. Cu sprijinul său s-a deschis în toamna anului 1850 un gimnaziu (liceu) cu 8 clase la Brașov, căruia i s-au alăturat (1869) o școală comercială și o școală reală. Gimnaziul a purtat numele său. În 1868 preoțimea din protopopiatul Zarand (Brad) a izbutit să deschidă un gimnaziu superior (ajuns apoi la 8 clase), pus tot sub egida Bisericii (numit mai tîrziu) Liceul Avram Iancu.

Mitropolitul Andrei Șaguna s-a îngrijit și de soarta elevilor lipsiți de mijloace dîndu-le posibilitatea să-și continue studiile prin acordarea de ajutoare bănești, fie din venitele sale proprii, fie din fundațiile întemeiate în acest scop.

Mitropolitul Andrei s-a îngrijit și de formarea unor cadre didactice corespunzătoare trimițînd an de an pe cei mai buni absolvenți de Teologie în marile centre universitare europene, în vederea pregătirii lor pentru munca didactică (Niculae Popea, Ioan Popescu, Zaharia Boiu, Nicolae Cristea, Ilarion Pușcariu, Daniel Popovici-Barcianu ș. a.).

La îndemnul său acești profesori dar și unii preoți parohi, cum era învățătorul Sava Popovici Barcianu din Rășinari, au scris diferite manuale didactice pentru elevii școlilor amintite.

Din banii săi a cumpărat cîteva case (pe locul actualei clădiri a Institutului Teologic Universitar din Sibiu), în care a fost așezat Institutul teologic-pedagogic, căruia de asemenea i-a acordat o grijă deosebită. Actuala reședință mitropolitană din Sibiu tot de el și cu banii lui a fost cumpărată.

Ținea mult marele ierarh transilvănean ca românii să învețe și meserii. Lui îi aparțin celebrele cuvinte: „La meserii, turmă iubită, la meserii!"

A zidit de asemenea biserici pe banii săi, cum este cea din Sibiu-Guștericța, a inițiat o seamă de colecte pentru trebuințe obștești, inclusiv începerea strîngerii fondurilor pentru actuala catedrală mitropolitană din Sibiu, colecte la care el figura totdeauna în frunte cu sume substanțiale.

În anul 1850, Andrei Șaguna a pus bazele tipografiei eparhiale din Sibiu în care au apărut zeci de lucrări (manuale didactice, lucrări teologice, cărți de cult, ziare etc.). El însuși a scris cîteva lucrări de drept bisericesc și de istorie, care au rămas pînă azi: Elementele dreptului canonic, Compendiu de drept canonic — tradus și în nemțește și rusește —, Enchiridion sau carte manuală de canoane cu comentarii, Istoria Bisericii ortodoxe răsăritene, în 2 vol., tradusă parțial și în l. germană ș. a.; a retipărit unele manuale mai vechi de Teologie, a tipărit toate cărțile de cult, apoi o nouă ediție a Bibliei cu ilustrații, în 1856—58, singura de acest fel în limba română ș. a.

La 3 ianuarie 1853 a întemeiat Telegraful Român, după ce în 1852 a început tipărirea calendarului de masă, Îndrumătorul bisericesc de astăzi, care apar neîntrerupt de peste 125 ani, reprezentînd cele mai vechi publicații cu apariție neîntreruptă din țara noastră.

Mitropolitul Andrei Șaguna a avut de asemenea rol hotărîtor la înființarea Asociației transilvane pentru cultura și literatura română (Astra) în 1861, 1866.

Sub aspect național-patriotic trebuie subliniat că Andrei Șaguna a prezidat, alături de episcopul Ioan Lemeni de la Blaj, marea Adunare de pe Cîmpia Libertății de lîngă Blaj 3/15 mai 1848, cînd, după spusa martorilor, înainte de prima ședință „a înălțat o rugăciune către Dumnezeu, cerîndu-i să îndrepte pașii poporului pe calea înțelegerii și a iubirii frățești, pînă la scopul cel dorit". În fruntea unei delegații de preoți și mireni, a prezentat apoi împăratului de la Viena dorințele națiunii române, exprimate în cadrul acelei Adunări. După 1848, a înaintat, împreună cu alți fruntași ai românilor, numeroase memorii Curții din Viena, cerînd drepturi pe seama românilor din Transilvania.

Ca păstor de suflete, mitropolitul Andrei a arătat întotdeauna o caldă iubire către păstoriții săi. „Inima mea, sufletul meu, necurmat cu voi și la voi este" — spunea marele mitropolit preoților și credincioșilor săi, curînd după așezarea sa ca episcop, sau: „Eu nimic nu doresc așa tare ca binele vostru și iubirea mea către voi nimic nu o poate adormi" — dragoste pe care a întărit-o în chip exemplar prin faptele de rară dăruire pentru binele obștei pe care o păstorea.

Să nu uităm totodată că mitropolitul Șaguna a prețuit și, atît cît i-a stat în putință, s-a îngrijit de strîngerea și conservarea unor valori moștenite de la înaintași, punînd bazele colecției de cărți vechi, icoane, antimise etc., existentă la Centrul mitropolitan din Sibiu. A îndemnat de asemenea în repetate rînduri pe preoții și credincioșii săi să trăiască în pace cu celelalte naționalități conlocuitoare din Transilvania. A întreținut legături, prin corespondență, cu ierarhii și unii teologi de peste munți, primind și ajutoare din partea acestora pentru bisericile sărace din eparhia sa.

A închis ochii la Sibiu în 16/28 iunie 1873, lăsînd agoniseala vieții sale, prin testament, Arhiepiscopiei Sibiului, „pre scopuri bisericești, școlare și filantropice".

Trecînd pe la mausoleul din Rășinari, ridicat de urmași ca semn de cinstire a marelui mitropolit Andrei Șaguna, ne vine fiecăruia dintre noi să spunem cu Iosif Vulcan: „Este poate cel mai evocator mormînt al românismului din Ardeal de o sută de ani încoace, fiindcă sub lespedea lui doarme omul care a realizat cele mai mari binefaceri pe seama acestui colț de pămînt." (A se vedea Ion Alexandru: Iubirea de Patrie, Cluj-Napoca, 1978, p. 38).

Diac. *Gh. Papuc*

Participări ale delegaților Bisericii Ortodoxe Române la diferite întruniri creștine internaționale în perioada iunie-august 1978

— Între 2—8 iunie 1978, la Hirschluch-Storkow (R. D. G.), a avut loc Conferința ecumenică pentru tinerii teologi organizată de Serviciul ecumenic pentru tineret al Federației Bisericilor Evanghelice din R. D. Germană.

Tema întrunirii a fost: „Trimis pentru a mărturisi" privită sub aspectele de „Succesiune" și „Reconciliere".

Au participat 60 de reprezentanți din 20 de țări.

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de doctorandul Enache A. Culai, aflat la studii de specializare în R. D. G.

— Între 6—10 iunie 1978, la Trondheim-Norvegia au avut loc lucrările sesiunii Prezidiului și Comitetului consultativ al conferinței Bisericilor europene.

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, vicar patriarhal, membru în Comitetul Consultativ și în Comitetul Financiar al C. B. E.

Între problemele mai importante discutate în cadrul acestei sesiuni s-au situat pregătirea viitoarei Adunări Generale a C. B. E. și problema drepturilor omului. Cu privire la această din urmă problemă, s-a hotărît înființarea unui Secretariat și a unui comitet special în care a fost numit și P. C. pr. Dumitru Popescu, prorectorul Institutului Teologic Universitar din București.

— Între 25—27 iunie 1978 a avut loc la Centrul Ortodox al Patriarhiei Ecumenice de la Chambésy-Elveția cea de-a 3-a reuniune a Comisiei teologice interortodoxe pentru dialogul cu Biserica catolică, reuniune prezidată de Î. P. S. Mitropolit Partenios de Cartagina (Patriarhia Alexandriei).

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de pr. prof. Dumitru Popescu, prorectorul Institutului Teologic din București și pr. prof. Dr. Ion Bria, secretar pentru relațiile cu ortodocșii al comisiei Misiune și Evanghelizare" a C. E. B.

(Continuare în pag. a 4-a)

O prestigioasă aniversare la Beiuş
150 de ani de la întemeierea Liceului „Samuil Vulcan" (1828-1978)

În zilele de 14 şi 15 octombrie 1978 locuitorii din Beiuş, judeţul Bihor, şi localităţile din împrejurime au trăit zile de înălţătoare sărbătoare, prilejuite de împlinirea a 150 de ani de la întemeierea Liceului din localitate de către cărturarul şi luminatul patriot, vlădica Samuil Vulcan.

În ziua de 14 octombrie 1978 a avut loc în sala festivă a Consiliului orăşenesc un simpozion, în care, personalităţi de seamă ale culturii şi vieţii noastre româneşti au evocat locul şi contribuţia liceului din Beiuş în dezvoltarea culturală, socială şi naţională a românilor din Transilvania şi în contextul culturii naţionale. Au vorbit: Acad. Prof. dr. doc. Ştefan Pascu, Prof. Florea D. Rariştе, Prof. univ. dr. Gabriel Ţepelea, lector univ. dr. Gheorghe Arion şi primarul oraşului, Gavril Butuc.

Liceul „Samuil Vulcan" din Beiuş a răzbit la viaţă din mintea luminată şi inima caldă, plină de o nepărmurită dragoste de popor, a Episcopului cărturar Samuil Vulcan. Acesta a înţeles că poporul român din Transilvania nu putea trăi în întuneric şi că idealul de libertate, unitate şi independenţă nu se poate dobîndi decît prin cultură. De aceea, la poalele Munţilor Apuseni, pe Valea Crişului Negru, în depresiunea Beiuşului, Samuil Vulcan a înălţat la 6 octombrie 1828 această puternică „cetate de lumină", ocrotitoare a tuturor doritorilor de cultură, fără deosebire de confesiune sau naţionalitate.

La această şcoală au venit fiii poporului nostru din toate colţurile ţării, de la Dunăre la Maramureş şi de peste munţi ca să-şi lumineze mintea şi să-şi încălzească inima cu focul mereu arzînd de dragoste de neam şi ţară.

Împreună cu celelalte şcoli româneşti din Braşov, Arad, Năsăud etc., Liceul din Beiuş a oferit poporului român hrană spirituală care i-a priit împlinirii idealurilor lui.

Dar, această şcoală românească, prima din Ţara Crişanei, este şi o mărturie a fidelităţii şi slujirii Bisericii Româneşti pentru năzuinţele şi idealurile poporului nostru.

În cei 150 de ani de existenţă s-au luminat aici generaţii întregi de fii ai poporului nostru care au dus pretutindeni, în ţară şi peste hotare, binemeritata faimă a liceului din Beiuş. Între absolvenţii săi se numără: academicieni, profesori, medici, ingineri, oameni de artă şi cultură, poeţi, învăţători, muncitori, care au purtat şi poartă cu vrednicie şi legitimă mîndrie numele de fii ai Beiuşului, ieşiţi de pe băncile Liceului „Samuil Vulcan".

*

A doua zi a avut loc în piaţa oraşului, arhiplină şi multicoloră în îmbrăcămintea bihorenilor, serbarea festivă, în prezenţa autorităţilor de stat judeţene şi centrale. S-a dat citire Decretului prin care s-a conferit Liceului „Samuil Vulcan" de către Preşedintele Ţării, Domnul Nicolae Ceauşescu, Ordinul „Meritul Cultural Clasa I" şi s-a citit un mesaj din partea Preşedintelui Ţării în care s-au evidenţiat meritele culturale şi patriotice ale Liceului „Samuil Vulcan", azi cu profil matematic şi mecanic, încadrat în viaţa cea nouă a Patriei.

Festivităţile s-au încheiat cu o serbare dată de elevi.

S-a vizitat apoi şcoala, muzeele, laboratoarele bogat înzestrate, prin care se vede integrarea ei în învăţămîntul practic.

Din partea Bisericii noastre, la acest impresionant jubileu, a participat P. S. Sa dr. Vasile Coman, Episcopul Oradiei, aducînd un pios omagiu de recunoştinţă neuitatului ctitor al liceului din Beiuş şi vrednicilor lui dascăli, pentru tot ceea ce au dăruit poporului român şi Patriei noastre dragi.

Preot *Mara Nicolae*

Festivitatea de deschidere a cursurilor la Institutul Teologic Universitar din Sibiu

Practic, cursurile la Institutul Teologic Universitar din Sibiu au început la data de 2 octombrie 1978, printr-un serviciu religios în capelă, la care au participat profesorii şi studenţii şi în cadrul căruia s-a săvîrşit slujba aghiazmei mici.

Festivitatea de deschidere a avut loc însă la data de 14 octombrie 1978, la sărbătoarea Cuvioasa Paraschiva, cînd s-a oficiat Sf. Liturghie în catedrală, de faţă fiind Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului. A slujit P. S. Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi.

La ora 12,30, în aula Institutului s-a desfăşurat festivitatea de deschidere propriu-zisă.

P. C. Părinte rector Grigorie Marcu a prezentat pe larg rezultatele muncii din anul care s-a încheiat ca şi obiectivele ce urmează să fie urmărite în activitatea de viitor.

A urmat un program artistic alcătuit din bucăţi corale, religioase şi patriotice.

A luat apoi cuvîntul P. S. Episcop Iustinian Maramureşanul, în calitate de reprezentant al Î. P. S. Arhiepiscop Teofil, care a împărtăşit studenţilor povăţuiri părinteşti privind conduita lor de viitori slujitori ai sf. altar.

În final a vorbit Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, care s-a referit pe larg la misiunea pe care o are Institutul, intrat în cel de-al 167-lea an al existenţei sale şi anume acela de a forma slujitori devotaţi deopotrivă Bisericii şi Patriei.

Î. P. S. Sa a mulţumit P. F. Patriarh Iustin ca şi celorlalţi ierarhi sub oblăduirea cărora se află Institutul pentru îndrumarea şi purtarea de grijă, pe care le arată neprecupeţit. A mulţumit de asemenea Conducerii Departamentului Cultelor pentru sprijinul acordat.

Studenţilor merituoşi, care au obţinut rezultate bune la învăţătură şi conduită, în anul şcolar trecut, li s-au acordat premii.

Participări ale delegaţilor ...

— Între 4—7 iulie 1978, la Basel-Elveţia a avut loc Consultaţia asupra educaţiei teologice ortodoxe.

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de pr. prof. Dr. Ştefan Alexe, superiorul capelei ortodoxe române din Baden-Baden şi pr. Dr. Mircea Basarab, parohul Bisericii Ortodoxe Române din München.

— Între 12—19 iulie 1978, la Mănăstirea Penteli-Atena, a avut loc sesiunea Comisiei mixte pentru dialogul ortodox-anglican, cu temele: „Hirotonirea femeilor" şi „Filioque".

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de Prof. Dr. Nicolae Chiţescu şi diac. Dr. Petru David.

— Comisia pentru afacerile internaţionale bisericeşti a Consiliului ecumenic al Bisericilor şi-a ţinut obişnuita sesiune anuală la Geneva între 21—26 august 1978 sub preşedinţia lui Olle Dahlen-Suedia, asistat de personalul permanent în frunte cu directorul Comisiei Dr. Leopoldo Niilus.

Premergător acestei reuniuni, s-a întrunit sub-comisia pentru drepturile omului (17—19 august) ale cărei lucrări au fost conduse de Dr. Thiam Hien Vap-Indonezia, care a tratat problema drepturilor omului sub toate aspectele şi cu toate implicaţiile ei.

Comisia propriu-zisă, după ce a luat în considerare situaţia internaţională actuală, a analizat în amănunţime 3 programe de acţiuni viitoare: a) „Societatea dreaptă, viabilă şi întemeiată pe participare"; b) „Combaterea militarismului şi cursei înarmărilor"; c) „Promovarea drepturilor omului."

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului.

— Între 15—30 august 1978, a avut loc la Bangalore-India, reuniunea Comisiei „Credinţă şi constituţie" a C. E. B. sub preşedinţia prof. Nikos Nissiotis, reuniune la care a luat parte peste 180 persoane din 50 ţări.

Temele reuniunii au fost „Speranţa care este în noi" şi „Să creştem în unitate", fiind prezentate de past. Dr. Lukas Vischer, secretarul acestei Comisii.

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de pr. prof. Dr. Dumitru Popescu, prorectorul Institutului Teologic din Bucureşti.

— Între 23—29 august a. c. a avut loc la Comunitatea protestantă de la Grandchamps a 8-a întrunire ecumenică de călugăriţe cu tema: Vie consacré et unité" (Ioan 17—23), condusă de rev. Julian Garcia Hernandes, secretar pentru ecumenism al Conferinţei episcopale spaniole, la care au aprticipat peste 50 persoane din 10 ţări.

Biserica ortodoxă română a fost reprezentată de monahiile Eustochia Ciucanu, stareţa Mănăstirii Agapia, Cecilia Negraru, ghid la Mănăstirea Moldoviţa şi Eufrasia Sîrbu de la reprezentanţa Bisericii noastre din Ierusalim.

În cadrul lucrărilor, monahia Eustochia Ciucanu a făcut o prezentare despre „Organizarea vieţii monahale în România".

— Între 24—31 august 1978, a avut loc la centrul interortodox Penteli de lîngă Atena, întrunirea subcomisiei teologice mixte pentru dialogul ortodox-vechi catolic. Scopul reuniunii a fost acela al pregătirii unor proiecte de texte comune asupra Eclesiologiei.

Biserica ortodoxă Română a fost reprezentată de pr. prof. Ştefan Alexe, superiorul capelei ortodoxe române din Baden-Baden R. F. G.

Sub-comisia a tratat temele: 1. Unitatea Bisericii şi bisericile locale; 2. Hotarele Bisericii; 3. Autoritatea Bisericii; 4. Infailibilitatea Bisericii; 5. Cele 7 Sinoade Ecumenice şi Sinoadele locale recunoscute de acestea.

— La invitaţia graţiei sale Dr. Donald Coggan, primatul Bisericii Angliei, între 19 iulie şi 16 septembrie 1978 monahiile Nazaria Niţă, stareţa mănăstirii Văratec şi Adriana Cojocaru, muzeografă la Mănăstirea Sucevita, au făcut o vizită de studii şi schimb de experienţă monahală în Biserica Angliei.

— Între 26 august—5 septembrie 1978 a avut loc la Stony Point, S. U. A., sesiunea de lucru a Unităţii a III-a a Consiliului Ecumenic al Bisericilor Educaţie şi Reînnoire, sub preşedinţia prof. Olle Enstöm-Suedia. Lucrările au fost precedate de un Seminar de studii biblice, condus de Dr. Hans Rude Weber (Geneva).

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de Diac. Dr. Viorel Ioniţă, Asistent la Institutul Teologic din Bucureşti.

Programul a cuprins comunicări, referate şi prezentări de programe între care: Noi orizonturi în mişcarea ecumenică; Educaţia în şcolile bisericeşti; Împreună în credinţă; Anul internaţional al copilului; Educaţia ecumenică; Educaţia adulţilor; Educaţie şi reînnoire în perspectiva adevăratei comunităţi.

Lector Dr. *Cezar Vasiliu*

Noutăţi editoriale

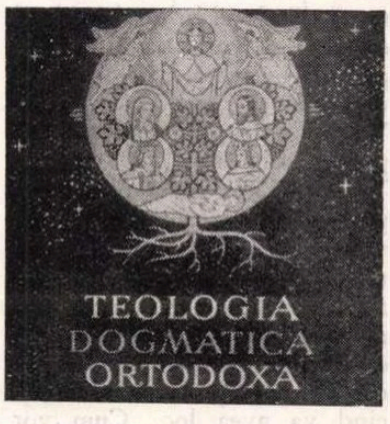

În Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române a apărut primul volum din „Teologia Dogmatică Ortodoxă pentru Institutele teologice" a pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae.

Partea introductivă, care acoperă 110 p., are acest titlu general: „Revelaţia dumnezeiască, izvorul credinţei creştine. Biserica, organ şi mediu de păstrare şi fructificare a conţinutului Revelaţiei".

În partea I (de la p. 111, pînă la p. 320) este înfăţişată „Învăţătura creştină ortodoxă despre Dumnezeu", cu următoarele subdiviziuni: I. Trei moduri ale cunoaşterii lui Dumnezeu; II. Fiinţa şi atributele lui Dumnezeu; III. Sfînta Treime, structura supremei iubiri.

Partea a II-a (de la p. 321, pînă la p. 497) are ca titlu: „Lumea, operă a iubirii lui Dumnezeu destinată îndumnezeirii". Subdiviziunile acestei părţi sînt: I. Crearea lumii văzute; II. Crearea lumii nevăzute; III. Căderea protopărinţilor şi urmările ei; IV. Providenţa dumnezeiască şi desfăşurarea planului de mîntuire şi îndumnezeire a lumii.

Volumul este deopotrivă tratat de Teologie şi manual destinat studenţilor.

Remarcăm preponderenţa bibliografiei patristice şi ortodoxe în general.

*

Tot o apariţie recentă, în aceeaşi Editură a Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române este „Studiul Vechiului Testament, manual pentru Seminariile teologice" întocmit de pr. prof. Nicolae Ciudin. Manualul cuprinde o parte generală şi o parte specială. În partea generală se tratează despre Sf. Scriptură, despre inspiraţia cărţilor Sf. Scripturi, canonul cărţilor Vechiului Testament, Limbile în care au fost scrise cărţile Vechiului Testament şi despre traducerile vechi şi noi ale Sf. Scripturi. În partea specială este prezentată fiecare dintre cele 39 de cărţi canonice ale Vechiului Testament, insistîndu-se asupra cuprinsului, autorului, valorii dogmatice şi morale, etc. Tot aici sînt analizate cărţile anaghinoscomena (necanonice) ale Vechiului Testament. În final sînt dezbătute următoarele teme: Probleme dogmatice şi morale în Vechiul Testament; Profeţiile mesianice în Vechiul Testament; Raportul dintre Vechiul şi Noul Testament. Remarcăm ilustraţia deosebit de sugestivă, ca şi prezentarea grafică excepţională.

Precum mărturiseşte însuşi autorul, profesor cu o experienţă deosebită, manualul „va aduce foloase reale nu numai elevilor seminariilor teologice, pentru care e menit în primul rînd, dar şi păstorilor de suflete, în sprijinirea dreptei credinţe strămoşeşti".

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

Sfinţiri de biserici

— Duminică, 3 sept. 1978, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a săvîrşit sfinţirea bisericii, recent pictată, din parohia Peştera, protopopiatul Braşov. În cadrul Sf. Liturghii au fost hirotoniţi întru preot şi respectiv întru diacon, tinerii absolvenţi de Teologie: Cornel Tatu şi Traian Rogoz.

Tot cu acest prilej Î. P. S. Sa a acordat rangul de iconom stavrofor P. C. părinte Zenovie Moşoiu, protopopul Braşovului, şi rangul de sachelar P. C. părinte Chiţu, paroh în Braşov, care au activat în parohia Peştera, înaintea actualului paroh, P. C. părinte Ioan Buta, distins de asemenea de Î. P. S. Sa.

— Duminică, 2 iulie 1978, P. S. Episcop-vicar Timotei Lugojanul, a poposit în parohia Roman I, protopopiatul Reşiţa, unde a săvîrşit sfinţirea bisericii împodobită recent cu veşmînt nou pictural. Din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, P. S. Sa a hirotesit întru iconom stavrofor pe P. C. pr. Gheorghe Tunea de la parohia Reşiţa Română I şi întru sachelar pe P. C. pr. Petru Lupşa.

— În ziua praznicului Schimbării la Faţă, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului a sfinţit biserica renovată din parohia Răzoare, prot. Tg. Lăpuş, care are ca hram Schimbarea la Faţă a Domnului.

— Credincioşii din Apahida, prot. Cluj, au trăit bucuria sfinţirii locaşului de cult a cărui construcţie s-a terminat de curînd. Î. P. S. Arhiepiscop Teofil a poposit în această parohie, Duminică, 27 august 1978. În cadrul Sf. Liturghii a fost hirotonit întru preot, pe seama parohiei Turda Opripani II diaconul Ioan Andreicuţ.

— Duminică, 13 august 1978, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a tîrnosit biserica recent construită din filia Valea Lungă, aparţinătoare de parohia Zalha, prot. Zalău. În după-amiaza aceleiaşi zile, P. S. Sa a oficiat vecernia în parohia Iemniu şi a vizitat parohiile: Ceaca, Ciureni (cu biserica pictată recent), Zalha, Vîrteşca şi Ileanda (unde se construieşte o nouă biserică).

— Un eveniment deosebit au trăit credincioşii din parohia Doba, prot. Carei, Duminică, 20 august a. c. cînd P. S. Episcop Vasile al Oradiei a săvîrşit sfinţirea bisericii lor împodobită cu pictură şi înzestrată cu un frumos iconostas sculptat în lemn de stejar. Parohul locului, părintele Mihai Pop, a fost distins cu „crucea patriarhală".

— Duminică, 27 august, P. S. Episcop a săvîrşit slujba binecuvîntării bisericii din parohia Batăr, pictată în frescă între 1976—1978. Parohul locului Aurel Pop şi predecesorul său Mihai Iova au fost distinşi cu rangul de iconom.

În după-amiaza aceleiaşi zile, P. S. Sa a oficiat vecernia în parohia Tulca.

Consfătuiri de lucru

— Între 7—11 august a. c., P. S. Emilian al Alba Iuliei a avut consfătuiri de lucru cu protopopii din Tg. Mureş, Reghin, Sighişoara şi Luduş, cu care prilej s-au discutat diverse aspecte ale activităţii pastorale.

ABONAMENTUL:
Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

REDACŢIA: Secţia culturală a Consiliului arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 126 Sibiu, 15 noiembrie 1978 Nr. 43—44

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

SIMBOLUL CREDINȚEI

III. Dumnezeu Creatorul și Pronietorul

(b)

2. *Creația, lucrare a Sfintei Treimi.* — Dumnezeu fiind unul în ființă și întreit în persoane, Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt, avînd, deci, aceeași ființă și aceleași atribute dumnezeiești dar neconfundîndu-se ca persoane, deși se întrepătrund întreolaltă (reciproc), înseamnă că activitatea creatoare — ca toate activitățile îndreptate înafară ale lui Dumnezeu — aparține și Tatălui și Fiului și Duhului Sfînt. Numai în chip deosebit se atribuie Tatălui creația și providența, Fiului întrupat mîntuirea, Duhului Sfînt sfințirea. Dumnezeu creează în Treime, adică la creație participă toate cele trei Persoane dumnezeiești, dată fiind treimica unitate de ființă și voință în Dumnezeu. În Simbolul Credinței se mărturisește că Dumnezeu Tatăl este făcătorul cerului și al pămîntului, al văzutelor tuturor și al nevăzutelor (art. 1), că Dumnezeu Fiul este acela prin care toate s-au făcut (art. 2) și că Dumnezeu Duhul Sfînt este Domnul de viață făcătorul (art. 8). Iar acestea se mărturisesc potrivit Sfintei Scripturi care spune că „este un singur Dumnezeu Tatăl dintru care sînt toate și noi prin El" (I Cor. 8, 6); că „toate printr-Însul (prin Fiul)) s-au făcut și fără El nimic nu s-a făcut din tot ce s-a făcut" (Ioan 1, 3); iar despre Duhul Sfînt ca creator: „Duhul lui Dumnezeu este Cel ce m-a făcut" (Iov 33, 4); „Duhul face viu" (II Cor. 3, 6); „Duhul este carele dă viață" (Ioan 6, 63).

În cugetarea teologică a Sfinților Părinți găsim încercări de apropiere rațională a noastră și de această taină a împreună-lucrării Tatălui, Fiului și Duhului Sfînt în creație, ca de exemplu: Tatăl este cauza primă, Fiul este cauza nemijlocit creatoare, Duhul Sfînt este cauza îndeplinitoare; sau: Tatăl voiește existența făpturilor, care ajung la existență prin lucrarea Fiului, împlinindu-și existența prin prezența activă a Duhului Sfînt; sau: Tatăl are planul creației, Fiul înfăptuiește acest plan, iar Duhul Sfînt îl desăvîrșește. Mai scurt și în deplin acord cu cuvîntul Sfintei Scripturi: Dumnezeu toate le lucrează prin Fiul în Duhul Sfînt.

3. *Creația din nimic.* — Creație înseamnă aducerea unui lucru din neexistență la existență. Spunînd că Dumnezeu a creat lumea din nimic se înțelege, pe de o parte, că lumea nu există de sine sau de la sine, că are un început și că n-a apărut din întîmplare ci printr-o acțiune creatoare exterioară ei; iar pe de altă parte, că Dumnezeu n-a făcut lumea din vreo materie preexistentă lumii alăturea de El și nici din ființa Sa, ceea ce n-ar mai fi fost creație ci emanație și, totodată, n-ar mai fi deosebire de substanță între Dumnezeu și lume. Cuvîntul Sfintei Scripturi este clar: „La început a făcut Dumnezeu cerul și pămîntul. Și pămîntul era netocmit și gol" (Gen. 1, 1—2); „Dumnezeu care a făcut lumea aceasta și tot ce este în ea,

(Continuare în pag. a 4-a)

Pîine pentru suflet

Optimism creștin

Conferința preoțimii din luna septembrie a acestui an a dezbătut o problemă de referință, de mare însemnătate pentru slujitorii altarelor: „Locul și rolul preotului în activitatea bisericească și social obștească în societatea contemporană". Tema a constituit un adevărat bilanț și examen al activității preoțimii în zilele noastre, arătîndu-se cerințele noi ale pastorației spre a corespunde exigențelor tot mai mari ale contemporaneității.

Preoția creștină e una și aceeași în toate timpurile și locurile, chemarea și puterea ei nu este de la oameni. Într-un anumit înțeles, ea nu e legată de timp și de loc, dar ea este pentru oameni, transmite harul cel necreat al lui Dumnezeu oamenilor și comunică acestora adevărurile revelate. Din acest punct de vedere activitatea preotului trebuie să țină seama de condițiile în care trăiesc credincioșii. El trebuie să împărtășească bucuriile și necazurile lor și să le sprijinească năzuințele și idealurile.

De aceea este bine să-și sincronizeze activitatea cu timpul în care trăiește și să caute mijloacele cele mai potrivite ca să facă viu și lucrativ cuvîntul și harul dumnezeiesc.

Unele constatări și învățăminte pe marginea acestei conferințe merită să fie relevate.

Este demn de remarcat faptul că preoțimea își desfășoară activitatea ținînd seamă de învățătura veșnică a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, de condițiile istorice și de idealurile măreție ale poporului nostru. Cele două coordonate: iubirea de Dumnezeu și iubirea de oameni se întrepătrund și sînt complimentare, cele două dimensiuni ale slujirii preoțești nu se disociază. Slujim lui Dumnezeu, slujim și Patriei. Ne este drag harul cerului, ne este scump și pămîntul strămoșesc. Ne avîntăm prin credința religioasă în realitatea supranaturală, dar sîntem legați de condiția umană a timpului și poporului nostru. Așa au făcut figurile mari de preoți și ierarhi din trecutul nostru istoric. Ei au impus și strălucesc de peste veacuri prin credința și evlavia lor, dar și prin felul în care au pus aceste valori în slujba neamului. Acest drum îl continuă preoțimea zilelor noastre.

Încercînd să se definească „locul" preotului în viața obștească contemporană, s-a afirmat, pe bună dreptate, că „locul" preotului este în mijlocul credincioșilor, în mijlocul parohiei, al realităților în care trăiește și muncește. El nu poate absenta din parohie, precum nu poate fi străin și indiferent față de viața credincioșilor săi. Prezența preotului în parohie este îndoită: o prezență fizică și una spirituală. Credincioșii nu pot fi îndrumați din „depărtare" și cu o prezență din cînd în cînd, dar nici din „depărtarea" sufletească, de pe „poziții de forță", cu amenințare sau cu dispreț.

Este știut că pentru mîntuire credincioșii nu pot fi cîștigați decît cu dragoste și bunătate. Credincioșii doresc să-l vadă pe preot între ei, cu ei cît mai mult, să-l simtă aproape ca părinte și frate, să aibă încredere în el și acces la casa lui în toate împrejurările vieții.

Ceea ce este inima în organismul omenesc aceea trebuie să fie preotul în viața parohiei. El trebuie să propulseze în viața credincioșilor sîngele unei vieți curate, creștinești și românești. Zilnic, de la altar, sau din alte locuri de muncă în care se află între ei, este dator să-i ajute „să sporească în viață, în înțelegere duhovnicească și spre tot lucrul bun".

Mi-au plăcut nespus de mult cuvintele unui preot tînăr care spunea că rolul preotului nu este numai ca *„un semn de circulație în calea oamenilor"*. Cît adevăr este în aceste cuvinte. Misiunea preotului nu se reduce numai la a spune grav și sentențios, ceea ce este permis și ceea ce nu este permis, ce este bine și ceea ce este rău. Nicăieri în Sfînta Scriptură nu găsim vreun indiciu că însușirea preotului ar fi numai așa ceva.

Cînd a trimis pe sfinții Apostoli în lume, Mîntuitorul le-a spus: „Mergînd învățați toate neamurile și le botezați în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, învățîndu-le să păzească toate cîte am poruncit vouă" (Matei 28). Adevărata pastorație nu este ceva static, nu se poate reduce la măsuri de interdicție, după cum creșterea și educarea copiilor nu se poate face cu nuiaua. Preotul este nu numai păzitor al unor norme morale, ci mai ales un călăuzitor spre împărăția lui Dumnezeu, călăuzitor cu cuvîntul și cu fapta. Adevărata pastora-

(Continuare în pag. a 2-a)

Din valorile tradiționale ale poporului român

Lăzile de zestre - specific zonal și valoare artistică

Mobilierul tradițional românesc, lucrat cu securea, barda, cuțitoaia, dalta și horjul poartă toate acele trăsături specifice ale artei populare românești, lăsînd, însă să trăiască frumusețea materiei, vibrațiile calde ale structurii stejarului, fagului sau bradului, pe care mîna meșterului popular le-a curățat și le-a pus în valoare, știind că lemnul: „... nu trebuie să-l ciopleşti cu gîndul de a-l distruge; nu trebuie să-i dai o asemănare obiectivă cu un lucru pe care natura l-a zămislit într-un alt material... Lemnul își are propriile sale forme, un caracter individual, o expresie naturală; a dori să transformi toate aceste virtuți, înseamnă să-l negi și să-l sterilizezi." (Brâncuși).

Folosirea unor soluții constructive simple, preluarea sau prelungirea unor situații și soluții date de natură, precum și existența unor tipuri și forme de mobilier bine definite pentru poporul român, constituie expresia unei strînse legături cu natura, mobilierul țărănesc aducînd, alături de celelalte creații de artă populară, dovada continuității unei populații cu o viață sedentară și care a practicat agricultura și creșterea vitelor într-un spațiu economic bine definit.

Un loc aparte îl ocupă lăzile de zestre, interesante nu numai prin vechimea, tipologia, răspîndirea și frecvența lor, dar, mai ales, prin valoarea lor artistică datorată formelor, bogăției decorului și motivelor realizate în diferite tehnici.

Atestată din cele mai îndepărtate timpuri în întreaga Europă, lada este una din cele mai vechi piese de mobilier, pe care o întîlnim în toate zonele etnografice ale țării, fiind folosită fie în scopuri practice, pentru păstrarea cerealelor (așa-numitele hambare) sau pentru păstrarea hainelor — zestrea miresei sau lucrurile

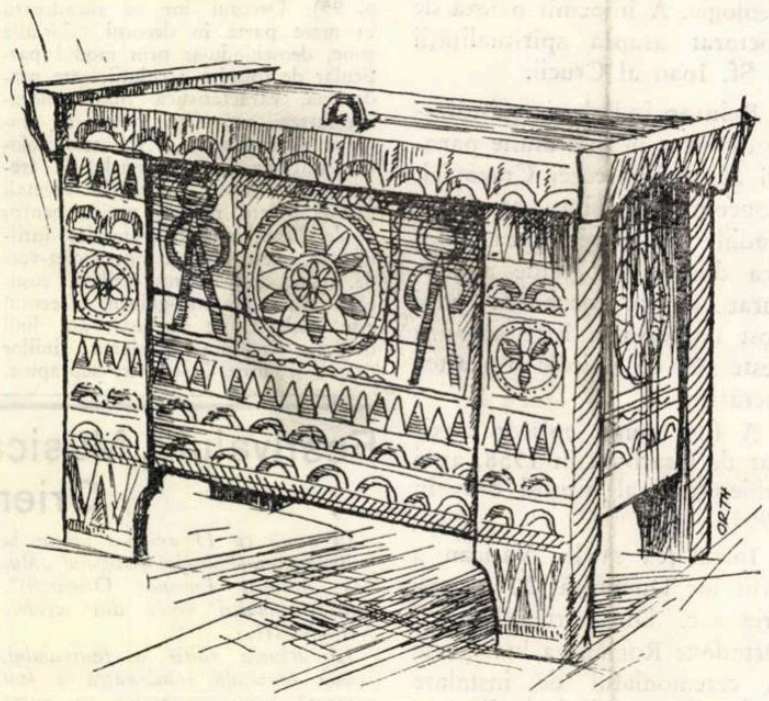

cele mai de preț ale familiei, inclusiv „hainele de moarte" ale bătrînilor —, fie pentru virtuțile sale estetice, fiind legată și de întreaga ceremonie a nunții.

Realizate pe principiul îmbucării părților formate din panouri în patru picioare, lăzile de zestre se remarcă printr-o structură unitară, dimensiuni diferite, forme precise ale capacului — orizontal, boltit sau în două ape.

Importanța de care se bucură lada de zestre în cadrul gospodăriei țărănești este dovedită și de mulțimea centrelor de lădari, în toate zonele etnografice ale țării, multe active pînă în zilele noastre.

(Continuare în pag. a 2-a)

Prezențe culturale sibiene peste hotare:

la Conferința Europeană a muzeelor etnografice în aer liber, în Anglia

Un interviu publicat în „Tribuna Sibiului" și o conferință ascultată cu multă atenție de un numeros public, ținută de către emeritul cercetător etnolog și director al Muzeului Brukenthal, dr. Cornel Irimie, ne-a pus în plăcuta situație de a afla noutăți pline de interes despre afirmarea culturii românești peste hotare.

Este vorba despre lucrările conferinței bienale a „Asociației muzeelor etnografice în aer liber din Europa", care au avut loc în luna septembrie 1978 în Anglia, cu participarea unora din cei mai autorizați specialiști din numeroase țări (Elveția, Austria, R.F. Germania, Danemarca, Belgia, Suedia, Norvegia, Anglia, România, Ungaria, Polonia, Cehoslovacia etc.).

În calitate de membru titular, ales pe viață, al acestei „Asociații", dr. Cornel Irimie a prezentat la Cardiff, unde s-a desfășurat prima parte a lucrărilor, două comunicări care au fost reținute pentru a fi publicate în întregime în limbile engleză și germană în volumul special consacrat acestor lucrări (Muzeele etnografice în aer liber din România și conservarea monumentelor de arhitectură și tehnică populară — comunicare semnată dr. C. Irimie și dr. G. Stoica; Despre activitatea muzeelor în aer liber din România în perioada 1976/78 — dr. C. Irimie). Cei prezenți au apreciat faptul că în România se acordă o grijă deosebită cunoașterii, conservării și valorificării Patrimoniului cultural național prin muzee. Apoi, că rețeaua de muzee etnografice din România constituie azi un adevărat sistem care acoperă armonios teritoriul țării și prezintă în totalitate problematica civilizației și culturii populare tradiționale, slujind cunoașterii specificului etno-cultural și educației.

Amplul schimb de experiență prilejuit de vizitarea unor muzee și unor complexe cultural-istorice conservate „in situ" în Anglia au demonstrat valabilitatea căilor de rezolvare (prin transfer în muzee, ori prin conservare la fața locului) a acestei probleme pe plan european, România înscriindu-se între țările fruntașe.

Rezultatele obținute în țara noastră, valoarea culturii și artei populare românești, demonstrate și cu acest prilej, au trezit mult interes pentru intensificarea și diversificarea contactelor internaționale. Așa se explică și faptul că dr. Cornel Irimie a fost invitat și a vizitat, la înapoierea din Anglia, o serie de muzee în Belgia (la Bruxelles, la Bokrijk etc.).

În acest context, s-a remarcat și apreciat activitatea deosebită a Muzeului Tehnicii Populare din Dumbrava Sibiului, muzeu cu profil unic în Europa, care prezintă sistematic istoricul, varietatea și tipologia uneltelor și instalațiilor tehnice iscodite și folosite de poporul român, a cărui ingeniozitate și talent creator se afirmă plenar și progresiv în toate domeniile, plecînd de la tradiție la contemporaneitate.

Optimism creştin

(Urmare din pag. 1)

ţie este o acţiune dinamică, neîntreruptă. Zilnic să ne întrebăm ce să facem azi şi cum să facem ca să fim folositori semenilor noştri, folositori neamului din care facem parte. Preoţia este „slujire", nu „domnie". Cel ce vrea să se facă preot dacă se gîndeşte numai la avantaje şi nu la marea răspundere ce o are, e mai bine să nu se facă preot, iar dacă este preot e mai bine să-şi găsească alt drum pentru cîştigarea pîinii de toate zilele.

Aşa grăia oarecînd un bătrîn înţelept. „Cel ce vrea să se facă medic numai ca oamenii să-i zică: „domnule doctor", să nu se facă medic.

Dacă cineva vrea să se facă inginer, numai ca oamenii să-i zică „domnule inginer", să nu se facă inginer.

Dacă cineva vrea să se facă preot numai ca oamenii să-i zică: „domnule părinte", să nu se facă preot".

Preoţia este jertfă de sine, după modelul pe care ni l-a arătat Marele preot, Hristos-Domnul. Ca preot trebuie să te dezbari de multe racile individualiste, de mîndrie, de egoism, de lăcomie, de plăceri nesăţioase. E bine să înveţi a declina mai mult pronumele personal la celelalte persoane, decît la persoana întîia singular. Nu sînt parohienii făcuţi pentru noi, ci noi sîntem datori să slujim lor. Nu este bine să se inverseze rolurile. Să nu ne aşezăm şi să nu ne preţuim pe noi întîi, ci să vedem binele altora şi să ne silim să-l împlinim. Preotul trebuie să se încadreze în viaţa comunitară a parohiei, să se dăruiască continuu pentru binele semenilor. Un frate preot a venit să se plîngă de credincioşii lui că nu-l înţeleg, nu-l ascultă şi nu-l ajută să facă o oarecare lucrare la biserică. I-am întrebat: Te-au văzut vreodată credincioşii lucrînd ceva la biserică? sau ai intrat în biserică numai cînd ai avut slujbe! Ai pus vreodată mîna să faci acel lucru sau numai ai cerut altora să-l facă? Ai mulţumit vreodată celor ce au făcut ceva pentru biserică? M-a privit îndelung şi cred că a înţeles ce aşteaptă credincioşii de la el.

În activitatea preoţească e bine să ne punem mereu întrebarea: Ce aşteaptă credincioşii de azi de la preot. Cum doresc ei să le fie preotul? Ce stil de pastoraţie este necesar în zilele noastre?

Nu este locul să răspundem în întregime la aceste întrebări. Ele comportă o analiză mai adîncă a problemei.

Vom observa doar că nu este îndeajuns ca preotul să fie bun liturghisitor, bun cîntăreţ sau chiar predicator bun. Credincioşii aşteaptă ca toate acestea să fie însoţite de corectitudinea morală, de ataşamentul şi apropierea de ei. Credincioşii doresc ca preotul să fie *integralist*, adică să nu se limiteze la serviciile religioase, care de altfel sînt îndatorirea principală a activităţii preoţeşti, deoarece viaţa creştină începe de la altar şi se întreţine prin darurile altarului. Dar credincioşii aşteaptă ca preotul să fie şi în celelalte sectoare ale vieţii cu demnitate preoţească. Realitatea vieţii e mult mai complexă şi preotul nu poate rămîne la marginea ei. Trăim un timp în care se întrupează cele mai mari şi mai frumoase năzuinţi din viaţa oamenilor. Slujirea Bisericii trebuie să coboare în aceste ramuri şi să se dovedească tăria credinţei prin fapte. Credincioşii iubesc şi urmează pe preoţii activi care îi ajută în toate împrejurările vieţii. Am cunoscut un frate preot iubit şi ascultat de credincioşi fiindcă a săpat împreună cu ei facerea unor fîntîni. Altul era dat ca exemplu fiindcă a contribuit cu muncă şi cu bani la ridicarea unui monument al eroilor. Mulţi dintre preoţi pot fi întîlniţi la lucru împreună cu credincioşii la repararea bisericii, la zidirea caselor parohiale sau la altfel de munci în viaţa obştească. Alţii sînt evidenţiaţi pentru contribuţia adusă cu ocazia serbărilor fiilor satului. Toţi aceştia sînt şi buni liturgişti şi propovăduiesc cu rîvnă şi rezultate bune cuvîntul lui Dumnezeu. Desigur în viaţa şi activitatea preotului intervin şi greutăţi, necazuri şi insuccese. Uneori cele mai curate gînduri şi intenţii nu sînt înţelese, nu este ajutat de credincioşi sau înţeles greşit. În aceste situaţii preotul nu trebuie să deznădăjduiască, să renunţe şi să devină un neîncrezător în misiunea lui, în propriii lui credincioşi sau chiar în ajutorul lui Dumnezeu. Mîntuitorul nu a făgăduit ucenicilor Săi o viaţă fără greutăţi, confortabilă, ci dimpotrivă le-a spus că în lume vor avea necazuri. Dar i-a îndemnat să nu se lase biruiţi de rău, ci să biruiască cu binele răul. De multe ori în Sfînta Scriptură întîlnim adresate ucenicilor cuvintele: „Nu te teme", sau „nu vă temeţi". Iisus a făgăduit urmaşilor Săi ajutor, zicîndu-le: „Iată Eu cu voi sînt pînă la sfîrşitul veacurilor". Dumnezeu este credincios cuvîntului Său. În lucrurile mari eşti mulţumit dacă şi numai te gîndeşti la ele. Este o mare greşeală de a nu vedea în jurul tău nici un bine şi de a vedea numai răul. Greşesc cei ce se plîng mereu că nu sînt înţeleşi şi ajutaţi de credincioşi. E ca şi cînd cineva nu vrea să iasă în lume pentru că sînt microbi, sau nu vrea să meargă în societate fiindcă oamenii sînt răi.

Pe cît de răbdător şi iertător se cuvine să fie preotul cu oamenii săi, pe atît de neîngăduitor, de nerăbdător se cuvine să fie cu sine însuşi. El trebuie să fie un om optimist. Temeiul optimismului său se sprijină pe credinţa în Dumnezeu, pe încrederea în credincioşii săi şi în sine însuşi. Ca să-şi iubească credincioşii trebuie să-i cunoască, să ştie dezvolta în ei gîndurile şi năzuinţele bune. El e chemat să-i înţeleagă şi să aibă o concepţie creştină despre valoarea şi rostul omului în lume. Şi această concepţie se aude de atîtea ori rostită în rugăciunile şi cîntările Bisericii. Ne vom referi la una singură: „Chipul slavei Tale celei negrăite sînt, deşi port ranele păcatelor". Credincioşii sînt „chip al slavei lui Dumnezeu" deşi sînt răniţi de păcate. Marea misiune a preotului este de a-i vindeca de „ranele păcatelor" şi de a reface chipul lui Dumnezeu în om. Acest lucru se poate împlini dacă deosebim păcatul de cel ce este rănit de el, care aşteaptă să fie vindecat şi dus la Casa de oaspeţi. Aici intervine rolul samarineanului milostiv. Nu este îndestulător ca slujitorul altarului să se roage numai pentru cei bolnavi, pentru cei căzuţi între tîlharii păcatelor, ci este necesar să meargă acasă la el, să cerceteze, să-i mîngîie, să-i ajute să găsească Casa de oaspeţi pe care n-au mai cercetat-o de multă vreme. Sînt atîtea şi atîtea căi prin care se poate cîştiga încrederea credincioşilor în preot. Atîtea temeiuri ca să nu descurajeze cînd i se pare că nu este înţeles şi nu este ascultat.

„Multe lucruri uşoare prin firea lor devin grele dacă pregetăm să le facem, după cum cele grele se fac uşoare şi lesnicioase dacă ne dăm osteneala să le facem" — spune Sfîntul Ioan Gură de Aur. Poporul nostru are o vorbă: „Orice lucru este greu pînă îl începi".

„Greutatea nu e în firea lucrurilor, ci în voinţa acelora ce se apucă de ele".

Creştinismul este religia care transformă lacrimile în bucurie, naşte din încercări şi greutăţi trepte de înălţare şi biruinţă. „Împărăţia cerurilor se ia prin stăruinţă şi cei ce se silesc pun mîna pe ea" (Matei 11, 12).

„Nu te uita la greutăţi, uită-te la răsplată, la mulţumirea ce o ai după ce ai făcut ceva".

Bucuria de a şti că am făcut ceva în parohie, că am lucrat pentru binele moral şi material al credincioşilor, că rămîne o împlinire în urma noastră învinge toate greutăţile.

„Şi cîrmaciul dacă s-ar uita numai la valuri, niciodată n-ar mai scoate corabia la liman dar, înainte de valuri, văzînd limanul, îndrăzneşte să pornească chiar prin oceanul nemărginit. Lucrurile mari se fac uşoare, cînd nu punem în faţă greutăţile lor, ci răsplata aşteptată" (Sf. Ioan Gură de Aur: Predici despre pocăinţă, p. 57).

Optimismul slujitorului altarului se întemeiază pe credinţa şi nădejdea în Dumnezeu. El este un „colaborator al lui Dumnezeu" în lucrarea de desăvîrşire a credincioşilor. Niciodată nu sîntem singuri în această lucrare.

Preotul seamănă cuvîntul lui Dumnezeu în ogorul sufletesc al credincioşilor cu nădejdea că el va aduce rod chiar dacă nu imediat. Apoi dacă se îngrijeşte de ogor să-l plivească cu atenţie de buruieni şi să-l lucreze mereu pînă la seceriş. „Omul este o fiinţă recuperabilă", prin îndreptarea care poate veni cînd nu te aştepţi. Saul a devenit Pavel. Vameşul Matei a devenit evanghelist. Cîte exemple de acest fel se cunosc în istoria creştinismului. Ele susţin îndemnul Apostolului Pavel: „Slujba ta fă-o deplin".

Să mergem înainte pe calea datoriei şi rezultatul să-l încredinţăm lui Dumnezeu. Să nu ne lăsăm amăgiţi de gîndul că am făcut totul, ci cînd am terminat toate, să zicem: ceea ce eram datori să facem, am făcut.

Părintele *VASILE*

Papa Ioan Paul al II-lea

Luni, 16 octombrie 1978, a fost ales succesorul papei Ioan Paul I, în persoana cardinalului polonez de Cracovia, Karol Wojtyla. Noul papă va purta numele de Ioan Paul al II-lea. Este pentru prima dată în istorie, cînd pe scaunul roman urcă un papă polonez. De asemenea, papa Ioan Paul al II-lea este primul suveran pontif neitalian, după alegerea în 1522 a unui olandez (Adrian al VI-lea).

Noul papă are vîrsta de 58 de ani. S-a născut în orăşelul Wadowice, din Arhidieceza de Cracovia. După terminarea colegiului şi liceului, a intrat, în 1938, la universitatea din Cracovia, studiind filosofia. În timpul războiului a lucrat ca muncitor într-o fabrică de produse chimice, la Cracovia, de unde obţine o carte de muncă, care l-a ajutat să nu fie deportat în Germania. S-a înscris curînd la seminarul romano-catolic din localitate. În 1946 este hirotonit preot şi tot atunci pleacă la Roma unde urmează cursuri de teologie la universitatea pontificală Angelicum, obţinînd mai întîi licenţa iar apoi doctoratul în Teologie. A întocmit o teză de doctorat asupra spiritualităţii la Sf. Ioan al Crucii.

Reîntors în Polonia, păstoreşte ca vicar în mai multe parohii ale Arhidiecezei Cracoviei. Concomitent şi-a continuat studiile la universitatea catolică din Lublin, unde a concurat pentru ocuparea unui post universitar. Este autor a peste 300 de articole şi a altor lucrări.

A fost numit episcop auxiliar de Cracovia în 1958, apoi arhiepiscop al acestui oraş în 1964.

Instalarea sa la Vatican a avut loc Duminică, 22 octombrie a. c. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a luat parte la ceremonialul de instalare Înalt Prea Sfinţitul Părinte Mitropolit Nicolae al Banatului, ca delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin. Prea Fericirea Sa a adresat noului papă o telegramă de felicitare, îndată după alegere.

Lăzile de zestre...

(Urmare din pag. 1)

Amintim, în primul rînd, centrele din nordul şi centrul Moldovei, lăzile de zestre de aici remarcîndu-se printr-o anume masivitate a picioarelor, prin prezenţa predominantă a capacului drept, prin decorul deosebit de bogat, realizat prin incizie, colorare (coloranţii rezistenţi preparaţi din culori vegetale) în tonalităţi de cafeniu asociate cu negru. Gama ornamentală, extrem de bogată, cuprinde o multitudine de motive geometrice şi simbolice: liniile drepte, prin a căror combinare se obţin fie suprafeţe haşurate, fie zig-zaguri, X-uri sau încrucişări, „brădeţul" (realizat din mici linii aşezate oblic faţă de un ax central), „fagurele" (un hexagon realizat din linii simple), cercul şi segmentul de cerc, de asemenea, în variate combinaţii. Ornamentul cel mai frecvent îl constituie rozeta solară, la aceasta adăugîndu-se motivul antropomorf, figura omenească, extrem de sugestivă, impresionînd prin savante construcţii geografice. Imaginea soarelui încadrată de cea a omului exprimă, în ultimă instanţă, aceeaşi adorare şi închinare la marele astru dătător de viaţă şi lumină.

Maramureşul este prezent şi el cu realizări impresionante prin armonia formelor şi a proprietăţilor, datorate unor centre foarte cunoscute, active pînă în zilele noastre, avînd o tradiţie de peste două sute de ani (Plopiş — Lăpuş, Băiţa — Codru, Preuteasa — Sălaj). Lada de zestre apare aici în exemplare foarte variate ca formă şi decor, repertoriul ornametal prezentînd compoziţii diverse din semicercuri, cercuri, rozete, linii drepte „dispuse paralel, ce formează unghiuri, haşuri, romburi şi alte forme, cu care se acoperă, fără ostentaţie, suprafeţele, fiecare element decorativ ocupînd locul său firesc în compoziţie (Cornel Irimie, în vol. „Arta lemnului la români", Bucureşti, 1975, p. 14).

Un loc de prim rang, însă, îl ocupă Ţara Crişurilor, meşteşugul fiind practicat aici de sute de ani, în centre ca: Derşida, Călăţea, Budureasa, Hăşmaş, Groşeni, Clit, Nermiş, Bărzeşti, Boftei şi altele. Se întîlnesc, în aceste locuri, lăzi de la cele mai scurte şi mai înalte, la cele lungi, cu decor aerat, de la lăzile cu capac drept la cele cu capacul curbat, sau la lăzile cu spinare şi cu capacul în două ape. Decorul, aerat, prezentînd o anume dispunere a motivelor, egală şi bine repartizată, cuprinde, şi aici, o gamă foarte variată realizată, aproape exclusiv, din linii drepte şi cercuri. Lăzile bihorene nu au toate suprafeţele decorate, compoziţia, gradarea şi nuanţarea motivelor realizîndu-se în funcţie de unghiul din care este privită piesa.

Oltenia şi Muntenia îşi aduc şi ele contribuţia specifică la acest patrimoniu, ştiut fiind că „...în secolul trecut, aproape în fiecare casă din sudul ţării, într-o singură încăpere, erau înşirate mai multe piese, deoarece fiecare generaţie adăuga încă o ladă de zestre, cele vechi supravieţuind de multe ori şi peste o sută de ani." (Roswith Capesius, Mobilierul ţărănesc românesc, Cluj, 1974, p. 95). Decorul lor se încadrează în mare parte în decorul celorlalte zone, deosebindu-se prin modul particular de folosire a culorii, care predomină, caracteristică fiind colorarea întregii suprafeţe, înainte de gravarea ornamentului. Nuanţele folosite sînt de roşu şi verde, în trecut utilizîndu-se coloranţii vegetali (bozul pentru roşu şi urzica pentru verde); combinaţiile cromatice întîlnite în zilele noastre sînt violet-verde, violet-galben, roşu-galben, roşu-bleumarin, albastru-galben. Decorul este realizat fie exclusiv din linii drepte, fie din asocierea liniilor drepte şi curbe, în registre suprapuse, fie din două cercuri amplasate simetric sau un cerc central. În decorul lăzilor mehedinţene apare şi motivul antropomorf, figura omenească fiind realizată schematic şi încadrată în cerc. În centrele din Gorj apare frecvent „tabla de şah", sistemul de ornamentare constînd din linii drepte realizîndu-se tăblii asemănătoare cîmpului de şah. În cazul lăzii vîlcene, ornamentul capătă o formă aproape barocă, tinzînd „...spre imitarea formelor florale sau astrale. Roata devine evident un astru ceresc înconjurat de stele şi semilună." (Roswith Capesius, op cit., p. 100).

Pe lîngă funcţia propriu-zisă de mobilier, lada de zestre are şi valenţe rituale. În nordul Moldovei există un obicei, întîlnit pînă în zilele noastre, conform căruia lada de zestre era confecţionată chiar de mire. Pe Valea Teuzului lada de zestre nu putea fi distrusă; odată ce nu se mai folosea, trebuia arsă. (Ion Godea, Meşteşugul lăzilor de zestre din Valea Teuzului).

În ceremonialul nunţii, lăzii de zestre îi revine, de asemenea, un rol deosebit: vornicii împreună cu alţi feciori intră în casă pentru a scoate zestrea miresei; zestrea se află în lada cumpărată sau confecţionată de mire înainte de nuntă. Feciorii n-o pot lua prea uşor, căci o soră a miresei, mai mică decît ea, sau o vară se aşează lîngă ladă şi nu lasă pe nimeni să se apropie pînă nu vine unul s-o răscumpere. Numai după aceea se scoate lada. Dacă vornicii simt că aceasta este prea uşoară se fac a se îndoi sub greutate şi nu încetează să bată cu pumnii în ea pînă o scot afară, şi o pun în car. În Bucovina există obiceiul ca, după ce s-a luat toată zestrea şi a rămas numai lada, să se aşeze pe ea fata sau nevasta care a păzit-o şi să se lase scoasă împreună cu lada afară. În Moldova, la scosul lăzii sau al lăzilor, două femei („cuscre") se aşează de o parte şi de alta a uşii ca ultimă „gardă", îşi înfig cuţitele în uşorii uşii, cruciş, şi nu dau drumul lăzii sau lăzilor pînă cînd nunul mare nu plăteşte o dare bănească.

Există chiar un cîntec al lăzii, care substituie aici pe tînăra mireasă, ei adresîndu-i-se femeile în cîntecul lor:

„Frunză verde lăcrămioară,
Lado, lado, surioară,
Du-te-n haine de mireasă
La bărbatul tău acasă.
Lasă mamă, lasă tată,
Lasă fraţi, lasă surori,
Lasă grădina cu flori,
Că tu singură-ai să fii
O grădină de copii.
Lado, lado, nu mai plînge,
Mijlocul nu ţi-l mai frînge,
Că acasă te-i întoarce,
Cînd pe strai inul s-a toarce,
Şi la maică-ta te-i duce
Chiar atunci şi nici atunce,
Cînd bondaru-o face miere,
Cînd o face plopul pere
Şi răchita micşunele,
Să-ţi alini dorul cu ele."

(Elena Sevastos, Nunta la români, p. 168).

Simplitatea soluţiilor constructive, încadrarea organo-funcţională în spaţiul dat, plecînd de la condiţii şi necesităţi de viaţă precise, cît şi de la cunoaşterea însuşirilor naturale ale esenţei lemnoase, toate acestea fac ca lăzile de zestre, alături de celelalte piese de mobilier ţărănesc, să confere interiorului sentimentul vitalităţii şi bucuriei „exprimat cu măiestrie în forme şi decoruri care vorbesc tocmai despre viaţă, aşa cum şi-a dorit-o creatorul anonim: trainică, echilibrată, frumoasă."

Dr. *Cornel Irimie*
Marcela Necula

Festivalul „Musica Antiqua Europae Orientalis"

În urmă cu 15 ani s-a iniţiat la Bydgoszcz (Polonia) festivalul „Musica Antiqua Europae Orientalis", dedicat muzicii vechi din secolele XII—XVIII.

La actuala ediţie a festivalului, Şcoala muzicală românească a fost prezentă prin spectacolul cu opera „Oedip" de George Enescu (în lb. polonă) şi concertele de muzică veche ale corului Madrigal.

Între bucăţile interpretate de corul Madrigal, sub măiastra baghetă a dirijorului Marin Constantin, amintim: monodii bizantine şi piese polifonice din epocile renaşterii şi barocului, aparţinînd psalţilor români, organiştilor saşi din Transilvania şi muzicienilor italieni care au activat la curţile noastre.

Publicul spectator a răsplătit cu aplauze entuziaste măestria interpretativă a formaţiei noastre, iar televiziunea poloneză a transpus pe discuri întregul concert al Madrigalului.

Alegerea României în comitetul director al viitoarei ediţii a festivalului „Musica Antiqua Europae Orientalis" confirmă preţuirea de care se bucură mişcarea noastră artistică pe plan mondial.

CALENDAR DE INIMĂ

Noiembrie

Anton Pann, protopsaltul și poetul. Un Esop al românilor

A murit înainte de vreme și pe neașteptate, și trăiește peste așteptări, înfruntînd vremea, înscris hotărît pe drumul nemuririi. Unii înclină să creadă că el însuși n-a bănuit nici proporțiile la care posteritatea îi va evalua activitatea, nici locul care i se pregătea în istoria culturii românești. Înțelept pentru alții, trebuie să fi fost însă cît de cît înțelept și pentru sine. Și cum înțelepciunea se conjugă întotdeauna cu prevederea și noi o dotăm și cu un pic de prestiință, nu se poate ca el să fi făcut totul, fără să știe ce face. E adevărat că lasă impresia că se ignorează și că nu-și vede rosturi peste marginea meșteșugurilor în care se implică — psalt, tipograf, negustor cu propriile sale cărți, profesor — și este iarăși adevărat că nici contemporanii nu-i conferă mai mult decît o măruntă celebritate prezentă, motivată spontan de frumusețea melodiilor pe care le cîntă, de limpezimea vocii și de înțelepciunea esopică, verbală, originală.

Contemporanii se înșeală însă adesea. Ceea ce adunau ei pentru o biografie, se compunea din elemente de mare diversitate. Dar el știa ce face. Vedem din chiar însemnările lui că aprecia fără falsă modestie că în muzică „a izbutit", s-a desăvîrșit. Și mai vedem că se înscria conștient pe linia marilor înaintași, a traducătorilor în românește, dintr-o profundă înțelegere patriotică a faptei. El duse ideea mai departe, potrivit cu preocupările sale: a aplicat-o și la muzică. El a „românit" și muzica, adică a adus-o la simțul și la linia melodică a sufletului românesc, specifică și identificabilă în comparație atît cu cea bizantină cît și cu cea slavă, cu care era mai în contact, dar cu care nu se confunda.

Pann nu suporta lungimile și nici exagerările înfloriturilor. El a întors melodiile la ele acasă. Le-a curățat, le-a purificat, le-a dat echilibru, le-a aruncat tot balastul inutil și obositor care le făcea greoaie și plictisitoare. Ce frumos cuvînt a găsit pentru această lucrare patriotică și artistică: a români!

Iată-l sfătuindu-și frații, cu bun simț și cu căldură:

Cîntă, măi, frate române, pe graiul
și limba ta
Și lasă cele streine ei de a și le cînta.
Cîntă să-nțelegi și însuți și cîți la
tine ascult,
Cinstește ca fieșcare limba și
neamu-ți mai mult.

Așadar, Pann știa și ce vrea și ce face. Nu va fi știut el exact ce loc își pregătea în istoria literaturii române — nici nu aveam încă o astfel de istorie — dar era conștient că face ceea ce nu mai făcuseră și nu mai făceau alții în domeniile vocației lui. Cînd presimțindu-și sfîrșitul și-a alcătuit un epitaf, deci un bilanț sintetic al existenței sale pămîntești, ce a însemnat acolo? Și-a dezvăluit mai întîi adevărata identitate: cea literară. Anton Pann, ne spune el, e un pseudonim literar: „care în cărțile sale / se citește Anton Pann". Și-a definit apoi ocupația, aceea dintre cele multe, căreia i-a acordat prioritate absolută și cu care a voit să rămînă în memoria urmașilor: aceea de scriitor. „Acum mîna-i încetează / Ce la scris mereu ședea / Nopți întregi nu mai lucrează / La lumină cărți să dea". Cu acestea „și-a împlinit datoria" și „și-a făcut călătoria". N-a trecut deci prin lume ca un înger deghizat, cu aripile ascunse sub jiletcă.

E drept că nu se va fi bucurat de atenția și de privilegiile de care se vor bucura mai tîrziu scriitorii. El a trudit din greu, s-a luptat cu cancelariile care îl exploatau și îi îngreuiau munca de editor și de tipograf, s-a plîns la Mitropolie că n-are bani de palton și de cizme, toată viața s-a descurcat numai strecurîndu-se cu greu și căpătîndu-și drepturile din jalbă în jalbă. Dar s-a știut și s-a vrut scriitor.

Ceea ce nu i-au dat însă contemporanii, i-a dat din plin viitorul. El face parte din marii compensați și recompensați ai istoriei. Să binecuvîntăm istoria, această mamă cu memorie bună și cu cîntar drept. Chiar dacă mai întîrzie uneori, cu unii, odată și odată tot îi dă fiecăruia ce-i al lui, cu dreptate și cu supremă imparțialitate. Dacă în viață și îndată după moartea lui, a fost considerat „bărbat român fără pretențiune de autor, de poet sau măcar de literat", și dacă, neînsemnat socotindu-l, nimeni nu s-a gîndit să țină seamă de diata în care își exprimase dorința de a fi înmormîntat la Schitul Roșioara și l-au înmormîntat în București, și nici epitaful nu i l-au scris pe cruce decît după patruzeci de ani de la moarte, apoi mai tîrziu a avut parte de ceea ce fără nici o îndoială nu și-a imaginat nici în visurile cele mai îndrăznețe. A intrat triumfal „în Panteonul literar al României", cum va zice Vasile Alecsandri, și va rămîne pentru totdeauna în el, în cultura și în istoria literaturii române. Și nu undeva într-o odae improvizată din spații fără rosturi funcționale, la subsol sau în vreo mansardă — de acestea va fi avut parte numai în viață — ci într-un loc confortabil, în frunte, în ceata „clasicilor români". Într-o astfel de colecție îi vor fi reeditate „operele alese" sub titlul generic genial de simplu și frumos, descoperit de el, *Povestea vorbii*, în 1936 și în 1941 și altă dată, iar în 1963 trei volume îi vor fi retipărite în colecția „Scriitori Români".

Se împlinesc în anul acesta 180 de ani de la nașterea sa. Născut în sudul Dunării, la Sliven, între 1794 și 1798 (data e încă disputată), din tată român și mamă grecoaică, a cunoscut de copil nestatornicia și bejenia. În 1810 ajunge în Basarabia, la Chișinău, unde se află printre coriștii catedralei, precum însemnează singur într-un liturghier din 1847: „Doamne miluiește cîntat în rusește de mine, A. Pann, aflîndu-mă între sopranii armoniei eclesiastice, la anul 1810". În anul 1812, an în care Napoleon încerca gerurile și zăpezile răsăritului, Tomaida și tînărul ei fiu pornesc iar la drum, ca să-și încerce norocul în capitala Țării Românești, deși tocmai atunci Bucureștii erau bîntuiți de ciuma lui Caragea. Cariera bucureșteană a lui Anton Pann începe cu îndeletnicirea de paraclisier la biserica Olari. De aici și pînă la arcarea pe tronul de aur numit „Clasici români" e un drum pe cît de scurt în timp, pe atît și de plin de peripeții, de meserii, de alte și alte călătorii, dar mai ales un drum de condensată activitate artistică și de neostoită muncă, de stăpîn și slugă a vocației lui multiple de culegător de folclor și de tot felul de vorbe și de istorii, de poet, de tipograf și de tot ce-a mai fost, silit să se descurse onorabil în viață.

Prima avansare e aceea de „devteriu" — cîntăreț al doilea — la „biserica cu sfinți". E mai mult ca sigur că avea o voce frumoasă și va fi simțit încă de pe atunci dîndu-i ghes demonul creației, acela care va face din el mai tîrziu autorul a sute de melodii, eclesiastice, laice, naționale, de petrecere și de tot felul.

Pentru a compune îi trebuiau cunoștințe de transpunere a melodiilor imaginate în forme muzicale scrise, durabile. Acesta va fi fost unul din motive, pe lîngă asigurarea unei meserii calificate, care l-a îndemnat să se înscrie, în anul 1816, la Școala de psaltichie de la biserica Sfîntul Nicolae Șelari, unde preda prestigiosul reformator al muzicii bisericești, Petru Efesiul. Doi ani a studiat aici muzica. Tot cam în vremurile acelea l-a avut dascăl și pe vestitul compozitor Dionisie Fotino. Ion Ghica, evocînd acele vremuri, crede a ști că Pann i-a avut profesori și pe dascălii Chiosea, Chiriță și Stan, ale căror săli de clasă erau tindele bisericilor, destul de potrivite ca să învețe în ele bine scrierea românească și să iasă dieci și calemgii (copiști). Din mîna lor au ieșit logofătul Greceanu, Văcărești, Paris Momuleanu, Marin Serghiescu și alții.

Dacă Anton Pann a trecut și pe la Școala lui Gheorghe Lazăr de la

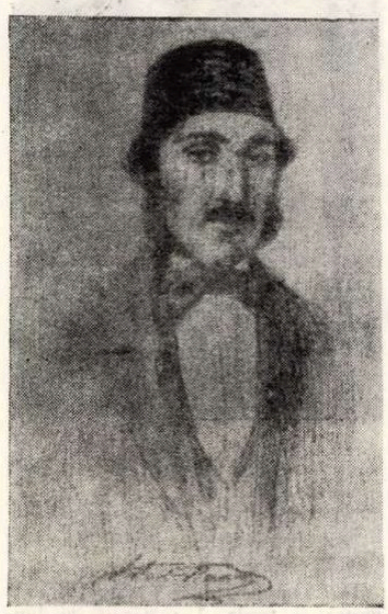

Sfîntul Sava — cam pe locul unde e azi statuia lui Mihai Viteazul, în fața universității — e îndoielnic, dar nu imposibil. Ceea ce știm sigur, e că după ce a terminat școala lui Dionisie Efesiul, a rămas mai departe la el și anume într-o funcție care astăzi sună pompos și care și atunci va fi însemnat ceva, de vreme ce Pann însuși se laudă cu ea „director în tipografia de muzică bisericească a lui Petru Efesiul".

Încă de pe acum începe și cariera sa de compozitor. Mitropolitul Dionisie Lupu, cunoscut ca întemeietor de școale, l-a chemat și pe el atunci cînd a alcătuit o comisie de traducători ai muzicii grecești în limba română.

Acum își începe Pann lucrarea de „românire", de scurtare a cîntărilor potrivit cu „drumul și ifosul vechilor sfinți munteni și mai ales al patriei, pentru că muzica bisericească de mult și-a dobîndit caracterul național". El „curăță" melodiile de „ifosul asiatic". Și dacă avem o muzică românească bisericească, bine delimitată de celelalte melodii grecești și slave, apoi fără îndoială acest fapt se datorește și lui Anton Pann care a mers pe „caracterul național" și l-a impus tradiției melodice a generațiilor următoare.

În 1821 Anton Pann face prima călătorie în Transilvania, în căutare de liniște și siguranță, după înăbușirea răscoalei lui Tudor.

În anii care au urmat îl întîlnim din nou la București, profesor la școala de muzică bisericească de pe Podul Mogoșoaiei. Se plînge adesea că nu i se mărește leafa. Poate din acest motiv, poate din altele, prin martie 1827, părăsește Bucureștii și se stabilește la Rîmnicul-Vîlcii unde e numit profesor la Școala de muzichie de pe lîngă Episcopie și cîntăreț la biserica Maica Domnului. Preda lecții de muzică și la mănăstirea de maici, „Dintr-un lemn", unde era stareță maica Platonida. Duhul nestatorniciei însă, în înțelegere și cu alte duhuri, îl găsește și aici. Apare în scurt timp cîntăreț la Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului. Cu vocea lui minunată și cu știința lui muzicală își găsea repede un loc, oriunde exista o strană. Dar nici în acest oraș, în care zăbovise odinioară cu rosturi înalte Coresi, Anton Pann nu stătu mult.

Cercetătorii îl pierd o vreme din vedere. Unii (M. Gaster) cred că a dat o fugă pînă la Buda, alții se îndoiesc (G. Dem. Teodorescu). În același an însă, 1828, după o scurtă reîntoarcere la Rîmnicul-Vîlcii, unde nu-și mai recapătă postul părăsit, se reîntoarce la București. E angajat repede cîntăreț la Biserica Albă și profesor de muzică la Școala Națională. În vremea aceasta vocația lui de cîntăreț, compozitor, culegător de folclor și poet, se maturiza vertiginos. Apar acum o serie de cărți de mare diversitate tematică, potrivit cu geniul lui multilateral și fără scrupule în ceea ce privește genul scrierilor. Putea fi de toate, și prozator și poet și moralist și filozof — era de toate, le făcea pe toate, cum îi veneau, fără o ordine anumită și fără teama că le-ar amesteca. *Calendarul lui Bonifatie Setosul* (1829) e urmat de *Versuri muzicești*, *Cîntece de stea*, *Cîntece politicești* și de un *Adaos* (1830), după care vin la rînd *Poezii deosebite* sau *Cîntece de lume* și *Îndreptarul bețivilor* (1831). De la aceasta sare la *Hristoitia* sau *Școala moralului care învață toate obiceiurile și năravurile cele bune* (1834). Între timp reia unele din ele în ediția a doua, după cum reușea să le vîndă. Căci și le vindea mai mult singur. În București și în provincie. Umbla cu buzunarele mereu pline de cărți și cu traiste cu care colinda tîrgurile și pe care apoi le mai lăsa pe la cunoscuți să mai vîndă din ele și să-i trimeată socoteala. Așa se împărțea pe atunci cultura!

În 1837 tipărește *Noul Eratoclit*, poemă medievală în 5 volume, cuprinzînd 15.000 de versuri. Lucrare de migală în care traducătorul împarte mult din originalitate cu autorul textului grecesc.

În 1841, profesor la Seminarul mitropolitan, refăcut și sub raport economic, este proprietarul unei tipografii, în curtea bisericii Lucaci. Tipărește deocamdată mai ales cărți de muzică bisericească: *Noul Doxastar* al lui Dionisie Fotino, *Bazul teoretic și practic al muzicii bisericești*, sau *Gramatica melodică*. Revine apoi la literatură. În 1846 tipărește *Poezii Populare*, *Calendarul pe 1847*, *Epitaful* și versuri muzicești. Dintre cele religioase scoate *Irmologhiu* sau *Catavasier*. În 1847 va tipări 11 volume multe de muzică bisericească, dar și *Culegerea de proverburi* sau *Povestea vorbii*.

Anul revoluției din 1848 îl găsește din nou la Rîmnicul Vîlcii. Corul său va intona în parcul Zăvoi, pentru prima oară, imnul „Deșteaptă-te române", pe melodia compusă de el inițial pentru alte cuvinte, dar inspirat adaptată acum cuvintelor lui Andrei Mureșanu. Și cuvintele și melodia și prin ele, autorii lor, vor descoperi astfel drumul spre eternitate. Ele contopesc într-un elan unic, simțiri comune de înaltă vibrație patriotică.

În anii următori va mai da încă o mulțime de cărți, printre care *O șezătoare la țară* (1851), *Spitalul amorului sau Cîntătorul Dorului* (1852), alte ediții din *Povestea vorbii*, *Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea* (1853), *Culegere de povești și anecdote* (1854) și încă multe altele. Mai mult de o sută de cărți, scrise de Anton Pann, tipărite de Anton Pann, în editura lui Anton Pann și, în marea lor majoritate, vîndute tot de Anton Pann.

Cînd și cum a putut scrie și colecta toate acestea, cînd și cum le-a putut selecționa, e greu de spus. Am văzut ce viață zbuciumată a avut și cît s-a luptat cu grijile zilnice. Și totuși a avut geniul colectării a tot ceea ce a produs alt geniu, poporul. El a strîns ceea ce era mai în pericol de a se pierde, pînă la cimilituri și ghicitori, trecînd prin proverbe și istorioare, ceea ce era pe atunci literatura vremii. Chiar dacă nu toate au valoare literară, toate au valoare de document. Prin „de la lume adunate și iarăși la lume date" el a dat cea mai lapidară definiție a sursei și scopului literaturii, a poeziei, în special.

Spre sfîrșitul vieții e din nou cîntăreț în București, la biserica Lucaci, unde va fi și îngropat la 2 noiembrie 1854. Eminescu avea pe atunci patru ani. Dar cînd va crește, va găsi acest tezaur adunat de Pann și-l va menționa cu dragoste printre precursori, găsind pentru el un foarte frumos și cuprinzător epitet: „cel isteț ca un proverb", descriind prin aceste cuvinte sorgintea populară a isteției lui.

Pe Anton Pann îl vor iubi toți. Caragiale îl va lăuda pentru întreaga sa creație, numindu-i opera „document" și pe el „vestitul poet popular". Șt. O. Iosif îl va dedica în 1904 un sonet. Va fi numit „înaintaș al lui Creangă", „predecesor al lui Caragiale), „ctitor al umorului românesc", „cel dintîi fofclorist român". Hașdeu și Iacob Negruzzi îl vor prețui în chip deosebit. Însuși Eminescu va scrie despre el: „Anton Pann era un scriitor cu mai mult talent și mai de spirit decît o sută dintre ofticoșii care fac astăzi „esprit" prin gazete", și tot el: „Anton Pann e un scriitor național într-adevăr." Alecsandri va spune că „Povestea vorbii e un monument național". Dintre moderni, George Călinescu se va declara uimit de cultura folcloristică a lui Pann, iar Lucian Blaga va scrie despre el o piesă de teatru.

Numai cine îl judecă pe Pann din auzite, nu încearcă uimirea lui George Călinescu. Se spune cu prea mare ușurință că a fost doar „culegător" de folclor. *Povestea vorbii* va fi fiind ea o culegere, temele ei vor fi circulat sub o formă sau alta, desigur în proze scurte, dar așa cum le avem în volumele lui Pann sînt opera lui, sînt toate versificate de el, uneori lungi cît o schiță, cît o nuvelă, și printre versurile de firească utilitate narativă, cerute de genul scrierii, sînt și versuri de adevărată valoare poetică. Mirarea însă depășește orice limită, cînd înscrii opera în viața lui zbuciumată, mereu bejelnică. Și se știe că nicăieri ca în folclor și în special ca în proverbe nu sînt mai vii și mai prezente tainele și frumusețile unei limbi. Ori, tocmai aici a excelat Anton Pann. Proverbele sînt expresia capacității de sinteză a unei limbi și a unui popor. Sînt în același timp haina și forma de predilecție a cugetării filozofice. Proverbele sînt sentințe filozofice în forma lor cea mai directă, lapidară, definitivă. Prin ele s-a prins în formele de cea mai stringentă alcătuire silogistica, înțelepciunea populară, totdeauna profundă, dedusă din cugetare și din experință. Poporul a încercat cele mai colorate și cele mai expresive îmbinări de cuvinte, de cuvinte cu funcții subtile și unele cu funcții de o specificitate foarte redusă la nuanțe ultime, deci foarte precise, spre a fi cît mai convingătoare și cu neputință de răstălmăcit.

Lui Pann îi datorăm păstrarea unui tezaur inestimabil de trecut românesc, o întreagă cultură populară, amenințată de la o generație la alta cu uitarea. Dimitrie Rallet, un moldovean care și-a însemnat impresiile dintr-o călătorie în România, ne spune că bucureștenii citeau „în sînul familiei pe Anton Pann care, prin *Povestea vorbei* și prin *Spitalul Amorului* a smuls din uitare glumele și proverbele, ce sînt răsfrîngerea caracterului și a obiceiurilor vechi, pe care o civilizație începută ades de la coadă amenință zilnic a le nimici".

Și, în afară de acestea, cine mai știe azi că mai toate cîntecele de stea, colindele, vicleimul au fost culese și salvate, texte și melodii, de Anton Pann? El va inspira mai tîrziu compozitori mari ca Paul Constantinescu, Theodor Grigoriu, iar Ion Manole și Radu Albala vor scrie un text iar Alfred Mendelsohn muzica pentru o operetă „Anton Pann". Autorii de muzică bisericească vor avea toți în Anton Pann un dascăl, un precursor și un permanent izvor de inspirație. Paul Cornea își încheie o carte despre Anton Pann (1964, p. 166) considerîndu-i opera: „una din aromele acestui pămînt, una din plăsmuirile în care s-a încorporat geniul poporului nostru."

Anton Pann este un Esop al românilor. Moralist cu orice prilej, gata să-și spună părerea îmbrăcată într-o zicere de autoritate recunoscută, adesea condimentată cu puțin humor, întotdeauna mai serios decît pare și plin de înțelepciune bătrînească de mare bun simț, cuminte, de o evidență dezvăluită cu simplitate și uneori cu surprindere, printr-un vers cheie, printr-un cuvînt neașteptat.

Nu-i cunoaștem biografia cu exactitate. Nu știm prea bine ce școli a urmat și cît timp. Știm mai ales că a fost mereu dascăl de biserică, devteriu și protopsalt și profesor la școli mai înalte decît cele pe care le absolvise el. Și mai știm că a scris și a compus peste o sută de cărți de muzică și de înțelepciune, de cîntece și poezie și ele mai presus de epocă și mai presus decît se putea, în aparență, aștepta de la el.

Dascălul Anton Pann a purtat în ființa lui un har deosebit care, în sfera lui de sensibilitate și în epoca lui s-ar putea în multe privințe acoperi, fără prea multă economie cu acel cuvînt care denumește, în ordinea laică, sfințenia înzestrării supreme.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

Un mecenat din mărginimea Sibiului Alexandru Lebu

Între marii mecenaţi ai poporului român din Transilvania de pînă în 1918, la loc de frunte se situează şi Alexandru Lebu, căci întocmai ca Emanuil Gojdu, a pus bazele unei fundaţii care să contribuie la propăşirea culturală a românilor transilvăneni.

Alexandru Lebu este originar din Fîntînele (fost Cacova), judeţul Sibiu, născut la 10 noiembrie 1835, în casa unor ţărani oieri. A învăţat carte la şcoala de pe lîngă biserica din sat, apoi a urmat cursurile liceului din Sibiu, iar între anii 1859/61 a făcut studii de teologie şi paralel, studii juridice la Academia de drept din Sibiu.

Intenţiona să-şi continue studiile superioare la Viena, dar tocmai atunci s-a vacantat parohia Cacova, încît la îndemnul mamei sale s-a căsătorit cu fiica distinsului preot Sava Popovici-Barcianu din Răşinari şi a fost hirotonit preot de către Andrei Şaguna. A activat ca preot-paroh în satul natal numai şase ani, pînă în 1867, căci murindu-i soţia, s-a recăsătorit şi a ieşit din cler. De aici înainte pînă la moarte, s-a ocupat cu agricultura, dar mai ales cu pomicultura şi creşterea vitelor.

După moartea celei de a doua soţii, Alexandru Lebu s-a stabilit în Sibiu, în casa sa din str. Tg. Peştelui. A avut o contribuţie remarcabilă la consolidarea Băncii „Albina", fiind mult timp preşedintele Consiliului de administraţie. A făcut apoi parte, ca membru fondator, din toate societăţile şi reuniunile româneşti ale timpului.

Dragostea lui Alexandru Lebu faţă de poporul din care făcea parte ca şi dorinţa lui de a propăşi sub raport economic şi cultural, rezultă mai ales din testamentul pe care l-a întocmit şi semnat la 5 ianuarie 1908, rămas neschimbat pînă la moarte.

Neavînd copii, întreaga sa avere, de aproape un milion de coroane, o pune „la dispoziţiunea naţiunei mele române din Transilvania". El făcea acest lucru „din curată inimă, cuprinsă de iubire către neamul şi naţiunea mea română şi din dor învăpăiat de a putea înlesni poporului român şi din parte-mi cît de cît, calea spre o situaţiune mai fericită decît aceea de care am avut parte noi contemporanii şi părinţii noştri, prin promovarea în mod real a intereselor sale culturale şi de progres". Designa ca „moştenitor universal" Arhiepiscopia ortodoxă a Sibiului, reprezentată prin Consiliul arhiepiscopesc (Consistoriul), care avea îndatorirea „să înfiinţeze un fond cultural pentru toţi românii de confesiune ortodoxă-orientală din Transilvania şi Ungaria, cu numirea „Fondul cultural Alexandru Lebu". Arătăm că din averea sa, 640.000 reprezentau acţiuni depuse la Consistor cu un an înainte de moarte, restul terenuri şi case în Sibiu.

Din acest fond urmau să se distribuie „stipendii (burse) şi ajutoare tinerilor români — fără deosebire de sex — de confesiunea ortodoxă care se vor dedica învăţăturii artelor şi ştiinţelor de orice fel, care se vor distinge prin purtarea bună şi prin talent", ai căror părinţi erau lipsiţi, de posibilităţi materiale. Consistoriul avea dreptul să fixeze numărul, valoarea şi scopul burselor şi ajutoarelor, făcîndu-se însă precizarea de-a nu fi nesocotit „nici un ram de ştiinţă, arte, industrie, comerţ, economie, cu un cuvînt, nimic ce poate contribui la prosperarea culturală şi materială a poporului român".

În continuare, dispunea ca din 30.000 de coroane să se constituie „Fondul cultural Alexandru Lebu pentru Cacova", administrat tot de Consiliul arhiepiscopesc din Sibiu. Din veniturile acestui fond, 25% urmau să fie acordate anual şcolii ortodoxe din Cacova, iar o parte să se distribuie ca ajutoare pentru tineretul de ambe sexe român din Cacova, spre orice scop cultural, începînd de la cărţi de învăţămînt în sus. Cu deosebire doresc, ca din comuna mea natală să se ridice meseriaşi buni".

În privinţa „şcolii agronomice" înfiinţată de Arhiepiscopia Sibiului pe terenurile sale din Sibiu, dispunea ca ea să fie menţinută în continuare, „cît va fi necesară în interesul poporului român". Îşi exprima dorinţa ca elevii şcolii să fie întreţinuţi gratuit şi să primească îmbrăcăminte, tot din fundaţia întemeiată de el.

Rînduia apoi să se distribuie anual 200 de coroane oamenilor săraci din Sibiu şi alte 200 pentru cei din Cacova.

Menţionăm că nepoţilor săi le lăsa numai cîte 3000 de coroane fiecăruia, econoamei sale o rentă anuală de 600 de coroane, sume mici, dacă le raportăm la averea sa întreagă, de aproape un milion de coroane aur.

Singura îndatorire care revenea Arhiepiscopiei Sibiului era aceea de a se îngriji de înmormîntarea sa, — dar „fără pompă", cheltuindu-se cel mult 2000 de coroane, să i se ţină mormîntul în bună stare şi să i se slujească anual un parastas în catedrala mitropolitană.

Din nefericire, în cursul primului război mondial coroana austriacă şi acţiunile bancare s-au devalorizat, încît cele prevăzute de el în testament nu s-au putut duce decît parţial la îndeplinire. Totuşi, multe din casele lui sînt pînă azi în proprietatea Arhiepiscopiei Sibiului. Pe unul din terenurile lăsate de el s-a ridicat impunătoarea clădire a fostei şcoli normale „Andrei Şaguna", azi Liceu de construcţii, iar pe alte terenuri s-au construit, după parcelare, case de locuit. Într-una din casele sale s-a deschis Şcoala de cîntăreţi bisericeşti „Dimitrie Cunţan", a Arhiepiscopiei Sibiului. O parte din bani s-au distribuit ca burse şi ajutoare.

În acest fel, s-au putut realiza, măcar în parte, dorinţele profund umanitare, străbătute de un luminat patriotism, ale marelui mecenat mărginean. Sub raport economic, nu poate fi trecută cu vederea contribuţia sa la propăşirea economică a ţăranilor din Cacova şi din alte sate din jurul Sibiului.

Alexandru Lebu n-a avut fericirea să vadă cu ochii realizarea visului de aur al poporului nostru: desăvîrşirea unităţii statale de la 1 decembrie 1918. A trecut la cele veşnice la 29 octombrie/11 noiembrie 1918, fiind îngropat în cimitirul din Sibiu, „fără pompă" aşa cum a cerut prin impresionantul său testament.

Într-un articol publicat în Telegraful Român din 2/15 noiembrie 1918 scris probabil de Nicolae Regman personalitatea lui Al. Lebu era prezentă în aceste cuvinte: „Om tăcut a fost parohul de pe vremuri Alexandru Lebu. N-a vorbit. Nu i-a plăcut să se arate la toate răspîntiile vieţii. Nici ca numele lui să fie pomenit în „gazeta de dimineaţă". Tăcere şi singurătate! Muncă şi sinceritate. Acestea i-au fost împărăţiile. Temeiurile vieţii. Rădăcina faptelor.

Şi a făptuit din greu. A făptuit în tăcere mult bine pentru deaproapele şi pentru mare'e ocrotitor: neamul. Căci neamul ne e ocrotitorul cel mai

de seamă. Ne apără şi chiverniseşte comorile pămînteşti şi cereşti. Ne asigură fericirea vremelnică şi veşnică. Prin neam devenim nemuritori, devenim veşnici . . .

Dar Dumnezeu i-a şi răsplătit dragostea şi truda. L-a dăruit cu lungime de zile, ca pe Moise, să vadă şi să simţească *fiorii învierii sfinte*. Să vadă zorii trandafirii ai libertăţii noastre naţionale, să vadă mîntuirea neamului său".

Acesta a fost Alexandru Lebu, patriotul, înfrăţit cu ţăranii şi oierii din „mărginimea" Sibiului, din care s-a ridicat el însuşi, sprijinitor al tinerilor români în care vedea viitorul luminos al poporului român din Transilvania.

I-am închinat aceste rînduri, la împlinirea a 60 de ani de la săvîrşirea sa din viaţă, ca un modest omagiu pentru tot ceea ce a făcut el spre propăşirea economică şi culturală a poporului său.

Pr. prof. *M. Păcurariu*

Dumnezeu Creatorul . . .

(Urmare din pag. 1)

este Domnul cerului şi al pămîntului" (F. Ap. 17, 24). Cuvintele „la început" înseamnă că atunci cînd Dumnezeu a început să creeze încă nu exista nimic afară de Dumnezeu. Nimicul este inexistenţa. Creaţia din nimic înseamnă, astfel, că lumea nu are altă cauză a existenţei ei decît pe Dumnezeu, adică voinţa Lui atotputernică; iar aceasta, adică voinţa lui Dumnezeu, cauza existenţei lumii, nu este un nimic ci puterea absolută pe care nici nimicul n-o poate opri de a crea şi fără materie. „Dumnezeu cel viu a făcut cerul şi pămîntul şi marea şi tot ce este în ele" (F. Ap. 14, 15); „Rogu-te, fiule, ca, la cer şi la pămînt căutînd şi văzînd toate cele ce sînt într-însele, să cunoşti că din ce n-au fost (din nimic) le-a făcut pe ele Dumnezeu, şi pe neamul omenesc aşijderea l-a făcut" (II Macabei 7, 28).

Creaţia din nimic rămîne totuşi, şi ea, o taină pentru înţelegerea naturală, însă prin lumina credinţei în care este prezentă activ autoritatea lui Dumnezeu al adevărului putem pătrunde şi în această taină, „prin credinţă pricepem că s-au întemeiat veacurile cu cuvîntul lui Dumnezeu, de s-au făcut cele ce se văd, din cele nevăzute" (Evrei 11, 3).

4. *Creaţia în timp.* — Fiind creată din nimic, lumea are un început, adică este creată în timp sau, mai precis, deodată cu timpul împreună cu el. Căci timpul nu este ca un cadru real preexistent lumii şi în care lumea să fi fost aşezată, ci timpul este doar măsura schimbării sau a mişcării, făcînd el însuşi astfel parte din lume. Numai Dumnezeu, absolut şi neschimbabil fiind, exista şi înainte de lume; iar crearea lumii n-a introdus în Dumnezeu nici o schimbare, întrucît El avea din veci ideea creării lumii în timp. „Mai înainte de ce s-au făcut munţii şi s-a zidit pămîntul şi lumea, din veac şi pînă în veac eşti Tu, Doamne" (Ps. 89, 2); iar Mîntuitorul zice către Tatăl: „Şi acum, Părinte, preaslăveşte-Mă Tu, la Tine însuţi, cu slava pe care am avut-o la Tine mai înainte de a fi lumea" (Ioan 17, 5).

5. *Bunătatea (perfecţiunea) creaţiei.* — Un lucru primeşte calificativul de bun dacă este potrivit planului creatorului lui, corespunzînd totodată scopului pentru care s-a creat. Lumea fiind creată de Dumnezeu cel atotbun şi atotînţelept şi după un plan cu aceleaşi însuşiri, pentru scopul arătării înafară a perfecţiunilor dumnezeieşti, este bună. Dumnezeu şi-ar contrazice fiinţa Sa dacă ar crea ceva imperfect. Firească, perfecţiunea lumii este relativă, nu asemenea perfecţiunii Creatorului ei, ea făptură fiind, dar deplin corespunzătoare planului Creatorului şi rostului (destinaţiei) pentru care ea a fost creată. Dumnezeu însuşi confirmă bunătatea creaţiei Sale: „Şi a privit Dumnezeu toate cîte a făcut şi iată erau bune foarte" (Gen. 1, 31); „Orice făptură a lui Dumnezeu este bună" (I Tim. 4, 4).

Astfel, conform Revelaţiei, lumea aşa cum a rezultat din creaţie este bună; dar punîndu-se întrebarea dacă a rămas tot bună şi după căderea ei în păcat, răspunsul — tot conform Revelaţiei — este că în sine, lumea a rămas tot bună. Căci cerurile continuă să spună slava lui Dumnezeu (Ps. 18, 1) şi perfecţiunile divine continuă să se vadă în lucrurile făcute de Dumnezeu. (Rom. 1, 19—20). Răul din lume este real, dar nu aparţine fiinţei (esenţei) lumii şi nu provine de la Creator; răul s-a introdus în lume prin abaterea de la bine a făpturilor raţionale libere, înger rău şi om, însă prezenţa răului în lume nu poate zădărnici nici scopul general al creaţiei, preamărirea lui Dumnezeu, nici scopul special al omului, omul putînd, cu ajutor dumnezeiesc, să ajungă la menirea sa cum rezultă din opera răscumpărătoare a Fiului lui Dumnezeu întrupat, Iisus Hristos.

Pr. prof. *Isidor Todoran*

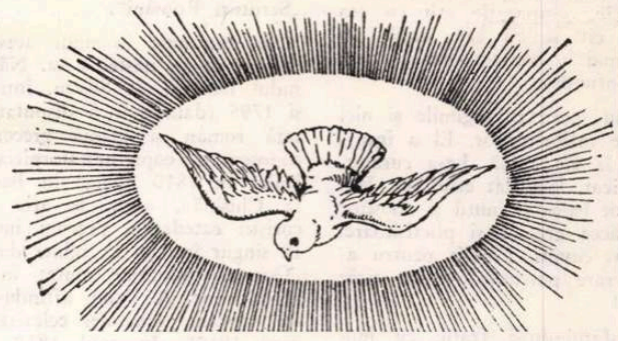

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI —

Vizitaţii canonice

— În zilele de 18—22 septembrie 1978, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a vizitat următoarele parohii din jud. Covasna: Sf. Gheorghe, Aita Medie, Dobolii de Jos, Iarăş, Baraolt, Ozun, Băcel, Mărcuş, Dobîrlău, Întorsura Buzăului I, Sita Buzăului I, Barcani II, Sărmaş, Întorsura Buzăului III şi Floroaia Mare.

— În ziua de 8 sept. a. c., la sărbătoarea Naşterii Sf. Fecioare Maria, I. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului a poposit în mijlocul vieţuitorilor de la Mănăstirea Moisei, jud. Maramureş, săvîrşind Liturghia arhierească.

— La 8 sept. 1978, de sărbătoarea Naşterii Maicii Domnului, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a făcut o vizitaţie canonică în parohia Prilog, prot. Satu Mare, unde a săvîrşit Sf. Liturghie.

În preseara zilei a oficiat slujba Vecerniei în biserica parohiei ucrainiene Livada, păstorită de pr. Iosif Stark, iar în ziua praznicului vecernia a fost oficiată în biserica din parohia Oraşul Nou Vii, păstorită de pr. Liviu Dărăban.

Sfinţiri de biserici

— Duminică, 11 iunie 1978, Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Bulbuceni, prot. Tg. Cărbuneşti, jud. Gorj.

— În ziua de 18 iunie, Î. P. S. Mitropolit Nestor a poposit în filia Răchiţi a parohiei Runcu, prot. Tg. Jiu, unde a săvîrşit slujba tîrnosirii bisericii.

— Duminică, 20 august 1978, Î.P.S. Mitropolit Nestor a sfinţit biserica din parohia Zegujani, prot. Strehaia, jud. Mehedinţi.

— La praznicul Naşterii Maicii Domnului Î. P. S. Mitropolit Nestor a săvîrşit Sfinţirea bisericii „Izvorul Tămăduirii" din parohia Lunca Jiului, municipiul Craiova.

— Duminică, 10 sept. 1978, Î. P. S. Mitropolit Nestor a fost prezent în mijlocul credincioşilor din parohia Hagi-Enuş, Craiova, unde a săvîrşit slujba sfinţirii bisericii.

— Duminică, 10 sept. a. c., Î. P. S. Arhiepiscop Teofil, al Vadului, Feleacului şi Clujului a fost prezent în parohia Galaţii Bistriţei, prot. Bistriţa, unde a săvîrşit slujba binecuvîntării bisericii renovată de curînd şi sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia l-a hirotonit întru preot pe diaconul Simion Bretfelean pentru parohia Lechinţa.

— Duminică, 17 sept. 1978, P. S. Episcop Iustinian Maramureşanul a săvîrşit slujba tîrnosirii bisericii din Mureşenii de Cîmpie, prot. Cluj, ale cărei lucrări de zidire şi pictare s-au terminat recent.

— Duminică, 14 sept. 1978, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil, al Vadului, Feleacului şi Clujului a poposit în filia Mogoşeni, a parohiei Floreşti, prot. Bistriţa Năsăud. Aici a sfinţit biserica renovată şi împodobită cu pictură. În cadrul Sf. Liturghii l-a hirotonit întru preot pe diac. Alexandru Brici, pentru parohia Negrileşti, acelaşi protopopiat. Parohul locului, pr. Ioan Bălăi a fost distins cu rangul de iconom.

— Duminică, 1 octombrie Î. P. S. Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului a săvîrşit sfinţirea bisericii din Morlaca, prot. Huedin, care a fost renovată şi pictată de curînd. Parohul locului Ioan Călătan a primit rangul de sachelar.

— Duminică, 3 sept. 1978, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a oficiat slujba de sfinţire a bisericii din parohia Sărsig, prot. Marghita. În cadrul Sf. Liturghii a fost hirotonit întru preot tînărul Teodor Bercea pentru parohia Poienii de Sus, prot. Beiuş. În după-amiaza aceleiaşi zile a fost săvîrşită vecernia în parohia Sînlazăr.

— Duminică, 10 sept. 1978, P. S. Episcop Vasile al Oradiei a sfinţit biserica din parohia Săbolciu, prot. Oradea, care a fost renovată şi pictată de curînd. Parohul locului, octogenar, pr. Gheorghe Bordaşiu, a fost distins cu rangul de iconom stavrofor. În cadrul Sf. Liturghii a fost hirotonit ca preot tînărul Nicolae Olar, pentru parohia Săbolciu.

Slujba vecerniei a fost săvîrşită în parohia vecină, Botean, unde se află în construcţie o casă parohială.

Hramuri mănăstireşti

— În ziua de 6 august, praznicul Schimbării la Faţă a Domnului, s-a sărbătorit hramul Sf. Mănăstiri Lainici, din jud. Gorj. Sf. slujbe au fost oficiate de Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi. La sfîrşitul Sf. Liturghii, înaltul chiriarh a adresat credincioşilor cuvînt de învăţătură despre însemnătatea acestui praznic pentru viaţa credincioşilor din aceste părţi de ţară, despre rolul pe care l-au avut în decursul vremii aceste aşezăminte creştineşti şi strămoşeşti.

ABONAMENTUL:
Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA
se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

REDACŢIA: Secţia culturală a Consiliului arhiepiscopesc — Sibiu (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"

ANUL 126 Sibiu, 1—15 decembrie 1978 Nr. 45—48

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

1918 - ŞASE DECENII DE LA MAREA UNIRE - 1978

„Adunarea naţională a tuturor românilor din Transilvania, Banat şi Ţara Ungurească adunaţi, prin reprezentanţii lor îndreptăţiţi, la Alba Iulia în ziua de 18 noiembrie (1 decembrie) 1918, decretează unirea acelor români şi a tuturor teritoriilor locuite de dînşii cu România . . ."

(Din Rezoluţia Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia)

Alba Iulia

Cetatea neamului românesc

„Fii tare neam românesc în credinţa ta, căci iată se apropie ceasul mîntuirii tale" (Telegraful Român din 7/20 noiembrie 1918). Era îndemnul pe care bătrînul şi mereu tînărul nostru periodic, ctitorit de marele Mitropolit Andrei Şaguna îl adresa neamului românesc în ajunul Marei Adunări Naţionale de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918. Românii din cele patru unghiuri se îndreptau spre Cetatea neamului românesc sub faldurile tricolorului şi în acordurile „Răsunetului" lui Andrei Mureşanu. Ei se adunau aici mînaţi de dorinţa şi voinţa de neînfrînt, care stătea zăgăzuită în inimile lor, dorinţa de a se uni cu fraţii lor de peste Carpaţii înzăpeziţi.

După secole de luptă la temelia cărora stau jertfele celor mai buni şi mai viteji fii ai naţiunii române, poporul român — de la vlădică pînă la opincă — era chemat la Alba Iulia să-şi spună cuvîntul, să-şi manifeste dorinţa de unire cu România. Timpul cu vitregia lui din acel decembrie umed şi rece voia să pună la ultima încercare credinţa de nezdruncinat a neînfricatului popor român.

Şi pentru a reda mai bine desfăşurarea evenimentelor de la Alba Iulia, vom cita aprecierile unui martor ocular.

„Iată s-a pornit curgerea satelor din tot cuprinsul ţinuturilor româneşti. Cei dintîi sînt Moţii lui Iancu şi muntenii lui Horia de sub poalele răsăritene ale Bihariei. Îi varsă apele Ampoiului şi îi mînă la vale spre ţară coborîşurile Dealului Mare. Vin cu sumane albe de lînă, cu căciuli ţuguiate, cu puştile pe umăr, cu ochii arzători. Ei sînt primii care urcă pe meterezele Cetăţii şi sfidează zările cu bărbăţia lor de şoimi deşteptaţi la libertate.

Doi dintr-înşii s-au urcat chiar pe vîrful Cetăţii alături de împietritul Împărat austriac, şi-i prind calul de dîrlogi, vrînd parcă să-i zică: — Înălţate împărate, ne-ai minţit destul atîtea veacuri de trudă, ne-au călcat cu copitele cailor tăi, ne-ai sfîşiat în roată pe Horia şi ne-ai pălmuit pe Iancu jos în mijlocul oraşului. De acum ne-am suit alături de tine. Iată, îţi ţinem calul de hăţuri. De eşti piatră, să fii piatră şi veşnic piatră să rămîi.

Pe de altă parte, dinspre soare apune vin Mureşenii, de către Arad vine Orăştia cu ţinutul ei, vine Haţegul cu strănepoţii lui Decebal, vin Jiurile cu săteni pletoşi ca şi codrii din care coboară, vin de la stînga Mărginenii de sub munţii vechiului hotar, vin şi oltenii cu căciuli rotilate şi cu vorba semeaţă. Vine şi Ţara Bîrsei cu poporul ei priceput la atîtea meşteşuguri.

Din sud, de la Răsărit curg Tîrnavele cu doine picurate, curge Mureşul cu cîmpenii cei înalţi şi bălani, vin Someşurile, vine Bistriţa grănicerilor, vine Maramureşul cu sumanele lui miţoase. Coboară din Miază-noapte Sătmarul şi Crişenii, cei mai greu bătuţi de soartă.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 2-a)

*Istorie**

La Alba Iulia-n cetate
clipele nasc eternitate.
Le-auzi, le vezi, le simţi, le ştii

purtînd într-însele vecii.
Istoria-i aicea toată:
Se-aude-n timp un plîns
de roată,

Se vede triumfînd în plai
neînfricatul domn Mihai,
se simte-n pulberea de paşi

cum vin strămoşii spre urmaşi,
cum inimile leagă punţi
încoa şi dincolo de munţi.

La Alba Iulia-n cetate
Şi ştii: ni-i drumul fără moarte,
mereu prin veacuri,
mai departe.

CORNELIU ŞERBAN

* Din „Tribuna României" din noiembrie 1978

Marea împlinire de la 1 Decembrie 1918

„Unitatea naţională a fost visarea iubită a voievozilor noştri cei viteji, a tuturor bărbaţilor noştri cei mari", arăta unul dintre cei care se numără — cu strălucirea unui astru de prima mărime — printre „bărbaţi noştri cei mari", eminentul cărturar şi patriotul jertfit acestei „visări iubite", Nicolae Bălcescu.

Secole de-a rîndul, unirea cea mare a fost „visarea" cea pe deplin întemeiată, continuu verificată de o realitate incontestabilă. A fost „visarea" cea mai lucidă, însemnînd nebiruită forţă morală şi cea mai statornică hotărîre întru înfăptuire. „Visarea iubită" care, cu implacabilă severitate, a cerut nenumăratelor generaţii dăruire pînă la jertfa de sine pentru apărarea fiinţei patriei şi pentru înalta ei zidire spre înveşnicire între naţiunile lumii.

Constituind de-a lungul istoriei o permanentă şi sacră năzuinţă, ideea unităţii naţional-statale s-a exprimat în chip evident ca o permanenţă de program şi de înfăptuire.

Chiar dacă timp de aproape un mileniu provinciile româneşti au trebuit să aibă o organizare şi conducere administrativă separată — date fiind condiţiile evoluţiei istorice obiective şi mai ales contextul specific epocii feudale —, modul lor de viaţă era acelaşi şi în toate prilejurile potrivite poporul român şi-a manifestat dorinţa organizării şi conducerii unice, voinţa înfăptuirii unităţii naţionale statale, pentru care a dus o luptă perseverentă şi necontenită, avînd de înfruntat forţe potrivnice adesea colosale.

În epoca contemporană, desăvîrşirea unităţii noastre statale a cunoscut marea consacrare de drept şi de fapt prin *istoricul act de la 1 decembrie 1918.*

Dar pînă la ceasul marii împliniri, străbătînd şi învingînd timpul, această nobilă năzuinţă a unirii fraţilor „de acelaşi sînge şi aceeaşi lege" a fost mereu întărită cu peceţile jertfei, ceea ce adeveresc toate antecedentele istorice epocale — înveşnicite trepte către făurirea „unirii celei mari".

*

Înfăptuire curajoasă şi de adîncă semnificaţie în plină epocă feudală, reconstituirea vechii Dacii prin actul de unificare a celor trei provincii româneşti de către Mihai Viteazul, în anul 1600, exprima un stadiu distinct al luptei pentru săvîrşirea unităţii statale pe temeiul unităţii de neam, de teritoriu şi de viaţă, de limbă şi de credinţă, de cultură şi de idealuri. Departe de a însemna o înfrîngere, jertfa Viteazului a primit aura simbol fără moarte, a fost „un strălucit moment de glorie" din care — arăta Nicolae Iorga — „a rezultat o tradiţie". În conştiinţa poporului — cel care s-a văzut iarăşi despărţit prin graniţe nefireşti —, neînfricatul voievod unificator a rămas exemplul luminos al luptelor pentru independenţă, libertate şi unitate naţională, dinamizînd acţiunea patriotică şi de luptă a posterităţii — rea-

† NESTOR
Mitropolitul Olteniei

(Continuare în pag. a 4-a)

1918 - ŞASE DECENII DE LA MAREA UNIRE - 1978

CALENDAR DE INIMĂ

Decembrie

Momente şi documente din anul bucuriei: 1918

Istoria Românilor e biografia extraordinară a unui popor de viţă veche, din strămoşi viteji şi drepţi, cumpăniţi în gîndire şi hotărîţi în faptă. Românii şi-au scris istoria prea adesea cu spada, pentru că prea mulţi le-au rîvnit bătătura, munţii şi văile, apele şi cîmpiile, pe care şi le-au iubit cu iubire mare, şi le-au păstrat şi le-au dat din mînă în mînă, urmaşilor de-un sînge şi de-o lege. Au fost, în răstimpuri lungi, ţinuţi să trăiască despărţiţi. Uneori sub stăpîniri străine. Dar voinţa de unitate, dorul de frate, au fost în asemenea epoci tot atît de mari cît unitatea însăşi. Despărţirea au simţit-o dureros de nefirească şi n-au dat răgaz şi somn ochilor deschişi spre viitorul în care aveau să-şi facă dreptate. Au luptat pentru acest viitor fără odihnă, l-au poruncit pruncilor din faşă, l-au plîns şi l-au cîntat, l-au aşteptat şi l-au grăbit, au trăit şi unii au murit pentru el. Căci era viitorul unităţii româneşti, viitorul libertăţii în ţara ce era şi trebuia să fie a lor, întreagă.

La început de decembrie ne amintim de toate acestea în legătură cu Transilvania. Ţară Românească de peste munţi, ea şi-a potolit setea după unitate, veacuri după veacuri, cu lacrima înstrăinării, deşi acolo la ei, fusese Sarmisegetuza, capitala strămoşilor, şi cea veche şi cea nouă, Ulpia Traiana. Un cerc de piatră a mai rămas pînă azi să se vadă, ca un ceas solar, în inima capitalei. E cercul cel mai mic din şirul de cercuri concentrice care fac România, ţara rotundă ca pîinea, ca luna, ca soarele, ca pămîntul, ca tot ce poartă forma şi ideea desăvîrşirii.

Multă vreme ştirbită, Ţara rotundă şi-a căutat cu neodihnă forma originară, ca să-i încapă în ea tot trupul şi tot sufletul. Să fie toţi şi întru toate una. Ţara rotundă: una, sfîntă, românească.

Şi a venit Mihai Viteazul, şi a fost din nou una.

Şi-apoi s-au stîrnit iar vitregii, şi au venit Horia, Cloşca şi Crişan, Avram Iancu, Memorandiştii şi alţii, şi alţii... Şi a venit 1918. Anul bucuriei. Anul împlinirilor pentru Transilvania, în sfîrşit, şi pentru Ţara întreagă, în sfîrşit, care îşi va recăpăta forma rotundă, cu centrul în *Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmisegetuza.*

„Glasul timpului."

Nu ne-am propus — şi nici n-ar fi posibil — să facem o istorie, sau măcar să înfigem aici jaloanele care ne-ar putea orienta într-o istorie a unirii din 1918. Aceasta ar cere desfăşurări mai largi. Am vrea doar să adăugăm cîte un fapt nou, ascuns pînă acum în arhive, ca să întregim tot mai mult această istorie minunată, emoţionantă.

Spre toamna lui 1918, evenimentele se precipită. Se organizează Consilii Naţionale în toate marile oraşe transilvănene, Consilii care urmau să pregătească local unirea. Consiliul Naţional Central ia fiinţă la Arad. Un document de epocă, probabil inedit, din 8 octombrie 1918, ne introduce, fără intermediar, în cursul şi ritmul pregătirilor şi în stările sufleteşti ale oamenilor acelor vremuri binecuvîntate. Este vorba de o scrisoare a Dr. Teodor Mihali, fruntaş român naţionalist, unul din memorandişti, către episcopul de Caransebeş Elie Miron Cristea, viitorul Patriarh al României, prin care îl invită la un „Sfat intim" ce urma să aibă loc la 12 octombrie 1918 la Oradea Mare. Ea cheamă, pe un ton calm şi măsurat, de om care ştie ce vrea şi ce face, la veghere şi solidaritate deplină, reţinîndu-se evident de la izbucniri sentimentale, dar marcînd cu claritate puterea „glasului timpului" care îi chema pe toţi românii la acţiune:

„Ilustritate, e de prisos să accentuez — scrie el — că în zilele acestea de importanţă istorică în care se va hotărî şi soarta viitoare a neamului românesc, ne incumbă tuturor datoria să veghem, ca în deplină solidaritate

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcop

(Continuare în pag. a 4-a)

Pentru întîia dată la Alba-Iulia

Sînt tot mai puţini oameni în viaţă, dintre aceia care au avut fericirea să fie în cetatea Alba Iulia la ziua cea mare a împlinirii idealului de unitate naţională a poporului român, 1 decembrie 1918.

Pentru cei ce mai sînt în viaţă amintirile năvălesc fără încetare şi încep să se impună, fără a fi cu putinţă să li se pună vreun zăgaz. Iată dece nu le putem rezista nici noi şi le aşternem acum, pentru întîia oară, pe hîrtie.

Era în toamna aceea, pe la jumătatea lui noiembrie, o zi geroasă. Ne aflam cu copii în capul satului, — sat nu departe de Cetatea lui Mihai Viteazul — trimişi de părinţi să îngrijim de nişte orătănii şi să mai scape mamele de gurile noastre, care nu mai încetau cu întrebările. Nu împlinisem încă şase ani.

După amiazi, vedeam venind, pe rînd tot cîte unul sau doi ostaşi. Se întorceau de la război.

Primiseră „Urlaub" — concediu, cum învăţaserăm să-i zicem de la nemţii ce trecuseră pe la noi.

Pe la patru după amiază, veni în fuga mare, fratele Ion şi-mi spuse la ureche: „Hai acasă că a venit tata." Trecuse pe drum dar nu l-am cunoscut pentru că plecase de acasă de doi ani.

Cu greu m-am lăsat dumirit să merg pe genunchii tatii. Ne-a povestit, cum numai el ştia să povestească, cîte a petrecut în Bosnia şi Herţegovina şi am înţeles că vine de la Ciucea, fără să ştiu în ce ţară este această localitate, unde s-a oprit frontul şi a venit acasă să fie „de faţă" la marea adunare de la Alba Iulia.

În zilele ce au trecut m-am dus cu tata în „Pojeră" să aducem lemne pentru iarnă, căci aştepta să plece iar pe front, ca şi cînd nu isprăvise lucrul pe care îl începuse cu doi ani în urmă.

Îmi amintesc că m-a întrebat: cum îmi place la şcoală şi dacă învăţ bine, căci, tot ca să scape de gura mea, mama m-a trimis cu fratele mai mare la şcoală şi dascălul văzînd că răspund la întrebări, alături de ceilalţi, m-a înscris în clasa întîi, deşi nu împlinisem şase ani.

A venit ziua cea mare. Oamenii se pregăteau să meargă la Alba Iulia. Circa treizeci de căruţe erau gata să plece în zorii zilei. Tata avea să meargă în căruţă cu moşul Nicolae, fratele dînsului mai mare, şi cu unchiul Văsilie al lui Stan, cumnatul tatii.

Seara mama îmi pregătise nişte cioareci noi, de lînă şi ghetuţe noi „de box", cu care făcuseră cunoştinţă pentru prima oară picioruşele mele, învăţate pînă atunci numai cu opinci.

Pentru tata pregătise din vreme „bituşa" adecă un cojoc nou, frumos, cum numai poienarii cu oi multe aveau.

Nu ştiam de ce mă iau şi pe mine şi nu cutezam să-i întreb, de teamă să nu mă lase acasă.

Dimineaţa de 1 decembrie vremea era aspră, fulgi de zăpadă se amestecau cu chiciură, dar în inimile tuturor era voie bună şi multă căldură.

Se auzea de la cîte un căruţ la altul cîntecul „Drum bun, drum bun doba bate. Drum bun, fraţi români..."

Ajunşi la Alba Iulia ne-am oprit la intrare, lîngă o moară ce străjuia din vechime, dincolo de podul Mureşului. Căruţele s-au oprit şi s-au aşezat una lîngă alta. Cît vedeai cu ochii erau numai oameni îmbrăcaţi în tot felul de haine, fără să ştim de unde sînt şi cum îi cheamă. Maşinile intrau spre inima oraşului. Aveau un alt loc de oprire. Delorenii s-au înşirat cîte doi şi trei, îmbrăcaţi în cojoace şi ţundre, unii cu căciuli pe cap, cei mai în vîrstă, iar cei mai tineri cu pălării cu panglică de treiculori.

Acum aveam să înţeleg de ce am fost luat şi eu. Cu nişte copii ceva mai mari ca mine, aveam să rămînem lîngă căruţe să păzim caii şi bucatele.

Şiruri întregi de oameni de toate felurile înaintau pe drumul ce duce spre Cetate. Noi ne uitam ca la minune şi nu pricepeam îndeajuns dece se adună atîta nor de oameni.

Am reuşit pe timpul cît a ţinut adunarea să ne strecurăm pe rînd pînă la poarta Cetăţii şi să vedem locul unde au fost închişi Horea, Cloşca şi Crişan.

Părinţii şi rudele s-au întors după amiazi şi am mîncat cu toţii din bucatele aduse de acasă. Apoi ne-am întors spre casă, cînd soarele era de-un stat de om pe bolta cerului.

Au vorbit pe drum mult despre cele ce au auzit şi au văzut. Eu am înţeles atunci prea puţin. Era plinirea vremii. Ţin doar minte că tata spunea „nu s-a terminat cu asta". El trebuie să se întoarcă pe front, la începutul anului viitor. Lucrul s-a şi întîmplat astfel. Aşa pot spune şi eu, că în zorii vieţii, am fost la marea sărbătoare de la Alba Iulia. Et in Arcadia ego.

Au mai trecut zece ani. Mă aflam în clasa a 7-a la liceul Aurel Vlaicu din Orăştie. Se pregătea aniversarea a zece ani de la actul unirii de la 1 decembrie 1918. Directorul nostru, Aron Demian, ne promisese că ne duce pe cei din clasa ultimă. Ne-am pus treiculori la chipiu şi ne-am urcat în tren plini de voie bună şi cu cîntece patriotice pînă am ajuns la Alba Iulia. De data aceasta nu ne-am oprit la porţile Cetăţii, ci am intrat înăuntru. Am auzit cu urechile şi am văzut cu ochii noştri marea bucurie a întregii suflări româneşti, legată de ziua de 1 decembrie 1918. Parcă eram pe cel mai înalt vîrf al istoriei şi al vieţii noastre. Am înţeles de la lecţiile de română ale directorului nostru, Aron Demian, care erau aşa de înflăcărate şi am înţeles, acum pentru totdeauna, care este destinul neamului românesc.

De atunci de cîte ori trec prin Alba Iulia îmi vine să mă descoper şi am impresia că intru într-o cetate sfîntă, cetate a durerilor, cetate a bucuriei şi a împlinirii idealului celui mai scump al poporului român.

La împlinirea a şasezeci de ani de la 1 decembrie 1918 înţeleg că venirea şi rostul la marginea de vest a ţării nu este un „accident" ci împlinirea unei datorii de a păstra şi duce mai departe ceea ce părinţii au împlinit prin sînge.

Pe firmamentul istoriei naţionale a poporului român, 1 decembrie 1918, este sărbătoarea bucuriei şi biruinţei noastre, de care ne vom aminti cu drag şi ne vom strădui să înălţăm tot mai mult în conştiinţă crezul ei: unirea tuturor românilor într-o ţară liberă şi independentă.

† VASILE
Episcopul Oradiei

Alba Iulia — Cetatea neamului românesc

(Continuare din pag. 1)

Vin, tot vin, ca puhoaiele verii, cuprind oraşul de jos, îl înnecă cu cîntece şi chiote, cu fîlfîiri de steaguri tricolore, cu vuiet de pasuri şi urcă toţi spre poarta lui Mihai Viteazul, în faţa căreia e o mare de feţe, de drapele şi de căciuli încetinate...

Vîntul înroşeşte feţele şi le dă luciuri de bronz. Însă nimeni nu se plînge, nici de frig nu bagă de seamă. O sută de mii de români adastă afară în cîmp, lîngă poarta lui Mihai, ca marea conferinţă a fruntaşilor întruniţi în casina ofiţerească din cetate să toarne în paragrafi de hotărîre dorinţa cea mai sfîntă şi mai mare a Ardealului, Unirea cu fraţii lui de limbă şi de un sînge de peste Carpaţii înzăpeziţi" (Desăvîrşirea unificării Statului Român, Bucureşti, 1968, p. 414).

În acest context istoric şi al naturii, fiecare cu vitregia ei, aştepta Alba Iulia pe făuritorii măreţului act care imortaliza în analele istoriei hotărîrea unui întreg popor de a trăi în libertate „tezaurul" mult visat la temelia căruia stau atîtea sacrificii şi jertfe.

Fruntaşii politici ai poporului român, înfăptuitori ai actului unirii, luaţi în parte nu par a fi eroi cu calităţi deosebite. Cu toate acestea valoarea actului Unirii reprezintă o acţiune de mare curaj şi uriaşă însemnătate. Momentul cu totul nefavorabil pentru România, care se afla la răscrucea marilor încercări, sporeşte extraordinara valoare a actului Unirii. Toate acestea demonstrează trăinicia sentimentului naţional cu adînci rădăcini în conştiinţa poporului român şi rolul pe care această conştiinţă l-a avut în desăvîrşirea Unirii.

Înfăptuirea Unirii este rezultatul unui îndelungat proces istoric, în care generaţii de-a rîndul de pe ambele versante ale Carpaţilor au luptat în decursul secolelor pentru progresul naţiunii române.

Ideea unităţii naţionale prezentă în conştiinţa poporului român încă de pe timpul primelor formaţiuni statale, a evoluat în decursul zbuciumatei sale istorii, conturîndu-se tot mai mult, pregătind unirea spirituală, după care a urmat unirea politică, înscrisă în analele istoriei de grandioasa Adunare de la Alba Iulia.

Actul unirii aşa cum fusese el formulat în urma dezbaterilor la care au participat cele mai prestigioase personalităţi ale vieţii politice româneşti exprima o concepţie de stat, el răspundea cerinţelor istoriei şi civilizaţiei umane. Cu toate că neamul românesc a fost despărţit de vitregia istoriei în fracţiuni statale deosebite, el şi-a menţinut unitatea sa etnică, culturală şi lingvistică. Actul unirii desăvîrşeşte această unitate încoronînd-o cu unitatea politică. Odată înfăptuită Unirea, nu era nevoie de o consolidare a ei deoarece fraţii nu s-au simţit niciodată despărţiţi, cărările ascunse ale Carpaţilor au fost întotdeauna punţile de legătură pe care treceau românii dintr-o parte în alta şi se simţeau la ei acasă.

Lanţurile robiei s-au sfărîmat, zăgazurile nedreptăţii au fost dărîmate, naţiunea română priveşte înainte cu demnitate şi cu încredere în viitorul său. Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia înscrie o pagină de nepieritoare glorie în cartea neamului românesc, demonstrînd viabilitatea şi trăinicia sentimentului naţional. Actul Unirii întruneşte adeziunea întregii suflări româneşti de pe cele două versante ale Carpaţilor. Actul Unirii include în conţinutul său o nouă concepţie de stat în care toate naţionalităţile se bucură de drepturi egale, trăiesc şi muncesc în înfrăţire.

Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia deschide o nouă epocă în istoria bimilenară a poporului român. Pe temeliile hotărîrilor de la Alba Iulia sînt clădite marile realizări ale prezentului din Patria noastră. Munca înfrăţită din uzinele şi de pe ogoarele Patriei noastre mărturiseşte demnitatea şi loialitatea cu care poporul român şi-a respectat promisiunile făcute. Eroii zilelor noastre, constructori ai vieţii noi din Patria noastră sînt tot atît de mari eroi ca şi cei care au înfăptuit actul Unirii.

Gîndurile noastre se îndreaptă azi spre cei ce-şi dorm somnul sub glia străbună cu conştiinţa datoriei împlinite al căror nume sînt înscrise cu litere de aur în paginile de glorie ale istoriei neamului românesc.

La acest popas aniversar aducem omagiul nostru primului bărbat al Patriei noastre, Preşedintele Nicolae Ceauşescu, prestigioasă personalitate politică, a vieţii internaţionale, militant de seamă pentru pace şi înfrăţire între toate popoarele lumii.

SALUTUL

Versuri închinate de *Andrei Bârsan* ostaşilor români, la 1918

I

Bine-aţi venit pe-a noastre plaiuri
Ostaşi ai mîndrei Românii
Pînă la noi sosit-a vestea
De-a voastre dalbe vitejii.

II

Purtaţi de dragostea de ţară
De glasul sîngelui chemaţi,
Ca vulturii, în zbor trecut-aţi
Înalte piscuri de Carpaţi!

III

Dar piedici mari v-au stat în cale,
Pornit-au valuri de nevoi,
Şi mulţi, ah mulţi din şirul vostru
Murit-au moarte de eroi.

IV

Ci nu v-a spăimîntat năvala
De grele oşti împărăteşti,
Voi le-aţi oprit cu pieptul vostru
Pe la Oituz şi Mărăşeşti.

V

Şi-acum cînd iară una sîntem,
Acei ce ne simţim români
Noi vă ieşim cu drag în cale
Cu fala-n piept, cu flori în mîini.

VI

Un singur glas ne împreună
Pe toţi ai Daciei moşteni:
Trăiască România Mare!
Trăiască bravii ei oşteni!

(Extras din „Telegraful Român" din 14/27 decembrie 1918)

1918 - ŞASE DECENII DE LA MAREA UNIRE - 1978

Istoria Marii Uniri în paginile Telegrafului Român

Ne chiamă Bălgradul

Da, Bălgradul e cetatea visurilor noastre de durere şi de biruitoare mîngiiere. In zilele cînd tăcerea ne împresura ca zidurile temniţelor, cînd eram siliţi să ne înăbuşim simţirea şi oftarea, la tine falnică cetate îşi purta sufletul neamului, toată durerea lui adîncă şi toate visurile de sfielnică nădejde, cari mai îndrăzneau să-l îngîne. Cînd părinţii noştri erau siliţi „să strige că durerea lor e raiul, că-s fericiţi, cînd li se fură graiul cel plin de zîmbet şi de suferinţi", tu sfîntă cetate erai stînca de mîntuire a credinţii lor. Căci din chinurile uriaşe a celor sfîşiaţi pe roată, s-a împlinit o sfîntă medolie ce le întărea auzul: imnul îngeresc pentru înfăptuirea idealului. Şi prin trupurile lor sfîşiate, îmbucătăţite, întrezăreau argintata veşnicie a neamului, care creşte pentru a se uni la plinirea vremii, clădind împărăţia visată la gurile albastrei Dunăre, de cîntăreţul strămoş Ovid.

Noi, drumeţii suferinţelor mari, am ajuns la plinirea vremii. Dreptatea lui Dumnezeu e cu noi şi răsplata lui sfîntă!

Ne chiamă Bălgradul. Duhul dreptilor vlădici şi al sfinţilor mucenici ne călăuzeşte în drumul spre praznicul mult aşteptat. Suferinţele ne chezăşuiesc îndreptăţirea praznicului. Să ne arătăm vrednici de jertfa cea cu bună mirezmă!

Cu sufletul curăţit de orice patimă să ne apropiem de sfînta cetate, înfăptuind aici nădejdea şi visul care i-a întărit în voinţa de a suporta toate chinurile . . .

Ne chiamă Bălgradul.

Să mergem fraţilor!

(Extras din „Telegraful Român" din 16/29 noiembrie 1918)

Anul LXVI. Sibiu, Vineri 23 Noemvrie (6 Decemvrie) 1918 Nr. 131

Telegraful Roman

Abonamentul: Pe un an 32 coroane. Pe cate luni 16 cor. — Pe trei luni 8 cor.

Corespondenţele să se adreseze Redacţiei «Telegrafului Român», Strada Măcelarilor Nr. 45. — Scrisori nefrancate se refuză. — Articole nepublicate nu se înapoiază.

Preţul inserţiunilor, după invoială. Abonamentele şi inserţiunile să se adreseze Administraţiei ziarului «Telegraful Român», Sibiu, Strada Măcelarilor Nr. 45.

Ziua Invierii obştei româneşti.

Proclamarea României mari.

Intr'aceea Mihai-Vodă, ridicându şi tabăra dela Sibiu, înaintă cu încetul spre Alba Iulia. Prin toate oraşele pe unde trecu prin cale, locuitorii alergau înainte-i cu daruri, trăgând puşti în semn de veselie şi primindu-l cu mare dragoste şi entuziasm. Apropiindu-se de Alba, locuitorii oraşului şi ai ţinutului îl întîmpinară cele de le feate înainte cu multă cinste, cu

intrat in capitala Ardealului **sufletul neamului**. Şi acesta-i faptul ce ne chezăşueşte că biruinţa noastră e veşnică. A intrat întreg poporul, dela rob până la purtătorul stemei, au intrat stăpâniţi de acelaş sentiment, de acelaş gînd, de acelaş indemn, de aceeaş voinţă. A intrat sfînta unitate naţională, *conştiinţa* limpede şi puter-

Au venit delegaţii satelor din vatra Oltului, de pe valea Hârtibaciului, apoi delegaţii comitatului Sibiu, reprezentanţii reuniunilor şi institutelor culturale, corul seminarial în frunte cu dirigentul T. Popovici şi mulţi oaspeţi dornici de a fi de faţă la marea serbătoare.

Trenul pleacă sub conducerea

s'au silit să i împiedece în manifestarea liberă a voinţei lor. Fruntaşii lor s'au şi prezentat mereu stat, cerând ca *Banatul întreg* să fie alipit la regatul român. Acesta e unchiuita voinţă a fiecărui bănăţan român şi cer să fie spusă explicit şi în proiectul de rezoluţiune.

Între două vieţi

Jertfele oamenilor sînt florile cari se aruncă în calea dreptăţii. Între cele pe care le aruncăm noi azi, în calea dreptăţii noastre, sînt şi flori culese pe cîmpia de la Turda . . . Singură această amintire ar trebui să îngheţe cuvîntul pe buzele celor ce cu atîta uşurinţă ne vorbesc de noroc în aceste zile de dreaptă răsplătire. Noi n-am cerut noroc şi nici nu l-am avut vreodată. Cu sînge şi cu lacrimi ni-am plătit fiecare clipă de bucurie — rari scăpărări, o, aşa de rari, în noaptea durerilor noastre! Şi lucrul acesta nici un român n-ar trebui să-l uite. Îndărătul strălucitei biruinţi pe care o sărbătorim au stat cetele de mucenici — toată oastea cea nevăzută a trecutului nostru a stat mereu sub arme — la Jiu, ca şi la Mărăşeşti, căci pentru orice izbîndă mare, morţii unui neam se scoală şi luptă umăr la umăr cu cei vii.

Grea şi îndelungată a fost lupta şi mari au fost jertfele ce ni le-a cerut. Dar precum stejarul îşi dezvoltă ramurile de afară treptat şi asemănător cu rădăcinile din pămînt, tot aşa în sufletul nostru, cu fiecare jertfă nouă care ne leagă de trecut, răsăria o speranţă nouă care ne avînta spre viitor.

Acum, iată, se desprimăvărează. Toate neamurile pămîntului freamătă de nerăbdarea marilor prefaceri. Sufletul poporului nostru, sîngerînd încă de rănile vechei vieţi, aşteaptă ca o arătură proaspătă, sămînţa binecuvîntată, din care va răsări viaţa cea nouă. Eşiţi, semănătorilor!

Al. Vlahuţă

(Extras din „Telegraful Român" din 28 decembrie 1918)

Mihai Viteazul

Din valurile vremii răsare o arătare sfîntă. Icoana celui mai mare, celui mai conştient mucenic al idealului, al unităţii naţionale. E Mihai Viteazul scăldat în lumină de dumnezeiască fericire.

Silinţele sale de uriaş, jertfa cea mare de sînge au avut darul de la Tatăl ceresc să lumineze calea atîtor generaţii. „Spada lui însîngerată" n-a contenit nici o clipă să fulgere „de dincolo de moarte". La lumina ei ne pătrundem de fiorii nădejdii sfinte în adevărata înviere. Fulgerarea neastîmpărată a însemnat drumul către Mărăşeşti.

Marele Mihai îşi primeşte astăzi cea mai înaltă răsplată. Ursitele glorioase ce a visat pentru neamul său întreg, se împlinesc astăzi pînă în sfîrşit.

Idealul neamului urzit din veşnicie prinde făptură trainică şi îşi face intrarea de măreaţă biruinţă pe toate plaiurile româneşti. Hotărîrea bărbătească a sfatului naţional român de a ne uni toţi românii în una şi aceeaşi cîrmuire naţională, răsplăteşte toate suferinţele de veacuri şi vindecă „străvechea rană".

Să ne închinăm umbrei neprihănite a Viteazului Mihai. Cu o îndîrjire nebiruită a aşteptat împlinirea vremii. Odihna-i va fi acum desăvîrşită. Spada lui va întări plugul şi coasa, iar fulgerarea se va topi în sufletele şi mintile noastre. Din sîngele de pe cîmpia Turzii cresc astăzi minunatele flori pentru cununa de veşnică biruinţă.

Sfatului naţional român şi tuturor românilor Mihai le grăieşte cu îmbărbătare: „Feţii mei, mai opintiţi încă odată; biruinţa e a voastră; vitejia voastră mi-o chezăşuieşte."

(Extras din „Telegraful Român", Duminică, 4/17 noiembrie 1918)

Bine aţi sosit!

Bine-aţi sosit viteji cu flamura izbîndei sfinte! In faţa ei ne închinăm! De mult v'am aşteptat. Şi amară ne-a fost răbdarea! Cu atît mai dulci sînt clipele de-acum. Clipe sfinte şi înălţătoare. Vitejii strămoşi, risipiţi în hotarul Şelimbărului, Vă binecuvîntă pasul. Căci veniţi să desăvîrşiţi **fapţura idealului** pentru care s'au jertfit.

Biruinţa de veşnică glorie dela **Mărăşeşti aduce şi răspândeşte asupra tuturor olaturilor ro-**

Din „Telegraful Român" nr. 136, 30 noiembrie (13 decembrie) 1918.

Episcopii români şi Consiliul Naţional Român

Marelui sfat al naţiunii române din Ungaria şi Transilvania, în Arad

Răsboiul mondial a scos la iveală principiul social atât de creştinesc, că fiecare popor are pe viitor dreptul de a dispune liber asupra sorţii sale. Noi subsemnaţii episcopi ai bisericii ortodoxe-române

din „Telegraful Român" nr. 127, 15/28 noiembrie 1918.
Episcopii români şi Consiliul Naţional Român

Convocare

Istoria ne cheamă la fapte. Mersul irezistibil al civilizaţiunii omeneşti a scos şi neamul nostru românesc din întunericul robiei la lumina cunoştinţei de sine. Ne-am trezit din somnul de moarte şi vrem să trăim alături de celelalte naţiuni ale lumei, liberi şi independenţi. In numele dreptăţii eterne şi a principiului liberei dispoziţiuni a naţiunilor, principiu consacrat acum prin evoluţiunea istorică, naţiunea română din Ungaria şi Transilvania vrea să-şi hotărască însăşi soarta sa de acum înainte. Toate neamurile din preajma noastră şi-au determinat viitorul prin rezoluţiuni în conformitate cu sufletul lor naţional. E rândul nostru acum. Naţiunea română din Ungaria şi Transilvania are să-şi spună cuvântul său hotărâtor asupra sorţii sale şi acest cuvânt va fi respectat de lumea întreagă, el este chiar aşteptat, pentruca la gurile Dunării şi pe drumul larg, unde comunică pulsul vieţii economice între Apus şi Răsărit, să se poată înfăptui ordinea, şi neamurilor prejmuitoare să li se procure tigna trebuitoare la munca binecuvântată spre desăvârşirea umană.

In scopul acesta convocăm

Adunarea Naţională

a naţiunii române din Ungaria şi Transilvania la Alba-Iulia, cetatea istorică a neamului nostru, pe ziua de Duminecă în 18 Noemvrie v. (1 Decemvrie st. n.) a. c. la orele 10 a. m.

Din „Telegraful Român", nr. 125, 11/24 noiembrie 1918.

Saşii ardeleni pentru România Mare

Miercuri, în 8 ianuarie 1918, s-a ţinut în Mediaş marea adunare săsească. Saşii întruniţi în mare număr, întemeîndu-se pe dreptul de liberă orînduire a neamurilor, au declarat alipirea lor cu unanimitate la statul român, recunoscînd dreptul sfînt al românilor de a se uni sub o singură stăpînire naţională şi de a clădi statul naţional pentru toţi românii adică România mare.

Salută cu dragoste frăţească poporul român şi-i exprimă din inimă urări de bine la înfăptuirea idealelor sale naţionale.

De azi înainte poporul săsesc se consideră de membru al statului român şi pe fiii şi fiicele sale ca cetăţeni români.

(Extras din „Telegraful Român" din 28 decembrie 1918)

La Bălgradul nostru!

☞ Toţi românii de pe aceste plaiuri să-şi dee întâlnire în cetatea vestită a Bălgradului la ADUNAREA NAŢIONALĂ de Duminecă, în 1 Decemvrie n. (18 Noemvrie v.) 1918. ☜

Din „Telegraful Român", nr. 127, 15/28 noiembrie 1918.

Hotărârea de mântuire

Sfatul naţional român din Arad a hotărât, după cum ne vesteşte o ştire telefonică, alipirea tuturor teritoriilor locuite de români: a Ardealului şi părţilor mărginaşe, la **Statul Român.**

Din „Telegraful Român", nr. 119, 3/16 noiembrie 1916.

1918 - ŞASE DECENII DE LA MAREA UNIRE - 1978

Marea împlinire de la 1 Decembrie 1918

(Continuare din pag. 1)

litate manifestată statornic în toate provinciile istorice româneşti.

Idealul eliberării naţionale şi unirii într-un singur stat a reprezentat, în ideologia şi practica revoluţiei de la 1848, continuarea luptei temerare a Domnului Tudor din Vladimiri — devenit şi el un simbol al dorinţei de libertate şi dreptate, al voinţei nestrămutate de făurire a unităţii întregului neam. Pentru generaţia de la 1848, unirea reprezenta „cheia boltii fără care s-ar fi prăbuşit tot edificiul naţional". Ideea creării „republicii româneşti a Daciei" sporea nestăvilit energiile, unea deopotrivă pe luptătorii pentru idealurile naţionale din toate provinciile româneşti; dezideratul unirii era proclamat cu aceeaşi fermă hotărire la Iaşi, la Izlaz şi la Blaj. Cei patruzeci de mii de români participanţi la Adunarea de la Blaj, în ziua de 3/15 mai 1848, îşi declarau, într-o atmosferă de unanimă însufleţire, dorinţa de „a se uni cu Ţara".

„Act energic al naţiunii" — cum a fost definită de vrednicul şi înţeleptul bărbat de stat al secolului, Mihail Kogălniceanu —, Unirea Principatelor din 1859 a însemnat o etapă crucială, treaptă fundamentală pentru structura statului naţional român modern, fiind un pas esenţial către locul cuvenit, de egalitate şi demnitate, între celelalte naţiuni europene şi dînd un puternic impuls spre continuarea neabătută a luptei pentru unirea tuturor provinciilor româneşti, acea unire „dorită de veacuri de toţi românii".

Acest moment epocal, de triumf al voinţei naţiunii, a hrănit speranţele fraţilor noştri de peste munţi aflaţi sub stăpînirea imperiului austro-ungar. În vremea Unirii din 1859, sub sceptrul domnitorului Cuza, Al. Papiu Ilarion arăta că „Românii din Transilvania numai la Principate privesc".

Actul Unirii Principatelor reprezentase un pas hotărîtor în procesul desăvîrşirii unităţii noastre naţionale statale, proces dinamizat prin dobîndirea independenţei de stat în 1877—1878. La sfîrşitul războiului ruso-româno-turc desfăşurat în aceşti ani, statul român devenea independent şi suveran, cu un prestigiu recunoscut pe plan european, consolidînd astfel, odată mai mult, fundamentul pentru edificarea statului naţional unitar român.

În anii care au urmat, energia patriotică a fost orientată spre continuarea perseverentă a acţiunilor pentru apărarea şi consolidarea independenţei, pentru crearea condiţiilor de înfăptuire a unirii tuturor provinciilor locuite de români, pentru dobîndirea integrităţii teritoriale a patriei. În Transilvania s-a desfăşurat o vie şi neîntreruptă activitate patriotică.

*

În preajma primului război mondial, patria noastră se număra printre ţările care aşteptau prilejul potrivit pentru a-şi manifesta revendicările legitime, de independenţă şi suveranitate a tuturor provinciilor sale, de unitate naţională prin restabilirea integrităţii teritoriului. În spaţiul acestor provincii se desfăşura acum cu febrilitate lucrarea de pregătire a condiţiilor realizării unirii cu ţara-mamă. Atitudini şi evenimente grăitoare semnificau tenacitatea cu care era urmărit şi susţinut idealul naţional, întruchipau dorinţa, voinţa şi hotărîrea de a acţiona prin toate mijloacele spre a grăbi înfăptuirea lui. Două dintre aceste evenimente se impun atenţiei prin semnificaţia lor majoră:

În 15 martie 1915, a fost organizat la Bucureşti „Congresul românilor de peste hotare"; scopul principal al unei asemenea întruniri era de a exprima aceeaşi voinţă şi hotărîre a unirii cu Ţara, întrucît „condiţii prielnice de dezvoltare" numai pe această cale se puteau dobîndi; la 18 septembrie 1915, se crea la Bucureşti — ca un corolar al numeroaselor acţiuni prounioniste — „Federaţiunea unionistă", care îşi propunea ca scop contribuţia prin toate mijloacele posibile a românilor de pretutindeni la realizarea idealului naţional multisecular.

*

Participînd la primul război mondial, România urmărea cu orice preţ şi oricît de mari jertfe: pentru a apăra acum independenţa, suveranitatea şi însăşi fiinţa naţională; trebuia apărat acum pămîntul cu vetrele străbune, semănat cu strălucite ctitorii voievodale zidite şi înfrumuseţate cu harul mîinilor şi iscusinţei băştinaşilor, pămînt străjuit de cetăţi din piatră, de atîtea ori prădate, pustiite şi arse şi apoi iarăşi înălţate, purtînd cu semeţie peste veacuri semnele bătăliilor glorioase. Trebuia dobîndită acum eliberarea Transilvaniei aflată sub asupritoare stăpînire străină şi refacerea unităţii naţionale între străvechile hotare, unde vieţuiseră paşnic, pe cît le îngăduiau cotropitorii, moşii şi strămoşii, cei care ştiuseră să apere la vremea lor, în chip pilduitor, aceeaşi glie şi aceeaşi sfîntă lege.

Cu toată superioritatea numerică şi ca forţă militară a marilor puteri, cu care a fost confruntată aprig oştirea română în primul război mondial şi în condiţiile unor inconsecvenţe de atitudine din partea ţărilor aliate, porului a *Hotărîrii de unire*, de către delegaţii împuterniciţi ai Marii Adunări Naţionale *pronunţarea unanimă, a adeziunii maselor de români faţă de istoricul act.*

Documentul fundamental al Marii Adunări Naţionale întrunite la Alba Iulia, *Rezoluţiunea din 1 decembrie 1918*, a fost şi un act cu esenţă juridică; el consacra, în termeni specifici dreptului internaţional, principiul autodeterminării popoarelor. În acest document erau înscrise şi principiile de egalitate şi dreptate socială. Astfel, în al III-lea capitol al Rezoluţiunii era formulată „deplina libertate naţională pentru toate popoarele conlocuitoare" — ceea ce exprima garantarea deplinei egalităţi cu naţiunea română majoritară, a drepturilor şi libertăţilor sociale, naţionale şi politice, culturale şi religioase pentru toate naţionalităţile conlocuitoare. Aşadar, cu privire la problema naţională, se cuprindea în acest document — în termeni a căror limpezime face de prisos comentariul — o înaltă, nobilă concepţie a naţiunii române majoritare şi aflate de la origini pe acest teritoriu, secole la rînd supusă asupririi şi frustată de drepturile elementare cetăţeneşti şi naţionale.

Ediţie specială

Telegraful Roman

Marea adunare naţională la Bălgrad

Mult aşteptata şi dorita adunare naţională se va ţinea la 30 Noemvrie st. n. în falnică cetate a viteazului mucenic al unităţii noastre naţionale, în capitala de veşnică glorie românească a lui Mihai Viteazul.

Aici se va hotărî în definitiv asupra sorţii noastre ca naţiune. Hotărîrea nu poate fi decât una, ca a fraţilor basarabeni şi bucovineni: unirea tuturor Românilor într'un singur stat naţional liber.

În vederea marelui moment istoric Consiliul naţional din Arad a luat următoarele dispoziţii:

1. Fiecare comună cu locuitori români trimite la adunare un delegat.
2. Fiecare cerc electoral, după împărţirea cercurilor vechiului sistem, trimite câte 5 delegaţi.
3. Fiecare Consistor gr.-or. şi gr.-cat. trimite câte un delegat.
4. Toţi protopopii sânt din oficiu membri ai adunării.
5. Asemenea şi Episcopii ambelor confesiuni.

Din „Telegraful Român", ediţie specială, 7/20 noiembrie 1918.

Înfăptuirea statului naţional român unitar — moment de importanţă capitală în istoria poporului nostru — nu s-a datorat hazardului nici unei conjuncturi internaţionale favorabile ci a fost urmarea firească a unui îndelungat proces istoric, o necesitate impusă de legile obiective ale evoluţiei societăţii româneşti.

Marea unire de la 1918 a creat cadrul propice pentru dezvoltarea naţiunii române, stimulînd activitatea tuturor forţelor progresiste ale societăţii. Acest eveniment n-a constituit însă ultima etapă pe care o avea de parcurs poporul nostru ci doar un început în împlinirea tuturor aspiraţiilor şi revendicărilor lui de veacuri. Datorită faptului că la cîrma ţării s-au perindat guverne burghezo-moşiereşti care au căutat să beneficieze numai ele şi clasele pe care le reprezentau, de roadele acesteia şi marile victoria a fost de partea dreptăţii — fiind vrednic şi neînfricat braţul ostaşilor români, pururea trează conştiinţa întregului popor şi solidaritatea lui de nebiruit; astfel, unirea „cu Ţara", unirea cea mare a putut deveni fapt împlinit.

Istorica zi de 1 decembrie 1918 a fost „liniştită, solemnă, entuziastă... „Astfel o caracteriza în Memoriile sale unul dintre entuziaştii participanţi la pregătirea solemnităţii — prestigiosul om de ştiinţă transilvănean, profesorul academician Alexandru Borza. Toate aspectele marelui eveniment s-au consemnat cu rigoare în documentele vremii şi cu slove de aur în cartea de istorie a neamului. Între cei peste o sută de mii de români învestmîntaţi în straie de sărbătoare şi „încadraţi de sute de steaguri tricolore" se aflau şi numeroşi oaspeţi delegaţi din întreaga ţară. În această atmosferă s-au petrecut cele două momente fundamentale care consfinţeau evenimentul: citirea în faţa poaspiraţii ale maselor populare nu şi-au putut găsi împlinirea. Aceste aspiraţii au putut fi înfăptuite abia după ce poporul nostru a ajuns pe deplin stăpîn în propria sa ţară. Eliberarea României de sub dominaţia fascistă în 23 August 1944 a inaugurat epoca unei profunde transformări înnoitoare în societatea românească, care a asigurat împlinirea idealurilor de dreptate socială şi naţională pentru care au luptat generaţiile anterioare.

Ţara noastră prezintă azi imaginea unei ţări socialiste în plin avînt de dezvoltare multilaterală, avînd o economie modernă şi realizînd un grad de cultură şi civilizaţie din ce în ce mai înalt.

Pe plan extern, ea promovează relaţii de prietenie şi colaborare în toate statele lumii, afirmîndu-şi prezenţa activă în toate acţiunile desfăşurate de forţele progresiste pentru făurirea unei lumi a păcii, securităţii şi colaborării între toate popoarele lumii.

În felul acesta, România de azi a realizat în chip plenar visul milenar al înaintaşilor noştri şi de a trăi în unitate, pace şi progres social

Momente şi documente din anul bucuriei: 1918

(Continuare din pag. a 2-a)

să facem tot ce poate servi spre binele obştesc şi să evităm a întreprinde ceva ce ar putea fi în detrimentul naţiunii noastre. Nu putem proceda însă fără de a ne sfătui mai intim şi fără de a lua o hotărîre atît referitor la modul de procedare, cît şi referitor la bazele principiale pe cari va fi să stăm cu toţii." Arătîndu-i că s-a mai sfătuit şi cu alţii, îl roagă să binevoiască „a participa la un sfat intim, în 12 l. c. la Oradea Mare". Şi mai departe: „Contînd cu siguranţă că Ilustrităţii tale îţi va servi de imbold mai puternic glasul timpului decît apelul meu, nădăjduiesc că-mi va fi dat să ne putem revedea la Oradea Mare."

„Sfatul intim" de la Oradea Mare. Precum se ştie, la 12 octombrie 1918 st. n. s-a întrunit la Oradea Comitetul executiv al Partidului Naţional Român din Transilvania şi Ungaria, avînd pe ordinea de zi tema: *„Ce atitudine să ia Comitetul naţional în situaţia actuală."* S-a ales un *Comitet de şase* „cu autorizaţia să pertracteze în numele Comitetului, pînă la întrunirea plenului, cu toţi cei ce se vor adresa Comitetului naţional". Acest Comitet de şase a fost alcătuit din: Vasile Goldiş, Teodor Mihali, Dr. Ştefan C. Pop, Dr. Alexandru Vaida, Dr. Aurel Vlad şi Dr. Aurel Lazăr.

Rezoluţia elaborată de acest *Sfat intim*, cunoscută în istorie ca *„Declaraţia de la Oradea"*, redactată de Vasile Goldiş, prevedea printre altele:

„În virtutea dreptului firesc al fiecărei naţiuni de a hotărî liber asupra sorţii sale, drept acceptat acum şi de guvernul Ungariei prin cererea de armistiţiu a Monarhiei, naţiunea română din Ungaria şi Transilvania declară că voieşte şi dînsa a se folosi de acest drept şi pretinde să i se ofere posibilitatea de a-şi determina liber şi absolut, fără de nici un amestec străin, ea însăşi, forma sa instituţională de stat şi a coordonării sale în sînul naţiunilor libere."

Rezoluţia se încheie astfel:

„După suferinţi şi lupte seculare, naţiunea română din Monarhie aşteaptă înfăptuirea dreptului său inalienabil şi imprescriptibil la viaţă deplină naţională."

La şedinţa de la Oradea Mare au luat parte, în afară de cei şase citaţi mai sus, şi: Dr. Ion Ciordaş, Dr. Nicolae Ivan, Dr. Ioan Suciu, Dr. George Crişan, Dr. Sever Dan, Dr. George Popoviciu. procesul verbal pe care îl avem noi sub ochi, în care este cuprinsă rezoluţia, cu corecturi, şi uşor diferită ca stil de cea publicată, este o copie, fără semnături, probabil un exemplar de lucru din şedinţă, pe care Miron Cristea a însemnat pe verso: „Am cores (corectat?) eu în un punct declaraţia cetită de Dr. Vaida în paralamentul ungar" semnat: M(iron). Putem socoti semnătura ca pe un fel de autentificare a procesului verbal.

Alba Iulia: „cea mai mare manifestaţie a întregului popor."

La mijlocul lui noiembrie 1918 st. n. încă nu se decise *locul* unde avea să se întrunească Marea Adunare Naţională Română. Vedem acest lucru dintr-o Hotărîre ce s-a tipărit pe foi volante, la Arad, la 2/15 noiembrie 1918, cu titlul: *„Dela Consiliul Central Naţional Român"*, adresată reprezentanţilor Bisericii. Consiliul invită la *Marea Adunare Naţională Română* pe toţi arhiereii, pe toţi locţiitorii de arhierei, personal, Consistoarele şi Capitlurile „prin un esmis al lor", vicarii episcopeşti, personal, protopopii tractuali aflători în funcţie, personal, reuniunile învăţătoreşti confesionale române, „prin un esmis al lor" şi colegiile profesorale ale institutelor superioare şi medii de învăţămînt, de asemenea „prin cîte un esmis al lor". Mai departe se specifica:

„Esmişii au a fi provăzuţi cu un credenţional din partea corporaţiunii lor. Terminul şi locul Adunării Naţionale Române se va statori în cel mai scurt timp."

De remarcat grija deosebită a Consiliului Central Naţional Român, de a da *Adunării* care se pregătea, caracterul de adunare reprezentativă, legală, pentru ca hotărîrile ei să fie juridic valabile în faţa oricărui for internaţional ca şi în faţa opiniei publice internaţionale. Toţi participanţii corporaţiunilor de orice fel, trebuiau să aibă un „credenţional", adică un mandat de reprezentare în regulă. Aşa s-au şi petrecut lucrurile.

La 20 noiembrie 1918, Consiliul Central Naţional Român din Arad, a fixat ca loc al Marii Adunări Naţionale Române, oraşul Alba Iulia, şi data de 1 decembrie.

Numele locului de întrunire fusese sugerat, printre alte două, şi de către Nicolae Bălan, viitorul Mitropolit trimis să se sfătuiască la Iaşi cu guvernul român şi să informeze pe reprezentanţii Angliei, Franţei şi Statelor Unite asupra situaţiei din Transilvania. Într-o scrisoare către Vasile Goldiş, expediată din Iaşi, el recomanda ferm: „declaraţia de alipire (la România) să se facă fără nici o şovăire, cu cea mai mare manifestaţie a voinţei întregului popor."

Ce s-a întîmplat la Alba Iulia se ştie: 1 decembrie 1918 a devenit ziua bucuriei româneşti, împlinirea marelui vis, regăsirea tuturor românilor de pe cele două versante ale Carpaţilor în România mare, a cărei unitate, independenţă, libertate şi suveranitate se desăvîrşesc în vremea noastră, într-un avînt fără margini, cu însufleţire, cu dăruire, cu iubire sfîntă pentru moştenirea primită, şi cu hotărîrea de a o lăsa urmaşilor şi mai frumoasă. Alba Iulia, cu tot ce a fost şi a însemnat ea la 1 decembrie 1918, a intrat şi rămîne în ritmul vieţii româneşti ca bătaia inimii ce se moşteneşte din părinţi în fii şi ţine vie spiţa neamului, amintirea istoriei, şi datoria de a păstra neamul în unitate şi în libertate.

Azi cu strămoşii cînt în cor

Doamne, a Tale cuvinte
Rar
Doam-ne, a Ta- le cu-vin-te ca-re s-au scris
mai-na-in-te s-au pli-nit pre-cum si scri-e Moi-se la car-
tea în-tî-ie O, mi-nu-ne

Toată legea creştinească

Toată legea creştinească
Astăzi să se veselească.
C-o stea mare s-a ivit
Colo sus, la Răsărit.

Şi străluce cu tărie,
Vestind mare bucurie.
Că veşnicul Dumnezeu
A trimis pe Fiul Său.

Vedem acum mărturia
Că s-a plinit prorocia.
Îngerii pe sus cîntau
Iar păstorii fluierau.

Mîntuirea se plineşte
Precum steaua străluceşte.
Că la sfîntul Răsărit,
Întîi steaua s-a ivit.

Răsăritul cel de sus
S-a vestit şi la Apus.
Şi-n părţile lumii toate,
Pînă colo-n miazănoapte,

Dă-ne la toţi bucurie,
Amin, Doamne, slavă Ţie.
La mulţi ani s-aveţi folos,
De naşterea lui Hristos!

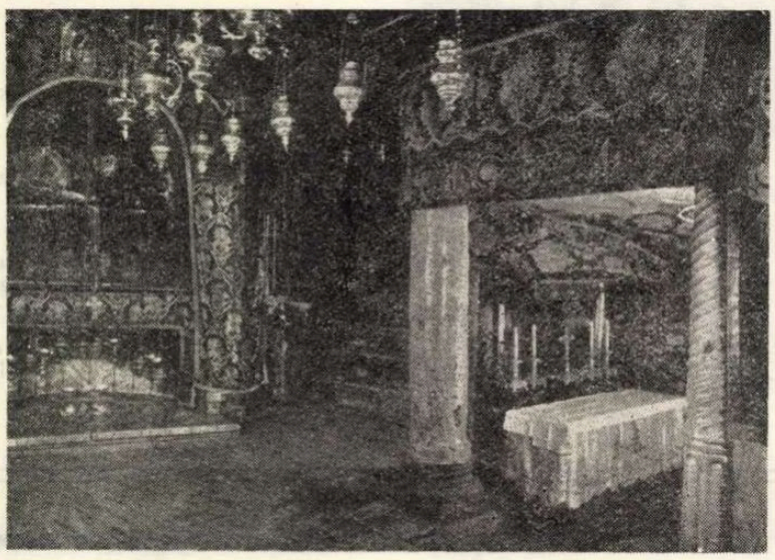

Peştera din Betleem

DOAMNE, A TALE CUVINTE

Colindă din Ţara Moţilor

Doamne, a Tale cuvinte, care s-au scris mai-nainte
S-au plinit precum şi scrie Moise la cartea întîie.
O, minune!

De la Răsărit răsare o stea cu lumină mare
Razele îşi răspîndeşte, pe trei crai povăţuieşte
O, minune!

Steaua Magilor vesteşte, Vifleemul îi primeşte
Şi din prorocie rară pe Mesia îl aflară.
O, minune!

Gh. Şoima

Gînduri de Crăciun

„Răsărit-a lumii lumina cunoştinţei".
(din troparul Naşterii Domnului)

Potrivit învăţăturii Bisericii noastre, făptura omenească este alcătuită din două părţi bine distincte: din trup şi suflet, la a căror armonioasă împletire privind, psalmistul de odinioară exclama: „Mărescu-te, Doamne, că sînt minunat întocmit!"

Ceea ce constituie însă specificul omului, ceea ce face pe om, om, deosebindu-l fundamental de celelalte vieţuitoare, este sufletul său. Gîndirea sau cugetarea, simţămintele sau sentimentele, voinţa, conştiinţa morală, care ne ajută să deosebim binele de rău, alcătuiesc împreună sufletul omenesc, comoara inexprimabilă a fiecăruia dintre noi.

Ne îngrijim cu toţii să dăm cele cuvenite trupului, să-l hrănim, să-i creăm adăpost ş. a. m. d.

În egală măsură, ba mai mult şi sufletul are nevoie de îngrijire, de hrană.

Dacă este păcat, şi este dureros că el se repetă încă în lumea mare, un trup sleit de foame, păcat şi mai mare este un suflet nehrănit, neîngrijit, necultivat, sălbăticit.

Dacă este păcat suprahrănirea unui trup, îmbuibarea, tot păcat este, şi uneori de neiertat, hrănirea unui suflet cu ceea ce nu-i prieşte, cu ceea ce îl stîlceşte şi, în final, îl ucide.

Hrana care prieşte sufletului este aceea care domesticeşte cît mai mult această făptură minunată care este omul, este aceea care ne face mai blînzi, mai drepţi, mai sensibili, mai cinstiţi, mai respectuoşi, mai harnici, mai generoşi, mai grabnici spre binele general, mai atenţi cu cei din jurul nostru, mai virtuoşi, mai oameni.

O asemenea hrană, pentru noi credincioşii, ne oferă Buserica ai cărei fii sîntem, Biserica moşilor şi strămoşilor noştri, şi la un asemenea ospăţ, la o asemenea masă de hrănire a sufletului ne găsim noi în această seară de Ajunul Crăciunului.

Dacă ne introspectăm puţin, sîntem încredinţaţi că sufletele multora dintre noi, poate ale tuturor, se simt în aceste momente mai îmbogăţite, mai încălzite, mai luminate, mai îmblînzite, mai uşurate, mai iertătoare, mai gata de zbor spre zările albastre ale unor chemări superioare.

Aceste stări sufleteşti se explică desigur şi prin aceea că colindele pe care le ascultăm ne poartă pe mulţi dintre noi spre vetrele noastre părinteşti, unde, cu ani şi ani în urmă, cu emoţii negrăite aşteptam Crăciunul pentru a merge la colindat, ne poartă spre serile de ajun cînd satul, învesmîntat în nea, fremăta de viaţă, de vibraţii care ne făceau să uităm pe moment de neajunsurile prin care treceam mulţi dintre noi la ora aceea.

Stările sufleteşti înălţătoare pe care le simţim astă seară se explică cu deosebire prin aceea că colindele noastre străbune sînt purtătoare, vestitoarele unui eveniment religios, asemenea căruia altul n-a fost şi nici nu va mai fi în istoria omenirii: *Întruparea Fiului lui Dumnezeu, Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos.*

Întocmai ca o străfulgerare, acest eveniment a despicat în două istoria omenirii, umplînd-o de o lumină necunoscută pînă atunci, din care s-au hrănit şi se hrănesc sufletele a miliarde de credincioşi de două mii de ani încoace.

Diac. *Gh. Papuc*

(Continuare în pag. a 6-a)

Comori ale spiritualităţii româneşti: colindele

Prin colinde (corinde) înţelegem mai cu seamă refren lipsit de înţeles cîntecele de Crăciun care au refren, nemijlocit.

Vechimea colindelor. Datina colindatului am moştenit-o de la ramura romană a strămoşilor noştri. Se poate, însă, ca într-o formă oarecare această datină să fi existat şi la daci, aceştia de asemenea fiind oameni cu aşezări statornice. Altfel cum să ne explicăm faptul că în satele româneşti ea a fost totdeauna foarte larg şi viu răspîndită?

Asemenea baladelor, colindele au şi o deosebită valoare documentar-istorică, pentru că oglindesc viaţa sufletească a strămoşilor noştri mai apropiaţi, iar unele, chiar a strămoşilor din timpul formării noastre ca popor daco-roman creştin. În acel timp, unele cîntări religioase mişcau atît de mult inimile, încît creştinii le cîntau şi acasă, iar cei ce făceau parte din populaţii care aveau datina colindatului, le cîntau şi drept colinde.

Dar pe atunci, de mult, cei ce cîntau aceste colinde pe plaiurile noastre, le învăţau după auz, din tată în fiu. De aceea, în curînd unele cuvinte, mai ales cele străine de limbile dacă şi romană, „s-au schimbat, uneori mai multe s-au contopit într-un cuvînt, pe care poporul le recitează fără a le înţelege". (D. p. XXXXVII.) Astfel, cuvintele „Halleluiah Domine" după ce au ajuns să fie „Aliluia Doamne", mai apoi, treptat, „s-au schimonosit" în „Hai lerui de lerui Doamne", Hoileronda Domnului, sau Hoi Lerui Doamne, sau Lerui ler, şi în alte forme. Cei ce vorbeau încă limba latină, sau cea dacă în curs de îmbinare cu cea latină, au transformat cuvîntul latin „Domine" în unul apropiat: „Domnului", sau chiar exact: „Doamne". Însă cuvîntul evreiesc: Halleluiah" (Lăudaţi pe Domnul), deşi cu înţeles scump inimii lor, le suna străin, căci pe atunci îl auzeau numai în rare şi scurte slujbe religioase. De aceea uşor a putut da cuvinte deformate ca cele auzite astăzi în refrenele unor colinde.

Şi aproape că nu te poţi opri să surîzi, văzînd că din contopirea cuvintelor „Beethleem" şi „Ierusalem" („Rusalim"), a putut rezulta ... drăgălaşul cuvînt „Belferim": „Jos la Belferim / Sălaş îşi cere (M. p. 136). „Schimonosituri", ce-i drept, dar pentru noi foarte preţioase, pentru că ele dau mărturie despre timpurile îndepărtate ale formării noastre ca popor creştin.

Tot la timpuri îndepărtate duc mintea arcul şi lancea (suliţa), amintite în unele colinde ca arme de vînătoare. Astfel, într-o colindă cu refrenul „Hai lerui dalerui Doamne", se spune că bunul bărbat (N) „Suie plaiul pînă-n cap / Şi pe cerb l-o săgetat" (B. p. 126).

După cum se va vedea în unele dintre versurile următoare, însăşi construcţia gramaticală a unor propoziţii, uneori, fie cu lipsa predicatului, fie a prepoziţiilor, conjuncţiilor etc., ne duce cu mintea la timpuri cînd limba noastră nu era atît de curgătoare şi limpede ca cea care începe din secolele mai apropiate. La alte versuri se vede chiar bine că datează din asemenea timpuri mai de curînd, totuşi dintr-un timp cînd unele cuvinte care astăzi arată asprime, sau ceva rău, neplăcut, dureros, pe atunci aveau şi înţelesuri bune, sau numai bune. Astfel, cuvîntul a (se) mustra, altădată însemna numai provocare la o lucrare bună, a se lua la întrecere în bine. Despre florile grîului, vinului şi mirului(!) colinda spune că „Ele se mustrau) Şi s-adevărau" care e „mai bună?" (D. p. 206.)

În forma lor apropiată celei de acum, unele colinde au fost create, totuşi, pe cînd „leac" însemna (şi): puţin, pic; „Făr de leac de aţă-n capu" (D. p. 182); substantivul rază avea şi forme verbale: „Dar o rază unde-mi rază? Rază-n lunca grînelor" (D. p. 175); pe cînd nu alergară ei, ca bine de curînd, în Ţara Moţilor, „*Curse* sfinţii d-împreună, / Cu daruri de voie bună" (D. p. 86). („Curse", de la cuvîntul latin currese =a alerga); „peliţa" însemna trupul, căci lui Hristos „Peliţa împunsără, / Sînge-şi purcedè (M. p. 133). Iar unele colinde vin cel puţin din timpul cînd şi în pădurile noastre de dincoace de Carpaţi mai trăiau bourii, căci „Doi bouari se cam mai batu, / Doi bouari de cei surii" (D. p. 32).

Desigur că forma în care se cîntă astăzi unele colinde nu este cea de la început. În decursul secolelor, ea s-a limpezit şi a crescut, iar conţinutul s-a îmbogăţit. Totuşi, cum am văzut, în colindele vechi răzbat cugetări şi imagini create de strămoşii noştri încă în cele dintîi veacuri ale vieţuirii noastre ca popor format, ca şi din timpul formării noastre ca popor, şi chiar — dinainte. Se vede neîndoielnic că unele colinde îşi au rădăcini încă în timpul cînd viaţa bisericească a strămoşilor noştri nu era încă bine organizată. Aşa ne explicăm nu numai deformările de cuvinte ci şi greşelile de locuri şi nume de persoane, ca, de exemplu greşeala că, pentru a naşte, „Cea Sîntă Marie" ... / Curţî lu Pilat / Ziua bună-şi da, / Sălaş că cerea" (M. p. 134). În alte colinde, greşeala aceasta este ceva mai îndulcită poetic ca de exemplu: „Sus în curtea lui Crăciun / ... S-a născut un Domn prea bun" ... (Ş. p. 7). De altfel şi în colinda cu Pilat, a doua oară, „cea Sîntă Marie / ... Curţ a lui Crăciun ... / Sălaş că cerea, / Sălaş căpăta".

Bogat fond moral. În colinde, ca şi în mai toate creaţiile spirituale populare, binele, ca adevăr, dreptate, sau sub alte înfăţişări, învinge întotdeauna. Într-o colindă, a învinge este tot una cu „a adevăra", a învinge cu adevărul, sau întru adevăr, într-adevăr. Stăpînul casei nu va primi colindătorii, pînă ce aceştia vor aduce pana de aur pentru care se bat „doi vulturi bătrîni", pe care trebuie să-i „adevereze", adică să-i învingă cu arma adevărului, în luptă dreaptă. „Voi s-adevăraţi / Pana s-o luaţi / Ş-apoi să veniţi" (D. p. 109).

În colinde, bogatul este înfăţişat zgîrcit, iar săracul, cu inimă largă. La casa bogatului, lui Dumnezeu -- îmbrăcat sărăcăcios — I se răspunde: „Cina noastră nu-i de voi / Ci-i dă domni mari ca şi noi". Dar la casa săracului: „Avem cină, nu bogată, /Poftiţi cu noi ş-o luaţi" (M. p. 104).

Puternic spirit creator. Chiar dacă am da la o parte numeroasele variante, totuşi am rămîne plăcut uimiţi de numărul mare al temelor şi întîmplărilor depănate în colinde. Însăşi întîmplările biblice poporul

Gheorghe Şoima

(Continuare în pag. a 6-a)

Azi cu strămoşii cînt în cor

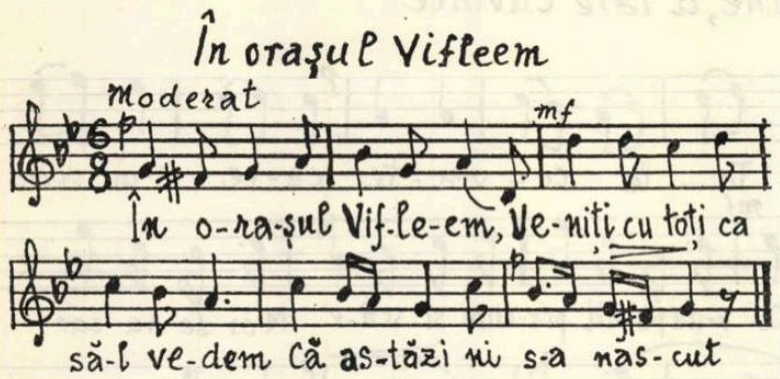

În oraşul Vifleem

Cîntec de stea popular din Ardeal

În oraşul Vifleem, veniţi cu toţi ca să-L vedem
Că astăzi ni s-a născut

Domnul cel făr-de-nceput şi astăzi s-a împlinit
Pe cum a fost prorocit

Că se va naşte Hristos Mesia chip luminos
Din Fecioara Maria

Trei crai de la Răsărit la-nchinare au venit
Daruri scumpe aducînd

Şi cu îngerii cîntînd: Mărire lui Dumnezeu,
Lui Hristos Fiului său. *T. Popovici*

Cu steaua

Desen de Anastase Demian.

Astăzi s-a născut Hristos

Astăzi s-a născut Hristos
Mesia chip luminos
Lăudaţi şi cîntaţi şi vă bucuraţi.

Mititel, înfăşeţel,
În scutec de bumbăcel
Lăudaţi şi cîntaţi şi vă bucuraţi.

Vîntul bate, nu-l răzbate
Neaua ninge, nu-l atinge
Lăudaţi şi cîntaţi şi vă bucuraţi.

Şi de-acum pînă-n vecie
Mila Domnului să fie
Lăudaţi şi cîntaţi şi vă bucuraţi.

T. Popovici

Comori ale spiritualităţii româneşti: colindele

(Continuare din pag. a 5-a)

nostru le înfăţişează mai înflorit, imaginînd încă întîmplări şi împrejurări neistorisite biblic. Astfel, pentru a naşte, Sfînta Maria se duce mai întîi „în toriştea cailor". Dar „nu s-o putut hodini, / De rosura cailor, / Sunetu potcoavelor". De aceea „Ea cu greu i-o blăstămat: Roadeţi voi cai cît îţi roade / Şi voi saţ să nu aveţi / Pînă-n ziua de Ispas / Şi-atuncia numa un ceas". Nici în locul unde se găseau oile nu poate naşte „De rosura oilor, / De sbieratul mieilor... Şi s-o luat şi s-o dus / În ieslele boilor, / Boii roaseră cît roase / Şi-ncepură a rumega / Şi frumos a se culca. / Maica Sfîntă hodinea / Pe Domnul Sfînt îl năştea". (B.).

Dintre multele întîmplări şi teme pe care le înfăţişează colindele să amintim aceea a florilor grîului, vinului şi mirului, lăudîndu-se fiecare că ar fi mai folositoare decît celelalte. Însă Dumnezeu le spune: „Că voi îmi sînteţi / Una ca şi alta": Floarea grîului, / Drag trupşorul meu; / Floarea vinului, / Drag sîngele meu; / Floarea mirului, / Drag sudoarea mea". (D. p. 206). Nu în înţelesul că holdele de grîu, viile şi plantele aromate din care, împreună cu untdelemnul, se face mirul ar fi numai de la Sfintele Patimi, ci, că de atunci ele au o preţuire mai mare şi un rost sfînt.

Să mai amintim cel puţin, încă teama Maicii Domnului, care, în timp ce ascultă Sfînta Slujbă, tot plînge, pentru că ştie că Fiul ei va fi răstignit. (D. p. 189).

Practica Botezului copiilor oglindită în colinde. Multe dintre colindele create de popor amintesc nu numai de „slujbe mari" fără a le spune pe nume, ci trimit cugetul colindătorilor (şi al celor colindaţi) de-a dreptul la slujba Botezului, anume, la Botezul copiilor. Unele ni-L înfăţişează pe însuşi Domnul, botezînd. „Lumea, ţara colinda, / Pe cei mici îi boteza" (P. II. p. 11). Atît de puternică este convingerea că fiii creştinilor trebuie botezaţi încă fiind prunci, că în unele colinde chiar şi Hristos Domnul este botezat prunc. După ce află Fiul „mititel", Crăciun cel bătrîn tirimite „cuvînt în vînt / La Ioan Botezătoriu, / Ca să vie să-l boteze". (B. p. 22).

În altă colindă, o mamă spune: „C-am doi fii de botezare" (D. p. 1). Că aceşti fii sînt mici, se vede şi de acolo că, acestora „„Da-le-am mere mărunţele, / Să se joace cu ele". De asemenea, Sfîntul „Iuăn" face „slujbe mari"... „Fii mici botezînd" (M. p. 115). Cînd Tatăl Sfînt trimite „un sol bun nebotezat" să ridice Fiul în braţe, „Ala nu s'o-apropiat / De mirosul florilor, / De para făcliilor". Cînd, însă, „Tatăl sfînt că a trimes / Un sol mic şi botezat, / Ala s-o apropiat / Sus în braţe l-o luat / Şi la ceriu l-o ridicat" (B. p. 85).

Tindere spre înălţime; sete de lumină. Pe lîngă un simţ al realităţii materiale, colindele oglindesc şi tinderea sufletului spre mai înalte plaiuri de lumină şi viaţă curată. Este o plăcere sufletească deosebită să cînţi colinde care încep cu (sau cuprind) cersuri ca acestea: „Sus în stire mănăstire" (D. p. 85); „Sus în slava cerului" (D. p. 226); „Sus spre răsărit (D. p. 139); „Colo sus şi mai în sus"; şi altele.

Chiar şi fîntîna pe care — obişnuit — oamenii o sapă în locuri joase, o colindă spune că ea „mijeşte" „Colo sus, colo mai sus" (M. p. 103).

Din adînci străfunduri sufleteşti răzbate această sete de lumină spirituală, ca gîtul întins al unei păsări brâncuşiene, atrasă la înălţime şi soare. Şi fiecare sîntem în stare să ne amintim refrene ca: „Voi zori de ziuă"; „Ziurel de zi" (Gh. p. 1); „Raza soarelui, / Floarea soarelui"; şi altele. Poate că şi această prezenţă a înălţimii şi a luminii a dus la cunoştiinţa colindătorilor că ei îl aduc în case pe Dumnezeu „Dar cu dînşii cine vine? Vine Domnul Dumnezeu" (B. p. 29).

Încheiere. Nu e locul să arătăm aici şi rodul cercetărilor făcute de marii noştri muzicologi asupra colindelor. E de ajuns să amintim că melodiile acestor cîntece de Crăciun se înscriu în „dovada superiorităţii muzicii noastre" (D. p. XXII). Într-adevăr, colindele sînt — şi ele — comori ale spiritualităţii româneşti.

(Dăm înţelesul literelor mari scrise după unele versuri din colinde: D.= Sabin Drăgoi, 303 colinde; M.=Traian Mîrza, Folclor din Bihor; B.= Dr. Vasile Bologa, Colinde poporale din Ardeal; P.=Timotei Popovici, Florile Dalbe, I, II; Gh.=Petru Gherman, Colinde şi cîntece de stea; Ş.=Gheorghe Şoima, 8 colinde.)

*Colindă**

Steaua cea de mult dorită
Florile dalbe.
Sus pe cer e răsărită.
Îngerii din cer coboară,
Florile dalbe
Şi peştera o înconjoară
Unde s-a născut Hristos,
Florile dalbe.
Soarele cel luminos
Şi zace pe fîn uscat,
Florile dalbe,
De Maica sfîntă înfăşat.

Veniţi fraţi să alergăm
Florile dalbe,
Cu îngerii să cîntăm:
Mărire întru cei de sus
Florile dalbe,
Dulcelui nostru Iisus
Şi jos între omenire,
Florile dalbe,
Pace şi bunăvoire.

Cu magii să ne-nchinăm
Florile dalbe,
Cu glas mare să strigăm:
Pruncule dumnezeiesc,
Florile dalbe,
Fiul Tatălui ceresc,
Ai tins darul Tău cel sfînt
Florile dalbe,
Ş-ai pus pace pe pămînt.
Şi cu bunătatea ta
Florile dalbe,
Ai împăcat lumea rea.

Colinda-vom, colinda
Florile dalbe,
Din casă-n casă-om intra
Colacul e pus pe masă
Florile dalbe,
Să fii gazdă sănătoasă
Deie-ţi Tatăl din-nălţime,
Florile dalbe,
Pace şi zile senine,
Zile tot de bucurie
Florile dalbe,
În mîndra noastră Românie!

Emanoil Suciu, învăţător

* După „Telegraful Român" din 25 decembrie 1918

Gînduri de Crăciun

(Continuare din pag. a 5-a)

„Răsărit-a lumii lumina cunoştinţei" — spune troparul Naşterii Domnului. Aşa cum zorile şi, apoi, răsăritul Soarelui destramă ţesătura nopţii, pînzele întunericului, oricît de groase ar fi ele, la fel venirea în lume a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos a înlăturat bezna necunoaşterii lui Dumnezeu, Tatăl nostru ceresc descoperindu-ni-se direct, taină pe care numai dragostea Sa nemărginită pentru noi o poate explica. Prin Fiul Său, Părintele luminilor îşi deschide braţele Sale iubitoare către făptura Sa cea mai aleasă, omul, pe care, sufleteşte, îl recreează, îl înnoieşte, îl naşte din nou, zmulgîndu-l de pe cărările pierzătoare pe care păcatul, întunecîndu-i mintea, l-a purtat şi îl poartă adesea într-un mod cum nu se poate mai destrămant. Numărul celor întorşi de pe astfel de cărări este mare, ca spuza stelelor.

Cu adevărat, în Mîntuitorul Iisus Hristos totul este lumină, tot ce vine de la El este lumină. Lumină este viaţa Sa petrecută pe pămînt, lumină sînt faptele Sale despre care ne vorbesc nu numai Sf. Evanghelii într-un mod atît de limpede şi convingător, ci şi o seamă de istorici ai vremii, ca Iosif Flaviu, Tacitus, Suetoniu ş. a.; lumină este învăţătura Sa, această fîntînă minunată plină de apă vie, din care cel ce bea nu va mai înseta, acest izvor nesecat, această hrană vrăjită, din care dacă apucăm să gustăm nu mai putem trăi fără ea.

Învăţătura Sa ne împacă lăuntric şi între noi, ne ridică din patimi, ne adună de pe căi greşite, ne împinteneşte la bine, ne linişteşte, ne însenineză, ne dă sens vieţii. „Aceasta să ştiţi, o iubitori de Hristos creştini, că eu n-am putut afla rai mai bun şi mai dulce decît în faţa Domnului nostru Iisus Hristos" — spune înţeleptul voievod muntean Neagoe Basarab, iar marele Goethe adăuga la timpul său; „Mă plec înaintea Lui, ca în faţa revelaţiei divine, al celui mai înalt principiu al moralităţii".

Lumină, puternică lumină, negrăită lumină a aruncat în lume Fiul lui Dumnezeu cînd ne-a învăţat pentru prima dată şi pentru totdeauna că noi toţi, toţi fiii pămîntului, sîntem fraţi întreolaltă, din aceeaşi plămadă alcătuiţi, cu aceleaşi capacităţi, cu aceeaşi demnitate, chemaţi a administra spre binele tuturor, a împărţi în chip frăţesc bunurile acestui pămînt, iar cel ce asupreşte, cel ce fură munca semenului său săvîrşeşte păcat strigător la cer.

Lumină a aruncat în lume Hristos-Domnul, cînd ne-a poruncit să ne iubim unii pe alţii, cum ne-a iubit El, şi să trăim în pace, El însuşi descoperindu-ni-se ca „Domn al păcii".

Pentru astfel de motive chipul văzut al Mîntuitorului, al Sfinţilor săi Apostoli a umplut nu numai sufletele ci şi muzeele şi pinacotecile lumii.

Pentru astfel de motive, Naşterea pruncului Iisus a avut ecouri negrăite şi în sufletul poporului român, despre care putem spune că s-a născut aproape deodată cu Fiul lui Dumnezeu, acum aproape două mii de ani. Credinţa în El a zidit mănăstirile noastre cu renume mondial; credinţa în El a pictat icoanele care umplu bisericile şi casele noastre, cărora ţara le acordă atîta preţuire în aceşti ani; credinţa în El a născut românească noastră omenie, care, alături de alte vrednicii, ridică astăzi poporul român în ochii tuturor popoarelor; credinţa în El a adus pe cerul vieţii noastre spirituale noianul colindelor noastre străbune.

Ne aflăm, aşa cum am mai arătat, la o cină sufletească, duhovnicească. Să ne ospătăm din plin, pe săturate, căci masa este bogată.

De aceea, acum cînd ne aflăm în preajma marelui praznic al Naşterii Domnului, pe lîngă pregătirile obişnuite pe care le facem, să nu uităm nici o clipă să ne pregătim şi lăuntric, să ne hrănim permanent şi sufletele cu neîntrecuta, luminătoare, de viaţă dătătoare şi mîntuitoare învăţătură a Fiului lui Dumnezeu, Soarele dreptăţii şi Răsăritul cel de sus, căci numai astfel Naşterea lui Hristos ne va fi de folos.

1918 - ŞASE DECENII DE LA MAREA UNIRE - 1978

1 DECEMBRIE 1918

„Libertatea acestei naţiuni înseamnă unirea ei cu Ţara Românească."
(Din discursul lui Vasile Goldiş)

1 Decembrie 1918. Zi memorabilă, zi istorică pentru întregul neam românesc;

Soarele, în dimineaţa aceea geroasă de iarnă cu vînt tăios, cu razele sale puternice a destrămat negura nopţii, plumbul înălţimilor şi a răsărit în toată frumuseţea lui deasupra unui popor însemnat de lumină. A răsărit soarele libertăţii.

Începea o zi nouă, o zi aşteptată cu ardoare şi încredere de un neam întreg, timp de aproape o mie de ani.

Consiliul Naţional Român Central a întocmit din timp şi a dat publicităţii programul Marii Adunări Naţionale, pentru ca cei prezenţi să poată participa în mod organizat la activităţile ce urmau să aibă loc. În program erau prevăzute următoarele activităţi:

— La ora 7, serviciu religios în cele două biserici: ortodoxă şi unită;

— La ora 10, deschiderea lucrărilor Marii Adunări Naţionale;

— Defilarea maselor;

— Adunarea de pe platoul romanilor, unde să li se vorbească maselor populare, grupate în jurul tribunelor, despre lucrările Marii Adunări Naţionale şi să li se citească Rezoluţia adoptată.

Duminică, 1 Decembrie 1918, în sala Cercului militar din cetatea Alba Iuliei, pregătită anume pentru acest eveniment, au început lucrările Marii Adunări Naţionale.

Încă de dimineaţa, un grup de oameni se îndreptau spre sala Cercului militar — sala Casinei, cum se mai numea. Această era arhiplină. Mai era liberă doar partea din faţă, podiumul, loc rezervat prezidiului şi masa ziariştilor.

La ora 9,50, în ovaţiile furtunoase ale celor prezenţi, intră în sală membrii Consiliului Naţional Român Central. Primul este Vasile Goldiş, urmat de şase social-democraţi; vin refugiaţii români din Transilvania; Ghiţă Pop, Eugen Goga, Iosif Şchiopul, vin prelaţii, arhiereii. La ora 9,55 intră preşedintele Consiliului Naţional Român Central dr. Ştefan Cicio Pop şi soţia, dr. Teodor Mihali, maiorul Alexandru Vlad, cpt. Băgulescu, cpt. Mărculescu, lt. Jileriu. Intră apoi generalul român Leonte — reprezentantul românilor de dincolo de Carpaţi. Acesta e ridicat pe umeri şi aclamat, după care ia loc la masa ziariştilor.

În ropotul aplauzelor şi a strigătelor „Trăiască România" la ora 10,30, preşedintele Consiliului Naţional Român Central declară deschise lucrările Marii Adunări Naţionale.

În cuvîntul introductiv, dr. Ştefan Cicio Pop a prezentat pe scurt scopul Adunării şi motivele pentru care s-a hotărît convocarea reprezentanţilor poporului român din Transilvania, Banat şi Părţile Apusene, în vechea cetate de la Alba Iulia. Tot el a numit ca secretari ad-hoc ai Marii Adunări Naţionale pe dr. Laurenţiu Oanea şi dr. Sever Miclea, după care a dat cuvîntul dr. Ioan Suciu, raportorul Comisiei de verificare.

Consiliul Naţional Român Central — şi-a început raportul dr. Ioan Suciu — a decis convocarea Adunării Naţionale de astăzi a poporului român din Transilvania, Ungaria şi Banat, ca să decidă asupra sorţii sale. Cercurile electorale din cele 26 de comitate au trimis la Adunare peste 680 de delegaţi; unele cercuri au trimis şi supleanţi. Sînt prezenţi episcopii, reprezentanţii Consistoriilor şi Capitlurilor; delegaţii societăţilor culturale ai şcolilor medii, institutelor teologice şi pedagogice; delegaţii reuniunilor învăţătorilor, ai femeilor, ai meseriaşilor, delegaţii Partidului Social Democrat Român, ai gărzilor naţionale, ai tinerimii universitare.

„Comisia de verificare a găsit toate actele în ordine. Amintesc că au sosit mii de adrese de aderenţă (de unire — n. a.) cu sute de mii de semnături. Sînt prezenţi 1.228 de delegaţi. Adunarea Naţională este capace (capabilă) a aduce hotărîri decisive."

La propunerea dr. Ioan Suciu — cu unanimitate şi în aplauzele sălii — au fost alese organele de conducere ale Marii Adunări Naţionale şi anume:

— Preşedinţi: George Pop din Băseşti, Ioan I. Pop şi dr. Demetriu Radu;

— Vicepreşedinţi: dr. Teodor Mihali, dr. Ştefan Cicio Pop şi Ioan Flueraş;

— Notari (secretari): dr. Alexandru Fodor, dr. Sever Miclea, dr. Caius Brediceanu, dr. Silviu Dragomir, dr. Victor Deleu, Ioan Ciser, dr. Ionel Pop şi dr. George Crişan.

După alegerea organelor Adunării, preşedintele acesteia George Pop din Băseşti a subliniat că în toate împrejurările istorice mari „Naţiunea română s-a adunat pentru a decide asupra sorţii sale", în 1848 pe Cîmpul Libertăţii, iar acum — la Alba Iulia.

„Ne-am adunat aici — încheia dînsul — să hotărîm asupra sorţii noastre. Salut Adunarea liberă a tuturor românilor din Transilvania, Ungaria şi Banat", chemată să pună „Piatra fundamentală a fericirii neamului nostru românesc. Declar Adunarea constituită şi deschisă".

În aplauzele Adunării, s-a urcat la tribună Vasile Goldiş — un om înalt, impunător, plin de prestanţă, veşnic egal şi măsurat cunoscut om politic, eminent profesor de istorie universală şi limba latină, maestru al cuvîntului şi al condeiului, purtătorul de cuvînt al românilor din Transilvania, care într-o amplă expunere a trecut în revistă principalele momente ale istoriei noastre milenare, începînd cu ocuparea Daciei de către romani şi continuînd cu făurirea poporului şi a limbii române.

Vorbind despre formarea statelor feudale pe teritoriul patriei noastre, despre lupta de veacuri împotriva cotropitorilor, despre Unirea tuturor românilor „pentru o clipă" într-un singur stat „prin braţul puternic al viteazului Mihai", el arată: „Noi, cei ce rămăsesem la vatra strămoşească, în Ardeal, Banat şi Ţara Ungurească, am fost dripiţi de cea mai crîncenă soartă ce-o poate avea un neam. Am fost lănţuiţi într-o robie trupească, economică şi sufletească cum nu se mai pomeneşte în istorie."

Referindu-se la aspiraţiile şi dreptul naţiunilor la libertate, la dreptul acestora de a-şi hotărî singure soarta, Vasile Goldiş spunea: „Libertatea acestei naţiuni înseamnă unirea ei cu Ţara Românească! Bucăţirea trupului românesc a fost un act de barbarie. Distrusă barbaria — Unirea tuturor românilor într-un singur stat este cea mai firească pretensiune a civilizaţiei. Nu există putere să poată clătina dreptul nostru asupra acestor teritorii. Românii, dimpreună cu toate teritoriile locuite de dînşii, trebuie să fie uniţi cu România."

Apoi, cînd ceasul din turla bisericii bătea orele 12, din încredinţarea şi în numele Comitetului Naţional Român Central, Vasile Goldiş, cu glasu-i cuprins de emoţie izvorîtă din solemnitatea momentului, a dat citire proiectului de rezoluţie, numit *Declaraţia de la Alba Iulia*, asupra căreia avea să se pronunţe Adunarea Naţională.

În ovaţiile prelungite ale Adunării, Goldiş spunea, în încheiere: „Vă rog să primiţi aceste rezoluţii. Trăiască România."

După terminarea discuţiilor pe marginea Rezoluţiei, George Pop de Băseşti, preşedintele Adunării, întreabă: cum să fie supusă votului Rezoluţia citită de Vasile Goldiş — punct cu punct sau în întregime; la care mulţimea vocilor celor din sală cere votarea rezoluţiei în întregime.

La întrebarea preşedintelui: „Primeşte onorata Adunare rezoluţia propusă de D-l Goldiş în întregimea ei? Adunarea irupe, delegaţii se ridică în picioare şi minute în şir aclamă şi ovaţionează. În ropotul aplauzelor celor 1.228 de reprezentanţi ai poporului român au răsunat cuvintele lui George Pop de Băseşti: „Adunarea Naţională a poporului român din Transilvania, Banat şi Părţile ungurene a primit Rezoluţia prezentată prin Vasile Goldiş în întregimea ei şi astfel Unirea acestor provincii româneşti cu ţara-mamă şi cu celelalte provincii surori deja alipite este pentru toate veacurile decisă."

Apoi s-a trecut la alegerea Marelui Sfat Naţional — organul legislativ al Transilvaniei pînă la unirea definitivă cu România. După aceasta, delegaţii au primit defilarea maselor populare, sosite la Alba Iulia din cele 80 de oraşe şi aproape 5.000 de aşezări rurale, în număr de peste 100.000. La încheierea defilării, mulţimea celor prezenţi s-a grupat în jurul tribunelor, instalate din vreme pe platoul romanilor. În momentul sosirii delegaţilor stabiliţi de Marea Adunare Naţională şi urcarea lor la tribune, freamătul maselor populare a încetat. Cînd s-a citit hotărîrea adoptată, Adunarea populară a izbucnit în aplauze ce nu mai conteneau, asemenea unei furtuni dezlănţuite, aprobînd în unanimitate Unirea cu România şi înfăptuirea reformelor stabilite.

În timp ce la Alba Iulia românii hotărau asupra viitorului lor, în toate bisericile româneşti din aceste provincii se trăgeau clopotele, iar slujbele religioase s-au încheiat cu „Deşteaptă-te române", simbolizînd voinţa unanimă şi participarea tuturor la acest măreţ act istoric. După oficierea serviciului religios, în faţa celor adunaţi la biserici, au luat cuvîntul preoţii şi comandanţii gărzilor naţionale, care au vorbit despre lucrările Adunării Naţionale de la Alba Iulia.

Odată cu aprobarea de către masele populare a „Declaraţiei de la Alba Iulia", delegaţii Marii Adunări Naţionale s-au reîntors în Sala Unirii, — cum a fost denumită de atunci —, unde, după un scurt cuvînt rostit de George Pop de Băseşti, acesta a declarat încheiate lucrările Marii Adunări Naţionale.

Sărbătorirea a şase decenii de la evenimentele revoluţionare din octombrie—decembrie 1918 şi a Adunării Naţionale de la Alba Iulia, care a hotărît unirea Transilvaniei cu România, constituie un prilej deosebit pentru a aduce un cald şi binemeritat elogiu tuturor acelora care prin lupta lor eroică au pus piatra de temelie desăvîrşirii procesului de formare a statului naţional unitar român, liber şi neatîrnat şi totodată de a înfăptui în chip plenar toate dezideratele unirii de la 1918. Condiţiile noi de viaţă ale poporului nostru îi permit azi să realizeze cele mai îndrăzneţe aspiraţii şi idealuri de libertate, independenţă şi progres social.

P. J. Dan

Clujul în miezul frămîntărilor pentru Unirea din 1918

Clujul este mărturia permanenţei noastre veşnice în această parte a lumii. Alături de alte oraşe ale ţării, Clujul a înfruntat timpul, vitregiile naturii şi istoriei, ca o prezenţă vie. Este prezent în toate acţiunile mari revendicative ale românilor; aici s-a scris celebrul memoriu: Suplex Libellus Valachorum; aici, au avut loc, în primăvara anului 1848, primele consfătuiri revoluţionare româneşti; aici s-a ţinut cel mai mare proces politic din istoria modernă a Transilvaniei — procesul Memorandului.

*

După procesul Memorandului, românii din Cluj au continuat lupta de apărare naţională, pînă la biruinţa finală, consfinţită prin actul unirii, de la Alba Iulia, la 1 decembrie 1918. Deodată cu intrarea României în război alături de Antantă, nădejdile românilor clujeni, precum şi ale tuturor ardelenilor, de a se înfăptui unirea, cresc. Dar autorităţile statului burghezo-moşieresc maghiar încearcă să înăbuşe orice încercări de eliberare naţională şi socială. La Cluj au loc tot mai multe procese la Curtea Marţială a Diviziei a V-a.

Măsurile restrictive şi represive ale autorităţilor de atunci de a anihila acţiunile întreprinse pentru ridicarea conştiinţei naţionale şi înfăptuirea unirii n-au dat rezultat. Din contră, lupta se înteţeşte. Fruntaşii români ai mişcării naţional-politice din Cluj se aştern pe lucru. În luna octombrie 1917, Amos Frîncu trimite, în numele intelectualilor din oraş, o scrisoare preşedintelui Astrei, cerînd intensificarea activităţii asociaţiei în rîndul poporului. El se adresează şi Partidului Naţional Român în special lui St. Cicio-Pop şi George Pop de Băseşti, cerînd ca deputaţii români să-şi exprime public gîndurile în legătură cu situaţia din ţară şi apoi să-şi depună mandatele.

În preajma prăbuşirii fronturilor, intelectualii clujeni (preoţi, studenţi, ofiţeri ş. a.) se adunau, sub pretextul culegerii fructelor, într-o grădină din str. Donath a Dr. Petru Păteanu, la locuinţa locotenentului Adrian Tripşa din str. 1 Mai nr. 23, la banca „Economul", la locuinţa judecătorului Emil Haţieganu din str. Andrei Mureşan. După mai multe întîlniri, s-a hotărît trimiterea unei delegaţii la Budapesta, pentru a lua legătura cu deputaţii români şi a le cere să acţioneze mai hotărît şi fără întîrziere. Delegaţia era formată din ofiţerii: Dr. Octavian Utalea, Dr. Ghiţă Trif, Simion Rusu, Gheorghe Mureşan şi Traian Chirileanu. După ce au luat legătura cu deputaţii români, delegaţii au fost sfătuiţi să se întoarcă acasă, spre a nu fi arestaţi. Înainte de a părăsi Budapesta, delegaţii clujeni au copiat declaraţia ce urma să fie citită în parlament, care dealtfel fusese copiată în mai multe exemplare de studenţi, cu scopul de a o răspîndi în cazul că cenzura i-ar fi interzis publicarea în presă.

În 12 octombrie 1918, Comitetul Naţional al românilor din Transilvania şi Banat, întrunit la Oradea, a redactat o încheiere arătînd că nu mai recunoaşte parlamentului şi nici guvernului din Budapesta dreptul să

Prot. prof. *Ion Bunea*

(Continuare în pag. a 10-a)

Aradul în lupta pentru libertatea şi unitatea naţională a poporului român

Între oraşele din Transilvania dinainte de 1918 — puternice centre ale mişcării de eliberare socială şi naţională a poporului român, Aradul a ocupat un loc deosebit de important. Încă în 1899 comitele (prefectul) suprem al comitatului Arad sublinia că: „Aradul a început să fie centrul luptei de emancipare naţională a românilor din întreaga Ungarie". Aceasta nu era o declaraţie de complezanţă, ci o recunoaştere întemeiată pe activitatea febrilă cu care oamenii de aici, reprezentînd mai multe instituţii româneşti şi din diferite pături sociale, îşi dădeau mîna spre a ajuta la progresul material şi spiritual al poporului român, spre a pregăti poporul pentru realizarea idealului unităţii statale despre a cărui apropiată împlinire erau pe deplin convinşi.

Cînd, în noiembrie 1918, Aradul a fost ales ca sediu al Comitetului Naţional Român Central, se încununa de fapt lupta pentru eliberare socială şi naţională dusă veacuri de-a rîndul de românii din aceste părţi, alături de fraţii lor de pretutindeni. Această alegere nu a fost un fapt întîmplător. Au concurat mai mulţi factori, dintre care, la locul prim, se situiază *factorul geografic*. Aşezat la intersecţia drumurilor ce străbăteau imperiul habsburgilor dinspre nord spre sud, dinspre vest spre est, Aradul era un important centru al căilor de comunicaţie şi un puternic centru comercial. La aceasta se mai adăuga şi *factorul istoric-etnic*. Străveche vatră de viaţă românească aşezată pe temelia pusă de convieţuirea dacilor liberi cu civilizaţia romană cu influienţele exercitate de trecerea popoarelor migratoare, în amurgul primului mileniu al erei creştine Aradul şi ţinutul dimprejur făcea parte din formaţiuni statale atestate istoric, locuite atunci, ca şi mai tîrziu în marea majoritate de români aparţinînd credinţei creştine ortodoxe, iar din punct de vedere social, în cea mai mare parte ţărani plugari.

În oraşul Arad exista, din vremuri îndepărtate, o biserică ortodoxă închinată Sfîntului Ioan Botezătorul, în jurul căreia era organizată comunitatea românilor arădeni care-şi trăiau viaţa naţională, socială şi spirituală. În veacul al XVIII-lea şi cel următor această comunitate devine deosebit de puternică şi influientă, dovadă faptul că în cadrul ei, în anul revoluţionar 1848, se organizează două adunări populare româneşti care formulează revendicări de ordin naţional-bisericesc în spiritul vremii.

De remarcat că protopopul Ioan Raţiu, nepotul episcopului Gherasim Raţiu al Aradului (1834—1850), unul dintre conducătorii spirituali ai acestei comunităţi, atît în timpul revoluţiei cît şi după reprimarea ei, se afla în strînse legături cu Avram Iancu, pe care-l primeşte la Arad, ca şi cu alţi fruntaşi revoluţionari de peste munţi.

Importanţa acestui oraş ca centru al vieţii naţionale-bisericeşti a românilor din Banat-Crişana creşte mult începînd cu veacul al XVIII-lea prin întemeierea aici a unei Episcopii ortodoxe române (1706) ce avea să continue firul vieţii bisericeşti început de ierarhii din Ineu-Ienopolea, din Lipova şi de alţi ierarhi pribegi, cunoscuţi sau rămaşi în anonimatul istoriei. Prin *Supplex*-ul din 1814, arădenii cer episcop român „cu sîngele şi cu inima". Lupta lor este încununată de succes în 1829. Sub păstoria episcopului Gherasim Raţiu (1835—1850), centrul eparhial de la Arad devine o administraţie românească, la catedrele celor două şcoli sînt promovaţi profesori de o înaltă ţinută profesională şi cu alese simţiri româneşti pe care le-au insuflat generaţiilor de tineri pe care i-au format ca dascăli şi preoţi, luminători ai satelor din Banat şi Crişana, oameni cu un înalt nivel de conştiinţă naţională. Alături de aceştia, o intelectualitate din ce în ce mai numeroasă crescută cu ajutorul burselor acordate din Fondurile şi Fundaţiile româneşti administrate de Episcopie, venea să îngroaşe rîndurile acelor patrioţi luminaţi care au pregătit „primăvara luminării româneşti" — cum se exprima Constantin Diaconovici-Loga.

Pe terenul astfel pregătit, în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, la Arad s-a desfăşurat o bogată viaţă culturală-naţională românească, cu instituţii şi aşezăminte, unele patronate

Prot. dr. *Gheorghe Liţiu*

(Continuare în pag. a 10-a)

1918 - ŞASE DECENII DE LA MAREA UNIRE - 1978

Acum 60 de ani — şi după aceea!

Nicolae Bălan — în slujba întregirii ţării

— O EVOCARE UTILĂ ŞI NECESARĂ —

Unirea Transilvaniei cu România, consfinţită la Alba Iulia în 1 Decembrie 1918 — îşi are „preistoria" ei, ca atîtea evenimente istorice de mare însemnătate pentru poporul nostru. Elementele care fac parte din întregul acesteia nu trebuie date uitării.

Un astfel de element — prea puţin cunoscut şi destul de tîrziu valorificat, bibliografic — este contribuţia inedită pe care profesorul de teologie Dr. Nicolae Bălan a adus-o la perfectarea actului unirii Transilvnaniei cu România.

Stîlpii de boltă ai vieţii, acestui vrednic slujitor al Bisericii au fost — invariabil — *România* şi *Ortodoxia. Pe amîndouă* le-a văzut *reîntregite* ... Reîntregite, şi prin ostenenile sale, prin sclipitoarea sa activitate conducătoare bisericească şi naţională. E ceea ce rezultă şi din zguduitorul capitol de istorie românească pe care-l evocăm aci. Cum a răzbit el la „lumina cunoştinţei" prin tipar?

Datorită unui publicist de merit, cu evidente însuşiri personale de cercetător ştiinţific: *Ion Rusu Abrudeanu*. În cartea sa închinată vieţii şi operei Patriarhului Elie *Miron* Cristea (Bucureşti, Editura „Cartea Românească", Bucureşti, 1929), el a intercalat un capitol (al 29-lea) intitulat „Un moment critic în desfăşurarea acţiunii pentru intrarea trupelor române în Ardeal" (p. 254 urm.). (Să se vadă şi reluarea din volumul omagial închinat, în 1940, Mitropolitului Nicolae Bălan, precum şi „Revista Teologică", 1940, nr. 5—8, reluare datorită prot. Ion Dăncilă).

Ce se întîmplase — şi ce era de făcut?

La 21 oct. 1918, primul-ministru al Franţei — pe calea aerului — a trimis guvernului român un mesaj laconic: „Fiţi gata"! Era vorba de apropiata trimitere a trupelor române, eliberatoare, în Transilvania, operaţie care datorită unei neînţelegeri (care a stîrnit nedumeriri şi îngrijorare), ajunsese în impas.

Consiliul Naţional din Sibiu, de sub preşedinţia lui Andreiu Bârseanu — care număra între membrii săi tineri entuziaşti (ca prof. Dr. Nicolae Bălan, prof. Dr. Silviu Dragomir şi Dr. Ion Broşu) — spre sfîrşitul lui octombrie 1918, văzîndu-se izolarea în care se aflau românii ardeleni de factorii statali din Moldova, în momente atît de importante pentru viitorul neamului, stăruia pe lîngă Consiliul Naţional Central din Arad să facă tot posibilul şi să intre în legătură cu cercurile conducătoare de la Iaşi, spre a coordona de comun acord mişcarea ce trebuia începută în Ardeal întru afirmarea voinţei poporului român, pe baza principiilor autodeterminării.

Consiliul Naţional Central de la Arad a însărcinat cu această misiune „filiala" lui de la Sibiu, care avea să facă legătura cu cercurile guvernamentale de la Iaşi şi să ceară *intrarea urgentă a trupelor române în Transilvania.*

Pentru ducerea la bun sfîrşit a acestei delicate şi periculoase misiuni s-a oferit profesorul de teologie Dr. Nicolae Bălan,

I s-a dat, la cerere, un automobil (captură de război de la germani) şi un însoţitor de nădejde (căpitanul român Victor Precup, din armata austro-ungară).

Drumul — peste Mediaş, Tg. Mureş, Reghin, Bistriţa, Vatra Dornei, Paşcani, Iaşi — era pîndit de primejdii. Ca măsură de precauţie, prof. Nicolae Bălan îmbrăcase şi el uniforma militară austriacă, dîndu-se drept ordonanţă a căpitanului Precup.

Duminică, 5/18 noiembrie 1918, solii românilor ardeleni sosiră la Iaşi (Din Sibiu plecaseră în 1/14 noiembrie 1918). Au fost primiţi fără întîrziere, de şeful Marelui Cartier General al Armatei Române (generalul C. Prezan, ulterior mareşal al României Mari), de primul-ministru (generalul C. Coandă) şi de alţi factori politici importanţi, bucuroşi să afle — în versiune autentică, de martori oculari — stările de lucruri din Transilvania. Între alţii, ei s-au întîlnit şi cu marele profesor patriot Nicolae Iorga. Insistenţa profesorului Nicolae Bălan de-a se trimite fără întîrziere armată română în Ardeal, a stîrnit justificată bucurie în sufletele celor ce au rezistat eroic în teribilul „triunghi al morţii".

Profund şi pe drept mulţumit de rezultatul misiunii sale la Iaşi, profesorul Nicolae Bălan se pregătea de întoarcere „acasă". Intervenind pe neaşteptate o criză în problema atitudinii unor aliaţi faţă de înstăpînirea administraţiei româneşti în Transilvania — datorită unei neînţelegeri provocate de anumite intrigi — solul ardelean l-a însoţit pe generalul Prezan în călătoria pe care acesta a făcut-o la Giurgiu, unde se afla comandamentul Armatei franceze a generalului Berthelot. Întrevederea cu generalul francez — prieten sincer şi foarte influent al poporului nostru — a lămurit situaţia, încît lucrurile au reintrat în făgaşul normal.

Generalul Prezan şi prof. Nicolae Bălan s-au înapoiat la Iaşi; primul, spre a grăbi trimiterea de trupe române în Transilvania; celălalt, spre a lua pe căpitanul V. Precup şi a merge împreună la Alba Iulia. Acesta, însă, a rămas definitiv la Iaşi, înrolîndu-se în Armata română.

Cu un automobil pus la dispoziţie de generalul Prezan, prof. Nicolae Bălan — însoţit de Mihai Popovici, ulterior ministru de finanţe — a plecat spre Ardeal, via Predeal. Pe dealul Perşanilor — între Vlădeni şi Şercaia — drumul fiind înzăpezit, Nicolae Bălan şi Mihai Popovici, într-o noapte, vreme de cinci ore, au trebuit să împingă din greu maşina spre a o urni din loc, pînă în vîrful dealului. *Din această pricină, viitorul mitropolit al Ardealului n-a mai putut ajunge la Alba Iulia decît în seara zilei de 18 Noiembrie 1 Decembrie 1918, — adică după încheierea Marii Adunări Naţionale din cetatea lui Mihai Viteazul.*

*

Mare martor al unor vremuri mari, Nicolae Bălan a fost — mai presus de toate — un *luptător*. Aşa s-a dovedit ca profesor de teologie, aşa s-a afirmat ca arhiepiscop-mitropolit ...

Poziţia lui de *fond* faţă de realităţile vieţii noastre bisericeşti şi naţionale a fost la înălţimea vremurilor pe care le-a trăit pe baricade.

Încă odată: Stîlpii de boltă ai acestor baricade au fost: *România* şi *Ortodoxia.*

Pr. prof. Dr. *Grigorie Marcu*
Rectorul Institutului Teologic
Universitar din Sibiu

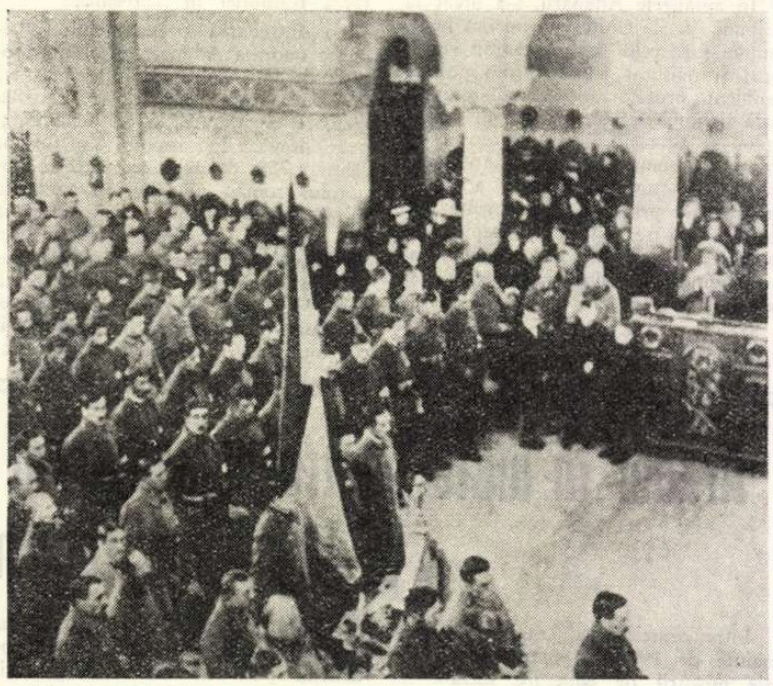

Sfinţirea steagului corpului de voluntari români în catedrala ortodoxă din Sibiu.

Preoţii de mir şi lupta poporului român pentru unitate naţională

În toate momentele mari din istoria poporului nostru, preoţii de mir au fost alături de păstoriţii lor în lupta acestora pentru dreptate socială, independenţă naţională şi unitate statală. În luptele lui Mihai Viteazul, în răscoala lui Horia, Cloşca şi Crişan, în revoluţia lui Tudor Vladimirescu şi mai ales în cea din 1848, în luptele pentru unirea din anii 1856—57, în războiul de Independenţă din 1877—78, în răscoala ţărănească din 1907, preoţii de mir s-au identificat cu vrerile poporului şi au luptat, alături de fiii lor sufleteşti, cu arma în mînă, pentru o viaţă mai bună, pentru libertate şi unitate naţională. Era firesc atunci ca ei să fie prezenţi şi în războiul din 1916—18, care a dus la înfăptuirea unităţii de stat a poporului român.

Îndată după intrarea României în război (14/27 august 1916), furia cercurilor conducătoare din Viena şi Budapesta s-a îndreptat mai ales asupra intelectualilor români de atunci din Transilvania, în special asupra preoţilor şi învăţătorilor. Peste 350 de preoţi au fost arestaţi şi închişi în temniţele din Cluj, Alba Iulia, Tg. Mureş, Oradea, Timişoara, Caransebeş, Seghedin ş. a. s-au deportaţi — unii cu familiile — în regiunea cea mai de vest a Ungariei, în judeţul Şopron, lîngă graniţa cu Austria de azi, unde li s-a fixat domiciliul forţat. Peste 25 dintre ei au murit, fie în timpul deportării sau în închisoare, fie după eliberare, datorită suferinţelor îndurate acolo. Aproape o sută de preoţi, mai ales din judeţele Braşov, Făgăraş şi Sibiu, au fost nevoiţi să-şi părăsească parohiile şi să se retragă în vechea Românie, o dată cu trupele române care intraseră în Transilvania în august 1916.

Alţi preoţi au slujit în calitate de confesori militari, aducînd cuvînt de mîngîiere şi de învăţătură soldaţilor români din armata austro-ungară care luptau pentru interesele unor asupritori străini. Unii din ei au avut apoi rosturi de seamă în organizarea corpurior de voluntari români din Italia şi Rusia.

În vechea Românie, aproximativ 250 de preoţi au fost mobilizaţi, conducerea lor fiind încredinţată profesorului de teologie Constantin Nazarie. Cei mai mulţi au însoţit trupele pe cîmpurile de luptă, unii jertfindu-şi chiar viaţa pentru apărarea patriei, cum au fost preoţii Ştefan Ionescu-Cazacu, îngropat în mausoleul de la Mărăşeşti, Nicolae Armăşescu şi Nicolae Furnică. Unii din ei au fost luaţi prizonieri şi deportaţi în lagărele din Germania şi Bulgaria. Peste 120 de călugări au fost încadraţi într-o misiune de infirmieri, condusă de arhim. Teoctist Stopanu, îngrijiind peste 60 de mii de răniţi sau bolnavi, la care se adaugă zeci de călugăriţe care au lucrat în serviciile sanitare ale armatei. Mulţi călugări şi călugăriţe au murit la datorie, mai ales în timpul epidemiei de tifos exantematic.

Aproximativ 40 de preoţi, din teritoriile ocupate vremelnic, şi-au pierdut viaţa, fie împuşcaţi, fie deportaţi în lagărele din Germania şi Bulgaria, unde au murit. La aceştia se adaugă un număr nesfîrşit de preoţi bătuţi, jefuiţi sau alungaţi din parohiile lor.

Dar după doi ani, suferinţele au făcut loc bucuriei celei mari a prăbuşirii imperiului habsburgic şi a realizării unităţii de stat a poporului român. La pregătirea imediată a acestui act epocal din viaţa poporului nostru şi-au adus contribuţia şi numeroşi preoţi de mir. Încă din perioada neutralităţii României, între cei care au militat pentru intrarea ei în război alături de puterile Antantei se număra şi preotul Vasile Lucaciu, trecut peste Carpaţi încă din 1914 şi care a îndeplinit apoi însemnate misiuni politice, din încredinţarea Guvernului român, în Statele Unite (împreună cu un alt preot), în Franţa şi Italia. În noiembrie 1918, sute de preoţi români transilvăneni au contribuit la înfiinţarea consiliilor şi gărzilor naţionale româneşti, în comunele, oraşele şi judeţele Transilvaniei.

La Marea Adunare Naţională de la 1 Decembrie 1918, între cei 1228 de delegaţi oficiali, Biserica a fost reprezentată printr-o serie de delegaţi „de drept" (cei 5 episcopi, 4 vicari, 10 delegaţi ai consiliilor eparhiale, 129 de protopopi, cîte un reprezentant al institutelor teologice şi cîte doi reprezentanţi ai studenţilor teologi. Alţi preoţi au fost aleşi ca delegaţi oficiali în circumscripţiile electorale ale localităţilor din care făceau parte. În afară de aceştia, numeroşi preoţi au participat la adunare în fruntea păstoriţilor lor, alături de cei peste o sută de mii de români veniţi să dea glas vrerii lor de veacuri, de a se „uni cu ţara". Episcopii Ioan Papp de la Arad şi Dimitrie Radu de la Oradea au fost aleşi corespondenţi ai biroului adunării. În Marele Sfat Naţional Român constituit atunci, cu 212 membri, au fost aleşi cei cinci episcopi şi numeroşi profesori de teologie, protopopi şi preoţi, iar în Consiliul Dirigent (un fel de guvern provizoriu al Transilvaniei) a fost ales şi Vasile Lucaciu. Doi episcopi — Miron Cristea de la Caransebeş şi Iuliu Hosu de la Gherla — au fost aleşi în delegaţia care urma să prezinte actul unirii la Bucureşti. Aşa dar, slujitorii Bisericii şi-au făcut din plin datoria faţă de popor, fiind alături de el în momentele de grea încercare din 1916—18, dar şi în cele de înălţare sufletească de la 1 Decembrie 1918.

Pr. prof. *M. Păcurariu*

Preoţi din Banat în lupta pentru Unirea de la 1918

Evenimentele anilor 1914—1918, desfăşurarea primului război mondial, marchează pentru românii din monarhia austro-ungară intensificarea luptei pentru înfăptuirea idealului de veacuri realizat la 1 decembrie 1918: desăvîrşirea unităţii naţionale a tuturor românilor.

Preoţii români din Banat au dovedit şi cu acest prilej o înaltă conştiinţă naţională pusă în slujba celor mai nobile idealuri ale poporului român subjugat social şi naţional.

Documente noi pun în valoare reliefează aportul clerului român din Banat la realizarea desăvîrşirii unităţii neamului, lupta sa necontenită în anii 1914—1918, pentru traducerea în faptă a visului milenar, unificarea tuturor românilor într-un stat naţional, cît şi prigoana, percheziţiile, internările şi arestările la care au fost supuşi de autorităţile austro-ungare.

Nume de preoţi vin să stea mărturie, despre adeziunea Bisericii noastre la lupta pentru izbînda doleanţelor neamului, nume din care menţionăm cîteva, prin intermediul unor documente de arhivă.

Cunoscutul preot istoric, Coriolan Buracu este arestat şi judecat la Tribunalul din Caransebeş împreună cu generalul Nicolae Cena (Arhiva Mitropoliei Banatului. Fond Caransebeş, nr. 4923/1914). Preotul poet Iosif Drăgoi din Globurău sau Ios.f Delaglob este arestat şi el în 1914, ca şi Coriolan Buracu pentru sentimente româneşti.

Preotul Valeriu Dabiciu, capelan în Cacova (Grădinari) este arestat în 14 iulie 1914 şi dus la Oraviţa, Timişoara şi apoi Seghedin, bănuit pentru legături de spionaj. Va fi eliberat destul de greu pentru că mai venise în coliziune cu autorităţile austro-ungare în 1910, cînd i s-a sistat ajutorul de stat (Arhiva Mitropoliei Banatului. Fond Caransebeş, nr. 4705/1910).

Preoţii Ioan Măran din Ciclova-Română, Mihai Costescu din Eşelniţa şi Martin Vernichescu din Vîrciorova au fost de asemenea arestaţi în 1914 pentru delicte de „agitaţiune", atitudine curajoasă la mobilizare, delict" împotriva puterii militare a statului, sau mai precis pentru că i-au îndemnat şi ajutat pe unii care au depus jurămîntul militar să fugă în România (I. D. Suciu, *Banatul şi Unirea de la 1918*, în *Studii. Revistă de istorie*, 1968, tom. 21, nr. 6, p. 1089—1090).

Preotul George Costescu din Racoviţa a fost arestat în 21 martie 1916, pentru că a interzis elevilor români să-l salute ungureşte, ci numai în limba română. Reprezintă doar un moment din lupta împotriva deznaţionalizării.

Alţi preoţi care au îndurat prigoana habsburgică au fost: protopopul dr. George Dragomir internat la Şopron şi mort acolo în ianuarie 1918; preotul Isidor Saberca din Cuvin, arestat în 1916, care va rămîne în internare aproape 2 ani; preotul Emanuel Ciulei din Giuchici, arestat în 1916 ca „agitator"; preotul Aurel Maghet din Toager arestat în 1916 pentru lupta sa necurmată în favoarea „românismului mare", a unificării tuturor românilor într-un stat naţional.

Semnificativă a fost atitudinea preotului Ilie Gherban din Sîrbova care în 1916 în faţa hotelului „Coroana" din Timişoara explica poporului adunat că rolul României în război era de a-i elibera pe fraţii lor din provinciile româneşti de sub ocupaţia austro-ungară. A fost condamnat la 2 ani închinoase.

Atitudine românească au manifestat şi preoţii Romulus Jurchescu din Peştere, Antonie Miloşescu din Ogradena, motiv pentru care au fost deportaţi la Şopron, şi numărul acestor preoţi se mai poate continua cu mulţi alţii.

Aceste cîteva date arată zelul şi abnegaţia preoţilor români din Banat în lupta pentru libertate naţională, pentru desăvîrşirea unităţii politice a tuturor românilor.

Preot *Gherghe Naghi*

1918 - ŞASE DECENII DE LA MAREA UNIRE - 1978

Bihoreanul Dr. Gheorghe Crişan în evenimentele din anii 1918-1919

Gheorghe Crişan a fost fără îndoială una din luminoasele figuri ale tinerei generaţii de la 1918, cu rol de seamă în evenimentele care au încoronat visul de veacuri al neamului nostru: Unirea Transilvaniei cu România. Plin de avînt şi curaj, faptele sale din acele zile fierbinţi, l-au aşezat în rîndul celor aleşi, fapt care ne-a îndemnat acum, la împlinirea a 60 de ani de la marele eveniment, să evocăm memoria, din faptele de atunci, care se leagă în mare măsură şi de numele lui.

S-a născut la Beiuş, la 24 noiembrie 1888 unde a urmat şcoala primară. Liceul l-a făcut şi la Beiuş şi la Bistriţa unde a învăţat limba germană. Facultatea de Drept a făcut-o la Budapesta unde şi-a luat şi doctoratul. A mai studiat apoi la Viena şi Paris. La terminarea studiilor cunoştea foarte bine pe lîngă germană, limba franceză şi engleză. Aşa se face că Gheorghe Crişan a fost prezent nu numai în acţiunile interne ale neamului impuse de împrejurări, ci şi în problemele mari, externe.

Tatăl său Ilarie Crişan, fiu de preot din Răpsîg, jud. Arad, a fost unul din cei mai cu vază meseriaşi din Beiuş. În 1918 a participat, ca delegat al Beiuşului, la istorica Adunare de la Alba Iulia. Mama lui, fiică de învăţător, Elena, a fost sora învăţatului Augustin Boţioc din Beiuş. Prin familia Boţioc Gh. Crişan a intrat în legături de rudenie cu familia lui Alexa Boţioc de la Arad, a profesorului Şandru de la Preparandie, cu familia lui M. Velici de la Chişinău etc. Aşa se face că terminîndu-şi studiile, Gheorghe Crişan se stabileşte la Arad, pe atunci, cel mai important centru al vieţii noastre culturale şi politice din acest părţi. Aici el i-a cunoscut, urmîndu-le pilda în lupta pentru neam, pe Ştefan Cicio-Pop, Dr. Ioan Suciu, Vasile Goldiş, încadrîndu-se în activitatea Partidului Naţional Român cu elanul celor 30 de ani cîţi îi avea pe atunci.

În 1913 îşi deschide cancelaria avocaţială la Arad. Fiind cunoscut ca un bun jurist şi om plin de curaj, i s-a încredinţat, în cadrul Partidului Naţional Român, şi misiunea de a conduce ca redactor „Tribuna" şi „Românul", ziare cu rost atît de mare în viaţa românilor din părţile acestea. S-a distins ca ziarist. De altfel aici l-a avut ca dascăl în ale scrisului pe Roman Ciorogaru, viitorul episcop de Oradea, apoi, pe Dr. Aurel Lazar de la Oradea ş. a.

În vremea în care Gheorghe Crişan se stabileşte definitiv la Arad, continuă activitatea reacţionară de deznaţionalizare a poporului român din Transilvania. Impotriva acestei acţiuni conducătorii românilor au trebuit să-şi mobilizeze forţele în apărare. Şi Gheorghe Crişan a fost un luptător neobosit, atît prin scris, cît şi prin deplasările în mijlocul poporului.

N-a luat parte la primul război mondial, dar rămînînd acasă, în calitate de avocat, ia apărarea românilor traduşi pe banca acuzaţilor pentru „trădare de patrie" şi penru agitaţie împotriva statului austro-ungar.

Cînd în 24 septembrie 1918 Partidul Naţional Român hotărăşte reluarea activităţii politice întreruptă în timpul războiului, Gheorghe Crişan îşi face simţită şi el din nou prezenţa în mijlocul frămîntărilor pentru apărarea cauzei naţionale.

Astfel, participă în 12 octombrie 1918 la istorica şedinţă a Comitetului Executiv al Partidului Naţional Român ţinută la Oradea în casa lui Aurel Lazar, apoi la tratativele cu Consiliul Naţional Maghiar, care au avut loc la Arad la 13 noiembrie 1918, în vederea reglementării situaţiei Transilvaniei, îndeplinind funcţia de secretar, un post de mare răspundere.

Un act de mare valoare politică şi istorică este Manifestul Marelui Sfat al Naţiunii Române din Ungaria şi Transilvania, din 18 noiembrie 1918, adresat popoarelor lumii. Actul este semnat în numele Marelui Sfat al Naţiunii Române din Ungaria şi Transilvania de Dr. Ştefan Cicio-Pop, ca preşedinte şi Dr. Gheorghe Crişan, ca secretar. În acest act, se afirmă că naţiunea română care prin fiinţa sa însăşi este „întruparea democraţiei celei mai desăvîrşite" nu doreşte să stăpînească asupra altor neamuri, ci este gata a asigura tuturor cetăţenilor aflători pe teritoriul său egalitatea condiţiilor de viaţă şi libertatea naţională deplină. Sigur că la redactarea acestui act a contribuit şi Dr. Gh. Crişan care-l semnează în calitate de secretar al Marelui Sfat.

Între timp are loc convocarea Marii Adunări Naţionale pe data de 1 decembrie 1918 la Alba Iulia. Suflarea românească din Transilvania este chemată să decidă asupra sorţii sale prin actul datat în 7/20 noiembrie şi semnat de Ştefan Cicio-Pop ca preşedinte şi Gh. Crişan ca secretar.

Hotărîrea istorică de unire a românilor transilvăneni cu România, care urma să fie adoptată la Alba Iulia, a fost adusă la cunoştinţa guvernului român, aflat pe atunci la Iaşi, de o delegaţie din care a făcut parte şi avocatul Gh. Crişan.

La Adunarea de la Alba Iulia a participat şi Gheorghe Crişan. Datorită calităţilor sale, ataşamentului total faţă de cauza naţională, a cunoştinţelor sale juridice şi de istorie a poporului român, Dr. Gh. Crişan a fost designat să facă parte din delegaţia română la Conferinţa de Pace de la Paris. Apoi a mai fost trimis la Londra ca să spulbere maşinaţiunile răuvoitorilor poporului nostru precum şi în America, unde avea să-i mobilizeze pe miile de emigranţi români în apărarea intereselor naţionale, ale fraţilor lor din ţară. De toate aceste sarcini s-a achitat în mod demn şi cu pricepere. Revenit în ţară, a îndeplinit funcţii de înaltă răspundere.

Dr. Gheorghe Crişan a murit în plină putere de muncă la 24 iunie 1935, fiind înmormîntat la Beiuş cu 30 de preoţi avînd în frunte pe arhiereul Dr. Andrei Mager, care l-a numit „fiul Beiuşului, falnicul stejar al Bihorului".

L-am cunoscut pe Gheorghe Crişan destul de bine. I-am apreciat firea deschisă şi interesul ce-l depunea pentru binele public. Şi sînt convins că dacă trăia, s-ar fi dăruit cu aceeaşi dragoste şi ataşament cauzei întregului popor în construirea vieţii noi din Patria noastră socialistă. Pentru că şi-a dorit atît de mult să-şi vadă neamul pe culmi de bunăstare şi progres.

Prof. *Titus Roşu*

Contribuţia preoţimii din judeţul Alba la înfăptuirea Unirii de la 1 Decembrie 1918

În pragul izbucnirii războiului de la 1914 preoţimea se afla, ca şi în ale împrejurări, alături de popor, sprijinind lupta sa pentru libertate şi unitate. Suspicionat ca tagmă, înscrisă pe lista neagră, în principiu fiecare preot era pasibil de pedeapsă cu temniţa, deoarece fiecare preot era considerat duşman al acelui himeric „regnum unius linguae". Sorocul nefast s-a şi declanşat în anul 1916, prin intrarea României în război, cînd preoţimea română din Ardeal a trebuit să-şi dea contribuţia ei de suferinţe şi jertfe.

Din judeţul Alba amintim pe cei 35 de preoţi, al căror nume socotim că este vrednic de a fi cunoscute de urmaşi. În ordinea alfabetică a satelor, iată această listă de onoare: 1. Abrud-Sat: Iosif Gomboş; 2. Aiudul de Sus: Nicolae Marcu; 3. Alba Iulia: prot. Ion Teculescu; 4. Almaşul Mare: Emil Petran; 5. Berghin: Nicolae Hăprian; 6. Bucerdea: Ion Popa; 7. Buia: Ion Hulea; 8. Cetea: Ion Frîncu; 9. Daia: Ion Pop; 10. Fărău: Teodor Sasu; 11. Feneş: Iosif Magda; 12. Galtiu: Iosif Şerban: 13. Geoagiu de Sus: Sofronie Pop; 14. Henig: Nicolae Munteanu; 15: Lupşa: Andrei Candrea şi Vasile Span; 16. Măgina: Candin Suciu; 17. Meteş: Ion Ursa; 18. Mogoş: Ion Coc; 19. Păuca: Patriciu Marcu; 20. Poiana Ampoi: Băeşan Alexandru; 21. Presaca: Ştefan Nicolae; 22. Roşia: Trandafir Scorobeţ; 23. Sînbenedic: Ioan Todoran; 24. Sebeş: protopopii Sergiu Medean şi Ion Simu; 25. Sîncel: Vasile Smigelschi; 26. Sohodol: Demetrius Goia; 27. Stremţ: Ion Neagoe; 28. Totoi: Ion Bogdan; 29. Tăuţ: Ană Pavel; 30. Valea Bulzului: Ion Fodorean; 31. Valea Gălzii: Izidor Vandor; 32. Vinţul de Jos: Ion Sara; 33. Zlatna: Emanoil Beşa.

După eliberarea din temniţe şi lagăre de concentrare, aceşti preoţi s-au reîntors la activitatea lor întreruptă, de păstorire duhovnicească şi ridicarea moralului, atunci cînd în vara anului 1918 semnele bune, prevestitoare ale eliberării, se înmulţeau. Preoţimea, care a pătimit, a fost aceea care, în lumea satelor, a aprins luminiţele nădejdilor. În multe cazuri, încă înainte de cuvîntul de ordine venit de sus — de acord cu credincioşii — preoţii au procedat la înfiinţarea consiliilor şi gărzilor naţionale, au împărţit latifundiile feudalilor, au bătătorit căile spre alte şi alte sate, de unde reveneau cu adeziunile scrise la Unirea cu România, visul cel mare care s-a împlinit la 1 decembrie 1918. Cît de fructuoasă a fost această sacră osteneală depusă de preoţimea din judeţul nostru, o demonstrează cei 63 de preoţi preşedinţi de consilii naţionale din 84 cîte ne sînt cunoscute. Pe lîngă cei care fuseseră sechestraţi temporar de stăpînirea de atunci, au fost aleşi ca preşedinţi: F. Botian, I. Totoianu, N. Creţiu, E. Magda, I. Circă, C. Burdea, N. Dumitrean, Marcu Borza, Meteş Ştefan, V. Bărluţiu, fraţii Haţegan, I. Frîncu, Bogian, Z. Mihălţan, Victor Aron şi alţii, care cu toţii au alergat cu nespusă bucurie pe drumurile care duceau spre inima şi mintea mulţimii româneşti. Viaţa satelor româneşti se pregătea febril, sub conducerea preoţilor — de a participa la marea adunare naţională de la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia. În componenţa delegaţilor care aveau menirea să dezbată şi să decreteze Unirea, figurau 152 de clerici: arhierei, vicari, protopopi şi delegaţi ai consistoarelor, plus preoţimea aleasă şi Circumscripţiile electorale. Obştea românească din Transilvania şi-a manifestat generos recunoştinţa faţă de rolul împlinit de slujitorii Bisericii în greaua şi seculara luptă naţională. Doi arhierei au fost aleşi vicepreşedinţi ai marii adunări — secondînd pe Badea Gheorghe Pop din Băseşti, iar sarcina simbolică de a împărtăşi celor peste o sută de mii de români întruniţi pe Platoul Romanilor decretarea Unirii, a fost încredinţată episcopilor Cristea şi Hossu.

Însufleţirea unanimă cu care s-a votat Unirea Transilvaniei cu România, este în primul rînd şi fără umbră de îndoială, meritul maselor populare ale naţiunii. Dar în această manifestare, care a decurs într-o ţinută de mare şi nepătată demnitate, putem afirma că şi generaţiile de preoţi şi călugări români, care s-au perindat în cursul secolelor, au contribuit substanţial cu osîrdie îndelungată, la înfăptuirea acestui mare act din istoria contemporană a României întregite.

Eugen Hulea

MĂRTURII INEDITE

Participanţi la lupta pentru libertate şi unitate naţională : Nicolae Droc-Barcianu

Răşinăreanul Nicolae Droc-Barcianu (1846—1920), după terminarea cursului şcolii confesionale din comuna natală, a trecut dincolo de Carpaţi, unde a studiat la Şcoala de la Sfîntu Sava şi la Facultatea de drept din Bucureşti. La încheierea studiilor superioare, tînărul absolvent a ocupat funcţia de profesor şi apoi director la Liceul „Ion Maiorescu" din Giurgiu. Concomitent face şi studii militare, fiind avansat la gradul de sublocotenent în rezervă. În primăvara anului 1877 este mobilizat la Regimentul 3 călăraşi, unitate cu care a luat parte la războiul pentru independenţă din 1877—1878. Pentru faptele-i de arme, el a fost decorat cu medaliile „Trecerea Dunării" şi „Apărătorii independenţei", şi cu ordinul „Steaua României".

Hora unirii în piaţa din Rupea, în preziua Adunării de la Alba Iulia.

În anii primului război mondial, deşi pensionat, activează neobosit pentru libertatea şi unitatea naţională. Dorind să fie de faţă la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, forumul românilor ardeleni, care va consfinţi unirea Transilvaniei cu Ţara, profesorul Nicolae Droc-Barcianu a pornit la drum spre vechiul Apulum.

Cu acel prilej, militantul răşinărean a făcut o serie de consemnări, din care dăm publicităţii episodul referitor la adunarea cea mare de la 1 decembrie 1918, intitulat:

„Idealul naţional înfăptuit."

„La sfîrşitul lunii noiembrie 1918 — scrie el — cînd delegaţii oficiali şi neoficiali ai românilor ardeleni se îndreptau spre Alba Iulia, pentru a lua parte la Marea Adunare Naţională, organul politic reprezentativ chemat să dea curs dorinţei neclintite de unire a Transilvaniei cu România, m-am pregătit şi eu de drum, cu gîndul să fiu de faţă la împlinirea visului multisecular al poporului nostru.

Deşi împlinisem vîrsta de 72 de ani, socoteam că este de datoria mea, ca fiu al Ardealului şi combatant în lupta pentru libertatea şi unitatea naţională, să iau parte la adunarea cea mare de la 1 decembrie 1918. Astfel, după cinci decenii de cînd mă stabilisem în ţară, la Giurgiu, aveam să revăd pămîntul scump al Transilvaniei şi locurile natale de la Răşinari.

Cînd trenul cu care călătoream a intrat pe teritoriul ardelean, gările şi satele erau în plină sărbătoare. Mulţimea locuitorilor, cu steaguri şi panglici tricolore, cînta şi chiuia, manifestîndu-şi bucuria pentru vremurile de răscruce naţională pe care le trăia. Cu toţii aveau acelaşi gînd, rostit cu nespusă satisfacţie: unirea

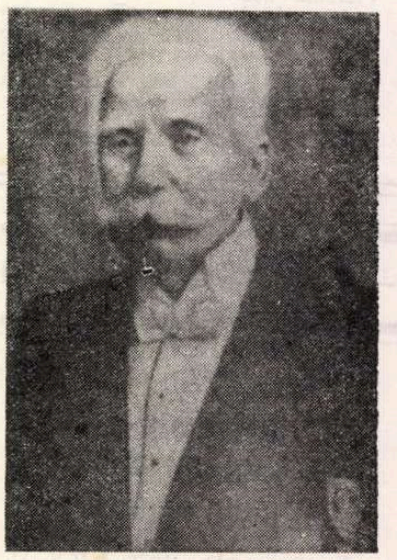

Nicolae Droc-Barcianu.

cu ţara-mamă. Ajuns la Alba Iulia, în dimineaţa zilei de 1 decembrie 1918, am văzut o mare nesfîrşită de oameni. După portul sărbătoresc i-am recunoscut pe moţi — urmaşii lui Avram Iancu, pe sălăjeni — strănepoţii lui Simion Bărnuţiu, pe sătmărenii vajnicului dr. Vasile Lucaciu. Urmînd mulţimea delegaţilor, paşii m-au condus pe Cîmpul lui Horea, unde, spre marea-mi bucurie, am întîlnit grupul de sibieni, între care se aflau căpitanul Nicolae Ciuceanu şi Eremia Dancăşiu, consăteni şi tovarăşi de arme în războiul pentru independenţă, de la 1877—1878.

După cîteva ceasuri de aşteptare într-o atmosferă de fierbinte manifestare a dorinţei de împlinire a idealului naţional, în mijlocul nostru au venit delegaţii Marii Adunări Naţionale. Cu deosebită satisfacţie am ascultat cuvîntul celor de la tribună şi Hotărîrile adoptate de forul oficial. Contopindu-mă cu cei peste o sută de mii de români ardeleni, cu nesfîrşite urale şi lacrimi de bucurie am primit hotărîrea privind unirea Transilvaniei cu patria-mamă.

Cu inima fremătînd de emoţie, acolo pe Cîmpul lui Horea, mi-am zis: Iată idealul naţional împlinit! De acum sîntem liberi şi întruniţi toţi fraţii într-un singur stat."

Giurgiu, ianuarie 1919.

Prof. *Petru I. Dan*

1918 - ŞASE DECENII DE LA MAREA UNIRE - 1978

Clujul în miezul frămîntărilor...

(Continuare din pag. a 7-a)

reprezinte naţiunea română, şi cere pe seama acesteia drepturile nestrămutate şi de neînstrăinat la viaţa naţională deplină. Această încheiere a fost citită în parlamentul de la Budapesta, la data de 18 octombrie 1918. Ea a avut un ecou puternic în întreaga Transilvanie, fiind considerată începutul acţiunilor de amploare în vederea autodeterminării la care aderă românii ardeleni. La 29 octombrie 1918, se constituie Consiliul Naţional Român, cu sediul la Arad.

La Cluj, înfiinţarea Consiliului Naţional — recte a Senatului — s-a făcut la 2 noiembrie 1918.

În sala băncii „Economul" au ţinut cuvîntări Amos Frîncu şi Emil Haţieganu, procedîndu-se la înfiinţarea Consiliului Naţional din Cluj. Cei doi vorbitori au fost aleşi la conducerea Consiliului şi s-a hotărît instituirea administraţiei româneşti în oraş şi judeţ. S-a adoptat şi o rezoluţie care cuprindea în 7 puncte principiile politice care urmau să stea la baza activităţii Consiliului. În ea se exprima hotărîrea românilor de a-şi croi „singuri soarta şi rezervă exclusiv adunării naţionale suverane hotărîrea asupra aşezării viitoare de stat a întregului popor român". Senatul dă un manifest, în care sînt cuprinse revendicările româneşti, între care înfiinţarea gărzilor naţionale sub drapel tricolor şi comanda în limba română. În cuprinsul manifestului se vorbeşte şi despre pacea cu naţionalităţile din Ardeal. S-a ajuns chiar la o înţelegere cu Consiliul Naţional Maghiar, care se înfiinţase în oraş şi recunoscuse românilor dreptul de a se organiza şi a înfiinţa garda naţională.

Trebuie să menţionăm bogata activitate a Senatului din Cluj, pe linie organizatorică. Astfel, a organizat gărzile naţionale din judeţele Cluj, Bistriţa-Năsăud, în Munţii Apuseni şi în Nordul Ardealului. Pentru a veni în ajutorul unităţilor militare române din oraş, Senatul Naţional Român din Cluj a trimis, la 12 noiembrie 1918, pe locotenentul Octavian Simu-Simonffy la Praga pentru a aduce în oraş unităţile militare formate din români în capitala Cehiei. Erau multe de făcut.

Luptătorul Amos Frîncu stăruia pentru recunoaşterea autorităţii „Senatului" din Cluj asupra întregii Transilvanii. Ceea ce n-a fost posibil, fiindcă se impunea o unitate de acţiune a Consiliului Naţional Român din Arad, căruia îi revenea rolul coordonării întregii activităţi pe linia pregătirii actului Unirii. Drept urmare „Senatul" din Cluj s-a reorganizat sub numele de Consiliul naţional român din oraşul Cluj şi judeţ, fiind ales preşedinte Emil Haţieganu; el era subordonat Consiliului Naţional Central din Arad.

În a doua parte a lunii noiembrie a anului 1918, Consiliul naţional român din Cluj întreprinde acţiuni în vederea pregătirii Adunării Naţionale de la Alba Iulia. Au loc adunări electorale la Cluj, se ţin întruniri, în cadrul cărora vorbitori înflăcăraţi cer înfăptuirea fără întîrziere a Unirii Transilvaniei cu ţara mamă. La 27 noiembrie, universitarii clujeni aleg în persoana lui Emil A. Dandea, student în medicină, şi Virgil Marian, student în drept, delegaţii care să-i reprezinte la Alba Iulia. Alături de ei, Clujul a fost reprezentat de preotul Dr. Nicodim Cristea, preotul Dr. Elie Dăianu, Sidonie Boca, Petru Baricţiu, Dr. Amos Frîncu, Pavel Albu şi alţii. Lor li s-au alăturat mii de muncitori, preoţi, ţărani... etc. Toţi au avut şi aprobat actul epocal al unirii Transilvaniei cu România.

La intrarea armatei române în Cluj, istoricul oraş avea o singură publicaţie românească, cu titlul „Clujul", organ al Consiliului Naţional Român din Cluj şi comitatul Cojocna, redactată de preotul ortodox Dr. Nicodim Cristea, cu concursul lui Emil Isac. Cu acest prilej, „Clujul" a apărut în haină de sărbătoare, a fost tipărit un „număr ocazional", în care ostaşii eliberatori au fost întîmpinaţi cu salutul românesc tradiţional: „Bine aţi venit."

La scurtă vreme după intrarea armatei române în Cluj, publicaţia „Clujul" şi-a încetat apariţia, luîndu-i locul „Glasul Ardealului", redactat întîi de Valentin Drăgan şi apoi de Carol I. Schoţel, ca organ al aceluiaşi Consiliu. Chemarea lui era să mobilizeze pe toţi intelectualii din oraş, spre a pune în aplicare hotărîrile de la Alba Iulia şi a da viaţă instituţiilor culturale româneşti de care avea nevoie capitala Ardealului.

La 21 septembrie 1919, „Glasul Ardealului" se va reorganiza, pe coperta lui apărînd ca întemeietor. Dr. Emil Haţieganu, ca director Dr. Ioan Giurgiu, iar ca redactor responsabil poetul Iustin Ilieşiu.

În ciuda opoziţiei unor elemente retrograde, presa maghiară din oraş a relatat cu minuţiozitate şi exactitate desfăşurarea evenimentelor, atrăgînd atenţia cititorilor că este datoria lor de-a întîmpina schimbările în linişte şi cu încredere în declaraţiile conducătorilor români.

Aportul Clujului la înfăptuirea idealului de veacuri, a unirii Transilvaniei cu Ţara, este impresionant. De aici s-a dat semnalul multor acţiuni mari puse în slujba acestei idei măreţe. Sufletul românesc a vibrat puternic întotdeauna aici. E adevărat că a şi sîngerat, dar n-a putut fi ferecat în lanţuri niciodată. Un oraş — asemenea Clujului — fiinţează prin cei ce vieţuiesc în prezent între zidurile lui, dar şi prin prezenţa celor dispăruţi, care au realizat în gînd, în năzuinţă, dar mai ales în faptă, un vis de veacuri, ca fraţii să fie împreună. Clujul are o bogată frescă de luptători ce s-au înfrăţit mucenicеşte cu glia, pentru libertatea şi independenţa neamului românesc. Îi evocăm cu pietate — la acest popas aniversar.

Astăzi municipiul Cluj-Napoca trăieşte patosul înnoirii lor pe toate planurile. Centru cultural, cu tradiţie străveche, oraşul adăposteşte mai multe instituţii de învăţămînt superior unde învaţă zeci de mii de tineri români, maghiari, germani şi de alte naţionalităţi şi alături de ei mulţi studenţi din diferite părţi ale lumii. Prezenţa noului pe plan economic, social, urbanistic poate fi remarcată la tot pasul în oraşul de pe malurile Someşului. Abia în zilele noastre aspiraţiile spre unitate, independenţă şi dezvoltare socială multilaterală pentru care au luptat înaintaşii noştri îşi găsesc împlinirea lor firească.

Aradul în lupta pentru libertatea şi unitatea naţională...

(Continuare din pag. a 7-a)

cu instituţii şi aşezăminte, unele patronate şi întemeiate de Biserică, altele sprijinite de ea, mai ales în vremea arhipăstoririi marelui episcop, creator de epocă la Arad, care a fost Ioan Meţianu (1875—1899). Între acestea se cuvine să amintim rodnica activitate a *Asociaţiei naţionale arădene pentru cultura şi conversarea poporului român* (1862—1918), sprijinită de episcopul Procopie Ivacicovici, de Miron Romanul, Ioan Raţiu şi de tot ce avea mai bun şi mai ales poporul român din aceste părţi. Ideea înfiinţării ei se lansa încă în 1852 dar fără succes. Într-un raport al comisarului guvernial din Arad, Ioan Atzél, acesta spunea că el consideră oportună ci dimpotrivă ar fi chiar periculos să se creeze o asociaţie prin care s-ar asigura conducătorilor de trei milioane gura conducătorilor locali români „o influienţă aşa de mare asupra unei populaţii de trei milioane... fiind că cei ce urmăresc cu băgare de seamă mişcările românilor de aici pe drept pot bănui că ei sînt în legătură cu Avram Iancu şi cu cei din Ţara Românească şi Moldova pentru înfiinţarea din nou a unei ţări Daco-Române. La înfăptuirea acesteia ce ar putea acorda o ocazie şi un îndemn mai bun decît o astfel de întrunire în masă a mulţimii participante din tot imperiul dar încă poate şi din alte ţări". Astfel, asociaţia arădeană ce avea să fuzioneze mai tîrziu cu Astra sibiană pentru luminarea poporului român din toată monarhia, avea să mai aştepte zece ani pînă să ia fiinţă. Rolul acestei Asociaţii în promovarea luptei naţionale a fost enorm de mare. Acţiunea ei binefăcătoare pătrundea pînă în cele mai îndepărtate sate locuite de români. „În anii 1869—70 Asociaţia avea 88 de cercuri... iar adunările ei erau adevărate sărbători naţionale ce trezeau interes şi speranţă într-un viitor mai bun". În 1865, cu un an înainte de întemeierea Academiei Române, Asociaţia arădeană milita pentru unitatea limbii române şi pentru ortografia fonetică.

Un rol important în lupta pentru unitatea spirituală a poporului român l-a jucat tineretul de la cele două institute româneşi din Arad care în 1867—68 se organizează într-o *Societate de lectură* iar în 1869 scot cea dintîi revistă românească tipărită în Arad şi intitulată sugestiv *Speranţa*. Activitatea revistei a fost elogiată de personalităţi de frunte ale vieţii româneşti de atunci, ca mitropolitul Andrei Şaguna şi George Baricţ. Societatea tinerilor arădeni mai dispunea de un *Cabinet de lectură* cu 18 ziare româneşti (!), unul maghiar şi trei germane. „O plăcere nespusă simţim — se spune într-o dare de seamă a societăţii — cînd, în şedinţele noastre sociale, auzim citindu-se corespondenţele fraţilor îndepărtaţi cu care însă laolaltă aspirăm la aceleaşi tendinţe naţionale-bisericeşti". De remarcat este faptul că, ceea ce aceşti tineri văd şi fac în anii de studii vor face, la rîndul lor, în satele în care vor fi trimişi să fie păstori şi luminători ai maselor populare. Din această îndrumare au ieşit societăţile de lectură, corurile sătesti, cercurile de citit şi alte forme de culturalizare a maselor care s-au răspîndit în satele din Banat şi Crişana. Societatea tinerilor arădeni nu făcea numai cultură profesională sau generală (deşi pe aceasta o făcea într-un grad înalt) ci ţinea să strîngă rîndurile tinerilor români de pretutindeni — peste hotarele nedrepte care-i despărţeau, să răspîndească lumina culturii în mase şi să le pregătească pentru realizarea deplinei unităţi naţionale. Revistei *Speranţa* — opera „micilor toboşari ai culturii româneşti" — cum i-a numit unul dintre dascălii lor de mai tîrziu (Roman Ciorogariu), i-a urmat revistele *Lumina* şi mai tîrziu, *Biserica şi Şcoala*. Aceasta din urmă are, între altele, meritul de a fi printre primele reviste tipărite cu ortografia Academiei Române, fapt deosebit de semnificativ. Deşi reviste bisericeşti, pe lîngă preocupări profesionale, aceste reviste abordează teme de pedagogie, cultură generală, economie — chiar, şi, ceea ce e mai important, prin ştirile din „ţară" cu care ţine la curent cititorii, privind cele mai importante evenimente şi mişcări, ele au contribuit substanţial la întărirea unităţii spirituale a poporului român, alături de celelalte ziare *Tribuna* şi *Românul* de mai tîrziu.

Economia acestui articol nu ne îngăduie să stăruim mai pe larg şi asupra altor instituţii, aşezăminte şi mijloace ede susţinere a luptei naţionale în părţile arădene. Trebuie să amintim totuşi măcar cu numele de *Tipografia Diecezană*, ctitorie a marelui episcop Ioan Meţianu, în care au apărut, alături de sumedenie de manuale şcolare, cunoscuta colecţie *Semănătorul*, gazdă bună a multor scriitori clasici ai românilor de pretutindeni; de *Şcoala civilă de fete* adăpostită mai tîrziu în măreţul palat de lîngă Episcopie — focar de educaţie românească a tinerelor fete române; de *Fondurile şi Fundaţiile* fericiţilor mecenaţi ai românilor şi de banca *Victoria* prin mijlocirea cărora s-a putut constitui, la un popor sărac şi lipsit de libertate naţională şi socială, o pătură aleasă de intelectuali — tot atîţia promotori ai idealurilor de libertate şi unitate naţională în poporul din rîndurile căruia s-au ridicat. O menţiune deosebită pentru promovarea culturii de mase merită *Călindariul* arădean care, din 1880, după pilda celui de la Sibiu, a reprezentat un admirabil mijloc de vehiculare în masele populare a ideilor înaintate, de informare asupra mişcării politice, sociale şi literare din Principatele Române.

În aceste instituţii şi aşezăminte se întîlneau românii din toate clasele sociale, clerici şi mireni, într-o înfrăţire pilduitoare, preocupaţi de un singur gînd, acela al propăşirii poporului lor. Aluatul plămădit în ele, şi prin ele, a dospit toată frămîntătura spiritualităţii româneşti de la marginea de apus a pămîntului românesc, pregătind sufletele pentru marea zi a realizării statului naţional român unitar ce avea să cuprindă între graniţele sale aproape toată suflarea românească. Este marea contribuţie a Aradului la lupta naţională care avea să fie încununată la Alba-Iulia, în ziua de 1 Decembrie 1918.

Aradul românesc a participat din plin la pregătirea măreţei Adunări de la Alba Iulia. Sub îndrumarea Consiliului Naţional Român Central s-a întemeiat, în linişte şi ordine — o administraţie românească reprezentată de Consiliile şi Gărzile naţionale româneşti, în toate satele şi judeţele locuite de români. „Un sprijin deosebit a acordat acestor Consilii, Biserica Românească... posesoare ale unor incontestabile influienţe în rîndurile ţărănimii, clerul avînd o poziţie militantă în cadrul luptei naţionale. De fapt autoritatea bisericească, Sfîntul Sinod mitropolitan, compus pe atunci abia din doi ierarhi (Scaunul mitropolitan era vacant), a luat poziţie faţă de evenimentele ce se pregăteau prin circulara Nr. 147/1918 Pres. prin care preoţimea şi credincioşii erau îndrumaţi să dea ascultare „Marei Adunări Naţionale convocată, sau mai bine sau mai poporal zis *Marelui Sfat al Naţiunii Române* de la care are să emaneze puterea şi dreptul Înaltei noastre Stăpîniri Naţionale chemată să fie cea mai înaltă autoritate a poporului român", compusă din „toate păturile sociale ale poporului". Ziarele româneşti, *Românul* şi *Biserica şi Şcoala* au publicat această circulară însoţind-o cu aprecieri favorabile cu privire la rolul Bisericii în trecutul neamului şi cu îndemnuri ca acestea: „Preoţi şi învăţători... pregătiţi neamul pentru marele praznic care va aduce obştească înfrăţire, obştească fericire şi obştescul viitor... fericirea de veacuri visată a naţiunii române". Precum se ştie, aceste apeluri au găsit un puternic ecou în sufletele românilor care au participat într-un număr impresionant şi cu o ţinută plină de demnitate care a impresionat opinia publică din ţară şi de peste hotare.

Clerul din Transilvania a adus o contribuţie însemnată la organizarea şi funcţionarea Consiliilor naţionale judeţene şi locale. La Oradea, de pildă, sufletul acestor acţiuni organizatorice îl reprezintă clericii Roman Ciorogariu, vicar episcopesc, secondat de Gh. Tulbure şi Aurelian Magieru.

În felul acesta, cu sprijinul tuturor păturilor sociale, a fost instaurată o administraţie locală românească, pentru prima oară în îndelungata şi zbuciumata istorie a acestui popor şi a fost pregătită atmosfera pentru realizarea deplinei unităţi statale a acestui neam. Şi la această memorabilă adunare, clerul şi credincioşii arădeni au fost bine reprezentaţi, de la episcop, consilieri, profesori şi protopopi pînă la preoţii şi învăţătorii care conduceau delegaţiile săteşti spre Alba Iulia împlinirilor româneşti. Neuitată va rămîne replica episcopului Ioan Ignatie Papp al Aradului şi totodată locţiitor de mitropolit, la întrebarea dacă va merge la Alba Iulia, el a răspuns: „unde merge poporul mergem şi noi ierarhii...", exprimînd în acest chip hotărîrea unanimă a slujitorilor Bisericii de a rămînea, aşa cum au fost întotdeauna, alături de popor.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

O publicaţie ortodoxă din străinătate despre Biserica Ortodoxă Română

Periodicul Bisericii Ortodoxe Cehoslovace, „Hlas Pravoslavi" („Glasul Ortodoxiei") face o prezentare amănunţită a principalelor momente din viaţa Bisericii noastre. Se ocupă de asemenea de organizarea sa, de arta bisericească, de publicaţiile şi cultura teologică în general ca şi de relaţiile sale ecumeniste.

Vizite la Centrul mitropolitan şi Institutul Teologic din Sibiu

În 19 octombrie 1978, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a primit la reşedinţa mitropolitană, vizita d-lui Adolf Mätz, ministrul cultelor din Austria, care s-a aflat în ţara noastră, împreună cu soţia. Oaspeţii au vizitat apoi catedrala mitropolitană şi capela Institutului Teologic.

Sîmbătă, 28 octombrie 1978, a sosit la Sibiu d-l profesor Stylianos Papadopoulos de la Facultatea de Teologie din Atena, împreună cu soţia care face o vizită în ţara noastră la invitaţia P. F. Părinte Patriarh Iustin. Duminică, 29 octombrie 1978, oaspeţii au asistat la Sf. Liturghie din catedrală, iar după masă au vizitat biserica şi colecţia muzeală de icoane pe sticlă de la Sibiel.

Luni, D-l prof. Papadopoulos a susţinut în faţa profesorilor de la Institutul Teologic, a altor invitaţi şi a studenţilor, conferinţa: „Gîndirea teologică a Sf. Vasile cel Mare."

A doua zi, oaspeţii au fost conduşi la Mănăstirea „Brâncoveanu" de la Sîmbăta de Sus.

Marţi, 7 noiembrie 1978, a fost primit de către I.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, d-l Lukas Vischer, Directorul Comisiei „Credinţă şi Constituţie" a C. E. B., care este oaspetele Bisericii noastre. Miercuri, 8 noiembrie a. c., a asistat la Sf. Liturghie din catedrală, după care a susţinut în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu conferinţa: „A mărturisi împreună credinţa Apostolilor", urmată de discuţii.

Sfinţiri de biserici

— Duminică, 5 noiembrie a. c., P. S. Episcop Visarion al Aradului, Ienopolei şi Hălmaghiului a sfinţit biserica Sf. Nicolae din Orăştie, care a fost pictată recent în frescă.

Vizitaţii canonice

— În data de 1 octombrie 1978, P. S. Gherasim Hunedoreanul, Episcop-vicar al Episcopiei Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului a făcut o vizitaţie canonică în parohia Luncani—Vale, săvîrşind Sf. Liturghie.

Casă de odihnă a clerului

Prin grija conducerii eparhiale a Timişoarei şi Caransebeşului în staţiunea balneară Buziaş a fost construită o casă de odihnă pentru personalul bisericesc. Casa dispune de instalaţie proprie de încălzire centrală şi celelalte instalaţii tehnico-sanitare.

BIBLIOTECA „ASTRA"